

En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess

Del 1

Betänkande av Miljötillståndsutredningen

Stockholm 2024

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2024:98

SOU och Ds finns på [regeringen.se](https://www.regeringen.se) under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.

Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på [regeringen.se/remisser](https://www.regeringen.se/remisser).

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2024

ISBN 978-91-525-1125-1 (tryck)

ISBN 978-91-525-1126-8 (pdf)

ISSN 0375-250X

Till statsrådet Romina Pourmokhtari

Regeringen beslutade den 8 juni 2023 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar (dir. 2023:78).

Till särskild utredare förordnades från och med samma dag juristen Camilla Adolfsson.

Som sakkunniga förordnades från och med den 1 oktober 2023 ämnesråden Anna Cedrum och Fredric Gernsjo, kansliråden Håkan Alfredsson, Linn Gloppestad, Lotta Lewin Pihlblad, Filip Vestling och Linn Åkesson, ämnessakkunniga Lina Weinmann, rättssakkunniga Simon Isaksson och Joanna Wänblad samt departementssekreterarna Sebastian Axelsson, Madeleine Ehlin och Sanna Keivanlo.

Som experter i utredningen förordnades från och med samma datum chefsjuristen Oscar Alarik (Naturskyddsföreningen), juristen Åsa Hill (LRF), handläggaren Johanna Hjartberg (Tillväxtverket), advokaten Mikael Häggblom (Svenskt Näringsliv), juristen Anna Isberg (SKR), tekniska rådet Carl-Philip Jönsson (mark- och miljödomstolarna), branschjuristen Tobias Kluge (Svemin), enhetschefen Magnus Langendoen (länsstyrelserna), miljöjuristen Christoffer Lundqvist (Naturvårdsverket), handläggaren Lars Nilsson (Energimyndigheten) och handläggaren Teresia Persson (Jordbruksverket).

Sakkunniga Anna Cedrum entledigades med verkan från den 1 februari 2024. Från och med samma dag förordnades departementssekreteraren Kristin Skeppsby som sakkunnig. Sakkunniga Lina Weinmann entledigades med verkan från den 1 juni 2024. Från och med samma dag förordnades departementssekreteraren Ulrika Gustafsson som sakkunnig. Sakkunniga Sanna Keivanlo entledigades med verkan från den 20 juni 2024. Från och med samma dag förordnades departementssekreteraren Mats Bigner som sakkunnig. Från och med den 15 augusti 2024 förordnades verksjuristen

Martin Jansson (Havs- och vattenmyndigheten) som expert i utredningen. Sakkunniga Ulrika Gustafsson entledigades med verkan från den 4 september 2024. Från och med samma dag förordnades sakkunniga Katrin Strömberg som sakkunnig i utredningen. Sakkunniga Joanna Wänblad entledigades med verkan från den 21 oktober 2024.

Utredaren har biståtts av ett sekretariat. Från och med den 28 augusti 2023 har ämnesrådet Ida Edwertz arbetat som sekreterare i utredningen. Från och med den 1 september 2023 har juristen Jesper Blomberg, utredaren Rasmus Firon, juristen Henrik Löv och juristen Rebecca Wennerberg arbetat som sekreterare i utredningen. Från och med den 18 september 2023 har docenten Henrik Josefsson arbetat som sekreterare i utredningen och från och med den 1 november 2023 har hovrättsrådet Kristina Dreijer arbetat som sekreterare i utredningen. Jesper Blomberg entledigades med verkan från den 1 januari 2024. Från och med den 17 januari 2024 har miljöjuristen Cecilia Ångström arbetat som sekreterare i utredningen.

Utredningen har antagit namnet Miljötillståndsutredningen.

Betänkandet är skrivet i vi-form. Med detta avses utredaren och utredningssekretariatet. Jag är emellertid ensam ansvarig för samtliga förslag.

Härmed överlämnas betänkandet *En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess* (SOU 2024:98). Uppdraget är härigenom slutfört.

Stockholm i januari 2025

Camilla Adolfsson

Kristina Dreijer
Ida Edwertz
Rasmus Firon
Henrik Josefsson
Henrik Löv
Rebecca Wennerberg
Cecilia Ångström

Innehåll

Del 1

Förkortningar	35
Sammanfattning	41
1 Författningsförslag	61
1.1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken	61
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1929:405) med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929.....	157
1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:627) om utnyttjande av vattenkraft vid krig.....	166
1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln	173
1.5 Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988).....	175
1.6 Förslag till lag om ändring i väglagen (1971:948)	177
1.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.....	178
1.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:997) om vattenförbund	179
1.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar.....	180

1.10	Förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429) ..	182
1.11	Förslag till lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152)	184
1.12	Förslag till lag om ändring i lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader	187
1.13	Förslag till lag om ändring i lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn	189
1.14	Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet	191
1.15	Förslag till lag om ändring i minerallagen (1991:45).....	192
1.16	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon	194
1.17	Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)	196
1.18	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1649) om byggande av järnväg	198
1.19	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus.....	199
1.20	Förslag till lag om ändring i elberedskapslagen (1997:288)	200
1.21	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	201
1.22	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken	203
1.23	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.....	205
1.24	Förslag till lag om ändring i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor	224
1.25	Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)	227

1.26	Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900).....	228
1.27	Förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)	231
1.28	Lagen Förslag till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar	233
1.29	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket	237
1.30	Förslag till förordning om ändring i kontinentalsockelförordningen (1966:315)	238
1.31	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1978:164) om vissa rörledningar	240
1.32	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet	241
1.33	Förslag till förordning om ändring i mineralförordningen (1992:285)	243
1.34	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:795) om tillstånd för kraftverk avsedda att drivas med oljebränsle	245
1.35	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.....	246
1.36	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll.....	262
1.37	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:904) om anmälan för samråd	263
1.38	Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1398) om vattenverksamheter	264
1.39	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:512) om deponering av avfall.....	270
1.40	Förslag till förordning om ändring i vattenförvaltningsförordningen (2004:660)	272

1.41	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2004:675) om omgivningsbuller	274
1.42	Förslag till förordning om ändring i naturgasförordningen (2006:1043)	275
1.43	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857)	277
1.44	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:667) om allvarliga miljöskador	278
1.45	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:1770) om geografisk miljöinformation	280
1.46	Förslag till förordning om ändring i plan- och byggförordningen (2011:338)	284
1.47	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:619) med instruktion för Havs- och vattenmyndigheten	286
1.48	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:1237) om miljöprövningsdelegationer	288
1.49	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:259) om miljöstraffsavgifter	289
1.50	Förslag till förordning om ändring i industriutsläppsförordningen (2013:250)	293
1.51	Förslag till förordning om ändring i miljöprövningsförordningen (2013:251)	310
1.52	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:252) om stora förbränningsanläggningar	385
1.53	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:253) om förbränning av avfall	387
1.54	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:21) om geologisk lagring av koldioxid	391
1.55	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion	394

1.56	Förslag till förordning om ändring i miljöbedömningsförordningen (2017:966)	396
1.57	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2017:1179) om finansiering av kärntekniska restprodukter.....	411
1.58	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:757) om tidsfrister och kontaktpunkt för vissa ärenden som gäller tillförsel av förnybar energi.....	413
1.59	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:808) om nätkoncession	414
1.60	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning.....	415
2	Inledning.....	417
2.1	Kapitlets innehåll	417
2.2	Utredningsuppdraget.....	417
2.2.1	Utredningens direktiv	417
2.2.2	Avgränsning av utredningens uppdrag.....	418
2.3	Utredningens arbetsformer	420
2.3.1	Internt arbete	420
2.3.2	Externt arbete	420
2.3.3	Analysmetoder.....	423
2.4	Andra utredningar och uppdrag av betydelse	429
2.4.1	Inledning	429
2.4.2	Utredningar	430
2.4.3	Pågående arbete i Regeringskansliet.....	444
2.4.4	Ett urval myndighetsuppdrag av betydelse för vårt uppdrag	448
2.5	Betänkandets disposition.....	454

3	Miljömålen.....	457
3.1	Kapitlets innehåll	457
3.2	Tre nivåer i miljömålsstrukturen	457
3.2.1	Generationsmålet	458
3.2.2	Miljökvalitetsmålen.....	459
3.2.3	Etappmål.....	461
3.2.4	Klimatmål	462
3.3	Myndigheternas roll i miljömålssystemet	463
3.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	464
4	Miljöprövning i ett historiskt perspektiv	467
4.1	Kapitlets innehåll	467
4.2	Sammanfattning.....	467
4.3	1800-talet.....	469
4.4	1900-talet.....	469
4.5	Tidigt 2000-tal	474
5	Gällande rätt	475
5.1	Kapitlets innehåll	475
5.2	Nationell rätt	476
5.2.1	Miljöbalken.....	476
5.2.2	Förhållandet mellan miljöbalken och andra lagar.....	484
5.3	Internationell rätt	485
5.3.1	Esbokonventionen	485
5.3.2	Århuskonventionen	486
5.3.3	EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial	488
5.3.4	EU-förordningen om netto-nollteknik	489
5.3.5	MKB-direktivet	490
5.3.6	Industriutsläppsdirektivet	491
5.3.7	Sevesodirektivet.....	495

5.3.8	Förnybartdirektivet (inklusive Red III) och EU-förordningen om fastställande av en ram för att påskynda utbyggnaden av förnybar energi.....	497
5.3.9	Avfallsdirektivet	500
6	Nordisk utblick	505
6.1	Kapitlets innehåll	505
6.2	Några sammanfattande iakttagelser	505
6.3	Danmark.....	510
6.3.1	Inledning	510
6.3.2	Tillstånds- och anmälningsplikt.....	511
6.3.3	Samrådsförfarandet.....	512
6.3.4	Tillståndsprövningen.....	519
6.3.5	Anmälnings- och registreringsförfaranden.....	522
6.3.6	Prövningsinstanser	524
6.3.7	Överprövningen	530
6.3.8	Tillsyn.....	532
6.4	Finland.....	532
6.4.1	Inledning	532
6.4.2	Tillstånds- och anmälningsplikt.....	533
6.4.3	Samrådsförfarandet.....	534
6.4.4	Tillståndsprövningen.....	544
6.4.5	Anmälnings- och registreringsförfaranden.....	553
6.4.6	Prövningsinstanser	555
6.4.7	Överprövningen	562
6.4.8	Tillsyn.....	564
7	Vilka verksamheter omfattas av krav på tillstånd eller anmälan enligt miljöbalken?	565
7.1	Kapitlets innehåll	565
7.2	Tillstånds- och anmälningsplikt för verksamheter och åtgärder.....	565
7.2.1	Inledning	565
7.2.2	Synpunkter på dagens tillstånds- och anmälningsplikt.....	566

7.2.3	Vilka krav på tillstånd ställer EU-rätten?	572
7.2.4	Krav på tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarliga verksamheter i svensk rätt	582
7.2.5	Krav på tillstånds- och anmälningsplikt för vattenverksamheter i svensk rätt	590
7.2.6	Andra tillståndskrav i miljöbalken	595
7.2.7	Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken	600
7.2.8	Krav på tillstånd enligt annan lagstiftning	605
7.2.9	Är de svenska kraven mer långtgående än de som finns inom EU-rätten?	612
7.3	Vad bör gälla för anläggningar för solkraft?	615
7.4	Uttrycket miljöfarlig verksamhet	617
7.4.1	Inledning	617
7.4.2	Vad innebär ”miljöfarlig verksamhet”?	617
7.4.3	Bör uttrycket miljöfarlig verksamhet ändras?	621
7.5	Uttrycket bästa möjliga teknik	623
7.5.1	Inledning	623
7.5.2	Vad innebär ”bästa tillgängliga teknik” enligt industriutsläppsdirektivet?	623
7.5.3	Vad innebär ”bästa möjliga teknik” enligt miljöbalken?	627
7.5.4	Är det svenska kravet mer långtgående?	630
7.6	Generella föreskrifter	632
7.6.1	Inledning	632
7.6.2	Vad avses med generella föreskrifter?	632
7.6.3	Bör användningen av generella föreskrifter öka? ...	634
8	Hur lång tid tar miljöprövningsprocessen?	639
8.1	Kapitlets innehåll	639
8.2	Sammanfattande iakttagelser	640
8.3	Prövning i första instans	641
8.3.1	Drygt hälften av alla tillståndsprövningar i första instans avgörs inom ett år	641
8.3.2	Handläggningstiden för olika typer av verksamheter varierar	645

8.3.3	Handläggningstiderna varierar beroende på var ärendet avgörs	652
8.3.4	Hur lång tid tar respektive handläggningsmoment i första instans?	656
8.3.5	Hur lång tid tar det att handlägga ändringstillstånd eller villkorsändring?	663
8.3.6	Hur stor andel får tillstånd i första instans?	664
8.4	Total prövningstid inklusive tidsåtgång för överklaganden.....	665
8.4.1	Total prövningstid för A-verksamheter	666
8.4.2	Total prövningstid för vattenverksamheter	668
8.4.3	Överklaganden till Högsta domstolen.....	668
8.4.4	Total prövningstid för B-verksamheter	669
8.4.5	Vem är det som överklagar?.....	671
8.5	Klarar myndigheterna sina målsättningar?	673
8.5.1	Mark- och miljödomstolarna klarar inte målen ...	674
8.5.2	Miljöprövningsdelegationerna klarar inte målen.....	674
8.5.3	Om tidsfrister och olika sätt att styra handläggningstider	675
8.6	Total tids- och resursåtgång för miljöprövningen inklusive fasen innan miljöprövningen hos MPD eller domstol inleds.....	677
8.6.1	Samråd och framtagande av ansökningshandlingar innan prövningen påbörjas tar ofta mellan sex och tolv månader	677
8.6.2	Stora skillnader i total tids- och resursåtgång mellan olika verksamheter.....	680
8.7	Hur har handläggningstiderna utvecklats över tid?	681
9	Miljöbedömningsprocessen.....	685
9.1	Kapitlets innehåll	685
9.2	Processbild.....	685
9.3	Utmaningar i miljöbedömningsprocessen enligt våra utredningsdirektiv.....	686

9.4	Vad är en miljökonsekvensbedömning/ miljöbedömning?	688
9.4.1	MKB-direktivet – miljökonsekvensbedömning..	688
9.4.2	Miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken.....	689
9.4.3	Utmaningar	689
9.5	Vad utgör ett projekt?	690
9.5.1	MKB-direktivet – projekt	690
9.5.2	Miljöbalken – Verksamheter och åtgärder.....	693
9.5.3	Utmaningar	694
9.6	Betydande miljöpåverkan	695
9.6.1	MKB-direktivet – granskning.....	695
9.6.2	Miljöbalken – undersökningssamråd	700
9.6.3	Utmaningar	705
9.7	Miljökonsekvensbeskrivningens omfattning	713
9.7.1	MKB-direktivet – processen för att pröva miljökonsekvensbeskrivningens omfattning.....	713
9.7.2	Miljöbalken – avgränsningssamråd	716
9.7.3	Utmaningar	722
9.8	Framtagande av miljökonsekvensbeskrivningen.....	727
9.8.1	MKB-direktivet – miljökonsekvens- beskrivningen	728
9.8.2	Miljöbalken – att ta fram en specifik miljökonsekvensbeskrivning	730
9.8.3	Utmaningar	731
9.9	Samråd.....	731
9.9.1	Samråd – MKB-direktivet	731
9.9.2	Miljöbalken – samråd vid prövningsmyndigheten	737
9.9.3	Utmaningar	739
9.10	Motiverad slutsats.....	741
9.10.1	MKB-direktivet – motiverad slutsats.....	741
9.10.2	Miljöbalken – beslut om miljökonsekvens- beskrivningen	744
9.10.3	Utmaningar	747

9.11	Liten miljökonsekvensbeskrivning	749
9.11.1	Miljöbalken	749
9.11.2	Utmaningar	749
9.12	MKB-direktivet i andra EU-rättsliga akter	750
9.12.1	Definitioner	751
9.12.2	Formerna för bedömningen om en betydande miljöpåverkan kan antas	752
9.12.3	Begära ett yttrande om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsnivå	753
9.12.4	Miljökonsekvensbedömningsprocessen enligt EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial.....	754
9.13	Gränsöverskridande samråd	756
9.13.1	Esbokonventionen.....	756
9.13.2	MKB-direktivet– gränsöverskridande samråd	760
9.13.3	Miljöbalken – specifika gränsöverskridande miljöbedömningar	765
9.13.4	Nordiska miljöskyddskonventionen	770
9.13.5	Gränsälvsoverenskommelsen mellan Sverige och Finland.....	772
9.13.6	Svensk-norska vattenrättskonventionen	775
9.13.7	Utmaningar	778
9.14	Övriga utmaningar	782

Del 2

10 Hur går miljöprövningen till?..... 785

10.1	Kapitlets innehåll	785
10.2	Ansökan om tillstånd och handläggningen av denna.....	786
10.2.1	Krav på en tillståndsansökan.....	786
10.2.2	Antal exemplar av en tillståndsansökan	794
10.2.3	Komplettering av tillståndsansökan	795
10.2.4	Utredningsansvar.....	804
10.2.5	Digital hantering av ansökan	805

10.2.6	Handläggningstider.....	806
10.2.7	Kungörelse av en tillståndsansökan	807
10.2.8	Möjlighet att lämna synpunkter på ansökan	812
10.3	Förutsättningarna för att ge tillstånd	817
10.3.1	Inledning.....	817
10.3.2	Otydlig reglering.....	818
10.3.3	Bör frågan om tillåtlighet prövas särskilt?	826
10.3.4	I vilken utsträckning bör hänsyn tas till planer enligt plan – och bygglagen vid val av plats enligt miljöbalken?	830
10.4	Beslut om miljötillstånd, dess innehåll och rättskraft	843
10.4.1	Inledning.....	843
10.4.2	Otydligt vad som ska regleras i tillståndet	844
10.4.3	Prövningsmyndigheten kan i vissa fall skjuta fram beslut om villkor eller ersättning.....	851
10.4.4	När börjar ett tillstånd att gälla?	852
10.4.5	Tillståndets rättskraft otydlig och möjligheterna att ändra tillståndsvillkor är för litet eller används inte	856
10.4.6	Belastar civilrättsligt präglade frågor tillståndsprövningen?	872
10.4.7	Uppfyller kungörelsebestämmelserna de EU-rättsliga kraven?.....	885
10.5	Anmälningförfarandet	897
10.5.1	Inledning.....	897
10.5.2	Anmälan om vattenverksamhet.....	897
10.5.3	Anmälan om miljöfarlig verksamhet.....	901
10.5.4	Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet.....	906
10.5.5	Tillsynsmyndigheterna hinner inte alltid handlägga en anmälan inom den lagstadgade fristen.....	910
10.5.6	Kraven på vad en anmälan ska innehålla är allmänt hållna och tillsynsmyndigheternas krav är inte alltid lika	911

10.5.7	En anmäld verksamhet eller åtgärd saknar rättskraft – verksamhetsutövare ansöker om tillstånd för att vara på säkra sidan	914
10.5.8	Stort mörkertal och avsaknad av möjlighet att besluta om miljösanktionsavgift.....	915
11	Vem utför miljöprövningen?	917
11.1	Kapitlets innehåll	917
11.2	Gällande svensk rätt.....	918
11.2.1	Översikt över vem som prövar tillstånd enligt miljöbalken	918
11.2.2	Regeringen	922
11.2.3	Mark- och miljödomstolarna	924
11.2.4	Länsstyrelsens olika roller.....	926
11.2.5	Kommunala myndigheter	936
11.2.6	Andra statliga myndigheters roller.....	939
11.3	Utmaningar	961
11.3.1	Inledning	961
11.3.2	Tillståndsprövningen avviker från domstolars grunduppdrag.....	961
11.3.3	Bristande enhetlighet och förutsebarhet i stöd och prövning.....	966
11.3.4	Otillräckliga resurser.....	970
11.3.5	Uppdelningen mellan länsstyrelsen och prövningsmyndigheten.....	977
11.3.6	Många och olika prövningsmyndigheter försvårar regeringens fortlöpande uppföljning och styrning	980
11.3.7	Brist på stöd och vägledning.....	982
11.3.8	Myndigheternas roller i prövningen upplevs som otydliga och deras agerande oförutsebart	984

12	Tillsyn och egenkontroll.....	993
12.1	Kapitlets innehåll	993
12.2	Gällande svensk rätt	994
12.2.1	Tillsynsmyndigheter och tillsynsvägledande myndigheter.....	994
12.2.2	Generella regler om tillsyn	996
12.2.3	Förelägganden och förbud.....	997
12.2.4	Tillsynsmyndigheternas ansvar för att ansöka om omprövning av tillstånd.....	998
12.2.5	Avgifter för tillsyn	999
12.2.6	Egenkontroll och krav på miljörapport	1002
12.3	Krav på tillsyn inom EU-rätten	1004
12.4	Identifierade utmaningar.....	1005
13	Finansiering och avgifter	1013
13.1	Principiella utgångspunkter: förorenaren ska betala och kostnadstäckning som mål.....	1013
13.1.1	När är det lämpligt att en statlig myndighet får disponera avgiftsintäkter direkt?	1014
13.2	Hur finansieras miljöprövningsarbetet på de statliga myndigheterna?	1015
13.2.1	Mark- och miljödomstolarna.....	1016
13.2.2	Länsstyrelserna.....	1016
13.2.3	Övriga myndigheter.....	1019
13.3	Staten har ökat resurserna till miljöprövningen något de senaste åren	1023
13.3.1	Hur ser resursutvecklingen ut i relation till antalet ärenden och mål?	1026
13.3.2	Mer resurser på samråd sedan 2021.....	1027
13.4	Avgiftssystemet för prövning och tillsyn	1028
13.4.1	Utmaningar med dagens avgiftssystem	1031
13.4.2	Pågående översyn av förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken	1033

14	Våra överväganden och förslag	1039
14.1	Kapitlets innehåll	1039
14.2	Övergripande utgångspunkter för förslagen.....	1039
14.2.1	Inledning	1039
14.2.2	Riksdagens och regeringens utgångspunkter.....	1040
14.2.3	Våra utgångspunkter	1042
14.3	En ny reglering om miljöprövning.....	1047
14.3.1	Inledning	1047
14.3.2	Varför behövs en ny reglering om miljöprövning?	1047
14.3.3	Vad avses med miljöprövning?	1049
14.3.4	Var bör den nya regleringen om miljöprövning placeras?	1052
14.3.5	Hur bör den nya regleringen utformas rent författningstekniskt?	1053
14.4	Utgångspunkter för en mer samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess	1055
14.5	Nya termer och uttryck.....	1062
14.5.1	Nya definitioner	1062
14.5.2	Uttrycket miljöfarlig verksamhet ändras	1065
14.6	En ny organisation för miljöprövning	1068
14.6.1	Inledning	1068
14.6.2	Varför behövs en ny prövningsorganisation?	1068
14.6.3	Bör ärenden om miljöprövning prövas av förvaltningsmyndighet eller domstol i första instans?	1069
14.6.4	Utgångspunkter vid val av organisationsform...	1074
14.6.5	För- och nackdelar med olika organisatoriska lösningar.....	1079
14.6.6	En ny nationell miljöprövningsmyndighet	1094
14.6.7	Närmare om organisationen vid alternativ 1: Ny Miljöprövningsmyndighet	1100
14.6.8	Närmare om organisationen vid alternativ 2: Sex länsstyrelser med miljöprövningsdelegationer	1110
14.6.9	Vilka ärenden bör myndigheten pröva?	1113

14.6.10	Särskilt om prövning av tvångs- och ersättningsfrågor	1120
14.6.11	Bör myndigheten omfattas av extra krav på konsultationsskyldighet enligt lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket?	1128
14.6.12	Hur bör instansordningen se ut för ärenden om miljöprövning?	1130
14.7	En ny tillstånds- och granskningsplikt.....	1145
14.7.1	Inledning.....	1145
14.7.2	Varför behövs en ny reglering av tillstånds- och anmälningsplikten?	1145
14.7.3	Utgångspunkter för en ny tillstånds-, gransknings-, anmälnings- eller registreringsplikt	1146
14.7.4	Krav på miljötillstånd eller igångsättningsbesked	1151
14.7.5	Övergång från svenska krav till krav som gäller enligt EU-rätten	1157
14.7.6	Vilka verksamheter och åtgärder bör omfattas av tillståndsplikt?	1161
14.7.7	Vilka verksamheter och åtgärder bör omfattas av granskningsplikt?	1170
14.7.8	Vilka verksamheter och åtgärder bör omfattas av anmälningsplikt?	1186
14.7.9	Vilka verksamheter och åtgärder bör omfattas av registreringsplikt?	1192
14.7.10	Undantag från krav på miljötillstånd eller igångsättningsbesked	1196
14.7.11	Hur bör regleringen av kraven på tillstånds- och granskningsplikt för olika verksamheter och åtgärder utformas?	1198
14.7.12	Undantag från krav på bygglov för transformatorstation som omfattas av miljötillstånd eller igångsättningsbesked	1200
14.7.13	Annan tillståndsplikt enligt miljöbalken m.fl. lagar	1202
14.7.14	Frivillig ansökan om miljötillstånd eller igångsättningsbesked	1206

14.8	En tydligare miljöbedömningsprocess.....	1207
14.8.1	Inledning	1207
14.8.2	Utgångspunkter för miljöbedömningsprocessen.....	1207
14.8.3	Specifik miljöbedömning endast om tillstånd krävs	1213
14.8.4	Nytt granskningsförfarande	1217
14.8.5	Undantag från krav på specifik miljöbedömning.....	1227
14.8.6	Övergripande om stegen i den specifika miljöbedömningen.....	1244
14.8.7	Begäran om avgränsningsyttrande avseende miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsnivå	1246
14.8.8	Miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och omfattning tydliggörs.....	1254
14.8.9	Ett offentligt samråd	1256
14.8.10	Ett förtydligat gränsöverskridande samråd.....	1267
14.8.11	Prövningsmyndighetens motiverade slutsats.....	1274
14.8.12	En samlad bedömning när tillståndsfrågan avgörs	1289
14.8.13	Miljöprövningsmyndigheten tar över rollen som MKB-myndighet vid prövning enligt vissa sektorslagar	1291
14.9	En mer samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess	1301
14.9.1	Inledning	1301
14.9.2	Upplysning om kravet på avgränsningsyttrande inför en ansökan om miljötillstånd.....	1302
14.9.3	Samlad reglering om innehåll och utformning av en ansökan i ett ärende om miljöprövning	1303
14.9.4	Ny reglering om underrättelse om ansökan till berörda myndigheter.....	1311
14.9.5	Närmare om vilka myndigheter som ska underrättas om en ansökan	1314
14.9.6	Nytt krav på kompletteringsföreläggande inom viss tid.....	1317
14.9.7	Ny bekräftelse om fullständig ansökan.....	1322

14.9.8	Ny reglering om tidsplan och tidsfrister för handläggningen.....	1323
14.9.9	Närmare bestämmelser om tidsfrister för handläggningen.....	1331
14.9.10	Upplysning om bestämmelser om offentligt samråd och motiverad slutsats i nya 20 kap. miljöbalken	1338
14.9.11	Kommunicering med sökanden inför slutligt beslut i ärendet om miljötillstånd.....	1338
14.9.12	Ny reglering om sammanträde och besiktning ..	1342
14.9.13	Möjlighet att förordna om sakkunnig, inhämtande av yttrande från vattenmyndighet m.m.....	1345
14.9.14	Ny bestämmelse om vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att miljötillstånd ska ges ..	1353
14.9.15	Krav på bästa tillgängliga teknik i stället för bästa möjliga teknik	1358
14.9.16	Justerad reglering om val av plats.....	1361
14.9.17	Tydligare regler om tillståndens rättsverkan	1366
14.9.18	Ny reglering om vad som bör framgå av ett beslut m.m.	1374
14.9.19	Ökad användning av generella föreskrifter i stället för villkor i tillstånd.....	1385
14.9.20	Ny hantering av en ansökan om ändring av verksamhet eller beslut	1395
14.9.21	Tillåtligheten bör provas separat från villkoren endast efter begäran	1409
14.9.22	Ny reglering om underrättelse om beslut.....	1411
14.9.23	Samma regler om verkställbarhet av miljötillstånd m.m.	1415
14.9.24	Tydligare reglering för hantering av en ansökan om omprövning	1418
14.9.25	Ingen rätt till ersättning för myndighetens och motpartens kostnader	1436
14.9.26	Miljöbok med förteckning över miljötillstånd och igångsättningsbesked	1441

14.10 Ett nytt enklare tillståndsförfarande för granskningspliktiga verksamheter och åtgärder.....	1443
14.10.1 Förprovning av granskningspliktiga verksamheter och åtgärder	1443
14.10.2 Vilken myndighet bör ansvara för granskningen?	1445
14.10.3 Vilka verksamheter och åtgärder kommer att påverkas av förslaget?	1448
14.10.4 Vad ska en ansökan om igångsättningsbesked innehålla?	1450
14.10.5 Hur ska granskningen gå till?	1458
14.10.6 Vilka ska få tillfälle att yttra sig under handläggningen?	1459
14.10.7 Beslut om betydande miljöpåverkan	1464
14.10.8 Förutsättningar för och innehåll i beslut om igångsättningsbesked	1466
14.10.9 Beslut om betydande miljöpåverkan och igångsättningsbesked ska offentliggöras	1470
14.10.10 Ska besluten om betydande miljöpåverkan och igångsättningsbesked kunna överklagas?	1473
14.10.11 Tidsfrist för handläggningen av en ansökan om igångsättningsbesked m.m.	1476
14.10.12 Vilken rättsverkan har beslutet om igångsättningsbesked?	1482
14.11 En mer digital miljöprövningsprocess	1484
14.12 Hantering och reglering av vissa frågor som bör vara kvar i nuvarande prövningsorganisation.....	1488
14.12.1 Inledning	1488
14.12.2 Mark- och miljödomstol	1489
14.12.3 Länsstyrelsen	1492
14.12.4 Kommun	1494
14.13 Begränsning av vissa myndigheters talerätt.....	1499
14.13.1 Inledning	1500
14.13.2 Utgångspunkter	1500
14.13.3 Vilka myndigheter bör ha partsställning i miljöprövningsprocessen?	1509

14.13.4	Andra alternativ som övervägts.....	1516
14.13.5	Statliga myndigheters deltagande som remissinstans	1520
14.14	Behov av en effektiv och enhetlig tillsyn	1523
14.14.1	En mer flexibel, effektiv och förutsebar tillståndsprövning förutsätter en god tillsyn	1523
14.14.2	Tillsynsmyndigheten får förelägga verksamhetsutövare att ansöka om igångsättningsbesked.....	1525
14.14.3	Krav på miljörapport.....	1528
14.15	Följdändringar i miljöbalken.....	1530
14.15.1	Följdändringar med anledning av att bestämmelser om miljöprövning samlas i ett nytt 20 kap. i miljöbalken och nya definitioner förs in i 1 kap. miljöbalken	1530
14.15.2	Följdändringar med anledning av förslaget om en ny prövningsmyndighet.....	1531
14.15.3	Följdändringar med anledning av att uttrycket miljöfarlig verksamhet ersätts av uttrycket miljöpåverkande verksamhet	1533
14.15.4	Följdändringar med anledning av en ny tillstånds-, gransknings-, anmälnings- och registreringsplikt	1534
14.15.5	Följdändringar med anledning av ändrade termer och uttryck inom den specifika miljöbedömningen samt med anledning av den nya miljöbedömningsprocessen	1535
14.15.6	Följdändringar med anledning av ändrad process för ändring och omprövning av verksamheter och åtgärder	1536
14.16	Följdändringar i andra lagar	1537
14.16.1	Lagen med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929	1537
14.16.2	Lagen om utnyttjande av vattenkraft vid krig	1538
14.16.3	Lagen om kontinentalsockeln	1541
14.16.4	Väglagen och lagen om byggande av järnväg.....	1542

14.16.5	Lagen om vattenförbund.....	1542
14.16.6	Lagen om vissa rörledningar, lagen om kärnteknisk verksamhet, lagen om Sveriges ekonomiska zon, ellagen och naturgaslagen	1543
14.16.7	Skogsvårdslagen.....	1543
14.16.8	Lagen om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn	1544
14.16.9	Minerallagen.....	1545
14.16.10	Lagen om införande av miljöbalken	1546
14.16.11	Lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet	1546
14.16.12	Lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor	1547
14.16.13	Plan- och bygglagen	1548
14.16.14	Luftfartslagen.....	1549
14.16.15	Lagen om mark- och miljödomstolar.....	1549
14.16.16	Övriga lagar.....	1550
14.17	Följdändringar på förordningsnivå	1550
14.17.1	Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd	1550
14.17.2	Förordning om verksamhetsutövers egenkontroll.....	1553
14.17.3	Förordningen om vattenverksamheter.....	1553
14.17.4	Industriutsläppsförordningen.....	1556
14.17.5	Miljöprövningsförordningen	1557
14.17.6	Förordningen om förbränning av avfall	1558
14.17.7	Förordningen om geologisk lagring av koldioxid.....	1559
14.17.8	Förordningen med länsstyrelseinstruktion.....	1560
14.17.9	Miljöbedömningsförordningen	1560
14.17.10	Övriga förordningar	1561
14.18	Frågor för framtida översyn	1562
14.18.1	Inledning	1563
14.18.2	Utredning för att genomföra förslaget om en ny prövningsmyndighet	1563

14.18.3	Utredning för att fastställa lämpliga gränsvärden för granskningspliktiga verksamheter	1564
14.18.4	Översyn av förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken med anledning av våra förslag.....	1565
14.18.5	Översyn av miljötillsynsförordningen och tillsynsmyndighetens uppgifter med anledning av våra förslag	1566
14.18.6	Återstående utredningsfrågor	1567
14.19	Behov av informations- och utbildningsinsatser i samband med ikraftträdandet	1568
14.20	Behov av nya myndighetsföreskrifter, nytt vägledningsmaterial eller annat stöd vid miljöprövning	1569
14.20.1	Inledning.....	1569
14.20.2	Uppdrag att uppdatera, utveckla och samla vägledning om miljöprövning.....	1569
14.20.3	Uppdrag för att ta fram generella föreskrifter för vissa verksamheter.....	1570
14.20.4	Översyn av kravet på miljörapport	1571

Del 3

15 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 1573

15.1	Ikraftträdandebestämmelser	1573
15.2	Övergångsbestämmelser	1574
15.2.1	Miljöbalken.....	1574
15.2.2	Lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet	1577
15.2.3	Miljöprövningsförordningen.....	1578
15.2.4	Förordningen om vattenverksamheter	1580
15.2.5	Övriga författningar.....	1582

16	Konsekvenser.....	1585
16.1	Kapitlets innehåll	1585
16.2	Problemet och vad utredningen vill uppnå.....	1585
16.3	Alternativa lösningar och effekter av om någon förändring inte sker.....	1586
16.3.1	Nollalternativet.....	1586
16.3.2	Stegvisa förändringar.....	1587
16.4	Konsekvenser för staten	1588
16.4.1	Regeringen	1589
16.4.2	Länsstyrelserna	1591
16.4.3	Mark- och miljödomstolarna	1602
16.4.4	Mark- och miljööverdomstolen.....	1606
16.4.5	Högsta domstolen	1607
16.4.6	Naturvårdsverket.....	1608
16.4.7	Havs- och vattenmyndigheten.....	1611
16.4.8	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1613
16.4.9	Övriga myndigheter	1614
16.4.10	Statsfinansiella konsekvenser.....	1615
16.5	Konsekvenser för kommunerna.....	1621
16.6	Konsekvenser för regionerna	1627
16.7	Konsekvenser för företag	1627
16.7.1	Närmare om vilka företag som berörs av våra förslag.....	1629
16.7.2	Närmare om förslagens konsekvenser för företag	1644
16.7.3	Konkurrensförhållanden	1662
16.7.4	Särskilda hänsyn till små företag	1663
16.8	Konsekvenser för enskilda	1666
16.9	Konsekvenser för miljö och klimat.....	1670
16.10	Författningsförslagets överensstämmelse med EU-rätten	1677

16.11	Behov av särskilda hänsyn vid val av tidpunkt för ikraftträdande och behov av informationsinsatser	1677
16.12	Övriga konsekvenser.....	1678
16.12.1	Konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet.....	1678
16.12.2	Brottsligheten och brottsförebyggande arbetet.	1678
16.12.3	Jämställdhet mellan kvinnor och män	1679
16.12.4	Möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.....	1679
16.12.5	Personlig integritet.....	1679
17	Författningskommentar	1681
17.1	Förslag till lag om ändring i miljöbalken	1681
17.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1929:405) med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk- norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929	1810
17.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:627) om utnyttjande av vattenkraft vid krig	1815
17.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.....	1821
17.5	Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)	1822
17.6	Förslag till lag om ändring i väglagen (1971:948).....	1823
17.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.....	1823
17.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:997) om vattenförbund.....	1824
17.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar	1824
17.10	Förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429) .	1825
17.11	Förslag till lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152)	1826

17.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kårande att ställa säkerhet för rättegångskostnader.....	1828
17.13 Förslag till lag om ändring i lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn.....	1829
17.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet	1831
17.15 Förslag till lag om ändring i minerallagen (1991:45)	1831
17.16 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon	1832
17.17 Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554).....	1833
17.18 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1649) om byggande av järnväg.....	1834
17.19 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus	1835
17.20 Förslag till lag om ändring i elberedskapslagen (1997:288).....	1835
17.21 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	1836
17.22 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken.....	1837
17.23 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet	1838
17.24 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.....	1857
17.25 Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)	1859
17.26 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900).....	1859
17.27 Förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)	1862

17.28 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.....	1862
17.29 Förslag till lag om ändring i lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket	1865
17.30 Förslag till förordning om ändring i kontinentalsockelförordningen (1966:315)	1866
17.31 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1978:164) om vissa rörledningar	1867
17.32 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet.....	1867
17.33 Förslag till förordning om ändring i mineralförordningen (1992:285)	1868
17.34 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:795) om tillstånd för kraftverk avsedda att drivas med oljebränsle.....	1870
17.35 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd	1870
17.36 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll	1879
17.37 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:904) om anmälan för samråd.....	1880
17.38 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1398) om vattenverksamheter.....	1881
17.39 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:512) om deponering av avfall	1887
17.40 Förslag till förordning om ändring i vattenförvaltningsförordningen (2004:660)	1888
17.41 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2004:675) om omgivningsbuller	1889
17.42 Förslag till förordning om ändring i naturgasförordningen (2006:1043).....	1890

17.43 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857)	1890
17.44 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:667) om allvarliga miljöskador	1891
17.45 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:1770) om geografisk miljöinformation	1892
17.46 Förslag till förordning om ändring i plan- och byggförordningen (2011:338)	1895
17.47 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:619) med instruktion för Havs- och vattenmyndigheten	1896
17.48 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:1237) om miljöprövningsdelegationer	1897
17.49 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:259) om miljöstraffsavgifter.....	1897
17.50 Förslag till förordning om ändring i industriutsläppsförordningen (2013:250)	1901
17.51 Förslag till förordning om ändring i miljöprövningsförordningen (2013:251)	1916
17.52 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:252) om stora förbränningsanläggningar	1965
17.53 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:253) om förbränning av avfall.....	1966
17.54 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:21) om geologisk lagring av koldioxid	1969
17.55 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion	1971
17.56 Förslag till förordning om ändring i miljöbedömningsförordningen (2017:966)	1972

17.57	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2017:1179) om finansiering av kärntekniska restprodukter	1988
17.58	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:757) om tidsfrister och kontaktpunkt för vissa ärenden som gäller tillförsel av förnybar energi	1990
17.59	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:808) om nätkoncession.....	1990
17.60	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning	1991
18	Jämförelsetabell	1993
18.1	Inledning	1993
18.2	Jämförelsetabell mellan den nya och den äldre regleringen om tillståndsplikt och miljöprövning	1994
18.2.1	Nytt 20 kap. miljöbalken	1994
18.2.2	Nytt 1–8 kap. miljöprövningsförordningen	1995
18.3	Jämförelsetabell mellan den äldre och den nya regleringen om tillståndsplikt och miljöprövning	1997
18.3.1	Tidigare reglering i miljöbalken	1997
18.3.2	Tidigare reglering i lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet	2005
18.3.3	Tidigare reglering i förordningen om miljöfarliga verksamheter och hälsoskydd	2007
18.3.4	Tidigare reglering i förordningen om vattenverksamheter.....	2009
18.3.5	Tidigare reglering i industriutsläppsförordningen.....	2010
18.4	Jämförelsetabell avseende föreslagna och nuvarande verksamhetsbeskrivningar och verksamhetskoder	2012
18.4.1	Tillståndspliktiga verksamheter och åtgärder enligt bilaga 1 till miljöprövningsförordningen ...	2012

18.4.2	Granskningspliktiga verksamheter och åtgärder enligt bilaga 3 till miljöprövningsförordningen.....	2032
18.4.3	Anmälningsspliktiga verksamheter i enlighet med bilaga 1 till förordningen om miljö- påverkande verksamhet och hälsoskydd	2054

Särskilda yttranden 2065

Bilagor

Bilaga 1	Kommittédirektiv 2023:78	2077
Bilaga 2	Underlag för beräkningar.....	2091

Förkortningar

Art- och habitat-direktivet	Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter
Avfallsdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv
BAT	best available technique / bästa tillgängliga teknik
Bet.	betänkande
BMT	bästa möjliga teknik
BREF	BAT-referensdokument
EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial och om ändring av förordningarna (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 och (EU) 2019/1020
EU-förordningen om netto-nollteknik	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 av den 13 juni 2024 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av netto-nollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724

Direktivet om geologisk lagring av koldioxid	Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/31/EG av den 23 april 2009 om geologisk lagring av koldioxid och ändring av rådets direktiv 85/337/EEG, Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG, 2001/80/EG, 2004/35/EG, 2006/12/EG och 2008/1/EG samt förordning (EG) nr 1013/2006
Ds	departementsserien
Energieffektiviseringsdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955
Esbokonventionen	FN/ECE:s Esbokonvention från 1991 om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang
EU	Europeiska unionen
FAPT	förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken
FIHM	Försvarsinspektören för hälsa och miljö
FBL	fastighetsbildningslagen (1970:988)
FL	förvaltningslagen (2017:900)
FMH	förordningen om miljöfarliga verksamheter och hälsoskydd (1998:899)
Fågelskyddsdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar

Förnybartdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/2413 av den 18 oktober 2023 om ändring av direktiv (EU) 2018/2001, förordning (EU) 2018/1999 och direktiv 98/70/EG vad gäller främjande av energi från förnybara energikällor, och om upphävande av rådets direktiv (EU) 2015/652
HaV	Havs- och vattenmyndigheten
HD	Högsta domstolen
Hushållningsförordningen	förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden
Industriutsläppsdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar)
IPPC-direktivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/1/EG av den 15 januari 2008 om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar
IUF	industriutsläppsförordningen (2013:250)
JB	jordabalken
Kap.	kapitel
LOM	lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar
LSV	lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet
MB	miljöbalken
MBF	miljöbedömningsförordningen (2017:966)
ML	minerallagen (1991:45)

MKB	miljökonsekvensbeskrivning
MKB-direktivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU
MMD	mark- och miljödomstol
MPF	miljöprövningsförordningen (2013:251)
MSB	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
MTF	Miljötillsynsförordningen (2011:3)
MÖD	Mark- och miljööverdomstolen
NRL	lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m.
PBF	plan- och byggförordningen (2011:338)
PBL	plan- och bygglagen (2010:900)
Prop.	proposition
PRTR-protokollet	Kyiv Protocol on Pollutant Release and Transfer Registers
RB	rättegångsbalken
RF	regeringsformen
Riodeklarationen	Riodeklarationen om miljö och utveckling från 1992
Rskr.	Riksdagsskrivelse
SEA-protokollet	Protokollet om strategiska miljöbedömningar till FN/UNECE:s Esbokonvention från 1991 om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang

Sevesodirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG
SFS	Svensk författningssamling
SGI	Statens geotekniska institut
SGU	Sveriges geologiska undersökning
SMB-direktivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan
SMP	Svenska miljörapporteringscentralen
SOU	Statens offentliga utredningar
Utvinningsavfallsdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/21/EG av den 15 mars 2006 om hantering av avfall från utvinningsindustrin och om ändring av direktiv 2004/35/EG
Vattendirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område
VFF	vattenförvaltningsförordningen (2004:660)
VL	vattenlagen (1983:291)
VVF	förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter

Århuskonventionen	FN/ECE:s (Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa) konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till överprövning i miljöfrågor
ÄPBL	plan- och bygglagen (1987:10)
Ärendelagen	lagen (1996:242) om domstolsärenden
ÄVL	vattenlagen (1918:523)

Sammanfattning

Vårt uppdrag

Vårt uppdrag har varit att se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Syftet med uppdraget har varit att säkra näringslivets konkurrenskraft, öka investeringsviljan och främja en effektiv industriell klimatomställning, vilket bidrar till att klimat- och miljömålen nås.

Enligt uppdraget skulle bl.a. följande utredas.

- Hur det svenska regelverket kan förändras i syfte att Sverige inte ska ställa högre eller överlappande krav i förhållande till vad de relevanta EU-regelverken kräver, särskilt i fråga om processuella krav och i fråga om möjligheten att nyttja de undantag från ordinarie krav som finns.
- Om tillståndsprövningen enligt miljöbalken bör delas upp på andra sätt än i dag.
- Hur förutsebarheten kan öka i tillståndsprövsprocessen, genom bl.a. tydligare regler för innehållet i ansökan och hur prövningen ska avgränsas.

Dagens svenska regelverk

Bestämmelser om tillståndsprövning enligt miljöbalken finns i dag i flera kapitel i miljöbalken. Regleringen är fördelad på olika kapitel dels beroende på vilken typ av verksamhet det handlar om, dels beroende på om det handlar om en processuell fråga eller annan fråga. Bestämmelser om tillståndsprövning enligt miljöbalken finns också i ett antal förordningar under miljöbalken, exempelvis miljöpröv-

ningsförordningen, förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och förordningen om vattenverksamheter. Vid sidan om miljöbalksregelverket finns bestämmelser som ska tillämpas vid tillståndsprovning i exempelvis lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet och lagen och förordningen om tidsfrister och kontaktpunkt för vissa ärenden som gäller tillförsel av förnybar energi.

Reformbehovet

Våra analyser visar att det finns flera utmaningar både med dagens tillståndsprocess och hur den är reglerad.

För det första har vi konstaterat att bestämmelserna om krav på tillståndsplikt liksom vad prövningsmyndigheten ska pröva sedan en ansökan om tillstånd har lämnats in till prövningsmyndigheten varken är enkla att hitta i miljöbalksregelverket eller enkla att tillämpa. Detta bidrar till att den sammantagna processen blir både ineffektiv och oförutsägbar. Detta kan i sin tur motverka intresset för investeringar i nya eller ändrade verksamheter i Sverige.

För det andra har vi konstaterat att dagens regelverk och prövningsprocess gör stor skillnad på om det är fråga om en vattenverksamhet eller annan verksamhet utan att dessa skillnader alltid är motiverade eller logiska.

För det tredje har vi konstaterat att krav på tillstånd för verksamheter och åtgärder i miljöbalken och i föreskrifter som är meddelade med stöd av miljöbalken inte alltid överensstämmer med kraven inom EU-rätten. De svenska kraven är både för högt och för lågt ställda jämfört med EU-rätten beroende på vilken verksamhet eller åtgärd som avses. Det är överhuvudtaget svårt att se på vilket sätt den svenska tillståndsplikten överensstämmer med EU-rätten.

För det fjärde har vi konstaterat att nuvarande prövningsprocess inte i alla delar är utformad på ett sätt som skapar incitament eller stödjer inblandade aktörer att agera effektivt och ändamålsenligt. Att processen är uppdelad i två delar som inte är samordnade och med olika ansvariga aktörer leder till otydligheter och att processen riskerar att bli mindre förutsägbar samt mer utdragen rent tidsmässigt.

För det femte har vi konstaterat att prövningen i dag är ineffektiv som en följd av en splittrad och otydlig ansvarsfördelning mellan

involverade myndigheter. Detta gäller i första hand länsstyrelsernas många olika roller, som MKB-myndighet, som prövningsmyndighet vid prövning i miljöprövningsdelegation, som partsmyndighet vid prövning i domstol och som tillsynsmyndighet.

Sammantaget framträder en bild av en överskådlig, svårförståelig och svårtillämpad process och reglering. Det är således angeläget med en enklare, effektivare och mer ändamålsenlig process och reglering för tillståndsprövning.

Våra utgångspunkter

I arbetet har vår utgångspunkt ytterst varit att lämna sådana förslag på förändringar av processen för tillståndsprövning enligt miljöbalken som ska lösa de utmaningar som beskrivs i våra utredningsdirektiv (se bilaga 1). Vi har också haft ett antal allmänna utgångspunkter för vårt arbete. I huvudsak bygger de på att skapa en tillståndsprövningsprocess, en organisation för tillståndsprövning och en tillståndsplikt för verksamheter och åtgärder som är så enkel, effektiv, förutsägbar och ändamålsenlig som möjligt. Samtidigt ska processen hålla hög kvalitet, vara rättssäker och bidra i arbetet med att nå miljömålen, säkra näringslivets konkurrenskraft, öka investeringsviljan samt främja en effektiv industriell klimatomställning.

För att uppnå en sådan process, organisation och tillståndsplikt har vi valt att ta avstamp i den samordnade process för miljöprövning, dvs den sammantagna miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen, och de grundkrav för tillståndsplikt som finns inom EU-rätten. Med utgångspunkten att tillståndsplikten för verksamheter och åtgärder ska motsvara EU-rättens grundkrav får vi en tillståndsplikt som är förutsebar och konkurrenskraftig. Med utgångspunkten att miljöprövningsprocessen, så långt det är möjligt och lämpligt, ska motsvara den som EU-rätten förutsätter för sådan prövning får vi en process som är mer samordnad, mer rättssäker, mer förutsebar och mer konkurrenskraftig än dagens process. Vår bild är också att den sammantagna miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen då bör bli kortare rent tidsmässigt. För att uppnå detta krävs dock stora förändringar av nuvarande organisation för prövningen, av prövningsprocessen som sådan och av regleringen i miljöbalken.

Vilka krav på miljöprövningsprocessen och tillståndsplikt ställer EU?

Inom EU-rätten finns krav på förprovning av vissa verksamheter och åtgärder i syfte att säkerställa att verksamheterna och åtgärderna kommer att uppfylla de materiella krav som finns på dem. I förhållande till vattenmiljön gäller också att verksamheterna och åtgärderna inte får ge upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm. **Krav på förprovning för att säkerställa materiella krav finns exempelvis i MKB-direktivet, industriutsläppsdirektivet, förnybartdirektivet, vattendirektivet och art- och habitatdirektivet. Det senaste året har det också tillkommit EU-förordningar med krav på hur miljöprövningsprocessen ska gå till för vissa verksamhetstyper. Det handlar om EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial och EU-förordningen om netto-nollteknik. Syftet med dessa förordningar är att på ett säkert och hållbart sätt säkerställa unionens försörjning av kritiska råmaterial och netto-nollteknik.**

Sammantaget ställer EU-direktiven och EU-förordningarna krav på tillstånd för vissa verksamheter och åtgärder, ett visst innehåll i en ansökan om tillstånd, en viss process för bedömning av verksamhetens respektive åtgärdens miljöpåverkan och ett visst innehåll i tillståndsbesluten. För vissa typer av verksamheter och åtgärder finns också fastställda längsta tidsfrister för hela processen.

Våra förslag

Ny samlad reglering om miljöprovning i miljöbalken och miljöprövningsförordningen

För att tillgodose reformbehovet så som det beskrivs ovan föreslår vi att bestämmelser om **krav på förprovning genom miljöprovning av vissa verksamheter och åtgärder som kan påverka miljön negativt samt handläggningen av sådana ärenden samlas i ett nytt 20 kap. miljöbalken. Närmare föreskrifter placeras i miljöprövningsförordningen. Bestämmelserna ska både avse miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet. Syftet med att samla bestämmelser som avser miljö-**

prövning i ett kapitel i miljöbalken samt i miljöprövningsförordningen är att underlätta tillämpningen och göra miljöprövningsprocessen mer förutsägbär.

Bestämmelser om krav på tillstånd, dispenser etc. enligt miljöbalken som inte ska provas inom ramen för miljöprövning påverkas inte av förslaget. Detta gäller också för sådana generella processuella bestämmelser i exempelvis 16 och 24 kap. miljöbalken som avser alla typer av prövning enligt miljöbalken.

Bestämmelser om miljöbedömning bör inte flyttas från 6 kap. till det nya kapitlet om miljöprövning. Skälet för detta är dels att bestämmelserna om miljöbedömning inte bara är tillämpliga vid prövning av verksamheter och åtgärder utan också vid planläggning, dels att bestämmelserna om miljöbedömning också är tillämpliga vid prövning av verksamheter och åtgärder enligt andra lagar såsom exempelvis väglagen och minerallagen. Däremot föreslår vi att det nya 20 kap. miljöbalken ska innehålla bestämmelser med upplysning om när bestämmelserna om miljöbedömning i 6 kap. miljöbalken ska tillämpas inom ramen för miljöprövningsprocessen. På så sätt uppnås ändå den samordnade miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess som behövs för att förprövningen av verksamheter och åtgärder ska bli effektiv.

Ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess

För att tillgodose reformbehovet såsom det beskrivs ovan föreslår vi vidare en ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess. Det finns flera skäl för detta. En är att den samrådsprocess som i dag sker innan och separat från tillståndsprövningen medför att vissa moment som EU-rätten ställer krav på utförs dubbelt. Ett sådant moment är att vi i dag har två eller tre former av offentliga samråd om en ny verksamhet eller åtgärd, ett eller två inom ramen för samrådsprocessen och ett inom ramen för efterföljande tillståndsprövning trots att EU-rätten endast ställer krav på ett samråd. För att effektivisera processen gör vi bedömningen att nuvarande krav på bl.a. undersökningssamråd och avgränsningssamråd bör slopas. Genom att integrera miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen minskar vi också kravet på offentligt samråd till ett samråd.

Vår bedömning är att det förslag till samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess som vi lämnar innebär en så effektiv och förutsägbar process som bara är möjligt inom de ramar som EU-rätten sätter. Inget hindrar dock en verksamhetsutövare från att frivilligt välja att exempelvis hålla fler förberedande samråd med berörd allmänhet. Tvärtom kan detta vara en fördel för att efterföljande process ska bli smidig och överklaganden ska kunna undvikas.

Två spår för förprovning av verksamheter och åtgärder

De krav på miljöbedömningsprocess som EU-rätten ställer ser olika ut beroende på om det är fråga om en verksamhet eller åtgärd som redan på förhand har bedömts medföra en betydande miljöpåverkan respektive om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön behöver bedömas från fall till fall. För verksamheter och åtgärder som redan på förhand har bedömts medföra en betydande miljöpåverkan ställs alltid krav på en specifik miljöbedömning och en miljökonsekvensbeskrivning. För verksamheter och åtgärder vars påverkan på miljön bedöms i det enskilda fallet ställs krav på en specifik miljöbedömning och en miljökonsekvensbeskrivning endast om verksamheten eller åtgärden bedöms medföra en betydande miljöpåverkan efter en granskning.

Nuvarande bestämmelser i miljöbalken speglar inte fullt ut denna uppdelning och granskningsprocess. I vårt förslag till ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess föreslår vi att miljöbedömningen av verksamheter och åtgärder görs på sätt som EU-rätten föreskriver. Det innebär att vi föreslår att det finns ett spår för de verksamheter och åtgärder som EU redan på förhand har bedömt medföra en betydande miljöpåverkan (miljötillståndsspåret) och ett annat spår för de verksamheter eller åtgärder vars påverkan på miljön behöver bedömas från fall till fall (gransknings-spåret). Om bedömningen i granskningsspåret innebär att en betydande miljöpåverkan inte kan antas bör tillstånd ges direkt om även övriga förutsättningar för tillstånd är uppfyllda. På detta sätt åstadkoms ett nytt snabbt tillståndsspår för sådana verksamheter och åtgärder som inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Om bedömningen i granskningsspåret blir att en betydande miljöpåverkan kan antas ska ärendet, efter en ansökan om miljötillstånd,

handläggas i miljötillståndsspåret och genomgå en specifik miljöbedömning. Efter avslutad prövning resulterar ett tillåtande i miljö-tillståndsspåret i ett miljötillstånd och i granskningsspåret i ett igångsättningsbesked. Med båda tillståndstyperna följer rättskraft.

Det enklare tillståndsförfarandet med en granskning av verksamhetens eller åtgärdens miljöpåverkan ska som huvudregel också gälla för ändringar av verksamheter och omprövningar av tillståndsvillkor. Detta gäller oavsett om ursprungstillståndet var ett miljö-tillstånd eller ett igångsättningsbesked. Endast om ändringen i sig är en sådan tillståndspliktig verksamhet eller åtgärd som ska prövas inom ramen för det förstnämnda spåret bör en ansökan om miljö-tillstånd göras direkt.

För både nya och ändrade verksamheter och åtgärder föreslår vi samtidigt att det ska finnas en möjlighet för den som bedriver verksamheten eller har för avsikt att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden att frivilligt ansöka om miljötillstånd eller igångsättningsbesked direkt även om verksamheten eller åtgärden inte är tillstånds- eller granskningspliktig. Att hoppa över granskningen av verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön kan vara aktuellt exempelvis om verksamhetsutövaren bedömer att verksamheten eller åtgärden ändå kommer att bedömas medföra en betydande miljö-påverkan.

Illustrationer över spåren finns i avsnitt 14.4.

Processen från ansökan till miljötillstånd (miljötillståndsspåret) effektiviseras

I enlighet med de krav som MKB-direktivets ställer slopas nuvarande avgränsningssamråd. I stället inleds det s.k. miljötillståndsspåret med att den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden begär ett avgränsningsyttrande av prövningsmyndigheten om omfattning av och detaljnivå för miljökonsekvensbeskrivningen. Prövningsmyndigheten ska yttra sig efter en remiss till berörda myndigheter.

Därefter är det upp till den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden att lämna in en ansökan om miljötillstånd till prövningsmyndigheten. Vad som ska ingå i en ansökan och när ansökan ska bedömas som fullständig tydliggörs.

Även myndighetens möjligheter att förelägga om kompletteringar av ansökan styrs upp liksom kravet på tidsplan i alla ärenden. För flera moment tillkommer nya tidsfrister. För beslut om miljötillstånd införs en upplysning om att det finns tidsfrister för när beslut ska meddelas i de nya EU-förordningarna om kritiska och strategiska råmaterial samt netto-nollteknik samt även i lagen och förordningen om tidsfrister och kontaktpunkt för vissa ärenden som gäller tillförsel av förnybar energi.

När ansökan har kommit in till myndigheten ska myndigheten underrätta de myndigheter och kommuner som berörs av ansökan och ge dem möjlighet att yttra sig skriftligen i ärendet inom viss tid. Underrättelse behöver inte ske om det kan antas att något allmänt intresse inte berörs av verksamheten, eller om det är uppenbart att ansökan inte kan bifallas.

När prövningsmyndigheten har bedömt en ansökan om miljötillstånd som fullständig ska myndigheten se till att ett offentligt samråd hålls med allmänheten. Prövningsmyndigheten ska också se till att ett gränsöverskridande samråd med annat land hålls när det är aktuellt. Under processens gång ska prövningsmyndigheten hålla sammanträde med den som saken angår och besiktning på platsen om det behövs för utredningen i ärendet.

När prövningsmyndigheten efter det offentliga samrådet har fått den information som behövs för att kunna bedöma om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken ska myndigheten inom tre månader meddela sin motiverade slutsats avseende verksamhetens eller åtgärdens miljöpåverkan och om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Den motiverade slutsatsen får meddelas separat från tillståndsbeslutet eller samtidigt med detta. Om den motiverade slutsatsen meddelas samtidigt med tillståndsbeslutet behöver den tidsfrist som gäller för meddelande av den motiverade slutsatsen också hållas för tillståndsbeslutet. Inför beslutet om tillstånd behöver kommunikering ske med sökande i frågan om den ursprungliga ansökan vidhålls. Om sökanden inte vidhåller ansökan och giltighetstiden för prövningsmyndighetens motiverade slutsats hinner gå ut innan sökanden inkommer med en ändrad ansökan får sökanden begära ett yttrande av prövningsmyndigheten avseende den motiverade slutsatsens aktualitet.

Vilka förutsättningar som ska vara uppfyllda för att prövningsmyndigheten ska ge miljötillstånd tydliggörs. Vidare tydliggörs vad ett beslut om miljötillstånd ska innehålla och hur detta påverkar tillståndets rättskraft. På motsvarande sätt som i dag ska ett miljötillstånd kungöras och är överklagbart.

Ny enklare tillståndsprövning för verksamheter och åtgärder som inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan samt för ansökningar om ändringar av verksamhet eller omprövning av tillståndsvillkor (granskningsspåret)

Som vi har angett ovan föreslår vi två spår för tillståndsprövning. Det ena spåret, granskningsspåret, är helt nytt och blir aktuellt för granskningspliktiga verksamheter och åtgärder samt för ändringar och omprövningar. Denna process inleds med att den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden lämnar in en ansökan om igångsättningsbesked till prövningsmyndigheten. Vad ansökan ska innehålla regleras. Huvudkravet är att ansökan ska innehålla det underlag som prövningsmyndigheten behöver för sin kommande granskning av verksamhetens eller åtgärdens miljöpåverkan.

När ansökan har inkommit ska prövningsmyndigheten vid behov underrätta berörda myndigheter om ansökan. När prövningsmyndigheten har bedömt ansökan som fullständig ska prövningsmyndigheten granska om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Om resultatet av granskningen blir att verksamheten inte, med hänsyn tagen till möjliga skyddsåtgärder eller andra villkor, kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska myndigheten - om övriga förutsättningar för att ge tillstånd är uppfyllda - meddela ett igångsättningsbesked inom tre månader från den dag prövningsmyndigheten bekräftade att ansökan var fullständig.

Innan prövningsmyndigheten meddelar igångsättningsbeskedet ska den på lämpligt sätt och i skälig omfattning ge berörda myndigheter, organisationer och allmänhet tillfälle att yttra sig. Beslutet om igångsättningsbesked tillsammans med beslutet i frågan om betydande miljöpåverkan ska göras tillgängligt för allmänheten och är överklagbart.

Om resultatet av granskningen blir att verksamheten eller åtgärden, trots möjliga skyddsåtgärder och andra villkor, kommer att

antas medföra en betydande miljöpåverkan ska prövningsmyndigheten besluta om avslag på ansökan om igångsättningsbesked och informera sökanden om att en specifik miljöbedömning och miljö-tillstånd krävs. Avslagsbeslutet är endast överklagbart av sökanden.

Ny reglering om undantag från krav på en specifik miljöbedömning vid prövning av en ansökan om miljötillstånd

Nuvarande undantag från kravet på en specifik miljöbedömning, dvs kravet på en miljökonsekvensbeskrivning, i ärenden om bl.a. ändring eller omprövning av ett villkor i ett tillstånd slopas eftersom EU-rätten inte ger utrymme för ett sådant generellt undantag. Sådana ändringar bör i stället hanteras genom ett enkelt förfarande där ändringens påverkan på miljön granskas inom ramen för det s.k. granskningsspåret.

Med utgångspunkt i de möjligheter till undantag från kravet på specifik miljöbedömning som MKB-direktivet ger och med hänsyn tagen till det förslag för genomförande av undantagen som Regeringsprövningsutredningen lämnade 2023 föreslår vi att en verksamhetsutövare ska ges möjlighet att hos prövningsmyndigheten begära om undantag från kravet på en specifik miljöbedömning vid prövningen av en verksamhet eller åtgärd. Prövningsmyndigheten ska få besluta om ett sådant undantag om verksamheten eller åtgärden avser försvaret eller beredskapen vid civila olyckor och kriser och genomförandet av en specifik miljöbedömning skulle inverka negativt på verksamheten eller åtgärden. För andra verksamheter får myndigheten besluta om undantag från hela eller delar av kraven på en specifik miljöbedömning endast om verksamheten eller åtgärden bedöms tillgodose ett allmänt intresse av synnerlig vikt och genomförandet av hela eller delar av miljöbedömningen skulle få en betydande negativ inverkan på verksamhetens eller åtgärdens syfte. Ett beslut om undantag från kravet på specifik miljöbedömning får dock inte påverka tillämpningen av kravet på samråd med andra länder när de är berörda.

Genom förslaget öppnar vi upp för en typ av undantag från kravet på specifik miljöbedömning som inte tidigare har funnits i svensk rätt. Undantaget kan exempelvis bli tillämpligt när en verksamhet eller åtgärd är avgörande för att upprätthålla grundläggande samhällsfunktioner.

En ny prövningsmyndighet för hela processen

Nuvarande ordning där mark- och miljödomstol både är överprövande instans i tillståndsärenden enligt miljöbalken och utövar befogenhet av förvaltningskaraktär genom handläggning av vissa tillståndsärenden enligt miljöbalken som första instans är mindre lämplig, bl.a. mot bakgrund av att många EU-rättsliga akter utgår ifrån att första instansprövningen, inklusive miljöbedömningsprocessen, görs av en myndighet och inte av en domstol, men också till följd av behovet av en mer samordnad process. Vi gör bedömningen att mark- och miljödomstolarnas roll i ärenden om miljöprövning bör renodlas till överprövning samt handläggning av s.k. stämningssmål. Uppgiften att som första instans pröva verksamheter och åtgärder genom miljöprövning bör enligt vårt förstahandsalternativ läggas på en ny statlig förvaltningsmyndighet. I andra hand föreslår vi att uppgiften läggs på sex länsstyrelser.

Om all miljöprövning läggs på en förvaltningsmyndighet innebär det att dagens tillståndsprövning vid miljöprövningsdelegationerna flyttas till den nya förvaltningsmyndigheten. Genom att vi föreslår att den nya myndigheten bör ansvara för hela miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen bör också länsstyrelsens ansvar för dagens samrådsprocess flyttas till den nya myndigheten. Länsstyrelserna bör däremot ha kvar sin roll som tillsynsmyndighet enligt miljöbalken.

Att ansvaret för hela miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen samlas på en myndighet bör enligt vår bedömning undanröja flera av dagens utmaningar och också medföra att den framtida processen blir mer effektiv, enhetlig och förutsebar. Arbetsnamnet på den nya myndigheten är Miljöprövningsmyndigheten.

Den nya myndigheten ska pröva sådana ärenden om miljöprövning som framgår av bestämmelser i det nya 20 kap. miljöbalken. Dessa motsvarar i huvudsak de ansökningsärenden som i dag prövas av miljöprövningsdelegation och de ansökningsmål som i dag prövas av mark- och miljödomstol. Även frågor om tvångsrätt och ersättning i mål om vattenverksamhet ska prövas av Miljöprövningsmyndigheten. Prövning av tillståndspliktig vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel som omfattas av den nationella planen för moderna miljövillkor bör dock, med stöd av en övergångsbestäm-

melse till de nya bestämmelserna, fortsatt ske på mark- och miljödomstolar.

Miljöprövningsmyndighetens avgöranden ska kunna överklagas till mark- och miljödomstol och därefter till Mark- och miljööverdomstolen. Mål som avser överklagade beslut av Miljöprövningsmyndigheten prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs, har bedrivits eller kommer att bedrivs eller åtgärden vidtas, har vidtagits eller kommer att vidtas. Vid överprövningen av ärenden från den nya myndigheten kommer ärendelagen och inte rättegångsbalken att bli tillämplig.

Den nya myndigheten bör också vara MKB-myndighet vid miljöbedömning av verksamheter och åtgärder enligt andra lagar

Bestämmelserna med krav på specifik miljöbedömning i 6 kap. miljöbalken är tillämpliga också vid tillståndsprövning av verksamheter och åtgärder enligt ett antal andra lagar såsom exempelvis minerallagen och ellagen. Kopplingarna mellan lagarna och 6 kap. miljöbalken ser lite olika ut, men gemensamt är att det i dag är länsstyrelsen som är s.k. MKB-myndighet och bl.a. beslutar om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Med en ny myndighet med ansvar för hela miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen av verksamheter och åtgärder enligt miljöbalken gör vi bedömningen att den nya myndigheten också bör vara MKB-myndighet vid prövningen av verksamheter och åtgärder enligt andra lagar.

Förslaget påverkar inte den nuvarande fördelningen av myndighetsansvar vid s.k. strategisk miljöbedömning vid planläggning.

Ny tillstånds-, gransknings-, anmälnings- och registreringsplikt av verksamheter och åtgärder

Vi föreslår en ny utformning och omfattning av tillstånds- och anmälningsplikten jämfört med i dag. Den nya regleringen tar sin utgångspunkt i EU-rättens krav på förprovning av verksamheter och åtgärder. Nationella krav på förprovning genom miljöprövning bör endast ställas i undantagsfall om det finns särskilda skäl för detta. För verksamheter och åtgärder som inte omfattas av krav på

förprovning genom miljöprovning vid den nya prövningsmyndigheten bör nationella krav på anmälan eller registrering till tillsynsmyndigheten endast ställas om det behövs för att skydda människors hälsa eller miljön. Generella föreskrifter med krav på verksamheter och åtgärder bör användas där det är möjligt för att minska behovet av i första hand krav på anmälan för verksamheter och åtgärder.

Med den nya utformningen av kravet på förprovning av verksamheter och åtgärder enligt miljöbalken uppnår vi i första hand ökad överensstämmelse med EU-rätten och ett minskat krav på tillståndsplikt i form av miljötillstånd jämfört med i dag. Flera verksamheter och åtgärder kommer i stället att kunna provas inom ramen för det enklare förfarandet med igångsättningsbesked efter granskning. Med den nya utformningen av kravet på förprovning av verksamheter och åtgärder enligt miljöbalken uppnår vi också ökad förutsägbarhet och konkurrensneutralitet i systemet för de som vill bedriva verksamheter och åtgärder i förhållande till kraven i andra länder inom EU.

Tillståndsplikt

Tillståndsplikt ska gälla för sådana verksamheter och åtgärder som framgår av bilaga 1 till MKB-direktivet, industriutsläppsverksamheter samt Sevesoverksamheter på den högre kravnivån. I vårt förslag samlas dessa verksamheter och åtgärder i bilagorna 1 och 2 till miljöprovningsförordningen.

Tillståndsplikt ska också gälla för ändringar av sådana verksamheter och åtgärder om ändringen i sig är en sådan verksamhet eller åtgärd som avses i bilaga 1 eller 2 till miljöprovningsförordningen.

Även verksamheter och åtgärder som omfattas av granskningsplikt är tillståndspliktiga om prövningsmyndigheten efter granskning har bedömt att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Granskningsplikt

Granskningsplikt ska gälla för sådana verksamheter och åtgärder som framgår av bilaga 2 till MKB-direktivet. I vårt förslag samlas dessa verksamheter och åtgärder i bilaga 3 till miljöprovningsförordningen.

Granskningsplikten ska också gälla för ändringar av sådana verksamheter och åtgärder som beskrivs i bilaga 1–3 till miljöprövningsförordningen om inte ändringen i sig är tillståndspliktig. Granskningsplikten ska även gälla för ändringar av verksamheter och åtgärder som omfattas av ett frivilligt miljötillstånd eller igångsättningsbesked om ändringen inte ryms inom befintligt miljötillstånd eller igångsättningsbesked eller inte kan antas påverka människors hälsa eller miljön.

För sådana verksamheter och åtgärder som tidigare var anmälningspliktiga, men som blir granskningspliktiga med våra förslag föreslås en övergångsperiod på fem år innan verksamheten eller åtgärden blir förbjuden om den inte har ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked.

Anmälningsplikt

Anmälningsplikten bör se ut som i dag med vissa ändringar för anpassning till den nya regleringen om tillstånds- och granskningsplikt.

Registreringsplikt

Vi föreslår att regeringen ska få meddela föreskrifter om registreringsplikt för vissa verksamheter och åtgärder. Avsikten är att registreringsplikt ska kunna ersätta i första hand anmälningsplikt när generella föreskrifter med krav på verksamheterna och åtgärderna finns på plats. Registreringsplikten innebär att den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden informerar tillsynsmyndigheten om att verksamheten påbörjas. Informationen ger tillsynsmyndigheten en möjlighet att, inom ramen för tillsynen, följa upp att verksamheten bedrivs och åtgärden vidtas i enlighet med de generella föreskrifterna. Någon förprovning av verksamheten eller åtgärden behövs således inte.

Uttrycket miljöpåverkande verksamhet ersätter uttrycket miljöfarlig verksamhet

Riksdagen har i ett tillkännagivande till regeringen angett att miljöbalken bör ändras genom att uttrycket "miljöfarlig verksamhet" ändras till "miljöpåverkande verksamhet" när det gäller jordbruksverksamheter.¹ Vi föreslår att uttrycket "miljöfarlig verksamhet" ersätts av uttrycket "miljöpåverkande verksamhet" för alla verksamheter som omfattas av definitionen i 9 kap. 1 § miljöbalken. Skälet för detta är att bestämmelsen omfattar en lång rad verksamheter och åtgärder som, på motsvarande sätt som gäller för jordbruksverksamhet, bättre beskrivs som miljöpåverkande än miljöfarliga. Ändringen påverkar inte innehållet i definitionen som sådan och avsikten är inte heller att den ska omfatta fler eller färre verksamheter och åtgärder än i dag.

Myndigheternas talerätt och rätt att initiera ärenden enligt miljöbalken begränsas och förtydligas

Vi har kunnat konstatera att de myndigheter som innehar partsställning använder sin rätt att överklaga och rätt att initiera ärenden om ändringar och omprövningar enligt miljöbalken i liten utsträckning. Det har de senaste åren handlat om totalt cirka tio överklaganden av statliga myndigheter per år. Det finns inget som talar för att statliga myndigheters överklaganden har mer än en marginell effekt på den samlade tidsåtgången i miljöprövningarna. Dessa myndigheters viktiga roll för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen i samband med miljöprövning har förts fram i de samtal vi har haft med myndigheter och organisationer. De utmaningar som har förts fram från verksamhetsutövare har i första hand avsett att det är en oklar rollfördelning, att myndigheterna kommer in sent i processen och att det utvecklats en motpartsdynamik som försvårar samförståndslösningar. Problemen förvärras ibland av en bristande processledning från prövningsmyndigheterna.

Mot denna bakgrund har vi identifierat att det finns ett behov av att anpassa myndigheternas talerätt. Även myndigheternas rätt att initiera ärenden om ändringar och omprövningar enligt miljöbalken behöver ses över och tydliggöras med hänsyn tagen till olika myndig-

¹ Se bet. 2021/22: MJU29 punkt 3, rskr. 2021/22:389.

heters ansvarsområden och behovet av initiativrätt. Vårt förslag innebär att Naturvårdsverkets talerätt begränsas till att gälla allmänna miljöintressen. Rätten att initiera ärenden om ändringar och omprövningar enligt miljöbalken slopas.

Havs- och vattenmyndighetens talerätt begränsas till att gälla allmänna intressen som berör havs- och vattenmiljö och fiske. Rätten att initiera ärenden om ändringar och omprövningar enligt miljöbalken slopas.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps talerätt och rätt att initiera ärenden om ändringar och omprövningar enligt miljöbalken slopas. Detta då deras deltagande som remissmyndighet i relevanta ärenden bör vara tillräckligt för att risk- och säkerhetsfrågorna ska belysas i tillräcklig omfattning.

När det gäller länsstyrelserna är vårt förstahandsalternativ att talerätten ska begränsas till att gälla miljöintressen och andra allmänna intressen inom länet. Vårt andrahandsalternativ är att länsstyrelsernas talerätt helt slopas. Rätten att initiera ärenden om ändringar och omprövningar enligt miljöbalken kopplas till länsstyrelsens roll som tillsynsmyndighet avseende vissa verksamheter och åtgärder.

Kommunernas talerätt lämnas oförändrad. Det innebär att kommunerna även framöver får föra talan i ett ärende om miljöprövning för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen inom kommunen. Rätten att initiera ärenden om ändringar och omprövningar enligt miljöbalken kopplas till kommunens roll som tillsynsmyndighet avseende vissa verksamheter och åtgärder.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2028. Äldre bestämmelser föreslås gälla för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och i mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

De nya bestämmelserna föreslås inte gälla vid prövning av tillståndspliktig vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel om verksamheten omfattas av den nationella planen för moderna miljövillkor.

Tillstånd enligt miljöbalken i dess äldre lydelse ska i fortsättningen gälla som miljötillstånd som är meddelade med stöd av 20 kap. miljöbalken.

För verksamheter och åtgärder som har påbörjats före ikraftträdandet och som inte omfattas av miljötillstånd, igångsättningsbesked eller tillstånd enligt motsvarande äldre bestämmelser gäller att verksamhetsutövare som bedriver en tillståndspliktig verksamhet, och den som bedriver en granskningspliktig verksamhet, senast den 1 juli 2030 lämnar in en ansökan om miljötillstånd eller igångsättningsbesked till Miljöprövningsmyndigheten. Verksamheten får fortsätta att bedrivas utan miljötillstånd eller igångsättningsbesked till och med den 1 juli 2033, om Miljöprövningsmyndigheten inte beslutar något annat.

Genomförandefrågor

En särskild utredare bör tillsättas för att göra de överväganden och lämna de förslag som behövs för att regeringen ska kunna inrätta en ny myndighet för miljöprövning. Utredaren bör bl.a. lämna förslag på den framtida myndighetens instruktion, arbetssätt, organisation och lokalisering.

Våra författningsförslag är omfattande. En stor andel består av följdändringar med anledning av våra förslag. Trots detta återstår översyn av ett antal förordningar innan nuvarande regelverk är helt anpassat till förslagen. Detta gäller exempelvis regleringen för avgiftsuttag vid provning och tillsyn enligt miljöbalken samt miljötillsynsförordningen.

Slutligen bör ett genomförande av förslagen kombineras med informations- och utbildningsinsatser samt en uppdatering av befintliga myndighetsföreskrifter och vägledningsmaterial.

Förslagens konsekvenser

Vårt uppdrag syftar till att effektivisera miljöprövningsprocessen på ett sätt som underlättar för alla berörda aktörer. Sammantaget bedömer vi att vårt förslag på ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess i en ny prövningsorganisation bör ha positiva konsekvenser på samhällsnivå genom minskade kostnader

för näringslivet och en ökad investeringsvilja. De positiva effekterna för näringslivet handlar framför allt om att underlätta för investeringar. Genom förslagen om en ny tillstånds- och granskningsplikt och ett nytt enklare tillståndsförfarande för granskningspliktiga verksamheter och åtgärder minskar antalet verksamheter som automatiskt är tillståndspliktiga med omkring 60 procent, samtidigt som Sverige på ett tydligare sätt lever upp till EU-rättens krav att vissa verksamheter och åtgärder alltid ska genomgå en behovsbedömning i fråga om huruvida betydande miljöpåverkan kan antas. Förslaget att hela miljöprövningen hanteras av en och samma prövningsmyndighet kommer enligt vår bedömning att öka förutsättningarna för ett snabbt och rättssäkert ansökningsförfarande samt en mer enhetlig regeltolkning. Förslaget bidrar också till konkurrensneutralitet genom att det inte ska spela någon roll var i landet som prövningen sker. Förslaget om en ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess för alla tillståndspliktiga verksamheter och åtgärder, där *en* myndighet är ansvarig för att hålla ihop hela processen och där varje steg i processen tydliggörs och flera steg får en tidsfrist, bör innebära inte bara en mer effektiv prövning utan också ökad förutsägbarhet i prövningen. Förslaget om enklare regler för ändringar syftar till att göra det enklare att genomföra ändringar som bidrar till att miljöbelastande teknik fasas ut till förmån för mer resurseffektiva och miljövänliga processer. Genom att öka förutsebarheten om hur ändringar ska handläggas och förkorta handläggningstiden är avsikten att främja utveckling. Det bör underlätta investeringar i t.ex. utsläppsminskande teknik. Samtidigt innebär de osäkerheter som följer av en större omorganisation och revidering av regelverket att de positiva effekterna för näringsliv och samhället i övrigt kommer med en viss tidsfördröjning.

Våra förslag får konsekvenser för statsförvaltningen. Konsekvenserna för staten handlar framför allt om en ändrad organisation och ansvars- och rollfördelning. Länsstyrelsernas ansvar för flera uppgifter flyttas till den nya Miljöprövningsmyndigheten. Också domstolarna påverkas genom att förstainstansprövningar flyttas till den nya myndigheten. Partsmyndigheternas roll i prövningen ändras något. Därtill påverkas statsfinanserna genom våra förslag om en omorganisation.

Våra förslag påverkar uppgiftsfördelningen mellan staten och kommunsektorn. Vissa av våra förslag får konsekvenser för kom-

munen som tillsynsmyndighet, andra för kommunen som remissinstans eller part i prövningen. Kommunerna kan också beröras av förslagen i detta betänkande i de fall de är verksamhetsutövare och bedriver verksamheter som omfattas av krav på miljötillstånd eller igångsättningsbesked. I dessa fall påverkas kommunerna på samma sätt som andra verksamhetsutövare.

Enskilda berörs framför allt av våra förslag om en ny prövningsorganisation och en ny miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess. Vi bedömer att allmänhetens möjligheter till insyn och påverkan i tillståndsprövningar påverkas något av våra förslag.

Sammantaget är det svårt att bedöma vilka effekter på möjligheten att nå riksdagens miljömål inklusive klimatmålet som våra förslag kan få. De viktigaste konsekvenserna för miljö och klimat av våra förslag handlar om att en ökad investeringsvilja bör leda till att fler klimat- och miljöförbättrande investeringar görs och till att klimatomställningen påskyndas. Genom att skapa förutsättningar för en accelererad klimatomställning kan stora samhällsekonomiska vinster uppnås när företag ställer om till fossilfrihet.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 22 kap., 6 kap. 25, 31 och 47 §§, 9 kap. 6 a, 6 b och 6 d §§, 11 kap. 11–13, 16, 27 och 28 §§, 12 kap. 12 §, 16 kap. 2 a och 2 b §§, 19 kap. 5 a §, 21 kap. 1 a och 5 §§, 24 kap. 10–12 §§, 25 kap. 1–5 och 7 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 6 kap. 44 och 47 §§, 11 kap. 27 §, 12 kap. 12 § och 19 kap. 5 a § ska utgå,

dels att 1 kap. 4 §, 2 kap. 3 och 6 §§, 6 kap. 20, 23, 24, 26–30, 32, 33, 35, 39, 40, 42 och 43 §§, 7 kap. 29 b §, 9 kap. 1, 5, 6, 6 e–6 k, 7 a, 8 och 10 §§, 11 kap. 9–9 b, 10, 14, 15, 17, 19, 20, 22 och 23 §§, 15 kap. 17, 35, 36 a och 37 §§, 16 kap. 1, 12 och 13 §§, 17 kap. 3 och 4 a §§, 19 kap. 3–5 §§, 21 kap. 1, 2–4 och 7 §§, 23 kap. 3, 5–7 och 9 §§, 24 kap. 1, 3–5, 7, 8, 13, 13 a, 14 a, 18 och 19 §§, 25 kap. 8–10 §§, 26 kap. 1, 2, 3, 9, 13 a, 20 och 20 a §§, 28 kap. 10 §, 29 kap. 4 och 8 §§, 30 kap. 1 §, 31 kap. 16–19, 22, 25, 30 och 33 §§, 32 kap. 12 §, rubrikerna till 1, 9 och 23 kap. och rubrikerna närmast före 6 kap. 23, 29 och 39 §§, 9 kap. 1 § och 19 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 9 kap. 4 § ska lyda ”Allmänna bestämmelser om miljöpåverkande verksamhet och hälsoskydd” och rubriken närmast före 23 kap. 1 § ska lyda ”Rättegången i mark- och miljödomstol och Mark- och miljööverdomstolen”,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 20 kap., och tolv nya paragrafer, 1 kap. 8 §, 6 kap. 23 a, 27 a, 27 b, 41 a, 41 b och 42 a §§, 7 kap. 29 c §, 17 kap. 4 b §, 23 kap. 7 a §, 26 kap. 9 b § och 31 kap. 20 a §, och närmast före 6 kap. 27 a, 41 a, 41 b och 42 §§, 9 kap. 6 e § och 17 kap. 4 b § nya rubriker av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse***1 kap. Miljöbalkens mål
och tillämpningsområde**

I fråga om viss *miljöfarlig* verksamhet och viss vattenverksamhet gäller särskilda bestämmelser enligt lagen (2010:897) om gränsälvsöverenskommelse mellan Sverige och Finland, lagen (1974:268) med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige och lagen (1929:404) om giltighet här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929.

*Föreslagen lydelse***1 kap. Miljöbalkens mål,
tillämpningsområde och
definitioner****1 kap.****4 §¹**

I fråga om viss *miljöpåverkande* verksamhet och viss vattenverksamhet gäller särskilda bestämmelser enligt lagen (2010:897) om gränsälvsöverenskommelse mellan Sverige och Finland, lagen (1974:268) med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige och lagen (1929:404) om giltighet här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929.

8 §

I denna balk avses med granskningsplikt: sådant krav på att ansöka om igångsättningsbesked som framgår av föreskrifter som har meddelats med stöd av 20 kap. 6 §,

igångsättningsbesked: sådant beslut om tillåtande att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som följer efter en prövning av en ansökan om igångsättningsbesked enligt 20 kap.,

miljöprövning: sådan prövning som ska ske enligt 20 kap., och

¹ Senaste lydelse 2010:898.

miljötillstånd: sådant tillstånd om tillåtande att bedriva en verksamhet eller vidta åtgärd som följer efter en prövning av en ansökan om miljötillstånd enligt 20 kap.

2 kap.

3 §

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd *skall* utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte *skall* vid yrkesmässig verksamhet användas bästa *möjliga* teknik.

Dessa försiktighetsmått *skall* vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd *ska* utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte *ska* vid yrkesmässig verksamhet användas bästa *tillgängliga* teknik.

Dessa försiktighetsmått *ska* vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

6 §²

För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Vid prövning av frågor enligt 7 kap., *tillståndsprövning enligt 9 och 11 kap.*, regeringens tillåtlig-hetsprövning enligt 17 kap. och *prövning av verksamheter enligt*

Vid prövning av frågor enligt 7 kap, *handläggning av en anmälan enligt 9 kap. 6 § andra stycket eller 11 kap. 9 a §, prövning av verksamheter enligt 12 kap. 6 §,*

² Senaste lydelse 2013:758.

9 kap. 6, 6 a och 6 b §§, 11 kap. 9 a § och 12 kap. 6 § ska bestämmelserna i 3 och 4 kap. tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Ett tillstånd eller en dispens får inte ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (2010:900). Små avvikelser får dock göras, om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas.

regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. och miljöprövning enligt 20 kap. ska bestämmelserna i 3 och 4 kap. tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Hänsyn ska tas till sådan planläggning för området som har antagits med stöd av plan- och bygglagen (2010:900) eller motsvarande äldre bestämmelser. Ett tillstånd eller dispens får inte ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser som har antagits med stöd av plan- och bygglagen eller motsvarande äldre bestämmelser. Små avvikelser får dock göras, om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas.

6 kap.

20 §³

En specifik miljöbedömning ska göras i fråga om en verksamhet eller åtgärd som ska prövas

1. för ett tillstånd som avses i 7 kap. 28 a §, om det inte rör sig om brådskande åtgärder som är nödvändiga med hänsyn till skyddet mot allvarliga olägenheter för människors hälsa, eller

2. för ett tillstånd som avses i 9 eller 11 kap. eller för en tillåtlighet som avses i 17 kap., om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

1. för ett tillstånd som avses i 7 kap. 28 a §, om det inte rör sig om brådskande åtgärder som är nödvändiga med hänsyn till skyddet mot allvarliga olägenheter för människors hälsa,

2. för en tillåtlighet som avses i 17 kap., om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan,

3. för ett miljötillstånd enligt 20 kap., eller

³ Senaste lydelse 2024:963.

4. för ett tillstånd eller annat tillåtande enligt annan författning om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

En specifik miljöbedömning krävs inte för en sådan prövning som avses i 24 kap. 3, 5, 10, 13, 13 a, 14 eller 14 a §.

Att undersöka om en betydande miljöpåverkan kan antas

Att granska om en betydande miljöpåverkan kan antas

23 §⁴

Den som avser att bedriva en sådan verksamhet eller vidta en sådan åtgärd som avses i 20 § första stycket 2 ska undersöka om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

En sådan undersökning behöver dock inte göras om

1. den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden anser att en betydande miljöpåverkan kan antas,

2. frågan om betydande miljöpåverkan har avgjorts i föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 21 §, eller

3. den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden har förelagts att ansöka om ett tillstånd som avses i 9 kap. 6 a §.

Miljöprövningsmyndigheten ska granska om en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra en betydande miljöpåverkan när

1. myndigheten har bedömt en ansökan om igångsättningsbesked som fullständig, eller

2. sådan granskning krävs enligt annan lag.

En granskning enligt första stycket 2 behöver inte göras om

1. den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden anser att en betydande miljöpåverkan kan antas, eller

2. frågan om betydande miljöpåverkan har avgjorts i föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 21 §.

⁴ Senaste lydelse 2017:955.

23 a §

Inför en granskning enligt 23 § första stycket 2 ska den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden ta fram ett granskningsunderlag.

24 §⁵

Undersökningen ska innebära att den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden

Miljöprövningsmyndigheten får ge länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och andra berörda myndigheter eller kommuner tillfälle att inkomma med synpunkter över det granskningsunderlag som ska finnas med i ansökan.

1. tar fram ett samrådsunderlag, och

2. samråder i frågan om betydande miljöpåverkan och i fråga om miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning (undersökningssamråd) med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden.

Undersökningssamrådet får genomföras så att det också uppfyller kraven på det avgränsningssamråd som ska göras inom ramen för en specifik miljöbedömning.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om undersökningen.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om gransknings-

⁵ Senaste lydelse 2017:955.

26 §⁶

Länsstyrelsen ska efter undersökningen i ett särskilt beslut avgöra om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Beslutet ska redovisa de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

I 47 § finns en bestämmelse om att ett förenklat underlag ska tas fram om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Efter granskningen ska Miljöprövningsmyndigheten i ett särskilt beslut avgöra om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Om den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden har ansökt om igångsättningsbesked enligt 20 kap. ska beslutet i frågan om betydande miljöpåverkan lämnas tillsammans med det slutliga beslutet i ärendet om igångsättningsbesked.

Beslutet i frågan om betydande miljöpåverkan ska redovisa de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Beslutet ska göras tillgängligt för allmänheten.

27 §⁷

Länsstyrelsens beslut om huruvida verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan får inte överklagas särskilt.

Miljöprövningsmyndighetens beslut om huruvida verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan får inte överklagas särskilt.

⁶ Senaste lydelse 2017:963.

⁷ Senaste lydelse 2017:955.

Undantag från krav på specifik miljöbedömning

27 a §

Miljöprövningsmyndigheten ska underrätta regeringen om en ansökan om undantag från kravet på en specifik miljöbedömning.

Om regeringen har förbehållit sig prövningen av ansökan om undantag eller hela ansökan om miljötillstånd enligt 17 kap. 4 b § ska Miljöprövningsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för prövning. Myndighetens yttrande får inte överklagas särskilt.

27 b §

Regeringen eller Miljöprövningsmyndigheten får besluta om att undanta en verksamhet eller åtgärd från kravet på specifik miljöbedömning om

1. den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden har ansökt om det,

2. verksamheten eller åtgärden avser försvaret eller beredskapen vid civila olyckor och kriser, och

3. genomförandet av en specifik miljöbedömning skulle inverka negativt på verksamhetens eller åtgärdens syfte.

För andra verksamheter än de som avses i första stycket 2 får regeringen eller Miljöprövningsmyndigheten besluta om ett undantag

från hela eller delar av kraven på en specifik miljöbedömning om

1. den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden har ansökt om det,

2. verksamheten eller åtgärden bedöms tillgodose ett allmänt intresse av synnerlig vikt, och

3. genomförandet av hela eller delar av miljöbedömningen skulle få en betydande negativ inverkan på verksamhetens eller åtgärdens syfte.

Ett beslut om undantag enligt andra stycket får inte påverka tillämpningen av 33 §.

27 c §

Om regeringen eller Miljöprövningsmyndigheten beslutar om undantag ska både skälen för det och omfattningen av undantaget framgå av beslutet. Beslutet ska göras tillgängligt för allmänheten.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om krav på ansökan om undantag och handläggningen av en sådan ansökan.

28 §⁸

Den specifika miljöbedömningen ska innebära att

1. den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden

1. den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden begär ett yttrande av Miljöprövningsmyndigheten om omfattning och detaljeringsgrad av miljökonsekvensbeskrivningen,

⁸ Senaste lydelse 2017:955.

a) samråder om hur en miljökonsekvensbeskrivning ska avgränsas (avgränsningssamråd),

b) tar fram en miljökonsekvensbeskrivning, och

c) ger in miljökonsekvensbeskrivningen till den som prövar tillståndsfrågan, och

2. den som prövar tillståndsfrågan

a) ger tillfälle till synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen, och

b) slutför miljöbedömningen.

2. Miljöprövningsmyndigheten yttrar sig över miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad,

3. den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden tar fram en miljökonsekvensbeskrivning och ger in den till Miljöprövningsmyndigheten,

4. Miljöprövningsmyndigheten kungör att ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen finns för samråd,

5. Miljöprövningsmyndigheten meddelar en motiverad slutsats, och

6. prövningsmyndigheten slutför miljöbedömningen när tillståndsfrågan avgörs.

Avgränsningssamrådet i den specifika miljöbedömningen

Avgränsning av miljökonsekvensbeskrivningen

29 §⁹

Den som avser att ansöka om miljötillstånd eller tillstånd eller annat tillåtande enligt annan för-

⁹ Senaste lydelse 2017:955.

Avgränsningssamrådet ska genomföras inför arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen och innebära att den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden samråder om verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, omfattning och utformning, de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser samt om miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning.

Om samrådet avser en verksamhet eller åtgärd som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor ska samrådet även avse hur allvarliga kemikalieolyckor till följd av verksamheten eller åtgärden ska kunna förebyggas och begränsas.

fattning ska begära ett yttrande av Miljöprövningsmyndigheten om avgränsning av miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad.

Begäran ska innehålla en beskrivning av verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, omfattning och utformning samt de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser.

Om verksamheten eller åtgärden omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor ska begäran innehålla en beskrivning även avse hur allvarliga kemikalieolyckor till följd av verksamheten eller åtgärden ska kunna förebyggas och begränsas.

30 §¹⁰

Avgränsningssamrådet ska ske med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden samt med de övriga statliga myndigheter, de kommuner och den allmänhet som

Miljöprövningsmyndigheten ska ge länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och andra berörda myndigheter tillfälle att inom 30 dagar inkomma med synpunkter på uppgifterna i begäran.

¹⁰ Senaste lydelse 2017:955.

kan antas bli berörda av verksamheten eller åtgärden.

Den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden ska se till att de som ingår i samråds-kretsen enligt första stycket men som inte tidigare har fått ett samrådsunderlag kan ta del av ett samrådsunderlag.

Om ett undersökningssamråd enligt 24 § första stycket 2 inte har skett, ska samrådsunderlaget innehålla uppgift om det.

32 §¹¹

Länsstyrelsen ska under avgränsningssamrådet, i dialog med den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd, verka för att innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen får den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för tillståndsprövningen.

Länsstyrelsen ska skriftligen redovisa sin bedömning av vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla för att kunna ligga till grund för den fortsatta miljöbedömningen. Bedömningen ska lämnas till den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden. Bedömningen är inte bindande.

Miljöprövningsmyndigheten ska, i dialog med den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd, verka för att innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen får den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för tillståndsprövningen.

Miljöprövningsmyndigheten ska, inom 45 dagar från det att begäran om yttrande inkom till myndigheten, skriftligen yttra sig om vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla för att kunna ligga till grund för den fortsatta miljöbedömningen. Avgränsningsyttrandet ska lämnas till den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden. Yttrandet är inte bindande.

¹¹ Senaste lydelse 2024:963.

33 §¹²

Om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan i ett annat land eller om ett land som kan komma att påverkas betydligt av verksamheten eller åtgärden begär det, ska den myndighet som regeringen bestämmer

1. informera det andra landet om verksamheten eller åtgärden, dess möjliga gränsöverskridande konsekvenser och vilken typ av beslut som kan komma att fattas, och

2. ge det andra landet skälig tid att yttra sig över om det vill delta i miljöbedömningen.

Om det andra landet vill delta i miljöbedömningen, ska myndigheten *ge det andra landet möjlighet att delta i ett samrådsförfarande om miljökonsekvensbeskrivningen och den slutliga tillståndsansökan.*

Om det andra landet vill delta i miljöbedömningen, ska myndigheten *meddela Miljöprövningsmyndigheten detta.*

Miljöprövningsmyndigheten ska därefter ge det andra landet möjlighet att inkomma med synpunkter över uppgifterna i begäran om avgränsningsyttrande enligt 30 § och delta i det offentliga samrådet enligt 39 §.

35 §¹³

Miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla

1. uppgifter om verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, utformning, omfattning och andra egenskaper som kan ha betydelse för miljöbedömningen,

2. uppgifter om alternativa lösningar för verksamheten eller åtgärden,

3. uppgifter om rådande miljöförhållanden innan verksamheten påbörjas eller åtgärden vidtas och hur de förhållandena förväntas utveckla sig om verksamheten eller åtgärden inte påbörjas eller vidtas,

4. en identifiering, beskrivning och bedömning av de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser,

¹² Senaste lydelse 2017:955.

¹³ Senaste lydelse 2024:963.

5. uppgifter om de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa de negativa miljöeffekterna,

6. uppgifter om de åtgärder som planeras för att undvika att verksamheten eller åtgärden bidrar till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. inte följs, om sådana uppgifter är relevanta med hänsyn till verksamhetens art och omfattning,

7. en icke-teknisk sammanfattning av 1–6, och

8. en redogörelse för *de* samråd som har skett, vad som kommit fram i *samråden* och *länsstyrelsens bedömning* enligt 32 § andra stycket.

8. en redogörelse för *om* samråd har skett, vad som *i så fall* kommit fram och *Miljöprövningsmyndighetens yttrande* enligt 32 § andra stycket.

Miljöbedömningen hos den som prövar tillståndsfrågan

Offentligt samråd

39 §¹⁴

Den som prövar tillståndsfrågan ska, om miljökonsekvensbeskrivningen kan läggas till grund för den fortsatta miljöbedömningen, kungöra att miljökonsekvensbeskrivningen finns, göra den tillgänglig för allmänheten och ge allmänheten skälig tid och minst 30 dagar att yttra sig.

När prövningsmyndigheten har bedömt att ansökan om tillstånd är fullständig ska myndigheten samråda om ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen genom att kungöra att ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen finns, göra handlingarna tillgängliga och ge allmänheten och berörda myndigheter och kommuner skälig tid om minst 30 dagar att yttra sig.

Om tillståndsfrågan enbart avser en prövning enligt 7 kap. 28 b eller 29 § ska första stycket tillämpas endast i den utsträckning som behövs för prövningen eller som är lämplig för att ge allmänheten information.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om hur kungörelse ska ske och om underrättelse till särskilt berörda.

¹⁴ Senaste lydelse 2017:955.

40 §¹⁵

Kungörelsen ska innehålla upplysningar om

1. att verksamheten eller åtgärden omfattas av kraven på specifik miljöbedömning enligt detta kapitel,

2. *vem som prövar tillståndsfrågan,*

3. *var miljökonsekvensbeskrivningen och andra handlingar i målet eller ärendet finns tillgängliga,*

4. *till vem och inom vilken tid synpunkter kan lämnas, och*

5. *hur ny information i målet eller ärendet kommer att kungöras eller hållas tillgänglig.*

Om samråd med ett annat land ska ske enligt detta kapitel, ska kungörelsen innehålla en upplysning om detta.

2. *prövningsmyndigheten,*

3. *på vilken webbplats eller i vilken lokal som miljökonsekvensbeskrivningen och andra handlingar i ärendet finns tillgängliga,*

4. *ett samrådsmöte ska hållas med den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden och i så fall tid och plats för sådant möte,*

5. *om samråd med annat land ska ske,*

6. *till vem, inom vilken tid och i vilket format skriftliga synpunkter kan lämnas, och*

7. *hur ny information i ärendet kommer att kungöras eller hållas tillgänglig.*

Om kungörelsen görs i ett ärende om miljöprövning enligt 20 kap. ska kungörelsen också innehålla

1. en kortfattad redogörelse av ansökan och i ärenden om vattenverksamhet de fastigheter som kan beröras,

2. en upplysning om verksamheten eller åtgärden omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor,

¹⁵ Senaste lydelse 2017:955.

3. en upplysning om att information om innehavare av servitut, nyttjanderätt eller rätt till elektrisk kraft på en berörd fastighet behöver lämnas till Miljöprövningsmyndigheten, och

4. en upplysning om inom vilken tid krav på ersättning behöver lämnas.

Samrådsredogörelse

41 a §

När ett samrådsmöte enligt 40 § första stycket 4 har hållits ska den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden sammanställa och bemöta inkomna synpunkter från mötet i en samrådsredogörelse.

Om det av kungörelsen framgår att skriftliga synpunkter ska lämnas till den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden ska även sådana synpunkter bemötas i samrådsredogörelsen.

Samrådsredogörelsen ska lämnas till Miljöprövningsmyndigheten.

Föreläggande om komplettering av miljökonsekvensbeskrivningen

41 b §

Om Miljöprövningsmyndigheten efter samrådet bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen saknar sådana uppgifter som behövs för att myndigheten ska kunna avge en

motiverad slutsats om verksamhetens eller åtgärdens betydande miljöpåverkan får myndigheten förelägga den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden att, inom viss tid, inkomma med sådana uppgifter.

Om miljökonsekvensbeskrivningen ändras väsentligt efter en sådan komplettering får prövningsmyndigheten se till att ett nytt samråd enligt 39–41 §§ hålls.

Miljöprövningsmyndighetens motiverade slutsats och prövningsmyndighetens slutliga bedömning

42 §¹⁶

Den som prövar tillståndsfrågan ska i ett särskilt beslut eller i samband med att tillståndsfrågan avgörs ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i detta kapitel så att den specifika miljöbedömningen kan slutföras. Ett sådant ställningstagande får inte överklagas särskilt.

Inom tre månader från det att samråden enligt 33 eller 39 § har slutförts och Miljöprövningsmyndigheten har fått in sådana uppgifter som avses i 41 b § ska myndigheten i ett särskilt beslut meddela en motiverad slutsats över verksamhetens eller åtgärdens betydande miljöpåverkan utifrån miljökonsekvensbeskrivningen och det som i övrigt har kommit fram under handläggningen av ärendet. Ett sådant ställningstagande får inte överklagas särskilt.

I ärenden om miljötillstånd får Miljöprövningsmyndigheten meddela den motiverade slutsatsen tillsammans med det slutliga beslutet i ärendet om sökanden begär detta

¹⁶ Senaste lydelse 2017:955.

och förutsättningar för detta finns. I sådant fall ska tillståndsfrågan avgöras inom den tid som avses i första stycket.

42 a §

Miljöprövningsmyndigheten ska yttra sig över den motiverade slutsatsens aktualitet efter en begäran.

Om Miljöprövningsmyndigheten bedömer att den motiverade slutsatsen inte är aktuell ska myndigheten specificera vilka uppgifter som behövs för att kunna uppdatera den motiverade slutsatsen.

43 §¹⁷

Den som prövar tillståndsfrågan ska, när tillståndsfrågan avgörs, slutföra miljöbedömningen genom att med hänsyn till innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen och det som kommit fram under handläggningen av målet eller ärendet identifiera, beskriva och göra en slutlig och samlad bedömning av miljöeffekterna.

Prövningsmyndigheten ska, när tillståndsfrågan avgörs, slutföra miljöbedömningen genom att säkerställa att den motiverade slutsatsen enligt 42 § är aktuell och göra en slutlig och samlad bedömning av förutsättningarna för att ge tillstånd.

7 kap.

29 b §¹⁸

Frågor om tillstånd enligt 28 a § prövas av länsstyrelsen i det län där det berörda området finns.

För en verksamhet eller åtgärd som omfattas av *tillståndsplikt* eller dispensprövning till följd av bestämmelserna i 9 kap. eller 11–15 kap. *skall* dock frågan om till-

För en verksamhet eller åtgärd som omfattas av *tillstånds- eller granskningsplikt* eller dispensprövning till följd av bestämmelserna i 9 kap., 11–15 kap. eller 20 kap.

¹⁷ Senaste lydelse 2017:955.

¹⁸ Senaste lydelse 2001:437.

stånd enligt 28 a § prövas av den myndighet som prövar den andra tillståndsfrågan eller dispensen. Innan myndigheten meddelar sitt beslut, *skall* den länsstyrelse som avses i första stycket beredas tillfälle att yttra sig.

ska dock frågan om tillstånd enligt 28 a § prövas av den myndighet som prövar den andra tillståndsfrågan eller dispensen. Innan myndigheten meddelar sitt beslut, *ska* den länsstyrelse som avses i första stycket beredas tillfälle att yttra sig.

29 c §

En ansökan om tillstånd enligt 28 a § ska innehålla en beskrivning av verksamhetens eller åtgärdens konsekvenser för syftet med att bevara området och en redogörelse för de alternativ som övervägts med en motivering till varför ett visst alternativ valts. Om det enligt 6 kap. krävs en specifik miljöbedömning, ska ansökan innehålla en miljökonsekvensbeskrivning enligt det kapitlet.

En ansökan om giltighetsförlängning enligt 24 kap. 14 a § av ett tillstånd enligt 28 a § ska innehålla den utredning om verksamheten och övriga förhållanden som behövs för prövningen. Ansökan ska även innehålla en utredning som visar hur verksamheten ensam eller tillsammans med andra verksamheter eller åtgärder kan komma att påverka miljön i naturområdet.

9 kap. Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

9 kap. Miljöpåverkande verksamhet och hälsoskydd

1 §

Med *miljöfarlig* verksamhet avses

Med *miljöpåverkande* verksamhet avses

1. utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten,

2. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten, eller

3. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus, joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande.

5 §

För att skydda människors hälsa eller miljön får regeringen, om det framstår som mer ändamålsenligt än beslut i enskilda fall, också i andra fall än som avses i 4 § i fråga om miljöfarlig verksamhet meddela föreskrifter om förbud, skyddsåtgärder, begränsningar och andra försiktighetsmått. Sådana föreskrifter får också meddelas för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden. Om det finns särskilda skäl, får regeringen bemyndiga en myndighet att meddela sådana föreskrifter.

Om det behövs, får regeringen meddela föreskrifter om sådana försiktighetsmått som går utöver vad som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen eller andra internationella åtaganden.

Regeringen får, också i andra fall än som avses i 4 §, meddela föreskrifter om förbud, skyddsåtgärder, begränsningar och andra försiktighetsmått för miljöpåverkande verksamheter och åtgärder om det framstår som mer ändamålsenligt än beslut i enskilda fall och behövs

1. för att skydda människors hälsa eller miljön, eller

2. till följd av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen eller andra internationella åtaganden.

Om det finns särskilda skäl får regeringen bemyndiga en myndighet att meddela sådana föreskrifter.

6 §¹⁹

Regeringen får meddela föreskrifter om att det ska vara förbjudet att utan tillstånd eller innan anmälan har gjorts

1. anlägga eller driva vissa slag av fabriker, andra inrättningar eller annan miljöfarlig verksamhet,

2. släppa ut avloppsvatten i mark, vattenområde eller grundvatten,

3. släppa ut eller lägga upp fast avfall eller andra fasta ämnen, om detta kan leda till att mark, vattenområde eller grundvatten kan förorenas, eller

4. bedriva sådan miljöfarlig verksamhet som avses i 1–3, om den ändras med avseende på tillverkningsprocess, reningsförfarande eller på något annat sätt.

Bestämmelser om krav på miljöprövning av miljöpåverkande verksamheter och åtgärder finns i 20 kap.

Om det behövs för att skydda människors hälsa eller miljön får regeringen meddela föreskrifter om krav på anmälan eller registrering av sådan miljöpåverkande verksamhet som inte omfattas av krav på miljötillstånd eller igångsättningsbesked enligt 20 kap. eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 20 kap.

¹⁹ Senaste lydelse 2012:907.

*Förutsättningar för att få
bedriva miljöpåverkande
verksamhet*

6 e §²⁰

Tillstånd till täkt får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet enligt 16 kap. 3 § för uppfyllandet av de villkor som ska gälla för tillståndet. Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver dock inte ställa säkerhet.

Miljötillstånd eller igångsättningsbesked till täkt får ges endast om tillståndet *eller beskedet* förenas med en skyldighet att ställa säkerhet enligt 16 kap. 3 § för uppfyllandet av de villkor som ska gälla för tillståndet. Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver dock inte ställa säkerhet.

Kravet på säkerhet gäller inte de delar av verksamheten som omfattas av kravet i 15 kap. 36 a § på säkerhet vid utvinningsverksamhet.

6 f §²¹

Om en täkt av naturgrus kräver *tillstånd* eller *anmälan* enligt *detta kapitel* eller föreskrifter som har meddelats med stöd av *kapitlet*, får takten inte komma till stånd om

Om en täkt av naturgrus kräver *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* enligt 20 kap. eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 20 kap. *eller anmälan med stöd av detta kapitel*, får takten inte komma till stånd om

1. det med hänsyn till det avsedda användningsområdet är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att använda ett annat material,
2. naturgrusförekomsten är betydelsefull för nuvarande eller framtida dricksvattenförsörjning och takten kan medföra en försämrad vattenförsörjning, eller
3. naturgrusförekomsten utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö.

²⁰ Senaste lydelse 2022:1100.

²¹ Senaste lydelse 2012:907.

6 g §²²

Om en täkt av torv kräver *tillstånd* eller *anmälan* enligt *detta kapitel* eller föreskrifter som har meddelats med stöd av *kapitlet*, får takten inte komma till stånd i en våtmark som utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö.

Om en täkt av torv kräver *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* enligt *20 kap.* eller föreskrifter som har meddelats med stöd av *20 kap. eller anmälan med stöd av detta kapitel*, får takten inte komma till stånd i en våtmark som utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö.

6 h §²³

Vid prövning av en ansökan om *tillstånd* till täkt av matjord ska behovet av bruksningsbar jordbruksmark beaktas.

Vid prövning av en ansökan om *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* till täkt av matjord ska behovet av bruksningsbar jordbruksmark beaktas.

6 i §²⁴

Tillstånd får inte ges till gruvdrift eller gruvanläggning för brytning, provbrytning, bearbetning eller fysikalisk eller kemisk anrikning av uranhaltigt material om gruvdriften eller gruvanläggningen utgör en kärnteknisk anläggning som kräver tillstånd enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Miljötillstånd eller *igångsättningsbesked* får inte ges till gruvdrift eller gruvanläggning för brytning, provbrytning, bearbetning eller fysikalisk eller kemisk anrikning av uranhaltigt material om gruvdriften eller gruvanläggningen utgör en kärnteknisk anläggning som kräver tillstånd enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

6 j §²⁵

Tillstånd får inte ges till gruvdrift eller gruvanläggning för brytning, provbrytning, bearbet-

Miljötillstånd eller *igångsättningsbesked* får inte ges till gruvdrift eller gruvanläggning för brytning, provbrytning, bearbet-

²² Senaste lydelse 2012:907.

²³ Senaste lydelse 2012:907.

²⁴ Senaste lydelse 2018:641.

²⁵ Senaste lydelse 2022:727.

ning eller anrikning av stenkol, brunkol eller skifferolja.

Trots första stycket får *tillstånd* ges till gruvdrift eller gruvanläggning för andra mineral som innefattar sådan brytning, provbrytning, bearbetning eller anrikning av stenkol, brunkol eller skifferolja som är nödvändig för att gruvdriften eller gruvanläggningen för dessa andra mineral ska kunna bedrivas.

ning eller anrikning av stenkol, brunkol eller skifferolja.

Trots första stycket får *miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked* ges till gruvdrift eller gruvanläggning för andra mineral som innefattar sådan brytning, provbrytning, bearbetning eller anrikning av stenkol, brunkol eller skifferolja som är nödvändig för att gruvdriften eller gruvanläggningen för dessa andra mineral ska kunna bedrivas.

6 k §²⁶

Tillstånd får inte ges till utvinning eller med utvinning sammanhängande bearbetning av råolja, skifferolja eller naturgas.

Trots första stycket får *tillstånd* ges till utvinning av andra mineral som innefattar sådan utvinning eller med utvinning sammanhängande bearbetning av råolja, skifferolja eller naturgas som är nödvändig för utvinningen av dessa andra mineral.

Trots första stycket får *tillstånd* ges till sådan utvinning på land av råolja eller naturgas som är nödvändig för en planerad geologisk lagring av mindre än 100 000 ton koldioxid för forskningsändamål.

Miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked får inte ges till utvinning eller med utvinning sammanhängande bearbetning av råolja, skifferolja eller naturgas.

Trots första stycket får *miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked* ges till utvinning av andra mineral som innefattar sådan utvinning eller med utvinning sammanhängande bearbetning av råolja, skifferolja eller naturgas som är nödvändig för utvinningen av dessa andra mineral.

Trots första stycket får *miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked* ges till sådan utvinning på land av råolja eller naturgas som är nödvändig för en planerad geologisk lagring av mindre än 100 000 ton koldioxid för forskningsändamål.

²⁶ Senaste lydelse 2022:727.

7 a §²⁷

En verksamhet för behandling av avfall som är tillstånd- eller anmälningspliktig enligt detta kapitel eller föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet får tillåtas endast om det finns skäl att anta att den planerade behandlingen kommer att uppfylla kraven i 15 kap. 11 §.

En verksamhet för behandling av avfall som är tillstånd- eller *granskningspliktig enligt 20 kap. 6 §* eller anmälningspliktig enligt detta kapitel eller föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet får tillåtas endast om det finns skäl att anta att den planerade behandlingen kommer att uppfylla kraven i 15 kap. 11 §.

8 §

Ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet prövas av mark- och miljödomstolen.

Bestämmelser om vilken myndighet som prövar ansökningar om miljötillstånd och igångsättningsbesked för miljöpåverkande verksamhet finns i 20 kap. 2 §.

Regeringen får meddela föreskrifter om att ansökan om tillstånd för vissa slag av verksamheter ska prövas av länsstyrelsen. Regeringen får meddela föreskrifter om att en kommunal nämnd ska pröva frågor om tillstånd om den miljöfarliga verksamheten kan antas ha en liten miljöpåverkan. Tillstånd som rör Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt ska alltid prövas av länsstyrelsen.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en kommunal nämnd ska pröva frågor om tillstånd eller anmälan för sådana *avloppsanordningar och värmepumpsanläggningar som inte är tillståndspliktiga enligt 20 kap. 6 §* eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 20 kap. 6 §.

Anmälan om miljöfarlig verksamhet ska, enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, göras till försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen eller kommunen.

En anmälan om miljöpåverkande verksamhet ska, enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, göras till försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen eller kommunen.

²⁷ Senaste lydelse 2019:1263.

10 §

Anläggningar för grundvattentäkter *skall* inrättas och användas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer.

Om det inte krävs *tillstånd* enligt 11 kap., får en kommun föreskriva att det ändå *skall* krävas tillstånd av kommunen eller anmälan till denna för att inrätta och använda en ny anläggning för grundvattentäkt i områden där knapphet på sött grundvatten råder eller kan befaras uppkomma. Detta gäller om det behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa *skall* uppkomma. Kommunen får också föreskriva anmälningsplikt för sådana anläggningar som redan finns inom angivna områden.

Anläggningar för grundvattentäkter *ska* inrättas och användas på ett sådant sätt att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer.

Om det inte krävs *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* enligt *föreskrifter som har meddelats med stöd av 20 kap.*, får en kommun föreskriva att det ändå *ska* krävas tillstånd av kommunen eller anmälan till denna för att inrätta och använda en ny anläggning för grundvattentäkt i områden där knapphet på sött grundvatten råder eller kan befaras uppkomma. Detta gäller om det behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa *ska* uppkomma. Kommunen får också föreskriva anmälningsplikt för sådana anläggningar som redan finns inom angivna områden.

11 kap.

9 §²⁸

För vattenverksamhet krävs det tillstånd enligt denna balk, om inte något annat följer av bestämmelserna i detta kapitel. Den som vill bedriva vattenverksamhet får ansöka om tillstånd även om det inte krävs tillstånd för verksamheten. Oavsett vad som följer av 11–15, 19 och 23 §§, kan det för en viss verksamhet eller åtgärd krävas tillstånd enligt 7 kap. 28 a §.

Bestämmelser om miljöprövning av vattenverksamheter finns i 20 kap. Oavsett vad som följer av 20 kap. kan det för en viss verksamhet eller åtgärd krävas tillstånd enligt 7 kap. 28 a §.

²⁸ Senaste lydelse 2005:571.

9 a §²⁹

Regeringen får meddela föreskrifter om att det för vissa vattenverksamheter i stället för *tillstånd* ska krävas att verksamheterna har anmälts.

Även om anmälningsplikt har föreskrivits får tillsynsmyndigheten, enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, i det enskilda fallet förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd.

Regeringen får meddela föreskrifter om att det för vissa vattenverksamheter i stället för *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* ska krävas att verksamheterna har anmälts.

9 b §³⁰

Ansökan om tillstånd till vattenverksamhet prövas av mark- och miljödomstolen. Ansökan om tillstånd till markavvattningsprövas dock av länsstyrelsen, om den inte ska prövas av mark- och miljödomstolen enligt 7 kap. 19 eller 20 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Bestämmelser om vilken myndighet som prövar ansökningar om miljötillstånd eller igångsättningsbesked för vattenverksamhet finns i 20 kap. 2 §.

Anmälan om vattenverksamhet ska, enligt föreskrifter som meddelas av regeringen, göras till försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen eller kommunen.

En anmälningspliktig vattenverksamhet får påbörjas tidigast åtta veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat.

10 §

Om det krävs *tillstånd* till en vattenverksamhet, får arbeten av större omfattning i anslutning till

Om det krävs *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* till en vattenverksamhet, får arbeten av större omfattning i anslutning till

²⁹ Senaste lydelse 2018:1407.

³⁰ Senaste lydelse 2017:782.

verksamheten inte påbörjas innan *tillstånd* har meddelats.

verksamheten inte påbörjas innan *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* har meddelats.

14 §

Regeringen får förbjuda markavvattning som skulle kräva *tillstånd enligt detta kapitel* i områden där det är särskilt angeläget att våtmarkerna bevaras.

Regeringen får förbjuda markavvattning som skulle kräva *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* i områden där det är särskilt angeläget att våtmarkerna bevaras.

Länsstyrelsen får meddela dispens från ett förbud som meddelats enligt första stycket om det finns särskilda skäl.

Om dispens meddelas enligt andra stycket fordras för utförandet av markavvattningen att *tillstånd* söks enligt 9 §. Beslutet om dispens upphör att gälla om *tillstånd* till markavvattningen meddelas.

Om dispens meddelas enligt andra stycket fordras för utförandet av markavvattningen att *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* söks. Beslutet om dispens upphör att gälla om *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* till markavvattningen meddelas.

15 §

Tillstånd enligt detta kapitel behövs inte för att utföra rensningar för att bibehålla vattnets djup eller läge eller för att omedelbart återställa ett vattendrag som har vikit från sitt förra läge eller som på något annat sätt har förändrat sitt lopp.

Om arbetena berör en fastighet som tillhör någon annan, skall fastighetsägaren alltid underrättas innan arbetena påbörjas.

Vid rensningar för att bibehålla vattnets djup eller läge eller för att omedelbart återställa ett vattendrag som har vikit från sitt förra läge eller som på något annat sätt har förändrat sitt lopp ska fastighetsägaren alltid underrättas innan arbetena påbörjas om arbetena be-

rör en fastighet som tillhör någon annan.

Om fisket kan skadas, *skall* anmälan om de planerade arbetena göras till länsstyrelsen innan arbetena påbörjas.

Om fisket kan skadas, *ska* anmälan om de planerade arbetena göras till länsstyrelsen innan arbetena påbörjas.

17 §³¹

Den som äger en vattenanläggning är skyldig att underhålla den så att det inte uppkommer skada för allmänna eller enskilda intressen genom ändringar i vattenförhållandena. Om vattenanläggningen med stöd av en särskild rättighet utförts på någon annans mark och äganderätten till anläggningen övergått till markägaren till följd av att rättigheten upphört, kvarstår underhållsskyldigheten för den som var rättighetshavare.

Den som enligt 28 kap. 12 § har fått rätt att använda någon annans vattenanläggning är tillsammans med ägaren skyldig att underhålla anläggningen, om inte *mark- och miljödomstolen* bestämt något annat.

Den som enligt 28 kap. 12 § har fått rätt att använda någon annans vattenanläggning är tillsammans med ägaren skyldig att underhålla anläggningen, om inte *tillståndsmyndigheten* bestämt något annat.

I 20 och 21 §§ samt i 24 kap. 4 § andra stycket finns bestämmelser om överflyttning av underhållsskyldigheten.

19 §

Tillstånd enligt denna balk skall alltid lämnas till utrivning av en vattenanläggning i ytvatten, om inte förordnande meddelas enligt 20 §.

Miljötillstånd eller igångsättningsbesked ska alltid lämnas till utrivning av en vattenanläggning i ytvatten, om inte förordnande meddelas enligt 20 §.

20 §³²

I stället för att lämna *tillstånd* att riva ut en vattenanläggning i ytvatten får *mark- och miljödomstolen* på begäran av ägaren av en

I stället för att lämna *miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked* för att riva ut en vattenanläggning i ytvatten får *prövningsmyndig-*

³¹ Senaste lydelse 2010:923.

³² Senaste lydelse 2011:923.

fastighet som skulle skadas av utrivningen förordna att skyldigheten att underhålla anläggningen och fullgöra övriga skyldigheter som ligger på anläggningens ägare *skall* övergå på fastighetsägaren till dess något annat bestäms.

heten på begäran av ägaren av en fastighet som skulle skadas av utrivningen förordna att skyldigheten att underhålla anläggningen och fullgöra övriga skyldigheter som ligger på anläggningens ägare *ska* övergå på fastighetsägaren till dess något annat bestäms.

Till skydd för allmänna intressen får efter åtagande ett sådant förordnande också meddelas för staten, en kommun eller ett vattenförbund.

Förordnande får inte meddelas, om det kan antas att fastighetsägaren inte kan fullgöra skyldigheterna eller om det med hänsyn till den sökande eller till allmänna intressen anses mera angeläget att anläggningen rivs ut.

Om ägaren av en vattenanläggning vållas skada av att anläggningen bibehålls, *skall* den som övertar ansvaret för anläggningen betala skälig ersättning för skadan.

Om ägaren av en vattenanläggning vållas skada av att anläggningen bibehålls, *ska* den som övertar ansvaret för anläggningen betala skälig ersättning för skadan.

22 §³³

Om det kan uppkomma fara för allmänna eller enskilda intressen genom att en anläggning för bortledande av grundvatten helt eller delvis tas ur bruk, skall anläggningens ägare hämta in mark- och miljödomstolens tillstånd.

Om en anläggning för bortledande av grundvatten helt eller delvis tas ur bruk och åtgärden medför skada på någon annans egendom genom bestående ändring i vattenförhållandena ska skälig ersättning betalas.

Skälig ersättning skall betalas, om en sådan åtgärd medför skada på någon annans egendom genom bestående ändring i vattenförhållandena.

³³ Senaste lydelse 2010:923.

23 §³⁴

Tillstånd ska lämnas till följande vattenverksamheter, om inte något annat följer av 2 kap. 9 §:

Miljötillstånd eller igångsättningsbesked ska lämnas till följande vattenverksamheter, om inte något annat följer av 2 kap. 9 §:

1. vattenverksamhet som vid prövning av annan verksamhet enligt 17 kap. 1 eller 3 § har angetts som ett villkor för verksamhetens utövande,

2. anläggande av broar och annan vattenverksamhet för väg, järnväg, tunnelbana eller spårväg vars anläggande har prövats i särskild ordning,

3. anläggande av rörledningar i vatten som koncession har meddelats för enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar, och

4. anläggande av naturgasledningar i vatten som koncession har meddelats för enligt naturgaslagen (2005:403).

15 kap.

17 §³⁵

Bestämmelser om miljöprövning för hantering av avfall finns i 20 kap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att det krävs tillstånd, anmälan eller registrering för att yrkesmässigt hantera avfall.

35 §³⁶

Ett *tillstånd* till en verksamhet som omfattar deponering av avfall får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet enligt 16 kap. 3 § för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten eller om verksamhetsutövaren vidtar någon annan lämplig åtgärd för sådant säkerställande.

Ett *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* till en verksamhet som omfattar deponering av avfall får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet enligt 16 kap. 3 § för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten eller om verksamhetsutövaren vidtar någon annan lämplig åtgärd för sådant säkerställande.

³⁴ Senaste lydelse 2016:991.

³⁵ Senaste lydelse 2021:881.

³⁶ Senaste lydelse 2022:1100.

Kravet på säkerhet gäller inte de delar av verksamheten som omfattas av kravet i 36 a § på säkerhet vid utvinningsverksamhet.

36 a §³⁷

Tillstånd enligt balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken till en verksamhet som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten.

Ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked till en verksamhet som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten.

Tillståndsmyndigheten får medge att säkerheten ställs efter hand enligt en plan som innebär att säkerheten vid varje tidpunkt tillgodoser det aktuella behovet.

37 §³⁸

Tillstånd till geologisk lagring av koldioxid ska för sin giltighet göras beroende av att verksamhetsutövaren ställer säkerhet eller vidtar någon annan lämplig åtgärd för att säkerställa fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten enligt denna balk, lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser samt de föreskrifter och tillståndsvillkor som har meddelats med stöd av dessa lagar. En säkerhet får ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet.

Miljötillstånd eller igångsättningsbesked till geologisk lagring av koldioxid ska för sin giltighet göras beroende av att verksamhetsutövaren ställer säkerhet eller vidtar någon annan lämplig åtgärd för att säkerställa fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten enligt denna balk, lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser samt de föreskrifter och tillståndsvillkor som har meddelats med stöd av dessa lagar. En säkerhet får ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet.

³⁷ Senaste lydelse 2022:1100.

³⁸ Senaste lydelse 2020:1174.

När en säkerhet ställs ska den prövas av tillståndsmyndigheten. Säkerheten ska godtas om den visas vara betryggande för sitt ändamål.

Staten, kommuner, regioner och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

16 kap.

1 §³⁹

Regeringen, länsstyrelserna och andra förvaltningsmyndigheter, kommunerna, mark- och miljödomstolarna, Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen prövar mål och ärenden enligt denna balk eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken. Vid prövningen av frågor om straff eller förverkande enligt 29 kap. gäller dock vad som är föreskrivet om brottmål i allmänhet och om hur frågor om förverkande ska prövas.

Närmare bestämmelser om vilka mål och ärenden som prövas av respektive prövningsmyndighet finns i 17 kap. 1–4 §§, 18 kap. 1–2 §§, 19 kap. 1–2 §§, 21 kap. 1 § och i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Närmare bestämmelser om vilka mål och ärenden som prövas av respektive prövningsmyndighet finns i 17 kap. 1–4 §§, 18 kap. 1–2 §§, 19 kap. 1–2 §§, 20 kap. 2 §, 21 kap. 1 § och i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Beslut eller dom om återkallelse av tillstånd, dispens, godkännande och förbud mot fortsatt verksamhet samt omprövning av tillstånd eller villkor meddelas av tillståndsmyndigheten.

12 §⁴⁰

Överklagbara domar eller beslut får överklagas av

1. den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot,

2. en lokal arbetstagarorganisation som organiserar arbetstagare i den verksamhet som avses med beslutet, såvitt avser domar och beslut i frågor om tillstånd till *miljöfarlig* verksamhet,

2. en lokal arbetstagarorganisation som organiserar arbetstagare i den verksamhet som avses med beslutet, när såvitt avser domar och beslut i frågor om tillstånd till *miljöpåverkande* verksamhet,

³⁹ Senaste lydelse 2024:787.

⁴⁰ Senaste lydelse 2010:898.

3. en central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, motsvarande organisation på arbetsgivarsidan samt en sammanslutning av konsumenter, såvitt avser beslut som en länsstyrelse eller en central förvaltningsmyndighet har meddelat med stöd av bemyndigande enligt 14 kap., förutsatt att beslutet inte avser ett särskilt fall, och

4. den myndighet, kommunala nämnd eller annan som enligt vad som är särskilt föreskrivet i balken, i föreskrifter meddelade med stöd av balken eller i lagen (2010:897) om gränsöverskridande samarbete mellan Sverige och Finland har rätt att överklaga.

Denna paragraf innebär inte någon inskränkning av rätten att överklaga enligt bestämmelser i rättegångsbalken.

13 §⁴¹

Överklagbara domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt denna balk, om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. eller om tillsyn enligt 10 kap. eller i sådana frågor enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, får överklagas av en ideell förening eller en annan juridisk person som

1. har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen,
2. inte är vinstdrivande,
3. har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år, och
4. har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att verksamheten har allmänhetens stöd.

Rätten att överklaga enligt första stycket gäller även om överklagandet enbart avser ett villkor eller en annan bestämmelse i domen eller beslutet och även om domen eller beslutet är resultatet av en prövning enligt 22 kap. 26 §, 24 kap. 2, 3, 5, 7, 10, 13 eller 13 a § denna balk eller en prövning enligt 7 kap. 13, 14 eller 16 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Rätten att överklaga

Rätten att överklaga enligt första stycket gäller även om överklagandet enbart avser ett villkor eller en annan bestämmelse i domen eller beslutet och även om domen eller beslutet är resultatet av en prövning enligt 20 kap. 34 §, 24 kap. 2, 3, 5, 7, 13 eller 13 a § denna balk eller en prövning enligt 7 kap. 13, 14 eller 16 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Rätten att överklaga

⁴¹ Senaste lydelse 2023:632.

enligt första stycket gäller dock inte domar och beslut som rör Försvarmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.

enligt första stycket gäller dock inte domar och beslut som rör Försvarmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.

Den som vill överklaga med stöd av första eller andra stycket ska göra det innan tiden för överklagande har gått ut för parterna och sakägarna.

17 kap.

3 §⁴²

Regeringen får för ett visst fall förbehålla sig att pröva tillåtligheten av en verksamhet som inte omfattas av kravet på prövning enligt 1 §, om

1. verksamheten i betraktande av de intressen som denna balk enligt 1 kap. 1 § ska främja kan antas få betydande omfattning eller bli av ingripande slag,

2. verksamheten utanför ett område som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § kan antas mer än obetydligt skada naturvärdet inom området, eller

3. verksamheten omfattas av 4 kap. 6 § andra stycket.

Rätten till förbehåll enligt första stycket 2 gäller enbart verksamhet som är tillståndspliktig enligt balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

Om ett mål eller ärende enligt denna balk pågår om tillståndsprövning av verksamheten, ska regeringen omedelbart lämna besked om förbehållet till den tillståndsprövande *mark- och miljödomstolen* eller myndigheten.

Om ett mål eller ärende enligt denna balk pågår om tillståndsprövning av verksamheten, ska regeringen omedelbart lämna besked om förbehållet till den tillståndsprövande myndigheten.

⁴² Senaste lydelse 2022:1799.

4 a §⁴³

På kommunfullmäktiges begäran ska regeringen förbehålla sig tillåtlighetsprövningen av en ny verksamhet av något av följande slag, om ett sådant förbehåll är möjligt enligt 3 § och det inte finns särskilda skäl för att avstå från prövningen:

1. järn-, stål- och andra metallverk samt ferrolegeringsverk,
2. massafabriker och pappersbruk,
3. fabriker för raffinering av råolja eller för tung petrokemisk produktion,
4. fabriker för framställning av baskemikalier eller gödselmedel,
5. cementfabriker,
6. förbränningsanläggningar som har en tillförd effekt om minst 200 megawatt,
7. anläggningar för vindkraft som är tillståndspliktiga enligt föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 6 §,
7. anläggningar för vindkraft som är *tillstånds- eller granskningspliktiga* enligt föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 20 kap.,
8. anläggningar för lagring av minst 50 miljoner normalkubikmeter naturgas,
9. anläggningar för behandling av farligt avfall där huvuddelen av det avfall som avses bli behandlat kommer från andra inrättningar och där mer än 10 000 ton farligt avfall årligen förbränns eller på annat sätt återvinns eller bortskaffas,
10. anläggningar för att utvinna ämnen eller material inom de områden som anges i 4 kap. 5 §,
11. byggande av plattformar som är avsedda att användas vid utvinning av olja eller gas inom havsområden samt annan än helt tillfällig ankring eller förtöjning av sådana plattformar för reparation, ombyggnad eller av någon annan anledning,
12. vattenkraftverk som är avsedda för en installerad generator-effekt av minst 20 megawatt,
13. vattenregleringar varigenom ett vattenmagasin av minst 100 miljoner kubikmeter under året eller tio miljoner kubikmeter under veckan ska utnyttjas,
14. vattenöverledningar eller andra vattenbortledningar från vattendrag eller sjöar med en normal oreglerad lågvattenföring av minst tio kubikmeter i sekunden i bortledningspunkten eller utloppet, om där-

⁴³ Senaste lydelse 2009:652.

igenom en sådan mängd vatten tas i anspråk att vattenföringen understiger fyra femtedelar av den normala oreglerade lågvattenföringen,

15. grundvattentäkter för tillgodogörande av en större vattenmängd än 10 000 kubikmeter om dygnet, om inte minst nio tiondelar av det uttagna vattnet återförs till grundvattenmagasinet,

16. andra vattenregleringar, vattenöverledningar och vattenbortledningar än som har angetts förut, om verksamheten avser någon av sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren, Storsjön i Jämtland eller Siljan och företaget kan antas få betydande omfattning eller bli av ingripande slag, och

17. flygplatser med en banlängd av minst 2 100 meter.

Prövning av undantag från krav på specifik miljöbedömning

4 b §

Regeringen får för ett visst fall förbehålla sig att pröva

1. tillämpningen av sådant undantag från kravet på specifik miljöbedömning av en verksamhet eller åtgärd som avses i 6 kap. 27 a §, och

2. ansökan om miljötillstånd för sådan verksamhet eller åtgärd som regeringen prövat enligt 1.

19 kap.

3 §⁴⁴

Vad som sägs i 21 kap. 3 § om handläggningen vid mark- och miljödomstol gäller även för en länsstyrelse som handlägger ett tillståndsärende eller handlägger ett anmälningsärende enligt 11 kap. 9 a § första stycket, om ärendet annars skulle ha prövats av en kommun.

Vad som sägs i 20 kap. 4 § andra och tredje styckena om handläggningen vid prövningsmyndigheten gäller även för en länsstyrelse som handlägger ett tillståndsärende eller handlägger ett anmälningsärende enligt 11 kap. 9 a §, om ärendet annars skulle ha prövats av en kommun.

⁴⁴ Senaste lydelse 2010:923.

Särskilt om prövningen av miljöfarlig verksamhet

Särskilt om prövningen av miljöpåverkande verksamhet

4 §⁴⁵

*Länsstyrelser eller kommunala
nämnder ska*

*Kommunala nämnder ska vid
prövning av tillstånd till miljö-
påverkande verksamhet*

1. genom kungörelse i ortstidning eller på annat lämpligt sätt ge den som kan beröras av verksamheten tillfälle att yttra sig,
2. samråda med de statliga och kommunala myndigheter som har väsentliga intressen att bevaka i saken,
3. hålla sammanträde med den som saken angår och besiktning på platsen om det behövs för utredningen i ärendet, och
4. underrätta den som har gjort en ansökan eller kommit med synpunkter genom någon annan än honom eller henne själv och ge honom eller henne tillfälle att yttra sig om inte annat följer av 25 § förvaltningslagen (2017:900).

5 §⁴⁶

*I ett ärende som prövas av
länsstyrelsen eller en kommunal
nämnd ska länsstyrelsen eller
nämnden tillämpa bestämmel-
sorna*

*I ett ärende som prövas av en
kommunal nämnd ska nämnden
vid sin prövning av tillstånd till
miljöpåverkande verksamhet i före-
kommande fall tillämpa bestäm-
melserna*

1. i 22 kap. 1 och 1 d–1 f §§ om ansökans form och innehåll,
2. i 22 kap. 2 § om en ansökans ingivande och brister i den,
3. i 22 kap. 2 a § om prövningar som avses i 24 kap. 3, 5, 8, 9 och 13 §§,
4. i 22 kap. 3 och 3 a § om kungörelsens innehåll,
5. i 22 kap. 6 § om talerätt,

1. i 20 kap. 10 § och föreskrifter som är meddelade med stöd av den paragrafen om ansökans form och innehåll,
2. i 6 kap. 40 § om kungörelses innehåll,
3. i 20 kap. 12 § om talerätt,

⁴⁵ Senaste lydelse 2018:779.

⁴⁶ Senaste lydelse 2024:963.

6. i 22 kap. 9 § om rätt att företräda fastighet,

7. i 22 kap. 12 och 13 §§ om sakkunniga och om att inhämta yttrande,

8. i 3 kap. 4 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar om undersökning på platsen,

9. i 22 kap. 25 § första stycket 1–3 och 5–11, andra stycket sista meningen och tredje stycket samt 25 a–25 c och 25 f–25 h §§ om en tillståndsdoms innehåll,

10. i 22 kap. 26 § om särskild dom,

11. i 22 kap. 27 § första stycket, andra stycket andra meningen samt tredje stycket första meningen om uppskjutna frågor och provisoriska föreskrifter,

12. i 22 kap. 28 § första stycket första meningen om verkställighetsförordnande, och

13. i 23 kap. 3 § när det gäller särskilt överklagande i frågor om sakkunniga som avses i 22 kap. 12 §.

4. i 20 kap. 26 § om rätt att företräda fastighet,

5. i 20 kap. 23 och 24 §§ om sakkunniga och om att inhämta yttrande,

6. i 3 kap. 4 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar om undersökning på platsen,

7. i 20 kap. 29 § eller föreskrifter som är meddelade med stöd av den paragrafen om innehåll i ett beslut om miljöprövning,

8. i 20 kap. 34 § om särskilt beslut,

9. i 20 kap. 37 § om verkställighetsförordnande, och

10. i 23 kap. 3 § när det gäller särskilt överklagande i frågor om sakkunniga som avses i 20 kap. 23 §.

20 kap. Miljöprövning⁴⁷

1 §

Detta kapitel innehåller bestämmelser om

1. krav på miljöprövning av vissa verksamheter och åtgärder som kan påverka miljön, och

2. handläggningen av ärenden om miljöprövning.

⁴⁷ Tidigare 20 kap. upphävt genom 2010:923.

2 §

Ärenden om miljöprövning prövas av Miljöprövningsmyndigheten.

I 19 kap. 2 § finns bestämmelser om att regeringen i stället ska handlägga och pröva hela eller delar av ett ärende om miljöprövning.

Om Miljöprövningsmyndigheten finner att ett ärende rör även ett annat allmänt intresse av synnerlig vikt än sådant som avses i 1 kap. 1 §, ska myndigheten utöver i de situationer som anges i 19 kap. 2 § med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för prövning. Detsamma gäller om Naturvårdsverket eller Havs- och vattenmyndigheten begär att målet av sådan anledning ska överlämnas till regeringen.

3 §

Ärenden om miljöprövning är sådana ärenden hos Miljöprövningsmyndigheten som inleds genom en ansökan om

1. miljötillstånd eller igångsättningsbesked för ny eller ändrad verksamhet eller åtgärd,

2. förlängning av provotid eller fastställande av villkor efter beslut om provotid enligt 31 och 32 §§,

3. dispens från att följa utsläppsvärden enligt föreskrifter som är meddelade med stöd av 9 kap. 5 §,

4. godkännande i efterhand av vissa nödvändiga arbeten eller åt-

gärder avseende vattenverksamheter,

5. ändring eller omprövning av villkor i miljötillstånd eller igångsättningsbesked eller återkallelse av miljötillstånd eller igångsättningsbesked eller giltighetsförlängning enligt 24 kap. 2, 3, 5, 7, 8, 13, 13 a eller 14 a §,

6. bestämmande av ersättning för rätten att ta i anspråk ett strömfall enligt 2 kap. 9 §, inrättande av en gemensam anläggning för bevattning enligt 4 kap. 3 §, överflyttning av rätt till andelskraft enligt 8 kap. 3 §, omprövning enligt 7 kap. 17 § eller fastställelse av en överenskommelse enligt 7 kap. 18 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, eller

7. förklaring enligt 8 eller 14 § lagen (1929:405) med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929.

Bestämmelser om att Miljöprövningsmyndigheten får inleda ärenden om omprövning och återkallelse enligt första stycket 6 på eget initiativ finns i 24 kap. 3 och 5 §§.

4 §

Ärenden enligt denna balk, som inte är ärenden om miljöprövning enligt 3 §, får prövas av Miljöprövningsmyndigheten även om ären-

det annars skulle ha prövats av en annan förvaltningsmyndighet eller kommun, om ansökan i ärendet har samma sökande och avser samma verksamhet eller verksamhet som har samband med verksamhet i ett ärende om miljöprövning.

Miljöprövningsmyndigheten får vid handläggningen av ett ärende enligt första stycket förbehålla sig prövningen av ett annat sådant ärende som handläggs vid en förvaltningsmyndighet eller en kommun.

Första och andra styckena gäller enbart sådana ärenden där prövningsmyndighetens avgörande inte slutligen kan överklagas till regeringen.

5 §

Allmänna bestämmelser om tillstånd, villkor, avgifter, ersättning, tillträde och tvångsrätt som ska tillämpas vid miljöprövningen finns också i 16, 19, 24, 27, 28 och 31 kap. denna balk samt i 6 och 7 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Krav på miljötillstånd eller igångsättningsbesked

6 §

Det krävs miljötillstånd eller igångsättningsbesked för en verksamhet eller åtgärd i den utsträckning regeringen föreskriver det med stöd av detta kapitel.

Regeringen får meddela föreskrifter om krav på miljötillstånd eller igångsättningsbesked i den utsträckning som behövs

1. med anledning av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen eller andra internationella åtaganden, och

2. därutöver i den mån som behövs för verksamheter eller åtgärder som kan medföra en risk för betydande miljöpåverkan.

7 §

Regeringen får meddela föreskrifter om sådana undantag från krav på miljötillstånd eller igångsättningsbesked som Sveriges medlemskap i Europeiska unionen ger utrymme för.

8 §

Den som bedriver eller avser att bedriva en miljöpåverkande verksamhet eller vattenverksamhet får ansöka om miljötillstånd eller igångsättningsbesked för verksamheten även om det inte krävs miljötillstånd eller igångsättningsbesked.

Begäran om yttrande i vissa fall

9 §

Bestämmelser om att den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd inför en ansökan om miljötillstånd ska begära ett avgränsningsyttrande av

Miljöprövningsmyndigheten finns i 6 kap. 29 §.

Ansökans innehåll

10 §

En ansökan i ett ärende om miljöprövning ska vara skriftlig.

Regeringen får meddela föreskrifter om krav på en ansökans innehåll och format.

Underrättelse om en ansökan

11 §

När en ansökan om miljötillstånd kommer in till Miljöprövningsmyndigheten ska myndigheten underrätta de myndigheter och kommuner som berörs av ansökan och ge dem möjlighet att yttra sig skriftligen i ärendet inom viss tid.

Underrättelse behöver inte ske om

1. det kan antas att något allmänt intresse inte berörs av verksamheten, eller

2. det är uppenbart att ansökan inte kan bifallas.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om vilka myndigheter som ska underrättas om en ansökan om miljötillstånd och i vilken utsträckning underrättelse bör ske till myndigheter och kommuner om ansökningar i andra ärenden om miljöprövning.

Talerätt

12 §

Naturvårdsverket ska, när det behövs, föra talan i ett ärende om miljöprövning för att tillvarata allmänna miljöintressen.

Havs- och vattenmyndigheten ska, när det behövs, föra talan i ett ärende om miljöprövning för att tillvarata allmänna intressen som berör havs- eller vattenmiljö eller fiske.

En länsstyrelse får föra talan i ett ärende om miljöprövning för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen inom länet. En kommun får föra talan i ett ärende om miljöprövning för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen inom kommunen.

Komplettering av ansökan

13 §

Om en ansökan i ett ärende om miljöprövning är ofullständig ska Miljöprövningsmyndigheten förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom viss tid. Föreläggandet ska innehålla en upplysning om att ansökan kan komma att avvisas om föreläggandet inte följs.

Om sökanden inte följer föreläggandet får myndigheten avvisa ansökan om bristen medför att ansökan inte kan läggas till grund för en prövning i sak.

Bestämmelser om begränsning av möjligheterna att förelägga om komplettering finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial och om ändring av förordningarna (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 och (EU) 2019/1020 samt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 av den 13 juni 2024 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av netto-nollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724.

14 §

Den som har tillstånd, dispens eller godkännande är vid prövning av frågor som avses i 24 kap. 3, 5, 8, 13 och 13 a §§ skyldig att tillhandahålla den utredning om verksamheten och övriga förhållanden som behövs för prövningen.

Prövningsmyndigheten får förelägga den som har tillståndet, dispensen eller godkännandet att tillhandahålla den utredning som behövs. Föreläggandet får förenas med vite. Om föreläggandet inte följs får myndigheten besluta att bristen ska avhjälpas på den förelagdes bekostnad.

15 §

När Miljöprövningsmyndigheten bedömer att en ansökan är fullständig ska myndigheten skriftligen bekräfta detta och informera sökanden om en tidsfrist för ärendets handläggning har börjat löpa.

Tidsfrister för handläggningen

16 §

I ärenden om miljöprövning ska prövningsmyndigheten, senast en månad efter dagen för bekräftelsen i 15 §, och efter samråd med sökanden och berörda myndigheter utarbeta en tidsplan för ärendets handläggning, om det inte på grund av ärendets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl är obehövligt.

Prövningsmyndigheten ska offentliggöra tidsplanen på lämplig webbplats och uppdatera den om det sker betydande förändringar som påverkar tidpunkten för det slutliga beslutet.

17 §

Bestämmelserna om enkel, snabb och kostnadseffektiv handläggning i 9 § första stycket förvaltningslagen gäller för prövningsmyndighetens handläggning av ansökningar i ärenden om miljöprövning.

Regeringen får dock meddela närmare föreskrifter om tidsfrister för handläggningen.

Bestämmelser om tidsfrister finns också i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial och om ändring av förordningarna (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 och (EU) 2019/1020, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 av den 13 juni 2024 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av netto-nollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724 samt föreskrifter om tidsfrister som är meddelade med stöd av lagen (2021:755) med bemyndiganden att meddela föreskrifter om tidsfrister och kontaktpunkt för vissa ärenden som gäller tillförsel av förnybar energi. Dessa bestämmelser gäller för handläggningen om de innehåller en kortare tidsfrist än de som anges i detta kapitel eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av detta kapitel.

Granskning av betydande miljöpåverkan

18 §

Bestämmelser om att Miljöprövningsmyndigheten ska granska om en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra en betydande miljöpåverkan så fort en ansökan om

igångsättningsbesked har bedömts som fullständig finns i 6 kap. 23–27 §§.

Om Miljöprövningsmyndighetens granskning resulterar i ett beslut om att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska myndigheten

1. om fråga är om en ansökan om igångsättningsbesked för en ny eller ändrad verksamhet eller åtgärd avslå ansökan och informera sökanden om att verksamheten eller åtgärden kräver miljötillstånd, eller

2. om fråga är om en ansökan om ändring, omprövning eller återkallelse av ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked enligt 24 kap. 3, 5 eller 13 § informera sökanden och tillståndshavaren om att det krävs en specifik miljöbedömning enligt 6 kap. för prövningen samt med stöd av 14 § förelägga tillståndshavaren att ta fram underlag för en sådan prövning.

Om Miljöprövningsmyndighetens granskning resulterar i ett beslut om att verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska prövningsmyndigheten ge ett igångsättningsbesked om förutsättningar för sådant besked enligt 28 § är uppfyllda.

19 §

Om Miljöprövningsmyndigheten efter granskningen

överväger att bifalla en ansökan om igångsättningsbesked ska myndigheten på lämpligt sätt och i skäligen omfattning ge berörda myndigheter och allmänhet tillfälle att yttra sig.

En begäran om ersättning till följd av vattenverksamhet eller en åtgärd enligt 11 kap. 22 § och synpunkter i anledning av ett utlåtande enligt 23 § eller i anledning av ett yttrande enligt 24 § ska framställas i ett yttrande enligt första stycket.

Miljöprövningsmyndigheten får avvisa en senare framställd begäran och synpunkter, om de inte har föranletts av iakttagelser vid besiktning eller av andra omständigheter som har förekommit under handläggningen efter det att yttrande enligt första stycket skett.

Bedömning av miljökonsekvensbeskrivningen i en ansökan om miljötillstånd

20 §

Bestämmelser om att Miljöprövningsmyndigheten ska se till att det hålls ett offentligt samråd med allmänheten och i förekommande fall ett gränsöverskridande samråd när myndigheten har bedömt en ansökan om miljötillstånd som fullständig finns i 6 kap. 33 och 39–41 a §§.

Bestämmelser om att prövningsmyndigheten därefter ska meddela sin motiverade slutsats finns i 6 kap. 42 §.

Bestämmelser om att sökanden får begära ett yttrande av Miljöprövningsmyndigheten avseende den motiverade slutsatsens aktualitet finns i 6 kap. 42 a §.

21 §

Innan Miljöprövningsmyndigheten meddelar slutligt beslut i ärendet om miljötillstånd ska myndigheten ge sökanden möjlighet att, inom viss tid, yttra sig om den ursprungliga ansökan vidhålls, och om det finns förutsättningar för det, om det slutliga beslutet bör ges tillsammans med den motiverade slutsatsen.

Sammanträde, besiktning och övrig utredning

22 §

Prövningsmyndigheten ska hålla sammanträde med den som saken angår och besiktning på platsen om det behövs för utredningen i ärendet.

Besked om tid och plats för sammanträde och besiktning ska i så fall lämnas till parterna i ärendet i god tid.

23 §

Om det för bedömning av ett ärende behövs någon särskild ut-

redning eller värdering, får Miljöprövningsmyndigheten förordna en eller flera sakkunniga att efter förberedande undersökning avge utlåtande i ärendet. Sådan undersökning ska verkställas snarast möjligt. Om det behövs med hänsyn till ärendets beskaffenhet eller ändamålet med undersökningen, ska myndigheten på ett lämpligt sätt underrätta berörda parter om tiden för undersökningen.

24 §

I ett ärende som avser en verksamhet eller åtgärd som påverkar vattenmiljön ska Miljöprövningsmyndigheten hämta in ett yttrande från den länsstyrelse som är berörd vattenmyndighet, om

1. utredningen i ärendet ger anledning att anta att

a) något förhållande av betydelse för miljö kvalitetsnormgivningen inte överensstämmer med det som lagts till grund för en sådan norm, och

b) den bristande överensstämmelsen har betydelse för möjligheten att bestämma rimliga och ändamålsenliga miljövillkor, eller

2. prövningen avser en fråga om att tillåta en verksamhet eller åtgärd med stöd av bestämmelser om undantag från 5 kap. 4 §.

I en begäran om yttrande enligt första stycket 1 ska myndigheten redogöra för den bristande överensstämmelsen och de skäl som talar

för att ändra miljö kvalitetsnormerna så att bristen avhjälps.

Synpunkter från sakägare

25 §

Har en sakägare uppgetts eller på annat sätt blivit känd för Miljöprövningsmyndigheten först efter det att kungörelsen enligt 6 kap. 39 § har utfärdats och har sakägaren inte fört talan i ärendet, ska sakägaren på lämpligt sätt ges tillfälle att yttra sig. Handläggningen av ärendet får dock inte uppehållas.

26 §

Om det råder tvist om en fastighet som påverkas av den i ärendet avsedda verksamheten, har den av de tvistande som innehar fastigheten med äganderättsanspråk rätt att företräda fastigheten i ärendet, till dess den lagligen vinnns från innehavaren.

En ny ägare får inte rubba vare sig överenskommelser som den förre ägaren har ingått eller andra åtgärder som har vidtagits i ett ärende och som är bindande för den förre ägaren. Om den förre ägaren har erhållit meddelanden och kallelser i ett ärende, behövs inte några nya meddelanden eller kallelser till den nye ägaren.

27 §

I ärenden om miljötillstånd ska en begäran om ersättning till följd av vattenverksamhet eller en åtgärd enligt 11 kap. 22 § och synpunkter i anledning av ett utlåtande enligt 23 § eller i anledning av ett yttrande enligt 24 § framställas skriftligen inom den tid som Miljöprövningsmyndigheten bestämt för yttrande enligt 6 kap. 39 §.

Miljöprövningsmyndigheten får avvisa senare framställda yrkanden och synpunkter, om de inte har föranletts av iakttagelser vid besiktning eller av andra omständigheter som har förekommit under handläggningen efter det offentliga samrådet enligt 6 kap. 39 §.

**Förutsättningar för att
ge miljötillstånd eller
igångsättningsbesked**

28 §

Prövningsmyndigheten ska ge miljötillstånd om en ansökan om miljötillstånd avser en verksamhet eller åtgärd som uppfyller kraven på verksamheten eller åtgärden i denna balk och i föreskrifter som är meddelade med stöd av balken samt i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Det krävs också att den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden uppfyller krav på säkerhet enligt 9 kap. 6 e §, 15 kap.

35, 36 a eller 37 § eller 16 kap. 3 §
samt anses vara lämplig efter en
sådan prövning som avses i 16 kap.
6 §.

*Det som sägs om miljötillstånd
i första och andra styckena gäller
också för igångsättningsbesked.*

Beslutets innehåll

29 §

*Ett beslut i ett ärende om miljö-
prövning ska vara skriftligt.*

*Regeringen får meddela före-
skrifter om vad ett slutligt beslut i
ett ärende om miljöprövning ska
innehålla.*

Jämkning av ersättningsbelopp

30 §

*När det efter en begäran av part
i ett ärende om miljötillstånd eller
igångsättningsbesked för vatten-
verksamhet anses att den ersättning
som parten har rätt till bör sättas
högre än vad den sökande har
föreslagit, får Miljöprövningsmyn-
digheten även för andra parter
vidta sådana jämkningar i ersätt-
ningsbeloppen som kan behövas
för att uppnå likformighet i upp-
skattningen. Ersättningen får inte
sättas lägre än vad den sökande
har erbjudit i ärendet.*

*Om särskild uppgörelse har
träffats mellan parterna, får ersätt-
ning dock inte bestämmas annor-
lunda än som har avtalats.*

Om det behövs för tillämpningen av 6 kap. 18 § tredje stycket expropriationslagen (1972:719), ska Miljöprövningsmyndigheten uppskatta det värde som en berörd fastighet har utan särskild rättighet som minskar fastighetens värde.

Prövotid

31 §

När verkningarna av den verksamhet som omfattas av en ansökan om miljötillstånd eller igångsättningsbesked inte kan förutses med tillräcklig säkerhet, får prövningsmyndigheten i beslutet om miljötillstånd eller igångsättningsbesked ange att frågan om ersättning eller visst villkor skjuts upp till dess erfarenhet har vunnits av verksamhetens inverkan.

I samband med uppskovsbeslutet ska myndigheten, i fråga om skada eller förlust som kan antas bli mera kännbar, meddela provisoriska föreskrifter om ersättning eller skadeförebyggande åtgärder. Om det är nödvändigt för att motverka olägenheter, ska provisoriska föreskrifter om skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått meddelas.

Den uppskjutna frågan ska avgöras så snart som möjligt. Ersättning får inte bestämmas till lägre belopp än vad som har bestämts provisoriskt.

32 §

När ärendet har skjutits upp i en viss del enligt 31 §, ska prövningsmyndigheten som villkor för att miljötillståndet eller igångsättningsbeskedet till verksamheten ska få tas i anspråk föreskriva att sökanden hos länsstyrelsen ställer säkerhet för den slutliga ersättningen samt för den ersättning som bestämts provisoriskt och som inte ska betalas innan tillståndet tas i anspråk. I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken.

Preskriptionslagen (1981:130) gäller inte ersättningsanspråk som omfattas av ett uppskovsbeslut enligt 31.

Ändring av beslut

33 §

Vid en ansökan om ändring av en verksamhet ska prövningsmyndigheten pröva de delar av verksamheten som påverkas av ändringen samt den omgivningspåverkan som ändringen i sig eller tillsammans med verksamheten i övrigt kan orsaka.

Om en ansökan om ändring eller omprövning inte avser hela verksamheten ska myndigheten begränsa beslutet till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd eller ändringsbesked).

*Särskilt beslut om tillåtlighet**34 §*

Efter begäran av sökanden i ett ärende om miljötillstånd får Miljöprövningsmyndigheten i ett särskilt beslut avgöra frågan om verksamhetens tillåtlighet om frågan inte enligt 17 kap. 1, 3 eller 4 § ska prövas av regeringen.

Om myndigheten har funnit att verksamheten är tillätlig och om verksamhetens snara genomförande är angeläget, får myndigheten i ett särskilt beslut meddela tillstånd till de arbeten som behöver utföras.

Meddelas ett särskilt beslut, får myndigheten förordna att ärendet i övrigt ska vila till dess beslutet har fått laga kraft.

*Begäran om provisoriska skyddsåtgärder under miljöprövningen**35 §*

På begäran av sökanden får prövningsmyndigheten besluta att åtgärder får vidtas för att förebygga eller minska skador eller olägenheter, innan frågan om sådana åtgärder slutligen avgörs. Som villkor gäller att den sökande hos länsstyrelsen ställer säkerhet för den ersättning som den sökande kan bli skyldig att betala på grund av åtgärderna. I fråga om slaget av

säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken.

Beslutet gäller omedelbart, men myndigheten får ändra det när förhållandena föranleder det.

Information om beslut

36 §

I de ärenden där ansökan har kungjorts enligt 6 kap. 39 och 40 §§ ska prövningsmyndigheten kungöra det slutliga beslutet på sätt som angetts i kungörelsen. För beslut i övriga ärenden gäller delgivningslagens bestämmelser.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om krav på information om och tillgängliggörande av slutliga beslut i ärenden om miljöprövning.

Verkställbarhet av miljötillstånd och igångsättningsbesked

37 §

Om det finns skäl för det får prövningsmyndigheten förordna att ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked får tas i anspråk även om beslutet inte har fått laga kraft. Som villkor ska föreskrivas att sökanden hos länsstyrelsen ställer säkerhet för den ersättning som för en vattenverksamhet kan komma att betalas ut om beslutet ändras. I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken.

Om sökanden, sedan tillstånd till en verksamhet enligt balken har meddelats, åläggs skyldighet att förebygga eller minska skador eller att betala ersättning, får myndigheten förordna att beslutet ska gå i verkställighet som om det hade fått laga kraft.

Överklagas ett beslut med ett förordnande om verkställighet, får mark- och miljödomstolen undanröja förordnandet, innan talan mot beslutet i övrigt prövas.

38 §

Har en tillsynsmyndighet med stöd av 26 kap. 9 § första stycket förbjudit en miljöpåverkande verksamhet eller beslutat att den som bedriver eller avser att bedriva verksamheten ska vidta försiktighetsmått och ansöker den som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet om miljötillstånd eller igångsättningsbesked, får prövningsmyndigheten, om sökanden ställer säkerhet för kostnad och skada, bestämma att tillsynsmyndighetens beslut inte får verkställas förrän tillståndsfrågan har avgjorts eller prövningsmyndigheten bestämt något annat.

I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utökningsbalken. Säkerheten ska prövas av myndigheten och förvaras av länsstyrelsen.

Miljöbok

39 §

Regeringen får meddela föreskrifter om förteckning över verksamheter som har prövats enligt detta kapitel (miljöbok).

21 kap.

1 §⁴⁸

Mark- och miljödomstol prövar som första instans mål om

1. miljöfarlig verksamhet som är ansökningsmål enligt 1 a § första stycket,

2. vattenverksamhet och vattenanläggningar enligt 11 kap. samt lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, utom verksamheter som avser markavvattning vilka ska prövas av länsstyrelsen och säkerhetsklassificering av dammar,

3. markavvattningar som enligt lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet har överlämnats från länsstyrelsen eller anmälts av en lantmäterimyndighet,

4. ersättning för skada och intrång enligt 28 kap. 2–5 §§,

5. ersättning och inlösen vid ingripande av det allmänna enligt denna balk och vid vattenverksamhet, om inte annat har särskilt föreskrivits,

6. ersättning för miljöskador och inlösen enligt 32 kap., talan om förbud eller försiktighets-

1. vattenverksamhet och vattenanläggningar enligt 7 kap. 2 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet,

2. ersättning för skada och intrång enligt 28 kap. 2–5 §§,

3. ersättning och inlösen vid ingripande av det allmänna enligt denna balk, om inte annat har särskilt föreskrivits,

4. ersättning för miljöskador och inlösen enligt 32 kap., talan om förbud eller försiktighets-

⁴⁸ Senaste lydelse 2022:1100.

mått enligt 32 kap. 12 § samt grupptalan enligt 32 kap. 13 §,

7. fördelning av solidariskt ansvar mellan flera enligt 10 kap. 6 och 7 §§ på talan av någon av de solidariskt ansvariga,

8. utdömande av vite enligt ett föreläggande som har förenats med vite med stöd av balken, efter särskild ansökan av den myndighet som har beslutat vitesföreläggandet eller, om vitesföreläggandet har beslutats i förfarandet, med tillämpning av 6 § andra stycket lagen (1985:206) om viten,

9. kostnadsansvar för fastighetsägare enligt 10 kap. 9 §,

10. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt det som följer av artiklarna 27.6 och 30.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG,

11. fördelning av kostnader för utbyte av information enligt

mått enligt 32 kap. 12 § samt grupptalan enligt 32 kap. 13 §,

5. fördelning av solidariskt ansvar mellan flera enligt 10 kap. 6 och 7 §§ på talan av någon av de solidariskt ansvariga,

6. utdömande av vite enligt ett föreläggande som har förenats med vite med stöd av balken, efter särskild ansökan av den myndighet som har beslutat vitesföreläggandet eller, om vitesföreläggandet har beslutats i förfarandet, med tillämpning av 6 § andra stycket lagen (1985:206) om viten,

7. kostnadsansvar för fastighetsägare enligt 10 kap. 9 §,

8. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt det som följer av artiklarna 27.6 och 30.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG,

9. fördelning av kostnader för utbyte av information enligt det

det som följer av artikel 62.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG,

12. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt det som följer av artikel 63.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter, och

13. ersättningsansvar enligt 15 kap. 16 b § första stycket för godkända producentansvarsorganisationer för förpackningar.

Mark- och miljödomstol prövar, om inte annat är föreskrivet, efter överklagande enligt 19 kap. 1 § tredje stycket, länsstyrelsens och andra statliga myndigheters beslut enligt denna balk eller föreskrifter som har meddelats med stöd av balken samt enligt lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Att mark- och miljödomstol efter överklagande prövar Kronofogdemyndighetens beslut om handräckning framgår av 26 kap. 17 § andra stycket.

som följer av artikel 62.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG,

10. fördelning av kostnader för gemensamt utnyttjande av information enligt det som följer av artikel 63.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter, och

11. ersättningsansvar enligt 15 kap. 16 b § första stycket för godkända producentansvarsorganisationer för förpackningar.

2 §⁴⁹

Talan i mål *som inte enligt 1 a § är ansökningsmål* väcks genom ansökan om stämning, om inte annat är särskilt föreskrivet. *Beträffande* vissa stämningsmål *finns föreskrifter* i 7 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Talan i mål väcks genom ansökan om stämning, om inte annat är särskilt föreskrivet. *Det finns föreskrifter om* vissa stämningsmål i 7 kap. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Mål som har överklagats till en mark- och

⁴⁹ Senaste lydelse 2010:923.

Mål som har överklagats till en mark- och miljödomstol handläggs enligt bestämmelserna i 5 kap. lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

miljödomstol handläggs enligt bestämmelserna i 5 kap. lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

3 §⁵⁰

Även i annat fall än som avses i 14 kap. 1–7 §§ rättegångsbalken får mål eller ärende enligt denna balk handläggas i en och samma rättegång, om de har samma sökande och avser samma verksamhet eller verksamheter som har samband med varandra. Om en mark- och miljödomstol prövar ett sådant mål eller ärende, får en ansökan i ett annat sådant ärende göras hos domstolen, även om ärendet annars skulle ha prövats av en förvaltningsmyndighet eller kommun. Om ett ärende som prövats av en förvaltningsmyndighet eller kommun handläggs gemensamt med *ansökningsmål*, gäller inte vad som sägs i 5 kap. 1–4 §§ lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Även i annat fall än som avses i 14 kap. 1–7 §§ rättegångsbalken får mål eller ärende enligt denna balk handläggas i en och samma rättegång, om de har samma sökande och avser samma verksamhet eller verksamheter som har samband med varandra. Om en mark- och miljödomstol prövar ett sådant mål eller ärende, får en ansökan i ett annat sådant ärende göras hos domstolen, även om ärendet annars skulle ha prövats av en förvaltningsmyndighet eller kommun. Om ett ärende som prövats av en förvaltningsmyndighet eller kommun handläggs gemensamt med *stämningssmål*, gäller inte vad som sägs i 5 kap. 1–4 §§ lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

En mark- och miljödomstol får vid handläggningen av ett mål eller ärende som sägs i första stycket förbehålla sig prövningen av ett annat sådant ärende som handläggs vid en förvaltningsmyndighet eller en kommun.

Vad som sägs i första och andra styckena om ärenden gäller enbart sådana ärenden där myndighetens avgörande inte slutligen kan överklagas till regeringen.

⁵⁰ Senaste lydelse 2010:923.

4 §⁵¹

Väcker någon talan vid mark- och miljödomstolen om förbud mot *miljöfarlig* verksamhet eller om skyldighet för den som utövar eller ämnar utöva sådan verksamhet att vidta försiktighetsmått och är frågan om tillstånd till verksamheten enligt denna balk under prövning eller kommer den under prövning innan mark- och miljödomstolen har avgjort målet, får mark- och miljödomstolen inte avgöra målet förrän tillståndsfrågan har prövats.

Väcker någon talan vid mark- och miljödomstolen om förbud mot *miljöpåverkande* verksamhet eller om skyldighet för den som utövar eller ämnar utöva sådan verksamhet att vidta försiktighetsmått och är frågan om tillstånd till verksamheten enligt denna balk under prövning eller kommer den under prövning innan mark- och miljödomstolen har avgjort målet, får mark- och miljödomstolen inte avgöra målet förrän tillståndsfrågan har prövats.

7 §⁵²

Om mark- och miljödomstolen finner att en verksamhet eller åtgärd endast kan tillåtas enligt 2 kap. 9 § första stycket eller 10 § eller enligt 7 kap. 29 §, ska mark- och miljödomstolen med eget yttrande överlämna frågan till regeringen för prövning. Detsamma gäller om regeringen ska pröva tillåtligheten enligt 17 kap. 1 § eller om regeringen har förbehållit sig prövningen av tillåtligheten enligt 17 kap. 3 §.

Om mark- och miljödomstolen finner att ett mål hos domstolen rör även ett annat allmänt intresse av synnerlig vikt än sådant som avses i 1 kap. 1 §, ska domstolen med eget yttrande över-

Om mark- och miljödomstolen finner att ett mål hos domstolen rör en statlig myndighets beslut som avser Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radio-

⁵¹ Senaste lydelse 2010:923.

⁵² Senaste lydelse 2011:608.

lämna målet till regeringen för prövning. Detsamma gäller om Naturvårdsverket eller Havs- och vattenmyndigheten begär att målet av sådan anledning ska överlämnas till regeringen. Är det fråga om en statlig myndighets beslut som rör Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt, ska domstolen alltid med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för prövning.

anstalt, ska domstolen alltid med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för prövning.

23 kap. Rättegången i Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen

23 kap. Rättegången i *mark- och miljödomstol*, Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen

3 §⁵³

Mark- och miljödomstolens beslut i frågor som avses i 22 kap. 14 § samt i 7 kap. 21 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet får överklagas särskilt.

Beslut i fråga som avses i 7 kap. 12 § andra stycket lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet får överklagas endast i samband med överklagande av *dom eller* slutligt beslut i *ansökningsmålet*.

Miljöprövningsmyndighetens beslut i frågor som avses i 20 kap. 35 § får överklagas särskilt. Beslut i fråga som avses i 7 kap. 12 § andra stycket lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet får överklagas endast i samband med överklagande av slutligt beslut.

⁵³ Senaste lydelse 2010:923.

5 §⁵⁴

Om sökanden har överklagat *mark- och miljödomstolens dom* eller beslut i ett *ansökningsmål* där kungörelse enligt 22 kap. 3 § har utfärdats, får Mark- och miljööverdomstolen i stället för att förordna om delgivning med motparterna besluta att överklagandet ska göras tillgängligt på den webbplats eller i den lokal som anges i *mark- och miljödomstolens* kungörelse samt utfärda en kungörelse om överklagandet.

I kungörelsen ska det uppges

1. att handlingarna i målet hålls tillgängliga på den webbplats eller i den lokal som anges i *mark- och miljödomstolens* kungörelse,

2. att kallelser och andra meddelanden i målet till parterna, om de inte särskilt tillställs någon part, kommer att införas i viss eller vissa ortstidningar samt hållas tillgängliga på den webbplats eller i den lokal som anges i *mark- och miljödomstolens* kungörelse,

3. att en svarsskrivelse ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen inom den tid, minst tre veckor efter kungörandet, som *Mark- och miljööverdomstolen* bestämt.

Om sökanden har överklagat *Miljöprövningsmyndighetens* beslut i ett *mål om miljöprövning enligt 20 kap.* där kungörelse enligt 6 kap. 39 och 40 §§ har utfärdats, får *mark- och miljödomstolen* eller Mark- och miljööverdomstolen i stället för att förordna om delgivning med motparterna besluta att överklagandet ska göras tillgängligt på den webbplats eller i den lokal som anges i *Miljöprövningsmyndighetens* kungörelse samt utfärda en kungörelse om överklagandet.

1. att handlingarna i målet hålls tillgängliga på den webbplats eller i den lokal som anges i *Miljöprövningsmyndighetens* kungörelse,

2. att kallelser och andra meddelanden i målet till parterna, om de inte särskilt tillställs någon part, kommer att införas i viss eller vissa ortstidningar samt hållas tillgängliga på den webbplats eller i den lokal som anges i *Miljöprövningsmyndighetens* kungörelse,

3. att en svarsskrivelse ska ha kommit in till *mark- och miljödomstolen* eller Mark- och miljööverdomstolen inom den tid, minst tre veckor efter kungörandet, som *domstolen* bestämt.

⁵⁴ Senaste lydelse 2024:963.

Kungörelsen ska införas i den eller de ortstidningar som *mark- och miljödomstolen* har bestämt för meddelanden i målet.

När föreskrifterna i denna paragraf har iakttagits, ska delgivning anses ha skett.

Kungörelsen ska införas i den eller de ortstidningar som *Miljöprövningsmyndigheten* har bestämt för meddelanden.

6 §⁵⁵

Ett mål där en dom har överklagats får avgöras av Mark- och miljööverdomstolen utan huvudförhandling eller muntlig handläggning, om en sådan förhandling skulle sakna betydelse för prövningen. Om part och motpart har begärt huvudförhandling eller muntlig handläggning, *skall* dock sådan hållas, om den inte uppenbarligen skulle vara utan betydelse.

Vid huvudförhandling får utredningen läggas fram genom Mark- och miljööverdomstolens försorg i den omfattning som domstolen bestämmer.

Om Mark- och miljööverdomstolen i ett överklagat *ansökningsmål* finner att vite eller annan påföljd för utevaro bör föreläggas någon part, får föreläggandet inte tillkännages parten genom kungörelse som avses i 5 § utan *skall* delges med parten.

Ett mål där en dom har överklagats får avgöras av Mark- och miljööverdomstolen utan huvudförhandling eller muntlig handläggning, om en sådan förhandling skulle sakna betydelse för prövningen. Om part och motpart har begärt huvudförhandling eller muntlig handläggning, *ska* dock sådan hållas, om den inte uppenbarligen skulle vara utan betydelse.

Om Mark- och miljööverdomstolen i ett överklagat *mål om miljöprövning enligt 20 kap.* finner att vite eller annan påföljd för utevaro bör föreläggas någon part, får föreläggandet inte tillkännages parten genom kungörelse som avses i 5 § utan *ska* delges med parten.

7 §⁵⁶

I fråga om rättegången i Mark- och miljööverdomstolen gäller i *ansökningsmål* i övrigt lagen

I fråga om rättegången i *mark- och miljödomstolen* och Mark- och miljööverdomstolen gäller i

⁵⁵ Senaste lydelse 2010:923.

⁵⁶ Senaste lydelse 2010:923.

(2010:921) om mark- och miljödomstolar, 21 kap. 7 §, 22 kap. 12, 21, 23–28 §§ denna balk samt 7 kap. 5 och 7 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Mark- och miljööverdomstolen får förordna att *tillståndet* till en verksamhet som meddelats av *mark- och miljödomstolen* får tas i anspråk trots att *domen* inte *vunnit* laga kraft. För sådant förordnande gäller 22 kap. 28 § första stycket.

mål om miljöprövning enligt 20 kap. i övrigt lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar, 19 kap. 2 § första och andra styckena, 20 kap. 2 § tredje stycket, 23 §, 30 § tredje stycket, 31, 32, 34, 36 och 37 §§ och föreskrifter som är meddelade med stöd av 20 kap. 29 § denna balk samt 7 kap. 5 och 7 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Mark- och miljödomstol och Mark- och miljööverdomstolen får förordna att miljötillståndet eller igångsättningsbeskedet till en verksamhet som har meddelats av prövningsmyndigheten får tas i anspråk trots att beslutet inte har fått laga kraft. För sådant förordnande gäller 20 kap. 37 § första stycket.

7 a §

Dom ska meddelas så snart som möjligt med hänsyn till målets art och omständigheterna i övrigt. Om det inte finns synnerliga skäl ska, om huvudförhandling eller sammanträde har hållits, domen meddelas inom två månader efter det att förhandlingen eller sammanträdet avslutades.

9 §⁵⁷

I fråga om rättegången i Högsta domstolen gäller bestämmelserna om rättegången i Mark-

I fråga om rättegången i Högsta domstolen gäller bestämmelserna om rättegången i Mark- och miljööverdomstolen i 6 §.

⁵⁷ Senaste lydelse 2010:923.

och miljööverdomstolen i 5 och 6 §§ och 7 § första meningen.

24 kap.

1 §⁵⁸

Om en dom eller ett beslut som har meddelats i ett ansökningsmål enligt 21 kap. 1 a § första stycket denna balk eller 7 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet avser tillstånd till en verksamhet enligt balken och domen eller beslutet har fått laga kraft, gäller tillståndet mot alla, vad avser frågor som har prövats i domen eller beslutet. Detsamma gäller beslut om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som har meddelats av en länsstyrelse eller kommun med stöd av 9 kap. 8 § samt beslut om tillstånd till markavvattning som har meddelats av en länsstyrelse enligt 11 kap. Om tillståndet avser utförandet av en vattenanläggning, innefattar det rätt att bibehålla anläggningen. Till följd av detta kapitel, till följd av 7 kap. 20 eller 22 §, 9 kap. 5 §, 10 kap. 17 §, 11 kap. 9 c § eller 12 kap. 10 § denna balk eller till följd av 2 kap. 10 § eller 7 kap. 13, 14, 15, 16 eller 17 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, kan dock ett tillstånd begränsas eller förenas med ändrade eller nya villkor, eller återkallas och fortsatt verk-

Om ett tillståndsbeslut enligt 20 kap. har fått laga kraft gäller det mot alla, vad avser frågor som uttryckligen reglerats i beslutet. Detsamma gäller beslut om tillstånd till miljöpåverkande verksamhet som har meddelats av en länsstyrelse eller kommun med stöd av 9 kap. 8 § samt beslut om tillstånd till markavvattning som har meddelats av en länsstyrelse enligt 11 kap. Om tillståndet avser utförandet av en vattenanläggning, innefattar det rätt att bibehålla anläggningen. Till följd av detta kapitel, till följd av 7 kap. 20 eller 22 §, 9 kap. 5 §, 10 kap. 17 §, 11 kap. 9 c § eller 12 kap. 10 § denna balk eller till följd av 2 kap. 10 § eller 7 kap. 13, 14, 15, 16 eller 17 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, kan dock ett tillstånd begränsas eller förenas med ändrade eller nya villkor, eller återkallas och fortsatt verksamhet förbjudas. Ett sådant ingripande kan också ske genom förelägganden eller förbud enligt 10 kap. 14 § eller 26 kap. 9 § fjärde stycket.

⁵⁸ Senaste lydelse 2021:876.

samhet förbjudas. Ett sådant ingripande kan också ske genom förelägganden eller förbud enligt 10 kap. 14 § eller 26 kap. 9 § fjärde stycket.

Med tillstånd avses i detta kapitel även godkännande av arbeten eller åtgärder enligt 11 kap. 16 §.

En omprövningsdom eller ett omprövningsbeslut har samma verkan som en tillståndsdom eller ett tillståndsbeslut

3 §⁵⁹

Tillståndsmyndigheten får helt eller delvis återkalla tillstånd, dispens eller godkännande som meddelats enligt balken, eller enligt föreskrifter med stöd av balken, och förbjuda fortsatt verksamhet

Tillståndsmyndigheten får, på eget initiativ eller efter en ansökan av tillsynsmyndigheten, helt eller delvis återkalla tillstånd, dispens eller godkännande som meddelats enligt balken, eller enligt föreskrifter med stöd av balken, och förbjuda fortsatt verksamhet

1. om den som har sökt tillståndet, dispensen eller godkännandet har vilselett tillståndsmyndigheten genom att lämna oriktiga uppgifter eller underlåta att lämna uppgifter av betydelse för tillståndet, dispensen, godkännandet eller villkoren,

2. när tillståndet, dispensen, godkännandet eller villkor som gäller för verksamheten eller åtgärden inte har följts och avvikelsen inte är av ringa betydelse,

3. om det till följd av verksamheten eller åtgärden har uppkommit någon olägenhet av väsentlig betydelse som inte förutsågs när verksamheten eller åtgärden tilläts,

4. om det till följd av verksamheten eller åtgärden har uppkommit sådana förhållanden som enligt 2 kap. 9 § innebär att verksamheten inte får bedrivas,

5. om verksamheten slutligt har upphört,

6. om ett nytt tillstånd ersätter ett tidigare tillstånd,

⁵⁹ Senaste lydelse 2010:923.

7. om det behövs för att uppfylla Sveriges förpliktelser till följd av EU-medlemskapet,

8. om underhållet av en vattenanläggning allvarligt har försumats, eller

9. om tillstånd att inverka på vattenförhållandena inte har utnyttjats under en längre tid och det kan antas att tillståndet inte heller kommer att utnyttjas.

Mark- och miljödomstolen får om tillståndet avser verksamhet vid en vattenanläggning eller i fall som avses i första stycket 8 eller 9 återkalla rätten att bibehålla en vattenanläggning.

Tillståndsmyndigheten får, på eget initiativ eller efter ansökan av tillsynsmyndigheten, om tillståndet avser verksamhet vid en vattenanläggning eller i fall som avses i första stycket 8 eller 9, återkalla rätten att bibehålla en vattenanläggning.

Tillstånd till täkt får upphävas helt eller delvis när tio år förflutit från det att tillståndet *vann* laga kraft.

Tillstånd till täkt får upphävas helt eller delvis när tio år förflutit från det att tillståndet *fick* laga kraft.

4 §⁶⁰

I samband med ett beslut om återkallelse enligt 3 § andra stycket som avser en vattenanläggning *skall mark- och miljödomstolen* ålägga den som är ansvarig för underhållet av anläggningen att riva ut den och att vidta de åtgärder som behövs för att förebygga eller minska skador genom utrivningen.

I stället för åläggande enligt första stycket får *mark- och miljödomstolen* medge någon annan vars rätt är beroende av utrivningen eller, till skydd för allmänna intressen, staten, en kommun eller ett vattenförbund att riva

I samband med ett beslut om återkallelse enligt 3 § andra stycket som avser en vattenanläggning *ska prövningsmyndigheten* ålägga den som är ansvarig för underhållet av anläggningen att riva ut den och att vidta de åtgärder som behövs för att förebygga eller minska skador genom utrivningen.

I stället för åläggande enligt första stycket får *prövningsmyndigheten* medge någon annan vars rätt är beroende av utrivningen eller, till skydd för allmänna intressen, staten, en kommun eller ett vattenförbund

⁶⁰ Senaste lydelse 2010:923.

ut anläggningen på den underhållsskyldiges bekostnad. *Domstolen* får också meddela förordnande enligt 11 kap. 20 §. Då äger 11 kap. 20 § fjärde stycket och 21 § motsvarande tillämpning.

att riva ut anläggningen på den underhållsskyldiges bekostnad. *Myndigheten* får också meddela förordnande enligt 11 kap. 20 §. Då äger 11 kap. 20 § fjärde stycket och 21 § motsvarande tillämpning.

5 §⁶¹

I fråga om miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet får tillståndsmyndigheten ompröva tillstånd när det gäller en bestämmelse om tillåten produktionsmängd eller annan liknande bestämmelse om verksamhetens omfattning, samt ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana

Tillståndsmyndigheten får på eget initiativ eller efter en ansökan av tillsynsmyndigheten ompröva tillstånd enligt 20 kap. när det gäller verksamhetens omfattning eller ändra, upphäva eller meddela nya bestämmelser eller villkor

1. när, från det tillståndsbeslutet fick laga kraft, det förflutit tio år eller den kortare tid som, på grund av vad som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer,

2. om verksamheten med någon betydelse medverkar till att en miljökvalitetsnorm inte följs,

3. om den som har sökt tillståndet har vilselett tillståndsmyndigheten genom att lämna oriktiga uppgifter eller låta bli att lämna uppgifter av betydelse för tillståndet eller villkoren,

4. när tillståndet eller villkor som gäller för verksamheten inte har följts,

5. om det genom verksamheten uppkommit en olägenhet av någon betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts,

6. om förhållandena i omgivningen har ändrats väsentligt,

7. om en från hälso- eller miljösynpunkt väsentlig förbättring kan uppnås med användning av någon ny process- eller reningsteknik,

8. om användandet av någon ny teknik för mätning eller uppskattning av förorening eller annan störning skulle medföra väsentligt bättre förutsättningar för att kontrollera verksamheten,

⁶¹ Senaste lydelse 2022:1100.

9. om verksamheten helt eller till väsentlig del är förlagd inom ett område där förbud råder enligt en föreskrift eller ett beslut som har meddelats med stöd av 9 kap. 4 §,

10. för att förbättra en anläggnings säkerhet,

11. om det visar sig att anordningar som har vidtagits eller villkor som har meddelats till skydd för fisket med stöd av 11 kap. 8 § eller enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet är mindre ändamålsenliga, eller

12. om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt 9 kap. 6 e §, 15 kap. 35, 36 a eller 37 § eller 16 kap. 3 § inte längre är tillräcklig eller är större än vad som behövs.

I fall som avses i första stycket 5 får tillståndsmyndigheten också besluta om andra åtgärder som behövs för att förebygga eller minska olägenheter för framtiden.

5 a §

Ett beslut av tillståndsmyndigheten att på eget initiativ ta upp en fråga om omprövning av en verksamhet enligt 24 kap. 5 § miljöbalken får inte överklagas.

7 §⁶²

Om det har fastställts villkor för två eller flera *miljöfarliga* verksamheter enligt 16 kap. 8 § och tillståndet återkallas eller villkoren omprövas för en av verksamheterna, får villkoren för de övriga verksamheterna omprövas.

Om det har fastställts villkor för två eller flera *miljöpåverkande* verksamheter enligt 16 kap. 8 § och tillståndet återkallas eller villkoren omprövas för en av verksamheterna, får villkoren för de övriga verksamheterna omprövas.

8 §⁶³

Ett ändringstillstånd *som avses i 16 kap. 2 a eller 2 b §* får

Ett ändringstillstånd *eller ändringsbesked enligt 20 kap. 33 §* får tillståndsmyndigheten

⁶² Senaste lydelse 2018:1407.

⁶³ Senaste lydelse 2018:1407.

1. *förenas* med bestämmelser om ändringar i villkor som tidigare har meddelats för de delar av verksamheten som inte omfattas av ändringen, om de tidigare villkoren har ett samband med ändringen, och

2. *omprövas* i samband med att ett tillstånd som omfattar hela verksamheten omprövas.

1. *förena* med bestämmelser om ändringar i villkor som tidigare har meddelats för de delar av verksamheten som inte omfattas av ändringen, om de tidigare villkoren har ett samband med ändringen, och

2. *ompröva* i samband med att ett tillstånd som omfattar hela verksamheten omprövas.

13 §⁶⁴

Efter ansökan av tillståndshavaren får tillståndsmyndigheten besluta att

1. upphäva ett tillstånd till en *miljöfarlig* verksamhet, om *verksamheten har anmälts till tillsynsmyndigheten och*

- a) tillståndsplikten för verksamheten har upphört, eller
- b) verksamheten slutligt har upphört, eller

2. ändra eller upphäva andra bestämmelser och villkor i *en tillståndsdom eller ett tillståndsbeslut* än sådana som avser storleken av ersättningens belopp, dock att villkoret får upphävas eller mildras endast om det är uppenbart att villkoret inte längre behövs eller är strängare än nödvändigt eller om ändringen påkallas av omständigheter som inte förutsågs när tillståndet gavs.

1. upphäva ett tillstånd till en verksamhet *enligt 20 kap. helt eller delvis*, om

2. ändra eller upphäva andra bestämmelser och villkor i ett tillståndsbeslut än sådana som avser storleken av ersättningens belopp, dock att villkoret får upphävas eller mildras endast om det är uppenbart att villkoret inte längre behövs eller är strängare än nödvändigt eller om ändringen påkallas av omständigheter som inte förutsågs när tillståndet gavs.

13 a §⁶⁵

En tillståndshavare som har ett tillstånd till vattenverksamhet där arbetstiden *enligt 22 kap. 25 §*

En tillståndshavare som har ett tillstånd till vattenverksamhet där arbetstiden har bestämts till en

⁶⁴ Senaste lydelse 2018:1407.

⁶⁵ Senaste lydelse 2023:632.

andra stycket har bestämts till en längre tid än tjugo år ska ansöka om omprövning av tillståndet i den del tillståndet avser återstående arbeten för vattenverksamhet.

längre tid än tjugo år ska ansöka om omprövning av tillståndet i den del tillståndet avser återstående arbeten för vattenverksamhet.

Ansökan om omprövning ska första gången ha kommit in till tillståndsmyndigheten inom tjugo år från det att tillståndsdomen fått laga kraft. Därefter ska en ansökan om omprövning lämnas in vart tjugonde år till dess att arbetstiden löpt ut.

Vid omprövningen får tillståndsmyndigheten besluta om nya eller strängare villkor eller andra bestämmelser efter vad som är skäligt, så länge vattenverksamheten inte avsevärt försvåras.

14 a §⁶⁶

Efter ansökan av tillståndshavaren får tillståndsmyndigheten, om det är lämpligt med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön, förlänga giltigheten för ett vid tidpunkten för ansökan gällande tillstånd som avses i 9 eller 11 kap. eller 7 kap. 28 a § (giltighetsförlängning).

Efter ansökan av tillståndshavaren får tillståndsmyndigheten, om det är lämpligt med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön, förlänga giltigheten för ett vid tidpunkten för ansökan gällande tillstånd som avses i 9 eller 20 kap. eller 7 kap. 28 a § (giltighetsförlängning).

Tillståndsmyndigheten får vid en giltighetsförlängning endast

1. förlänga tillståndet i högst tre år, och
2. besluta om de ändringar som krävs för att tillståndets befintliga villkor ska kunna gälla under förlängningen.

En giltighetsförlängning får inte avse en verksamhet vars tillstånd tidigare har förlängts. Ett tillstånd som avses i 7 kap. 28 a § får endast förlängas samtidigt som giltigheten för ett tidsbegränsat tillstånd enligt 9 eller 11 kap. för samma verksamhet förlängs och om de för-

En giltighetsförlängning får inte avse en verksamhet vars tillstånd tidigare har förlängts. Ett tillstånd som avses i 7 kap. 28 a § får endast förlängas samtidigt som giltigheten för ett tidsbegränsat tillstånd enligt 9 eller 20 kap. för samma verksamhet förlängs och om de för-

⁶⁶ Senaste lydelse 2024:963.

utsättningar som anges i 7 kap. 28 b § är uppfyllda.

utsättningar som anges i 7 kap. 28 b § är uppfyllda.

18 §⁶⁷

Om en vattenverksamhet eller en vattenanläggning, som har utförts i enlighet med ett tillstånd enligt denna balk, medför skador som inte förutsågs av *mark- och miljödomstolen* när tillståndet meddelades, får den skadelidande framställa anspråk på ersättning enligt 31 kap.

Om en vattenverksamhet eller en vattenanläggning, som har utförts i enlighet med ett tillstånd enligt denna balk, medför skador som inte förutsågs av *prövningsmyndigheten* när tillståndet meddelades, får den skadelidande framställa anspråk på ersättning enligt 31 kap.

Om det är fråga om betydande skador för någon enskild eller för något allmänt intresse, får det begäras sådana ändringar på verksamhetsutövarens bekostnad av vattenverksamheten eller vattenanläggningen som, utan att medföra skador för tredje man eller väsentliga olägenheter för tillståndshavaren, är ägnade att förebygga eller minska framtida skador. I fråga om allmänna intressen förs talan av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelse eller kommun.

Anspråk på grund av oförutsedda skador ska för att få tas upp till prövning framställas till mark- och miljödomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tjugo år, som kan ha bestämts i samband med tillståndet. Tiden räknas från utgången av den av domstolen bestämda tiden inom vilken arbetena ska vara utförda.

Vid skada som avses i 7 kap. 7 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet utgår tiden för framställan dock aldrig tidigare än två år från det att skadan uppkom.

Bestämmelserna i preskriptionslagen (1981:130) gäller inte anspråk enligt denna paragraf.

19 §⁶⁸

En framställan som avses i 18 § ska vara skriftlig och ges in till mark- och miljödomstolen i tre exemplar. Ett exemplar ska delges tillståndshavaren.

⁶⁷ Senaste lydelse 2024:963.

⁶⁸ Senaste lydelse 2018:1407.

Anspråket prövas före eller efter utgången av den tid som gäller för framställan. För förfarandet gäller det som sägs om förfarandet i stämningsmål i 7 kap. 8–12 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Dessutom tillämpas 22 kap. 23 § samt 28 § andra och tredje styckena.

Anspråket prövas före eller efter utgången av den tid som gäller för framställan. För förfarandet gäller det som sägs om förfarandet i stämningsmål i 7 kap. 8–12 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Dessutom tillämpas 20 kap. 30 § tredje stycket och 37 §.

25 kap.

8 §⁶⁹

I fråga om domstolens kostnader för kungörelser, sakkunniga som har tillkallats av *domstolen* och lokaler för sammanträden ska

I fråga om *Miljöprövningsmyndighetens* och domstolens kostnader för kungörelser, sakkunniga som har tillkallats av *myndigheten* eller domstolen och lokaler för sammanträden ska

1. mark- och miljödomstolens kostnader i

a) *ansökningsmål* ersättas av sökanden, och

b) sådana stämningsmål som avses i 7 kap. 2 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ersätts av käranden, och

2. högre rätts kostnader ersätts av den som fullföljt talan.

Trots första stycket ska tillståndshavaren ersätta kostnaderna i mål om sådan prövning som avses i 24 kap. 10 §.

1. *Miljöprövningsmyndighetens* kostnader ersätts av sökanden,

2. mark- och miljödomstolens kostnader i sådana stämningsmål som avses i 7 kap. 2 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ersätts av käranden, och

3. högre rätts kostnader ersätts av den som fullföljt talan.

⁶⁹ Senaste lydelse 2024:963.

På begäran av domstolen ska förskott på ersättningen betalas.

På begäran av *Miljöprövningsmyndigheten eller* domstolen ska förskott på ersättningen betalas.

9 §

I fråga om rättegångskostnader i mål som avses i 32 kap. 11 § och i mål enligt 31 kap. 10 § gäller bestämmelserna om kostnader i expropriationsmål. Om ett yrkande om inlösen ogillas, gäller dock bestämmelserna om rättegångskostnader i rättegångsbalken.

Ogillas talan om förbud mot *miljöfarlig* verksamhet eller åläggande för den som utövar sådan verksamhet att iaktta försiktighetsmått som avses i 21 kap. 4 § på den grund att svaranden efter talans väckande har sökt och fått tillstånd enligt denna balk, *skall* domstolen efter omständigheterna förordna att vardera parten själv *skall* bära sin rättegångskostnad eller att en av dem *skall* få full eller jämkad ersättning.

Ogillas talan om förbud mot *miljöpåverkande* verksamhet eller åläggande för den som utövar sådan verksamhet att iaktta försiktighetsmått som avses i 21 kap. 4 § på den grund att svaranden efter talans väckande har sökt och fått tillstånd enligt denna balk, *ska* domstolen efter omständigheterna förordna att vardera parten själv *ska* bära sin rättegångskostnad eller att en av dem *ska* få full eller jämkad ersättning.

10 §

Om tillstånd meddelas till en markavvattning *i mål som avses i 7 kap. 19 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet*, *skall* sökandens kostnader fördelas mellan deltagarna i markavvattningen efter vad som är skäligt.

Meddelas inte tillstånd till markavvattningen, *skall* sökanden betala de kostnader som har uppkommit, om inte särskilda omständigheter föranleder att betalningsskyldigheten fördelas mellan samtliga sakägare eller vissa av

Om tillstånd *enligt 20 kap.* meddelas till en markavvattning *ska* sökandens kostnader fördelas mellan deltagarna i markavvattningen efter vad som är skäligt.

Meddelas inte tillstånd till markavvattningen, *ska* sökanden betala de kostnader som har uppkommit, om inte särskilda omständigheter föranleder att betalningsskyldigheten fördelas mellan samtliga sakägare eller vissa av

dem. Om tillstånd inte meddelas till en markavvattning i ett mål som enligt 7 kap. 20 § *nämnda lag* har inletts på grund av ett beslut vid en fastighetsreglering, *skall* kostnaderna anses som förrättningskostnader vid fastighetsregleringen.

dem. Om tillstånd inte meddelas till en markavvattning i ett mål som enligt 7 kap. 20 § *lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet* har inletts på grund av ett beslut vid en fastighetsreglering, *ska* kostnaderna anses som förrättningskostnader vid fastighetsregleringen.

26 kap.

1 §⁷⁰

Tillsynen ska säkerställa syftet med denna balk och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

Med tillsyn avses att tillsynsmyndigheten ska

1. på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken följs samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse,

2. underlätta för en enskild att fullgöra sina skyldigheter enligt de handlingsregler som avses i 1 genom information och liknande verksamhet, och

3. fortlöpande bedöma om villkor för *miljöfarlig* verksamhet eller vattenverksamhet som omfattas av tillstånd är tillräckliga.

Med tillsyn avses att tillsynsmyndigheten ska

1. på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken följs samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse,

2. underlätta för en enskild att fullgöra sina skyldigheter enligt de handlingsregler som avses i 1 genom information och liknande verksamhet, och

3. fortlöpande bedöma om villkor för *miljöpåverkande* verksamhet eller vattenverksamhet som omfattas av tillstånd är tillräckliga.

⁷⁰ Senaste lydelse 2020:627.

2 §⁷¹

Tillsynsmyndigheten ska skyndsamt anmäla överträdelser av bestämmelser i balken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av balken till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten, om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts.

Om tillsynsmyndigheten finner att villkoren i ett tillstånd till en *miljöfarlig* verksamhet eller vattenverksamhet inte är tillräckliga och det finns förutsättningar enligt 24 kap. 5, 7, 8 eller 9 §, ska myndigheten ansöka om prövning eller ta upp frågan om att ändra eller upphäva villkor utan någon särskild framställning om detta enligt det som sägs i 24 kap. 11 §.

Om tillsynsmyndigheten finner att villkoren i ett tillstånd till en *miljöpåverkande* verksamhet eller vattenverksamhet inte är tillräckliga och det finns förutsättningar enligt 24 kap. 5, 7, 8 eller 9 §, ska myndigheten ansöka om prövning eller ta upp frågan om att ändra eller upphäva villkor utan någon särskild framställning om detta enligt det som sägs i 24 kap. 11 §.

3 §⁷²

Tillsynen utövas av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen, andra statliga myndigheter och kommunerna (tillsynsmyndigheter) enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Bestämmelser om tillsyn finns också i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Varje kommun utövar genom den eller de nämnder som fullmäktige bestämmer tillsyn inom kommunen över miljö- och hälso-skyddet enligt 9 kap., med undantag för sådan *miljöfarlig* verksamhet som kräver tillstånd, och över avfallshanteringens enligt 15 kap.

Varje kommun utövar genom den eller de nämnder som fullmäktige bestämmer tillsyn inom kommunen över miljö- och hälso-skyddet enligt 9 kap., med undantag för sådan *miljöpåverkande* verksamhet som kräver tillstånd, och över avfallshanteringens enligt 15 kap.

⁷¹ Senaste lydelse 2022:1100.

⁷² Senaste lydelse 2017:782.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en tillsynsmyndighet får överlåta åt en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle skötas av en statlig tillsynsmyndighet. Detta gäller inte verksamheter som utövas av Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.

9 §⁷³

En tillsynsmyndighet får i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas.

Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas.

Förelägganden och förbud får inte begränsa ett beslut eller en dom om tillstånd i <i>ansökningsmål</i> som har rättskraft enligt 24 kap. 1 §.	Förelägganden och förbud får inte begränsa ett beslut eller en dom om tillstånd som har rättskraft enligt 24 kap. 1 §.

Ett tillståndsbeslut eller en tillståndsdöm hindrar dock inte en tillsynsmyndighet från att meddela sådana förelägganden eller förbud som

1. är brådskande och nödvändiga för att undvika att ohälsa eller allvarlig skada på miljön uppkommer, eller

2. gäller säkerhetshöjande åtgärder vid en damm som klassificerats enligt 11 kap. 24 och 25 §§.

I fråga om utsläpp av koldioxid, dikväveoxid eller perfluorkolväten som innebär att en verksamhet omfattas av tillståndsplikt enligt lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser, får det inte beslutas förelägganden om begränsning av utsläppen eller förelägganden som genom att reglera använd mängd fossilt bränsle syftar till en begränsning av koldioxidutsläpp. Detta gäller inte förelägganden som i fråga om dikväveoxid eller perfluorkolväten behövs för att hindra betydande lokala föroreningar.

⁷³ Senaste lydelse 2020:1174.

9 b §

Även om en verksamhet inte omfattas av krav på miljötillstånd eller igångsättningsbesked får tillsynsmyndigheten förelägga en verksamhetsutövare att inom viss tid ansöka om igångsättningsbesked om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan eller om det annars behövs med hänsyn till enskilda intressen.

Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för tillsynsmyndigheten att meddela sådana förelägganden.

13 a §⁷⁴

Regeringen får meddela föreskrifter om att den verksamhetsutövare som bedriver eller avser att bedriva en *miljöfarlig* verksamhet som omfattas av anmälningsskyldighet ska ställa säkerhet för kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som kan komma att behövas med anledning av verksamheten.

Föreskrifterna får inte avse staten, kommuner, regioner eller kommunalförbund.

Regeringen får meddela föreskrifter om att den verksamhetsutövare som bedriver eller avser att bedriva en *miljöpåverkande* verksamhet som omfattas av anmälningsskyldighet ska ställa säkerhet för kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som kan komma att behövas med anledning av verksamheten.

20 §⁷⁵

Om en *miljöfarlig* verksamhet omfattas av tillståndsplikt enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 kap. 6 § eller enligt

Om en *miljöpåverkande* verksamhet omfattas av tillståndsplikt enligt 20 kap. 6 § eller föreskrifter som har meddelats med

⁷⁴ Senaste lydelse 2022:1100.

⁷⁵ Senaste lydelse 2018:1407.

ett föreläggande som har beslutats enligt 9 kap. 6 a §, ska verksamhetsutövaren varje år lämna en miljörapport till den tillsynsmyndighet som utövar tillsynen över verksamheten. I miljörapporten ska redovisas de åtgärder som har vidtagits för att uppfylla villkoren i det tillstånd som gäller för verksamheten och resultaten av åtgärderna.

stöd av *samma paragraf*, ska verksamhetsutövaren varje år lämna en miljörapport till den tillsynsmyndighet som utövar tillsynen över verksamheten. I miljörapporten ska redovisas de åtgärder som har vidtagits för att uppfylla villkoren i det tillstånd som gäller för verksamheten och resultaten av åtgärderna.

20 a §⁷⁶

Regeringen får meddela föreskrifter om att *miljöfarlig verksamhet som inte är tillståndspliktig* ska omfattas av kraven på miljörapportering enligt 20 §.

Regeringen får meddela föreskrifter om att *även andra verksamheter än de som avses i 20 §* ska omfattas av kraven på miljörapportering enligt 20 §.

28 kap.

10 §⁷⁷

Den som utför eller *skall* utföra en vattenverksamhet kan av *mark- och miljödomstolen* ges rätt att utföra anläggningar eller åtgärder inom fastigheter som tillhör någon annan och ta i anspråk mark eller annat utrymme för detta, när det är fråga om

Den som utför eller *ska* utföra en vattenverksamhet kan av *Miljöprövningsmyndigheten* ges rätt att utföra anläggningar eller åtgärder inom fastigheter som tillhör någon annan och ta i anspråk mark eller annat utrymme för detta, när det är fråga om

1. vattenverksamhet som utförs av staten, kommuner eller vattenförbund och som är önskvärda från hälso- eller miljösynpunkt eller som främjar fisket,

2. vattenverksamhet för att motverka förorening genom avloppsvatten,

3. vattenverksamhet som avser tillgodogörande av yt- eller grundvatten,

4. vattenreglering,

⁷⁶ Senaste lydelse 2018:1407.

⁷⁷ Senaste lydelse 2010:923.

5. vattenverksamhet som avser allmän farled eller allmän hamn, eller

6. markavvattning.

Ett område som tas i anspråk enligt första stycket får lösas in, om det *skall* ingå i en strömfallsfastighet.

Har rätten upphört enligt denna paragraf att med annat än äganderätt ta annans fastighet i anspråk, *skall* anläggningar som har uppförts eller placerats inom fastigheten tillfalla fastighetsägaren utan lösen, om de inte har förts bort inom ett år från upphörandet.

Ett område som tas i anspråk enligt första stycket får lösas in, om det *ska* ingå i en strömfallsfastighet.

Har rätten upphört enligt denna paragraf att med annat än äganderätt ta annans fastighet i anspråk, *ska* anläggningar som har uppförts eller placerats inom fastigheten tillfalla fastighetsägaren utan lösen, om de inte har förts bort inom ett år från upphörandet.

29 kap.

4 §⁷⁸

För otillåten miljöverksamhet döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. påbörjar eller bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd utan tillstånd eller godkännande eller utan att ha gjort en anmälan, eller efter att ha gjort en anmälan påbörjar en verksamhet eller åtgärd utan att följa en föreskriven tidsfrist, allt enligt vad som krävs i

a) bestämmelsen i 7 kap. 28 a § om skydd för särskilda naturområden, om verksamheten eller åtgärden inte omfattas av ett tillstånd eller en dispens enligt bestämmelserna i 9 eller 11–15 kap.,

b) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 6 § om miljöfarliga verksamheter,

a) bestämmelsen i 7 kap. 28 a § om skydd för särskilda naturområden, om verksamheten eller åtgärden inte omfattas av ett tillstånd eller en dispens enligt bestämmelserna i 9, 11–15 och 20 kap.,

b) föreskrifter om krav på miljötillstånd eller igångsättningsbesked för verksamheter och åtgärder som är meddelade med stöd av 20 kap. 6 och 7 §§,

⁷⁸ Senaste lydelse 2021:881.

c) bestämmelsen i 9 kap. 6 c § om anmälningsskyldiga *miljöfarliga* verksamheter,

d) bestämmelserna i 11 kap. eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 11 kap. om vattenverksamheter,

e) bestämmelsen i 11 kap. 9 b § tredje stycket om anmälningsskyldiga vattenverksamheter,

f) bestämmelsen i 11 kap. 22 § om att ta en anläggning för bortledande av grundvatten ur bruk,

g) bestämmelsen i 12 kap. 6 § eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 12 kap. 6 § om att en verksamhet eller åtgärd ska anmälas för samråd,

h) bestämmelsen i 13 kap. 12 § om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer och om att släppa ut produkter som innehåller eller består av sådana organismer på marknaden,

i) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 16 § om innesluten användning av genetiskt modifierade organismer,

j) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 8 § om hantering, införsel, utförsel, tillstånd, godkännande eller anmälan av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor,

k) bestämmelserna i artikel 56 i förordning (EG) nr 1907/2006 om förutsättningar för att få använda ett ämne som anges i bi-

c) bestämmelsen i 9 kap. 6 c § om anmälningsskyldiga *miljöpåverkande* verksamheter,

d) bestämmelsen i 11 kap. 9 b § tredje stycket om anmälningsskyldiga vattenverksamheter,

e) bestämmelsen i 12 kap. 6 § eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 12 kap. 6 § om att en verksamhet eller åtgärd ska anmälas för samråd,

f) bestämmelsen i 13 kap. 12 § om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer och om att släppa ut produkter som innehåller eller består av sådana organismer på marknaden,

g) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 16 § om innesluten användning av genetiskt modifierade organismer,

h) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 8 § om hantering, införsel, utförsel, tillstånd, godkännande eller anmälan av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor,

i) bestämmelserna i artikel 56 i förordning (EG) nr 1907/2006 om förutsättningar för att få använda ett ämne som anges i bi-

laga XIV till den förordningen eller släppa ut ett sådant ämne på marknaden,

l) bestämmelserna i artikel 28.1 i förordning (EG) nr 1107/2009 om krav på produktgodkännande av växtskyddsmedel,

m) bestämmelserna om krav på godkännande av biocidprodukter i artikel 17.1 i förordning (EU) nr 528/2012,

n) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 15 § om krav på tillstånd för yrkesmässig drift av en producentansvarsorganisation för avfall från elektriska och elektroniska produkter, eller

o) bestämmelserna i 17 kap. om regeringens tillåtlighetsprövning, eller

2. i egenskap av innehavare av det tillstånd eller det beslut om tillåtlighet, godkännande eller dispens som gäller för verksamheten eller åtgärden och som har meddelats med stöd av balken, förordning (EG) nr 1907/2006, förordning (EG) nr 1107/2009 eller förordning (EU) nr 528/2012 bryter mot ett villkor eller en bestämmelse i tillståndet eller i beslutet.

I fråga om ett villkor eller en bestämmelse om buller (bullervillkor) som har angetts i ett sådant tillstånd eller beslut som avses i första stycket 2 ska det förhållandet att en bostadsbyggnad är utsatt för omgivningsbuller i strid med bullervillkoret inte anses utgöra ett brott mot villkoret, om

1. byggnaden ingår i ett område med detaljplan eller omfattas av ett bygglövs enligt plan- och bygglagen (2010:900),

laga XIV till den förordningen eller släppa ut ett sådant ämne på marknaden,

j) bestämmelserna i artikel 28.1 i förordning (EG) nr 1107/2009 om krav på produktgodkännande av växtskyddsmedel,

k) bestämmelserna om krav på godkännande av biocidprodukter i artikel 17.1 i förordning (EU) nr 528/2012,

l) föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 15 § om krav på tillstånd för yrkesmässig drift av en producentansvarsorganisation för avfall från elektriska och elektroniska produkter, eller

m) bestämmelserna i 17 kap. om regeringens tillåtlighetsprövning, eller

I fråga om ett villkor eller en bestämmelse om buller (bullervillkor) som har angetts i ett sådant tillstånd, *besked* eller beslut som avses i första stycket 2 ska det förhållandet att en bostadsbyggnad är utsatt för omgivningsbuller i strid med bullervillkoret inte anses utgöra ett brott mot villkoret, om

2. det i planbeskrivningen till planen eller i lovet har angetts beräknade bullervärden och omgivningsbullret inte överskrider dessa värden, och

3. beräkningen av bullervärdena har gjorts med hänsyn till intresset att förebygga olägenhet för människors hälsa.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 § eller om gärningen omfattas av en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 30 kap. 1 § om skyldighet att betala miljöskaktionsavgift.

8 §⁷⁹

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot en föreskrift för totalförsvaret som har meddelats med stöd av 1 kap. 5 §, om en överträdelse av den lagbestämmelse från vilken avvikelsen har föreskrivits är straffbelagd,

2. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått inom ett miljöskyddsområde, som regeringen har meddelat med stöd av 7 kap. 20 §,

3. bryter mot en föreskrift eller ett beslut om förbud mot utsläpp av avloppsvatten m.m. som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 4 §,

4. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått vid *miljöfarlig* verksamhet som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 5 §,

4. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått vid *miljöpåverkande* verksamhet som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 5 §,

5. i ett miljöriskområde som avses i 10 kap. 17 § vidtar en åtgärd som ökar belastningen av föroreningar i eller omkring området, annars försämrar den miljömässiga situationen eller försvårar avhjälpande-åtgärder,

6. bryter mot den skyldighet att underhålla en vattenanläggning som följer av 11 kap. 17 § första stycket, 20 § första stycket eller 21 § första stycket,

7. bryter mot ett förbud till skydd för naturmiljön enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket,

8. bryter mot bestämmelsen i 13 kap. 8 § om utredning innan en genteknisk verksamhet påbörjas eller mot en föreskrift om utredningen som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 9 §,

⁷⁹ Senaste lydelse 2016:783.

9. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått vid genteknisk verksamhet som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 11 §,

10. bryter mot skyldigheten att upprätta en kemikaliesäkerhetsrapport enligt vad som krävs i artiklarna 37.4 och 39.1 i förordning (EG) nr 1907/2006,

11. bryter mot skyldigheten att förse Europeiska kemikaliemyndigheten med information enligt vad som krävs i artiklarna 38, 39.2 och 66.1 i förordning (EG) nr 1907/2006,

12. bryter mot förbudet mot dumpning eller förbränning av avfall enligt 15 kap. 27 §,

13. bryter mot ett förbud mot fiske som i det enskilda fallet har beslutats med stöd av 28 kap. 13 §, eller

14. bryter mot artikel 4 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 511/2014 av den 16 april 2014 om åtgärder för användarnas efterlevnad i Nagoyaprotokollet om tillträde till och rimlig och rättvis fördelning av vinster från utnyttjande av genetiska resurser i unionen genom att inte följa ömsesidigt överenskomna villkor eller söka efter, bevara eller överföra information i enlighet med det som anges i artikeln i fråga om en genetisk resurs eller traditionell kunskap som avses i förordningen eller en traditionell kunskap som avses i 8 kap. 5 § andra stycket.

För försök till brott som avses i första stycket 12 döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 § eller 9 § första stycket 5.

30 kap.

1 §⁸⁰

Regeringen får meddela föreskrifter om att en särskild avgift (miljö-sanktionsavgift) ska betalas av den som

1. påbörjar en verksamhet som är tillståndspliktig eller anmälningspliktig enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, utan att tillstånd har getts eller anmälan har gjorts,

1. påbörjar en verksamhet som är tillståndspliktig, *granskningspliktig*, anmälningspliktig *eller registreringspliktig* enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, utan att tillstånd har getts eller anmälan *eller registrering* har gjorts,

⁸⁰ Senaste lydelse 2011:322.

2. åsidosätter villkor eller andra bestämmelser i ett tillstånd som har beslutats med stöd av denna balk eller med stöd av föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller

3. åsidosätter andra bestämmelser i denna balk, föreskrifter som har meddelats med stöd av balken eller bestämmelser i EU- förordningar inom balkens tillämpningsområde.

Avgiftens storlek ska framgå av föreskrifterna. Avgiften ska uppgå till minst 1 000 kronor och högst 1 000 000 kronor. När avgiftens storlek bestäms, ska hänsyn tas till överträdelsens allvar och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser.

31 kap.

16 §

Den som med stöd av tillstånd enligt 11 kap. genom inlösen eller på annat sätt tar i anspråk annans egendom eller vidtar en åtgärd som skadar annans egendom *skall* betala ersättning för vad som avstås eller skadas, om annat inte är särskilt föreskrivet. Ersättning *skall* betalas även för skada till följd av förbud mot fiske enligt 28 kap. 13 §.

Ersättning *skall* betalas endast för skador som kvarstår, sedan förebyggande eller avhjälpande åtgärder har utförts av tillståndshavaren.

Den som med stöd av tillstånd enligt 20 kap. för *vattenverksamhet* genom inlösen eller på annat sätt tar i anspråk annans egendom eller vidtar en åtgärd som skadar annans egendom *ska* betala ersättning för vad som avstås eller skadas, om annat inte är särskilt föreskrivet. Ersättning *ska* betalas även för skada till följd av förbud mot fiske enligt 28 kap. 13 §.

Ersättning *ska* betalas endast för skador som kvarstår, sedan förebyggande eller avhjälpande åtgärder har utförts av tillståndshavaren.

17 §

Fastigheter eller fastighetsdelar som drabbas av synnerliga olägenheter av en *verksamhet* för vilken tillstånd har meddelats enligt 11 kap., *skall* lösas in, om ägaren begär det.

Fastigheter eller fastighetsdelar som drabbas av synnerliga olägenheter av en *vattenverksamhet* för vilken tillstånd har meddelats enligt 20 kap., *ska* lösas in, om ägaren begär det.

Den ersättningsskyldige har rätt till inlösen, om detta skulle medföra endast en ringa höjning av fastighetsägarens ersättning och fastighetsägaren inte har något beaktansvärt intresse av att behålla fastigheten eller fastighetsdelen. Kostnaderna för åtgärder som avses i 16 § andra stycket *skall* då räknas in i ersättningen.

Den ersättningsskyldige har rätt till inlösen, om detta skulle medföra endast en ringa höjning av fastighetsägarens ersättning och fastighetsägaren inte har något beaktansvärt intresse av att behålla fastigheten eller fastighetsdelen. Kostnaderna för åtgärder som avses i 16 § andra stycket *ska* då räknas in i ersättningen.

18 §

Om en verksamhet för vilken tillstånd har lämnats enligt 11 kap. medför skada på en fastighet som tillhör den som har fått tillståndet, *skall* ersättning för skadan bestämmas. Detta gäller dock inte, om medgivanden har lämnats av samtliga borgenärer som har pantrett i fastigheten. Om fastigheten är intecknad gemensamt med annan fastighet, krävs det dessutom att fastighetsägare och fordringshavare lämnar de medgivanden som föreskrivs för relaxation i 22 kap. 11 § jordabalken.

Medgivande fordras dock inte av den för vars rätt *domstolens* avgörande är väsentligen utan betydelse.

Om en verksamhet för vilken tillstånd har lämnats *för vattenverksamhet* enligt 20 kap. medför skada på en fastighet som tillhör den som har fått tillståndet, *ska* ersättning för skadan bestämmas. Detta gäller dock inte, om medgivanden har lämnats av samtliga borgenärer som har pantrett i fastigheten. Om fastigheten är intecknad gemensamt med annan fastighet, krävs det dessutom att fastighetsägare och fordringshavare lämnar de medgivanden som föreskrivs för relaxation i 22 kap. 11 § jordabalken.

Medgivande fordras dock inte av den för vars rätt *prövningsmyndighetens* avgörande är väsentligen utan betydelse.

19 §

Den som har fått tillstånd till utrivning av en vattenanläggning eller har ålagts eller medgetts enligt 24 kap. 4 § att riva ut en vattenanläggning *skall* betala skälig

Den som har fått tillstånd till utrivning av en vattenanläggning eller har ålagts eller medgetts enligt 24 kap. 4 § att riva ut en vattenanläggning *ska* betala skälig

ersättning för skador på annans egendom som orsakas av bestående ändring i vattenförhållandena. Skyldighet att betala ersättning för en sådan förlust av förmån som orsakas av utrivningen finns endast om förmånen har tillförsäkrats i *tillståndsdomen* eller i avtal som träffats i samband med vattenanläggningens tillkomst. Ersättning lämnas i sådant fall endast för kostnader orsakade av förlusten av förmånen.

ersättning för skador på annans egendom som orsakas av bestående ändring i vattenförhållandena. Skyldighet att betala ersättning för en sådan förlust av förmån som orsakas av utrivningen finns endast om förmånen har tillförsäkrats i *beslutet om tillstånd* eller i avtal som träffats i samband med vattenanläggningens tillkomst. Ersättning lämnas i sådant fall endast för kostnader orsakade av förlusten av förmånen.

Om medgivande att riva ut en vattenanläggning har lämnats till någon annan än den som är skyldig att underhålla anläggningen och skyldighet att betala ersättning har ålagts i samband med detta, får ersättningen sökas åter av den underhållsskyldige.

20 a §

*Ersättning enligt 16–20 §§
prövas av Miljöprövningsmyndig-
heten.*

22 §⁸¹

En tillståndshavare är skyldig att utan ersättning tåla viss del av en förlust eller inskränkning om det är en förlust eller inskränkning som avses i 20 § första stycket och den föranleds av omprövning till förmån för det allmänna fiskeintresset, allmän farled, allmän hamn eller hälsovården eller, vid omprövning enligt 24 kap. 5 § eller enligt 7 kap. 13 § första meningen lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, till förmån för den allmänna miljövården.

Den del som inte ersätts avser den sammanlagda förlusten eller inskränkningen till följd av de skilda omprövningarna och av vattenverksamhet som avses i 23 § och motsvarar i fråga om

1. vattenkraftverk: högst en femtedel och lägst en tjugondel av produktionsvärdet av den vattenkraft som enligt meddelat tillstånd

⁸¹ Senaste lydelse 2010:923.

kan tas ut vid kraftverket efter avdrag för den del av produktionsvärdet som är en följd av vattenregleringar,

2. vattenreglering för kraftändamål: högst en femtedel och lägst en tjugondel av det produktionsvärde av den vattenkraft som enligt meddelade tillstånd kan tas ut vid varje kraftverk och som är en följd av regleringen,

3. andra vattenverksamheter: högst en femtedel och lägst en tjugondel av värdet av den vattenmängd, fallhöjd eller magasinshöjd som omfattas av tillståndet till verksamheten.

När *mark- och miljödomstolen* lämnar tillstånd till en vattenverksamhet för vilken denna begränsning i ersättningsrätten *skall* gälla, *skall domstolen* inom de gränser som anges i andra stycket 1–3 fastställa den del som inte ersätts. Hänsyn *skall* då tas främst till verksamhetens inverkan på vattenstånds- och avrinningsförhållandena, den fördel eller olägenhet som verksamheten väntas medföra från allmän synpunkt samt graden av nytta för tillståndshavaren och mottagare av andelskraft.

Vid omprövning före den enligt 24 kap. 5 § första stycket 1 fastställda tidpunkten *skall* den del som inte ersätts minskas i förhållande till den tid som återstår till denna tidpunkt.

När *Miljöprövningsmyndigheten* lämnar tillstånd till en vattenverksamhet för vilken denna begränsning i ersättningsrätten *ska* gälla, *ska myndigheten* inom de gränser som anges i andra stycket 1–3 fastställa den del som inte ersätts. Hänsyn *ska* då tas främst till verksamhetens inverkan på vattenstånds- och avrinningsförhållandena, den fördel eller olägenhet som verksamheten väntas medföra från allmän synpunkt samt graden av nytta för tillståndshavaren och mottagare av andelskraft.

Vid omprövning före den enligt 24 kap. 5 § första stycket 1 fastställda tidpunkten *ska* den del som inte ersätts minskas i förhållande till den tid som återstår till denna tidpunkt.

25 §

När tillstånd har lämnats enligt 11 kap. *skall* ersättning för inlöst mark betalas och anmälan enligt 6 kap. 4 § expropriationslagen (1972:719) göras inom sex månader från det att såväl till-

När tillstånd har lämnats för *vattenverksamhet* enligt 20 kap. *ska* ersättning för inlöst mark betalas och anmälan enligt 6 kap. 4 § expropriationslagen (1972:719) göras inom sex månader från det

ståndsfrågan som ersättningsfrågan har avgjorts slutligt. Ersättning som inte avser inlöst mark och som *skall* tas ut på en gång *skall* betalas inom två år från samma tid. Om den ersättningskyldige inte iakttar vad som har sagts nu, är den rätt som förvärvats gentemot den ersättningsberättigade förlorad.

Tidsfristerna får förkortas eller förlängas när parterna är ense om det eller om det finns särskilda skäl för det.

att såväl tillståndsfrågan som ersättningsfrågan har avgjorts slutligt. Ersättning som inte avser inlöst mark och som *ska* tas ut på en gång *ska* betalas inom två år från samma tid. Om den ersättningskyldige inte iakttar vad som har sagts nu, är den rätt som förvärvats gentemot den ersättningsberättigade förlorad.

30 §

Ersättningsbelopp som har betalats med anledning av tillstånd enligt 11 kap. får inte till någon del återkrävas. Beloppet får dock återkrävas om det tillstånd som har föranlett beslutet om ersättning upphävs på talan av den ersättningsberättigade.

Ersättningsbelopp som har betalats med anledning av tillstånd *för vattenverksamhet* enligt 20 kap. får inte till någon del återkrävas. Beloppet får dock återkrävas om det tillstånd som har föranlett beslutet om ersättning upphävs på talan av den ersättningsberättigade.

33 §⁸²

Om en borgenär som hade panträtt i fastigheten när rätten till ersättning uppkom gör en förlust därför att ersättningen inte har deponerats hos länsstyrelsen, har borgenären rätt till ersättning av den ersättningsskyldige för förlusten mot avskrivning på fordringshandlingen. Detsamma gäller, om en borgenär gör en förlust därför att ersättning inte har bestämts eller blivit för låg och ersättningen efter överens-

Om en borgenär som hade panträtt i fastigheten när rätten till ersättning uppkom gör en förlust därför att ersättningen inte har deponerats hos länsstyrelsen, har borgenären rätt till ersättning av den ersättningsskyldige för förlusten mot avskrivning på fordringshandlingen. Detsamma gäller, om en borgenär gör en förlust därför att ersättning inte har bestämts eller blivit för låg och ersättningen efter överens-

⁸² Senaste lydelse 2010:923.

kommelse mellan den ersättnings-skyldige och den ersättnings-berättigade eller av någon annan anledning inte prövats av domstol. Rätt till ersättning finns också för förlust till följd av att överenskommelse har träffats om ersättning i annat än pengar eller om att förebyggande eller avhjälpande åtgärder *skall* utföras.

Talan om ersättning enligt första stycket *skall* väckas vid mark- och miljödomstolen.

kommelse mellan den ersättnings-skyldige och den ersättnings-berättigade eller av någon annan anledning inte prövats av *Miljöprövningsmyndigheten* eller domstol. Rätt till ersättning finns också för förlust till följd av att överenskommelse har träffats om ersättning i annat än pengar eller om att förebyggande eller avhjälpande åtgärder *ska* utföras.

Talan om ersättning enligt första stycket *ska* väckas vid mark- och miljödomstolen.

32 kap.

12 §

Utöver talan om skadestånd och inlösen får enskild, mot den som bedriver eller har bedrivit *miljöfarlig* verksamhet utan tillstånd, väcka talan om förbud mot fortsatt verksamhet eller om att skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått *skall* vidtas.

Utöver talan om skadestånd och inlösen får enskild, mot den som bedriver eller har bedrivit *miljöpåverkande* verksamhet utan tillstånd, väcka talan om förbud mot fortsatt verksamhet eller om att skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått *ska* vidtas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

3. De nya bestämmelserna tillämpas inte i mål om prövning av vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel om verksamheten omfattas av en sådan nationell plan för moderna miljövillkor som avses i 11 kap. 28 §.

4. Ett tillstånd som är meddelat med stöd av 9 kap. 6 § eller 11 kap. 9 § miljöbalken i dess äldre lydelse eller motsvarande äldre bestämmelser ska i fortsättningen gälla som ett miljötillstånd som är meddelat med stöd av 20 kap.

5. Äldre bestämmelser med krav på miljörapport gäller i stället för 26 kap. 20 § för sådana miljöpåverkande verksamheter som tidigare omfattades av tillståndsplikt och som har tillstånd enligt denna balk, men som enligt de nya bestämmelserna är granskningspliktiga.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1929:405) med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1929:405) med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929

dels att 12, 17 och 21 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 1, 3–5, 8–11, 14, 15 och 23 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Ansökan i mål eller ärende, som jämlikt konventionen *anhängiggöres* vid *mark- och miljödomstol eller länsstyrelse*, *skall ingivas* i ett exemplar *utöver det antal, som för varje särskilt fall eljest finnes föreskrivet*.

Skall enligt art. 14 av konventionen ansökan vara åtföljd av förklaring, som avses där, och är sådan förklaring *ej* bilagd ansökningsen, *skall* den avvisas. Vad som nu sagts *skall dock icke äga tillämpning* i fråga om ansökan av norska staten.

Ansökan i mål eller ärende, som jämlikt konventionen *inleds* vid *Miljöprövningsmyndigheten*, *ska inges* i ett exemplar.

Ska enligt art. 14 av konventionen ansökan vara åtföljd av förklaring, som avses där, och är sådan förklaring *inte* bilagd ansökningsen, *ska* den avvisas. Vad som nu *har* sagts *gäller inte* i fråga om ansökan av norska staten.

3 §²

Mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen skall, så snart kungörelse utfärdats om ansökningsen, översända ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen till Utrikesdepartementet

Miljöprövningsmyndigheten ska, så snart kungörelse *har* utfärdats om ansökningsen, översända ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen till Utrikesdepartementet för att

¹ Senaste lydelse 2010:994.

² Senaste lydelse 2010:994.

för att tillställas vederbörande norska myndighet. Sedan den förberedande skriftväxlingen avslutats, får fortsatt behandling av målet eller ärendet *icke* äga rum, innan det från Utrikesdepartementet kommit underrättelse som avses i 4 eller 5 §.

Finner *mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen* med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av den utredning, som ytterligare behövs, att frågan bör behandlas av kommission, får framställning om detta sändas till Utrikesdepartementet, varefter regeringen meddelar beslut i anledning av framställningen.

tillställas vederbörande norska myndighet. Sedan den förberedande skriftväxlingen *har* avslutats, får fortsatt behandling av målet eller ärendet *inte* äga rum, innan det från Utrikesdepartementet kommit underrättelse som avses i 4 eller 5 §.

Finner *Miljöprövningsmyndigheten* med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av den utredning, som ytterligare behövs, att frågan bör behandlas av kommission, får framställning om detta sändas till Utrikesdepartementet, varefter regeringen meddelar beslut i anledning av framställningen.

4 §³

Har till Utrikesdepartementet inkommit meddelande, att samtycke å norsk sida *ej* *erfordras* eller att samtycke givits utan att därför uppställts villkor, *skall underrättelse därom meddelas mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen*.

Har samtycke vägrats, *skall* besked därom meddelas *mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen; och varje ansökningen av mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen avslagen*.

Har till Utrikesdepartementet inkommit meddelande, att samtycke å norsk sida *inte krävs* eller att samtycke givits utan att därför uppställts villkor, *ska Miljöprövningsmyndigheten underrättas om detta*.

Har samtycke vägrats, *ska* besked därom meddelas *Miljöprövningsmyndigheten, som då ska avslå ansökan*.

³ Senaste lydelse 2010:994.

5 §⁴

Om det för samtycke, som givits på norsk sida, uppställts särskilda villkor, ankommer det på regeringen att besluta huruvida regeringen vill förbehålla sig prövningen av fråga, som avses i andra punkten av art. 20 i konventionen. Sedan den prövning som kan föranledas av detta ägt rum, *skall* underrättelse om regeringens beslut samt de från norsk sida meddelade villkoren tillställas *mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen* för den vidare prövning, som med iakttagande av nämnda beslut och villkor *erfordras* för målets eller ärendets avgörande.

Får regeringen enligt första stycket förbehålla sig prövningen av en viss fråga och är verksamheten av sådan beskaffenhet att på grund av en bestämmelse i miljöbalken en fråga *angående* verksamheten kunnat prövas av regeringen, *skall den prövning, som sålunda i särskilda hänseenden kan ankomma på regeringen, företas i ett sammanhang.*

Om det för samtycke, som *har* givits på norsk sida, uppställts särskilda villkor, ankommer det på regeringen att besluta huruvida regeringen vill förbehålla sig prövningen av fråga, som avses i andra punkten av art. 20 i konventionen. Sedan den prövning som kan föranledas av detta *har* ägt rum, *ska* underrättelse om regeringens beslut samt de från norsk sida meddelade villkoren tillställas *Miljöprövningsmyndigheten* för den vidare prövning, som med iakttagande av nämnda beslut och villkor *krävs* för målets eller ärendets avgörande.

Får regeringen enligt första stycket förbehålla sig prövningen av en viss fråga och är verksamheten av sådan beskaffenhet att på grund av en bestämmelse i miljöbalken en fråga *om* verksamheten kunnat prövas av regeringen, *ska prövningen* företas i ett sammanhang.

8 §⁵

Förklaring, som avses i art. 14 av konventionen, meddelas av regeringen.

Den, som vill *erhålla* sådan förklaring, *har att till mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen ingiva ansökan därom. I ansök-*

Den, som vill *få en* sådan förklaring, *behöver ansöka om detta hos Miljöprövningsmyndigheten. I ansökan ska så fullstän-*

⁴ Senaste lydelse 2010:994.

⁵ Senaste lydelse 2010:994.

ningen skola så fullständigt som möjligt uppgivas verksamhetens beskaffenhet, omfattning och verkningar med angivande av det vattenområde, som av verksamheten kan komma att beröras. Mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen översänder med eget yttrande ansöknings till Utrikesdepartementet.

digt som möjligt *beskrivas* verksamhetens beskaffenhet, omfattning och *påverkan* på det vattenområde, som kan komma att beröras. *Miljöprövningsmyndigheten ska* med eget yttrande *överlämna ansökan* till Utrikesdepartementet.

9 §⁶

Då ansökan angående en verksamhet, vilken ingivits till myndighet i Norge, inkommit till Utrikesdepartementet, ska den jämte tillhörande bilagor sändas till mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen. Vad som nu sagts ska även gälla i fråga om upplysningar som avses i tredje punkten av art. 15 i konventionen.

När en ansökan om en verksamhet, som har getts in till myndighet i Norge, har inkommit till Utrikesdepartementet, ska departementet överlämna ansökan jämte tillhörande bilagor till Miljöprövningsmyndigheten. Vad som nu har sagts ska även gälla i fråga om upplysningar som avses i tredje punkten av art. 15 i konventionen.

Sedan de i första stycket avsedda handlingarna inkommit till *mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen* ska denna genast utfärda kungörelse om ansökan. Kungörelsen ska innehålla dels uppgift om verksamhetens beskaffenhet och omfattning samt de verkningar, som därav kan väntas uppkomma inom svenskt område, dels underrättelse om vad sakägare, som *vill* hos norsk myndighet framställa *erinran* i anledning av verksamheten, har att iaktta samt om att *erinringar* i

Sedan de i första stycket avsedda handlingarna *har* inkommit till *Miljöprövningsmyndigheten* ska denna genast utfärda kungörelse om ansökan. Kungörelsen ska innehålla dels uppgift om verksamhetens beskaffenhet och omfattning samt de verkningar, som därav kan väntas uppkomma inom svenskt område, dels underrättelse om vad sakägare, som hos norsk myndighet *vill* framställa *invändning* i anledning av verksamheten, har att iaktta samt om att *invändningar* i anledning

⁶ Senaste lydelse 2011:612.

anledning av ansökan ska inom en viss, i kungörelsen utsatt tid insändas till *mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen*. Kungörelsen ska innehålla tillkännagivande att ett exemplar av ansökningshandlingarna finns tillgängligt på *mark- och miljödomstolens eller länsstyrelsens* kansli eller på annan lämplig plats som *mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen* bestämmer. Genom *mark- och miljödomstolens eller länsstyrelsens* försorg ska kungörelsen så snart det kan ske införas i ortstidning. Ett exemplar av kungörelsen ska dessutom sändas till Utrikesdepartementet, Kammarkollegiet, Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelsen och andra statliga myndigheter vilkas verksamhet kan beröras av ansökan samt till berörda kommuner.

Om det sedan kungörelse utfärdats från myndighet i Norge kommer underrättelse om frågans fortsatta behandling där, ska också ett sådant meddelande kungöras *på sätt som nu har angetts*.

Är verksamheten av beskaffenhet, att någon menlig inverkan därav här i riket uppenbarligen *icke* är att *motse, erfordras ej* kungörelse, som ovan nämnts.

av ansökan ska inom en viss, i kungörelsen utsatt tid insändas till *Miljöprövningsmyndigheten*. Kungörelsen ska innehålla tillkännagivande att ett exemplar av ansökningshandlingarna finns tillgängligt på *Miljöprövningsmyndighetens* kansli eller på annan lämplig plats som *Miljöprövningsmyndigheten* bestämmer. Genom *Miljöprövningsmyndighetens* försorg ska kungörelsen så snart det kan ske införas i ortstidning. Ett exemplar av kungörelsen ska dessutom sändas till Utrikesdepartementet, Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelsen och andra statliga myndigheter vilkas verksamhet kan beröras av ansökan samt till berörda kommuner.

Om det sedan kungörelse *har* utfärdats från myndighet i Norge kommer underrättelse om frågans fortsatta behandling där, ska också ett sådant meddelande kungöras *vid Miljöprövningsmyndigheten*.

Är verksamheten av beskaffenhet, att någon menlig inverkan därav här i riket uppenbarligen *inte* är att *förvänta, krävs inte sådan* kungörelse, som ovan *har* nämnts.

10 §⁷

Kan verksamheten antagas bliva till men för allmänna intressen såsom samfärdsel eller flottning eller fiske av någon betydelse eller för vattenreglering eller torrläggning, som redan verkställts eller med sannolikhet kan motas, åligger mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen att inhämta yttrande från myndighet, som i sådant hänseende har att bevaka det allmännas rätt, ävensom från styrelse eller syssloman för verksamhet, som av frågan beröres. Yttrande skall avgivas inom den tid för erinringars framställande, som bestämts i kungörelsen.

Om verksamheten kan antas vara till men för allmänna intressen såsom samfärdsel eller flottning eller fiske av någon betydelse eller för vattenreglering eller torrläggning, som redan har verkställts eller med sannolikhet kan komma att verkställas, ska Miljöprövningsmyndigheten inhämta yttrande från

1. myndighet, som i sådant hänseende har att bevaka det allmänna intresset,

2. styrelse eller syssloman för verksamhet, som berörs av frågan.

Ett yttrande ska inkomma till Miljöprövningsmyndigheten inom den tid som myndigheten har bestämt i kungörelsen.

11 §⁸

Sedan den enligt 9 § utsatta tiden för erinringars insändande utgått, skall mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen till regeringen avge yttrande huruvida enligt art. 12 av konventionen samtycke till verksamheten på svensk sida kan anses erforderligt samt huruvida till följd av omfattningen och beskaffenheten av den utredning, som ytterligare behövs, frågan *angående* verksamheten bör behandlas av kommission.

Sedan den enligt 9 § utsatta tiden för *invändningars* insändande har utgått, ska Miljöprövningsmyndigheten till regeringen avge yttrande huruvida enligt art. 12 av konventionen samtycke till verksamheten på svensk sida kan anses erforderligt samt huruvida till följd av omfattningen och beskaffenheten av den utredning, som ytterligare behövs, frågan *om* verksamheten bör behandlas av kommission. Om det

⁷ Senaste lydelse 2010:994.

⁸ Senaste lydelse 2010:994.

Om det med hänsyn till utredningens fullständighet kan ske, bör *mark- och miljödomstolen* eller *länsstyrelsen* också meddela huruvida samtycke bör lämnas och för sådant fall avge förslag till de villkor, som därför bör uppställas. Yttrandet *skall* åtföljas av samtliga till ärendet hörande handlingar. Avskrift av regeringens beslut i ärendet *skall* tillställas *mark- och miljödomstolen* eller *länsstyrelsen*.

med hänsyn till utredningens fullständighet kan ske, bör *Miljöprövningsmyndigheten* också meddela huruvida samtycke bör lämnas och för sådant fall avge förslag till de villkor, som därför bör uppställas. Yttrandet *ska* åtföljas av samtliga till ärendet hörande handlingar. Avskrift av regeringens beslut i ärendet *ska* tillställas *Miljöprövningsmyndigheten*.

14 §⁹

Förklaring som avses i art. 22 av konventionen, meddelas av *mark- och miljödomstol*. Ansökan om sådan förklaring inges till *mark- och miljödomstolen* i tre exemplar. Görs ansökan efter utgången av den i art. 22 stadgade tiden, *skall* den avvisas av *mark- och miljödomstolen*.

Förklaring som avses i art. 22 av konventionen, meddelas av *Miljöprövningsmyndigheten*. Ansökan om sådan förklaring inges till *Miljöprövningsmyndigheten*. Görs ansökan efter utgången av den i art. 22 stadgade tiden, *ska* den avvisas av *myndigheten*.

I samband med förklaring, som nämnts i första stycket, *skall* också prövning äga rum av fråga som avses i art. 3 mom. 2 eller art. 6 och är av beskaffenhet att besked däri skolas enligt miljöbalken tas upp i medgivande till verksamheten.

I samband med förklaring, som *har* nämnts i första stycket, *ska* också prövning äga rum av fråga som avses i art. 3 mom. 2 eller art. 6, om besked därom krävs för att verksamheten *ska kunna tillåtas enligt miljöbalken*.

Har ansökningshandlingarna ej ingivits i föreskrivet antal exemplar eller finner *mark- och miljödomstolen* flera exemplar vara erforderliga eller innehåller icke handlingarna behövliga upplys-

Finner *Miljöprövningsmyndigheten* att ansökningshandlingarna inte innehåller behövliga upplysningar för behandlingen av en fråga, som avses i denna paragraf, får *myndigheten* förelägga sökan-

⁹ Senaste lydelse 2010:994.

ningar för behandlingen av en fråga, som avses i denna paragraf, får mark- och miljödomstolen förelägga sökanden att inom viss tid fullständiga vad som sålunda brister vid äventyr, om det försummas, att ansökningen kan förklaras förfallen.

den att inom viss tid *komplettera ansökan* vid äventyr *av* att *ansökan annars* kan komma att *avvisas*.

15 §¹⁰

Angående behandlingen av fråga, som avses i 14 §, skall i tillämpliga delar gälla vad som är föreskrivet beträffande ansökningsmål i miljöbalken.

Bestämmelserna om miljöprövning i 20 kap. miljöbalken gäller i tillämpliga delar vid handläggningen av sådana ansökningar som avses i 14 §.

23 §

Föreläggande, varom stadgas i art. 29 av konventionen, meddelas av länsstyrelsen i det län, där verksamheten utövas eller den flottled, varom fråga är, framgår eller, om verksamheten utövas i Norge, inverkan å vattenförhållandena till följd av verksamheten uppkommer.

Föreläggande, varom stadgas i art. 29 av konventionen, meddelas av Miljöprövningsmyndigheten.

Då ombud enligt nämnda artikel utsetts, *skall* underrättelse därom jämte uppgift å ombudets namn och adress införas i en eller flera av ortens tidningar samt i allmänna tidningarna. Sker ändring i förhållande, som tidigare kungjorts, *skall* den på samma sätt offentliggöras. Uppgifter, som nu nämnts, *skola* tillika *upptagas* i särskild, hos länsstyrelsen tillgänglig förteckning.

Då ombud enligt nämnda artikel *har* utsetts, *ska* underrättelse därom jämte uppgift å ombudets namn och adress införas i en eller flera av ortens tidningar samt i allmänna tidningarna. Sker ändring i förhållande, som tidigare *har* kungjorts, *ska* den på samma sätt offentliggöras. Uppgifter, som nu nämnts, *ska* införas i en hos Miljöprövningsmyndigheten tillgänglig förteckning.

¹⁰ Senaste lydelse 1998:863.

Kostnad för kungörelse, som avses i denna paragraf, *må uttagas* i den ordning, som *angående* lösen för expedition *är föreskriven*.

Kostnad för kungörelse, som avses i denna paragraf, *får uttas* i den ordning som *är föreskriven* för lösen för expedition.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:627) om utnyttjande av vattenkraft vid krig

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:627) om utnyttjande av vattenkraft vid krig

dels att 5 § ska upphöra att gälla,

dels att 2 §, 4 §, 7 §, 9–12 §§, 16–19 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

För bättre utnyttjande av vattenkraft får, efter ansökan hos *mark- och miljödomstolen* enligt miljöbalken, *tillstånd* enligt denna lag lämnas till tillfällig vattenreglering eller annan vattenverksamhet, som avses i 11 kap. 2 § 1 miljöbalken, eller också ändrade bestämmelser meddelas om innehållande eller tappning av vatten, om åtgärden prövas ur allmän synpunkt medföra fördelar, som överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den.

För bättre utnyttjande av vattenkraft får, efter ansökan hos *Miljöprövningsmyndigheten* enligt miljöbalken, *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* enligt denna lag lämnas till tillfällig vattenreglering eller annan vattenverksamhet, som avses i 11 kap. 3 § 1–5 miljöbalken, eller också ändrade bestämmelser meddelas om innehållande eller tappning av vatten, om åtgärden prövas ur allmän synpunkt medföra fördelar, som överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den.

4 §²

Tillstånd till vattenverksamhet enligt denna lag *skall* meddelas för viss tid, högst tre år.

Miljötillstånd eller igångsättningsbesked till vattenverksamhet enligt denna lag *ska* meddelas för viss tid, högst tre år.

Sedan tiden för *tillståndet* eller, om nytt *tillstånd* meddelats, tiden därför gått till ända, *skall* sökanden *vidtaga* de åtgärder, som

Sedan tiden för *miljötillståndet eller igångsättningsbeskedet* eller om nytt *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* meddelats, tiden

¹ Senaste lydelse 2010:925.

² Senaste lydelse 2010:925.

erfordras för att återställa förhållandena i lämpligt skick. *Mark- och miljödomstolen* har att i samband med *tillståndet* meddela erforderliga bestämmelser härom.

därför gått till ända, *ska* sökanden *vidta* de åtgärder som erfordras för att återställa förhållandena i lämpligt skick. *Miljöprövningsmyndigheten* har att i samband med *miljötillståndet* eller *igångsättningsbeskedet* meddela erforderliga bestämmelser härom.

7 §³

Bestämmelserna om *specifik miljöbedömning* i 6 kap. miljöbalken och bestämmelserna i 17 kap. 4 a § miljöbalken ska inte gälla i fråga om vattenverksamhet enligt denna lag.

I fråga om vattenverksamhet enligt denna lag ska en liten miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. 47 § miljöbalken tas fram.

Bestämmelserna i 17 kap. 4 a § miljöbalken ska inte gälla i fråga om vattenverksamhet enligt denna lag.

Om prövningsmyndigheten har bedömt att en vattenverksamhet enligt denna lag omfattas av tillståndsplikt finns regler om undantag för kraven på specifik miljöbedömning i 6 kap. 27 a och b §§ miljöbalken.

9 §⁴

Vid meddelande av *tillstånd* till vattenverksamhet enligt denna lag får *mark- och miljödomstolen*, om det behövs för att undvika dröjsmål med verksamheten, skjuta upp frågan om de föreskrifter, som erfordras angående ersättning, avgifter eller annat. Därvid tillämpas 22 kap. 27 § andra–femte stycket miljöbalken.

Vid meddelande av *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* till vattenverksamhet enligt denna lag får *Miljöprövningsmyndigheten*, om det behövs för att undvika dröjsmål med verksamheten, skjuta upp frågan om de föreskrifter som erfordras angående ersättning, avgifter eller annat. Därvid tillämpas 20 kap. 31 § andra och tredje styckena samt 32 § miljöbalken.

³ Senaste lydelse 2017:956.

⁴ Senaste lydelse 2010:925.

10 §⁵

Ersättning, som *bestämmas* i *penningar*, må fastställas att *utgå* för år eller del av år, så länge verksamheten pågår. Har *tillstånd* till verksamheten tagits i anspråk, *skall* sådan ersättning utgå för hela den tid därefter, för vilken *tillståndet* meddelats, om *ej mark- och miljödomstolen* förordnar *annorlunda*.

När *skäl* äro *därtill*, må *mark- och miljödomstolen* höja eller sänka ersättning, som fastställts att utgå för år eller del av år, eller meddela nya eller ändrade bestämmelser om vidtagande av åtgärder, som *kunna erfordras* för tillgodoseende av allmän eller enskild rätt.

Ersättning, som *bestäms* i *pengar*, får fastställas att *betalas* för år eller del av år, så länge verksamheten pågår. Har *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* till verksamheten tagits i anspråk, *ska* sådan ersättning utgå för hela den tid därefter, för vilken *miljötillståndet* eller *igångsättningsbeskedet* meddelats, om *inte Miljöprövningsmyndigheten* förordnar *på annat sätt*.

När *det finns skäl* får *Miljöprövningsmyndigheten* höja eller sänka ersättning, som fastställts att utgå för år eller del av år, eller meddela nya eller ändrade bestämmelser om vidtagande av åtgärder, som *kan behövas* för att *tillgodose* allmän eller enskild rätt.

11 §⁶

Mark- och miljödomstols beslut, *varigenom* meddelats *bestämmelser* om skyldighet att förebygga eller avhjälpa skada eller olägenhet till följd av vattenverksamhet enligt denna lag eller att *utgiva* ersättning därför, *skall, såframt tillståndet till verksamheten tagits i anspråk, gå i verkställighet* som om det *vunnit* laga kraft, där *ej annorlunda förordnas*.

Belopp, som i enlighet med *mark- och miljödomstolens* beslut nedsatts hos länsstyrelsen eller

Miljöprövningsmyndighetens beslut om skyldighet att förebygga eller avhjälpa skada eller olägenhet till följd av vattenverksamhet enligt denna lag eller att *betala* ersättning därför, *ska verkställas* som om det *har fått* laga kraft, om *inte annat bestämts och miljötillståndet eller igångsättningsbeskedet för verksamheten tagits i anspråk*.

Belopp, som i enlighet med *Miljöprövningsmyndighetens* beslut nedsatts hos länsstyrelsen

⁵ Senaste lydelse 2010:925.

⁶ Senaste lydelse 2010:925.

guldits i annan ordning, *må ej återkrävas*.

eller *betalats* i annan ordning *får inte återkrävas*.

12 §⁷

Anspråk på ersättning för skada, förlust eller intrång som inte förutsetts av *mark- och miljödomstolen* ska, för att få tas upp till prövning, anmälas till mark- och miljödomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tolv år, som *mark- och miljödomstolen* kan ha föreskrivit, räknat från det tiden för *tillståndet* eller, om nytt *tillstånd* meddelats, tiden därför gått till ända. Om en vattenverksamhet enligt denna lag efterföljs av en vattenverksamhet som fått *tillstånd* enligt miljöbalken, får anspråk med anledning av den förra verksamheten framställas inom den tid som gäller för den senare verksamheten enligt 24 kap. 18 § tredje eller fjärde stycket miljöbalken. Anmälan om ersättningsanspråk ska vara skriftlig och den ska ges in till mark- och miljödomstolen i två exemplar. Mark- och miljödomstolen ska i domen erinra om vad skadelidande har att iaktta.

Anspråk på ersättning för skada, förlust eller intrång som inte förutsetts av *Miljöprövningsmyndigheten* ska, för att få tas upp till prövning, anmälas till mark- och miljödomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tolv år, som *Miljöprövningsmyndigheten* kan ha föreskrivit, räknat från det tiden för *miljötillståndet* eller *igångsättningsbeskedet* eller, om nytt *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* meddelats, tiden därför gått till ända. Om en vattenverksamhet enligt denna lag efterföljs av en vattenverksamhet som fått *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* enligt miljöbalken, får anspråk med anledning av den förra verksamheten framställas inom den tid som gäller för den senare verksamheten enligt 24 kap. 18 § tredje eller fjärde stycket miljöbalken. Anmälan om ersättningsanspråk ska vara skriftlig och den ska ges in till mark- och miljödomstolen i två exemplar. Mark- och miljödomstolen ska i domen erinra om vad skadelidande har att iaktta.

⁷ Senaste lydelse 2018:1409.

16 §⁸

I mål enligt denna lag *skall* ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen av *mark- och miljödomstolen* tillställas länsstyrelsen i det län, inom vilket vattenverksamheten huvudsakligen *skall* utövas.

Vid tillämpning i mål, varom nu är fråga, av bestämmelsen i 22 kap. 17 § miljöbalken får i brådskande fall den i detta lagrum angivna fristen begränsas. Parterna skall dock beredas skäligt rådrum.

17 §⁹

I *mål* enligt denna lag får på begäran av sökanden *mark- och miljödomstolen utan huvudförhandling* i brådskande fall medge att åtgärder för vattenverksamheten vidtas, innan frågan om sådana åtgärder slutligen avgörs. Är fråga om åtgärd, som omfattar vidlyftigare arbete, eller är avsevärt intrång på allmän eller enskild rätt att befara därav, får förordnande meddelas endast om riket är i krig.

När synnerliga skäl föreligger, får *mark- och miljödomstolen i mål* enligt denna lag medge sökanden att utan hinder av bestämmelsen i 11 kap. 10 § miljöbalken påbörja arbete, som där avses.

I mål enligt denna lag *ska* ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen av *Miljöprövningsmyndigheten* tillställas länsstyrelsen i det län, inom vilket vattenverksamheten huvudsakligen *ska* utövas.

I *ärenden* enligt denna lag får på begäran av sökanden *Miljöprövningsmyndigheten* i brådskande fall medge att åtgärder för vattenverksamheten vidtas, innan frågan om sådana åtgärder slutligen avgörs. Är fråga om åtgärd, som omfattar vidlyftigare arbete, eller är avsevärt intrång på allmän eller enskild rätt att befara därav, får förordnande meddelas endast om riket är i krig.

När synnerliga skäl föreligger, får *Miljöprövningsmyndigheten i ärenden* enligt denna lag medge sökanden att utan hinder av bestämmelsen i 11 kap. 10 § miljöbalken påbörja arbete, som där avses.

⁸ Senaste lydelse 2010:925.

⁹ Senaste lydelse 2010:925.

Mark- och miljödomstolens beslut enligt denna paragraf gäller omedelbart, men det kan ändras när förhållandena föranleder det.

Miljöprövningsmyndighetens beslut enligt denna paragraf gäller omedelbart, men det kan ändras när förhållandena föranleder det.

18 §¹⁰

Är riket i krig och är med hänsyn till kraftförsörjningen oundgängligen erforderligt att åtgärd, som avses i 2 §, vidtas utan dröjsmål, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordna att åtgärden får, ändå att den är av beskaffenhet att *mark- och miljödomstolens* medgivande därtill *skall* inhämtas, vidtas utan föregående prövning av *mark- och miljödomstolen*. Vidtar någon åtgärd med stöd av vad nu sagts, *skall* han ofördröjligen efter dess verkställande göra ansökan hos *mark- och miljödomstolen* om godkännande av åtgärden.

I fråga om ansökan, som i första stycket sägs, och påföljd för underlåtenhet att göra sådan ansökan gäller vad i miljöbalken stadgas för fall som avses i 11 kap. 16 § *samma lag*.

Är riket i krig och är med hänsyn till kraftförsörjningen oundgängligen erforderligt att åtgärd, som avses i 2 §, vidtas utan dröjsmål, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordna att åtgärden får, ändå att den är av beskaffenhet att *Miljöprövningsmyndighetens* medgivande därtill *ska* inhämtas, vidtas utan föregående prövning av *Miljöprövningsmyndigheten*. Vidtar någon åtgärd med stöd av vad nu sagts, *ska* han *eller hon* ofördröjligen efter dess verkställande göra ansökan hos *Miljöprövningsmyndigheten* om godkännande av åtgärden.

I fråga om ansökan, som i första stycket sägs, och påföljd för underlåtenhet att göra sådan ansökan gäller vad i miljöbalken stadgas för fall som avses i 2 kap. 4 § *miljöprövningsförordningen*.

19 §¹¹

Säkerhet, som avses i 22 kap. 27 och 28 §§ miljöbalken, *skall* i mål, varom är fråga i denna lag, gälla all ersättning, som *icke skall* erläggas innan meddelat tillstånd

Säkerhet, som avses i 20 kap. 31, 32 och 37 §§ miljöbalken, *ska* i ärenden, varom är fråga i denna lag, gälla all ersättning, som *inte ska* betalas innan meddelat till-

¹⁰ Senaste lydelse 2010:925.

¹¹ Senaste lydelse 2010:925.

tages i anspråk, ävensom kostnader för åtgärd, som mark- och miljödomstolen kan ha föreskrivit med stöd av 4 § andra stycket.

stånd tas i anspråk, även sådana kostnader för åtgärd, som Miljöprövningsmyndigheten kan ha föreskrivit med stöd av 4 § andra stycket.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1966:314) om kontinentalsockeln att 3 a och 10 a §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §¹

Vid prövning av tillstånd att utforska kontinentalsockeln eller att utvinna naturtillgångar från den tillämpas 2 kap. och 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken. Prövningsmyndigheten ska tillämpa det som sägs om *mark- och miljödomstolens* handläggning i 22 kap. 13 § miljöbalken. Bestämmelser om att tillstånd krävs för vissa verksamheter och åtgärder finns i 7 kap. 28 a–29 b §§ miljöbalken.

Vid prövning av tillstånd att utvinna naturtillgångar från kontinentalsockeln tillämpas dessutom 3 och 4 kap. miljöbalken.

För verksamheter och åtgärder som ska prövas för ett tillstånd att genom borrhning eller sprängning utforska kontinentalsockeln eller att utvinna naturtillgångar från den ska

1. bestämmelserna om planer och annat underlag i 3 kap. 11 och 12 §§ och 5 kap. 18 § miljöbalken tillämpas,

2. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en *undersökning* enligt 6 kap. 23–25 §§ har gjorts, *om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket*,

Vid prövning av tillstånd att utforska kontinentalsockeln eller att utvinna naturtillgångar från den tillämpas 2 kap. och 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken. Prövningsmyndigheten ska tillämpa det som sägs om *Miljöprövningsmyndighetens* handläggning i 20 kap. 24 § miljöbalken. Bestämmelser om att tillstånd krävs för vissa verksamheter och åtgärder finns i 7 kap. 28 a–29 b §§ miljöbalken.

2. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en *granskning* enligt 6 kap. 23 och 24 §§ har gjorts, *och*

¹ Senaste lydelse 2024:964.

3. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, *och*

4. ett förenklat underlag tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

3. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas.

10 a §²

Gäller ett tillstånd enligt denna lag en verksamhet som *skall* bedrivas utanför territorialgränsen, får regeringen, om det finns särskilda skäl, som villkor för tillståndet ange att *tillståndsprövning* enligt 9 kap. miljöbalken *skall* ske hos den myndighet som regeringen bestämmer. Detta gäller dock endast om tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken behövs för en motsvarande verksamhet innanför territorialgränsen.

Miljöbalken *skall* tillämpas på en verksamhet som omfattas av villkor enligt första stycket. Regeringen *skall* ange vilken myndighet som *skall* utöva tillsyn enligt miljöbalken över verksamheten.

Gäller ett tillstånd enligt denna lag en verksamhet som *ska* bedrivas utanför territorialgränsen, får regeringen, om det finns särskilda skäl, som villkor för tillståndet ange att *tillståndsprövning* enligt 20 kap. miljöbalken *ska* ske hos den myndighet som regeringen bestämmer. Detta gäller dock endast om tillstånd enligt 20 kap. miljöbalken behövs för en motsvarande verksamhet innanför territorialgränsen.

Miljöbalken *ska* tillämpas på en verksamhet som omfattas av villkor enligt första stycket. Regeringen *ska* ange vilken myndighet som *ska* utöva tillsyn enligt miljöbalken över verksamheten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

² Senaste lydelse 1998:819.

1.5 Förslag till lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988)

Häri genom föreskrivs i fråga om fastighetsbildningslagen (1970:988) att 9 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

1 §¹

Anläggningsarbete eller liknande åtgärd *skall* efter beslut av lantmäterimyndigheten verkställas under förrättningen som ett för sakägarna gemensamt arbete enligt denna lag, om det främjar fastighetsregleringens syfte och arbetet ej lämpligen bör ombesörjas av enskild sakägare.

Ett beslut enligt första stycket får inte avse företag som skulle väsentligt ändra arten och omfattningen av regleringen. Beslutet får inte heller avse vattenverksamhet, utom

1. sådan dränering av jordbruksmark som enligt 11 kap. 13 § *andra stycket* miljöbalken inte kräver *tillstånd*, och

2. annan markavvattning, vars inverkan på vattenförhållandena uppenbarligen inte skadar vare sig allmänna eller enskilda intressen.

Kan till följd av *andra stycket* vattenverksamhet eller annat företag icke utföras som gemensamt arbete enligt denna lag eller är sådant utförande icke lämpligt, får lantmäterimyndigheten förordna om prov-

Anläggningsarbete eller liknande åtgärd *ska* efter beslut av lantmäterimyndigheten verkställas under förrättningen som ett för sakägarna gemensamt arbete enligt denna lag, om det främjar fastighetsregleringens syfte och arbetet ej lämpligen bör ombesörjas av enskild sakägare.

Ett beslut enligt första stycket får inte avse företag som skulle väsentligt ändra arten och omfattningen av regleringen. Beslutet får inte heller avse vattenverksamhet, utom

1. sådan dränering av jordbruksmark som enligt *föreskrifter som är meddelade med stöd av 20 kap. 7 § miljöbalken* inte kräver *miljötillstånd eller igångsättningsbesked*, och

2. annan markavvattning, vars inverkan på vattenförhållandena uppenbarligen inte skadar vare sig allmänna eller enskilda intressen.

¹ Senaste lydelse 1998:865.

ning enligt miljöbalken och lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet eller enligt anläggningslagen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.6 Förslag till lag om ändring i väglagen (1971:948)

Härigenom föreskrivs i fråga om väglagen (1971:948) att 3 a § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §¹

Vid prövning av ärenden enligt denna lag tillämpas 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken. Fastställande av vägplan enligt denna lag ska då jämföras med meddelande av tillstånd enligt miljöbalken. Prövningsmyndigheten ska tillämpa det som sägs om *mark- och miljödomstolens* handläggning i 22 kap. 13 § miljöbalken.

Vid prövning av ärenden enligt denna lag tillämpas 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken. Fastställande av vägplan enligt denna lag ska då jämföras med meddelande av tillstånd enligt miljöbalken. Prövningsmyndigheten ska tillämpa det som sägs om *Miljöprövningsmyndighetens* handläggning i 20 kap. 24 § miljöbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

¹ Senaste lydelse 2018:1411.

1.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter att 23 § ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §¹

I fråga om klander av beslut vid sammanträdet äger 15 § motsvarande tillämpning.

Har fastighetsbildnings- eller anläggningsbeslut *eller tillståndsdomen* eller tillståndsbeslut enligt miljöbalken meddelats, får sammanträde för bildande av samfällighetsförening hållas innan *domen* *eller* beslutet om samfällighetens bildande *vunnit* laga kraft. Som delägare anses då ägaren av fastigheten och annan som enligt *domen* *eller* beslutet ska ha del i samfälligheten. Beslut som fattas vid sammanträdet gäller endast under förutsättning att fastighetsbildnings-, anläggnings- eller tillståndsbeslutet *eller tillståndsdomen* *vinner* laga kraft eller, i fråga om anläggningsbeslut, att förordnande meddelas enligt 27 a § anläggningslagen (1973:1149) eller 22 kap. 28 § första stycket miljöbalken.

Har fastighetsbildnings- eller anläggningsbeslut eller tillståndsbeslut enligt miljöbalken meddelats, får sammanträde för bildande av samfällighetsförening hållas innan beslutet om samfällighetens bildande *fått* laga kraft. Som delägare anses då ägaren av fastigheten och annan som enligt beslutet ska ha del i samfälligheten. Beslut som fattas vid sammanträdet gäller endast under förutsättning att fastighetsbildnings-, anläggnings- eller tillståndsbeslutet *får* laga kraft eller, i fråga om anläggningsbeslut, att förordnande meddelas enligt 27 a § anläggningslagen (1973:1149) eller 20 kap. 37 § första stycket miljöbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

¹ Senaste lydelse 2012:184.

1.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:997) om vattenförbund

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:997) om vattenförbund att 12 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §¹

I fråga om förrättning enligt denna lag *skall* bestämmelserna i 12 kap. vattenlagen (1983:291) fortfarande gälla i tillämpliga delar, i den mån *ej* annat följer av vad nedan sägs. Vad som sägs i 12 kap. vattenlagen om vatten-domstol *skall* gälla mark- och miljödomstol.

I fråga om förrättning enligt denna lag *ska* bestämmelserna i 12 kap. vattenlagen (1983:291) fortfarande gälla i tillämpliga delar, i den mån *inte* annat följer av vad nedan sägs. Vad som sägs i 12 kap. vattenlagen om vatten-domstol *ska* gälla mark- och miljödomstol *utom 25 och 28 §§ som ska gälla Miljöprövningsmyndigheten*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

¹ Senaste lydelse 2010:927.

1.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:160) om vissa rörledningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1978:160) om vissa rörledningar att 4 § ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Koncession får meddelas endast om det från allmän synpunkt är lämpligt att ledningen dras fram och används och sökanden är lämplig att utöva verksamhet som avses med koncessionen.

Koncession får inte strida mot en detaljplan eller områdesbestämmelser. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock mindre avvikelser göras.

Vid koncessionsprövning ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För verksamheter och åtgärder som ska prövas för en koncession ska

1. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en *undersökning* enligt 6 kap. 23–25 §§ har gjorts, *om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket,*

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, *och*

1. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en *granskning* enligt 6 kap. 23 och 24 §§ har gjorts, *och*

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas.

¹ Senaste lydelse 2024:965.

3. ett förenklatunderlag tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.10 Förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429)

Härigenom föreskrivs i fråga om skogsvårdslagen (1979:429) att 4 och 14 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Bestämmelser i denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter *skall* inte tillämpas i den mån vad där sägs strider mot 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 eller 8 kap. samma balk eller med stöd av annan lag.

Bestämmelser om att tillstånd krävs för vissa verksamheter och åtgärder finns i 7 kap. 28 a–29 b §§ miljöbalken.

Bestämmelser i denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter *ska* inte tillämpas i den mån vad där sägs strider mot 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 eller 8 kap. samma balk eller med stöd av annan lag.

Bestämmelser om att tillstånd krävs för vissa verksamheter och åtgärder finns i 7 kap. 28 a–29 b §§ *och 20 kap. 6 § miljöbalken och föreskrifter som har meddelats med stöd av den paragrafen.*

14 §²

Den produktiva skogsmarkens ägare är skyldig att enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer underrätta Skogsstyrelsen om

1. avverkning och uttag av skogsbränsle som ska äga rum på hans eller hennes mark,

2. sådan dikning i samband med avverkning som inte kräver tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken,

2. sådan dikning i samband med avverkning som inte kräver *miljötillstånd eller igångsättningsbesked enligt 20 kap. 6 § miljöbalken eller enligt föreskrifter som*

¹ Senaste lydelse 2001:440.

² Senaste lydelse 2010:930.

*har meddelats med stöd av den
paragrafen,*

3. vad han eller hon avser att göra för att tillgodose naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen i samband med avverkning på hans eller hennes mark,

4. vad han eller hon avser att göra för att tillgodose rennäringens intressen i samband med avverkning på hans eller hennes mark inom renskötselns året-runt-marker, och

5. vad han eller hon avser att göra för att trygga återväxten av skogen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.11 Förslag till lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152)

Härigenom föreskrivs i fråga om fastighetstaxeringslagen (1979:1152) att 2 kap. 4 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §¹

Mark ska indelas i de ägoslag som anges i det följande. Mark som är vattentäckt ska indelas endast om den är täktmark. Indelningen får inte påverkas av förekomsten av byggnad som ska rivas (saneringsbyggnad) eller av byggnad eller byggnader vars sammanlagda taxeringsvärde inte skulle uppgå till 50 000 kronor.

Tomtmark Mark som upptas av småhus, ägarlägenheter, hyreshus, kraftverksbyggnad, industribyggnad, specialbyggnad eller övrig byggnad samt trädgård, parkeringsplats, upplagsplats, kommunikationsutrymme m.m., som ligger i anslutning till en sådan byggnad. Mark till fastighet, som är bebyggd med småhus, hyreshus, kraftverksbyggnad, industribyggnad, specialbyggnad eller övrig byggnad, ska i sin helhet utgöra tomtmark, om fastigheten ligger i ett ägoskifte och har en total areal som inte överstiger två hektar. Detta ska dock inte gälla om fastighetens mark till någon del ska taxeras tillsammans med annan egendom enligt reglerna i 4 kap.

Vad nu har sagts om tomtmark ska också gälla mark till obebyggd fastighet, som har bildats för byggnadsändamål under de senaste två åren. Har fastigheten bildats längre tillbaka i tiden ska marken utgöra tomtmark endast om det är uppenbart att den får bebyggas. I övriga fall ska obebyggd mark anses som tomtmark endast om marken enligt detaljplan utgör kvartersmark för enskilt bebyggande och det inte är uppenbart

¹ Senaste lydelse 2015:60.

att bebyggelsen inte ska genomföras. Detsamma gäller om det finns giltigt bygglov eller tillstånd enligt ett förhandsbesked enligt plan- och bygglagen (2010:900), avseende sådan byggnad som anges i andra stycket.

Täktmark Mark för vilken *täkt*tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken, Förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd eller lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet gäller. Med *täkt*tillstånd ska jämföras pågående täkt. Byggnad på täktområde för täktens utnyttjande hindrar inte att marken indelas som täktmark.

Täktmark Mark för vilken *miljö*tillstånd eller *igångsättningsbesked* för täkt enligt 20 kap. miljöbalken gäller. Med *sådant tillstånd* ska jämföras pågående täkt. Byggnad på täktområde för täktens utnyttjande hindrar inte att marken indelas som täktmark.

Åkermark Mark som används eller lämpligen kan användas till växtodling eller bete och som är lämplig att plöjas.

Betesmark Mark som används eller lämpligen kan användas till bete och som inte är lämplig att plöjas.

Produktiv skogsmark med avverkningsrestriktioner

Produktiv skogsmark som omfattas av avverkningsrestriktioner.

Med produktiv skogsmark avses detsamma som i 2 § skogsvårdslagen (1979:429). Med avverkningsrestriktioner avses avverkningsförbud, krav på överhållning, maximering av hyggesstorlek eller virkesuttag eller barrskogsförbud enligt bestämmelser om naturreservat eller biotopskyddsområden.

Produktiv skogsmark utan avverkningsrestriktioner

Produktiv skogsmark som inte omfattas av avverkningsrestriktioner.

Med produktiv skogsmark och avverkningsrestriktioner avses detsamma som i definitionen av produktiv skogsmark med avverkningsrestriktioner.

Skogligt impediment

Improduktiv skogsmark samt träd- och buskmark.

Med improduktiv skogsmark avses skogsmark som inte är produktiv skogsmark. Med skogsmark samt träd- och buskmark avses detsamma som i 2 och 2 a §§ skogsvårdslagen.

Övrig mark Mark som inte ska utgöra något av de tidigare nämnda ägoslagen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.12 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader att 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Säkerhet behöver inte ställas i

1. mål som handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister,

2. mål och ärenden vid mark- och miljödomstol enligt

– jordabalken,

– 21 kap. 1 § första stycket 2 miljöbalken som är ansökningsmål eller 21 kap. 1 § första stycket 5 miljöbalken som avser ersättning vid ingripande av det allmänna,

– lagen (1933:269) om ägofred,

– lagen (1945:119) om stängselskyldighet för järnväg m.m.,

– fastighetsbildningslagen (1970:988),

– rennäringslagen (1971:437),

– väglagen (1971:948),

– lagen (1971:1037) om äganderättsutredning och legalisering,

– lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari

1972 mellan Sverige och Norge om renbetning,

– expropriationslagen (1972:719),

– lagen (1973:1084) om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag,

– ledningsrättslagen (1973:1144),

– anläggningslagen (1973:1149),

– lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter,

– bostadsförvaltningslagen (1977:792),

– lagen (1978:160) om vissa rörledningar,

– jordförvärvslagen (1979:230),

¹ Senaste lydelse 2016:992.

- skogsvårdslagen (1979:429),
 - lagen (1985:139) om ersättning för intrång i enskild fiskerätt,
 - kulturmiljölagen (1988:950),
 - minerallagen (1991:45),
 - bostadsrättslagen (1991:614),
 - lagen (1995:1649) om byggande av järnväg,
 - ellagen (1997:857),
 - lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar,
 - naturgaslagen (2005:403), och
 - plan- och bygglagen (2010:900),
3. växelmål och checkmål,
 4. mål som har tagits upp efter offentlig stämning, och
 5. mål vid förvaltningsdomstol.

Säkerhet behöver inte heller ställas i annat fall om talan väcks genom genstämning.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.13 Förslag till lag om ändring i lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn att 1 a och 1 b §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §¹

Vid prövning av ärenden enligt denna lag ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas. Prövningsmyndigheten ska tillämpa det som sägs om *mark- och miljödomstolens* handläggning i 22 kap. 13 § miljöbalken.

Vid prövning av ärenden enligt denna lag ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas. Prövningsmyndigheten ska tillämpa det som sägs om *Miljöprövningsmyndighetens* handläggning i 20 kap. 24 § miljöbalken.

1 b §²

I ett ärende enligt denna lag ska

1. frågan om farleden eller hamnen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en *undersökning* enligt 6 kap. 23–25 §§ har gjorts, *om inte annat följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket*,

2. en specifik miljöbedömning göras och information lämnas enligt 6 kap. 28–41, 44 och 45 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas,

1. frågan om farleden eller hamnen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras *av Miljöprövningsmyndigheten* i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en *granskning* enligt 6 kap. 23 och 24 §§ har gjorts,

2. en specifik miljöbedömning göras och information lämnas enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, *och*

¹ Senaste lydelse 2018:1414.

² Senaste lydelse 2024:966.

3. ett förenklat underlag tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas,

4. Sjöfartsverket och berörda länsstyrelser omfattas av de samråd som ska ske, och

5. det som föreskrivs i 6 kap. miljöbalken om länsstyrelse ska gälla den länsstyrelse inom vars område verksamheten huvudsakligen ska bedrivas.

Berörda länsstyrelser ska ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken innan beslut fattas om att inrätta, utvidga eller avlysa allmän farled eller allmän hamn. Beslut i den frågan får inte överklagas.

I samband med prövningen av ett ärende enligt denna lag ska miljökonsekvensbeskrivningen och resultatet av samråd och yttranden beaktas.

3. Sjöfartsverket och berörda länsstyrelser omfattas av de samråd som ska ske.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet att 5 c § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 c §¹

För en kärnteknisk anläggning som ska provas för ett tillstånd att uppföra, inneha eller driva en sådan anläggning ska

1. bestämmelserna om planer och planeringsunderlag i 3 kap. 11 och 12 §§ och 5 kap. 18 § miljöbalken tillämpas,

2. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en *undersökning* enligt 6 kap. 23–25 §§ har gjorts, *om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket,*

3. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, *och*

4. ett förenklat underlag tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

2. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en *granskning* enligt 6 kap. 23 och 24 §§ har gjorts, *och*

3. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

¹ Senaste lydelse 2024:967.

1.15 Förslag till lag om ändring i minerallagen (1991:45)

Härigenom föreskrivs i fråga om minerallagen (1991:45) att 8 kap. 1 § ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

1 §¹

Ärenden om beviljande av undersökningstillstånd eller bearbetningskoncession prövas av bergmästaren, om inte annat följer av 2 §.

Ärenden om beviljande av undersökningstillstånd eller bearbetningskoncession prövas av bergmästaren, om inte annat följer av 2 §. *Bergmästaren får avgöra ärenden om beviljande av undersökningstillstånd utan att någon annan sakägare än sökanden haft tillfälle att yttra sig.*

Bergmästaren får avgöra ärenden om beviljande av undersökningstillstånd utan att någon annan sakägare än sökanden haft tillfälle att yttra sig.

I ärenden om beviljande av bearbetningskoncession ska bergmästaren, *när det gäller tillämpningen av 3 kap., 4 kap. 1–7 §§ och 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, samråda med länsstyrelsen i det eller de län där koncessionsområdet ligger. Länsstyrelsen får i dessa fall besluta om arkeologisk utredning enligt 2 kap. 11 § kulturmiljölagen (1988:950).*

I ärenden om beviljande av bearbetningskoncession ska bergmästaren, *samråda med*

1. länsstyrelsen i det eller de län där koncessionsområdet ligger när det gäller tillämpningen av 3 kap. och 4 kap. 1–7 §§ miljöbalken, och

2. Miljöprövningsmyndigheten när det gäller tillämpningen av 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken.

Länsstyrelsen får i dessa fall besluta om arkeologisk utredning enligt 2 kap. 11 § kulturmiljölagen (1988:950).

¹ Senaste lydelse 2024:325.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.16 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon att 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Vid prövning av tillstånd ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För verksamheter och åtgärder som ska prövas för ett tillstånd ska, på samma sätt som om ansökan avser en verksamhet i Sverige,

1. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en *undersökning* enligt 6 kap. 23–25 §§ har gjorts, *om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket*,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samråd ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, *och*

3. ett förenklat underlag tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

Det som sägs om länsstyrelsen i 6 kap. miljöbalken ska gälla länsstyrelsen i det län där Sveriges sjöterritorium är närmast det område där verksamheten avses att bedrivas.

1. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en *granskning* enligt 6 kap. 23 och 24 §§ har gjorts, *och*

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samråd ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas.

¹ Senaste lydelse 2024:968.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.17 Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)

Härigenom föreskrivs i fråga om årsredovisningslagen (1995:1554) att 6 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

1 §¹

Förvaltningsberättelsen ska innehålla en rättvisande översikt över utvecklingen av företagets verksamhet, ställning och resultat. När det behövs för förståelsen av årsredovisningen ska översikten innehålla hänvisningar till och ytterligare upplysningar om de belopp som tas upp i andra delar av årsredovisningen.

Upplysningar ska även lämnas om

1. sådana förhållanden som inte ska redovisas i balansräkningen, resultaträkningen eller noterna, men som är viktiga för bedömningen av utvecklingen av företagets verksamhet, ställning och resultat,

2. sådana händelser av väsentlig betydelse för företaget som har inträffat under räkenskapsåret,

3. företagets förväntade framtida utveckling inklusive en beskrivning av väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer som företaget står inför,

4. företagets verksamhet inom forskning och utveckling,

5. företagets filialer i utlandet,

6. antal och kvotvärde för de egna aktier som innehas av företaget, den andel av aktiekapitalet som dessa aktier utgör samt storleken av den ersättning som har betalats för aktierna,

7. antal och kvotvärde för de egna aktier som har förvärvats under räkenskapsåret, den andel av aktiekapitalet som dessa aktier utgör samt storleken av den ersättning som har betalats,

8. antal och kvotvärde för de egna aktier som har överlåtits under räkenskapsåret, den andel av aktiekapitalet som dessa aktier utgör samt storleken av den ersättning som har tagits emot, och

9. skälen för de förvärv eller överlåtelser av egna aktier som har skett under räkenskapsåret.

¹ Senaste lydelse 2024:347.

Om det är väsentligt för bedömningen av företagets ställning och resultat, ska det även lämnas följande upplysningar om användningen av finansiella instrument:

1. mål och tillämpade principer för finansiell riskstyrning och, för varje viktig typ av planerad affärshändelse där säkringsredovisning används, tillämpade principer för säkring, och

2. exponering för prISRISKEr, kreditrisker, likviditetsrisker och kassa-flödesrisker.

Utöver sådan information som ska lämnas enligt första-tredje styckena ska förvaltningsberättelsen innehålla sådana hållbarhetsupplysningar som behövs för forståelsen av företagets utveckling, ställning eller resultat och som är relevanta för den aktuella verksamheten, däribland upplysningar om miljö- och personalfrågor. Företag som bedriver verksamhet som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt miljöbalken ska alltid lämna upplysningar om verksamhetens påverkan på den yttre miljön.

Andra stycket 3–5, tredje stycket och fjärde stycket gäller inte mindre företag.

Utöver sådan information som ska lämnas enligt första-tredje styckena ska förvaltningsberättelsen innehålla sådana hållbarhetsupplysningar som behövs för forståelsen av företagets utveckling, ställning eller resultat och som är relevanta för den aktuella verksamheten, däribland upplysningar om miljö- och personalfrågor. Företag som bedriver verksamhet som är tillstånds-, *gransknings-* eller anmälningspliktig enligt miljöbalken ska alltid lämna upplysningar om verksamhetens påverkan på den yttre miljön.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.18 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1649) om byggande av järnväg

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1995:1649) om byggande av järnväg att 1 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §¹

Vid planläggning av järnväg och vid prövning av ärenden om byggande av järnväg ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken tillämpas. Fastställande av järnvägsplan enligt denna lag ska då jämföras med meddelande av tillstånd enligt miljöbalken. Prövningsmyndigheten ska tillämpa det som sägs om *mark- och miljödomstolens* handläggning i 22 kap. 13 § miljöbalken.

Vid planläggning, byggande och underhåll av järnväg ska hänsyn tas till både enskilda intressen och allmänna intressen såsom miljöskydd, naturvård och kulturmiljö. En estetisk utformning ska eftersträvas.

Vid planläggning av järnväg och vid prövning av ärenden om byggande av järnväg ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken tillämpas. Fastställande av järnvägsplan enligt denna lag ska då jämföras med meddelande av tillstånd enligt miljöbalken. Prövningsmyndigheten ska tillämpa det som sägs om *Miljöprövningsmyndighetens* handläggning i 20 kap. 24 § miljöbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

¹ Senaste lydelse 2018:1417.

1.19 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1995:1667) om skatt på naturgrus att 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Skatt (naturgrusskatt) *skall* betalas till staten enligt denna lag för brutet naturgrus om utvinningen av naturgruset sker för annat ändamål än markinnehavarens husbehov och

1. sker med stöd av tillstånd som har lämnats enligt 11 kap. miljöbalken eller vattenlagen (1983:291), eller

2. kräver *tillstånd* enligt 9 kap. miljöbalken.

Skatt (naturgrusskatt) *ska* betalas till staten enligt denna lag för brutet naturgrus om utvinningen av naturgruset sker för annat ändamål än markinnehavarens husbehov och

1. sker med stöd av tillstånd som har lämnats enligt 11 *eller 20 kap.* miljöbalken eller vattenlagen (1983:291), eller

2. kräver *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* enligt 20 kap. miljöbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

¹ Senaste lydelse 2005:580.

1.20 Förslag till lag om ändring i elberedskapslagen (1997:288)

Härigenom föreskrivs i fråga om elberedskapslagen (1997:288) att 19 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §¹

Mål enligt 11 kap. miljöbalken om tillstånd till anläggning som omfattas av bestämmelserna i denna lag eller till väsentlig ombyggnad, ändring eller utvidgning av en sådan anläggning får inte avgöras innan prövning har skett enligt denna lag.

Ett ärende om miljötillstånd eller igångsättningsbesked enligt 20 kap. miljöbalken till en anläggning som omfattas av bestämmelserna i denna lag eller till väsentlig ombyggnad, ändring eller utvidgning av en sådan anläggning får inte avgöras innan prövning har skett enligt denna lag.

Första stycket tillämpas också beträffande ärende om nätkoncession enligt ellagen (1997:857) om anläggningen omfattas av bestämmelser enligt denna lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

¹ Senaste lydelse 1998:853.

1.21 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857) att 2 kap. 17 och 35 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

17 §¹

Vid en prövning av frågor om beviljande av nätkoncession för linje ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För en starkströmsledning som ska prövas för en nätkoncession för linje ska

1. frågan om huruvida byggan-
det eller användandet kan antas
medföra en betydande miljö-
påverkan avgöras genom ett sär-
skilt beslut enligt 6 kap. 26 och
27 §§ miljöbalken efter det att en
undersökning enligt 6 kap. 23–
26 §§ har gjorts, *om något annat*
inte följer av 6 kap. 23 § andra
stycket,

2. en specifik miljöbedömning
göras, information lämnas och
samordning ske enligt 6 kap. 28–
46 §§ miljöbalken, om en betyd-
ande miljöpåverkan kan antas,
och

3. ett förenklat underlag tas
fram enligt 6 kap. 47 § miljöbal-
ken, om länsstyrelsen beslutar att
en betydande miljöpåverkan inte
kan antas.

Trots första och andra styckena behöver frågor som har prövats i ett mål eller ärende om tillstånd enligt miljöbalken inte prövas på nytt i ärendet om nätkoncession. Om det i målet eller ärendet om tillstånd enligt miljöbalken finns en miljökonsekvensbeskrivning som

1. frågan om huruvida byggan-
det eller användandet kan antas
medföra en betydande miljö-
påverkan avgöras genom ett sär-
skilt beslut enligt 6 kap. 26 och
27 §§ miljöbalken efter det att en
granskning enligt 6 kap. 23 *och*
24 §§ har gjorts, *och*

2. en specifik miljöbedömning
göras, information lämnas och
samordning ske enligt 6 kap. 28–
46 §§ miljöbalken, om en betyd-
ande miljöpåverkan kan antas.

¹ Senaste lydelse 2024:969.

beskriver de direkta och indirekta effekter på människors hälsa och miljön som ledningen kan medföra, behöver det inte finnas någon särskild miljökonsekvensbeskrivning i koncessionsärendet.

35 §²

Vid en omprövning enligt 31 § ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För den nätkoncession som ska omprövas ska

1. frågan om huruvida en betydande miljöpåverkan kan antas avgöras genom ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter det att en *undersökning* enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts, *om något annat inte följer av 6 kap. 23 § andra stycket,*

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, och

3. ett förenklat underlag tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

1. frågan om huruvida en betydande miljöpåverkan kan antas avgöras genom ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter det att en *granskning* enligt 6 kap. 23 och 24 §§ har gjorts, *och*

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

² Senaste lydelse 2024:969.

1.22 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1998:811) om införande av miljöbalken att 17 och 28 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Om en vattenanläggning har tillkommit utan tillstånd enligt vattenlagen (1983:291) eller motsvarande äldre lagstiftning eller om tillståndsfrågan beträffande en sådan anläggning är oklar, får den som äger anläggningen eller avser att utnyttja den för vattenverksamhet begära prövning av anläggningens laglighet hos *mark- och miljödomstolen*.

Begärs *tillstånd* att ändra en vattenanläggning som har tillkommit utan tillstånd före miljöbalkens ikraftträdande, *skall* ansökan samtidigt göras om prövning av anläggningens laglighet.

Andra stycket gäller också när ansökan görs enligt 28 kap. 12 § miljöbalken om att få använda någon annans anläggning. Den som gör en sådan ansökan får även begära prövning av anläggningens laglighet.

En lagligförklaring får förenas med villkor.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot ett sådant villkor, döms till böter eller fängelse i högst två år.

Om en gärning som avses i femte stycket är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

Om en vattenanläggning har tillkommit utan tillstånd enligt vattenlagen (1983:291) eller motsvarande äldre lagstiftning eller om tillståndsfrågan beträffande en sådan anläggning är oklar, får den som äger anläggningen eller avser att utnyttja den för vattenverksamhet begära prövning av anläggningens laglighet hos *Miljöprövningsmyndigheten*.

Begärs *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* att ändra en vattenanläggning som har tillkommit utan tillstånd före miljöbalkens ikraftträdande, *ska* ansökan samtidigt göras om prövning av anläggningens laglighet.

¹ Senaste lydelse 2010:936.

28 §²

Mål som gäller lagligförklaring enligt 17 § denna lag ska utgöra *ansökningsmål enligt 21 kap. 1 a § miljöbalken.* *Ärenden* som gäller lagligförklaring enligt 17 § denna lag ska utgöra *ärenden om miljöprövning enligt 20 kap. 3 § miljöbalken.*

Reglerna i 16 kap. 13 § miljöbalken om en ideell förenings eller annan juridisk persons rätt att överklaga gäller även i de fall den överklagbara domen eller beslutet avser en lagligförklaring.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

² Senaste lydelse 2010:936.

1.23 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

dels att 7 kap. 4, 6, 19, 21, 23–26 och 29 §§, 9 kap. 3–5 och 7 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 1–3 §§, 4 kap. 1–3 och 7 §§, 5 kap. 1, 3, 4 och 6 §§, 6 kap. 1, 4–6 och 9 §§, 7 kap. 1–3, 5, 7, 11–15, 18, 20, 27 och 28 §§ och rubrikerna närmast före 7 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §

Ansöker någon om *tillstånd* enligt miljöbalken till en markavvattning *skall* verksamheten bedrivas så att den blir till nytta även för en annan fastighet, om det begärs av ägaren till den andra fastigheten och det prövas lämpligt. Ägare av fastigheter för vilka markavvattningen medför nytta *skall* delta i verksamheten. Skyldighet att delta i annan markavvattning än dikning finns dock endast om det begärs av ägare till fastigheter som får mer än hälften av den beräknade nyttan av verksamheten.

Ansöker någon om *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* enligt miljöbalken till en markavvattning *ska* verksamheten bedrivas så att den blir till nytta även för en annan fastighet, om det begärs av ägaren till den andra fastigheten och det prövas lämpligt. Ägare av fastigheter för vilka markavvattningen medför nytta *ska* delta i verksamheten. Skyldighet att delta i annan markavvattning än dikning finns dock endast om det begärs av ägare till fastigheter som får mer än hälften av den beräknade nyttan av verksamheten.

Första stycket gäller även väghållare som inte är fastighetsägare, om vägen medför en avsevärd inverkan på markavvattningen.

2 §

För utförande och drift av verksamheten utgör deltagarna en samfällighet. *Tillståndet* till verk-

För utförande och drift av verksamheten utgör deltagarna en samfällighet. *Miljötillståndet eller*

samheten samt anläggningar och rättigheter som hör till verksamheten är samfälliga för deltagarna.

igångsättningsbeskedet till verksamheten samt anläggningar och rättigheter som hör till verksamheten är samfälliga för deltagarna.

När en samfällighet har bildats, gäller för samfälligheten vad som i denna lag och i miljöbalken föreskrivs om tillståndshavare eller ägare av en anläggning.

Inlöst mark är samfällig för de fastigheter som vid inlösen ägs av deltagare i samfälligheten och omfattas av markavvattningen.

3 §

Kostnaderna för verksamhet som utgör markavvattning fördelas mellan deltagarna på grundval av andelstal som bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn främst till den nytta var och en har av verksamheten.

Markavvattning *skall* delas in i avdelningar som avgränsas med hänsyn till olikheterna, om det med hänsyn till olikheter i naturförhållandena eller av någon annan anledning kan antas att ett visst område skulle få en avsevärt mindre kostnad i förhållande till nyttan av markavvattningen om ett annat område inte hade omfattats av verksamheten.

Vad deltagarna har kommit överens om kostnadsfördelningen *skall* läggas till grund för *tillståndsbeslutet*, om borgenärer med panträtt i de fastigheter som ägs av deltagare och omfattas av markavvattningen medger det. Om en fastighet svarar för gemensam in-teckning, krävs det dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som föreskrivs för relaxation i 22 kap. 11 § jordabalken. Medgivande av rätts-

Markavvattning *ska* delas in i avdelningar som avgränsas med hänsyn till olikheterna, om det med hänsyn till olikheter i naturförhållandena eller av någon annan anledning kan antas att ett visst område skulle få en avsevärt mindre kostnad i förhållande till nyttan av markavvattningen om ett annat område inte hade omfattats av verksamheten.

Vad deltagarna har kommit överens om kostnadsfördelningen *ska* läggas till grund för *beslutet om miljötillstånd eller igångsättningsbesked*, om borgenärer med panträtt i de fastigheter som ägs av deltagare och omfattas av markavvattningen medger det. Om en fastighet svarar för gemensam in-teckning, krävs det dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som föreskrivs för relaxation i 22 kap. 11 §

ägare behövs inte, om överenskommen inte har väsentlig betydelse för dem.

jordabalken. Medgivande av rättsägare behövs inte, om överenskommen inte har väsentlig betydelse för dem.

4 kap.

1 §¹

Om flera ansöker om *tillstånd* enligt miljöbalken till vattentäkt för bevattning ur samma vattentillgång och vattnet behöver fördelas mellan dem, får det vid meddelande av tillstånd bestämmas att tillståndshavarna *skall* utgöra en samfällighet för sådan fördelning (bevattningssamfällighet).

Om någon har fått *tillstånd* till en vattentäkt för bevattning och någon annan *söker tillstånd* till en ny vattentäkt för bevattning ur samma vattentillgång, får *mark- och miljödomstolen*, om det finns särskilda skäl, vid meddelande av det nya tillståndet bestämma att tillståndshavarna *skall* utgöra en bevattningssamfällighet. Om en samfällighet bildas enligt första stycket får i stället bestämmas att den som redan har tillstånd *skall* ingå i samfälligheten.

Om, sedan en samfällighet har bildats, någon gör en ansökan om *tillstånd* till en ny vattentäkt för bevattning ur samma vattentillgång, får *mark- och miljödom-*

Om flera ansöker om *miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked* enligt miljöbalken till vattentäkt för bevattning ur samma vattentillgång och vattnet behöver fördelas mellan dem, får det vid meddelande av tillstånd bestämmas att tillståndshavarna *ska* utgöra en samfällighet för sådan fördelning (bevattningssamfällighet).

Om någon har fått *miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked* till en vattentäkt för bevattning och någon annan *ansöker om miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked* till en ny vattentäkt för bevattning ur samma vattentillgång, får *Miljöprövningsmyndigheten*, om det finns särskilda skäl, vid meddelande av det nya tillståndet bestämma att tillståndshavarna *ska* utgöra en bevattningssamfällighet. Om en samfällighet bildas enligt första stycket får i stället bestämmas att den som redan har tillstånd *ska* ingå i samfälligheten.

Om, sedan en samfällighet har bildats, någon gör en ansökan om *miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked* till en ny vattentäkt för bevattning ur samma vatten-

¹ Senaste lydelse 2010:937.

stolen vid meddelande av tillstånd till vattentäkten bestämma att tillståndshavaren *skall* ingå i samfälligheten.

tillgång, får *Miljöprövningsmyndigheten* vid meddelande av tillstånd till vattentäkten bestämma att tillståndshavaren *ska* ingå i samfälligheten.

2 §²

Deltagarna i en bevattnings-samfällighet fördelar tillgängligt vatten mellan sig, om det behövs på grund av vattenbrist eller någon annan omständighet eller om någon deltagare inte utnyttjar sin rätt att ta vatten. Vid fördelningen *skall* de villkor iakttas som har bestämts av *mark- och miljödomstolen* i samband med att tillstånd meddelades.

Deltagarna i en bevattnings-samfällighet fördelar tillgängligt vatten mellan sig, om det behövs på grund av vattenbrist eller någon annan omständighet eller om någon deltagare inte utnyttjar sin rätt att ta vatten. Vid fördelningen *ska* de villkor iakttas som har bestämts av *Miljöprövningsmyndigheten* i samband med att tillstånd meddelades.

3 §³

Om det är lämpligt, får *mark- och miljödomstolen* bestämma att gemensamma anläggningar för bevattning *skall* inrättas för samtliga eller vissa av dem som *skall* ingå i samfälligheten.

Om det är lämpligt, får *Miljöprövningsmyndigheten* bestämma att gemensamma anläggningar för bevattning *ska* inrättas för samtliga eller vissa av dem som *ska* ingå i samfälligheten.

7 §⁴

Vad deltagarna har överenskommit om andelstalen och grunderna för avgiftsberäkningen *skall* läggas till grund för *mark- och miljödomstolens dom*, om borgenärer med panträtt i fastigheter som ägs av deltagare och omfattas av bevattningsverksam-

Vad deltagarna har överenskommit om andelstalen och grunderna för avgiftsberäkningen *ska* läggas till grund för *Miljöprövningsmyndighetens beslut*, om borgenärer med panträtt i fastigheter som ägs av deltagare och omfattas av bevattningsverksam-

² Senaste lydelse 2010:937.

³ Senaste lydelse 2010:937.

⁴ Senaste lydelse 2010:937.

heten medger det. Om en fastighet svarar för gemensam inteckning, krävs dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som föreskrivs för relaxation i 22 kap. 11 § jordabalken. Medgivande av rättsägare behövs inte, om överenskommelsen är väsentligen utan betydelse för dem.

heten medger det. Om en fastighet svarar för gemensam inteckning, krävs dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som föreskrivs för relaxation i 22 kap. 11 § jordabalken. Medgivande av rättsägare behövs inte, om överenskommelsen är väsentligen utan betydelse för dem.

5 kap.

1 §⁵

På yrkande av den som ansöker om eller har fått *tillstånd* enligt miljöbalken till vattenreglering för kraftändamål *skall* mark- och miljödomstolen besluta att ägare av andra strömfall som får nytta av regleringen *skall* delta i regleringsverksamheten. Detta *skall* ske om mer än hälften av verksamhetens nytta belöper på de strömfall som tillhör den som framställer yrkandet och dem som förenat sig med denne samt varje strömfall som yrkandet avser är utbyggt eller kan beräknas bli utbyggt för kraftändamål inom den närmaste tiden.

Om någon ansöker om eller har fått *tillstånd* enligt miljöbalken till vattenreglering för kraftändamål, *skall mark- och miljödomstolen* på yrkande av ägaren av ett annat strömfall som får

På yrkande av den som ansöker om eller har fått *miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked* enligt miljöbalken till vattenreglering för kraftändamål *ska* mark- och miljödomstolen besluta att ägare av andra strömfall som får nytta av regleringen *ska* delta i regleringsverksamheten. Detta *ska* ske om mer än hälften av verksamhetens nytta belöper på de strömfall som tillhör den som framställer yrkandet och dem som förenat sig med denne samt varje strömfall som yrkandet avser är utbyggt eller kan beräknas bli utbyggt för kraftändamål inom den närmaste tiden.

Om någon ansöker om eller har fått *miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked* enligt miljöbalken till vattenreglering för kraftändamål, *ska Miljöprövningsmyndigheten* på yrkande av ägaren av ett annat strömfall som får nytta av

⁵ Senaste lydelse 2010:937.

nytta av regleringen besluta att denna *skall* delta i verksamheten. regleringen besluta att denne *ska* delta i verksamheten.

3 §⁶

Kostnaderna för regleringsverksamheten fördelas mellan deltagarna på grundval av andelstal som bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn främst till den nytta var och en har av verksamheten.

Om en vattenreglering avser flera sjöar eller skilda sträckor i ett vattendrag och det på grund av detta behövs flera dammbyggnader eller särskilda anläggningar, *skall*, om det behövs, kostnaderna för varje sådan del av verksamheten beräknas särskilt och fördelas enligt grunderna i första stycket.

Vad deltagarna har överenskommit om kostnadsfördelningen *skall* läggas till grund för *mark- och miljödomstolens dom*, om borgenärer med panträtt i de fastigheter till vilka deltagarnas strömfall hör medger det. Om en fastighet svarar för gemensam in-teckning, krävs det dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som föreskrivs för relaxation i 22 kap. 11 § jordabalken. Medgivande av rättsägare behövs inte, om överenskommelsen är väsentligen utan betydelse för dem.

Om en vattenreglering avser flera sjöar eller skilda sträckor i ett vattendrag och det på grund av detta behövs flera dammbyggnader eller särskilda anläggningar, *ska*, om det behövs, kostnaderna för varje sådan del av verksamheten beräknas särskilt och fördelas enligt grunderna i första stycket.

Vad deltagarna har överenskommit om kostnadsfördelningen *ska* läggas till grund för *Miljöprövningsmyndighetens beslut*, om borgenärer med panträtt i de fastigheter till vilka deltagarnas strömfall hör medger det. Om en fastighet svarar för gemensam in-teckning, krävs det dessutom de medgivanden från fastighetsägare och fordringshavare som föreskrivs för relaxation i 22 kap. 11 § jordabalken. Medgivande av rättsägare behövs inte, om överenskommelsen är väsentligen utan betydelse för dem.

⁶ Senaste lydelse 2010:937.

4 §⁷

På yrkande av den som an-
söker om eller har fått *tillstånd* till
vattenreglering för bevattning
skall mark- och miljödomstolen
besluta att andra som har tillstånd
till vattentäkt för bevattning och
som får stadigvarande fördel av
regleringen genom förbättrade
möjligheter att bevattna *skall* delta
i regleringsverksamheten. Detta
skall ske om den som framställer
yrkandet och de som förenat sig
med denne om verksamheten har
större fördel av regleringsverk-
samheten än de som yrkandet
avser.

Om någon ansöker om eller
har fått *tillstånd* till vattenreglering
för bevattning, *skall* på yrkande
av någon annan som har tillstånd
till vattentäkt för bevattning och
som får stadigvarande fördel av
regleringen genom förbättrade
möjligheter att bevattna beslutas
att denne *ska* delta i verksam-
heten.

På yrkande av den som an-
söker om eller har fått *miljötill-
stånd eller igångsättningsbesked* till
vattenreglering för bevattning
ska mark- och miljödomstolen
besluta att andra som har tillstånd
till vattentäkt för bevattning och
som får stadigvarande fördel av
regleringen genom förbättrade
möjligheter att bevattna *ska* delta i
regleringsverksamheten. Detta
ska ske om den som framställer
yrkandet och de som förenat sig
med denne om verksamheten har
större fördel av regleringsverk-
samheten än de som yrkandet
avser.

Om någon ansöker om eller
har fått *miljötillstånd eller igång-
sättningsbesked* till vattenreglering
för bevattning, *ska* på yrkande av
någon annan som har tillstånd
till vattentäkt för bevattning och
som får stadigvarande fördel av
regleringen genom förbättrade
möjligheter att bevattna beslutas
att denne *ska* delta i verksam-
heten.

6 §

Har *tillstånd* till vattenregler-
ingsverksamhet meddelats på an-
sökan av flera som till gemensam
nytta vill utföra verksamheten,
utgör sökandena en samfällighet
för utförande och drift av verk-

Har *miljötillstånd eller igång-
sättningsbesked* till vattenregler-
ingsverksamhet meddelats på an-
sökan av flera som till gemensam
nytta vill utföra verksamheten,
utgör sökandena en samfällighet
för utförande och drift av verk-

⁷ Senaste lydelse 2010:937.

samheten, om de inte har kommit överens om annat.

Om vattenregleringsverksamhet, till vilken *tillstånd* har lämnats enligt första stycket, avser olika slag av ändamål, *skall* 1 och 4 §§ inte tillämpas.

samheten, om de inte har kommit överens om annat.

Om vattenregleringsverksamhet, till vilken *tillstånd* har lämnats enligt första stycket, avser olika slag av ändamål, *ska* 1 och 4 §§ inte tillämpas.

6 kap.

1 §⁸

Den som har *tillstånd* till vattenverksamhet *skall* betala en årlig bygdeavgift som bestäms av *mark- och miljödomstolen* att tas ut efter avgiftsenheter och avgiftsklasser enligt 2 och 3 §§, om verksamheten innebär

Den som har *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* till vattenverksamhet *ska* betala en årlig bygdeavgift som bestäms av *Miljöprövningsmyndigheten* att tas ut efter avgiftsenheter och avgiftsklasser enligt 2 och 3 §§, om verksamheten innebär

1. drift av ett vattenkraftverk,
2. vattenreglering som avser års- eller flerårsreglering,
3. vattenöverledning för något annat ändamål än kraftändamål, eller
4. ytvattentäkt.

Avser vattenverksamheten utvidgning av annan vattenverksamhet eller, om utvidgning tidigare har skett, flera andra vattenverksamheter, för vilka *tillstånd* har lämnats enligt miljöbalken, *skall* en gemensam avgift fastställas såsom för en enda verksamhet. Denna avgift ersätter tidigare avgifter.

Bygdeavgift *skall* enligt de närmare bestämmelser som meddelas av regeringen användas dels för att förebygga eller minska sådana skador av vattenverksamheten eller anläggningar för denna

Avser vattenverksamheten utvidgning av annan vattenverksamhet eller, om utvidgning tidigare har skett, flera andra vattenverksamheter, för vilka *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* har lämnats enligt miljöbalken, *ska* en gemensam avgift fastställas såsom för en enda verksamhet. Denna avgift ersätter tidigare avgifter.

Bygdeavgift *ska* enligt de närmare bestämmelser som meddelas av regeringen användas dels för att förebygga eller minska sådana skador av vattenverksamheten eller anläggningar för denna

⁸ Senaste lydelse 2010:937.

som inte har ersatts enligt 31 kap. miljöbalken och för att gottgöra sådana skador, dels för att tillgodose allmänna ändamål för den bygd som berörs av vattenverksamheten eller anläggningar för denna.

som inte har ersatts enligt 31 kap. miljöbalken och för att gottgöra sådana skador, dels för att tillgodose allmänna ändamål för den bygd som berörs av vattenverksamheten eller anläggningar för denna.

4 §

Bygdeavgift *skall* tas ut från och med kalenderåret närmast efter det år då *tillståndet* till vattenverksamhet togs i anspråk till och med det år då verksamheten läggs ned.

Bygdeavgiften *skall* före varje kalenderårs utgång betalas till länsstyrelsen i det län där verksamheten huvudsakligen bedrivs.

Bygdeavgift *ska* tas ut från och med kalenderåret närmast efter det år då *miljötillståndet eller igångsättningsbeskedet* till vattenverksamhet togs i anspråk till och med det år då verksamheten läggs ned.

Bygdeavgiften *ska* före varje kalenderårs utgång betalas till länsstyrelsen i det län där verksamheten huvudsakligen bedrivs.

5 §⁹

Mark- och miljödomstolen, länsstyrelsen eller tillsynsmyndigheten får, om det är lämpligare, i stället för att meddela sådana villkor eller förelägganden som avses i 11 kap. 8 § miljöbalken ålägga tillståndshavaren att betala en särskild avgift för främjande av fisket i det vatten som berörs av vattenverksamheten eller inom något angränsande vattenområde. Avgiften kan fastställas som en engångsavgift eller som en årlig avgift.

Beloppet av årlig avgift beräknas så, att det av *mark- och miljödomstolen, länsstyrelsen* eller till-

Miljöprövningsmyndigheten eller tillsynsmyndigheten får, om det är lämpligare, i stället för att meddela sådana villkor eller förelägganden som avses i 11 kap. 8 § miljöbalken ålägga tillståndshavaren att betala en särskild avgift för främjande av fisket i det vatten som berörs av vattenverksamheten eller inom något angränsande vattenområde. Avgiften kan fastställas som en engångsavgift eller som en årlig avgift.

Beloppet av årlig avgift beräknas så, att det av *Miljöprövningsmyndigheten* eller tillsynsmyndig-

⁹ Senaste lydelse 2010:1274.

synsmyndigheten fastställda avgiftsbeloppet multipliceras med det tal som anger förhållandet mellan prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken för det år då avgiften ska betalas och prisbasbeloppet för det år då avgiften fastställdes.

heten fastställda avgiftsbeloppet multipliceras med det tal som anger förhållandet mellan prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken för det år då avgiften ska betalas och prisbasbeloppet för det år då avgiften fastställdes.

6 §¹⁰

Om vattenverksamhet som avses i 1 § eller anläggningar för denna kan antas skada fisket eller kommer att orsaka en inte obetydlig ändring i de naturliga vattenståndsförhållandena, *skall* den som har *tillstånd* till verksamheten betala en årlig allmän fiskeavgift för främjande av fisket inom landet.

Om vattenverksamhet som avses i 1 § eller anläggningar för denna kan antas skada fisket eller kommer att orsaka en inte obetydlig ändring i de naturliga vattenståndsförhållandena, *ska* den som har *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* till verksamheten betala en årlig allmän fiskeavgift för främjande av fisket inom landet.

Avgiften bestäms av *mark- och miljödomstolen* att tas ut efter avgiftsenheter och avgiftsklasser enligt 7 och 8 §§.

Avgiften bestäms av *Miljöprövningsmyndigheten* att tas ut efter avgiftsenheter och avgiftsklasser enligt 7 och 8 §§.

Avser vattenverksamhet utvidgning av annan vattenverksamhet eller, om utvidgning tidigare har skett, flera andra vattenverksamheter, för vilka tillstånd har lämnats enligt miljöbalken, *skall* en gemensam avgift fastställas såsom för en enda verksamhet. Denna avgift ersätter tidigare avgifter.

Avser vattenverksamhet utvidgning av annan vattenverksamhet eller, om utvidgning tidigare har skett, flera andra vattenverksamheter, för vilka tillstånd har lämnats enligt miljöbalken, *ska* en gemensam avgift fastställas såsom för en enda verksamhet. Denna avgift ersätter tidigare avgifter.

¹⁰ Senaste lydelse 2010:937.

9 §¹¹

Om det årliga beloppet av den allmänna fiskeavgiften är ringa, får *mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen* bestämma att avgiftsskyldigheten *skall* fullgöras genom engångsbetalning. Ett sådant villkor *skall* meddelas om det årliga avgiftsbeloppet skulle understiga femhundra kronor.

Om det årliga beloppet av den allmänna fiskeavgiften är ringa, får *Miljöprövningsmyndigheten eller tillsynsmyndigheten* bestämma att avgiftsskyldigheten *ska* fullgöras genom engångsbetalning. Ett sådant villkor *ska* meddelas om det årliga avgiftsbeloppet skulle understiga femhundra kronor.

7 kap.

1 §¹²

Bestämmelser om *ansökningsmål* finns i 21 kap. 1 a § miljöbalken.

Bestämmelser om *ärenden om miljöprövning* finns i 20 kap. 3 § miljöbalken.

Ansökningsmål är även mål om

1. *bestämmande enligt 2 kap. 9 § av ersättning för rätten att ta i anspråk ett strömfall,*

2. *inrättande enligt 4 kap. 3 § av en gemensam anläggning för bevattning, sedan en samfällighet enligt 4 kap. har bildats,*

3. *överflyttning enligt 8 kap. 3 § första stycket av rätten till andelskraft,*

4. *omprövning, utan samband med pågående ansökningsmål, enligt 17 § första stycket eller omprövning enligt 17 § andra stycket, och*

5. *fastställelse enligt 18 § av en överenskommelse.*

¹¹ Senaste lydelse 2010:937.

¹² Senaste lydelse 2010:937.

2 §

Stämningssmål är talan om

1. utrivning eller ändring av en vattenanläggning, när talan grundas på att anläggningen inte har tillkommit i laga ordning eller inte är av laga beskaffenhet,

2. ersättning för skada eller intrång genom en sådan anläggning som avses i 1,

3. ersättning för skada genom utrivning av en vattenanläggning, om utrivningen har skett utan tillstånd men sådant tillstånd skulle ha behövts, eller ersättning, utan samband med pågående ansökningsmål, enligt 11 kap. 22 § *andra stycket* miljöbalken,

4. ersättning enligt 2 kap. 10 § *andra stycket*,

5. deltagande, utan samband med pågående *ansökningsmål*, i en vattenreglering enligt 5 kap. 1 eller 4 §,

6. särskild tvångsrätt, utan samband med pågående *ansökningsmål*, enligt 2 kap. 6 § tredje stycket denna lag och 28 kap. 10–13 §§ miljöbalken,

7. omprövning enligt 8 kap. 2 § *andra stycket*,

8. meddelande av bestämmelser enligt 16 §,

9. ersättning enligt 31 kap. 33 § miljöbalken,

10. ersättning eller annat på grund av att en vattenanläggning inte underhålls i enlighet med 11 kap. 17 eller 18 §§ miljöbalken,

11. ersättning för skada på grund av att vattenverksamhet inte drivs i enlighet med villkoren i en tillståndsdöm eller ett tillståndsbeslut eller, om sådana villkor saknas, drivs så att det genom inverkan på vattenförhållandena skadar allmänna eller enskilda intressen,

12. ersättning enligt 28 kap. 11 § miljöbalken,

3. ersättning för skada genom utrivning av en vattenanläggning, om utrivningen har skett utan tillstånd men sådant tillstånd skulle ha behövts, eller ersättning, utan samband med pågående ansökningsmål, enligt 11 kap. 22 § miljöbalken,

5. deltagande, utan samband med pågående *ärende om miljöprövning*, i en vattenreglering enligt 5 kap. 1 eller 4 §,

6. särskild tvångsrätt, utan samband med pågående *ärende om miljöprövning*, enligt 2 kap. 6 § tredje stycket denna lag och 28 kap. 10–13 §§ miljöbalken,

13. ersättning, utan samband med pågående *ansökningsmål*, enligt 25 kap. 11 § miljöbalken, och

14. fördelning av vatten enligt 9 kap. 6 §.

Förfarandet vid *mark- och miljödomstolarna i ansökningsmål*

3 §¹³

Bestämmelser om förfarandet vid *mark- och miljödomstolarna i ansökningsmål* finns även i 22 kap. miljöbalken.

5 §¹⁴

Innan *mark- och miljödomstolen* meddelar *en dom* om ersättning för strömfall som *skall* avstås enligt 2 kap. 9 § och utgör fastighetsdel, *skall* en karta med beskrivning ha upprättats över området samt dess gränser ha utmärkts i den ordning som gäller för fastighetsbildning.

Innan *mark- och miljödomstolen* meddelar *en dom* om *tillstånd* till ett vattenkraftverk, *skall domstolen* se till att det finns en lämplig fastighet, som ägs av sökanden och med vilken rätten till tillgodogörandet av vattenkraften för framtiden *skall* vara förenad (strömfallsfastighet).

13. ersättning, utan samband med pågående *ärende om miljöprövning*, enligt 25 kap. 11 § miljöbalken, och

Förfarandet vid *Miljöprövningsmyndigheten*

Bestämmelser om förfarandet vid *Miljöprövningsmyndigheten* finns även i 20 kap. miljöbalken och föreskrifter som är meddelade med stöd av 20 kap. miljöbalken.

Innan *Miljöprövningsmyndigheten* meddelar *ett beslut* om ersättning för strömfall som *ska* avstås enligt 2 kap. 9 § och utgör fastighetsdel, *ska* en karta med beskrivning ha upprättats över området samt dess gränser ha utmärkts i den ordning som gäller för fastighetsbildning.

Innan *Miljöprövningsmyndigheten* *beslutar* om *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* till ett vattenkraftverk, *ska myndigheten* se till att det finns en lämplig fastighet, som ägs av sökanden och med vilken rätten till tillgodogörandet av vattenkraften för framtiden *ska* vara förenad (strömfallsfastighet).

¹³ Senaste lydelse 2010:937.

¹⁴ Senaste lydelse 2010:937.

7 §¹⁵

Fastställs bestämmelser om innehållande och tappning av vatten för att under osedvanliga förhållanden tillgodose säkerheten hos en vattenanläggning och kan de skador som följer om bestämmelserna utnyttjas inte lämpligen uppskattas på förhand, får *mark- och miljödomstolen* skjuta upp frågan om ersättning.

Anspråk på grund av skada som avses i första stycket prövas på det sätt som föreskrivs i 24 kap. 18 § miljöbalken.

11 §¹⁶

I fråga om förfarandet i stämningssmål gäller i övrigt *bestämmelserna om ansökningsmål i 22 kap. 11 a § andra och tredje styckena, 12 och 13 §§, 16 § första stycket, 18 och 20 §§, 21 § första och andra stycket samt 24 § miljöbalken*

I mål enligt 2 § 6 gäller också 22 kap. 23 och 28 §§ miljöbalken. Om det i ett sådant mål är fråga om arbete för att förebygga eller minska skador eller olägenheter till följd av verksamhet enligt balken eller denna lag, gäller även 22 kap. 14 § miljöbalken.

12 §¹⁷

Om svaranden för att bemöta käromålet gör en ansökan hos *mark- och miljödomstolen* enligt 21 kap. 1 a § första stycket 3 miljö-

Fastställs bestämmelser om innehållande och tappning av vatten för att under osedvanliga förhållanden tillgodose säkerheten hos en vattenanläggning och kan de skador som följer om bestämmelserna utnyttjas inte lämpligen uppskattas på förhand, får *Miljöprövningsmyndigheten* skjuta upp frågan om ersättning.

I fråga om förfarandet i stämningssmål gäller i övrigt *20 kap. 24 § miljöbalken*.

Om svaranden för att bemöta käromålet gör en ansökan hos *Miljöprövningsmyndigheten* enligt 20 kap. 3 § första stycket 4 miljö-

¹⁵ Senaste lydelse 2018:1421.

¹⁶ Senaste lydelse 2024:970.

¹⁷ Senaste lydelse 2010:937.

balken eller om ändrade bestämmelser om vattentappning enligt 13 § detta kapitel, *handläggs målet i dess helhet som ett ansökningsmål, om inte målet med stöd av 21 kap. 1 a § andra stycket miljöbalken ändå behandlas som ett stämningsmål.*

Har beslut om borttagande eller ändring av en vattenanläggning meddelats av mark- och miljödomstolen i ett stämningsmål, av kronofogdemyndigheten med stöd av lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning eller av tillsynsmyndigheten enligt 26 kap. 9, 10 eller 18 § miljöbalken och görs en ansökan som avses i första stycket, får *mark- och miljödomstolen i ansökningsmålet* bestämma att beslutet inte får verkställas innan målet har blivit slutligt avgjort eller *mark- och miljödomstolen* förordnar annat. Sökanden ska ställa säkerhet för kostnader och skador.

balken eller om ändrade bestämmelser om vattentappning enligt 13 § detta kapitel *innan mark- och miljödomstolen har avgjort målet, får mark- och miljödomstolen inte avgöra målet förrän ansökan har prövats av Miljöprövningsmyndigheten.*

Har beslut om borttagande eller ändring av en vattenanläggning meddelats av mark- och miljödomstolen i ett stämningsmål, av kronofogdemyndigheten med stöd av lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning eller av tillsynsmyndigheten enligt 26 kap. 9, 10 eller 18 § miljöbalken och görs en ansökan som avses i första stycket, får *Miljöprövningsmyndigheten i miljöprövningsärendet* bestämma att beslutet inte får verkställas innan målet har blivit slutligt avgjort eller *Miljöprövningsmyndigheten* förordnar annat. Sökanden ska ställa säkerhet för kostnader och skador.

13 §¹⁸

Mark- och miljödomstolen kan fastställa ändrade eller nya bestämmelser om innehållande och tappning av vatten efter ansökan av annan än tillståndshavaren, om *han* vill utnyttja vattenkraften i sitt strömfall bättre, eller efter ansökan av en kommun eller ett vattenförbund som vill tillgodose

Miljöprövningsmyndigheten kan fastställa ändrade eller nya bestämmelser om innehållande och tappning av vatten efter ansökan av annan än tillståndshavaren, om *hen* vill utnyttja vattenkraften i sitt strömfall bättre, eller efter ansökan av en kommun eller ett vattenförbund som vill

¹⁸ Senaste lydelse 2010:937.

den allmänna miljövården eller hälsovården eller främja fisket. Till förmån för allmänna farleder, allmänna hamnar, bevattnings- och markavvattningssamfälligheter samt avlopps företag kan sådana bestämmelser fastställas på ansökan av huvudmannen.

tillgodose den allmänna miljövården eller hälsovården eller främja fisket. Till förmån för allmänna farleder, allmänna hamnar, bevattnings- och markavvattningssamfälligheter samt avlopps företag kan sådana bestämmelser fastställas på ansökan av huvudmannen.

Bestämmelser om att tillstånd krävs för vissa verksamheter och åtgärder finns i 7 kap. 28 a–29 b §§ miljöbalken.

14 §¹⁹

Ett tillstånd till vattentäkt får omprövas av *mark- och miljödomstolen* efter ansökan av den som driver en annan vattentäkt som är beroende av samma vattentillgång eller av den som söker tillstånd till en sådan vattentäkt. Därvid äger vad som i 16 kap. 11 § miljöbalken föreskrivs om jämkning av verksamheten eller företräde åt den ena verksamheten motsvarande tillämpning.

Ett tillstånd till vattentäkt får omprövas av *Miljöprövningsmyndigheten* efter ansökan av den som driver en annan vattentäkt som är beroende av samma vattentillgång eller av den som söker tillstånd till en sådan vattentäkt. Därvid äger vad som i 16 kap. 11 § miljöbalken föreskrivs om jämkning av verksamheten eller företräde åt den ena verksamheten motsvarande tillämpning.

15 §²⁰

På ansökan av länsstyrelse eller den avgiftsskyldige får *mark- och miljödomstolen* föreskriva den ändring av en bygdeavgift eller en allmän fiskeavgift som kan behövas med hänsyn till erfarenheterna av vattenverksamhetens verkningar eller till bestående hinder att utnyttja verksamheten i den avsedda omfattningen.

På ansökan av länsstyrelse eller den avgiftsskyldige får *Miljöprövningsmyndigheten* föreskriva den ändring av en bygdeavgift eller en allmän fiskeavgift som kan behövas med hänsyn till erfarenheterna av vattenverksamhetens verkningar eller till bestående hinder att utnyttja verksamheten i den avsedda omfattningen.

¹⁹ Senaste lydelse 2010:937.

²⁰ Senaste lydelse 2023:634.

Frågan om ändring av en sådan avgift får även tas upp till prövning i samband med en omprövning enligt 24 kap. 5, 13 eller 13 a § miljöbalken eller enligt 13 eller 14 § detta kapitel.

18 §²¹

En överenskommelse om att någon *skall* inträda i eller utträda ur en samfällighet enligt denna lag, att en deltagares andelstal *skall* ändras eller att samfälligheten *skall* upphöra har samma verkan som *en tillståndsdom eller ett tillståndsbeslut*, om överenskommelsen på ansökan av en deltagare godkänns av *mark- och miljödomstolen*. Ett sådant godkännande får inte lämnas om det är uppenbart att överenskommelsen strider mot denna lag.

En överenskommelse om att någon *ska* inträda i eller utträda ur en samfällighet enligt denna lag, att en deltagares andelstal *ska* ändras eller att samfälligheten *ska* upphöra har samma verkan som *ett miljötillstånd eller ett igångsättningsbesked*, om överenskommelsen på ansökan av en deltagare godkänns av *Miljöprövningsmyndigheten*. Ett sådant godkännande får inte lämnas om det är uppenbart att överenskommelsen strider mot denna lag.

20 §²²

Om det vid en fastighetsreglering beslutas att en fråga om markavvattning *skall* prövas enligt miljöbalken, *skall* detta anmälas av lantmäterimyndigheten till *mark- och miljödomstolen*. Ägarna av de fastigheter som ingår i fastighetsregleringen anses då som sökande.

Anmälan *skall* vara skriftlig och innehålla samma uppgifter som en ansökan om *tillstånd till* markavvattning.

Om det vid en fastighetsreglering beslutas att en fråga om markavvattning *ska* prövas enligt miljöbalken, *ska* detta anmälas av lantmäterimyndigheten till *Miljöprövningsmyndigheten*. Ägarna av de fastigheter som ingår i fastighetsregleringen anses då som sökande.

Anmälan *ska* vara skriftlig och innehålla samma uppgifter som en ansökan om *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* för markavvattning.

²¹ Senaste lydelse 2010:937.

²² Senaste lydelse 2010:937.

27 §

Om sökanden återkallar sin ansökan, *skall* de sakägare som har framställt yrkande om att delta i markavvattningen underrättas. Om sådana sakägare saknas eller inte inom föreskriven tid begär att handläggningen fortsätter, *skall målet* skrivas av.

Sakägare på vars begäran målet handläggs vidare anses därefter som sökande.

Om sökanden återkallar sin ansökan, *ska* de sakägare som har framställt yrkande om att delta i markavvattningen underrättas. Om sådana sakägare saknas eller inte inom föreskriven tid begär att handläggningen fortsätter, *ska ärendet* skrivas av.

28 §²³

Ett mål som har inletts efter anmälan av lantmäterimyndigheten enligt 20 § *skall* skrivas av, om fastighetsregleringsförrättningen ställs in. Handläggningen *skall* dock fortsätta, om sakägare som har fört talan i målet och som har kunnat ansöka om markavvattningen begär det. Underrättas sakägarna om regleringsförrättningens inställande vid ett sammanträde vid *mark- och miljödomstol*, *skall* begäran framställas vid sammanträdet. I annat fall *skall* begäran framställas inom den tid som *mark- och miljödomstolen* bestämmer.

Ett mål som har inletts efter anmälan av lantmäterimyndigheten enligt 20 § *ska* skrivas av, om fastighetsregleringsförrättningen ställs in. Handläggningen *ska* dock fortsätta, om sakägare som har fört talan i målet och som har kunnat ansöka om markavvattningen begär det. Underrättas sakägarna om regleringsförrättningens inställande vid ett sammanträde vid *Miljöprövningsmyndigheten*, *ska* begäran framställas vid sammanträdet. I annat fall *ska* begäran framställas inom den tid som *Miljöprövningsmyndigheten* bestämmer.

²³ Senaste lydelse 2010:937.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.
 3. Ett tillstånd som är meddelat med stöd av 9 kap. 6 § eller 11 kap. 9 § miljöbalken i dess äldre lydelse eller motsvarande äldre bestämmelser ska vid tillämpningen av denna lag gälla som ett miljö-tillstånd som är meddelat med stöd av 20 kap. miljöbalken.

1.24 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor att 2, 7, 9 och 20 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

I denna lag används följande uttryck med nedan angiven betydelse.

Allvarlig kemikalieolycka: olycka med ett eller flera farliga ämnen inblandade, t.ex. utsläpp, brand eller en explosion, som orsakas av okontrollerade händelseförlopp i samband med driften vid en verksamhet som omfattas av denna lag, och som medför omedelbar eller fördröjd, allvarlig fara för människors hälsa eller miljön, inom eller utanför verksamheten.

Farliga ämnen: ämnen och blandningar som regeringen har meddelat föreskrifter om och som förekommer som råvara eller som produkter, biprodukter, restprodukter och mellanprodukter, inbegripet sådana ämnen som rimligen kan bildas vid en olycka.

Verksamhet: hela det område som står under en verksamhetsutövers ledning eller kontroll eller flera verksamhetsutövers gemensamma ledning eller kontroll och där det finns farliga ämnen vid en eller flera anläggningar, inbegripet såväl det geografiska området som gemensamma eller därtill hörande infrastrukturer eller aktiviteter.

Anläggning: teknisk enhet inom en verksamhet, antingen ovanför eller under marknivå, där farliga ämnen tillverkas, används, hanteras eller förvaras. Detta inbegriper all utrustning, alla konstruktioner, ledningar, maskiner, verktyg, enskilda industrijärnvägsspår, lastkajer, bryggor, pirar, magasin eller liknande anordningar, flytande eller fasta, som är nödvändiga för anläggningens drift.

Verksamhetsutövere: varje fysisk eller juridisk person som driver eller innehar en verksamhet eller anläggning eller som på annat sätt har rätt att fatta avgörande ekonomiska eller andra beslut om verksamhetens eller anläggningens tekniska drift. Om flera verksamheter

¹ Senaste lydelse 2015:233.

med en gemensam ägare är samlokaliserade, ska dessa anses som en enda verksamhet och den gemensamma ägaren som verksamhetsutövare.

Lager: förekomst av en viss mängd farliga ämnen för magasinering, förvaring eller lagerhållning.

Tillstånd: ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked som har getts enligt miljöbalken eller föreskrifter som har meddelats med stöd av miljöbalken eller enligt motsvarande äldre bestämmelser.

7 §²

För verksamhet som omfattas av denna lag ska verksamhetsutövaren ge in en skriftlig anmälan till länsstyrelsen i det län där verksamheten ligger.

En anmälningspliktig verksamhet får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte länsstyrelsen beslutar något annat.

Om verksamheten omfattas av *tillståndsplikt* enligt miljöbalken får regeringen meddela föreskrifter om begränsningar av anmälningsskyldigheten.

Om verksamheten omfattas av *tillstånds- eller granskningsplikt* enligt miljöbalken får regeringen meddela föreskrifter om begränsningar av anmälningsskyldigheten.

9 §

Regeringen får föreskriva att det *skall* vara förbjudet att utan tillstånd anlägga eller ändra en verksamhet som omfattas av denna lag, även om *tillstånd* inte krävs enligt miljöbalken.

Ansökan om tillstånd enligt första stycket prövas av *mark- och miljödomstol*. Ett mål om sådant tillstånd är *ansökningsmål* enligt miljöbalken. Regeringen får före-

Regeringen får föreskriva att det *ska* vara förbjudet att utan tillstånd anlägga eller ändra en verksamhet som omfattas av denna lag, även om *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* inte krävs enligt miljöbalken.

Ansökan om tillstånd enligt första stycket prövas av *den prövningsmyndighet som avses i 20 kap. 2 § miljöbalken*.

² Senaste lydelse 2015:233.

skriva att ansökan om tillstånd för vissa slag av verksamheter skall prövas av länsstyrelsen.

20 §

En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att säkerställa att denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen följs. Detsamma gäller för domar och beslut enligt miljöbalken.

Förelägganden och förbud får inte begränsa ett beslut eller en dom om tillstånd i ett <i>ansökningsmål</i> enligt miljöbalken som har rättskraft enligt 24 kap. 1 § miljöbalken.	Förelägganden och förbud får inte begränsa ett beslut eller en dom om tillstånd i ett <i>ärende</i> som har rättskraft enligt 24 kap. 1 § miljöbalken.

Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.25 Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)

Härigenom föreskrivs i fråga om naturgaslagen (2005:403) att 2 kap. 7 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §¹

Vid prövning av frågor om meddelande av koncession ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas.

För verksamheter och åtgärder som ska prövas för en koncession ska

1. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en *undersökning* enligt 6 kap. 23–26 §§ har gjorts *om annat inte följer av undantagen i 6 kap. 23 § andra stycket*,

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas, *och*

3. ett förenklat underlag tas fram enligt 6 kap. 47 § miljöbalken, om länsstyrelsen beslutar att en betydande miljöpåverkan inte kan antas.

1. frågan om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 26 och 27 §§ miljöbalken efter att en *granskning* enligt 6 kap. 23 och 24 §§ har gjorts, *och*

2. en specifik miljöbedömning göras, information lämnas och samordning ske enligt 6 kap. 28–46 §§ miljöbalken, om en betydande miljöpåverkan kan antas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

¹ Senaste lydelse 2024:971.

1.26 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Härigenom föreskrivs i fråga om plan- och bygglagen (2010:900) att 4 kap. 34 §, 5 kap. 7 a § och 9 kap. 8 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

34 §¹

Om en betydande miljöpåverkan kan antas enligt det beslut som avses i 5 kap. 11 a § tredje stycket eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 6 kap. 4 § miljöbalken, ska redovisningen enligt 33 § första stycket 4 i fråga om miljökonsekvenserna ha det innehåll som följer av 6 kap. 11, 12 och 16 §§ miljöbalken.

Redovisningen ska också uppfylla kraven i 6 kap. 35 § 1–7, 36, 37 och 43 §§ miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till dessa bestämmelser, om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för att anlägga

Redovisningen ska också uppfylla kraven i 6 kap. 35 § 1–7, 36 och 37 §§ miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till dessa bestämmelser, om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för att anlägga

1. ett industriområde,
2. ett köpcentrum, en parkeringsanläggning eller något annat stadsbyggnadsprojekt,
3. en skidbacke, skidlift eller linbana med tillhörande anläggningar,
4. en hamn för fritidsbåtar,
5. ett hotellkomplex eller en fritidsby med tillhörande anläggningar, utanför sammanhållen bebyggelse,
6. en campingplats,
7. en nöjespark,
8. en djurpark,
9. en spårväg, eller
10. en tunnelbana.

¹ Senaste lydelse 2021:785.

Inför beslutet om detaljplanen ska kommunen slutföra miljöbedömningen genom att med hänsyn till innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen och det som har kommit fram under handläggningen av ärendet identifiera, beskriva och göra en slutlig och samlad bedömning av miljöeffekterna.

5 kap.

7 a §²

Särskilda bestämmelser om ett samordnat planförfarande finns i 11 c § andra stycket, 16 och 18 a §§, 21 § tredje stycket och 23 § andra stycket för en detaljplan som är förenlig med översiktsplanen och länsstyrelsens granskningsyttrande enligt 3 kap. 16 § och som enbart gäller

1. en verksamhet som har *tillståndsprövats* eller ska *tillståndsprövas* enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 kap. 6 § miljöbalken, eller

2. en åtgärd som har *prövats* eller ska *prövas* genom upprättande och fastställande av en vägplan enligt väglagen (1971:948) eller en järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg.

Bestämmelserna om ett samordnat planförfarande är endast tillämpliga om den del av översiktsplanen som har betydelse för planförslaget är aktuell enligt 3 kap. 25 § när ärendet påbörjas.

9 kap.

8 §³

Utöver det som följer av 2–7 §§ krävs det bygglov i den utsträckning som framgår av

1. föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §,

2. det som kommunen för ett område som utgör en värdefull miljö

a) i en detaljplan har bestämt i fråga om att vidta en åtgärd som avses i 4 § första stycket 3 eller 4 a–4 c §§,

² Senaste lydelse 2021:785.

³ Senaste lydelse 2018:1324.

b) i en detaljplan eller områdesbestämmelser har bestämt i fråga om att underhålla eller ändra ett byggnadsverk eller bebyggelseområde som avses i 8 kap. 13 §,

3. det som kommunen i områdesbestämmelser har bestämt i fråga om att utanför en sammanhållen bebyggelse vidta åtgärder som avses i 6 § första stycket 1 och 2,

4. det som kommunen i områdesbestämmelser har bestämt i fråga om ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk eller liknande näring,

5. det som kommunen i en detaljplan eller områdesbestämmelser har bestämt i fråga om att anordna eller väsentligt ändra anläggningar för *sådana grundvattentäkter som avses i 11 kap. 11 § 1 miljöbalken*,

5. det som kommunen i en detaljplan eller områdesbestämmelser har bestämt i fråga om att anordna eller väsentligt ändra anläggningar för *vattentäkt för en- eller tvåfamiljsfastighets eller jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning*,

6. det som kommunen i en detaljplan har bestämt i fråga om att i området färga om, byta fasadbeklädnad eller byta taktäckningsmaterial,

7. det som kommunen i områdesbestämmelser har bestämt i fråga om att i området byta en byggnads färg, fasadbeklädnad eller taktäckningsmaterial eller vidta någon annan åtgärd som avsevärt påverkar byggnadens yttre utseende,

8. det som kommunen i en detaljplan har bestämt i fråga om en sådan tillbyggnad som avses i 5 a §,

9. det som kommunen i en detaljplan har bestämt i fråga om en sådan åtgärd som avses i 3 c §.

Första stycket 4 och 5 gäller endast om det finns särskilda skäl för en bygglovsprövning.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.27 Förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)

Härigenom föreskrivs i fråga om luftfartslagen (2010:500) att 6 kap. 6 § ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

6 §¹

Ett tillstånd enligt 5 § får meddelas endast om flygplatsen är lämplig från allmän synpunkt. Vid prövningen ska hänsyn särskilt tas till flygsäkerheten, relationen till övrig luftfart och andra transportslag, totalförsvaret samt särskilda störningar.

Vid tillståndsprövningen ska 3 och 4 kap. samt 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken tillämpas. Ett tillstånd som medverkar till att en miljökvalitetsnorm för annat än vatten som avses i 5 kap. 2 § första stycket 1 miljöbalken inte följs får meddelas endast om tillståndet förenas med de krav som behövs för att följa normen eller om det finns en sådan förutsättning för tillstånd som anges i 5 kap. 5 § andra stycket miljöbalken. Vid tillståndsprövningen ska prövningsmyndigheten tillämpa det som sägs om mark- och miljödomstolens handläggning i 22 kap. 13 § miljöbalken.

Ett tillstånd får inte meddelas i strid mot en detaljplan eller områdesbestämmelser. Om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas, får dock mindre avvikelser göras.

Vid tillståndsprövningen ska 3 och 4 kap. samt 5 kap. 3–5 §§ miljöbalken tillämpas. Ett tillstånd som medverkar till att en miljökvalitetsnorm för annat än vatten som avses i 5 kap. 2 § första stycket 1 miljöbalken inte följs får meddelas endast om tillståndet förenas med de krav som behövs för att följa normen eller om det finns en sådan förutsättning för tillstånd som anges i 5 kap. 5 § andra stycket miljöbalken. Vid tillståndsprövningen ska prövningsmyndigheten tillämpa det som sägs om *Miljöprövningsmyndighetens* handläggning i 20 kap. 24 § miljöbalken.

¹ Senaste lydelse 2018:1423.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.28 Lagen Förslag till lag om ändring i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar att 2 kap. 4 § och 3 kap. 1 och 2 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §¹

Mark- och miljödomstolen ska, om inte annat är föreskrivet, bestå av en lagfaren domare och ett tekniskt råd.

I stället för det tekniska rådet får ytterligare en lagfaren domare ingå i rätten, om målets eller ärendets beskaffenhet motiverar det.

Vid avgörande i sak av en *tillståndsfråga* enligt miljöbalken ska även två särskilda ledamöter ingå i rätten, om det inte med hänsyn till målets eller ärendets omfattning och svårighetsgrad är tillräckligt med en lagfaren domare och ett tekniskt råd. Även i andra fall får två särskilda ledamöter ingå i rätten, om målets eller ärendets beskaffenhet motiverar det. I stället för en av de särskilda ledamöterna får ytterligare en lagfaren domare eller ett tekniskt råd ingå i rätten.

Vid avgörande i sak av en *fråga om miljötillstånd* enligt miljöbalken ska även två särskilda ledamöter ingå i rätten, om det inte med hänsyn till målets eller ärendets omfattning och svårighetsgrad är tillräckligt med en lagfaren domare och ett tekniskt råd. Även i andra fall får två särskilda ledamöter ingå i rätten, om målets eller ärendets beskaffenhet motiverar det. I stället för en av de särskilda ledamöterna får ytterligare en lagfaren domare eller ett tekniskt råd ingå i rätten.

I de fall och under de förutsättningar som anges i tredje stycket får, utöver vad som anges där, ytterligare en eller två ledamöter ingå i rätten. Om rätten utökas med två ledamöter ska den ena ledamoten vara lagfaren domare och den andra tekniskt råd eller särskild ledamot.

¹ Senaste lydelse 2021:459.

3 kap.

1 §²

Mål om utövande av *miljöfarlig verksamhet*, vattenverksamhet, vattenanläggningar och ersättning vid vattenverksamhet samt om utdömande av vite enligt miljöbalken efter särskild ansökan av myndighet prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs, har bedrivits eller kommer att bedrivs. *Mål om utövande av verksamhet vid anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för hantering, bearbetning, lagring och slutförvaring av använt kärnbränsle eller kärnavfall prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område någon av anläggningarna ligger eller är avsedd att ligga.*

Mål om utövande av *miljöpåverkande verksamhet*, vattenverksamhet, vattenanläggningar och ersättning vid vattenverksamhet *som inleds genom en ansökan om stämning vid mark- och miljödomstol* samt *mål* om utdömande av vite enligt miljöbalken efter särskild ansökan av myndighet prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs, har bedrivits eller kommer att bedrivs.

Mål om ersättning vid skada eller intrång enligt 28 kap. 2–5 §§ miljöbalken och vid ingripande av det allmänna enligt miljöbalken prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område skadan eller intrånget i huvudsak har inträffat eller kommer att inträffa.

Mål om ersättning för miljöskador enligt 32 kap. miljöbalken prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område den skadegörande verksamheten i huvudsak bedrivs eller har bedrivits. Den som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet som kan medföra en sådan skada som avses i 32 kap. 3 § miljöbalken kan begära prövning av ersättningsfrågan vid den mark- och miljödomstol inom vars område verksamheten i huvudsak bedrivs eller kommer att bedrivs.

Mål om utdömande av vite enligt plan- och bygglagen (2010:900) efter särskild ansökan av myndighet prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område myndigheten ligger.

Mål som har överklagats till mark- och miljödomstol prövas av den mark- och miljödomstol

² Senaste lydelse 2015:686.

inom vars område förvaltningsmyndigheten eller kommunen som först har prövat ärendet ligger, om inte annat följer av bestämmelser som avses i *sjunde* stycket.

Mål som har överklagats till mark- och miljödomstol prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område förvaltningsmyndigheten eller kommunen som först har prövat ärendet ligger, om inte annat följer av bestämmelser som avses i *sjunde* stycket.

Mål enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster eller motsvarande äldre lagstiftning där mark- och miljödomstol är första instans prövas av den mark- och miljödomstol inom vars område den allmänna eller allmänförklarade va-anläggningen i huvudsak är belägen eller är avsedd att vara belägen.

Särskilda bestämmelser om vilken mark- och miljödomstol som är behörig finns i annan lag.

2 §

En mark- och miljödomstol får för gemensam handläggning lämna över ett mål eller ärende till en annan mark- och miljödomstol, om det vid den andra mark- och miljödomstolen finns ett mål eller ärende som har nära samband med det förstnämnda målet eller ärendet och ett överlämnande kan ske utan avsevärd olägenhet för någon part. *En mark- och miljödomstol får också överlämna ett mål eller ärende till en annan mark- och miljödomstol, om den andra mark- och miljödomstolen tidigare har prövat ett ansökningsmål som avsåg samma verksamhet som det förstnämnda målet eller ärendet.*

En mark- och miljödomstol får för gemensam handläggning lämna över ett mål eller ärende till en annan mark- och miljödomstol, om det vid den andra mark- och miljödomstolen finns ett mål eller ärende som har nära samband med det förstnämnda målet eller ärendet och ett överlämnande kan ske utan avsevärd olägenhet för någon part.

Överlämnande av ett mål eller ärende mellan mark- och miljödomstolar får också ske om det annars finns särskilda skäl och det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon part.

Överlämnande får inte ske om ett sådant beslut har fattats som avses i 5 kap. 2 § expropriationslagen (1972:719).

Ett mål eller ärende får inte överlämnas enligt första eller andra stycket, om den andra domstolen motsätter sig överlämnandet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.29 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket att 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Skyldigheten att konsultera gäller inte för domstolsliknande nämnder och sådana organ i förvaltningsmyndigheter som har domstolsliknande uppgifter eller för regeringen när ett ärende från en sådan instans eller en domstol överlämnas till regeringen för prövning.

Skyldigheten att konsultera gäller inte heller för Sametinget och Sameskolstyrelsen.

Skyldigheten att konsultera gäller inte heller för *Miljöprövningsmyndigheten*, Sametinget och Sameskolstyrelsen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.30 Förslag till förordning om ändring i kontinentalsockelförordningen (1966:315)

Härigenom föreskrivs i fråga om kontinentalsockelförordningen (1966:315) att 5 a § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 a §¹

Sveriges geologiska undersökning prövar frågor om tillstånd att utforska kontinentalsockeln, om inte annat följer av fjärde stycket.

Ansökan ska ges in till Sveriges geologiska undersökning och ska innehålla

1. uppgift om sökandens hemvist och postadress samt, när sökanden är ett utländskt företag, om den filial som sökanden har eller avser att inrätta i Sverige för den planerade verksamheten,

2. uppgift om den planerade verksamhetens art och omfattning samt om det område och den tid ansökan avser,

3. ett arbetsprogram för verksamheten,

4. de uppgifter som behövs för att bedöma hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken följs,

5. uppgift om de åtgärder sökanden anser nödvändiga för att förebygga vattenförorening och intrång på sjöfart, fiske och andra allmänna och enskilda intressen,

6. uppgift om sökandens tekniska och ekonomiska förutsättningar för verksamheten,

7. en karta, upprättad enligt Sveriges geologiska undersöknings anvisningar, tillsammans med en beskrivning över det område som avses med ansökan,

8. intyg som sökanden vill åberopa för att styrka uppgifter som avses i 3–6, och

9. den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 3 a § fjärde stycket 3 eller 4 lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

9. den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 3 a § fjärde stycket 3 lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

Sveriges geologiska undersökning ska i ett tillståndsärende inhämta yttrande från Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Försvarsmakten och andra berörda myndigheter.

¹ Senaste lydelse 2022:660.

Om en verksamhet som avses med ansökan berör en annan stat, är av större omfattning eller kan medföra betydande skadeverkningar, eller om Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten eller Försvarsmakten begär det, ska Sveriges geologiska undersökning med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för prövning.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.31 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1978:164) om vissa rörledningar

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1978:164) om vissa rörledningar att 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

En ansökan om koncession enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar ska vara skriftlig. Ansökan ska ges in till Energimarknadsinspektionen och innehålla uppgifter om

1. sökandens namn, yrke, hemvist och adress,
2. den tid för vilken koncession begärs,
3. de fastigheter som berörs av ansökan samt namn och adress på fastighetsägare, förvaltare av trafikleder och övriga sakägare,
4. markanvändning och planförhållanden i berörda områden,
5. hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken iakttas,
6. den inverkan på allmänna och enskilda intressen som den avsedda verksamheten kan bedömas få samt de åtgärder som sökanden anser behövliga för att skydda allmänna intressen eller enskild rätt,
7. planen för den avsedda verksamheten samt sökandens tekniska och ekonomiska förutsättningar att fullfölja planen,
8. de huvudsakliga villkor som enligt sökandens mening bör gälla för verksamheten, och

9. den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 4 § fjärde stycket 2 eller 3 lagen (1978:160) om vissa rörledningar.

9. den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 4 § fjärde stycket 2 lagen (1978:160) om vissa rörledningar.

En ansökan får lämnas in elektroniskt. Myndigheten får meddela närmare föreskrifter om elektronisk inlämning av ansökan.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

¹ Senaste lydelse 2022:1407.

1.32 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet

Häri genom föreskrivs i fråga om förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet att 3 d och 24 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Strålsäkerhetsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om innehållet i och utformningen av en ansökan om tillstånd till kärnteknisk verksamhet. Föreskrifterna ska på lämpligt sätt anpassas till 22 kap. 1 § miljöbalken så att en ansökan om tillstånd till kärnteknisk verksamhet kan samordnas med en ansökan om *tillstånd* enligt miljöbalken.

Föreslagen lydelse

3 d §¹

Strålsäkerhetsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om innehållet i och utformningen av en ansökan om tillstånd till kärnteknisk verksamhet. Föreskrifterna ska på lämpligt sätt anpassas till 20 kap. 10 § miljöbalken *eller föreskrifter meddelade med stöd av den bestämmelsen* så att en ansökan om tillstånd till kärnteknisk verksamhet kan samordnas med en ansökan om *miljö-tillstånd* enligt miljöbalken.

24 §²

Ansökan om tillstånd enligt 5 § eller 5 a § första stycket lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet ska ges in till Strålsäkerhetsmyndigheten. Om ansökan avser en fråga som regeringen ska pröva, ska myndigheten hämta in de yttranden som behövs och med ett eget yttrande överlämna handlingarna i ärendet till regeringen. Om ansökan avser en ny kärnkraftsreaktor eller ändring av högsta tillåtna termiska effekt för en kärnkraftsreaktor, ska myndigheten ge Affärsverket svenska kraftnät tillfälle att yttra sig över ansökan.

Ansökan om tillstånd enligt 5 § lagen om kärnteknisk verksamhet ska innehålla den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 5 c § 3 *eller* 4 lagen om kärnteknisk verksamhet.

Ansökan om tillstånd enligt 5 § lagen om kärnteknisk verksamhet ska innehålla den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 5 c § 3 lagen om kärnteknisk verksamhet.

¹ Senaste lydelse 2017:968.

² Senaste lydelse 2017:968.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.33 Förslag till förordning om ändring i mineralförordningen (1992:285)

Häri genom föreskrivs i fråga om mineralförordningen (1992:285) att 21 och 28 §§ ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §¹

Bergmästaren *skall* skicka meddelande om ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen till berörda fastighetsägare, nyttjanderättshavare, servitutshavare, industriella företag samt innehavare av företrädesrätt enligt 4 kap. 4 § minerallagen.

I kungörelser och meddelanden *skall* bergmästaren ange dels att invändningar mot ansökan *skall* göras skriftligen hos bergmästaren inom viss angiven tid, minst fyra veckor efter det att kungörelsen var införd, dels att invändningar mot miljökonsekvensbeskrivningen *skall* göras hos länsstyrelsen inom samma tid.

Bergmästaren *ska* skicka meddelande om ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen till berörda fastighetsägare, nyttjanderättshavare, servitutshavare, industriella företag samt innehavare av företrädesrätt enligt 4 kap. 4 § minerallagen.

I kungörelser och meddelanden *ska* bergmästaren ange dels att invändningar mot ansökan *ska* göras skriftligen hos bergmästaren inom viss angiven tid, minst fyra veckor efter det att kungörelsen var införd, dels att invändningar mot miljökonsekvensbeskrivningen *ska* göras hos Miljöprövningsmyndigheten inom samma tid.

28 §²

Länsstyrelsen ska inhämta yttrande från kommunen vid det samråd som enligt 8 kap. 1 § tredje stycket och 8 kap. 3 § andra stycket minerallagen (1991:45) ska äga rum i ärenden om beviljande av bearbetningskoncession enligt

Miljöprövningsmyndigheten ska inhämta yttrande från kommunen vid det samråd som enligt 8 kap. 1 § tredje stycket minerallagen (1991:45) ska äga rum i ärenden om beviljande av bearbetningskoncession enligt 4 kap. 2 §

¹ Senaste lydelse 2005:162.

² Senaste lydelse 2011:363.

4 kap. 2 § minerallagen och om förlängning av koncessionstiden enligt 4 kap. 10 § minerallagen. Länsstyrelsen ska bedöma miljökonsekvensbeskrivningen.

minerallagen. Länsstyrelsen ska inhämta yttrande från kommunen vid det samråd som enligt 8 kap. 3 § andra stycket minerallagen ska äga rum i ärenden om förlängning av koncessionstiden enligt 4 kap. 10 § minerallagen.

Bergmästaren ska inhämta yttrande från kommunen i ett ärende som gäller ett område med detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (2010:900).

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.34 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1994:795) om tillstånd för kraftverk avsedda att drivas med oljebränsle

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1994:795) om tillstånd för kraftverk avsedda att drivas med oljebränsle att 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Förordningen tillämpas på anläggningar i vilka ånga framställs för produktion av elektrisk kraft genom förbränning eller förgasning av bränslen.

Frågor om *miljöfarlig* verksamhet prövas enligt miljöbalken.

Frågor om *miljöpåverkande* verksamhet prövas enligt miljöbalken.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

¹ Senaste lydelse 1998:880.

1.35 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

dels att 4, 6, 6 b–7, 9–11, 20 a, 20 b, 20 e, 20 i, 25 a, 25 d, 25 i, 26 a, 27 a, 27 c, 28 a, 28 c och 48 a §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast 5 § ska upphöra att gälla,

dels att 1, 5, 6, 11 a, 11 b, 15, 17, 25, 25 e, 25 f, 29, 31 a–32, 38 c, 47, 47 a och 50 §§, bilaga 1 och rubriken till författningen ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 6 §, en ny bilaga, bilaga 2, och närmast före 5 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

**Förordningen (1998:899)
om miljöfarlig verksamhet
och hälsoskydd**

**Förordningen (1998:899)
om miljöpåverkande
verksamhet och hälsoskydd**

1 §

Denna förordning gäller *miljöfarlig* verksamhet och hälsoskydd enligt 9 kap. miljöbalken.

Denna förordning gäller *miljöpåverkande* verksamhet och hälsoskydd enligt 9 kap. miljöbalken.

*Anmälningssplikt för
miljöpåverkande verksamhet*

5 §¹

Det är förbjudet att utan tillstånd enligt miljöbalken anlägga eller driva en miljöfarlig verksamhet i de fall farliga ämnen, som enligt vad som anges i avdelning 4 i bilagan innebär en miljöfarlig hantering, ingår eller avses ingå i verksamheten.

Om det i fråga om en verksamhet eller åtgärd anges att anmälningssplikt gäller, får verksamheten inte bedrivas eller åtgärden inte vidtas utan att vara anmäld till tillsynsmyndigheten.

¹ Senaste lydelse 2013:262.

Anmälningsskyldighet gäller för

1. sådana verksamheter och åtgärder som avses i bilaga 1, och

2. ändringar av sådana verksamheter och åtgärder som avses i bilaga 1 om ändringen kan antas påverka människors hälsa eller miljön negativt.

Trots andra stycket krävs inte en anmälan om verksamheten, åtgärden eller ändringen av verksamheten eller åtgärden omfattas av tillstånds- eller granskningsplikt enligt 2 kap. miljöprövningsförordningen.

6 §

Trots 5 § krävs inte en anmälan om en ändring av en verksamhet endast avser lagring av timmer eller annat virke som inte sker på eller nära en vattentäkt och lagringen behövs med anledning av en storm eller orkan och virket hålls väl avgränsat från annat virke.

11 a §²

För verksamheter och åtgärder med utsläpp till mark, luft, ytvatten eller grundvatten som är tillståndspliktiga enligt avdelning 4 i bilagan eller enligt miljöprövningsförordningen (2013:251), ska man vid bedömning av behovet av försiktighetsmått och villkor särskilt ta hänsyn till om det

För verksamheter och åtgärder med utsläpp till mark, luft, ytvatten eller grundvatten som kräver miljötillstånd eller igångsättningsbesked enligt miljöprövningsförordningen (2013:251), ska prövningsmyndigheten vid bedömning av behovet av försiktighetsmått och villkor särskilt ta hänsyn till om det i utsläppen

² Senaste lydelse 2013:262.

i utsläppen förekommer ämnen som anges i avdelning 5 i bilagan.

förekommer ämnen som anges i bilaga 2.

11 b §³

När ett *tillstånd till miljöfarlig verksamhet* innehåller villkor om begränsningsvärde för utsläpp, ska med ett sådant begränsningsvärde avses den mängd, koncentration eller nivå på utsläppet som inte får överskridas eller underskridas under en eller flera angivna tidsperioder eller på annat sätt som närmare anges i tillståndet. Värdet ska normalt avse den punkt där utsläppet lämnar anläggningen, utan hänsyn till eventuell utspädning.

När ett *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* innehåller villkor om begränsningsvärde för utsläpp, ska med ett sådant begränsningsvärde avses den mängd, koncentration eller nivå på utsläppet som inte får överskridas eller underskridas under en eller flera angivna tidsperioder eller på annat sätt som närmare anges i tillståndet. Värdet ska normalt avse den punkt där utsläppet lämnar anläggningen, utan hänsyn till eventuell utspädning.

15 §⁴

Bestämmelserna i 13 § första och andra styckena ska inte tillämpas på en avloppsanordning som kräver *tillstånd* eller *anmälan* enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) eller om avloppsanordningen är avsedd att föra avloppsvattnet till enbart en allmän avloppsanläggning.

Bestämmelserna i 13 § första och andra styckena ska inte tillämpas på en avloppsanordning som kräver *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) eller om avloppsanordningen är avsedd att föra avloppsvattnet till enbart en allmän avloppsanläggning.

17 §⁵

Det är förbjudet att utan anmälan till den kommunala nämnden inrätta en värmepumpsanläggning för utvinning av värme ur mark, ytvatten eller grundvatten. Kommunen får föreskriva att det ska fordras tillstånd av nämnden för att inrätta en sådan anläggning inom

³ Senaste lydelse 2013:262.

⁴ Senaste lydelse 2013:769.

⁵ Senaste lydelse 2013:262.

kommunen eller inom vissa delar av denna, om det behövs för att skydda människors hälsa eller miljön.

Första stycket ska inte tillämpas på värmepumpsanläggning som kräver *tillstånd* eller *anmälan* enligt miljöprövningsförordningen (2013:251).

Första stycket ska inte tillämpas på värmepumpsanläggning som kräver *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) eller *anmälan enligt bilaga 1*.

25 §⁶

En anmälan som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken ska innehålla de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den *miljöfarliga* verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter.

Om anmälan avser en verksamhet eller åtgärd som avses i 2 kap. 3 eller 4 §, 3 kap. 2 §, 4 kap. 4, 5, 10 eller 17 §, 5 kap., 6 kap. 3 §, 7 kap. 3 §, 12 kap. 40, 41, 44, 46 eller 47 §, 13 kap. 2, 4 eller 6 §, 14 kap. 4, 5, 8 eller 20 §, 15 kap. 10 eller 18 §, 16 kap. 3 eller 10 §, 18 kap. 1, 2, 4, 5, 8 eller 10 §, 19 kap. 4 §, 20 kap. 2 eller 4 §, 21 kap. 11, 12 eller 15 §, 24 kap. 2 eller 5 §, 28 kap. 4 §, 29 kap. med undantag för verksamheter och åtgärder som avses i 29 kap. 26 § och 48–51 §§, eller 30 kap. 3 § miljöprövningsförordningen (2013:251) ska den även innehålla de uppgifter som anges i 8 § och 9 § 1 miljöbedömningsförordningen (2017:966).

En anmälan som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken ska innehålla de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma den *miljöpåverkande* verksamhetens eller åtgärdens art, omfattning och miljöeffekter.

⁶ Senaste lydelse 2024:975.

25 e §⁷

En anmälan som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken ska ges in i tre exemplar, *om den avser en verksamhet eller åtgärd som enligt miljöprövningsförfordningen (2013:251) omfattas av "tillståndsplikt A", och i två exemplar i övriga fall.*

En anmälan som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken ska ges in i *två* exemplar.

25 f §⁸

När en anmälan som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken har getts in ska

1. den kommunala nämnden genast skicka ett exemplar av handlingarna till länsstyrelsen, om anmälan har getts in till nämnden, och
2. länsstyrelsen genast skicka ett exemplar av handlingarna till den kommunala nämnden, om anmälan har getts in till länsstyrelsen.

Om anmälan avser en verksamhet som enligt miljöprövningsförfordningen (2013:251) omfattas av "tillståndsplikt A", ska nämnden eller länsstyrelsen också skicka ett exemplar av anmälan till Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten.

29 §⁹

Innan ett förordnande om rättelse enligt 26 kap. 18 § miljöbalken meddelas eller handräckning enligt 17 § samma kapitel begärs i fråga om en *miljöfarlig* verksamhet som rör Naturvårdsverkets eller Havs- och vattenmyndighetens ansvarsområde ska samråd ske med den berörda myndigheten, om det kan befaras att kostnaden inte kan tas ut av den som åtgärden riktas mot.

Innan ett förordnande om rättelse enligt 26 kap. 18 § miljöbalken meddelas eller handräckning enligt 17 § samma kapitel begärs i fråga om en *miljöpåverkande* verksamhet som rör Naturvårdsverkets eller Havs- och vattenmyndighetens ansvarsområde ska samråd ske med den berörda myndigheten, om det kan befaras att kostnaden inte kan tas ut av den som åtgärden riktas mot.

⁷ Senaste lydelse 2018:2005.

⁸ Senaste lydelse 2018:2005.

⁹ Senaste lydelse 2011:625.

Detta gäller dock inte, om saken är så brådskande att samråd inte hinner ske.

Detta gäller dock inte, om saken är så brådskande att samråd inte hinner ske.

31 a §¹⁰

I fråga om en anläggning för sortering eller krossning av berg, naturgrus eller andra jordarter som omfattas av 4 kap. 6 § miljöprövningsförfordningen (2013:251) ska verksamhetsutövaren i en miljörapport lämna uppgifter om produktionen, om länsstyrelsen begär det. Utöver det som följer av 31 § ska en sådan rapport innehålla uppgifter om produktionen i fråga om naturgrus, morän och berg.

I fråga om en anläggning för sortering eller krossning av berg, naturgrus eller andra jordarter som omfattas av bilaga 1 till denna förfordning ska verksamhetsutövaren i en miljörapport lämna uppgifter om produktionen, om länsstyrelsen begär det. Utöver det som följer av 31 § ska en sådan rapport innehålla uppgifter om produktionen i fråga om naturgrus, morän och berg.

31 b §¹¹

En verksamhet som inte omfattas av tillståndsplikt enligt miljöprövningsförfordningen (2013:251) eller av ett föreläggande att ansöka om tillstånd enligt 9 kap. 6 a § miljöbalken ska omfattas av kravet på miljörapportering enligt 26 kap. 20 § miljöbalken, om verksamheten är en sådan verksamhet som anges i bilaga 1 till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 166/2006 av den 18 januari 2006 om upprättande av ett europeiskt register över utsläpp och överföringar av föroreningar och om ändring av rådets direktiv 91/689/EEG och

En verksamhet som inte omfattas av tillståndsplikt enligt 20 kap. 6 § miljöbalken eller föreskrifter som har meddelats med stöd av samma paragraf ska omfattas av kravet på miljörapportering enligt 26 kap. 20 § miljöbalken, om verksamheten är en sådan verksamhet som anges i bilaga 1 till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 166/2006 av den 18 januari 2006 om upprättande av ett europeiskt register över utsläpp och överföringar av föroreningar och om ändring av rådets direktiv 91/689/EEG och 96/61/EG, i

¹⁰ Senaste lydelse 2013:262.

¹¹ Senaste lydelse 2023:443.

96/61/EG, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2019/1010.

lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2019/1010.

31 c §¹²

En verksamhet som inte omfattas av tillståndsplikt enligt *miljöprövningsförordningen* (2013:251) eller av ett föreläggande att ansöka om tillstånd enligt 9 kap. 6 a § miljöbalken ska omfattas av kravet på miljörapportering enligt 26 kap. 20 § miljöbalken, om verksamheten omfattas av anmälningsplikt enligt 28 kap. 5 § miljöprövningsförordningen.

En verksamhet som inte omfattas av tillståndsplikt enligt 20 kap. 6 § miljöbalken eller föreskrifter som har meddelats med stöd av samma paragraf ska omfattas av kravet på miljörapportering enligt 26 kap. 20 § miljöbalken, om verksamheten omfattas av anmälningsplikt enligt *punkten 60 i bilaga 3 till miljöprövningsförordningen*.

32 §¹³

Om en verksamhet som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt denna förordning eller enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) bedrivs av någon annan än den som har fått tillstånd för verksamheten eller anmält den, ska den nya verksamhetsutövaren snarast möjligt upplysa tillsynsmyndigheten om det ändrade förhållandet.

Om en verksamhet som är tillstånds-, *gransknings-* eller anmälningspliktig enligt denna förordning eller enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) bedrivs av någon annan än den som har fått tillstånd eller *igångsättningsbesked* för verksamheten eller anmält den, ska den nya verksamhetsutövaren snarast möjligt upplysa tillsynsmyndigheten om det ändrade förhållandet.

38 c §¹⁴

Bestämmelserna i 38 a och 38 b §§ ska inte tillämpas på kyltorn som ingår i en verksamhet som är tillstånds- eller anmäl-

Bestämmelserna i 38 a och 38 b §§ ska inte tillämpas på kyltorn som ingår i en verksamhet som är tillstånds- eller *gransk-*

¹² Senaste lydelse 2024:163.

¹³ Senaste lydelse 2013:262.

¹⁴ Senaste lydelse 2023:932.

ningspliktig enligt miljöprövningsförordningen (2013:251).

ningspliktig enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) eller anmälningspliktig enligt bilaga 1.

47 §¹⁵

Naturvårdsverket får meddela närmare föreskrifter om vilka försiktighetsmått som ska gälla vid

1. träskyddsbehandling genom doppning,
2. träskyddsbehandling genom tryck- eller vakuumimpregnering,
3. oorganisk ytbehandling genom fosfatering,
4. utsläpp av industriellt avloppsvatten,
5. rening av avloppsvatten från tätbebyggelse,
6. utsläpp till luft från anläggningar för förbränning av kommunalt avfall som har beviljats tillstånd enligt miljöskyddslagen (1969:387) eller miljöbalken,
7. användning av avloppsslam i jordbruk,
8. lagring, tömning, demontering och annat omhändertagande av skrotbilar, *och*
9. lagring, förbehandling, återvinning och bortskaffande av avfall som utgörs av elektriska och elektroniska produkter.
8. lagring, tömning, demontering och annat omhändertagande av skrotbilar,
9. lagring, förbehandling, återvinning och bortskaffande av avfall som utgörs av elektriska och elektroniska produkter,
10. *konvertering av smittförande avfall på ett sjukhus,*
11. *tillverkning av kalk, krita eller kalkprodukter,*
12. *tillverkning av betong eller lättbetong eller varor av betong, lättbetong, cement eller gips,*
13. *tillverkning av asfalt eller oljegrus eller varor av asfalt,*
14. *blästring,*
15. *tvättning av personbilar, tåg, flygplan och andra motordrivna fordon,*
16. *hantering av flytande motorbränsle,*

¹⁵ Senaste lydelse 2013:262.

17. sterilisering av sjukvårds-
artiklar,

18. verksamhet på kemiska och
biologiska laboratorier,

19. verksamhet på tvätterier, och

20. verksamhet på fordonsverk-
stad.

47 a §¹⁶

Naturvårdsverket får

1. i fråga om verksamheter som omfattas av tillståndsplikt enligt denna förordning eller miljöprövningsförordningen (2013:251) eller av ett föreläggande att ansöka om tillstånd enligt 9 kap. 6 a § miljöbalken meddela föreskrifter om att en miljörapport ska innehålla en redovisning av verksamhetens miljöpåverkan även i andra avseenden än vad som omfattas av villkoren i ett *tillståndsbeslut* liksom av andra uppgifter som är relaterade till miljöbalkens tillämpningsområde och mål,

2. i fråga om verksamheter som avses i 31 b § meddela föreskrifter om att det i en miljörapport ska lämnas sådana uppgifter som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 166/2006,

3. i fråga om avloppsledningsnät som är anslutna till en avloppsreningsanläggning som är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen meddela föreskrifter om att det i en miljörapport ska lämnas uppgifter om

a) det antal bräddningar av avloppsvatten som har skett under året,

b) de platser där bräddning har skett, och

c) bräddad volym, redovisat som kubikmeter per plats och år,

Naturvårdsverket får

1. i fråga om verksamheter som omfattas av tillståndsplikt *eller granskningsplikt* enligt denna förordning eller miljöprövningsförordningen (2013:251) eller av ett föreläggande att ansöka om tillstånd enligt 26 kap 9 b § miljöbalken meddela föreskrifter om att en miljörapport ska innehålla en redovisning av verksamhetens miljöpåverkan även i andra avseenden än vad som omfattas av villkoren i ett *beslut om miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked* liksom av andra uppgifter som är relaterade till miljöbalkens tillämpningsområde och mål,

¹⁶ Senaste lydelse 2024:163.

4. meddela föreskrifter om vilka uppgifter om produktionen av naturgrus, morän och berg som en miljörapport enligt 31 a § ska innehålla,

5. i fråga om verksamheter som avses i 31 c § meddela föreskrifter om att det i en miljörapport ska lämnas sådana uppgifter som följer av artiklarna 10 och 11 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/741, i den ursprungliga lydelsen, och

5. i fråga om verksamheter *med verksamhetskod 90.20 i bilaga 3 till miljöprövningsförordningen (2013:251)* meddela föreskrifter om att det i en miljörapport ska lämnas sådana uppgifter som följer av artiklarna 10 och 11 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/741, i den ursprungliga lydelsen, och

6. meddela föreskrifter om hur uppgifterna i en miljörapport ska redovisas.

50 §

Bestämmelser om överklagande finns i 18 kap. 1 § och 19 kap. 1 § miljöbalken samt 1 kap. 2 § första stycket och 5 kap. lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Ett beslut av en länsstyrelse eller kommun att enligt 24 kap. 11 § miljöbalken självant ta upp en fråga om omprövning av en verksamhet får inte överklagas.

Skogsstyrelsen får överklaga beslut som rör frågor om täkter enligt denna förordning.

Skogsstyrelsen får överklaga beslut som rör frågor om täkter enligt denna förordning *eller miljöprövningsförordningen (2013:251)*.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

Denna bilaga innehåller en förteckning med beskrivningar av verksamheter och åtgärder som är anmälningsskyldiga enligt 5 §. Anmälningsskyldigheten gäller inte om verksamheten eller åtgärden är tillstånds- eller granskningskyldig enligt bilaga 1, 2 eller 3 till miljöprövningsförfordningen (2013:251).

Bilaga 1

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
Jordbruk		
1. Anläggning med mer än 100 djurenheter men högst 400 djurenheter.	1.21	Nationell
Med en djurenhet avses		
1. en mjölkko eller sinko, inklusive kalv upp till en månads ålder,		
2. sex kalvar från en månads upp till sex månaders ålder,		
3. tre övriga nöt, sex månader eller äldre,		
4. tre sugor eller betäckta gyltor, inklusive smågrisar upp till tolv veckors ålder,		
5. tio slaktsvin, obetäckta gyltor eller avelsgaltar, tolv veckor eller äldre,		
6. en häst, inklusive föl upp till sex månaders ålder,		
7. tio minkhonor för avel, inklusive valpar upp till åtta månaders ålder och avelshannar,		
8. etthundra kaniner,		
9. etthundra värphöns eller kycklingmödrar, sexton veckor eller äldre,		
10. tvåhundra unghöns upp till sexton veckors ålder,		
11. tvåhundra slaktkycklingar,		
12. etthundra kalkoner, gäss eller ankor, inklusive kycklingar och ungar upp till en veckas ålder,		
13. femton strutsfåglar av arterna struts, emu eller nandu, inklusive kycklingar upp till en veckas ålder,		
14. tio får eller getter, sex månader eller äldre,		
15. fyrtio lamm eller killingar upp till sex månaders ålder, eller		
16. i fråga om andra djurarter, det antal djur som har en årlig sammanlagd utsöndring motsvarande 100 kilogram kväve eller 13 kilogram fosfor i färskt träck eller urin.		
Vid beräkningen av antalet djur enligt första stycket 16 ska det alternativ av kväve eller fosfor väljas som ger det lägsta antalet djur.		

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
Anmälningsplikten gäller inte om verksamheten är tillstånds- eller granskningspliktig i enlighet med bilaga 1,2 eller 3 till miljöprövningsförordningen eller endast avser renskötsel.		
Utvinning, brytning och bearbetning av torv, olja, gas, kol, malm, mineral, berg, naturgrus och annat		
2. Anläggning för sortering eller krossning av berg, naturgrus eller andra jordarter	10.60	Nationell
1. inom område som omfattas av detaljplan eller områdesbestämmelser, eller		
2. utanför område som omfattas av detaljplan eller områdesbestämmelser, om verksamheten bedrivs på samma plats under en längre tid än trettio kalenderdagar under en tolv månadersperiod.		
3. Anläggning för framställning, bearbetning eller omvandling av bränsle eller bränsleprodukt som baseras på mer än 500 ton torv per kalenderår.	10.60	Nationell
4. Anläggning för rostning eller sintring av metallhaltig malm för provändamål.	13.30	Nationell
Trävaror		
5. Anläggning för behandling av trä och träprodukter med kemikalier med en produktion av högst 75 kubikmeter behandlat trä eller träprodukter per dygn eller högst 18 750 kubikmeter behandlat trä eller träprodukter per kalenderår.	20.10	Nationell
Anmälningsplikten gäller inte om verksamheten endast avser behandling mot blånadssvamp.		
6. Sågverk eller annan anläggning för tillverkning av träprodukter genom sågning, hyvling eller svarvning för en produktion av mer än 6 000 kubikmeter per kalenderår som inte omfattas av bilaga 1,2 eller 3 till miljöprövningsförordningen.	20.30	Nationell
7. Anläggning för framställning eller bearbetning av träbaserat bränsle, eller av bränsle-produkter som är baserade på skogs- eller jordbruksprodukter, i form av	20.40	Nationell
1. träull, trämjöl, flis, spån eller liknande, baserad på mer än 1 000 kubikmeter fast mått eller 3 000 kubikmeter löst mått råvara per kalenderår, eller		
2. pellets eller briketter, baserad på mer än 5 000 kubikmeter råvara per kalenderår.		
Anmälningsplikten gäller inte tillfällig flisning.		

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
8. Anläggning för tillverkning av 1. fanér eller plywood, eller 2. högst 600 kubikmeter per dygn eller högst 150 000 kubikmeter per kalenderår av OSB-skivor, träfiberskivor, spånskivor eller andra produkter av spån.	20.60	Nationell
9. Anläggning för lagring av 1. mer än 2 000 kubikmeter timmer fast mått under bark (m³ fub), om lagringen sker på land utan vattenbegjutning, 2. mer än 500 kubikmeter timmer fast mått under bark (m³ fub), om lagringen sker på land med vattenbegjutning, eller 3. mer än 500 kubikmeter timmer fast mått under bark (m³ fub) i vatten.	20.75	Nationell
10. Anläggning för lagring av timmer som inte sker i eller nära vattentäkt, om lagringen har pågått mer än sex veckor, behövs med anledning av storm eller orkan och omfattar 1. mer än 20 000 kubikmeter timmer fast mått under bark (m³ fub) på land med begjutning av vatten, eller 2. mer än 10 000 kubikmeter timmer fast mått under bark (m³ fub) i vatten.	20.90	Nationell
11. Anläggning för behandling av trä och träprodukter mot blånadssvamp.	20.91	Nationell
Fotografisk och grafisk produktion		
12. Rulloffsettryckeri där tryckning sker med heatsetfärg.	22.10	Nationell
13. Anläggning med tillverkning av metallklichéer.	22.20	Nationell
14. Anläggning 1. utan utsläpp av processavloppsvatten där mer än 50 000 kvadratmeter fotografiskt material i form av film eller papperskopior framkallas per kalenderår, eller 2. med utsläpp av processavloppsvatten där mer än 5 000 kvadratmeter fotografiskt material i form av film eller papperskopior framkallas per kalenderår.	22.35	Nationell
Stenkolsprodukter, raffinerade petroleumprodukter och kärnbränsle		
15. Anläggning för tillverkning av grafit som inte omfattas av bilaga 1, 2 eller 3 till miljöprövningsförfordningen.	23.14	Nationell

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
16. Anläggning för tillverkning av produkter ur kol som inte omfattas av bilaga 1, 2 eller 3 till miljöprövningsförfordningen.	23.21	Nationell
Kemiska produkter		
17. Anläggning för att genom kemiska eller biologiska reaktioner yrkesmässigt tillverka organiska eller oorganiska ämnen, i försöks-, pilot- eller laboratorie-skala eller annan icke industriell skala.	24.44	Nationell
18. Anläggning för att genom endast fysikaliska processer, i försöks-, pilot- eller laboratorieskala eller annan icke industriell skala, yrkesmässigt tillverka 1. sprängämnen, 2. pyrotekniska artiklar, 3. ammunition, 4. mer än 10 ton färg eller lack per kalenderår, 5. mer än 10 ton rengöringsmedel eller kropps-vårds-, kosmetik- eller hygienprodukter per kalenderår, eller 6. andra kemiska produkter.	24.47	Nationell
Gummi- och plastvaror		
19. Anläggning för flamlaminering med plast.	25.40	Nationell
Metall- och plastytbehandling, avfettning och färgborttagning		
20. Anläggning för termisk ytbehandling i form av varmdoppning eller termisk sprutning med en metallförbrukning av mer än 2 ton per kalenderår.	28.50	Nationell
21. Anläggning för att med kemiska eller termiska metoder yrkesmässigt ta bort lack eller färg.	28.85	Nationell
Elektriska artiklar		
22. Anläggning för att tillverka elektrisk tråd eller elektrisk kabel.	31.60	Nationell
Förbrukning av organiska lösningsmedel		
23. Anläggning där organiska lösningsmedel förbrukas per kalenderår med mer än 500 kilogram i lackering av vägfordon till följd av reparation, underhåll eller dekoration som sker utanför tillverkningsanläggningar.	39.35	Nationell
24. Anläggning där det per kalenderår förbrukas 1. mer än 1 ton halogenerade organiska lösningsmedel, eller 2. mer än totalt 5 ton organiska lösningsmedel.	39.50	Nationell

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
Gas- och vätskeformiga bränslen, el, värme och kyla		
25. Anläggning som genom anaerob biologisk behandling av stallgödsel, grödor eller annat biologiskt material producerar biogas. Gäller även om stallgödseln är avfall och även om det material som inte är stallgödsel består av högst 500 ton icke-farligt avfall per kalenderår.	40.03	Nationell
26. Anläggning för att uppgradera eller för att på annat sätt än genom anaerob biologisk behandling tillverka gas eller vätskeformigt bränsle. Gäller inte verksamhet som omfattas av bilaga 1, 2 eller 3 till miljöprövningsförordningen.	40.16	Nationell
27. Värmepump eller kylanläggning för uttag eller tillförsel av värmeenergi från mark, vattenområde, grundvatten eller avloppsvatten för en uttagen eller tillförd effekt av mer än 10 megawatt.	40.110	Nationell
28. Anläggning för lagring av värme i mark, vattenområde eller i grundvatten för en tillförd energimängd av mer än 3 000 megawattimmar.	40.03	Nationell
Tankrengöring		
29. Anläggning för rengöring av cisterner, tankar eller fat som används för förvaring eller för transport av kemiska produkter.	74.15	Nationell
Hälsö- och sjukvård		
30. Sjukhus med fler än 200 vårdplatser.	85.10	Nationell
Avfall		
31. Avvattningsanläggning av icke-farligt eller farligt avfall, om mängden avfall som behandlas är högst 2 000 ton per kalenderår.	90.375	Nationell
Skjutfält, skjutbanor och sportanläggningar		
32. Skjutbana som är stadigvarande inrättad för skjutning utomhus med skarp ammunition till finkalibriga vapen (kaliber mindre än 20 millimeter) för mer än 5 000 skott per kalenderår.	92.20	Nationell
Begravningsverksamhet		
33. Krematorium.	93.20	Nationell
Övriga verksamheter		
34. Anläggning för tillverkning av mer än 5 ton kalk, krita eller kalkprodukter per kalenderår.	26.100	Nationell
35. Anläggning för tillverkning av mer än 500 ton 1. betong eller lättbetong per kalenderår, eller 2. varor av betong, lättbetong eller cement per kalenderår.	26.110	Nationell

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
36. Anläggning för tillverkning av mer än 500 ton varor av gips per kalenderår.	26.120	Nationell
37. Asfaltverk eller oljegrusverk	26.150	Nationell
1. som ställs upp inom område med detaljplan eller områdesbestämmelser, eller		
2. som ställs upp utanför område med detaljplan eller områdesbestämmelser i mer än 90 kalenderdagar under en tolv månaders-period.		
38. Anläggning för tillverkning av varor av asfalt.	26.160	Nationell
39. Blästring av mer än 500 kvadratmeter yta.	28.71	Nationell
40. Anläggning för tvättning av	50.11	Nationell
1. fler än 5 000 personbilar per kalenderår,		
2. fler än 100 tåg eller flygplan per kalenderår,		
3. fler än 500 tågagnar eller lok per kalenderår, eller		
4. fler än 1 000 andra motordrivna fordon per kalenderår.		
41. Anläggning där det per kalenderår hanteras	50.20	Nationell
1. mer än 1 000 kubikmeter flytande motor-bränsle, eller		
2. mer än 1 miljon normalkubikmeter gas avsedd som motorbränsle.		
42. Kemiska eller biologiska laboratorier med en total golvyta som är större än 5 000 kvadratmeter.	73.10	Nationell
Gäller inte laboratorier som		
1. ingår i verksamhet som är tillstånds- eller granskningspliktig enligt bilaga 1, 2 eller 3 till miljöprövningsförordningen		
2. är tillstånds- eller anmälningspliktiga enligt 13 kap. miljöbalken, eller		
3. ingår i utbildningslokaler som är anmälningspliktiga enligt 38 § förordningen om miljöpåverkande verksamhet och hälsoskydd.		
43. Anläggning för sterilisering av sjukvårdsartiklar, om etylenoxid används som steriliseringsmedel.	85.20	Nationell
44. Tvätteri för mer än 2 ton tvättgods per dygn.	93.10	Nationell
Gäller inte om utsläpp av vatten från verksamheten leds till ett avloppsreningsverk som är tillstånds- eller granskningspliktigt i enlighet med bilaga 1 eller 3 till miljöprövningsförordningen.		
45. Konvertera smittförande avfall på ett sjukhus.	90.382	Nationell

1.36 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:901) om verksamhetsutövers egenkontroll

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1998:901) om verksamhetsutövers egenkontroll att 1 och 9 §§ ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna förordning gäller för den, som yrkesmässigt bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder, som omfattas av tillstånds- eller anmälningsskyldighet enligt 9 eller 11–14 kap. miljöbalken.

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om att kraven i denna förordning *skall* gälla för vissa slag av yrkesmässigt bedrivna verksamheter som inte omfattas av *anmälningsskyldighet eller tillståndsskyldighet* enligt första stycket.

Denna förordning gäller för den, som yrkesmässigt bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder, som omfattas av tillstånds-, *gransknings-, anmälningsskyldighet eller registreringskyldighet* enligt 9, 11–14 eller 20 kap. miljöbalken.

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om att kraven i denna förordning *ska* gälla för vissa slag av yrkesmässigt bedrivna verksamheter som inte omfattas av *tillstånds-, gransknings-, anmälningsskyldighet eller registreringskyldighet* enligt första stycket.

9 §

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om hur den som bedriver en *miljöfarlig* verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken ska utöva sådan kontroll som avses i 26 kap. 19 § miljöbalken.

Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om hur den som bedriver en *miljöpåverkande* verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken ska utöva sådan kontroll som avses i 26 kap. 19 § miljöbalken.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.37 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:904) om anmälan för samråd

Häri genom föreskrivs i fråga om förordningen (1998:904) om anmälan för samråd att 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Den som i enlighet med gällande bestämmelser har underrettat Skogsstyrelsen om avverkning som *skall* äga rum på hans mark, om uttag av skogsbränsle eller om sådan dikning i samband med avverkning som inte kräver *tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken skall* anses ha gjort anmälan för samråd för åtgärden enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Den som enligt gällande bestämmelser har underrättat länsstyrelsen om att jordbruksmark *skall* tas ur jordbruksproduktion *skall* anses ha gjort anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken beträffande sådant arbetsföretag för vilket marken tas i anspråk.

Den som i enlighet med gällande bestämmelser har underrettat Skogsstyrelsen om avverkning som *ska* äga rum på hans mark, om uttag av skogsbränsle eller om sådan dikning i samband med avverkning som inte kräver *miljötillstånd eller igångsättningsbesked enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 20 kap. 6 § miljöbalken ska* anses ha gjort anmälan för samråd för åtgärden enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Den som enligt gällande bestämmelser har underrättat länsstyrelsen om att jordbruksmark *ska* tas ur jordbruksproduktion *ska* anses ha gjort anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken beträffande sådant arbetsföretag för vilket marken tas i anspråk.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

¹ Senaste lydelse 2005:1155.

1.38 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:1398) om vattenverksamheter

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1998:1398) om vattenverksamheter

dels att 1, 5, 8–11, 18, 24–44 §§ ska upphöra att gälla,
dels att 2, 7, 12–15, 19 och 23 §§ ska ha följande lydelse,
dels att en ny paragraf, 19 a §, ska införas.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Om ett *mål* eller ärende rör sådan vattenverksamhet som avses i 4 kap. 6 § andra stycket miljöbalken, ska Havs- och vattenmyndigheten samråda med länsstyrelsen och tillsynsmyndigheten. Samråd ska också ske i andra mål och ärenden som är av sådant slag som anges i 1 § denna förordning.

Om ett ärende rör sådan vattenverksamhet som avses i 4 kap. 6 § andra stycket miljöbalken, Havs- och vattenmyndigheten samråda med länsstyrelsen och tillsynsmyndigheten. Samråd ska också ske i andra mål och ärenden som är av sådant slag som anges i 8 kap. 2 § miljöprövningsförordningen (2013:251).

7 §²

När en markavvattningssakkunnig förordnas, ska *mark- och miljödomstolen* underrätta Statens jordbruksverk om förordnandet. Om det endast är fråga om avvattning av skogsmark, ska i stället Skogsstyrelsen underrättas.

När en markavvattningssakkunnig förordnas, ska *Miljöprövningsmyndigheten* underrätta Statens jordbruksverk om förordnandet. Om det endast är fråga om avvattning av skogsmark, ska i stället Skogsstyrelsen underrättas.

12 §³

När *domstolen vid tillstånd till vattenverksamhet* har beslutat om inlösen av en del av fastighet och beslutet har *vunnit* laga kraft, *skall domstolen* utan dröjsmål till

När *prövningsmyndigheten* har beslutat om inlösen av en del av fastighet och beslutet har *fått* laga kraft, *ska myndigheten* utan dröjsmål till lantmäterimyndigheten

¹ Senaste lydelse 2024:977.

² Senaste lydelse 2010:961.

³ Senaste lydelse 2000:332.

lantmäterimyndigheten sända dels en karta med beskrivning *som avses i 22 kap. 24 § miljöbalken*, dels ett utdrag av beslutet där det framgår vilket område som löses in. På kartan *skall* det intygas att den har utgjort grund för beslutet om inlösen.

När inlösen som avses i första stycket är fullbordad, *skall* länsstyrelsen genast underrätta lantmäterimyndigheten om detta.

sända dels en karta med beskrivning *över området samt dess gränser ha utmärkts i den ordning som gäller för fastighetsbildning*, dels ett utdrag av beslutet där det framgår vilket område som löses in. På kartan *ska* det intygas att den har utgjort grund för beslutet om inlösen.

När inlösen som avses i första stycket är fullbordad, *ska* länsstyrelsen genast underrätta lantmäterimyndigheten om detta.

13 §⁴

Domstolen skall för anteckning i fastighetsregistrets allmänna del skriftligen underrätta lantmäterimyndigheten om det förordnande som avses i 11 kap. 20 § första stycket miljöbalken.

Miljöprövningsmyndigheten ska för anteckning i fastighetsregistrets allmänna del skriftligen underrätta lantmäterimyndigheten om det förordnande som avses i 11 kap. 20 § första stycket miljöbalken.

14 §⁵

Domstolen och länsstyrelsen skall för anteckning i fastighetsregistrets allmänna del skriftligen underrätta lantmäterimyndigheten om ett förordnande enligt 1 kap. 3 § expropriationslagen (1972:719) att en inskriven särskild rättighet *skall* bestå eller upphöra.

Miljöprövningsmyndigheten ska för anteckning i fastighetsregistrets allmänna del skriftligen underrätta lantmäterimyndigheten om ett förordnande enligt 1 kap. 3 § expropriationslagen (1972:719) att en inskriven särskild rättighet *ska* bestå eller upphöra.

15 §⁶

Länsstyrelsen *skall* för anteckning i fastighetsregistret allmänna del skriftligen underrätta lant-

Länsstyrelsen *ska* för anteckning i fastighetsregistret allmänna del skriftligen underrätta lant-

⁴ Senaste lydelse 2000:332.

⁵ Senaste lydelse 2000:332.

⁶ Senaste lydelse 2000:332.

mäterimyndigheten om att inlösen av mark vid *tillstånd* till vattenverksamhet är fullbordad.

mäterimyndigheten om att inlösen av mark vid *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* till vattenverksamhet är fullbordad.

19 §⁷

I stället för *tillståndsplikt* enligt 11 kap. 9 § miljöbalken gäller att en vattenverksamhet inte får påbörjas innan den har anmälts hos tillsynsmyndigheten, om verksamheten innebär

I stället för *granskningsplikt* enligt 2 kap. 2 § andra stycket miljöprövningsförordningen (2013:251) gäller att en vattenverksamhet inte får påbörjas innan den har anmälts hos tillsynsmyndigheten, om verksamheten innebär

1. anläggande av våtmark där vattenområdet har en yta som inte överstiger 5 hektar,

2. uppförande av en anläggning, fyllning eller pålning i ett vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattendraget uppgår till högst 500 kvadratmeter,

3. uppförande av en anläggning, fyllning eller pålning i ett annat vattenområde än vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattenområdet uppgår till högst 3 000 kvadratmeter,

4. grävning, schaktning, muddring, sprängning eller annan liknande åtgärd i ett vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattendraget uppgår till högst 500 kvadratmeter,

5. grävning, schaktning, muddring, sprängning eller annan liknande åtgärd i ett annat vattenområde än vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattenområdet uppgår till högst 3 000 kvadratmeter,

6. byggande av en bro eller anläggande eller byte av en trumma i ett vattendrag med en medelvattenföring som uppgår till högst 1 kubikmeter per sekund,

7. omgrävning av ett vattendrag med en medelvattenföring som uppgår till högst 1 kubikmeter per sekund, om åtgärden inte är att hänföra till markavvattning,

8. nedläggning eller byte av en kabel, ett rör eller en ledning i ett vattenområde,

⁷ Senaste lydelse 2007:168.

9. bortledande av högst 600 kubikmeter ytvatten per dygn från ett vattendrag, dock högst 100 000 kubikmeter per år, eller utförande av anläggningar för detta,

10. bortledande av högst 1 000 kubikmeter ytvatten per dygn från ett annat vattenområde än vattendrag, dock högst 200 000 kubikmeter per år, eller utförande av anläggningar för detta,

11. utrivning av en vattenanläggning som tillkommit till följd av en verksamhet enligt 1–10,

12. ändring av en anmäld vattenverksamhet enligt 1–10, eller

13. ändring av en *tillståndsprövad* vattenverksamhet, om ändringen är en anmälningspliktig verksamhet enligt 1–10.

12. ändring av en anmäld vattenverksamhet enligt 1–10 *om ändringen kan antas påverka människors hälsa eller miljön negativt*, eller

13. ändring av en vattenverksamhet *som har miljötillstånd eller igångsättningsbesked*, om ändringen är en anmälningspliktig verksamhet enligt 1–10.

19 a §

Trots 19 § krävs inte en anmälan

1. *om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena,*

2. *om vattenverksamheten omfattas av miljötillstånd eller igångsättningsbesked,*

3. *om vattenverksamheten prövats och omfattas av en väg- eller järnvägsplan,*

4. *för rensningar för att bibehålla vattnets djup eller läge eller för att omedelbart återställa ett vattendrag som har vikit från sitt förra läge eller som på något annat sätt har förändrat sitt lopp,*

5. för vattentäkt för husbehovsförbrukningen eller värmeförsörjningen för en en- eller tvåfamiljsfastighet,

6. för vattentäkt för en jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning om bortledandet uppgår till högst

a) tio kubikmeter yt- eller grundvatten per dygn på Gotland eller Öland, eller

b) 25 kubikmeter yt- eller grundvatten per dygn på en annan plats än Gotland eller Öland.

Om arbeten enligt första stycket 4 berör en fastighet som tillhör någon annan, ska fastighetsägaren alltid underrättas innan arbetena påbörjas. Om fisket kan skadas, ska anmälan om de planerade arbetena göras till länsstyrelsen innan arbetena påbörjas.

23 §⁸

När anmälningsärendet är tillräckligt utrett, *skall* tillsynsmyndigheten

1. besluta om de förbud för verksamhetsutövaren som behövs enligt miljöbalken,

2. förelägga verksamhetsutövaren att

a) vidta de försiktighetsmått som behövs enligt miljöbalken, eller

b) ansöka om *tillstånd* enligt 11 kap. 9 § miljöbalken, om det behövs med hänsyn till verksamhetens påverkan på miljön eller enskilda intressen, eller

När anmälningsärendet är tillräckligt utrett, *ska* tillsynsmyndigheten

b) ansöka om *igångsättningsbesked* enligt 20 kap. 6 § miljöbalken eller *föreskrifter som har meddelats med stöd av 20 kap. 6 § miljöbalken*, om det behövs med hänsyn till verksamhetens påver-

⁸ Senaste lydelse 2007:168.

kan på miljön eller enskilda intressen, eller

3. om det inte behövs något förbud eller föreläggande enligt 1 och 2, underrätta den som har gjort anmälan om att ärendet inte föranleder någon åtgärd från myndighetens sida.

Vid bedömningen av verksamhetens påverkan på enskilda intressen *skall* tillsynsmyndigheten särskilt beakta om det i ärendet finns ett yrkande om

Vid bedömningen av verksamhetens påverkan på enskilda intressen *ska* tillsynsmyndigheten särskilt beakta om det i ärendet finns ett yrkande om

1. särskild tvångsrätt enligt 28 kap. 10 § miljöbalken,
2. ersättning enligt 31 kap. 16 § miljöbalken, eller
3. inlösen enligt 31 kap. 17 § miljöbalken.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

3. De nya bestämmelserna tillämpas inte vid prövning av tillståndspliktig vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel om verksamheten omfattas av en sådan nationell plan för moderna miljövillkor som avses i 11 kap. 28 § miljöbalken.

1.39 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2001:512) om deponering av avfall

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2001:512) om deponering av avfall att 35, 36 och 40 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Bestämmelser om tillståndsprövning av *miljöfarlig* verksamhet finns i 9 kap. miljöbalken, förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd samt miljöprövningsförordningen (2013:251).

Föreslagen lydelse

35 §¹

Bestämmelser om tillståndsprövning av *miljöpåverkande* verksamhet finns i 20 kap. miljöbalken, förordningen (1998:899) om *miljöpåverkande* verksamhet och hälsoskydd samt miljöprövningsförordningen (2013:251).

36 §

En ansökan om *tillstånd* till deponeringsverksamhet *skall*, utöver vad som anges i 22 kap. 1 § miljöbalken, alltid innehålla

En ansökan om *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* till deponeringsverksamhet *ska*, utöver vad som anges i 20 kap. 10 § miljöbalken *och föreskrifter meddelad med stöd av den paragrafen*, alltid innehålla

1. uppgift om verksamhetsutövarens identitet,
2. en beskrivning av vilka avfallsslag och de totala mängder avfall som *skall* deponeras,
3. en beskrivning av platsen, inklusive dess geologiska och hydrogeologiska egenskaper,
4. en plan för avslutning och efterbehandling, och
5. en redovisning av hur verksamhetsutövaren avser att säkerställa att de skyldigheter som följer av denna förordning eller de föreskrifter som meddelats med stöd av förordningen kommer att uppfyllas.

¹ Senaste lydelse 2013:264.

40 §²

Om tillsynsmyndigheten bedömer att de åtgärder som anges i anpassningsplanen eller avslutningsplanen är tillräckliga för att följa bestämmelserna i denna förordning och föreskrifter som meddelats med stöd av förordningen, ska myndigheten godkänna planen. Det som sägs i 31 § andra stycket om tillståndsmyndighet ska här i stället avse tillsynsmyndigheten.

Om tillsynsmyndigheten bedömer att en åtgärd enligt planen kräver ett *sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken*, ska myndigheten ange detta i sitt beslut. Om åtgärderna inte bedöms *vara tillståndspliktiga*, ska tillsynsmyndigheten i sitt beslut ange när åtgärderna ska vara genomförda.

Om tillsynsmyndigheten bedömer att en åtgärd enligt planen kräver ett *miljötillstånd eller igångsättningsbesked enligt 20 kap. miljöbalken eller föreskrifter som har meddelats med stöd av 20 kap. miljöbalken*, ska myndigheten ange detta i sitt beslut. Om åtgärderna inte bedöms *omfattas av tillståndsplikt eller granskningsplikt*, ska tillsynsmyndigheten i sitt beslut ange när åtgärderna ska vara genomförda.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

² Senaste lydelse 2013:264.

1.40 Förslag till förordning om ändring i vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

Härigenom föreskrivs i fråga om vattenförvaltningsförordningen (2004:660) att 4 kap. 14 § och 6 kap. 5 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

14 §

När vattenmyndigheten har tagit del av en sådan utredning som avses i 22 kap. 13 § första stycket 1 miljöbalken eller informerats om att en verksamhet eller åtgärd har tillåtits enligt 11 §, ska vattenmyndigheten fatta de beslut om förvaltningen av vattenmiljön som utredningen eller tillåtandet föranleder.

Om vattenmyndigheten finner att det inte finns förutsättningar för att ändra en miljökvalitetsnorm i enlighet med en sådan redogörelse som avses i 22 kap. 13 § andra stycket miljöbalken, ska vattenmyndigheten

1. anmäla detta till regeringen och i anmälan redovisa sin bedömning, det som kommit fram i ändringsfrågan och de skäl som talar för respektive emot en ändring,

2. informera den som har begärt vattenmyndighetens yttrande om att ändringsfrågan har anmälts till regeringen, och

När vattenmyndigheten har tagit del av en sådan utredning som avses i 20 kap. 24 § första stycket 1 miljöbalken eller informerats om att en verksamhet eller åtgärd har tillåtits enligt 11 §, ska vattenmyndigheten fatta de beslut om förvaltningen av vattenmiljön som utredningen eller tillåtandet föranleder.

Om vattenmyndigheten finner att det inte finns förutsättningar för att ändra en miljökvalitetsnorm i enlighet med en sådan redogörelse som avses i 20 kap. 24 § andra stycket miljöbalken, ska vattenmyndigheten

1. anmäla detta till regeringen och i anmälan redovisa sin bedömning, det som kommit fram i ändringsfrågan och de skäl som talar för respektive emot en ändring,

2. informera den som har begärt vattenmyndighetens yttrande om att ändringsfrågan har anmälts till regeringen, och

3. avvakta med sitt slutliga yttrande till dess regeringen har beslutat i ändringsfrågan

3. avvakta med sitt slutliga yttrande till dess regeringen har beslutat i ändringsfrågan

6 kap.

5 §¹

Ett åtgärdsprogram för vattendistrikt ska bland annat innehålla

1. åtgärder för inrättande av vattenskyddsområden eller för att på annat sätt skydda dricksvatten,

2. åtgärder för att i den mån det är behövligt åstadkomma omprövning av tillstånd till eller villkor för *miljöfarlig* verksamhet och vattenverksamhet,

2. åtgärder för att i den mån det är behövligt åstadkomma omprövning av tillstånd till eller villkor för *miljöpåverkande* verksamhet och vattenverksamhet,

3. åtgärder för att upptäcka och beivra brott mot bestämmelser till skydd för vatten,

4. åtgärder för att hindra eller reglera diffusa utsläpp av föroreande ämnen,

5. åtgärder för att förebygga eller begränsa att föroreningar indirekt tillförs grundvatten,

6. åtgärder för att motverka alla andra betydande negativa konsekvenser för vattenmiljön, särskilt de åtgärder som behövs för att nödvändig ekologisk status eller god ekologisk potential ska kunna nås när det gäller vattenförekomsternas hydromorfologiska förhållanden, och

7. de föreskrifter eller förslag till föreskrifter som behövs för att övriga åtgärder ska kunna genomföras.

Åtgärdsprogrammet ska därutöver innehålla sådana åtgärder och hänvisningar till övrig lagstiftning som avses i artikel 11.3, 11.4 och 11.6 i direktiv 2000/60/EG.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

¹ Senaste lydelse 2008:983

1.41 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2004:675) om omgivningsbuller

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2004:675) om omgivningsbuller att 18 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §¹

Trafikverket och de kommuner som avses i 3 § ska

1. samarbeta med varandra samt med Transportstyrelsen och de myndigheter som enligt miljö-tillsynsförordningen (2011:13) ut-övar tillsyn över *miljöfarlig* verksamhet så att Trafikverket och kommunerna kan fullgöra sina skyldigheter enligt denna förordning, och

2. samarbeta med Naturvårdsverket så att verket kan fullgöra sin rapportering till Europeiska kommissionen enligt 16 § och till regeringen enligt 17 §.

1. samarbeta med varandra samt med Transportstyrelsen och de myndigheter som enligt miljö-tillsynsförordningen (2011:13) ut-övar tillsyn över *miljöpåverkande* verksamhet så att Trafikverket och kommunerna kan fullgöra sina skyldigheter enligt denna förordning, och

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

¹ Senaste lydelse 2012:51.

1.42 Förslag till förordning om ändring i naturgasförordningen (2006:1043)

Härigenom föreskrivs i fråga om naturgasförordningen (2006:1043) att 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

En ansökan enligt 4 eller 5 § ska vara skriftlig och ges in till Energi-
marknadsinspektionen. Utöver det som följer av 4 och 5 §§ ska an-
sökan innehålla

1. en teknisk beskrivning av den planerade ledningen, stationen
eller anläggningen samt en kostnadsberäkning,

2. en karta över ledningens föreslagna sträckning eller stationens
eller anläggningens föreslagna placering samt en beskrivning av den
mark som behöver tas i anspråk för ledningen, stationen eller anlägg-
ningen,

3. bestyrkta förteckningar över ägare och innehavare av fastig-
heter över vilka ledningen avses dras fram eller på vilka stationen eller
anläggningen avses placeras eller av fastigheter som på annat sätt be-
hövs för anläggningen,

4. uppgift om de överenskommelser som träffats om upplåtelse
av mark för ledningen, stationen eller anläggningen eller de hinder
som finns mot sådana överenskommelser,

5. en redogörelse för sökandens organisation,

6. en redogörelse för hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap.
miljöbalken följs, och

7. den miljökonsekvensbeskriv-
ning som krävs enligt 2 kap. 7 §
andra stycket 2 eller 3 naturgas-
lagen (2005:403).

7. den miljökonsekvensbeskriv-
ning som krävs enligt 2 kap. 7 §
andra stycket 2 naturgaslagen
(2005:403).

I en beskrivning enligt första stycket 1 ska det finnas en ritning
över ledningens, stationens eller anläggningens konstruktion och dess
anslutning till naturgasledningar.

¹ Senaste lydelse 2017:1036.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.43 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857) att 22 a § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 a §¹

Ett internt nät får byggas och användas utan nätkoncession, om det

1. inom ett avgränsat område dras

a) mellan flera anläggningar för produktion av el som har en gemensam anslutning till elnätet, eller

b) från flera anläggningar för produktion av el till en gemensam anslutning till elnätet förutsatt att anslutningsledningen är kort, eller

2. används för överföring av lokalkraft mellan närliggande produktions- och överföringsanläggningar.

Ett område som omfattas av ett *tillstånd* enligt miljöbalken för en verksamhet som avses i 21 kap. 13–15 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251) ska anses vara ett sådant avgränsat område som avses i första stycket 1 a eller 1 b.

Ett område som omfattas av ett *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* enligt miljöbalken för *anläggningar för utnyttjande av vindkraft för energiproduktion (grupper av vindkraftverk)* ska anses vara ett sådant avgränsat område som avses i första stycket 1 a eller 1 b.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

¹ Senaste lydelse 2021:976.

1.44 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:667) om allvarliga miljöskador

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2007:667) om allvarliga miljöskador att 23 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §¹

Den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd inom jordbruket, skogsbruket, rennäringen eller yrkesfisket eller som utgör väghållning, är ansvarig för avhjälpande enligt 10 kap. 5 och 12–14 §§ miljöbalken endast om

1. det på grund av verksamhetsutövarens fel eller försummelse har uppstått en allvarlig miljöskada på en art eller livsmiljö, eller

2. skadan har orsakats av

2. skadan har orsakats av

a) en verksamhet som är tillståndspliktig enligt förordningen (1998:899) om *miljöfarlig* verksamhet och hälsoskydd *eller* miljöprövningsförordningen (2013:251),

a) en *miljöpåverkande* verksamhet som är tillståndspliktig enligt förordningen (1998:899) om *miljöpåverkande* verksamhet och hälsoskydd *eller tillstånds- eller granskningsplikt enligt 2 kap. miljöprövningsförordningen* (2013:251),

b) en *verksamhet* som är *tillståndspliktig enligt 11 kap. miljöbalken* och som avser uppförande, ändring, lagning och utrivning av dammar eller andra anläggningar i vattenområden, bortledande av vatten från vattenområden eller bortledande av grundvatten och utförande av anläggningar för detta,

b) en *vattenverksamhet* som är *tillstånds- eller granskningspliktig enligt 2 kap. miljöprövningsförordningen* och som avser uppförande, ändring, lagning och utrivning av dammar eller andra anläggningar i vattenområden, bortledande av vatten från vattenområden eller bortledande av grundvatten och utförande av anläggningar för detta,

c) sådan innesluten användning och avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer som avses i 13 kap. miljöbalken,

¹ Senaste lydelse 2013:267.

d) hantering av en kemisk produkt eller bioteknisk organism enligt 14 kap. miljöbalken,

e) transport av farligt gods eller överlämnande av farligt gods till någon annan för transport som omfattas av lagen (2006:263) om transport av farligt gods, eller

f) gränsöverskridande avfallstransport inom, till eller från Europeiska unionen som kräver ett godkännande eller som är förbjuden enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.45 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:1770) om geografisk miljöinformation

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2010:1770) om geografisk miljöinformation att 3 kap. 19, 21 och 24 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

19 §¹

För anläggningar för hantering av avloppsvatten, anläggningar för avfallshantering, anläggningar för energiförsörjning, anläggningar för vattenförsörjning, räddningstjänstens anläggningar, skolor, sjukhus och andra allmännyttiga och offentliga tjänster ska informationsansvar fullgöras av

1. Inspektionen för vård och omsorg i fråga om hem för vård eller behandling, äldreboende, sjukhus och vårdcentraler,

2. länsstyrelsen i fråga om anläggningar och områden för behandling eller hantering av avfall, avloppsvatten eller avloppsslam som omfattas av ett sådant tillstånd eller sådan tillståndsplikt som avses i 9 kap. miljöbalken,

2. länsstyrelsen i fråga om anläggningar och områden för behandling eller hantering av avfall, avloppsvatten eller avloppsslam som omfattas av ett sådant tillstånd eller sådan tillståndsplikt som avses i 9 kap. miljöbalken *eller sådant miljötillstånd eller igångsättningsbesked eller sådan tillståndsplikt eller granskningsplikt för miljöpåverkande verksamhet som avses i 20 kap. 6 § miljöbalken,*

3. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap i fråga om brandstationer, skyddsrum och ljudsändare för utomhusvarning,

4. Statens skolverk i fråga om skolenheter för förskoleklass, grundskolan, specialskolan, sameskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan,

5. Statistiska centralbyrån i fråga om lokaler för förskolan samt myndighets- och kommunkontor,

¹ Senaste lydelse 2022:1616.

6. Svenska kraftnät i fråga om transmissionsnät för el inklusive anläggningar, och

7. Trafikverket i fråga om de fibernät och kraftledningar som Trafikverket förvaltar samt de telefoner som finns tillgängliga i anslutning till statliga vägar och statliga järnvägar.

21 §²

För verksamheter som avses i 9, 11 eller 12 kap. miljöbalken ska, om inte annat följer av 22 §, informationsansvar fullgöras av

1. länsstyrelsen i fråga om verksamheter som omfattas av ett sådant *tillstånd eller sådan tillståndsplikt som avses i 9 eller 11 kap. miljöbalken*,

1. länsstyrelsen i fråga om verksamheter som omfattas av ett sådant *tillstånd eller sådan tillståndsplikt som avses i 9 kap. miljöbalken eller sådant miljötillstånd eller igångsättningsbesked eller sådan tillståndsplikt eller granskningsplikt som avses i 20 kap. 6 § miljöbalken*,

2. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap i fråga om verksamheter enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, och

3. Svenska kraftnät i fråga om dammsäkerhet avseende dammar i dammsäkerhetsklass A, B eller C enligt 11 kap. miljöbalken.

24 §³

För områden och andra geografiska enheter som används för rapportering, förvaltas eller regleras på internationell, europeisk, nationell, regional eller lokal nivå avseende vattenavrinning, kustförvaltning, farleder, nitratkänslighet, dricksvattentäkt, avfallsdeponering, avfallsdumpning, buller, gruvprospektering, gruvbrytning eller annat som har relevans från miljöinformationssynpunkt ska informationsansvar fullgöras av

1. Havs- och vattenmyndigheten i fråga om

a) gränser för områden med fredning av fisk eller förbud mot fiske samt andra förvaltningsgränser till skydd för fiskbestånden och miljön,

b) fiskvatten,

² Senaste lydelse 2016:1192.

³ Senaste lydelse 2018:2114.

c) förvaltningsområden enligt havsmiljöförordningen (2010:1341) samt till förvaltningsområdena hänförliga bedömningsområden föreskrivna av Havs- och vattenmyndigheten med stöd av 20 § havsmiljöförordningen, och

d) sammanställningar av nationellt särskilt värdefulla limniska områden,

2. länsstyrelsen i fråga om miljöriskområden, musselvatten och anläggningar för bortskaffande av avfall som omfattas av ett sådant tillstånd eller sådan tillståndsplikt som avses i 9 kap. miljöbalken,

2. länsstyrelsen i fråga om miljöriskområden, musselvatten och anläggningar för bortskaffande av avfall som omfattas av ett sådant tillstånd eller sådan tillståndsplikt som avses i 9 kap. miljöbalken *eller sådant miljötillstånd eller igångsättningsbesked eller sådan tillståndsplikt eller granskningsplikt för miljöpåverkande verksamhet som avses i 20 kap. 6 § miljöbalken,*

3. Naturvårdsverket i fråga om

a) områden som omfattas av naturvårdsavtal där Naturvårdsverket eller länsstyrelserna är avtalspart för staten,

b) vattenskyddsområden som omfattas av föreskrifter enligt 7 kap. 22 § miljöbalken,

c) områden som omfattas av ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken,

d) områden med förbud mot markavvattning enligt 11 kap. 14 § miljöbalken och 4 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter,

e) områden som är känsliga för övergödning enligt rådets direktiv 91/271/EEG av den 21 maj 1991 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse, och

f) zoner och tätbebyggelse för utvärdering och säkerställande av luftkvalitet enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/50/EG av den 21 maj 2008 om luftkvalitet och renare luft i Europa,

4. Sjöfartsverket i fråga om reglerade farleder till havs och i större inlandsvatten,

5. Skogsstyrelsen i fråga om naturvårdsavtalsområden där Skogsstyrelsen är avtalspart,

6. Statens jordbruksverk i fråga om

a) känsliga områden enligt 5 § förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket, och

b) restriktionszoner enligt 4, 4 a och 5 §§ epizootilagen (1999:657), 4 § epizootiförordningen (1999:659), 5 § zoonoslagen (1999:658), 3 § zoonosförordningen (1999:660), 7 § lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m. samt 6 § 3 förordningen (2006:815) om provtagning på djur, m.m.,

7. Sveriges geologiska undersökning i fråga om

a) områden med tillstånd för prospektering och gruvbrytning,

b) grundvattenförekomster inom vattenförvaltningen, och

8. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut i fråga om vattenförekomster och vattendistrikt.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.46 Förslag till förordning om ändring i plan- och byggförordningen (2011:338)

Härigenom föreskrivs i fråga om plan- och byggförordningen (2011:338) att 6 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

2 §¹

Trots 1 § krävs det inte bygglov för att anordna, inrätta, uppföra, flytta eller väsentligt ändra

1. en anläggning som avses i 1 § 4 eller 5, om det är fråga om en liten anläggning som är avsedd endast för en viss fastighets behov,

2. ett vindkraftverk som avses i 1 § 6, om verket omfattas av *tillstånd* enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken,

2. ett vindkraftverk som avses i 1 § 6, om verket omfattas av *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* enligt miljöbalken,

3. en parkeringsplats som avses i 1 § 8, om det på fastigheten finns endast ett eller två enbostadshus eller ett tvåbostadshus och parkeringsplatsen är avsedd uteslutande för fastighetens behov eller om parkeringsplatsen anläggs med stöd av väglagen (1971:948) eller på mark som i detaljplan har avsatts till gata eller väg,

4. en anläggning som avses i 1 § 2, 7 eller 10 och som omfattas av undantag från krav på bygglov i vägplan enligt väglagen eller järnvägsplan enligt lagen (1995:1649) om byggande av järnväg,

5. en anläggning som avses i 1 § 2, om det är fråga om en anläggning av liten omfattning i form av en eller flera containrar i omedelbar närhet till en pågående verksamhet inom ett industriområde och anläggningen inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter, *eller*

5. en anläggning som avses i 1 § 2, om det är fråga om en anläggning av liten omfattning i form av en eller flera containrar i omedelbar närhet till en pågående verksamhet inom ett industriområde och anläggningen inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter,

¹ Senaste lydelse 2017:102.

6. en anläggning som avses i 1 § 2, om det är fråga om högst två enheter i form av fritidsbåt, husvagn eller husbil som

a) placeras i omedelbar närhet av ett en- eller tvåbostadshus,

b) är av säsongskaraktär,

c) inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter, och

d) inte placeras i anslutning till en sådan byggnad eller inom ett sådant bebyggelseområde som avses i 8 kap. 13 § plan- och bygglagen (2010:900).

6. en anläggning som avses i 1 § 2, om det är fråga om högst två enheter i form av fritidsbåt, husvagn eller husbil som

a) placeras i omedelbar närhet av ett en- eller tvåbostadshus,

b) är av säsongskaraktär,

c) inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter, och

d) inte placeras i anslutning till en sådan byggnad eller inom ett sådant bebyggelseområde som avses i 8 kap. 13 § plan- och bygglagen (2010:900), *eller*

7. en transformatorstation som avses i 1 § 10 om anläggningen omfattas av miljötillstånd eller igångsättningsbesked enligt 20 kap. miljöbalken.

Åtgärder som avses i första stycket 5 och 6 får vidtas närmare gränsen än 4,5 meter, om de grannar som berörs medger det.

Bestämmelserna i 9 kap. 7 och 8 §§ plan- och bygglagen (2010:900) om att kommunen får besluta om undantag från krav på bygglov eller om mer långtgående krav gäller även för andra anläggningar än byggnader.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.47 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:619) med instruktion för Havs- och vattenmyndigheten

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2011:619) med instruktion för havs- och vattenmyndigheten att 5 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Myndigheten ska särskilt

1. ansvara för den centrala tillsynsvägledningen under miljöbalken och samverka med länsstyrelserna för att åstadkomma ett effektivt tillsynsarbete,

2. bevaka allmänna miljövårdsintressen i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas och som handläggs hos myndigheter och domstolar samt lämna myndighetens synpunkter tidigt i processen,

2. inom sitt ansvarsområde bevaka allmänna miljövårdsintressen i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas och som handläggs hos myndigheter och domstolar samt lämna myndighetens synpunkter tidigt i processen,

3. delta i miljöprovningar som gäller frågor som är principiellt viktiga eller har stor betydelse för havs- och vattenmiljön eller fisket,

4. vara samlande i vatten- och havsmiljöarbetet genom att samordna vattenmyndigheterna för genomförandet av vattenförvaltningsförordningen (2004:660),

5. arbeta med frågor som rör havsplanering,

6. ha det övergripande ansvaret för fiskerikontrollen och ansvara för genomförandet av landningskontrollen,

7. inom sitt ansvarsområde ansvara för skydd av naturtyper och arter samt andra frågor om biologisk mångfald i sjöar, vattendrag och hav,

8. i samråd med Naturvårdsverket fördela medel för miljöövervakning, uppföljning av miljökvalitetsmålen och internationell rapportering och efter samråd med övriga berörda myndigheter och organisationer ansvara för genomförandet av miljöövervakningen samt beskriva och analysera miljötillståndet inom sitt ansvarsområde,

¹ Senaste lydelse 2021:190.

9. ansvara för att samla in grundläggande information om fiskbestånden samt fisket och annat nyttjande i sjöar, vattendrag och hav och särskilt svara för att datainsamling och rådgivning i fråga om fiskbestånden och fisket bedrivs i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1004 av den 17 maj 2017 om upprättande av en unionsram för insamling, förvaltning och användning av data inom fiskerisektorn och till stöd för vetenskaplig rådgivning rörande den gemensamma fiskeripolitiken och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 199/2008,

10. inom sitt ansvarsområde främja forskning och utvecklingsverksamhet och delta i beredningen av Naturvårdsverkets miljöforskningsanslag till stöd för myndighetens och verkets arbete,

11. göra kunskaper om havs- och vattenmiljön, fisket och myndighetens arbete tillgängliga för myndigheter, allmänhet och andra berörda,

12. ansvara för uppföljning och utvärdering av de statliga bidrag som omfattas av förordningen (1982:840) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag, förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt och förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården,

13. följa upp och utvärdera de statliga bidrag som omfattas av vilt-skadeförordningen (2001:724) när det gäller förebyggande åtgärder och ersättning för skada som orsakas av säl och rapportera sådan uppföljning och utvärdering till Statens jordbruksverk, och

14. samverka med Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Sveriges geologiska undersökning och länsstyrelserna i frågor som har betydelse för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av havs- och vattenmiljön och för vattenbruket.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.48 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:1237) om miljöprövningsdelegationer

Härigenom föreskrivs att förordningen (2011:1237) om miljöprövningsdelegationer ska upphöra att gälla vid utgången av 2027.

1.49 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:259) om miljöstraffavgifter

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2012:259) att 1 kap. 2 §, 3 kap. 1–4 §§, 12 kap. 4 § och rubriken till 3 kap. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

Förordningen innehåller bestämmelser om miljöstraffavgifter för överträdelser av föreskrifter om

- artskydd (2 kap.),
 - *miljöfarlig* verksamhet och hälsoskydd (3 kap.),
 - verksamheter som orsakar miljöskador (4 kap.),
 - viltägn och miljöhänsyn i jordbruket (5 kap.),
 - genteknik (6 kap.),
 - kemiska produkter och biotekniska organismer (7 kap.),
 - växtskyddsmedel och bekämpningsmedel (8 kap.),
 - fluorerade växthusgaser och ozonnedbrytande ämnen (9 kap.),
 - brandfarliga vätskor och spilloljor (10 kap.),
 - avfall, avfallsförebyggande åtgärder och producentansvar (11 kap.),
- och
- tillsyn, rapportering och egenkontroll (12 kap.).

Förordningen innehåller bestämmelser om miljöstraffavgifter för överträdelser av föreskrifter om

- *miljöpåverkande* verksamhet och hälsoskydd (3 kap.),

3 kap. *Miljöfarlig* verksamhet och hälsoskydd

3 kap. *Miljöpåverkande* verksamhet och hälsoskydd

3 kap.

1 §

För en överträdelse av 13 § förordningen (1998:899) om *miljöfarlig* verksamhet och hälsoskydd ska en miljöstraffavgift betalas

För en överträdelse av 13 § förordningen (1998:899) om *miljöpåverkande* verksamhet och hälsoskydd ska en miljöstraffavgift betalas

¹ Senaste lydelse 2021:1009.

1. med 5 000 kronor, om överträdelsen är att utan tillstånd inrätta en avloppsanordning trots att ett sådant tillstånd krävs,
2. med 3 000 kronor, om överträdelsen är att utan tillstånd ansluta en vattentoalett till en befintlig avloppsanordning som före anslutningen inte hade någon vattentoalett ansluten, och
3. med 3 000 kronor, om överträdelsen är att utan att ha gjort en anmälan inrätta en avloppsanordning trots att en sådan anmälan krävs.

2 §

För en överträdelse av 17 § förordningen (1998:899) om *miljöfarlig* verksamhet och hälsoskydd ska en miljöstraffavgift betalas

För en överträdelse av 17 § förordningen (1998:899) om *miljöpåverkande* verksamhet och hälsoskydd ska en miljöstraffavgift betalas

1. med 3 000 kronor, om överträdelsen är att utan tillstånd inrätta en värmepumpsanläggning trots att det enligt föreskrifter som kommunen har meddelat krävs tillstånd för en sådan åtgärd, och
2. med 1 000 kronor, om överträdelsen är att utan att ha gjort en anmälan inrätta en värmepumpsanläggning som inte är tillståndspliktig.

3 §

För en överträdelse av 38 § förordningen (1998:899) om *miljöfarlig* verksamhet och hälsoskydd genom att utan att ha gjort en anmälan påbörja en verksamhet trots att en sådan anmälan krävs ska en miljöstraffavgift betalas med 3 000 kronor.

För en överträdelse av 38 § förordningen (1998:899) om *miljöpåverkande* verksamhet och hälsoskydd genom att utan att ha gjort en anmälan påbörja en verksamhet trots att en sådan anmälan krävs ska en miljöstraffavgift betalas med 3 000 kronor.

4 §²

För en överträdelse av 38 a § förordningen (1998:899) om *miljöfarlig* verksamhet och hälsoskydd ska en miljöstraffavgift betalas med 5 000 kronor.

För en överträdelse av 38 a § förordningen (1998:899) om *miljöpåverkande* verksamhet och hälsoskydd ska en miljöstraffavgift betalas med 5 000 kronor.

² Senaste lydelse 2023:933.

12 kap.

4 §³

För en överträdelse av 5 § Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2021:6) om genomförande av mätningar och provtagningar i vissa verksamheter genom att utföra mätningar och provtagningar utan att någon dokumentation görs ska en miljöstraffavgift betalas

1. med 20 000 kronor, om "tillståndsplikt A" gäller för verksamheten enligt miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. med 10 000 kronor, om "tillståndsplikt B" gäller för verksamheten enligt miljöprövningsförordningen,

3. med 3 000 kronor, om "anmälningsplikt C" gäller för verksamheten enligt miljöprövningsförordningen, och

4. med 3 000 kronor, i andra fall än de som avses i 1–3, om verksamheten omfattas av ett *tillstånd* som *har meddelats med stöd av 9 kap. 6 a eller 6 b § miljöbalken* eller motsvarande äldre bestämmelser.

För en överträdelse av 5 § Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2021:6) om genomförande av mätningar och provtagningar i vissa verksamheter genom att utföra mätningar och provtagningar utan att någon dokumentation görs ska en miljöstraffavgift betalas

1. med 20 000 kronor, om *tillståndsplikt* gäller för verksamheten enligt miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. med 10 000 kronor, om *granskningsplikt* gäller för verksamheten enligt miljöprövningsförordningen,

3. med 3 000 kronor, om *anmälningsplikt* gäller för verksamheten enligt *förordningen om miljöpåverkande verksamhet och hälsoskydd*, och

4. med 3 000 kronor, i andra fall än de som avses i 1–3, om verksamheten omfattas av ett *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* som är en följd av att *tillsynsmyndigheten förelagt en verksamhetsutövare att ansöka om igångsättningsbesked enligt 26 kap. 9 b § miljöbalken* eller *verksamhetsutövaren har ansökt om miljötillstånd eller igångsättningsbesked även om det inte krävs enligt 20 kap. 8 § miljöbalken* eller motsvarande äldre bestämmelser.

³ Senaste lydelse 2022:925.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.50 Förslag till förordning om ändring i industriutsläppsförordningen (2013:250)

Härigenom föreskrivs i fråga om industriutsläppsförordningen (2013:250)

dels att 1 kap. 19 och 20 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 2, 4, 5, 10, 13, 15, 16, 18, 24 och 27–29 §§, 2 kap. 1, 4, 6, 15, 17, 21, 23, 25, 27, 29, 39, 41, 43, 53, 55, 57, 59, 70, 73, 79, 81 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

I denna förordning avses med industriutsläppsverksamhet: en verksamhet som är tillståndspliktig eller omfattas av ett tillstånd enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) med en verksamhetskod som slutar med -i,

industriutsläppsverksamhet: en verksamhet som är tillståndspliktig eller omfattas av ett *miljötillstånd, igångsättningsbesked eller äldre tillstånd* enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) med en verksamhetskod som slutar med -i,

huvudverksamhet: den huvudsakliga industriutsläppsverksamhet som bedrivs på en anläggning, och

sidoverksamhet: en industriutsläppsverksamhet som bedrivs på en anläggning men som inte är den huvudsakliga industriutsläppsverksamheten på anläggningen.

4 §²

I denna förordning avses med *miljöprövningsdelegation: ett sådant särskilt organ inom länsstyrelsen som avses i förordningen (2011:1237) om miljöprövningsdelegationer, och*

tillsynsmyndighet: den som enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) utövar tillsyn över en industriutsläppsverksamhet.

¹ Senaste lydelse 2016:1200.

² Senaste lydelse 2020:649.

5 §

I denna förordning avses med
tillstånd: ett *tillstånd* enligt
9 kap. miljöbalken och miljöprövningsförordningen (2013:251) eller motsvarande äldre bestämmelser, och

tillståndsvillkor: ett villkor i det
tillstånd som gäller för industriutsläppsverksamheten.

tillstånd: ett *miljötillstånd* eller
igångsättningsbesked enligt 20 kap.
miljöbalken och miljöprövningsförordningen (2013:251) eller motsvarande äldre bestämmelser, och

tillståndsvillkor: ett villkor i det
miljötillstånd eller *igångsättningsbesked* som gäller för industriutsläppsverksamheten.

10 §

De slutsatser om bästa tillgängliga teknik som anges i 2 kap. innehåller slutsatser om andra försiktighetsmått än utsläppsvärden. Vid bedömningen av om en industriutsläppsverksamhet bedrivs i enlighet med kravet på bästa *möjliga* teknik enligt 2 kap. 3 § miljöbalken ska hänsyn tas till sådana slutsatser

1. i fråga om huvudslutsatser senast den dag som inträffar fyra år efter slutsatsernas offentliggörande, och

2. i fråga om sidoslutsatser senast den dag som inträffar fyra år efter huvudslutsatsernas offentliggörande, om sidoslutsatserna offentliggjordes senast samma dag som huvudslutsatserna.

De slutsatser om bästa tillgängliga teknik som anges i 2 kap. innehåller slutsatser om andra försiktighetsmått än utsläppsvärden. Vid bedömningen av om en industriutsläppsverksamhet bedrivs i enlighet med kravet på bästa *tillgängliga* teknik enligt 2 kap. 3 § miljöbalken ska hänsyn tas till sådana slutsatser

13 §

I 19 kap. 5 § första stycket 9 och 22 kap. 25 § första stycket 6 a miljöbalken finns bestämmelser om att ett beslut eller en dom som innebär att tillstånd ges till en verksamhet ska innehålla villkor om utsläpp, begränsningsvärden och bästa *möjliga* teknik

I 6 kap. miljöprövningsförordningen finns bestämmelser om att ett beslut som innebär att *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* ges till en verksamhet ska innehålla villkor om utsläpp, begränsningsvärden och bästa *tillgängliga* teknik som anpassar tillämp-

som anpassar tillämpningen av föreskrifter om försiktighetsmått. Vid provning av tillståndsvillkor ska en sådan anpassning göras genom att provningsmyndigheten som referens för sin bedömning använder

ningen av föreskrifter om försiktighetsmått. Vid provning av tillståndsvillkor ska en sådan anpassning göras genom att provningsmyndigheten som referens för sin bedömning använder

1. de utsläppsvärden och de beskrivningar av andra försiktighetsmått som finns i de slutsatser om bästa tillgängliga teknik som anges i 2 kap., och

2. de beskrivningar av försiktighetsmått i ett sådant BAT-referensdokument som enligt artikel 13.7 i direktiv 2010/75/EU har antagits av Europeiska kommissionen före den 7 januari 2011, om

a) beskrivningarna avser annat än utsläppsvärden, och

b) BAT-referensdokumentet inte har ersatts med sådana slutsatser om bästa tillgängliga teknik som anges i 2 kap.

15 §

Miljöprövningsdelegationen får besluta att en industriutsläppsverksamhet i stället för att följa ett begränsningsvärde som avses i 8 § ska följa ett begränsningsvärde som bestäms med hänsyn till andra tidsperioder eller andra referensförhållanden (alternativvärde).

Miljöprövningsmyndigheten får besluta att en industriutsläppsverksamhet i stället för att följa ett begränsningsvärde som avses i 8 § ska följa ett begränsningsvärde som bestäms med hänsyn till andra tidsperioder eller andra referensförhållanden (alternativvärde).

Beslutet får inte innebära att verksamheten genom att följa ett alternativvärde medför högre utsläppsnivåer under normala driftsförhållanden än om verksamheten skulle ha följt det begränsningsvärde som avses i 8 §.

16 §³

Miljöprövningsdelegationen får ge dispens från ett begränsningsvärde som avses i 8 §, om

Miljöprövningsmyndigheten får ge dispens från ett begränsningsvärde som avses i 8 §, om

³ Senaste lydelse 2013:504.

1. det med hänsyn till var den anläggning som verksamheten bedrivs på ligger geografiskt, anläggningens tekniska egenskaper eller de lokala miljöförhållandena skulle medföra oproportionerligt höga kostnader jämfört med miljönyttan att följa begränsningsvärdet, och
2. dispensen förenas med ett villkor om att i stället följa ett mindre strängt begränsningsvärde.

18 §

Miljöprövningsdelegationen får besluta att en dispens enligt 16 § ska gälla för en kortare tidsperiod än som avses i 17 §, om förutsättningarna för dispens endast finns under den tid som behövs för att anpassa anläggningen till det begränsningsvärde som avses i 8 §.

Miljöprövningsmyndigheten får besluta att en dispens enligt 16 § ska gälla för en kortare tidsperiod än som avses i 17 §, om förutsättningarna för dispens endast finns under den tid som behövs för att anpassa anläggningen till det begränsningsvärde som avses i 8 §.

24 §

Om det krävs en statusrapport enligt 23 §, ska den upprättas senast i samband med att

1. den som bedriver eller avser att bedriva verksamheten anser om *tillstånd* för den, eller

2. huvudverksamheten för första gången omfattas av huvudslutsatser, om verksamheten omfattas av ett *tillstånd* och det inte finns någon upprättad statusrapport.

Om en statusrapport upprättas enligt första stycket 2, ska den ges in till tillsynsmyndigheten senast fyra år efter slutsatsernas offentliggörande.

En bestämmelse om att en ansökan i ett *ansökningsmål* ska innehålla en statusrapport finns i

Om det krävs en statusrapport enligt 23 §, ska den upprättas senast i samband med att

1. den som bedriver eller avser att bedriva verksamheten anser om *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* för den, eller

2. huvudverksamheten för första gången omfattas av huvudslutsatser, om verksamheten omfattas av ett *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* och det inte finns någon upprättad statusrapport.

En bestämmelse om att en ansökan i ett *miljöprövningsärende* ska innehålla en statusrapport

22 kap. 1 § första stycket 7 miljöbalken. finns i 3 kap. 1 § andra stycket 2 miljöprövningsförordningen.

27 §

Naturvårdsverket eller, i fråga om verksamheter som *avses i 2 kap. 1 § miljöprövningsförordningen* (2013:251), Statens jordbruksverk ska på lämpligt sätt göra information tillgänglig för andra berörda myndigheter och allmänheten om innebörden och utvecklingen av sådan bästa tillgängliga teknik som avses i denna förordning.

Naturvårdsverket eller, i fråga om verksamheter som *omfattas av verksamhetskod 1.10-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* (2013:251), Statens jordbruksverk ska på lämpligt sätt göra information tillgänglig för andra berörda myndigheter och allmänheten om innebörden och utvecklingen av sådan bästa tillgängliga teknik som avses i denna förordning.

28 §

Naturvårdsverket eller, i fråga om verksamheter som *avses i 2 kap. 1 § miljöprövningsförordningen* (2013:251), Statens jordbruksverk ska på sin webbplats tillgängliggöra

Naturvårdsverket eller, i fråga om verksamheter som *omfattas av verksamhetskod 1.10-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* (2013:251), Statens jordbruksverk ska på sin webbplats tillgängliggöra

1. de domar och beslut som innebär att tillstånd har getts till en industriutsläppsverksamhet eller att ett sådant tillstånd har omprövats eller tillståndsvillkor ändrats enligt 24 kap. 5, 7, 8 eller 9 § miljöbalken,

2. dispenser enligt 16 §, och

3. uppgifter om de åtgärder som verksamhetsutövare har vidtagit enligt 10 kap. 5 a § miljöbalken.

I offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) finns bestämmelser som kan innebära att annat gäller i stället för det som sägs i första stycket.

29 §

När en dom eller ett beslut i ett tillståndsmål eller tillståndsärende skickas till Naturvårds-

När en dom eller ett beslut i ett tillståndsmål eller tillståndsärende skickas till Naturvårds-

verket eller Statens jordbruksverk enligt 11 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska prövningsmyndigheten, om det är en sådan dom eller sådant beslut som avses i 28 § första stycket 1, särskilt uppmärksamma verket på att domen eller beslutet rör en industriutsläppsverksamhet.

verket eller Statens jordbruksverk enligt 7 kap. 2 § miljöprövningsförordningen (2013:251) ska prövningsmyndigheten, om det är en sådan dom eller sådant beslut som avses i 28 § första stycket 1, särskilt uppmärksamma verket på att domen eller beslutet rör en industriutsläppsverksamhet.

2 kap.

1 §

När slutsatser om bästa tillgängliga teknik har antagits ska Naturvårdsverket eller, i fråga om verksamheter som avses i 2 kap. 1 § miljöprövningsförordningen (2013:251), Statens jordbruksverk efter slutsatsernas offentliggörande informera berörda tillsynsmyndigheter om detta.

När slutsatser om bästa tillgängliga teknik har antagits ska Naturvårdsverket eller, i fråga om verksamheter som omfattas av verksamhetskod 1.10-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251), Statens jordbruksverk efter slutsatsernas offentliggörande informera berörda tillsynsmyndigheter om detta.

4 §⁴

Europeiska kommissionens genomförandebeslut 2012/135/EU av den 28 februari 2012 om fastställande av BAT-slutsatser gällande järn- och ståltillverkning, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 8 mars 2012. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för

1. verksamheter som omfattas av 4 kap. 12 § miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. verksamheter som omfattas av 11 kap. 2 § miljöprövningsförordningen, och

1. verksamheter som omfattas av kod 13.20-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. verksamheter som omfattas av kod 23.10-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen, och

⁴ Senaste lydelse 2016:1200.

3. verksamheter som omfattas av *15 kap. 1 § miljöprövningsförordningen*.

3. verksamheter som omfattas av *kod 27.10-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen*.

6 §⁵

Europeiska kommissionens genomförandebeslut 2012/134/EU av den 28 februari 2012 om fastställande av BAT-slutsatser gällande tillverkning av glas, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 8 mars 2012. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av *14 kap. 1 och 2 §§ miljöprövningsförordningen* (2013:251).

Europeiska kommissionens genomförandebeslut 2012/134/EU av den 28 februari 2012 om fastställande av BAT-slutsatser gällande tillverkning av glas, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 8 mars 2012. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av *kod 26.05-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* (2013:251).

15 §

Europeiska kommissionens genomförandebeslut 2013/84/EU av den 11 februari 2013 om fastställande av BAT-slutsatser gällande garvning av hudar och skinn, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 16 februari 2013. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för

1. verksamheter som omfattas av *7 kap. 1 § miljöprövningsförordningen* (2013:251), och

2. verksamheter som omfattas av *28 kap. 3 § miljöprövningsförordningen* och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1.

1. verksamheter som omfattas av *kod 18.10-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* (2013:251), och

2. verksamheter som omfattas av *kod 90.15-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1.

⁵ Senaste lydelse 2018:536.

17 §⁶

Europeiska kommissionens genomförandebeslut 2013/163/EU av den 26 mars 2013 om fastställande av BAT-slutsatser gällande produktion av cement, kalk och magnesiumoxid, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 9 april 2013. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för

1. verksamheter som omfattas av 14 kap. 9 § miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. verksamheter som omfattas av 14 kap. 11 § miljöprövningsförordningen, och

3. verksamheter som omfattas av 14 kap. 19 § miljöprövningsförordningen.

1. verksamheter som omfattas av kod 26.70-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. verksamheter som omfattas av kod 26.90-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen, och

3. verksamheter som omfattas av kod 26.170-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen.

21 §⁷

Europeiska kommissionens genomförandebeslut nr 2013/732/EU av den 9 december 2013 om fastställande av BAT-slutsatser för klor-alkaliproduktion, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 11 december 2013. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av 12 kap. 23, 24, 27 och 28 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251).

Europeiska kommissionens genomförandebeslut nr 2013/732/EU av den 9 december 2013 om fastställande av BAT-slutsatser för klor-alkaliproduktion, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 11 december 2013. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av kod 24.23-i eller 24.17-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251).

⁶ Senaste lydelse 2016:1200.

⁷ Senaste lydelse 2016:1200.

23 §⁸

Europeiska kommissionens genomförandebeslut 2014/687/EU av den 26 september 2014 om fastställande av BAT-slutsatser gällande produktion av massa, papper och kartong, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 30 september 2014. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av 9 kap. 1 eller 2 § miljöprövningsförordningen (2013:251).

Europeiska kommissionens genomförandebeslut 2014/687/EU av den 26 september 2014 om fastställande av BAT-slutsatser gällande produktion av massa, papper och kartong, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 30 september 2014. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av kod 21.10-i eller 21.30-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251).

25 §⁹

Europeiska kommissionens genomförandebeslut 2014/738/EU av den 9 oktober 2014 om fastställande av BAT-slutsatser gällande raffinering av mineralolja och gas, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 28 oktober 2014. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av 11 kap. 7 § miljöprövningsförordningen (2013:251).

Europeiska kommissionens genomförandebeslut 2014/738/EU av den 9 oktober 2014 om fastställande av BAT-slutsatser gällande raffinering av mineralolja och gas, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 28 oktober 2014. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av kod 23.30-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251).

⁸ Senaste lydelse 2016:833.

⁹ Senaste lydelse 2016:1200.

27 §¹⁰

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2015/2119 av den 20 november 2015 om fastställande av BAT-slutsatser för produktion av träbaserade skivor, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 24 november 2015. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av 8 kap. 6 § miljöprövningsförordningen (2013:251).

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2015/2119 av den 20 november 2015 om fastställande av BAT-slutsatser för produktion av träbaserade skivor, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 24 november 2015. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av kod 20.50-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251).

29 §¹¹

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2016/1032 av den 13 juni 2016 om fastställande av BAT-slutsatser för icke-järnmetallindustrin, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 30 juni 2016. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik inom icke-järnmetallindustrin för

1. verksamheter som omfattas av 4 kap. 12 § miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. verksamheter som omfattas av 15 kap. 11, 12, 13 eller 14 § miljöprövningsförordningen, och

1. verksamheter som omfattas av kod 13.20-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. verksamheter som omfattas av kod 27.70-i eller 27.90-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen, och

¹⁰ Senaste lydelse 2018:248.

¹¹ Senaste lydelse 2018:248.

3. verksamheter som omfattas av 17 kap. 4 § miljöprövningsförordningen.

3. verksamheter som omfattas av kod 31–40-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen.

39 §¹²

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2016/902 av den 30 maj 2016 om fastställande av BAT-slutsatser för rening och hantering av avloppsvatten och avgaser inom den kemiska sektorn, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 9 juni 2016. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för

1. verksamheter som omfattas av någon av 12 kap. 1–36, 38, 39, 42 och 43 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251), och

2. verksamheter som omfattas av 28 kap. 3 § miljöprövningsförordningen och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1.

1. verksamheter som omfattas av någon av koderna 24.1-i–24.35-i, 24.38-i eller 24.42-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251), och

2. verksamheter som omfattas av kod 90.15-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1.

41 §¹³

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2017/302 av den 15 februari 2017 om fastställande av BAT-slutsatser för intensiv uppfödning av fjäderfä eller gris, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 21 februari 2017. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verk-

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2017/302 av den 15 februari 2017 om fastställande av BAT-slutsatser för intensiv uppfödning av fjäderfä eller gris, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 21 februari 2017. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verk-

¹² Senaste lydelse 2018:248.

¹³ Senaste lydelse 2019:613.

samheter som omfattas av 2 kap. 1 § miljöprövningsförordningen (2013:251).

samheter som omfattas av kod 1.10-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251).

43 §¹⁴

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2017/1442 av den 31 juli 2017 om fastställande av BAT- slutsatser för stora förbränningsanläggningar, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 17 augusti 2017. Beslutet har ersatts av Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2021/2326 av den 30 november 2021 om fastställande av BAT-slutsatser för stora förbränningsanläggningar, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, som offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 30 december 2021. Bilagorna till besluten är likalydande och innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för

1. verksamheter som omfattas av 11 kap. 3 § miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. verksamheter som omfattas av 21 kap. 4, 8 eller 9 § miljöprövningsförordningen, och

3. verksamheter som omfattas av 29 kap. 5, 9, 11 eller 13 § miljöprövningsförordningen.

1. verksamheter som omfattas av kod 23.11-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. verksamheter som omfattas av kod 40.05-i, 40.40-i eller 40.50-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen, och

3. verksamheter som omfattas av kod 90.180-i, 90.202-i eller 90.214-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen.

53 §¹⁵

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2017/2117 av den 21 november 2017 om fastställande av BAT-slutsatser för produktion av orga-

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2017/2117 av den 21 november 2017 om fastställande av BAT-slutsatser för produktion av orga-

¹⁴ Senaste lydelse 2022:34.

¹⁵ Senaste lydelse 2019:613.

niska högvolykmekikalier, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 7 december 2017. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av *12 kap. 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 21 eller 31 § miljöprövningsförordningen* (2013:251).

niska högvolykmekikalier, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 7 december 2017. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av *koderna 24.01-i–24.07-i, 24.11-i, 24.13-i, 24.21-i eller 24.31-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* (2013:251).

55 §¹⁶

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2018/1147 av den 10 augusti 2018 om fastställande av BAT-slutsatser för avfallsbehandling, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 17 augusti 2018. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för

1. verksamheter som omfattas av *29 kap. 56, 65, 66 eller 67 §§ miljöprövningsförordningen* (2013:251), och

2. verksamheter som omfattas av *28 kap. 3 § miljöprövningsförordningen* och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1.

1. verksamheter som omfattas av *koderna 90.408-i, 90.406-i, 90.405-i eller 90.435-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* (2013:251), och

2. verksamheter som omfattas av *kod 90.15-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1.

57 §¹⁷

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2019/2010 av den 12 november 2019

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2019/2010 av den 12 november 2019

¹⁶ Senaste lydelse 2020:165.

¹⁷ Senaste lydelse 2021:730.

om fastställande av BAT-slutsatser för avfallsförbränning, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 3 december 2019. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av 29 kap. 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 65, 66 eller 67 § miljöprövningsförordningen (2013:251).

om fastställande av BAT-slutsatser för avfallsförbränning, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 3 december 2019. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av *koderna* 90.180-i, 90.181-i, 90.202-i, 90.203-i, 90.214-i, 90.406-i, 90.405-i eller 90.435-i i *bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* (2013:251).

59 §¹⁸

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2019/2031 av den 12 november 2019 om fastställande av BAT-slutsatser för livsmedels-, dryckes- och mjölkindustrin, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 4 december 2019. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för

1. verksamheter som omfattas av 5 kap. 4, 8, 12, 15 eller 17 § miljöprövningsförordningen (2013:251), och

2. verksamheter som omfattas av 28 kap. 3 § miljöprövningsförordningen och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1.

1. verksamheter som omfattas av *koderna* 15.40-i, 15.90-i, 15.131-i eller 15.170-i i *bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* (2013:251), och

2. verksamheter som omfattas av *kod* 90.15-i i *bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1.

¹⁸ Senaste lydelse 2021:730.

70 §¹⁹

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2020/2009 av den 22 juni 2020 om fastställande av BAT-slutsatser för ytbehandling med organiska lösningsmedel, inklusive behandling av trä och träprodukter med kemikalier, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 9 december 2020. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för

1. verksamheter som omfattas av 8 kap. 1 § miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. verksamheter som omfattas av 19 kap. 2 § miljöprövningsförordningen, och

3. verksamheter som omfattas av 28 kap. 3 § miljöprövningsförordningen och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1 eller 2.

1. verksamheter som omfattas av kod 20.05-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. verksamheter som omfattas av kod 39.10-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen, och

3. verksamheter som omfattas av kod 90.15-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1 eller 2.

73 §²⁰

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2022/2110 av den 11 oktober 2022 om fastställande av BAT-slutsatser för industri för behandling av järnbaserade metaller, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 4 november 2022. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för

1. verksamheter som omfattas av 15 kap. 3 eller 5 § miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. verksamheter som omfattas av 16 kap. 1 § miljöprövningsförordningen och som innefattar

1. verksamheter som omfattas av kod 27.25-i eller 27.27-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. verksamheter som omfattas av kod 28.10-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen och som innefattar kallvalsning, tråddrag-

¹⁹ Senaste lydelse 2022:947.

²⁰ Senaste lydelse 2023:942.

kallvalsning, tråddragning eller satsvis varmförzinkning, och

3. verksamheter som omfattas av 28 kap. 3 § miljöprövningsförordningen och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1 eller 2.

ning eller satsvis varmförzinkning, och

3. verksamheter som omfattas av kod 90.15-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1 eller 2.

79 §²¹

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2022/2427 av den 6 december 2022 om fastställande av BAT-slutsatser för rening och hantering av avgaser inom den kemiska sektorn, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 12 december 2022. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av 12 kap. 1–36, 38, 39, 42 eller 43 § miljöprövningsförordningen (2013:251).

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2022/2427 av den 6 december 2022 om fastställande av BAT-slutsatser för rening och hantering av avgaser inom den kemiska sektorn, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 12 december 2022. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för verksamheter som omfattas av koderna 24.01-i–24.35-i, 24.38-i eller 24.42-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen (2013:251).

81 §²²

Europeiska kommissionens genomförandebeslut (EU) 2022/2508 av den 9 december 2022 om fastställande av BAT-slutsatser för textilindustrin, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, offentliggjordes i Europeiska unionens officiella tidning den 20 december 2022. Bilagan till beslutet innehåller slutsatser om bästa tillgängliga teknik för

²¹ Senaste lydelse 2023:942.

²² Senaste lydelse 2023:942.

1. verksamheter som omfattas av *6 kap. 1 § miljöprövningsförordningen* (2013:251), och

2. verksamheter som omfattas av *28 kap. 3 § miljöprövningsförordningen* och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1.

1. verksamheter som omfattas av *kod 17.10-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* (2013:251), och

2. verksamheter som omfattas av *kod 90.15-i i bilaga 1 till miljöprövningsförordningen* och utför rening av avloppsvatten från verksamheter som avses i 1.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.51 Förslag till förordning om ändring i miljöprövningsförordningen (2013:251)

Häri genom föreskrivs i fråga om miljöprövningsförordningen (2013:251)

dels att 2–32 kap. och 1 kap. 3–15 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 1 kap. 5 § ska utgå,

dels att 1 kap. 1 och 2 §§ och rubriken till 1 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sju nya kapitel, 2–8 kap., tre nya bilagor, bilaga 1–3, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. Miljöprövning

1 kap. Innehåll och definitioner

1 §¹

Denna förordning innehåller bestämmelser om *tillståndsplikt och anmälningsplikt för verksamheter och åtgärder som avses i 9 kap. miljöbalken.*

Förordningen är meddelad med stöd av

– 9 kap. 6 § miljöbalken i fråga om 1 kap. 3, 4, 10 och 11 §§ och 2–32 kap.,

– 9 kap. 8 § miljöbalken i fråga om 1 kap. 6 §, och

Denna förordning innehåller bestämmelser om *miljöprövning enligt 20 kap. miljöbalken.*

Förordningen är meddelad med stöd av

– 20 kap. 6 § miljöbalken i fråga om 2 kap. 1–2 §§,

– 20 kap. 7 § miljöbalken i fråga om 2 kap. 3 och 4 §§,

– 20 kap. 10 § miljöbalken i fråga om 3 kap.,

– 20 kap. 11 § miljöbalken i fråga om 4 kap.,

– 20 kap. 17 § miljöbalken i fråga om 5 kap.,

– 20 kap. 29 § miljöbalken i fråga om 6 kap. 1 §,

– 20 kap. 29 § miljöbalken i fråga om 6 kap. 2 §,

¹ Senaste lydelse 2016:1188.

- 20 kap. 36 § miljöbalken i fråga om 7 kap., och
 – 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

2 §²

Med tillsynsmyndigheten avses i denna förordning den som enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) utövar tillsyn över verksamheten eller åtgärden.

Termer och uttryck i denna förordning har samma betydelse som i miljöbalken.

I denna förordning avses med prövningsmyndighet; den myndighet som enligt 20 kap. 2 § miljöbalken har i uppgift att pröva ansökningar i ärenden om miljöprövning, och

tillsynsmyndighet; den myndighet som enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) utövar tillsyn över verksamheten eller åtgärden.

2 kap. Tillstånds- och granskningsplikt

Tillståndsplikt

1 §

Om det i fråga om en verksamhet eller åtgärd anges att tillståndsplikt gäller, får verksamheten eller åtgärden inte bedrivas eller vidtas utan ett sådant miljötillstånd som avses i 20 kap. miljöbalken.

² Senaste lydelse 2020:691.

Tillståndsplikt gäller för

1. sådana verksamheter och åtgärder som avses i bilaga 1 och 2, och

2. ändringar av sådana verksamheter eller åtgärder som avses i bilaga 1 eller 2 om ändringen i sig är tillståndspliktig enligt 1.

Även verksamheter och åtgärder som omfattas av granskningsplikt enligt 2 § är tillståndspliktiga om prövningsmyndigheten har bedömt att de kan antas medföra en betydande miljöpåverkan vid en sådan granskning som avses i 6 kap. 23–27 §§ miljöbalken.

Granskningsplikt

2 §

Om det i fråga om en verksamhet eller åtgärd anges att granskningsplikt gäller, får verksamheten inte påbörjas och åtgärden inte vidtas utan ett sådant igångsättningsbesked som avses i 20 kap. miljöbalken.

Granskningsplikt gäller för

1. sådana verksamheter och åtgärder som avses i bilaga 3 och som inte är tillståndspliktiga, och

2. ändringar av sådana verksamheter och åtgärder som

a) avses i bilaga 1–3 och som inte är tillståndspliktiga, eller

b) omfattas av ett frivilligt miljötillstånd eller igångsättningsbesked enligt 20 kap. 8 § miljöbalken.

Trots andra stycket 2 gäller granskningsplikt endast om ändringen

a) påverkar miljötillståndets eller igångsättningsbeskedets omfattning eller tidigare meddelade villkor, eller

b) i sig eller tillsammans med tidigare ändringar kan antas påverka människors hälsa eller miljö negativt.

Undantag för vattenverksamheter

3 §

Granskningsplikt enligt 2 § andra stycket gäller inte för

1. sådana vattenverksamheter som omfattas av krav på anmälan enligt 19 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter, och

2. sådana vattenverksamheter som avser dränering av jordbruksmark genom täckdikning med dräneringsrör som har en största diameter av 300 millimeter om det är sannolikt att allmänna eller enskilda intressen inte skadas genom verksamheten.

4 §

Avseende vattenverksamheter får sådana ändrings- och lagningsarbeten som är nödvändiga till följd av en skada eller för att förebygga en skada utföras genast utan

föregående miljötillstånd eller igångsättningsbesked.

Åtgärder som strider mot bestämmelser om innehållande och tappning av vatten får vidtas utan föregående miljötillstånd eller igångsättningsbesked, om det är nödvändigt för att avvärja fara för liv eller hälsa, rädda värdefull egendom eller av någon annan sådan orsak.

Om de utförda åtgärderna omfattas av tillstånds- eller granskningsplikt ska den som har vidtagit åtgärderna ansöka om godkännande av åtgärderna snarast möjligt.

Verksamhetskod

5 §

Vid varje verksamhet eller åtgärd i bilaga 1 och 3 anges den verksamhetskod som gäller för den beskrivna verksamheten eller åtgärden. Verksamhetskoden syftar till att underlätta rapportering och databehandling.

En verksamhet vars verksamhetskod är markerad med -i är enligt 1 kap. 2 § industriutsläppsförordningen (2013:250) en industriutsläppsverksamhet och ska därför även följa den förordningens bestämmelser.

Anmälnings- och registreringsplikt för miljöpåverkande verksamheter

6 §

För sådana miljöpåverkande verksamheter och åtgärder enligt 9 kap. 1 § miljöbalken som påverkar människors hälsa eller miljön, men som inte omfattas av krav på miljötillstånd eller igångsättningsbesked, omfattas av krav på anmälan eller registrering hos tillsynsmyndigheten i den utsträckning som framgår av 5 § och bilaga 1 till förordningen (1998:899) om miljöpåverkande verksamhet och hälsoskydd.

3 kap. Krav på en ansökans innehåll och format

Ansökan om miljötillstånd

1 §

En ansökan om miljötillstånd ska innehålla

1. uppgifter om sökanden och sådana uppgifter som behövs för prövningen enligt 16 kap. 6 § miljöbalken,

2. uppgifter om utsläppskällor, om arten och mängden av alla förutsebara utsläpp och om förslag till de åtgärder som kan behövas dels för att förebygga uppkomsten av avfall, dels för att förbereda för återanvändning, materialåtervinning och annan återvinning av det

avfall som anläggningen ger upphov till,

3. en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. 35 § miljöbalken,

4. ritningar och tekniska beskrivningar med uppgifter om förhållandena på platsen, om produktionsmängd eller liknande, om användningen av råvaror, andra insatsvaror och ämnen och om energianvändningen,

5. förslag till skyddsåtgärder eller andra försiktighetsmått samt de uppgifter som behövs för att bedöma hur de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken följs,

6. förslag till övervakning och kontroll av verksamheten, och

7. en icke-teknisk sammanfattning av de uppgifter som anges i 2–6.

I förekommande fall ska en ansökan också innehålla

1. sådant handlingsprogram och sådan säkerhetsrapport som krävs enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, om den verksamhet eller åtgärd som ärendet avser omfattas av den lagen,

2. en statusrapport när det krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 10 kap. 21 § första stycket 5 miljöbalken,

3. en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall när en sådan krävs enligt föreskrifter som har med-

delats med stöd av 15 kap. 40 § miljöbalken, och

4. en icke-teknisk sammanfattning av sådana uppgifter som avses i 1–3.

2 §

En ansökan om miljötillstånd för vattenverksamhet ska, utöver det som anges i 1 §, innehålla

1. uppgift om huruvida det finns fastigheter som berörs av vattenverksamheten eller inte och i förekommande fall namn och adress på ägarna och berörda innehavare av särskild rätt till fastigheterna,

2. uppgifter om de ersättningsbelopp som sökanden erbjuder varje sakägare, om det inte på grund av verksamhetens omfattning bör anstå med sådana uppgifter,

3. uppgift om det område som enligt sökanden bör utgöra strömfallsfastighet om ansökan avser utförande av ett vattenkraftverk,

4. ritningar jämte beskrivning av strömfallets läge och beskaffenhet, uppgift om erbjudna ersättningsbelopp samt övriga upplysningar som behövs för att bedöma ersättningsfrågan om ansökan avser bestämmande enligt 2 kap. 9 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet av ersättning för rätten att ta i anspråk ett strömfall, och

5. ett gravationsbevis rörande den fastighet varifrån rätten till andelskraft ska flyttas över, dels

överenskommelser som har träffats med borgenärer med panträtt i fastigheten och andra rättsägare om ansökan avser överflyttning enligt 8 kap. 3 § första stycket lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet av rätten till andelskraft.

3 §

En ansökan om miljötillstånd för geologisk lagring av koldioxid ska, utöver det som anges i 1 §, innehålla

1. en beskrivning av verksamhetsutövarens tekniska kompetens och handlingar som styrker kompetensen,

2. en beskrivning av den geologiska formationens egenskaper, lagringsplatsen och det område runt lagringsplatsen som med hänsyn till de geologiska förhållandena har betydelse för lagringens integritet och säkerhet,

3. uppgift om den totala mängd koldioxid som ska lagras,

4. en beskrivning av varifrån den koldioxid som ska tillföras lagringsplatsen kommer och hur den ska transporteras till lagringsplatsen,

5. uppgift om sammansättningen av den koldioxidström som ska tillföras lagringsplatsen (injekteras),

6. uppgifter om injektionstakt och injektionstryck,

7. en beskrivning av den anläggning som ska användas för att tillföra koldioxid till lagringsplatsen,

8. en bedömning av den förväntade lagringssäkerheten,

9. uppgifter som visar att den finansiella säkerhet som krävs enligt 15 kap. 37 § kommer att vara giltig och i kraft innan koldioxid tillförs lagringsplatsen,

10. ett förslag till en plan för övervakning av lagringsplatsen,

11. ett förslag till en plan för underhåll efter det att lagringsplatsen har stängts för ytterligare tillförsel av koldioxid, och

12. ett förslag till en plan för åtgärder som behövs för att avhjälpa risker för koldioxidutsläpp.

4 §

En ansökan om miljötillstånd till en ny förbränningsanläggning med en nominell elektrisk effekt på 300 megawatt eller mer ska, utöver det som anges i 1 §, innehålla en redogörelse för

1. om det finns tillgängliga och lämpliga geologiska lagringsplatser för koldioxid där koldioxid från anläggningen kan lagras,

2. de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för transport av koldioxid till möjliga lagringsplatser, och

3. de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att efter driftstarten installera den utrustning som behövs för avskiljning av koldioxid från anläggningen.

5 §

En ansökan om miljötillstånd till lagring som en del av insamling, återvinning eller bortskaffande av farligt avfall ska, utöver det som anges i 1 §, alltid innehålla

1. uppgifter om art och mängd av det farliga avfall som sökanden avser att lagra, återvinna eller bortskaffa,

2. uppgifter om varifrån avfallet kommer, och

3. uppgifter om var och på vilket sätt avfallet ska lagras, återvinnas eller bortskaffas.

6 §

En ansökan om miljötillstånd för behandling av avfall ska, utöver det som anges i 1 §, innehålla

1. uppgifter om de typer av avfall och mängder avfall som ska behandlas,

2. uppgifter om de metoder för att behandla avfall som ska användas,

3. uppgifter om de största mängder avfall som vid något tillfälle ska lagras inför och efter behandlingen,

4. förslag till skyddsåtgärder och andra försiktighetsåtgärder som behövs med hänsyn till verksamheten, den plats som verksamheten bedrivs på och andra omständigheter,

5. förslag till åtgärder för övervakning och kontroll av verksamheten, och

6. förslag till åtgärder som behövs i fråga om avslutning av verksamheten och efterbehandling.

7 §

En ansökan om miljötillstånd för täkt ska, utöver det som anges i 1 § innehålla en utredning som belyser behovet av täkten samt en täktplan av den omfattning som behövs.

Om ansökan om täkt avser torv ska ansökan dessutom innehålla uppgift om huruvida torven ska användas för att utvinna energi och i så fall uppgifter om innehåll av ämnen som kan medföra skada på människors hälsa eller miljön.

8 §

I en ansökan om miljötillstånd för en anläggning där en kostnads-nyttoanalys ska utföras enligt 3 § lagen (2014:268) om vissa kostnads-nyttoanalyser på energiområdet, ska utöver det som anges i 1 § innehålla

1. en redovisning av slutsatserna i en kostnads-nyttoanalys som godkänts enligt den lagen, och

2. beslutet om godkännande av analysen enligt samma lag.

9 §

En ansökan om miljötillstånd för en verksamhet som omfattas av krav på säkerhet enligt 9 kap. 6 e § eller 15 kap. 35, 36 a eller 37 § miljöbalken ska innehålla en beräkning av vilket belopp säkerheten bör uppgå till och ett underlag för denna beräkning.

Ansökan om igångsättningsbesked

10 §

En ansökan om igångsättningsbesked ska innehålla

1. uppgifter om sökanden och sådana uppgifter som behövs för prövningen enligt 16 kap. 6 § miljöbalken,

2. sådant underlag enligt 8 och 9 §§ miljöbedömningsförordningen som behövs för granskningen enligt 6 kap. 23 och 24 §§ miljöbalken,

3. förslag på villkor som kan behövas i ett beslut om igångsättningsbesked för att verksamheten eller åtgärden inte ska medföra en betydande negativ miljöpåverkan,

4. förslag på andra villkor som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön, och

5. förslag på övervakning och kontroll av verksamheten.

11 §

En ansökan om igångsättningsbesked för vindkraftverk ska, utöver det som anges i 10 §, innehålla

1. ett kartunderlag som visar verksamhetens lokalisering,

2. en teknisk specifikation som för varje vindkraftverk innehåller uppgift om höjden inklusive rotorblad, navhöjden och rotordiametern samt övriga tekniska uppgifter av betydelse,

3. en beskrivning av vindförhållandena på platsen och det förväntade energiutbytet från verksamheten,

4. en beskrivning av hur verksamheten påverkar natur- och kulturmiljöer, särskilt områden som är reglerade i 3, 4 och 7 kap. miljöbalken,

5. en uppgift om huruvida det eller de vindkraftverk som omfattas av ansökan ska stå tillsammans med redan uppförda vindkraftverk,

6. en redogörelse för förekomsten av vindkraftverk inom en radie på 2 kilometer från varje vindkraftverk som omfattas av ansökan,

7. en redogörelse för de vägar som behövs för uppförande och drift av anläggningen och verksamheten,

8. en redogörelse för dragningen fram till elnätet av de kraftledningar som behövs för uppförande och drift av anläggningen och verksamheten,

9. en landskapsanalys som med ett fotomontage eller på annat sätt visar hur anläggningen syns i landskapet,

10. en beräkning av bullret från anläggningen vid berörda byggnader, och

11. en beräkning av skuggning och reflexer från anläggningen vid berörda byggnader.

Prövningsmyndigheten får medge undantag från kraven i första stycket, om undantaget avser sådant som inte behövs för handläggningen.

12 §

En ansökan om igångsättningsbesked för en anläggning för solkraft ska, utöver det som anges i 10 §, innehålla

1. ett kartunderlag som visar verksamhetens lokalisering,

2. en teknisk specifikation av anläggningen,

3. en solstudie och det förväntade energiutbytet från verksamheten,

4. en beskrivning av hur verksamheten påverkar natur- och kulturmiljöer, särskilt områden som är reglerade i 3, 4 och 7 kap. miljöbalken,

5. en uppgift om huruvida anläggningen placeras tillsammans med en redan uppförd anläggning för solkraft eller annan typ av kraftproduktion,

6. en redogörelse för de vägar som behövs för uppförande och drift av anläggningen och verksamheten,

7. en redogörelse för dragningen fram till elnätet av de kraftledningar som behövs för uppförande och drift av anläggningen och verksamheten,

8. en landskapsanalys som med ett fotomontage eller på annat sätt visar hur anläggningen syns i landskapet, och

9. en beräkning av skuggning och reflexer från anläggningen vid berörda vägar och byggnader.

Prövningsmyndigheten får medge undantag från kraven i första stycket, om undantaget avser sådant som inte behövs för handläggningen.

13 §

En ansökan om igångsättningsbesked för en anläggning för återvinning av avloppsvatten för bevattning inom jordbruket ska, utöver det som anges i 10 §, innehålla en riskhanteringsplan enligt 9 § förordningen (2024:161) om återanvändning av vatten för bevattning inom jordbruket.

14 §

En ansökan om igångsättningsbesked ska, utöver det som anges i 10 §, i förekommande fall också innehålla sådana uppgifter som anges i 2, 4–9 §§.

*Ansökan om ändring av
en verksamhet eller åtgärd*

15 §

En ansökan om ändring av en verksamhet eller åtgärd ska, utöver det som anges i 10 §, innehålla

1. en redogörelse för alla bestämmelser och villkor som gäller för verksamheten enligt tidigare miljötillstånd eller igångsättningsbesked, och

2. en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall när en sådan krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 40 §.

*Ansökan om ändring,
omprövning eller återkallelse
av ett miljötillstånd eller
igångsättningsbesked*

16 §

En ansökan om återkallelse av ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked eller ändring eller omprövning av villkor i ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked enligt 24 kap. miljöbalken ska innehålla en beskrivning av behovet av återkallelse, ändring eller omprövning.

Om ansökan avser ändring eller omprövning av villkor i ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked ska den också innehålla en sådan redogörelse som avses i 15 § 1.

Om ansökan avser omprövning av villkor om arbetstid enligt 24 kap. 13 a § miljöbalken ska den också innehålla en redogörelse för de arbeten som återstår för den tillståndsgivna vattenverksamheten.

Ansökan om giltighetsförlängning

17 §

En ansökan om giltighetsförlängning av ett tillstånd enligt 24 kap. 14 a § miljöbalken ska innehålla den utredning om verksamheten och övriga förhållanden som behövs för prövningen.

En ansökan om giltighetsförlängning av ett tillstånd som avses 7 kap. 28 a § miljöbalken ska även innehålla en utredning som visar hur verksamheten ensam eller tillsammans med andra verksamheter eller åtgärder kan komma att påverka miljön i naturområdet.

Frivillig ansökan om miljötillstånd eller igångsättningsbesked

18 §

En ansökan om frivilligt miljötillstånd eller igångsättningsbesked enligt 20 kap. 8 § ska innehålla de uppgifter som framgår av 1 eller 10 § och i förekommande fall uppgifter enligt 2, 11 eller 12 §.

*Andra bestämmelser med
krav på innehåll i en ansökan
om miljöprövning*

19 §

Bestämmelser med krav på innehåll i en ansökan i ett ärende om miljöprövning finns också i

1. lagen (1929:405) med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929, och

2. lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Ansökans format m.m.

20 §

Ansökningshandlingarna ska lämnas in i det antal exemplar som Miljöprövningsmyndigheten anser behövs och i det format som myndigheten anger.

Bestämmelser om komplettering av ansökan finns i 20 kap. 13 § miljöbalken.

21 §

Om Miljöprövningsmyndigheten begär det ska sökanden lämna in

1. en komplettering i form av en uppdaterad ansökan, eller

2. en skriftlig sammanställning av de svar som sökanden har lämnat med anledning av synpunkter på ansökan.

*4 kap. Underrättelse om
en ansökan om miljötillstånd
eller igångsättningsbesked
och inhämtande av yttrande
från myndighet*

Underrättelse om en ansökan

1 §

Miljöprövningsmyndigheten ska skicka ansökningshandlingarna i ett ärende om miljötillstånd till

1. Försvarsmakten eller Myndigheten för samhällsskydd och beredskap om verksamheten eller åtgärden i ansökan ska vidtas inom eller i anslutning till ett sådant område som avses i 3 kap. 9 § andra stycket miljöbalken,

2. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap om verksamheten eller åtgärden i ansökan omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor,

3. Sveriges geologiska undersökning om ansökan avser täktverksamhet,

4. Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och den eller de berörda kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet, och

5. berörda verksamheter och andra myndigheter vars verksamhet kan beröras av ansökan.

Om ärendet avser geologisk lagring av koldioxid, ska prövningsmyndigheten alltid skicka ansökningshandlingarna till Sveriges geologiska undersökning och Europeiska kommissionen. Detta ska göras inom 1 månad från den dag ansökan kom in till prövningsmyndigheten.

2 §

Om ansökan om miljötillstånd avser gruvdrift eller gruvanläggning för brytning, probrytning, bearbetning eller anrikning där en säkerhet ska ställas enligt 15 kap. 36 a § miljöbalken ska prövningsmyndigheten hämta in ett yttrande från Riksgäldskontoret i fråga om beräkningen av storleken på säkerheten.

3 §

Miljöprövningsmyndigheten ska skicka ansökningshandlingarna i andra ärenden om miljöprövning än ärenden om miljötillstånd till de myndigheter som anges i 1 § om myndigheten bedömer att det behövs.

4 §

Om Miljöprövningsmyndigheten på eget initiativ tar upp frågan om omprövning av ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked ska myndigheten informera tillsynsmyndigheten och den kommunala nämnden om beslutet.

Inhämtande av yttrande

5 §

Bestämmelser om inhämtande av yttrande i ärenden som avser en verksamhet eller åtgärd som påverkar vattenmiljön finns i 20 kap. 24 § miljöbalken.

6 §

Före prövningen av om en säkerhet ska godtas enligt 15 kap. 36 b § miljöbalken ska ett yttrande i fråga om godtagandet hämtas in från Riksgäldskontoret.

5 kap. Tidsfrister för handläggningen av en ansökan om miljötillstånd eller igångsättningsbesked

1 §

Miljöprövningsmyndigheten ska besluta om sådant föreläggande som avses i 20 kap. 13 § första stycket miljöbalken inom 45 dagar från det att ansökan kom in till myndigheten.

2 §

Prövningsmyndigheten ska fatta beslut om igångsättningsbesked inom 3 månader från den dag då myndigheten enligt 20 kap. 15 § miljöbalken bekräftade att ansökan var fullständig.

Bestämmelser om handläggning av ärenden om miljöprövning

inom viss tid finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial och om ändring av förordningarna (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 och (EU) 2019/1020, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 av den 13 juni 2024 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724 och förordningen (2021/757) om tidsfrister och kontaktpunkt för vissa ärenden som gäller tillförsel av förnybar energi om ansökan avser en verksamhet eller åtgärd som omfattas av dessa bestämmelser.

3 §

Prövningsmyndigheten ska tillfälligt stoppa löptiden för en tidsfrist för en ansökan om miljötillstånd enligt 2 § andra stycket om

1. det vid samrådet enligt 6 kap. 33 eller 39 § miljöbalken har inkommit synpunkter som medför att sökanden behöver komplettera miljökonsekvensbeskrivningen med ytterligare information, eller

2. sökanden har lämnat besked om att ansökan kommer att ändras.

Tidsfristen börjar löpa igen första arbetsdagen efter det att en komplettering enligt första stycket 1 eller en ändrad ansökan enligt första stycket 2 har kommit in till prövningsmyndigheten.

4 §

Prövningsmyndigheten får förlänga den tidsfrist för beslut i ärenden om miljöprövning som anges i 2 § andra stycket en gång med högst 3 månader om

1. det efter det att tidsfristen har börjat löpa uppstår behov av tidskrävande nödvändiga kompletteringar som inte kunde förutses när tidsfristen började löpa, eller

2. det finns andra synnerliga skäl.

Myndigheten får också förlänga tidsfristen i ett ärende om det är nödvändigt för att kunna genomföra ett samråd med allmänheten eller med ett annat land.

5 §

Om prövningsmyndigheten förlänger en tidsfrist enligt 4 § ska skriftlig information om förlängningen och skälen för den lämnas till sökanden innan den ursprungliga tidsfristen har gått ut.

6 §

Bestämmelser om förlängning av den tid inom vilken prövningsmyndigheten ska lämna besked i

*frågan om en betydande miljö-
påverkan, och därigenom också
inom vilken tid prövningsmyndig-
heten ska fatta beslut om igång-
sättningsbesked, finns i 14 § miljö-
bedömningsförordningen.*

7 §

*Om ett ärende har återför-
visats till prövningsmyndigheten
för förnyad handläggning gäller
tidsfristen i 2 § från den dag när
beslutet om återförvisning fått
laga kraft.*

8 §

*Om länsstyrelsen överväger att
meddela föreskrifter om skydd för
grundvattnet enligt 7 kap. 22 §
miljöbalken för ett område som av-
ses med en ansökan om miljötill-
stånd eller igångsättningsbesked till
täkt enligt denna förordning, får
Miljöprövningsmyndigheten pröva
frågan om miljötillstånd eller igång-
sättningsbesked först när frågan
om skyddet för grundvattnet har
avgjorts.*

*Miljöprövningsmyndigheten får
dock pröva frågan om miljötill-
stånd eller igångsättningsbesked
omedelbart, om det finns särskilda
skäl.*

6 kap. Beslutets innehåll

1 §

Ett beslut om miljötillstånd ska innehålla de bestämmelser och villkor som behövs för att säkerställa att förutsättningarna för miljötillstånd enligt 20 kap. 28 § miljöbalken är uppfyllda. Beslutet ska alltid innehålla

1. uppgifter om hur prövningsmyndigheten har tagit hänsyn till den motiverade slutsatsen enligt 6 kap. 42 § miljöbalken, inkomna synpunkter och det som i övrigt har framkommit under handläggningen av ärendet,

2. bestämmelser om den tid inom vilken arbeten för vattenverksamhet ska vara utförda (arbetstid) eller en miljöpåverkande verksamhet ska ha satts i gång (igångsättningstid),

3. de villkor om skyddsåtgärder, försiktighetsmått och andra åtgärder som behövs för att förebygga, hindra eller motverka en betydande negativ miljöpåverkan.

I förekommande fall ska beslutet innehålla bestämmelser eller villkor

1. om den tid som tillståndet ska gälla,

2. om verksamhetens ändamål, plats, omfattning och tekniska utformning,

3. om skyldighet att utföra skadeförebyggande åtgärder,

4. om utsläpp, begränsningsvärden och bästa tillgängliga teknik som

a) behövs för att anpassa tillämpningen av sådana föreskrifter om försiktighetsmått som har meddelats med stöd av denna balk, om föreskrifterna medger eller förutsätter sådan anpassning, eller

b) annars behövs för att hindra eller begränsa skadlig påverkan på grund av föroreningar,

5. om utsläppskontroll, kontroll av verksamheten samt om kontroll av miljöpåverkan och tillståndet i miljön efter avslutad verksamhet,

6. om hanteringen av kemiska produkter i verksamheten om hanteringen kan medföra olägenheter för den yttre miljön och det behövs för att förebygga och hindra förorening av mark och vatten,

7. om avfallshantering, återvinning och återanvändning om verksamheten kan medföra olägenheter för den yttre miljön och det behövs för att förebygga förekomsten av avfall eller förbereda för återanvändning, materialåtervinning eller annan återvinning av det avfall som anläggningen ger upphov till,

8. som behövs för att verksamheten inte ska medföra sådan försämring eller något sådant äventyr som avses i 5 kap. 4 § första stycket miljöbalken,

9. som behövs med avseende på hushållningen med mark, vatten och andra naturresurser,

10. som behövs för att skydda värdefulla natur- och kulturmiljöer eller för att förhindra annan skada på eller olägenhet för omgivningen,

11. som behövs med avseende på avhjälpan av miljöskada och ställande av säkerhet,

12. om verksamhetens säkerhet och säkerhet som behövs för att förebygga olyckor och begränsa följderna av dem för människors hälsa och miljön.

13. om förordnande av verkställighet av beslutet samt ställande av säkerhet med anledning av detta, eller

14. om avgiften för prövningen samt andra avgifter.

2 §

Ett beslut om igångsättningsbesked ska innehålla de bestämmelser och villkor som behövs för att säkerställa att förutsättningarna för igångsättningsbesked enligt 20 kap. 28 § miljöbalken är uppfyllda. Beslutet ska alltid innehålla

1. prövningsmyndighetens beslut i frågan om betydande miljöpåverkan enligt 6 kap. 26 § miljöbalken, och

2. de villkor om skyddsåtgärder, försiktighetsmått och andra åtgärder som behövs för att und-

vika, förebygga eller minska en betydande negativ miljöpåverkan.

I förekommande fall ska beslutet också innehålla sådana uppgifter som avses i 1 § första stycket 2 och andra stycket.

3 §

I förekommande fall ska ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked som avser vattenverksamhet, utöver det som anges i 1 eller 2 §, innehålla

1. bestämmelser om den tid inom vilken anspråk med anledning av oförutsedda skador får framställas,

2. uppgift om skyldighet att betala ersättning eller att utföra skadeförebyggande åtgärder samt hur betalningen ska ske,

3. uppgift om de områden som får tas i anspråk för vattenverksamheten och de särskilda tvångsrätter i övrigt som medges sökanden,

4. uppgift om strömfallsfastighet,

5. uppgift om vilka som ska delta i en vattenreglerings- eller bevattningssamfällighet samt varje deltagares andelstal i fråga om kostnaderna för verksamheten, och

6. villkor beträffande tillhandahållande av andelskraft och om kostnadsbidrag härför.

4 §

Ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked som avser industriutsläppsverksamhet ska, vid till-

lämpningen av 1 § andra stycket 5 innehålla uppgifter om mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod för kontroll av verksamheten.

5 §

Ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked som avser behandling av avfall ska, utöver det som anges i 1 eller 2 §, innehålla

1. uppgift om avfallstyper och mängder av avfall som får behandlas,

2. uppgift om den behandlingsmetod som ska tillämpas på avfallet,

3. de villkor som behövs i fråga om åtgärder för att övervaka och kontrollera att de skyldigheter som gäller för verksamheten uppfylls, och

4. de villkor som behövs i fråga om åtgärder för avslutande av verksamheten och efterbehandling.

6 §

Ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked som avser förbränning av avfall ska, utöver det som anges i 1, 2 eller 5 §, innehålla

1. uppgifter om förbränningsanläggningens totala kapacitet för förbränning av avfall,

2. en förteckning över de mängder av olika kategorier av farligt avfall som får förbrännas,

3. i fråga om det farliga avfall som får förbrännas, villkor om avfallets minsta och högsta flöde,

lägsta och högsta värmevärde samt maximala innehåll av föroreningar,

4. villkor om begränsningsvärdet för utsläpp som ska beräknas enligt föreskrifter meddelade med stöd av 9 kap. 5 § miljöbalken,

5. villkor om den längsta tid under vilken det i samband med tekniskt oundvikliga driftstopp, driftstörningar eller fel i renings- eller mätutrustning får ske sådana utsläpp av föroreningar till luft och vatten som överskrider fastställda värden, och

6. i fråga om tillstånd som omfattar energiåtervinning, villkor om att energiåtervinningen ska ske med hög energieffektivitet.

7 §

Ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked som avser deponering av avfall ska, utöver det som anges i 1 eller 2 §, innehålla

1. uppgift om vilken av deponiklasserna farligt avfall, icke-farligt avfall eller inert avfall som tillståndet avser,

2. de villkor som behövs i fråga om åtgärder före och under driften av deponin, och

3. de villkor som behövs i fråga om skyldighet att rapportera om avfallstyper och mängder av avfall som har deponerats.

8 §

Ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked som avser geologisk lagring av koldioxid ska, utöver det som anges i 1 eller 2 § och i stället för det som anges i 5 och 7 §§, innehålla

1. en beskrivning av den geologiska formationens egenskaper,

2. villkor om den exakta lokaliseringen och avgränsningen av

a) lagringsplatsen och det område runt lagringsplatsen som med hänsyn till de geologiska förhållandena har betydelse för lagringens integritet och säkerhet, och

b) den anläggning som ska användas för att tillföra koldioxid till lagringsplatsen,

3. villkor om lagringsplatsens hydrauliska egenskaper,

4. villkor om den totala mängd koldioxid som får lagras,

5. villkor om gränser för reservoartrycket,

6. en beskrivning av varifrån den koldioxid som ska tillföras lagringsplatsen kommer och hur den ska transporteras till lagringsplatsen,

7. villkor om sammansättningen av den koldioxidström som får tillföras lagringsplatsen (injekteras) och om kontroll av koldioxidströmmen,

8. villkor om högsta tillåtna injekteringstakt och injekteringstryck,

9. villkor om övervakning enligt en särskild övervakningsplan och om åtgärder enligt en särskild

plan för avhjälpande av risker för koldioxidutsläpp samt om att planerna ska följas,

10. villkor om att verksamhetsutövaren ska förvissa sig om att den som är sysselsatt i verksamheten har den kompetens och utbildning som behövs,

11. villkor om vad som ska gälla i samband med att lagringsplatsen stängs för fortsatt tillförsel av koldioxid och om underhåll efter stängningen enligt en särskild plan,

12. villkor om att den säkerhet som krävs för verksamheten enligt 15 kap. 37 § miljöbalken fortlöpande ska vara giltig och i kraft,

13. upplysningar om

a) de krav på uppdatering av övervakningsplanen som kan följa av föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk,

b) kravet på miljörapport i 26 kap. 20 § miljöbalken och andra föreskrifter med krav på rapportering avseende geologisk lagring av koldioxid som har meddelats med stöd av denna balk,

c) de bestämmelser om omprövning och återkallelse av tillstånd som finns i miljöbalken, och

d) de krav på underrättelse till tillsynsmyndigheten i händelse av läckage av koldioxid eller betydande störningar som följer av föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk, och

14. skälen för avvikelse från synpunkter som Europeiska kommis-

sionen har lämnat i samband med regeringens tillåtlighetsprövning

9 §

Ett miljötillstånd som avser en ny förbränningsanläggning med en nominell elektrisk effekt på 300 megawatt eller mer ska, utöver det som anges i 1 eller 2 §, innehålla villkor om att utrymme ska avsättas vid anläggningen för den utrustning som behövs för att avskilja och komprimera koldioxid, om

1. det är lämpligt med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön att avsätta ett sådant utrymme,

2. det är tekniskt och ekonomiskt möjligt att eftermontera utrustning för koldioxidavskiljning,

3. en lämplig lagringsplats finns tillgänglig för koldioxid från anläggningen, och

4. transport av koldioxid från anläggningen till en sådan lagringsplats är tekniskt och ekonomiskt genomförbar.

10 §

Ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked som avser en ny förbränningsanläggning med en tillförd installerad effekt på minst 50 megawatt ska, utöver det som anges i 1 eller 2 §, innehålla uppgift om de förfaranden som ska följas vid driftstörning i reningsutrustningen.

11 §

Ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked som följer på en ansökan som ska innehålla en kostnads-nyttoanalys enligt 3 kap. 8 § ska, utöver det som anges i 1 eller 2 §, innehålla en redovisning av slutsatserna i den kostnads-nyttoanalys vars slutsatser ska redovisas i ansökan om miljötillstånd eller igångsättningsbesked för anläggningen.

12 §

Ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked som avser en verksamhet som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall ska, utöver det som anges i 1 eller 2 §, innehålla

1. villkor om det belopp som säkerheten enligt 15 kap. 36 a § ska uppgå till,

2. villkor om att den säkerhet som ska ställas enligt 15 kap. 36 a § ska godtas innan den verksamhet som omfattas av krav på en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall påbörjas och att säkerheten därefter fortlöpande ska vara bebyggande, och

3. de villkor som behövs för att minimera verksamhetens påverkan på omgivningen vid oförutsedda avbrott i verksamheten.

13 §

I artikel 6.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/741 av den 25 maj 2020 om minimikrav för återanvändning av vatten, i dess ursprungliga lydelse, finns bestämmelser om ytterligare krav på innehåll i ett miljötillstånd eller igångsättningsbesked som avser en anläggning för återvinning av avloppsvatten inom jordbruket.

14 §

Ett ändringstillstånd eller ändringsbesked ska innehålla en samlad redovisning av de bestämmelser som gäller för verksamheten enligt

a) beslutet, och

b) tidigare givna miljötillstånd, igångsättningsbesked eller motsvarande äldre tillstånd i de delar som beslutet inte ändrar eller upphäver dem.

Ett ändringstillstånd eller ändringsbesked efter en omprövning ska, utöver det som anges i första stycket, innehålla en bestämmelse om den tid som tillståndshavaren har på sig att uppfylla de nya eller ändrade villkoren i beslutet.

15 §

Om beslutet avser inlösen av en fastighetsdel ska en karta med beskrivning ha upprättats över området samt dess gränser ha ut-

märkts i den ordning som gäller för fastighetsbildning.

16 §

Bestämmelser om villkor i miljötillstånd och igångsättningsbesked finns också avseende

1. växthusgasutsläpp i 16 kap.

2 c § miljöbalken,

2. omgivningsbuller i 16 kap.

2 d § miljöbalken,

3. villkor som ska omfatta två eller flera verksamheter i 16 kap.

8 § miljöbalken,

4. särskilda villkor som regeringen får besluta om i 17 kap. 7 § miljöbalken,

5. ändring av villkor i 24 kap.

8 § miljöbalken,

6. begränsning i hur ingripande villkor som får beslutas i 24 kap.

9 § miljöbalken,

7. återstående arbeten för vattenverksamhet i 24 kap. 13 a § miljöbalken, och

8. ändring av villkor som regeringen beslutat om i 24 kap. 15 § miljöbalken.

7 kap. Information om beslut

1 §

Prövningsmyndigheten ska skicka beslutet i ett ärende om miljöprövning till

1. sökanden och annan part,

2. tillsynsmyndigheten,

3. Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelsen och berörd kommun, och

4. annan som har yttrat sig i ärendet.

Prövningsmyndigheten ska också skicka beslutet till

1. Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap om verksamheten eller åtgärden ska vidtas inom eller i anslutning till ett sådant område som avses i 3 kap. 9 § andra stycket miljöbalken,

2. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, om beslutet rör en verksamhet som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor,

3. Statens jordbruksverk, om beslutet rör djurhållning, avvattningsav jordbruksmark, sådan verksamhet som omfattas av verksamhetskod 1.10-i i bilaga 1 eller annan jordbruksverksamhet,

4. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, om beslutet rör en vattenverksamhet om lagning eller utrivning av en anläggning i ett vattenområde enligt 11 kap. 3 § 1 miljöbalken,

5. Skogsstyrelsen om beslutet rör avvattningsav skogsmark, och

6. väghållningsmyndigheten och lantmäterimyndigheten om beslutet avser täkt.

Utskicksen får göras elektroniskt.

2 §

Om ett beslut om miljötillstånd avser tillstånd till geologisk lagring av koldioxid, ska prövningsmyndigheten underrätta Sveriges geologiska undersökning och Europeiska kommissionen om innehållet i beslutet och regeringens beslut i frågan om tillåtlighet. Detta ska göras när beslutet har fått laga kraft.

8 kap. Övriga bestämmelser

1 §

Miljöprövningsmyndigheten ska, avseende ärenden om miljöprövning, på en lämplig webbplats och på ett samlat och sökbart sätt offentliggöra information om

- 1. en ansökan har kommit in till myndigheten och inom vilken tid synpunkter kan lämnas,*
- 2. en ansökan har bedömts som fullständig,*
- 3. en ansökan har kungjorts,*
- 4. samråd har skett med annat land,*
- 5. en motiverad slutsats har meddelats, och*
- 6. ett slutligt beslut har fattats.*

2 §

Miljöprövningsmyndigheten ska föra en miljöbok. I den ska en förteckning över miljötillstånd och igångsättningsbesked för verksamheter ingå.

3 §

Om det i ett ärende om miljö-tillstånd eller igångsättningsbesked är fråga om tillstånd till en verksamhet vars tillåtlighet enligt Naturvårdsverket eller Havs- och vattenmyndigheten bör prövas av regeringen enligt 17 kap. 3 § miljöbalken, ska verket eller myndigheten i god tid innan sammanträde hålls i ärendet eller tillståndsbeslut meddelas anmäla saken till regeringen.

4 §

Ägare av fastigheter som berörs av en ansökan i ett ärende om miljöprövning som avser vattenverksamhet ska till Miljöprövningsmyndigheten uppge innehavare av servitut, nyttjanderätt eller rätt till elektrisk kraft som har upplåtits i fastigheten. Underlåts detta utan giltigt skäl och uppstår på grund av detta skada för sådana sakägare, ska fastighetsägaren ersätta skadan.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.
 3. Följande gäller för en verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som inte omfattas av miljötillstånd, igångsättningsbesked eller tillstånd enligt motsvarande äldre bestämmelser, om verksamheten blir tillstånds- eller granskningspliktig genom denna förordning. Verksamhetsutövare som bedriver en tillståndspliktig verksamhet ska senast den 1 juli 2030 lämna in en ansökan om miljötillstånd och den som bedriver en granskningspliktig verksamhet ska lämna in en ansökan om igångsättningsbesked till Miljö-

prövningsmyndigheten. Verksamheten får fortsätta att bedrivas utan miljötillstånd eller igångsättningsbesked till och med den 1 juli 2033, om Miljöprövningsmyndigheten inte beslutar något annat.

4. Äldre bestämmelser avseende tillstånds- och anmälningsplikt gäller fram till 1 juli 2030 för de verksamheter och åtgärder som omfattas av sådan verksamhetsbeskrivning i bilaga 3 till miljöprövningsförordningen som är markerade med *.

Bilaga 1

Denna bilaga innehåller en förteckning med beskrivningar av verksamheter och åtgärder som är tillståndspliktiga enligt 2 kap. 1 §.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
Jordbruk		
1. Anläggning för djurhållning med 1. mer än 40 000 platser för fjäderfän, 2. mer än 2 000 platser för växande grisar som är tyngre än 30 kilogram och avsedda för produktion, eller 3. mer än 750 platser för suggor.	1.10-i	MKB-direktivet bil 1.
Utvinning, brytning och bearbetning av torv, olja, gas, kol, malm, mineral, berg, naturgrus och annat		
2. Täkt av torv med ett verksamhetsområde som är större än 150 hektar, om verksamheten inte endast innebär uppläggning och bortforsling av redan utbrutet och bearbetat material efter det att tillsynsmyndigheten meddelat beslut om att täkten är avslutad.	10.10	MKB-direktivet bil 1.
3. Gruvdrift i dagbrott samt täkt av berg, naturgrus, eller andra jordarter förutom torv och matjord, med ett verksamhetsområde som är större än 25 hektar, om verksamheten inte endast innebär uppläggning och bortforsling av redan utbrutet och bearbetat material efter det att tillsynsmyndigheten meddelat beslut om att täkten är avslutad.	10.11	MKB-direktivet bil 1.
4. Utvinning av olja och naturgas i kommersiella syften, där den utvunna mängden överstiger 500 ton per dag för olja och 500 000 kubikmeter per dag för gas.	11.11	MKB-direktivet bil 1.
5. Anläggning för rostning eller sintring av järnhaltig malm, inbegripet sulfidmalm.	13.20-i	MKB-direktivet bil 1. IED
6. Anläggning för utvinning av asbest.	13.60	MKB-direktivet bil 1.
Livsmedel och foder		
7. Slakteri med en produktion baserad på en slaktvikt av mer än 50 ton per dygn eller mer än 12 500 ton slaktvikt per kalenderår.	15.10-i	IED MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
8. Anläggning för framställning av livsmedel eller foder med beredning och behandling av enbart animaliska råvaror med en produktion av mer än 75 ton per dygn eller mer än 18 750 ton per kalenderår. Tillståndsplikten gäller inte om verksamheten endast avser mjölkprodukter eller endast innebär paketering.	15.40-i	IED MKB-direktivet bil 2.
9. Anläggning för framställning av livsmedel eller foder med beredning och behandling av enbart vegetabiliska råvaror med en produktion av 1. mer än 75 000 ton per kalenderår, 2. mer än 300 ton per dygn om anläggningen är i drift mer än 90 dygn i rad under ett kalenderår, eller 3. mer än 600 ton per dygn om anläggningen är i drift högst 90 dygn i rad under ett kalenderår. Tillståndsplikten gäller inte om verksamheten endast innebär paketering.	15.90-i	IED MKB-direktivet bil 2.
10. Anläggning för framställning av livsmedel eller foder med beredning och behandling av både animaliska och vegetabiliska råvaror, i kombinerade eller separata produkter, med en produktion av en slutprodukt vars innehåll av animaliskt material uppgår till 1. mer än 10 viktprocent och produktionen uppgår till a) mer än 75 ton per dygn, eller b) mer än 18 750 ton per kalenderår, eller 2. högst 10 viktprocent och produktionen uppgår till en mängd a) per dygn som i antal ton överstiger animalievärdet, eller b) per kalenderår som i antal ton överstiger talet 250 multiplicerat med animalievärdet. Med animalievärdet avses talet 300 minskat med det tal som bestäms genom att multiplicera 22,5 med talet för det animaliska materialets viktprocent av slutprodukten. Tillståndsplikten gäller inte om verksamheten endast innebär paketering.	15.131-i	IED MKB-direktivet bil 2.
11. Anläggning för framställning av mjölkprodukter med en produktion baserad på en invägning av mer än 200 ton per dygn som kalenderårsmedelvärde.	15.170-i	IED MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
Textilvaror		
12. Anläggning för förbehandling eller färgning av mer än 10 ton textiltfibrer eller textilier per dygn eller mer än 2 500 ton textiltfibrer eller textilier per kalenderår.	17.10-i	IED MKB-direktivet bil 2.
Päls, skinn och läder		
13. Anläggning för garvning av mer än 12 ton hudar eller skinn per dygn eller mer än 3 000 ton hudar eller skinn per kalenderår.	18.10-i	IED MKB-direktivet bil 2.
Trävaror		
14. Anläggning för behandling av trä eller träprodukter med kemikalier med en produktion av mer än 75 kubikmeter behandlat trä eller träprodukter per dygn eller mer än 18 750 kubikmeter behandlat trä eller träprodukter per kalenderår. Tillståndsplikten gäller inte om verksamheten endast avser behandling mot blånadssvamp	20.05-i	IED
15. Anläggning med en produktion av mer än 600 kubikmeter per dygn eller mer än 150 000 kubikmeter per kalenderår av OSB-skivor, träfiberskivor eller spånskivor.	20.50-i	IED
Massa, papper och pappersvaror		
16. Anläggning för framställning i industriell skala av massa av trä, returfiber eller andra fibrösa material.	21.10-i	IED MKB-direktivet bil 1.
17. Anläggning för framställning av mer än 20 ton per dygn eller mer än 7 300 ton per kalenderår av papper, papp eller kartong.	21.30-i	IED MKB-direktivet bil 1. MKB-direktivet bil 2.
Stenkolsprodukter, raffinerade petroleumprodukter och kärnbränsle		
18. Anläggningar för förgasning eller kondensering av minst 500 ton stenkol eller bituminös skiffer per dag. Gäller ej anläggningar som enbart tillverkar smörjmedel ur råolja.	23.01	MKB-direktivet bil 1.
19. Anläggning för tillverkning av koks.	23.10-i	IED MKB-direktivet bil 2.
20. Anläggning för förgasning eller förvätskning av kol.	23.11-i	IED MKB-direktivet bil 1.
21. Anläggning för framställning av kol (hårt kol).	23.12-i	IED

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
22. Anläggning för raffinering av mineralolja eller gas.	23.30-i	IED MKB-direktivet bil 1.
23. Anläggning för 1. upparbetning av bestrålat kärnbränsle, 2. framställning eller anrikning av kärnbränsle, eller 3. behandling, lagring eller slutförvaring av bestrålat kärnbränsle. 4. behandling av högaktivt radioaktivt avfall 5. enbart för slutförvaring av radioaktivt avfall, 6. enbart för lagring (planerad för mer än tio år) av bestrålat kärnbränsle eller radioaktivt avfall på en annan plats än framställningsplatsen.	23.40	MKB-direktivet bil 1.
Kemiska produkter		
24. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka enkla kolväten.	24.01-i	IED MKB-direktivet bil 1. MKB-direktivet bil 2.
25. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka syreinne- hållande organiska föreningar.	24.03-i	IED MKB-direktivet bil 1.
26. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka svavel- innehållande organiska föreningar.	24.05-i	IED MKB-direktivet bil 1.
27. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka kväve- innehållande organiska föreningar.	24.07-i	IED MKB-direktivet bil 1.
28. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka fosfor- innehållande organiska föreningar.	24.09-i	IED MKB-direktivet bil 1.
29. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka halogenerade kolväten.	24.11-i	IED MKB-direktivet bil 1.
30. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka metall- organiska föreningar.	24.13-i	IED MKB-direktivet bil 1.
31. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka plaster (polymerer, syntetfiber eller regenererad cellulosa).	24.15-i	IED MKB-direktivet bil 1.
32. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka syntetgummi.	24.17-i	IED MKB-direktivet bil 1.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
33. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka färgämnen eller pigment.	24.19-i	IED MKB-direktivet bil 1.
34. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka yttaktiva ämnen eller tensider.	24.21-i	IED MKB-direktivet bil 1.
35. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka gaser, som t.ex. ammoniak, klor eller klorväte, fluor eller fluorväte, koloxider, svavelföreningar, kväveoxider, väte, svaveldioxid, karbonylklorid (fosgen).	24.23-i	IED MKB-direktivet bil 1.
36. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka syror, som t.ex. kromtrioxid, fluorvätesyra, fosforsyra, salpetersyra, saltsyra, svavelsyra, oleum, svavelsyrlighet.	24.25-i	IED MKB-direktivet bil 1.
37. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka baser, som t.ex. ammoniumhydroxid, kaliumhydroxid, natriumhydroxid.	24.27-i	IED MKB-direktivet bil 1.
38. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka salter, som t.ex. ammoniumklorid, kaliumklorat, kaliumkarbonat, natriumkarbonat, perborat, silvernitrat.	24.29-i	IED MKB-direktivet bil 1.
39. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka icke-metaller, metalloxider eller andra oorganiska föreningar	24.31-i	IED MKB-direktivet bil 1.
40. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala per kalenderår tillverka enkla eller sammansatta gödselmedel baserade på fosfor, kväve eller kalium.	24.33-i	IED MKB-direktivet bil 1.
41. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka växtskyddsmedel eller biocider.	24.35-i	IED MKB-direktivet bil 1.
42. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka läkemedel, även mellanprodukter.	24.38-i	IED MKB-direktivet bil 1.
43. Anläggning för att genom kemisk eller biologisk reaktion i industriell skala tillverka sprängämnen.	24.42-i	IED MKB-direktivet bil 1.
Mineraliska produkter		
44. Anläggning för tillverkning av glas inklusive glasfiber med smältning av mer än 20 ton per dygn eller mer än 5 000 ton per kalenderår.	26.05-i	IED MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
45. Anläggning för smältning av mineraler, inklusive tillverkning av mineralull, med smältning av mer än 20 ton per dygn eller mer än 5 000 ton per kalenderår.	26.10-i	IED MKB-direktivet bil 2.
46. Anläggning för att tillverka keramiska produkter genom bränning, särskilt takpannor, tegel, eldfast sten, kakel, stengods eller porslin, med en 1. produktion av mer än 75 ton per dygn eller mer än 18 750 ton per kalenderår, eller 2. ugnskapacitet på mer än fyra kubikmeter och med en satsningsdensitet på mer än 300 kilogram per kubikmeter.	26.50-i	IED MKB-direktivet bil 2.
47. Anläggning för att 1. i roterugn tillverka mer än 500 ton per dygn eller mer än 125 000 ton cement per kalenderår, eller 2. i annan ugn tillverka mer än 50 ton per dygn eller mer än 12 500 ton cement per kalenderår.	26.70-i	IED MKB-direktivet bil 2.
48. Anläggning för tillverkning i ugn av mer än 50 ton kalk per dygn eller mer än 12 500 ton kalk per kalenderår.	26.90-i	IED
49. Anläggning för tillverkning av asbest eller av asbestbaserade produkter.	26.130-i	IED MKB-direktivet bil 1. MKB-direktivet bil 2.
50. Anläggning för behandling eller omvandling av asbest eller produkter som innehåller asbest.	26.140	MKB-direktivet bil 1. MKB-direktivet bil 2.
51. Anläggning för tillverkning i ugn av mer än 50 ton per dygn eller mer än 12 500 ton magnesiumoxid per kalenderår.	26.170-i	IED
Stål och metall		
52. Anläggning för att producera järn eller stål (primär eller sekundär produktion), med eller utan utrustning för kontinuerlig gjutning, om produktionen är mer än 2,5 ton per timme eller mer än 21 900 ton per kalenderår.	27.10-i	IED MKB-direktivet bil 1. MKB-direktivet bil 2.
53. Anläggning för att producera järn eller stål (primär eller sekundär produktion).	27.11	MKB-direktivet bil 1.
54. Anläggning för att behandla järnbaserade metaller genom varmvalsning av mer än 20 ton råstål per timme eller mer än 175 200 ton råstål per kalenderår.	27.25-i	IED MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
55. Anläggning för att behandla järnbaserade metaller genom hammarsmide, om slagenergin per hammare är mer än 50 kilojoule och den använda värmeeffekten är mer än 20 megawatt.	27.26-i	IED MKB-direktivet bil 2.
56. Anläggning för att behandla järnbaserade metaller genom att anbringa skyddsbeläggningar av smält metall med en inmatning av mer än 2 ton råstål per timme eller mer än 17 500 ton råstål per kalenderår.	27.27-i	IED MKB-direktivet bil 2.
57. Anläggning för att gjuta järn eller stål, om produktionen är mer än 20 ton per dygn eller mer än 5 000 ton per kalenderår.	27.40-i	IED MKB-direktivet bil 2.
58. Anläggning för att av malm, koncentrat eller sekundärt råmaterial producera icke-järnmetall, om produktionen sker genom metallurgiska, kemiska eller elektrolytiska processer. Tillståndsplikten gäller inte gjuterier.	27.70-i	IED MKB-direktivet bil 1.
59. Smältning, inklusive framställning av legeringsmetaller, av icke-järnmetaller inklusive återvinningsprodukter och drift av gjuterier för icke-järnmetaller, med en smältningskapacitet som överstiger 4 ton per dygn (eller 1 000 ton per kalenderår) för bly och kadmium eller 20 ton per dygn (eller 5 000 ton per kalenderår) för övriga metaller.	27.90-i	IED MKB-direktivet bil 1.
Metall- och plastytbehandling, avfettning och färgborttagning		
60. Anläggning för kemisk eller elektrolytisk ytbehandling av metall eller plast, om behandlingsbadet har en sammanlagd volym av mer än 30 kubikmeter.	28.10-i	IED MKB-direktivet bil 2.
Elektriska artiklar		
61. Anläggning för att tillverka elektrografit genom bränning eller grafitisering.	31.40-i	IED
Förbrukning av organiska lösningsmedel		
62. Anläggning för att appretera, trycka, bestryka, avfetta, vattenskyddsimpregnera, limma, måla, rengöra, impregnera eller på annat sätt ytbehandla material, föremål eller produkter, om förbrukningen av organiska lösningsmedel är mer än 150 kilogram per timme eller mer än 200 ton per kalenderår.	39-.10-i	IED MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
Hantering av bränslen och andra kemiska produkter		
63. Anläggning för lagring eller annan hantering av 1. gasformiga eller flytande petrokemiska produkter, oljor, petroleumprodukter eller brännbara gaser, om anläggningen har kapacitet för lagring av mer än 50 000 ton vid ett och samma tillfälle eller hantering av mer än 500 000 ton per kalenderår, 2. andra kemiska produkter, om lagringen eller hanteringen omfattar mer än 5 000 ton vid ett och samma tillfälle eller mer än 50 000 ton per kalenderår och produkterna a) enligt föreskrifter som har meddelats av Kemikalieinspektionen har klassificerats med de riskfraser som ingår i faroklasserna "mycket giftig", "giftig", "frätande", "cancerframkallande", "mutagen", "reproduktionstoxisk" eller "miljöfarlig", eller b) enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 uppfyller kriterierna för att klassificeras i faroklasserna "akut toxicitet kategori 1", "akut toxicitet kategori 2", "akut toxicitet kategori 3", "specifik organotoxicitet enstaka exponering kategori 1", "specifik organotoxicitet upprepad exponering kategori 1", "frätande för huden kategori 1A", "frätande för huden kategori 1B", "frätande för huden kategori 1C", "cancerogenitet kategori 1A", "cancerogenitet kategori 1B", "cancerogenitet kategori 2", "mutagenitet i könsceller kategori 1A", "mutagenitet i könsceller kategori 1B", "mutagenitet i könsceller kategori 2", "reproduktionstoxicitet kategori 1A", "reproduktionstoxicitet kategori 1B", "reproduktionstoxicitet kategori 2", "farligt för vattenmiljön kategori akut 1", "farligt för vattenmiljön kategori kronisk 1", "farligt för vattenmiljön kategori kronisk 2", "farligt för vattenmiljön kategori kronisk 3", "farligt för vattenmiljön kategori kronisk 4" eller "farligt för ozonskiktet", eller 3 andra kemiska produkter än som avses i 1 och 2, om det i anläggningen lagras mer än 200 000 ton vid ett och samma tillfälle.	39.60	MKB-direktivet bil 1. MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
Gas- och vätskeformiga bränslen, el, värme och kyla		
64. Anläggning för förgasning eller förvätskning av andra bränslen än kol där anläggningen har en kapacitet att överföra 20 megawatt tillförd bränsle-effekt eller mer.	40.05-i	IED
65. Kärnkraftsreaktor eller annan kärnreaktor. Gäller inte för forskningsanläggningar som producerar och omvandlar klyvbara och fertila material och vilkas högsta kontinuerliga termiska effekt inte överstiger 1 kilowatt.	40.30	MKB-direktivet bil 1.
66. Anläggning för förbränning med en total installerad tillförd effekt av mer än 300 megawatt.	40.40-i	IED MKB-direktivet bil 1.
67. Anläggning för förbränning med en total installerad tillförd effekt av minst 50 megawatt men högst 300 megawatt.	40.50-i	IED MKB-direktivet bil 2.
Avveckling av kärnreaktorer		
68. Verksamhet varigenom en kärnkraftsreaktor eller annan kärnreaktor monteras ned eller avvecklas, från det att reaktorn stängs av till dess att reaktorn efter avställningsdrift, servicedrift och rivning har upphört genom att allt kärnbränsle och annat radioaktivt kontaminerat material varaktigt har avlägsnats från anläggningsplatsen.	45.10	MKB-direktivet bil 1.
Hamnar och flygplatser		
69. Hamn där trafik medges för fartyg med en bruttodräktighet på mer än 1 350. Tillståndsplikten gäller inte 1. hamn för Försvarsmakten, eller 2. färjekaj med högst tio planerade fartygsanlöp per kalenderår.	63.10	MKB-direktivet bil 1
70. Flygplatser, både civila och flottilflygplatser, med en banlängd av 2 100 m eller mer.	63.31	MKB-direktivet bil 1.
Rening av avloppsvatten		
71. Avloppsreningsanläggning som omfattas av lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster och som tar emot avloppsvatten med en föroreningsmängd som motsvarar 10 000 personekvivalenter eller mer.	90.12	MKB-direktivet bil 1 Avloppsdirektivet

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
72. Avloppsreningsanläggning som tar emot avloppsvatten från en eller flera industriutsläppsverksamheter. Tillståndsplikten gäller inte om verksamheten omfattas av rådets direktiv 91/271/EEG av den 21 maj 1991 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse.	90.15-i	IED MKB-direktivet bil 2.
73. Samförbränningsanläggning där farligt avfall förbränns, om den tillförda mängden avfall är mer än 10 ton per dygn eller mer än 2 500 ton per kalenderår.	90.180-i	IED MKB-direktivet bil 1.
74. Avfallsförbränningsanläggning där farligt avfall förbränns, om den tillförda mängden farligt avfall är mer än 1 ton per dygn eller mer än 2 500 ton per kalenderår.	90.181-i	IED MKB-direktivet bil 1.
75. Avfalls- eller samförbränningsanläggning där farligt avfall förbränns, om den tillförda mängden avfall är högst 10 ton per dygn men högst 2 500 ton per kalenderår.	90.193	MKB-direktivet bil 1.
76. Samförbränningsanläggning där icke-farligt avfall förbränns, om den tillförda mängden avfall är 1. mer än 3 ton per timme, eller 2. mer än 18 000 ton kalenderår. I den tillförda mängden inräknas inte rent träavfall eller avfall som anges i 17 § 1–3 och 5 i förordningen (2013:253) om förbränning av avfall.	90.202-i	IED MKB-direktivet bil 1.
78. Avfall- eller samförbränningsanläggning där animaliskt avfall förbränns om den tillförda mängden avfall är 1. mer än 10 ton per dygn, eller 2. mer än 2 500 ton men högst 18 000 ton per kalenderår.	90.214-i	IED MKB-direktivet bil 2.
79. Avfallsdeponi som tar emot 1. mer än 10 ton avfall per dygn, eller 2. om deponin tillförs mer än 100 000 ton icke-farligt avfall per kalenderår, eller 3. om deponin tillförs mer än 10 000 ton farligt avfall per kalenderår, eller 4. med en totalkapacitet på mer än 25 000 ton. Gäller ej avfallsdeponier för inert avfall.	90.291-i	IED MKB-direktivet bil 1. MKB-direktivet bil 2.
80. Behandling av animaliskt avfall om den tillförda mängden avfall är mer än 10 ton per dygn eller mer än 2 500 ton per kalenderår.	90.241-i	IED MKB-direktivet bil 1. MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
81. Underjordsförvaring av mer än 50 ton farligt avfall.	90.454-i	IED MKB-direktivet bil 1.
82. Permanent lagring av kvicksilveravfall med minst 0,1 viktprocent kvicksilver i djupt bergförvar.	90.455	MKB-direktivet bil 1
83. Tillfällig lagring av farligt avfall i avvaktan på sådant bortskaffande eller återvinning som avses i punkterna 73,74,75 eller 90, om mängden avfall vid något tillfälle är mer än 50 ton.	90.408-i	IED
85. Anläggning för geologisk lagring av koldioxid.	90.481	MKB-direktivet bil 1.
86. Avskiljning av koldioxidströmmar för geologisk lagring av koldioxid från industri-utsläppsverksamheter.	90.500-i	IED MKB-direktivet bil 1. MKB-direktivet bil 2.
87. Anläggningar för avskiljning av koldioxid-strömmar för geologisk lagring från anläggningar som omfattas av denna bilaga eller från vilka den årliga avskiljningen av CO ² är minst 1,5 megaton.	90.511	MKB-direktivet bil 1.
88. Återvinning eller både återvinning och bortskaffande av icke-farligt avfall, om den tillförda mängden avfall är mer än 75 ton per dygn eller mer än 18 750 ton per kalenderår och verksamheten avser 1. biologisk behandling, 2. behandling innan förbränning eller samförbränning, 3. behandling i anläggning för fragmentering av metallavfall, eller 4. behandling av slagg eller aska. Om behandlingen enbart avser anaerob biologisk nedbrytning gäller tillståndsplikten endast om den tillförda mängden avfall är mer än 100 ton per dygn eller mer än 25 000 ton per kalenderår.	90.406-i	IED MKB-direktivet bil 2.
89. Bortskaffning av icke-farligt avfall, om den tillförda mängden avfall är mer än 50 ton per dygn eller mer än 12 500 ton per kalenderår och verksamheten avser 1. biologisk behandling, 2. fysikalisk-kemisk behandling, 3. behandling innan förbränning eller samförbränning, 4. behandling i anläggning för fragmentering av metall, eller 5. behandling av slagg eller aska.	90.405-i	IED MKB-direktivet bil 1. MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
Verksamheter som omfattas av rådets direktiv 91/271/EEG av den 21 maj 1991 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse omfattas inte.		
90. Återvinning eller bortskaffande av farligt avfall, om den tillförda mängden avfall är mer än 10 ton per dygn eller mer än 2 500 ton per kalenderår och verksamheten avser 1. biologisk behandling, 2. fysikalisk-kemisk behandling, 3. materialåtervinning av lösningsmedel, 4. materialåtervinning av oorganiska material, utom metaller och metallföreningar, 5. regenerering av syror eller baser, 6. återvinning av komponenter som används till att minska föroreningar, 7. återvinning av katalysatorer, 8. omräffinerig eller annan behandling för återanvändning av olja, 9. invallning, 10. sammansmältning eller blandning innan behandling i en samförbrännings- eller avfallsförbränningsanläggning eller innan avfallet behandlas enligt någon av de andra punkterna i denna paragraf, 11. omförpackning innan behandling i en samförbrännings- eller avfallsförbränningsanläggning eller innan behandling av avfall enligt någon av de andra punkterna i denna paragraf.	90.435-i	IED MKB-direktivet bil 1. MKB-direktivet bil 2.
91. Anläggningar för bortskaffande av farligt avfall som inte omfattas av annan tillståndsplikt i enlighet med denna bilaga.	90.451	MKB-direktivets bil 1.
Vattenverksamheter		
92. System för uttag av grundvatten eller konstgjord grundvattenbildning, där den årligen uttagna eller tillförda vattenvolymen är lika med eller överstiger 10 miljoner kubikmeter.	100.01	MKB-direktivets bil 1.
93. Anläggningar för överledande av vatten mellan avrinningsområden, där överledandet syftar till att förebygga möjlig vattenbrist och där mängden överfört vatten överstiger 100 miljoner kubikmeter per år.	100.02	MKB-direktivets bil 1.
94. I alla andra fall än i punkten 93, anläggningar för överledande av vatten mellan avrinningsområden där i det ursprungliga avrinningsområdet det genomsnittliga flödet över flera år överstiger 2 000 miljoner kubikmeter per år och där den överförda vattenmängden överstiger 5 % av det flödet.	100.03	MKB-direktivets bil 1.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
95. Dammar och andra anläggningar avsedda för uppdämning eller permanent lagring av vatten, där den nya eller tillförda mängden uppdämt eller lagrat vatten överstiger 10 miljoner kubikmeter.	100.04	MKB-direktivets bil 1.

Bilaga 2

Denna bilaga innehåller en förteckning med beskrivningar av verksamheter och åtgärder med sådan hantering av farliga ämnen som innebär en hantering som är tillståndspliktig enligt 2 kap. 1 §.

Bilagan består av Del 1 som innehåller en förteckning av särskilda farokategorier och Del 2 som innehåller en förteckning av farliga ämnen.

Följande gäller för tillämpningen av denna bilaga

1. I Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006, finns bestämmelser om klassificering och märkning av ämnen och blandningar.

2. Blandningar ska jämföras med rena ämnen förutsatt att de hålls inom de koncentrationsgränser som på grund av ämnenas egenskaper fastställs i förordning (EG) nr 1272/2008, eller dess senaste anpassning till den tekniska utvecklingen, utom om en procentsammansättning eller annan beskrivning anges specifikt.

3. Farliga ämnen som inte omfattas av förordning (EG) nr 1272/2008, inklusive avfall, men som förekommer eller sannolikt förekommer vid en verksamhet och vid de förhållanden som råder vid verksamheten har eller sannolikt har motsvarande egenskaper när det gäller möjligheter att orsaka allvarliga olyckshändelser, ska provisoriskt hänföras till den farokategori i Del 1 som är mest analog eller det farliga ämne i Del 2 som är mest analogt.

4. Om ett farligt ämne uppvisar egenskaper som medför flera klassificeringar enligt förordning (EG) nr 1272/2008, ska den klassificering som motsvarar den lägsta mängden farligt ämne gälla. I de fall ett farligt ämne omfattas av Del 1 och även förtecknas i Del 2, ska de mängder som anges i Del 2 tillämpas.

5. Om något av de ämnen som anges i Del 2 punkterna 42–48 ingår i en brandfarlig vätska som avses i Del 1 punkterna P5a eller P5b ska de mängder som anges i de sistnämnda punkterna tillämpas.

6. Den mängd farligt ämne som ska beaktas vid tillämpningen av föreskrifterna är den maximala mängd som förekommer eller kan förekomma. Farliga ämnen som förekommer i en verksamhet endast

i mängder som är lika med eller understiger 2 procent av den angivna mängden i Del 1 och Del 2 ska inte tas med i beräkningen av den totala mängd som förekommer om de är placerade inom verksamheten så att de inte kan utlösa en allvarlig olyckshändelse någon annanstans inom den.

7. Om det inom en verksamhet förekommer eller kan förekomma flera farliga ämnen som anges i denna bilaga i mängder som understiger de gränsmängder som anges för varje ämne ska en summering göras för att fastställa om verksamheten omfattas av bestämmelserna. Vid tillämpning av summeringen ska det valda gränsvärdet alltid motsvara den aktuella klassificeringen. Summeringen görs enligt formeln $S_{qx}/Q_x = q_1/Q_1 + q_2/Q_2 + \dots + q_n/Q_n$ där q_x betecknar den förekommande mängden farligt ämne x för "ämne 1" t.o.m. "ämne n" i förteckningarna över ämne och kategorier av ämnen i denna bilaga och Q_x betecknar den i denna bilaga angivna gränsmängden för respektive ämne eller kategori av ämnen.

Denna formel tillämpas för:

a) summering av farliga ämnen som är förtecknade i Del 2 och som ingår i akut toxicitet kategori 1, 2 eller 3 (via inhalation) eller STOT SE kategori 1, tillsammans med farliga ämnen som ingår i avsnitt H: posterna H1 till H3 i Del 1,

b) summering av farliga ämnen som är förtecknade i Del 2 och som är explosiva ämnen, blandningar eller föremål, brandfarliga gaser, brandfarliga aerosoler, oxiderande gaser, brandfarliga vätskor, självreagerande ämnen och blandningar, organiska peroxider, pyrofora vätskor och fasta ämnen, oxiderande vätskor och fasta ämnen tillsammans med de farliga ämnen som ingår i avsnitt P posterna P1 till P8 i Del 1, och

c) summering av farliga ämnen som anges i Del 2 och som ingår i farliga för vattenmiljön, akut kategori 1, kronisk kategori 1 eller kronisk kategori 2 tillsammans med de farliga ämnen som ingår i avsnitt E posterna E1 och E2 i Del 1.

Om någon av summorna under a, b eller c är lika med eller större än ett (1) ska verksamheten omfattas av bestämmelserna.

8. Undantaget från denna avdelning är:

a) faror som har samband med joniserande strålning som utgår från ämnen,

b) sådan hantering av farliga ämnen som omfattas av lagen (2006:263) om transport av farligt gods och som sker utanför verksamheten,

c) transport av farliga ämnen som sker som bulklast i fartyg när transporten sker i fartygets fasta tankar, eller farliga ämnen som används som drivmedel i fartyg utanför de verksamheter som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor,

d) transport av farliga ämnen i rörledningar utanför de verksamheter som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, eller

e) militär verksamhet.

9. Om ändring i ett ämnes klassificering som avses i Del 1 medför att en verksamhet som omfattas av denna avdelning blir tillståndspliktig gäller följande.

a) Om verksamheten påbörjats före ändringen får den trots tillståndskravet fortsätta att bedrivas i två år från ändringen. Därefter får den bedrivas endast om det finns tillstånd för den eller verksamhetsutövaren inom tvåårsfristen har ansökt om tillstånd och tillståndsmyndigheten inte beslutar annat.

b) Det som sägs i a gäller inte om tillsynsmyndigheten enligt 9 kap. 6 a § miljöbalken har förelagt verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd.

Del 1 – Kategorier av farliga ämnen

I denna del anges farokategorier i tabeller i avsnitt H, P, E och O. Efter tabellen i avsnitt P finns anmärkningar till de olika punkterna i tabellen.

Avsnitt H – Hälsofaror

Farokategori enligt förordning (EG) 1272/2008	Mängd i ton
H1 Akut toxicitet	
– kategori 1, alla exponeringsvägar	20
H2 Akut toxicitet	
– kategori 2, alla exponeringsvägar	
– kategori 3, exponeringsväg via inhalation, eller	
– kategori 3, exponeringsväg via oralt intag (H 301) i de fall då ämnena inte kan klassificeras vare sig utgående från akut toxicitet vid inhalation eller akut toxicitet vid dermalt upptag, exempelvis på grund av att det inte föreligger entydiga uppgifter om toxicitet vid inhalation eller dermalt upptag.	200
H3 STOT specifik organotoxicitet	
– enstaka exponering STOT SE kategori 1	200

Avsnitt P – Fysikaliska faror

Farokategori enligt förordning (EG) 1272/2008	Mängd i ton
P1a Explosiva ämnen, blandningar och föremål	
– Instabilt explosivt ämne, blandning eller föremål,	
– Explosiva ämnen, blandningar och föremål, riskgrupp 1.1, 1.2, 1.3, 1.5 eller 1.6, eller	
– ämnen eller blandningar som har explosiva egenskaper enligt metod A.14 i förordning (EG) nr 440/2008 och inte tillhör faroklasserna Organiska peroxider eller Självreaktiva ämnen och blandningar.	50
P1b Explosiva ämnen, blandningar och föremål	
Explosiva ämnen, blandningar och föremål, riskgrupp 1.4.	200
P2 Brandfarliga gaser	
Brandfarliga gaser kategori 1 eller 2.	50
P3a Brandfarliga aerosoler	
"Brandfarliga" aerosoler kategori 1 eller 2 som innehåller brandfarliga gaser kategori 1 eller 2, eller brandfarliga vätskor kategori 1.	500 (netto)
P3b Brandfarliga aerosoler	
"Brandfarliga" aerosoler kategori 1 eller 2 som varken innehåller brandfarliga gaser kategori 1 eller 2, eller brandfarliga vätskor kategori 1.	50 000 (netto)
P4 Oxiderande gaser	
Oxiderande gaser kategori 1.	200
P5a Brandfarliga vätskor	
– Brandfarliga vätskor, kategori 1,	
– Brandfarliga vätskor i kategori 2 eller 3 som hålls vid en temperatur över sin kokpunkt, eller	
– andra vätskor med flampunkt 60°C som hålls vid en temperatur över sin kokpunkt.	50

Farokategori enligt förordning (EG) 1272/2008	Mängd i ton
P5b Brandfarliga vätskor – Brandfarliga vätskor i kategori 2 eller 3 där särskilda processförhållanden, såsom högt tryck eller hög temperatur, kan ge upphov till fara för allvarlig olyckshändelse, eller – andra vätskor med flampunkt 60°C där särskilda processförhållanden, såsom högt tryck eller hög temperatur, kan ge upphov till fara för allvarlig olyckshändelse.	200
P5c Brandfarliga vätskor Brandfarliga vätskor, kategori 2 eller 3, som inte omfattas av P5a och P5b.	50 000
P6a Självreaktiva ämnen och blandningar och Organiska peroxider – Självreaktiva ämnen och blandningar, typ A eller B, eller – Organiska peroxider, typ A eller B.	50
P6b Självreaktiva ämnen och blandningar och Organiska peroxider – Självreaktiva ämnen och blandningar, typ C, D, E eller F, eller – Organiska peroxider, typ C, D, E eller F.	200
P7 Pyrofora vätskor och fasta ämnen – Pyrofora vätskor, kategori 1, eller – Pyrofora fasta ämnen kategori 1.	200
P8 Oxiderande vätskor och fasta ämnen – Oxiderande vätskor, kategori 1, 2 eller 3, eller – Oxiderande fasta ämnen, kategori 1, 2 eller 3.	200

Anmärkning till punkten P1a tredje strecksatsen: Testning av explosiva egenskaper hos ämnen och blandningar behövs bara om den screening som görs enligt bilaga 6 del III i FN:s rekommendationer om transport av farligt gods, Manual of Tests and Criteria, visar att ämnet eller blandningen kan ha explosiva egenskaper. Mer vägledning om när testning inte behövs finns i beskrivningen av metoden A.14 i kommissionens förordning (EG) nr 440/2008 av den 30 maj 2008 om testmetoder enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach).

Anmärkning till punkterna P1a och P1b: Faroklassen Explosiva ämnen, blandningar och föremål inbegriper explosiva föremål enligt avsnitt 2.1. i bilaga I till förordning (EG) nr 1272/2008. För föremål som innehåller explosiva ämnen eller blandningar är det ämnets eller blandningens mängd som ska gälla, om den är känd. Om mängden inte är känd, ska hela föremålet betraktas som explosivt.

Anmärkning till punkten P1b: Om explosiva ämnen, blandningar och föremål i riskgrupp 1.4 packas upp eller omförpackas, ska de tilldelas posten P1a, utom om det kan visas att faran fortfarande ingår i riskgrupp 1.4 i förordning (EG) nr 1272/2008.

Anmärkning till punkterna P3a och P3b: Brandfarliga aerosoler klassificeras i enlighet med rådets direktiv 75/324/EEG av den 20 maj 1975 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande aerosolbehållare. ”Extremt brandfarliga” och ”brandfarliga aerosoler” enligt direktiv 75/324/EEG motsvarar ”brandfarliga aerosoler kategori 1” respektive ”brandfarliga aerosoler kategori 2” i förordning (EG) nr 1272/2008.

Anmärkning till punkten P3b: När denna post används måste det finnas dokumentation på att aerosolbehållaren inte innehåller brandfarlig gas i kategori 1 eller 2, eller brandfarlig vätska i kategori 1.

Anmärkning till punkten P5a tredje strecksatsen och P5b andra strecksatsen: Vid klassificering av brandfarliga vätskor gäller enligt punkt 2.6.4.5 i bilaga I till förordning (EG) nr 1272/2008 att vätskor med en flampunkt över 35°C inte behöver klassificeras i kategori 3 om negativa resultat har erhållits vid testet för underhåll av förbränning L.2, del III, avsnitt 32 i FN:s rekommendationer om transport av farligt gods, Manual of Tests and Criteria. Detta gäller dock inte under förhöjda förhållanden såsom hög temperatur eller högt tryck. Därför omfattas dessa vätskor av P5a eller P5b.

Avsnitt E – Miljöfarlighet

Farokategori enligt förordning (EG) 1272/2008	Mängd i ton
E1 Farligt för vattenmiljön i kategorin akut 1 eller kronisk 1.	200
E2 Farligt för vattenmiljön i kategorin kronisk 2.	500

Avsnitt O – Andra faror

Farokategori enligt förordning (EG) 1272/2008	Mängd i ton
O1 Ämnen eller blandningar med faroangivelse EUH014.	500
O2 Ämnen och blandningar som vid kontakt med vatten utvecklar brandfarliga gaser kategori 1.	500
O3 Ämnen eller blandningar med faroangivelse EUH029.	200

Del 2 – Namngivna farliga ämnen

I denna del anges farliga ämnen i en tabell. Efter tabellen finns anmärkningar till de olika punkterna i tabellen.

Farliga ämnen	Mängd i ton
1. Ammoniumnitrat (gödselmedel med självunderhållande sönderfall).	10 000
2. Ammoniumnitrat (gödselkvalitet).	5 000
3. Ammoniumnitrat (teknisk kvalitet).	2 500
4. Ammoniumnitrat (material som inte uppfyller specifikationerna och gödselmedel som inte uppfyller kraven i detonationsprovet).	50
5. Kaliumnitrat (i pellet- eller granulatform).	10 000
6. Kaliumnitrat (i kristallform).	5 000
7. Arsenikpentoxid, arsenik(V)syra och/eller dess salter med CAS nummer 1303-28-2.	2
8. Arseniktrioxid, arsenik(III)syrlighet och/eller dess salter med CAS nummer 1327-53-3.	0,1
9. Brom med CAS-nummer 7726-95-6.	100
10. Klor med CAS-nummer 7782-50-5.	25
11. Nickelföreningar i inhalerbar pulverform (nickelmonoxid, nickeldioxid, nickelsulfid, trinickeldisulfid, dinickeltrioxid).	1
12. Etylenimin med CAS-nummer 151-56-4.	20
13. Fluor med CAS-nummer 7782-41-4.	20
14. Formaldehyd (koncentration M 90 %) med CAS-nummer 50-00-0.	50
15. Väte med CAS-nummer 1333-74-0.	50
16. Väteklorid (kondenserad gas) med CAS-nummer 7647-01-0.	250
17. Blyalkyler.	50
18. Kondenserade brandfarliga gaser kategori 1 eller 2 (inklusive LPG) och naturgas.	200
19. Acetylen med CAS-nummer 74-86-2.	50
20. Etylenoxid med CAS-nummer 75-21-8.	50
21. Propylenoxid med CAS-nummer 75-56-9.	50
22. Metanol med CAS-nummer 67-56-1.	5 000
23. 4,4' Metylenbis (2-kloranilin) och/eller dess salter, i pulverform, med CAS nummer 101-14-4.	0,01
24. Metylisocyanat med CAS-nummer 624-83-9.	0,15
25. Syrgas med CAS-nummer 7782-44-7.	2 000
26. 2,4-toluendiisocyanat med CAS-nummer 584-84-9 eller 2,6 toluendiisocyanat med CAS-nummer 91-08-7.	100
27. Karbonyldiklorid (fosgen) med CAS-nummer 75-44-5.	0,75
28. Arsin (arseniktrihydrid) med CAS-nummer 7784-42-1.	1
29. Fosfin (fosfortrihydrid) med CAS-nummer 7803-51-2.	1

Farliga ämnen	Mängd i ton
30. Svaveldiklorid med CAS-nummer 10545-99-0.	1
31. Svaveltrioxid med CAS-nummer 7446-11-9.	75
32. Polyklordibensofuraner och polyklordibensodioxiner (inklusive TCDD) beräknade som TCDD-ekvivalenter. Kvantiteterna av polyklordibensofuraner och polyklordibensodioxiner beräknas med hjälp av följande faktorer:	
2,3,7,8-TCDD	1
2,3,7,8-TCDF	0,1
1,2,3,7,8-PeCDD	1
2,3,4,7,8-PeCDF	0,3
1,2,3,7,8-PeCDF	0,03
1,2,3,4,7,8-HxCDD	0,1
1,2,3,6,7,8-HxCDD	0,1
1,2,3,7,8,9-HxCDD	0,1
1,2,3,4,7,8-HxCDF	0,1
1,2,3,7,8,9-HxCDF	0,1
1,2,3,6,7,8-HxCDF	0,1
2,3,4,6,7,8-HxCDF	0,1
1,2,3,4,6,7,8-HpCDD	0,01
1,2,3,4,6,7,8-HpCDF	0,01
1,2,3,4,7,8,9-HpCDF	0,01
OCDD	0,0003
OCDD	0,0003
	0,001
33. Följande cancerframkallande ämnen eller blandningar som innehåller följande cancerframkallande ämnen i halter över 5 viktprocent:	
– 4-aminobifenyl och/eller dess salter,	
– bensotriklorid,	
– benzidin och/eller dess salter,	
– bis(klorometyl)eter,	
– klordimetyleter,	
– 1,2-dibrometan,	
– dietylsulfat,	
– dimetylsulfat,	
– dimetylkarbamoylklorid,	
– 1,2-dibrom-3-klorpropan,	
– 1,2-dimetylhydrazin,	
– dimetylnitrosamin,	
– hexametylfosfortriamid,	
– hydrazin,	
– 2-naftylamin och/eller dess salter,	
– 4-nitrodifenyl, och	
– 1,3-propansulton.	2

Farliga ämnen	Mängd i ton
34. Petroleumprodukter och alternativa bränslen	
a) Bensin och nafta.	
b) Fotogen (inklusive flygbränslen).	
c) Gasoljor (inklusive dieselbränslen, lätta eldningsoljor och blandkomponenter för gasoljor).	
d) Tunga eldningsoljor.	
e) Alternativa bränslen med samma användningsändamål och liknande egenskaper i fråga om brand- och miljöfarlighet. som de produkter som avses i a–d.	25 000
35. Vattenfri ammoniak med CAS-nummer 7664-41-7.	200
36. Bortrifluorid med CAS-nummer 7637-07-2.	20
37. Vätessulfid med CAS-nummer 7783-06-4.	20
38. Piperidin med CAS-nummer 110-89-4.	200
39. Bis(2-dimetylaminoetyl) (metyl)amin med CAS-nummer 3030-47-5.	200
40. 3-(2-etylhexyloxi)propylamin med CAS-nummer 5397-31-9.	200
41. Blandningar av natriumhypoklorit som klassificeras som farliga för vattenmiljön akut kategori 1 [H400] som innehåller mindre än 5 % aktivt klor och inte hänförs till någon av de övriga farokategorierna i Del 1.	500
42. Propylamin med CAS-nummer 107-10-8.	2 000
43. Tert-butylakrylat med CAS-nummer 1663-39-4.	500
44. 2-metyl-3-butenenitril med CAS-nummer 16529-56-9.	2 000
45. Tetrahydro-3,5-dimetyl-1,3,5, tiadiazin-2-tion (Dazomet) med CAS nummer 533-74-4.	200
46. Metylakrylat med CAS-nummer 96-33-3.	2 000
47. 3-metylpyridin med CAS-nummer 108-99-6.	2 000
48. 1-brom-3-klorpropan med CAS-nummer 109-70-6.	2 000

Anmärkning till punkten 1: Detta gäller blandade/sammansatta ammoniumnitratbaserade gödselmedel (blandade/sammansatta gödselmedel innehåller ammoniumnitrat med fosfat och/eller pottaska) som kan undergå självunderhållande sönderfall i enlighet med FN:s ”trough test” (se FN:s Manual of Tests and Criteria, del III, punkt 38.2) och hos vilka kvävehalten på grund av ammoniumnitrat uppgår till

– mellan 15,75 och 24,5 viktprocent, och vilka antingen innehåller sammanlagt högst 0,4 % brännbara/organiska material eller uppfyller kraven i bilaga III-2 till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2003/2003 av den 13 oktober 2003 om gödselmedel (15,75 viktprocent kväve på grund av att ammoniumnitratet motsvarar 45 %

ammoniumnitrat och 24,5 viktprocent kväve på grund av att ammoniumnitratet motsvarar 70 % ammoniumnitrat), eller

- 15,75 viktprocent eller mindre utan begränsning för brännbart material.

Anmärkning till punkten 2: Detta gäller enkla ammoniumnitratbaserade gödselmedel och ammoniumnitratbaserade blandade/sammansatta gödselmedel som uppfyller kraven i bilaga III-2 till förordning (EG) nr 2003/2003, och där kvävehalten på grund av ammoniumnitrat

- överstiger 24,5 viktprocent, med undantag för blandningar av enkla ammoniumnitratbaserade gödselmedel med dolomit, kalksten och/eller kalciumkarbonat med en renhetsgrad på minst 90 %,

- överstiger 15,75 viktprocent för blandningar av ammoniumnitrat och ammoniumsulfat, eller

- överstiger 28 viktprocent för blandningar av enkla ammoniumnitratbaserade gödselmedel med dolomit, kalksten och/eller kalciumkarbonat med en renhetsgrad på minst 90 % (28 viktprocent kväve på grund av att ammoniumnitratet motsvarar 80 % ammoniumnitrat).

Anmärkning till punkten 3: Detta gäller ammoniumnitrat och blandningar av ammoniumnitrat i vilka kvävehalten på grundval av ammoniumnitrat uppgår till

- mellan 24,5 och 28 viktprocent, och där halten av brännbara ämnen inte överstiger 0,4 %, eller

- mer än 28 viktprocent, och där halten av brännbara ämnen inte överstiger 0,2 %.

Detta gäller också vattenlösningar med ammoniumnitrat där ammoniumnitrathalten överstiger 80 viktprocent.

Anmärkning till punkten 4: Detta gäller

- kasserat material från tillverkningsprocessen, ammoniumnitrat och blandningar av ammoniumnitrat, enkla ammoniumnitratbaserade gödselmedel och blandade/sammansatta ammoniumnitratbaserade gödselmedel enligt anmärkningen till punkterna 2 och 3 som returneras eller har returnerats från slutanvändaren till en tillverkare, en anläggning för tillfällig lagring eller upparbetning för att omarbetas, återvinnas eller behandlas för säker användning eftersom de inte längre uppfyller kraven i anmärkningen till punkterna 2 och 3, eller

- gödselmedel enligt anmärkningen till punkten 1 första strecksatsen, och anmärkningen till punkten 2 som inte uppfyller kraven i bilaga III-2 till förordning (EG) nr 2003/2003.

Anmärkning till punkterna 5 och 6: Detta gäller gödselmedel som är sammansatta och baserade på kaliumnitrat och som har samma farliga egenskaper som rent kaliumnitrat.

Anmärkning till punkten 18: Vid tillämpningen av Del 2 får uppgraderad biogas klassificeras under denna punkt om den har bearbetats i enlighet med gällande normer för renad och uppgraderad biogas som garanterar en kvalitet som är likvärdig med kvaliteten på naturgas, inklusive vad metaninnehållet beträffar, och där syrehalten uppgår till högst 1 %.

Anmärkning till punkten 32: Bokstavsbeteckningarna i punkten avser följande. T = tetra, Pe = penta, Hx = hexa, Hp = hepta, O = octa.

Anmärkning till punkten 41: Detta gäller under förutsättning att blandningen inte skulle klassificeras som farlig för vattenmiljön akut kategori 1 [H400] om den inte innehöll natriumhypoklorit.

Bilaga 3

Denna bilaga innehåller en förteckning med beskrivningar av verksamheter och åtgärder som är granskningspliktiga enligt 2 kap. 2 §.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
Jordbruk		
1.* Anläggningar för intensiv djuruppfödning som inte omfattas av bilaga 1.	1.12	MKB-direktivet bil 2.
2.* Utnyttjande av obrukad mark eller delvis orörda naturområden för intensivjordbruk.	1.31	MKB-direktivet bil 2.
Annan markanvändning		
3. Omstrukturering av mark på landsbygden om åtgärden innebär • tillförsel eller flytt av massor om det berörda området är större än 5 000 kvadratmeter, eller • ändring av indelningen av mark genom uppförande eller borttagande av avskiljande strukturer, om inte miljöeffekterna endast har ringa betydelse.	2.10	MKB-direktivet bil 2.
4. Nyplantering av skog och avskogning i syfte att ändra markanvändningen.	2.20	MKB-direktivet bil 2.
Fiskodling och övervintring av fisk		
5.* Intensiv fiskodling.	5.15	MKB-direktivet bil 2.
Utvinning, brytning och bearbetning av torv, olja, gas, kol, malm, mineral, berg, naturgrus och annat		
6.* Stenbrott, gruvdrift i dagbrott och torvutvinning samt andra täkter av berg, naturgrus eller jordarter som inte omfattas av tillståndsplikt i bilaga 1.	10.25	MKB-direktivet bil 2.
7. Industrianläggningar ovan jord för utvinning av kol, olja, naturgas och malmer, liksom bituminös skiffer. Gäller inte för de verksamheter som omfattas av tillståndsplikt enligt bilaga 1.	11.21	MKB-direktivet bil 2.
8. Industriell tillverkning av briketter av kol eller brunkol.	11.30	MKB-direktivet bil 2.
9. Gruvdrift eller gruvanläggning för brytning av malm, mineral eller kol, om verksamheten inte är tillståndspliktig enligt bilaga 1.	13.11	MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
10. Anläggning för annan bearbetning eller anrikning av malm, mineral eller kol än rostning och sintring.	13.40	Nationell
11. Provbrytning inklusive annan bearbetning eller anrikning av malm, mineral eller kol än rostning och sintring.	13.50	Nationell
12. Djupborrning och då särskilt: 1. geotermisk borrning, 2. borrning för lagring av kärnavfall, 3. borrning efter vatten Gäller inte djupborrning som sker inom ramen för ett undersökningstillstånd enligt minerallagen (1991:45).	13.80	MKB-direktivet bil 2.
Livsmedel och foder		
13.* Slakterier som inte omfattas av bilaga 1.	15.25	MKB-direktivet bil 2.
14.* Framställning av vegetabiliska och animaliska oljor och fetter.	15.46	MKB-direktivet bil 2.
15.* Förpackning och konservering av animaliska och vegetabiliska produkter.	15.47	MKB-direktivet bil 2.
16.* Framställning av mejeriprodukter som inte omfattas av bilaga 1.	15.181	MKB-direktivet bil 2.
17.* Brygging och maltning.	15.255	MKB-direktivet bil 2.
18.* Sockervaruindustrier.	15.256	MKB-direktivet bil 2.
19.* Industriell framställning av stärkelse.	15.257	MKB-direktivet bil 2.
20.* Fiskmjöls- och fiskoljefabriker.	15.258	MKB-direktivet bil 2.
21.* Sockerfabriker.	15.259	MKB-direktivet bil 2.
Textilvaror		
22.* Anläggning för förbehandling (som tvättning, blekning, mercerisering) eller för färgning av fibrer eller textiler.	17.25	MKB-direktivet bil 2.
Päls, skinn och läder		
23.* Garverier.	18.25	MKB-direktivet bil 2.
Trävaror		
24. Sågverk eller annan anläggning för tillverkning av träprodukter genom sågning, hyvling eller svarvning för en produktion av mer än 70 000 kubikmeter per kalenderår.	20.20	Nationell
Massa, papper och pappersvaror		
25. Anläggningar för framställning av papper och papp som inte omfattas av bilaga 1.	21.45	MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
Stenkolsprodukter, raffinerade petroleumprodukter och kärnbränsle		
26. Hantering eller lagring av obestrålat kärnbränsle.	23.50	Nationell
27. Forskningsanläggning som producerar och omvandlar klyvbara och fertila material och vilkas högsta kontinuerliga termiska effekt inte överstiger 1 kilowatt.	23.55	Nationell
Kemiska produkter		
28.* Framställning av bekämpningsmedel, farmaceutiska produkter, färger, lacker, elastomerer och peroxider som inte omfattas av bilaga 1.	24.37	MKB-direktivet bil 2.
29.* Behandling av mellanprodukter och framställning av kemikalier som inte omfattas av bilaga 1.	24.41	MKB-direktivet bil 2.
Gummi- och plastvaror		
30.* Tillverkning och behandling av elastomer-baserade produkter.	25.12	MKB-direktivet bil 2.
Mineraliska produkter		
31.* Anläggning för smältning av mineraler, inklusive sådana som är avsedda för tillverkning av mineralull.	26.25	MKB-direktivet bil 2.
32.* Tillverkning av keramiska produkter genom bränning, i synnerhet takpannor, tegel, eldfast sten, kakel, stengods eller porslin som inte omfattas av bilaga 1.	26.55	MKB-direktivet bil 2.
33. Anläggning för tillverkning av cement som inte omfattas av bilaga 1.	26.80	MKB-direktivet bil 2.
34. Anläggning för tillverkning av konstgjorda mineralfibrer.	26.180	MKB-direktivet bil 2.
Stål och metall		
35. Anläggning för att behandla järnbaserade metaller genom kallvalsning.	27.30	Nationell
36.* Järn- och stål gjuterier som inte omfattas av bilaga 1.	27.55	MKB-direktivet bil 2.
37.* Anläggningar för smältning, inklusive framställning av legeringsmetaller, av andra ickejärnmetaller än ädelmetaller, inklusive återvinningsprodukter (färskning, formgjutning osv.).	27.115	MKB-direktivet bil 2.
38.* Anläggning för att behandla järnbaserade metaller genom varmvalsning.	27.116	MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
Metall- och plastytbehandling, avfettning och färgborttagning		
39. Anläggning för kemisk eller elektrolytisk ytbehandling av metall eller plast som inte omfattas av bilaga 1. Gäller inte betning med betpasta.	28.21	MKB-direktivet bil 2.
40. Anläggning för 1. beläggning med metall på annat sätt än genom kemisk eller elektrolytisk ytbehandling, eller 2. våttrumling av annan metall än aluminium eller stål. Gäller inte beläggning med metall som sker med vakuummetod.	28.35	Nationell
41. Anläggningar för behandling av järnbaserade metaller: genom anbringande av skyddsbeläggningar av smält metall.	28.96	MKB-direktivet bil 2.
Elektriska artiklar		
42. Anläggning för att tillverka batterier eller ackumulatorer.	31.15	Nationell
43. Anläggning för att tillverka eller reparera ljuskällor som innehåller kvicksilver.	31.30	Nationell
44. Anläggning för att tillverka kol- eller grafitelektroder på annat sätt än genom bränning eller grafitisering.	31.50	Nationell
Metallbearbetning		
45.* Tillverkning och sammansättning av motorfordon samt tillverkning av fordonsmotorer.	34.15	MKB-direktivet bil 2.
46. Provbänkar, för motorer, turbiner eller reaktorer.	34.20	MKB-direktivet bil 2.
47. Anläggning för 1. tillverkning av järnvägsutrustning, 2. tillverkning av motordrivna luftfartyg, eller 3. reparation av motordrivna luftfartyg.	34.50	MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
48. Anläggning för där det förekommer maskinell metallbearbetning med en tillverkningsyta (utom yta för endast montering) större än 100 000 kvadratmeter eller där total tankvolym för skärvätskor, processoljor och hydrauloljor i metallbearbetningsmaskinerna är större än 1 kubikmeter. Med total tankvolym avses såväl volymen i ett fast centralt system för vätskor som volymen i lösa behållare som är kopplade antingen till metallbearbetningsmaskin eller till öppnade behållare som används för påfyllning av metallbearbetningsmaskin.	34.65	Nationell
49. * Formning av metaller med användning av sprängmedel.	34.90	MKB-direktivet bil 2.
50 Byggande av en plattform som är avsedd att användas vid utvinning av olja eller gas inom havsområden.	35.10	Nationell
51. Skeppsvarv.	35.20	MKB-direktivet bil 2.
Förbrukning av organiska lösningsmedel		
52. Anläggningar för ytbehandling av metaller och plaster med användning av en elektrolytisk eller kemisk process.	39.31	MKB-direktivet bil 2.
Hantering av bränslen och andra kemiska produkter		
53.* Anläggningar för lagring av olja, petrokemiska och kemiska produkter som inte omfattas av bilaga 1.	39.71	MKB-direktivet bil 2.
54. * Lagring	39.85	MKB-direktivet bil 2.
1. av naturgas ovan jord		
2. under jord av brännbara gaser, eller		
3. av fossila bränslen ovan jord.		
Gas- och vätskeformiga bränslen, el, värme och kyla		
55.* Anläggning för produktion av elektricitet, ånga och hetvatten som inte omfattas av bilaga 1.	40.55	MKB-direktivet bil 2.
Gäller inte anläggningar för solkraft som omfattar ett område mindre än 1 ha.		
Gäller inte heller om anläggningen avser en stationär förbränningsmotor avsedd endast som reservaggregat vid elavbrott.		

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
56. Anläggningar för utnyttjande av vindkraft för energiproduktion (grupper av vindkraftverk).	40.91	MKB-direktivet bil 2.
Hamnar och flygplatser		
57.* Hamn, hamnanläggning, fiskehamn eller hamn för Försvarsmakten. Gäller inte för de hamnar som är tillståndspliktiga enligt bilaga 1.	63.20	MKB-direktivet bil 2.
58.* Anläggning av flygfält som inte omfattas av bilaga 1.	63.45	MKB-direktivet bil 2.
Rening av avloppsvatten		
59. Avloppsreningsanläggning som tar emot avloppsvatten med en föroreningsmängd som motsvarar mer än 200 personekvivalenter och som inte omfattas tillståndsplikt enligt bilaga 1.	90.12	MKB-direktivet bil 2.
60. Anläggning för återvinning av avloppsvatten från en verksamhet enligt punkten 59 i denna bilaga eller punkten 71 i bilaga 1, för sådan bevattning inom jordbruket som anges i avsnitt 1 i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/741 av den 25 maj 2020 om minimikrav för återanvändning av vatten, i den ursprungliga lydelsen, och tillhandahållande av återvunnet vatten från en sådan anläggning.		
Avfall		
61. Avfalls- eller samförbränningsanläggning där icke-farligt avfall förbränns och som inte omfattas av bilaga 1. Gäller inte anläggning som endast förbränner naturligt, icke-farligt vegetabiliskt material från jordbruk eller skogsbruk för energiproduktion på ett sätt som inte medför skada på människors hälsa eller miljön.	90.225	MKB-direktivet bil 2.
62. Deponering av icke-farliga muddermassor på land längs små sund, kanaler eller vattenvägar som massorna har muddrats från. Gäller inte uppläggning av rensningsmassor från jordbruk eller skogsbruk om uppläggningen inte medför skada för människors hälsa eller miljön.	90.275	MKB-direktivet bil 2.
63. Deponering av icke-farligt avfall som inte omfattas av bilaga 1.	90.310	MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
64. Deponering av farligt avfall som inte omfattas av bilaga 1.	90.340	MKB-direktivet bil 2.
65. Sluttäckning av deponi där sluttäckningen har godkänts enligt 32 § förordningen (2001:512) om deponering av avfall, fram till dess åtgärder inte längre behöver vidtas enligt 33 § samma förordning.	90.341	Nationell
66. Behandling av icke-farligt avfall genom biologisk behandling som inte omfattas av bilaga 1. Om avfallet enbart består av park- och trädgårdsavfall gäller granskningsplikt endast om den tillförda mängden avfall är mer än 50 ton per år.	90.165	MKB-direktivet bil 2.
67. Anläggning för att yrkesmässigt behandla animaliskt avfall om den tillförda mängden avfall är högst 10 ton per dygn eller högst 2 500 ton per kalenderår.	90.251	MKB-direktivet bil 2.
68. Återvinning av icke-farligt avfall för anläggningsändamål på ett sätt som kan förorena mark, vattenområde eller grundvatten.	90.135	MKB-direktivet bil 2.
69. Behandling av avfall som utgörs av uppgrävda massor och som inte omfattas av bilaga 1.	90.365	MKB-direktivet bil 2.
70. Yrkesmässig återvinning av icke-farligt avfall genom mekanisk bearbetning eller genom krossning, siktning eller motsvarande mekanisk bearbetning återvinna avfall för byggnads- eller anläggningsändamål.	90.105	MKB-direktivet bil 2.
71. Sortering av icke-farligt avfall om mängden avfall är 1. mer än 1 000 ton per kalenderår och avfallet ska användas för byggnads- eller anläggningsändamål, eller 2. mer än 1 000 ton per kalenderår i andra fall.	90.75	MKB-direktivet bil 2.
72. Yrkesmässigt sortera, demontera eller på annat sätt behandla avfallet innan ytterligare behandling om avfallet utgörs av elektriska och elektroniska produkter.	90.90	MKB-direktivet bil 2.
73. Tömning, demontera eller på annat sätt yrkesmässigt återvinna 1. uttjänta bilar som omfattas av bilskrot-ningsförordningen (2007:186),	90.121	MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
2. andra uttjänta motordrivna fordon vars totalvikt inte överstiger 3 500 kilogram, om fordonen återvinns av en bilskrotare som är auktoriserad enligt bilskrotningsförordningen, eller 3. sådana uttjänta motordrivna fordon som inte omfattas av bilskrotningsförordningen.		
74. Yrkesmässigt förbereda avfall för återanvändning.	90.29	MKB-direktivet bil 2.
75. Lagring av icke-farligt avfall som en del av att samla in det, om mängden avfall vid något tillfälle är mer än 10 ton.	90.35	Nationell
76. Lagring av farligt avfall som en del av att samla in det, om mängden avfall vid något tillfälle är 1. mer än 200 kilogram och utgörs av olja, 2. mer än 1 500 kilogram och utgörs av blybatterier, 3. mer än 1 ton och utgörs av elektriska eller elektroniska produkter, 4. mer än 200 kilogram och utgörs av impregnerat trä, 5. utgörs av motordrivna fordon, eller 6. mer än 200 kilogram i andra fall.	90.55	Nationell
77. Underjordsförvaring av icke-farligt avfall eller högst 50 ton farligt avfall.	90.456	MKB-direktivet bil 2.
78.* Lagring av järnskrot, inklusive skrotbilar.	90.459	MKB-direktivet bil 2.
79. Återvinning av avfall genom sådant yrkesmässigt omhändertagande av fartyg som omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2013 av den 20 november 2013 om återvinning av fartyg och om ändring av förordning (EG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG, i den ursprungliga lydelsen.	90.451	Förordning om återvinning av fartyg.
80. Anläggningar för behandling och lagring av radioaktivt avfall som inte omfattas av bilaga 1.	90.471	MKB-direktivet bil 2.
81. Yrkesmässig behandling av icke-farligt avfall som inte omfattas av annan tillstånd- eller granskningsplikt i enlighet med bilaga 1 eller 2.	90.415	MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
82. Anläggningar för avskiljning av koldioxid-strömmar för geologisk lagring som inte omfattas av bilaga 1.	90.515	MKB-direktivet bil 2.
83. Borrning i syfte att bedöma om en plats är lämplig för geologisk lagring av koldioxid.	90.520	MKB-direktivet bil 2.
84.* Anläggning för återvinning eller förstöring av explosiva ämnen.	90.521	MKB-direktivet bil 2.
Skjutfält, skjutbanor och sportanläggningar		
85. Skjutfält för skjutning med grovkalibriga vapen (kaliber större än 20 millimeter) eller för sprängningar av ammunition, minor eller andra sprängladdningar.	92.10	Nationell
86. Permanenta tävlings- och testbanor för motorfordon.	92.30	MKB-direktivet bil 2.
Vattenverksamheter		
87. Vattenförsörjningsprojekt inom jordbruket, inklusive bevattnings- och markavvattningsprojekt.	100.05	MKB-direktivet bil 2.
88. Återvinning av land från havet.	100.06	MKB-direktivet bil 2.
89. Anläggningar för produktion av vattenkraftsbaserad energi.	100.07	MKB-direktivet bil 2.
90. Anläggning av inre vattenvägar som inte omfattas av bilaga 1, anläggningar för reglering av vattenflöden.	100.08	MKB-direktivet bil 2.
91. Dammar och andra fördämningar eller vattenmagasin för långvarigt bruk (projekt som inte omfattas av bilaga 1).	100.09	MKB-direktivet bil 2.
92. Anläggning av vattenledningar över långa avstånd.	100.10	MKB-direktivet bil 2.
93. Kustanläggningar för att bekämpa erosion och havsanläggningar varigenom kustlinjen kan ändras, som till exempel vallar, piler, vågbrytare och andra anläggningar för skydd mot havet, utom underhåll och återuppbyggnad av sådana anläggningar.	100.11	MKB-direktivet bil 2.
94. System för uttag av grundvatten eller konstgjord grundvattenbildning vilka inte omfattas av bilaga 1.	100.12	MKB-direktivet bil 2.
95. Anläggningar för överledning av vatten mellan avrinningsområden vilka inte omfattas av bilaga 1.	100.13	MKB-direktivet bil 2.
96. Utvinning av mineraler genom muddring till havs eller i vattendrag.	100.14	MKB-direktivet bil 2.

Verksamhetsbeskrivning	Verksamhetskod	Ursprung
97. Markavvattning.	100.15	Nationell
98. Utrivning av en vattenanläggning.	100.16	Nationell
99. Bortledande av vatten från ett vatten- område eller bortledande av grundvatten eller en anläggning för detta. Eller ta en sådan anläggning för bortledande av grundvatten ur bruk.	100.17	Nationell
100. Fyllning eller pållning i ett vattenområde.	100.18	Nationell
101. Grävning, sprängning eller rensning i ett vattenområde.	100.19	Nationell
102. Annan åtgärd i ett vattenområde som syftar till att förändra vattnets djup eller läge.	100.20	Nationell
103. Uppförande, ändring, lagning eller ut- rivning av en anläggning i ett vattenområde som inte omfattas av annan tillstånds- eller granskningsplikt i enlighet med bilaga 1 eller 3.	100.21	Nationell

Anm. För verksamhetsbeskrivningar som är markerade med * gäller en längre övergångsperiod. Äldre bestämmelser avseende tillstånds- och anmälningsplikt gäller till dess att nya tröskelvärden är framtagna.

1.52 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:252) om stora förbränningsanläggningar

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2013:252) om stora förbränningsanläggningar att 84 och 89 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

84 §

Tillsynsmyndigheten får ge dispens från en skyldighet enligt denna förordning att för en del av en stor förbränningsanläggning följa ett begränsningsvärde som gäller för 2013-anläggningar enligt någon av 44–49, 55–62, 68–70 och 74–79 §§ om verksamhetsutövaren senast den 1 januari 2014 ansökt om dispens och i en skriftlig försäkran till tillsynsmyndigheten har

1. förbundit sig att inte driva förbränningsanläggningen under mer än 17 500 timmar under perioden från och med den 1 januari 2016 till och med den 31 december 2023, och

2. angett anläggningseffekten, de typer av bränslen som används i förbränningsanläggningen samt de begränsningsvärden för svavel-dioxid, kväveoxider och stoft som enligt denna förordning gäller för förbränningsanläggningen.

Om anläggningseffekten är större än 500 megawatt och bränslet är fast, får dispensen avse utsläpp av kväveoxider endast om förbränningsanläggningen är en 1987-anläggning.

Dispensen får ges endast för en tidsperiod som börjar tidigast den 1 januari 2016 och slutar senast den 31 december 2023. Dispensen får inte tillåta högre begränsningsvärden än vad som följer av villkor i det tillstånd som gäller för anläggningen och inte heller högre än vad som den 17 juni 2013 gällde för anläggningen enligt föreskrifter som Naturvårdsverket har meddelat med stöd av förordningen (1998:998) om

Dispensen får ges endast för en tidsperiod som börjar tidigast den 1 januari 2016 och slutar senast den 31 december 2023. Dispensen får inte tillåta högre begränsningsvärden än vad som följer av villkor i det tillstånd som gäller för anläggningen och inte heller högre än vad som den 17 juni 2013 gällde för anläggningen enligt föreskrifter som Naturvårdsverket har meddelat med stöd av förordningen (1998:998) om

miljöfarlig verksamhet och hälso-
skydd.

miljöpåverkande verksamhet och
hälsoskydd.

89 §

Tillsynsmyndigheten får ge dispens från en skyldighet enligt denna förordning att för en stor förbränningsanläggning följa ett begränsningsvärde som gäller för en 2002-anläggning enligt någon av 44–49, 55–62, 68–70 och 74–79 §§ om

1. produktionen av användbar värme från förbränningsanläggningen helt eller delvis levereras i form av ånga eller varmvatten till ett öppet fjärrvärmenät som inte är begränsat till en eller ett fåtal användare,

2. anläggningseffekten inte överstiger 200 megawatt, och

3. ansökan om dispens har getts in till tillsynsmyndigheten senast den 31 mars 2015 och innehåller uppgifter om anläggningens sammanlagda installerade tillförda effekt, de typer av bränsle som används samt gällande begränsningsvärden för svaveldioxid, kväveoxider och stoft.

Dispensen ska vara tidsbegränsad och som längst gälla fram till den 1 juli 2018. Dispensen ska förenas med villkor om att åtminstone 50 procent av anläggningens produktion av användbar värme under varje kalenderår som dispensen gäller ska levereras i form av ånga eller varmvatten till ett öppet fjärrvärmenät som inte är begränsat till en eller ett fåtal användare.

Dispensen får inte tillåta högre begränsningsvärden än vad som följer av villkor i det tillstånd som gäller för anläggningen och inte heller högre än vad som den 17 juni 2013 gällde för anläggningen enligt föreskrifter som Naturvårdsverket har meddelat med stöd av förordningen (1998:998) om *miljöfarlig* verksamhet och hälsoskydd.

Dispensen får inte tillåta högre begränsningsvärden än vad som följer av villkor i det tillstånd som gäller för anläggningen och inte heller högre än vad som den 17 juni 2013 gällde för anläggningen enligt föreskrifter som Naturvårdsverket har meddelat med stöd av förordningen (1998:998) om *miljöpåverkande* verksamhet och hälsoskydd.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

1.53 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2013:253) om förbränning av avfall

Häri genom föreskrivs i fråga om förordningen (2013:253) om förbränning av avfall att 1, 11, 77 och 107 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna förordning gäller verksamheter med förbränning av fast eller flytande avfall i en förbränningsanläggning och verksamheter med behandling av avloppsvatten från rening av rökgaser från en förbränningsanläggning. Förordningen innehåller bestämmelser om

- förordningens tillämpning (2–20 §§),
- avfall och restprodukter (21–26 §§),
- vissa förebyggande åtgärder (27–30 §§),
- skorsten, temperatur, stödbrännare, absoluta begränsningsvärden och värmeåtervinning (31–37 §§),
- mätningar och mätresultat (38–53 §§),
- beräkningar av dioxiner och furaner (54 §),
- beräkningar vid procentuell syrehalt (55 §),
- utsläpp till luft från avfallsförbränningsanläggningar (56–66 §§),
- utsläpp till luft från samförbränning i cementugnar (67–70 §§),
- blandningsberäkning vid samförbränning (71–79 §§),
- utsläpp till luft från energianläggningar (80–96 §§),
- utsläpp till luft från industrianläggningar (97–99 §§),
- utsläpp genom avloppsvatten (100–103 §§),
- ändring av en verksamhet (104 §),
- dispenser (105 §),
- uppgifter i miljörapport (106 §), och
- information till Naturvårdsverket och Europeiska kommissionen (107–109 §§).

Förordningen är meddelad med stöd av 9 kap. 5 § miljöbalken i fråga om 17–47 och 49–103 §§, med stöd av 9 kap. 6 § miljöbalken i fråga om 104 § och i övrigt med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Förordningen är meddelad med stöd av 9 kap. 5 § miljöbalken i fråga om 17–47 och 49–103 §§, med stöd av 20 kap. 6 § miljöbalken i fråga om 104 § och i övrigt med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

11 §

I denna förordning avses med
tillstånd: ett sådant *tillstånd*
som avses i 9 kap. miljöbalken
eller motsvarande äldre bestämmelser,

tillståndsvillkor: ett villkor i ett
tillstånd som gäller för en förbränningsanläggning, och

föreläggandevillkor: ett villkor i ett föreläggande från tillsynsmyndigheten riktat till den som bedriver verksamheten på en förbränningsanläggning.

tillstånd: ett sådant *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* för *miljöpåverkande verksamhet* som avses i 20 kap. 6 § miljöbalken eller motsvarande äldre bestämmelser,

tillståndsvillkor: ett villkor i ett *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* som gäller för en förbränningsanläggning, och

77 §

I 19 kap. 5 § andra stycket och 22 kap. 25 b § miljöbalken finns bestämmelser om att ett beslut eller en dom som innebär att *tillstånd* ges till en verksamhet ska innehålla villkor om begränsningsvärden för utsläpp som ska beräknas enligt föreskrifter meddelade med stöd av 9 kap. 5 § miljöbalken. Om ett sådant villkor om begränsningsvärde anger ett processgränsvärde för blandningsberäkningen som har bestämts i enlighet med 75 §, ska villkorets processgränsvärde tillämpas. Om tillståndsvillkoret anger det begränsningsvärde som en blandningsberäkning enligt 71 § ger och detta framgår av tillståndsvillkoret, ska verksamhetsutövaren tillämpa villkorets begränsningsvärde i stället för

I 6 kap. 6 § miljöprövningsförordningen finns bestämmelser om att ett beslut som innebär att *miljötillstånd* eller *igångsättningsbesked* ges till en verksamhet ska innehålla villkor om begränsningsvärden för utsläpp som ska beräknas enligt föreskrifter meddelade med stöd av 9 kap. 5 § miljöbalken. Om ett sådant villkor om begränsningsvärde anger ett processgränsvärde för blandningsberäkningen som har bestämts i enlighet med 75 §, ska villkorets processgränsvärde tillämpas. Om tillståndsvillkoret anger det begränsningsvärde som en blandningsberäkning enligt 71 § ger och detta framgår av tillståndsvillkoret, ska verksamhetsutövaren tillämpa villkorets begränsningsvärde i stället för

det som följer av 71–76, 79–93 och 97 §§.

det som följer av 71–76, 79–93 och 97 §§.

104 §

Om en verksamhet på en förbränningsanläggning som är *tillståndspliktig* enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) ändras genom att från förbränning av enbart icke-farligt avfall övergå till förbränning av farligt avfall, krävs det *tillstånd* för ändringen *oavsett det som sägs i 1 kap. 4 § miljöprövningsförordningen*. *Tillstånd* för ändringen krävs dock inte om det uttryckligen framgår av det gällande *tillståndet* att det omfattar den avsedda förbränningen av farligt avfall.

Om en verksamhet på en förbränningsanläggning som är *tillstånds- eller granskningspliktig* enligt *bilaga 1 eller 3 till miljöprövningsförordningen* (2013:251) ändras genom att från förbränning av enbart icke-farligt avfall övergå till förbränning av farligt avfall, krävs det *miljötillstånd eller igångsättningsbesked* för ändringen. *Miljötillstånd eller igångsättningsbesked* för ändringen krävs dock inte om det uttryckligen framgår av det gällande *miljötillståndet eller igångsättningsbeskedet* att det omfattar den avsedda förbränningen av farligt avfall.

107 §

När en *dom eller beslut* i ett *tillståndsmål eller tillståndsärende* skickas till Naturvårdsverket enligt 11 § förordningen (1998:899) om *miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd* ska prövningsmyndigheten särskilt uppmärksamma verket på om beslutet eller domen innehåller ett sådant tillståndsvillkor som avses i 28, 32 eller 33 §.

När ett beslut i ett *miljöprövningsärende* skickas till Naturvårdsverket enligt 7 kap. 1 § miljöprövningsförordningen ska prövningsmyndigheten särskilt uppmärksamma verket på om beslutet eller domen innehåller ett sådant tillståndsvillkor som avses i 28, 32 eller 33 §.

När tillsynsmyndigheten ger en dispens enligt 105 § 2, 3 eller 4 eller beslutar om ett sådant föreläggandevillkor som avses i 28, 32 eller 33 § ska tillsynsmyndigheten informera Naturvårdsverket om detta.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.54 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2014:21) om geologisk lagring av koldioxid

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2014:21) om geologisk lagring av koldioxid att 1, 26, 27, 29 och 47 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna förordning syftar till geologisk lagring av koldioxid på ett miljömässigt säkert sätt som innebär permanent inneslutning av koldioxid på ett sätt som förhindrar och, där detta inte är möjligt, i möjligaste mån eliminerar negativa effekter och eventuella risker för miljön och människors hälsa.

Förordningen är meddelad med stöd av

– 4 kap. 9 § miljöbalken i fråga om 10 §,

– 9 kap. 6 § och 15 kap. 40 § miljöbalken i fråga om 9, 11–25, 27–37, 39–41, 45, 46, 48–54, 58, 59, 64, 67, 68 och 70 §§,

– 15 kap. 37 a § miljöbalken i fråga om 38 §,

– 26 kap. 19 § miljöbalken i fråga om 42–44 §§,

– 26 kap. 20 § miljöbalken i fråga om 47 §,

– 27 kap. 2 § miljöbalken i fråga om 55–57 §§, och

– 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

Förordningen är meddelad med stöd av

– 4 kap. 9 § miljöbalken i fråga om 10 §,

– 20 kap. 6 § och 15 kap. 40 § miljöbalken i fråga om 9, 11–25, 27–37, 39–41, 45, 46, 48–54, 58, 59, 64, 67, 68 och 70 §§,

– 15 kap. 37 a § miljöbalken i fråga om 38 §,

– 26 kap. 19 § miljöbalken i fråga om 42–44 §§,

– 26 kap. 20 § miljöbalken i fråga om 47 §,

– 27 kap. 2 § miljöbalken i fråga om 55–57 §§, och

– 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

26 §

Bestämmelser om att det krävs tillstånd till geologisk lagring av koldioxid finns i miljöprövnings-

Bestämmelser om att det krävs tillstånd till geologisk lagring av

¹ Senaste lydelse 2019:296.

förordningen (2013:251) och i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

koldioxid finns i miljöprövningsförordningen (2013:251).

27 §

Den som avser att bedriva en verksamhet med geologisk lagring av koldioxid ska innan verksamheten påbörjas upprätta förslag till

1. en plan som beskriver vilka åtgärder som ska vidtas i händelse av läckage av koldioxid eller betydande störningar i lagringskomplexet (plan för avhjälpande åtgärder),

2. en övervakningsplan för kontrollen enligt 26 kap. 19 § miljöbalken och 43 § denna förordning, och

3. en sådan plan för underhåll efter stängning som avses i 51 §.

Första stycket 2 gäller utöver det kontrollprogram som kan krävas enligt 26 kap. 19 § miljöbalken.

Bestämmelser om att en ansökan om tillstånd till geologisk lagring av koldioxid ska innehålla ett förslag till övervakningsplan och ett förslag till plan för avhjälpande åtgärder finns i 22 kap. 1 b § miljöbalken.

Bestämmelser om att en ansökan om tillstånd till geologisk lagring av koldioxid ska innehålla ett förslag till övervakningsplan och ett förslag till plan för avhjälpande åtgärder finns i 3 kap. 3 § miljöprövningsförordningen.

29 §

Om någon har tillstånd till geologisk lagring av koldioxid enligt 9 kap. miljöbalken, får inte någon annan ges tillstånd till lagring av koldioxid i samma lagringsplats.

Om någon har miljötillstånd eller igångsättningsbesked till geologisk lagring av koldioxid enligt 20 kap. 6 § miljöbalken eller föreskrifter meddelade med stöd av den bestämmelsen, får inte någon annan ges miljötillstånd eller igångsättningsbesked till lagring av koldioxid i samma lagringsplats.

47 §

I fråga om geologisk lagring av koldioxid ska en sådan miljörapport som avses i 26 kap. 20 § miljöbalken, utöver det som följer

I fråga om geologisk lagring av koldioxid ska en sådan miljörapport som avses i 26 kap. 20 § miljöbalken, utöver det som följer

av 31 § förordningen (1998:899) om *miljöfarlig* verksamhet och hälsoskydd eller föreskrifter meddelade av Naturvårdsverket, innehålla

1. resultatet av övervakningen enligt 42 §,
2. information om den övervakningsteknik som används,
3. en kopia av den förteckning som förts enligt 41 §, och
4. bevis om att den ekonomiska säkerheten fortfarande är giltig och i kraft.

av 31 § förordningen (1998:899) om *miljöpåverkande* verksamhet och hälsoskydd eller föreskrifter meddelade av Naturvårdsverket, innehålla

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.55 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

dels att 14 ska upphöra att gälla,

dels att 4 och 20–22 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Länsstyrelsens uppgifter omfattar också

1. tillsyn över att fastighetsinnehav avvecklas enligt 18 kap. 7 § ärvdabalken,

2. Barentssamarbetet i Västerbottens och Norrbottens län,

3. i Norrbottens, Västernorrlands och Västra Götalands län att göra de utredningar om det allmänna fiskeintresset som begärs av andra myndigheter i *ansökningsmål* enligt 22 kap. miljöbalken,

3. i Norrbottens, Västernorrlands och Västra Götalands län att göra de utredningar om det allmänna fiskeintresset som begärs av andra myndigheter i *ärenden om miljöprövning* enligt 20 kap. miljöbalken,

4. i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län att ansvara för och utföra de uppgifter som framgår av förordningen (2022:1379) om förvaltning av program för vissa EU-fonder,

5. i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län att vara behörig myndighet enligt lagen (2017:244) om kontroller och inspektioner på plats av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning, vid kontroller och inspektioner avseende Interregprogrammen Sverige-Norge, Norra Periferin och Arktis samt Aurora, och

6. i Dalarnas, Värmlands och Västra Götalands län att, utöver de uppgifter som följer av jordförvärvslagen (1979:230) och jordförvärvsförordningen (2005:522), verka för en förbättrad fastighetsstruktur i respektive län.

¹ Senaste lydelse 2023:77.

20 §

De delegationer som avses i 14–18 §§ ansvarar för sina beslut samt ansvarar för sin verksamhet inför landshövdingen.

De delegationer som avses i 15–18 §§ ansvarar för sina beslut samt ansvarar för sin verksamhet inför landshövdingen.

21 §

Landshövdingen ansvarar inför regeringen för att de delegationer som avses i 14–18 §§ tilldelas resurser för sin verksamhet, för att verksamheten bedrivs författningsenligt och effektivt samt för att den redovisas på ett tillförlitligt sätt.

Landshövdingen ansvarar inför regeringen för att de delegationer som avses i 15–18 §§ tilldelas resurser för sin verksamhet, för att verksamheten bedrivs författningsenligt och effektivt samt för att den redovisas på ett tillförlitligt sätt.

22 §

För de delegationer som avses i 14, 15, 17 och 18 §§ ska det för organisationen och verksamheten finnas en särskild arbetsordning eller ett särskilt beslut.

För de delegationer som avses i 15, 17 och 18 §§ ska det för organisationen och verksamheten finnas en särskild arbetsordning eller ett särskilt beslut.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.56 Förslag till förordning om ändring i miljöbedömningsförordningen (2017:966)

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbedömningsförordningen (2017:966)

dels att 7 § ska upphöra att gälla,

dels att 1, 6, 8, 9, 10, 14, 17, 20 och 23 §§ och rubrikerna närmast före 8 och 14 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas arton nya paragrafer, 14 a–14 g, 20 a, 20 b, 22 a–22 c, 23 a–23 c och 26 a–26 c §§, och närmast före 14 b och 26 a §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna förordning innehåller bestämmelser om miljöbedömningar enligt 6 kap. miljöbalken.

Förordningen är meddelad med stöd av

– 6 kap. 4 § miljöbalken i fråga om 2–4 §§,

– 6 kap. 21 § miljöbalken i fråga om 6 och 7 §§,

– 6 kap. 24 § miljöbalken i fråga om 8–14 §§,

– 6 kap. 14 och 34 §§ miljöbalken i fråga om 23 och 24 §§,

– 6 kap. 38 § miljöbalken i fråga om 15 och 19 §§, och

– 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om övriga bestämmelser.

6 §¹

En verksamhet eller åtgärd ska antas medföra en betydande miljöpåverkan om den

1. omfattas av 2 kap. 1 §, 4 kap.

1, 2, 8, 9 eller 11–16 §, 6 kap. 1 §,

7 kap. 1 §, 9 kap. 1 eller 2 §,

11 kap. 1–3 eller 7–9 §, 12 kap. 1–

36 eller 38, 39, 42 eller 43 §,

14 kap. 9, 15 eller 16 §, 15 kap. 1–

5 eller 11–14 §, 17 kap. 1 eller 4 §,

18 kap. 9 §, 19 kap. 2 eller 3 §,

20 kap. 1 eller 3 §, 21 kap. 8, 13

¹ Senaste lydelse 2024:981.

eller 14 §, 22 kap. 1 §, 24 kap. 1, 3 eller 4 §, 29 kap. 58–60 § eller 30 kap. 1 § miljöprövningsförordningen (2013:251),

2. omfattas av 21 kap. 7 § miljöprövningsförordningen och är en kärnkraftsreaktor eller annan kärnreaktor, med undantag av forskningsanläggningar som producerar och omvandlar klyvbara och fertila material och vilkas högsta kontinuerliga termiska effekt inte överstiger 1 kilowatt,

3. omfattas av 28 kap. 1 eller 2 § miljöprövningsförordningen och är en avloppsreningsanläggning som tar emot avloppsvatten med en föroreningsmängd som motsvarar minst 10 000 person-ekvivalenter,

4. är tillståndspliktig enligt 29 kap. miljöprövningsförordningen och avser

a) förbränning, kemisk behandling eller deponering av farligt avfall, eller

b) förbränning eller kemisk behandling av mer än 100 ton icke-farligt avfall per dygn,

5. omfattas av 29 kap. 61 § miljöprövningsförordningen, med undantag för anläggningar för forskning, utveckling eller provtagning av nya produkter och processer,

6. omfattas av 29 kap. 62 eller 63 § miljöprövningsförordningen och är en anläggning för avskiljning av koldioxidströmmar för

geologisk lagring av koldioxid om den årliga avskiljningen av koldioxid är minst 1,5 megaton,

7. är en vattenverksamhet med
a) minikraftverk eller annat vattenkraftverk,

b) vattenöverledning av mer än fem procent av normal lågvattenmängd i något av de berörda områdena,

c) muddring i ett miljöriskområde eller för en farled,

d) tillförsel av vatten för att öka grundvattenmängden, bortledande av grundvatten eller utförande av anläggning för dessa ändamål där den årligen tillförda eller borttagna vattenvolymen är lika med eller överstiger 10 miljoner kubikmeter, eller

e) en damm eller annan anläggning för uppdämning eller permanent lagring av vatten, där den nya eller tillförda mängden uppdämt eller lagrat vatten överstiger 10 miljoner kubikmeter,

8. omfattas av någon av bestämmelserna om regeringens tillåtlighetsprövning i 17 kap. 1 § 1, 2 eller 3 eller 4 a § 13–17 miljöbalken,

9. innefattar en rörledning med en diameter som överstiger 800 millimeter och en längd som överstiger 40 kilometer för transport av gas, olja eller kemikalier eller av koldioxid för geologisk lagring,

1. omfattas av någon av bestämmelserna om regeringens tillåtlighetsprövning i 17 kap. 1 § 1 eller 2 eller 4 a § 13–17 miljöbalken,

2. innefattar en rörledning med en diameter som överstiger 800 millimeter och en längd som överstiger 40 kilometer för transport av gas, olja eller kemikalier eller av koldioxid för geologisk lagring,

10. innefattar en anläggning för starkströmsluftledning med en spänning på minst 220 kilovolt och en längd av minst 15 kilometer,

11. är en motorväg, motortrafikled, eller annan väg med minst fyra körfält och en sträckning av minst tio kilometer, eller

12. är en järnväg avsedd för fjärrtrafik eller innefattar anläggande av nytt spår på en sträcka av minst fem kilometer för befintliga järnvägar för fjärrtrafik.

En ändring av en tillståndsgiven verksamhet eller åtgärd som avses i första stycket ska antas medföra betydande miljöpåverkan om ändringen i sig, eller tillsammans med andra ändringar, kan antas medföra en betydande miljöpåverkan med hänsyn till de omständigheter som anges i 10–13 §§.

Samrådsunderlag för verksamheter och åtgärder

3. innefattar en anläggning för starkströmsluftledning med en spänning på minst 220 kilovolt och en längd av minst 15 kilometer,

4. är en motorväg, motortrafikled, eller annan väg med minst fyra körfält och en sträckning av minst tio kilometer, eller

5. är en järnväg avsedd för fjärrtrafik eller innefattar anläggande av nytt spår på en sträcka av minst fem kilometer för befintliga järnvägar för fjärrtrafik.

Gransknings- och avgränsningsunderlag för verksamheter och åtgärder

8 §

Samrådsunderlaget enligt 6 kap. 24 § första stycket 1 och 30 § andra stycket miljöbalken ska innehålla uppgifter om

Ett underlag inför granskning av en verksamhet eller åtgärd eller avgränsning av en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken ska innehålla uppgifter om

1. verksamhetens eller åtgärdens utformning och omfattning,
2. rivningsarbeten, om sådana kan förutses,
3. verksamhetens eller åtgärdens lokalisering,
4. miljöns känslighet i de områden som kan antas bli påverkade,
5. vad i miljön som kan antas bli betydligt påverkat,
6. de betydande miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser, i den utsträckning sådana uppgifter finns tillgängliga,

7. åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa negativa miljöeffekter, i den utsträckning sådana uppgifter finns tillgängliga, och

8. den bedömning som den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden gör i frågan om huruvida en betydande miljöpåverkan kan antas.

Om *samrådsunderlaget* avser en verksamhet eller åtgärd som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, ska underlaget innehålla en upplysning om detta.

Om *underlaget* avser en verksamhet eller åtgärd som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, ska underlaget innehålla en upplysning om detta.

9 §

De uppgifter som ska finnas med i *samrådsunderlaget* ska ha den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för att *kunna ta ställning till*

1. om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan utifrån sådana omständigheter som avses i 10–13 §§, om *samrådsunderlaget tas fram inför undersöknings-samrådet*, och

2. vilken omfattning och detaljeringsgrad miljökonsekvensbeskrivningen bör ha, om *samrådsunderlaget tas fram inför avgränsnings-samrådet*.

De uppgifter som ska finnas med i *underlaget enligt 8 §* ska ha den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för att *Miljöprövningsmyndigheten* ska kunna ta ställning till

1. om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan utifrån sådana omständigheter som avses i 10–13 §§, om *underlaget tas fram inför granskningen* och

2. vilken omfattning och detaljeringsgrad miljökonsekvensbeskrivningen bör ha, om *underlaget tas fram inför avgränsningsyttrandet*.

10 §²

Vid *undersökning* eller beslut om huruvida en verksamhet eller en åtgärd kan antas medföra en

Vid *granskning* eller beslut om huruvida en verksamhet eller en åtgärd kan antas medföra en

² Senaste lydelse 2024:981.

betydande miljöpåverkan enligt 6 kap. 23 eller 26 § eller 9 kap. 6 a § miljöbalken ska hänsyn tas till

1. verksamhetens eller åtgärdens utmärkande egenskaper,
2. verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, och
3. de möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper.

Länsstyrelsens beslut i frågan om miljöpåverkan

Om samrådsunderlaget är fullständigt och ett undersöknings-samråd har genomförts, ska länsstyrelsen så snart som möjligt och senast 60 dagar efter att ha fått samrådsredogörelsen enligt 6 kap. 25 § 2 miljöbalken avgöra frågan om huruvida verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Trots första stycket får handläggningstiden förlängas, om det är nödvändigt på grund av verksamhetens eller åtgärdens art, komplexitet, lokalisering eller omfattning. Länsstyrelsen ska i så fall, innan den ursprungliga tidsfristen löpt ut, informera den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden om skälen för förlängningen och ange när beslutet senast kommer att meddelas.

betydande miljöpåverkan enligt 6 kap. 23 § eller 26 § miljöbalken ska hänsyn tas till

Prövningsmyndighetens beslut i frågan om miljöpåverkan

14 §

När Miljöprövningsmyndigheten har bedömt underlaget som fullständigt ska myndigheten så snart som möjligt och senast inom 90 dagar avgöra frågan om huruvida verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Trots första stycket får handläggningstiden förlängas, om det är nödvändigt på grund av verksamhetens eller åtgärdens art, komplexitet, lokalisering eller omfattning. Prövningsmyndigheten ska i så fall, innan den ursprungliga tidsfristen har löpt ut, informera den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden om skälen för förlängningen och ange när beslutet senast kommer att meddelas.

14 a §

Miljöprövningsmyndighetens beslut om betydande miljöpåver-

kan ska offentliggöras på lämplig webbplats.

Undantag från krav på specifik miljöbedömning

14 b §

En begäran om undantag enligt 6 kap. 27 b § miljöbalken ska innehålla

1. de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att kunna bedöma verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning, och

2. uppgifter som visar att genomförandet av en miljöbedömning enligt 6 kap. 28 § miljöbalken skulle få en negativ inverkan på syftet med verksamheten eller åtgärden.

Om begäran om undantag avser sådan verksamhet som avses i 6 kap. 27 b § andra stycket ska ansökan också innehålla uppgifter om och på vilket sätt verksamheten eller åtgärden tillgodoser ett allmänt intresse av synnerlig vikt.

14 c §

Ett beslut om undantag enligt 6 kap. 27 b § ska innehålla en motivering. Av beslutet ska det framgå

1. vilka delar av 6 kap. 28 § miljöbalken som undantaget omfattar,

2. vilka uppgifter som krävs för att bedöma verksamhetens eller åtgärdens miljöeffekter, och

3. på vilket sätt uppgifter enligt 2 ska tas fram.

Om regeringen prövar frågan om undantag ska det i beslutet anges om regeringen förbehåller sig rätten att handlägga även ansökan om tillstånd.

14 d §

Ett beslut om undantag enligt 6 kap. 27 b § gäller i 6 månader. Om ansökan om miljötillstånd har lämnats in till Miljöprövningsmyndigheten eller regeringen inom denna tid gäller dock beslutet om undantag till dess att frågan om tillstånd har avgjorts.

14 e §

Om Miljöprövningsmyndigheten har meddelat om undantag enligt 6 kap. 27 b § miljöbalken ska ansökan om miljötillstånd innehålla de uppgifter som framgår av beslutet om undantag.

Om verksamheten eller åtgärden kan antas påverka miljön i ett naturområde som är förtecknat enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 miljöbalken, ska ansökan, utöver det som anges i första stycket, innehålla en beskrivning av verksamhetens eller åtgärdens konsekvenser för syftet med att bevara området, en redogörelse för de alternativ som har övervägts med en motivering till varför ett visst alternativ valts samt de uppgifter som i övrigt behövs för prövningen

enligt 7 kap. 28 b och 29 §§ miljöbalken.

14 f §

Om undantag har meddelats enligt 6 kap. 27 b § får tillstånd inte ges för längre tid än som är nödvändigt med hänsyn till verksamheten eller åtgärden. Ett sådant tillstånd får oavsett inte ges för längre tid än fyra år.

14 g §

När prövningsmyndigheten eller regeringen har beslutat om undantag för verksamhet eller åtgärd med stöd av 6 kap. 27 b § andra stycket ska beslutande myndighet se till att beslutet och tillhörande ansökan om miljötillstånd omedelbart sänds till Europeiska kommissionen. Tillstånd får inte meddelas innan Europeiska kommissionen har underrättats.

17 §

Miljökonsekvensbeskrivningens innehåll enligt 6 kap. 35 § 2 miljöbalken ska avse uppgifter om

1. möjliga alternativa utformningar och skälen för den valda utformningen med hänsyn till miljöeffekter,

2. möjliga alternativa platser och skälen för valet av plats med hänsyn till skillnader i miljöeffekterna mellan den valda platsen och alternativen,

3. undersökta möjliga alternativ i fråga om teknik, storlek, omfattning, skyddsåtgärder, begränsningar, försiktighetsmått och andra relevanta aspekter och skälen för de val som har gjorts med hänsyn till miljöeffekter, och

4. en redovisning av alternativa sätt att nå samma syfte, om *länsstyrelsen under samrådet* har begärt att miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla en sådan redovisning.

4. en redovisning av alternativa sätt att nå samma syfte, om *Miljöprövningsmyndigheten i sitt yttrande enligt 6 kap. 32 § andra stycket miljöbalken* har begärt att miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla en sådan redovisning.

20 §

En publik webbplats som tillhör den som prövar tillståndsfrågan är en lämplig webbplats för att kungöra miljökonsekvensbeskrivningen.

En publik webbplats som tillhör den som prövar tillståndsfrågan är en lämplig webbplats för att kungöra miljökonsekvensbeskrivningen *och tillgängliggöra övriga handlingar i ärendet.*

20 a §

Den kungörelse som avses i 6 kap. 39 § miljöbalken ska prövningsmyndigheten delge

1. kända berörda sakägare i ärende om vattenverksamhet,

2. känd styrelse om ansökan berör fast egendom som är samfällad för flera fastigheter, eller

3. känd styrelse eller någon annan som förvaltar en av ansökan berörd kanal- eller slussanläggning eller annan allmän farled eller en hamn eller flottled som är allmän.

Ansökningshandlingarna och kungörelsen ska också skickas till berörd kommun och andra berörda myndigheter.

20 b §

Framkommer det att den sökta verksamheten berör fastigheter som inte har angivits i kungörelsen, ska prövningsmyndigheten ge ägare och innehavare av särskilda rättigheter till sådana fastigheter tillfälle att yttra sig.

22 a §

När Naturvårdsverket har erhållit information om en plan, ett program, en verksamhet eller en åtgärd som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan i ett annat land ska Naturvårdsverket granska att underlaget är tillräckligt för att informera det andra landet i enlighet med 6 kap. 13 eller 33 § miljöbalken.

Om underlaget inte bedöms som tillräckligt ska Naturvårdsverket förelägga den som har föreslagit planen eller programmet eller ansökt om att få bedriva verksamheten eller vidta åtgärden att komplettera underlaget.

22 b §

Naturvårdsverket ska informera det andra landet senast när den egna allmänheten informeras om planen, programmet, verksamheten eller åtgärden, enligt 6 kap. 15 eller 39 § miljöbalken.

Har samråd med allmänheten i det egna landet redan ägt rum ska miljöbedömningsprocessen genomföras igen i de delar som omfattas

av 6 kap. 9 § 3 eller 4 eller 28 § miljöbalken.

22 c §

Vid information till ett annat land om en verksamhet eller åtgärd enligt 6 kap. 33 § första stycket 1 miljöbalken ska informationen innehålla uppgifter om

- 1. verksamheten eller åtgärden,*
- 2. verksamhetens eller åtgärdens möjliga gränsöverskridande effekter,*
- 3. kravet på tillstånd,*
- 4. miljöbedömningsprocessen och möjligheterna att delta i den,*
- 5. tidsfrist inom vilken det andra landet ska svara på frågan om deltagande i miljöbedömningsprocessen,*
- 6. vilken myndighet som är ansvarig för miljöbedömningen respektive tillståndsprövningen.*

23 §

När samråd ska ske med ett annat land enligt 6 kap. 13 eller 33 § miljöbalken, ska Naturvårdsverket komma överens med den ansvariga myndigheten i det landet om hur samrådet ska genomföras så att de myndigheter och den allmänhet som kan antas bli berörda i det andra landet ges möjlighet att lämna synpunkter inom en skälig tid som ska vara minst 30 dagar.

När samråd ska ske med ett annat land enligt 6 kap. 13 § miljöbalken, ska Naturvårdsverket komma överens med den ansvariga myndigheten i det landet om hur samrådet ska genomföras så att de myndigheter och den allmänhet som kan antas bli berörda i det andra landet ges möjlighet att lämna synpunkter inom en skälig tid som ska vara minst 30 dagar.

23 a §

När samråd ska ske med ett annat land enligt 6 kap. 33 § miljöbalken, ska Naturvårdsverket komma överens med den ansvariga myndigheten i det andra landet om hur avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen enligt 6 kap. 30 § miljöbalken och samrådet enligt 6 kap. 39 § miljöbalken ska genomföras så att de myndigheter som kan antas bli berörda i det andra landet ges möjlighet att lämna synpunkter inom en skälig tid om minst 30 dagar.

Vid ett samråd enligt 6 kap. 39 § miljöbalken gäller första stycket också i förhållande till den allmänhet som kan antas bli berörd.

23 b §

Innan Naturvårdsverket över-sänder underlaget inför avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen enligt 6 kap. 30 § miljöbalken och samrådet enligt 6 kap. 39 § miljöbalken till det andra landet ska Naturvårdsverket granska underlaget för att säkerställa att det når upp till de krav som följer av 8 § och 9 § 2 inför avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen och 6 kap. 35 § miljöbalken och 16–19 §§ inför samrådet.

23 c §

Vid avgränsning av miljökonsekvensbeskrivningen enligt 6 kap. 30 § miljöbalken och samrådet enligt 6 kap. 39 § miljöbalken ansvarar den verksamhetsutövare som bedriver eller avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden för att de delar av miljökonsekvensbeskrivningen som berör det andra landet översätts till relevanta språk i det andra landet.

*Motiverad slutsats**26 a §*

Vid genomgång av miljökonsekvensbeskrivningens aktualitet, tillräcklighet och kvalitet inför ställningstagande om motiverad slutsats enligt 6 kap. 42 § miljöbalken ska Miljöprövningsmyndigheten utgå ifrån kriterierna för en miljökonsekvensbeskrivning i 6 kap. 35 § miljöbalken och 16–19 §§.

26 b §

Prövningsmyndigheten får bestämma att den motiverade slutsatsen enligt 6 kap. 42 § miljöbalken är giltig endast för en viss tid.

Om prövningsmyndigheten bestämmer att den motiverade slutsatsen endast ska vara giltig för viss tid ska myndigheten ange skälen för detta.

26 c §

Om Miljöprövningsmyndigheten beslutar den motiverade slutsatsen separat från det slutliga beslutet i tillståndsärendet ska myndigheten kungöra den motiverade slutsatsen på en lämplig webbplats och sända den till

- 1. sökanden,*
- 2. länsstyrelsen,*
- 3. tillsynsmyndigheten,*
- 4. andra berörda myndigheter som har lämnat synpunkter under samrådet,*
- 5. de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden, och*
- 6. Naturvårdsverket när gränsöverskridande samråd enligt 6 kap. 33 § miljöbalken skett.*

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.57 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2017:1179) om finansiering av kärntekniska restprodukter

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2017:1179) om finansiering av kärntekniska restprodukter att 37 och 38 §§ ska ha följande lydelse.

37 §¹

Riksgäldskontoret prövar ansökningarna om utbetalning och beslutar hur och i vilken utsträckning fondmedel får användas av den ideella föreningen. Stöd får endast ges till en ideell förening som

1. utnyttjar rätten att delta i sådant samråd som föreskrivs i 6 kap. 28 § 1 a miljöbalken avseende anläggning för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle,

2. har en styrelse som utses av medlemmarna i demokratiska former och årligen håller stämma som medlemmarna får delta i,

3. har stadgar som beslutas av stämman och anger föreningens namn och ändamål, hur beslut fattas, hur styrelsen utses samt hur revisorer som kontrollerar styrelsens verksamhet utses,

4. inte har näringsverksamhet som sin huvudsakliga inkomstkälla, och

5. har minst 1 000 medlemmar, eller är en sammanslutning av ideella föreningar som tillsammans har minst 1 000 olika personer som medlemmar och där varje förening som ingår uppfyller kraven i 2 och 4.

Stöd får ges med högst 2,5 miljoner kronor per förening och kalenderår och med totalt högst 3,5 miljoner kronor per kalenderår.

38 §²

Stödet ska avse föreningens kostnader för att delta i *samrådsförfaranden* enligt 6 kap. miljöbalken eller 5 c § lagen (1984:3)

Stödet ska avse föreningens kostnader för att delta i *samrådsförfarande* enligt 6 kap. miljöbalken eller 5 c § lagen (1984:3)

¹ Senaste lydelse 2018:1450.

² Senaste lydelse 2018:1450.

om kärnteknisk verksamhet och yttra sig enligt 6 kap. 39 § första stycket miljöbalken över ansökan om *tillstånd* och miljökonsekvensbeskrivning för en anläggning för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle samt kostnader för att kunna följa och bedöma frågor som rör slutförvaring av använt kärnbränsle och slutförvaringens påverkan på människors hälsa eller miljön. Kostnaderna får omfatta lönekostnader, lokalkostnader och övriga administrativa kostnader. Stödet får inte avse kostnader för information riktad direkt till allmänheten utöver vad som avser samrådsförfarandet. Stödet får inte avse insatser som föreningen gör efter att tolv månader har förflutit från det att tillståndsansökan och miljökonsekvensbeskrivningen har kungjorts enligt 6 kap. 39–41 §§ miljöbalken.

Om de ansökningar som avser godtagbara kostnader totalt omfattar större belopp än vad som finns tillgängligt för stöd under ett visst kalenderår, ska Riksgäldskontoret fördela stödet så att det ges en jämn geografisk spridning och med beaktande av föreningarnas medlemsantal och behov samt tidigare erhållet stöd.

Fondmedlen ska betalas ut i förskott för kalenderår

om kärnteknisk verksamhet och yttra sig enligt 6 kap. 39 § första stycket miljöbalken över ansökan om *miljötillstånd* och miljökonsekvensbeskrivning för en anläggning för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle samt kostnader för att kunna följa och bedöma frågor som rör slutförvaring av använt kärnbränsle och slutförvaringens påverkan på människors hälsa eller miljön. Kostnaderna får omfatta lönekostnader, lokalkostnader och övriga administrativa kostnader. Stödet får inte avse kostnader för information riktad direkt till allmänheten utöver vad som avser samrådsförfarandet. Stödet får inte avse insatser som föreningen gör efter att tolv månader har förflutit från det att tillståndsansökan och miljökonsekvensbeskrivningen har kungjorts enligt 6 kap. 39–41 §§ miljöbalken.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.58 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:757) om tidsfrister och kontaktpunkt för vissa ärenden som gäller tillförsel av förnybar energi

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2021:757) om tidsfrister och kontaktpunkt för vissa ärenden som gäller tillförsel av förnybar energi att 12 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §¹

Statens energimyndighet ska inrätta och ansvara för en digital kontaktpunkt för vägledning och information om ärenden som avser

1. tillstånd, dispenser och anmälningar enligt 17 § förordningen (1998:899) om *miljöfarlig* verksamhet och hälsoskydd och enligt de författningar som anges i 5 §, om ärendena avser uppförande, uppgradering eller drift av anläggningar för tillförsel av förnybar energi och utrustning som krävs för anslutning av dessa till nätet, och

1. tillstånd, dispenser och anmälningar enligt 17 § förordningen (1998:899) om *miljö-påverkande* verksamhet och hälsoskydd och enligt de författningar som anges i 5 §, om ärendena avser uppförande, uppgradering eller drift av anläggningar för tillförsel av förnybar energi och utrustning som krävs för anslutning av dessa till nätet, och

2. nätkoncession enligt 2 kap. ellagen (1997:857).

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

¹ Senaste lydelse 2022:662.

1.59 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2021:808) om nätkoncession

Häri genom föreskrivs i fråga om förordningen (2021:808) om nätkoncession att 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Sökanden ska, utöver det som anges i 5 §, lämna in

1. den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 2 kap. 17 § andra stycket 2 eller 3 ellagen (1997:857),

1. den miljökonsekvensbeskrivning som krävs enligt 2 kap. 17 § andra stycket 2 ellagen (1997:857),

2. en teknisk beskrivning av den planerade ledningen, vilken bland annat ska innehålla en ritning över ledningens konstruktion och anslutning till en produktionsanläggning, station eller befintlig ledning,

3. en kostnadsberäkning,

4. en karta över ledningens föreslagna sträckning,

5. bestyrkta förteckningar över ägare och innehavare av särskild rätt till de fastigheter som ledningen ska dras fram över eller av fastigheter som på något annat sätt berörs av anläggningen, och

6. uppgifter om vilka överenskommelser som har träffats om upplåtelse av mark för ledningen eller de hinder som finns mot sådana överenskommelser.

Sökanden ska lämna in en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning, om ledningen ingår i ett transmissionsnät.

Med en bestyrkt förteckning jämföras ett elektroniskt dokument som har undertecknats med en elektronisk underskrift.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före ikraftträdandet och mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av sådana mål och ärenden till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

1.60 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning att 23 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §

Bestämmelserna i 24–27 §§ anger mål för återvinning. För att beräkna om återvinningsmålen nås ska vikten i kilogram av det elavfall som under ett kalenderår har tagits emot av någon för att materialåtervinnas eller återvinnas på annat sätt (återvinningsmängd) divideras med vikten i kilogram av det elavfall som under samma kalenderår har samlats in separat (insamlad mängd).

Återvinningsmängden får endast omfatta avfall som har behandlats enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 4 kap. 1 § avfallsförordningen (2020:614) eller 47 § 9 förordningen (1998:899) om *miljöfarlig* verksamhet och hälsoskydd. Insamlad mängd är den mängd elavfall som kvarstår för återvinning efter sortering, lagring och annan förberedande verksamhet.

Återvinningsmängden får endast omfatta avfall som har behandlats enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 4 kap. 1 § avfallsförordningen (2020:614) eller 47 § 9 förordningen (1998:899) om *miljöpåverkande* verksamhet och hälsoskydd. Insamlad mängd är den mängd elavfall som kvarstår för återvinning efter sortering, lagring och annan förberedande verksamhet.

Vid beräkningen får elavfall som har transporterats till ett land utanför EES anses återvunnet endast om det i enlighet med kraven i förordning (EG) nr 1013/2006 och förordning (EG) nr 1418/2007 har visats att avfallet har behandlats under villkor som motsvarar kraven i direktiv 2012/19/EU.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2028.

2 Inledning

2.1 Kapitlets innehåll

I det här kapitlet redovisas vårt utredningsuppdrag, våra arbetsformer och avgränsningar av uppdraget, några andra utredningar och uppdrag av betydelse för vårt uppdrag och betänkandets disposition.

2.2 Utredningsuppdraget

2.2.1 Utredningens direktiv

Regeringen beslutade den 8 juni 2023 kommittédirektiven *Förenklade och förkortade tillståndprocesser enligt miljöbalken* (dir. 2023:78), se bilaga. Enligt direktiven ska en särskild utredare se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Syftet med uppdraget är att säkra näringslivets konkurrenskraft, öka investeringsviljan och främja en effektiv industriell klimatomställning, vilket bidrar till att klimat- och miljömålen kan nås.

Av direktiven framgår att utredaren bl.a. ska utreda hur det svenska regelverket kan förändras i syfte att Sverige inte ska ställa högre eller överlappande krav i förhållande till vad de relevanta EU-regelverken kräver, särskilt i fråga om processuella krav och i fråga om möjligheten att nyttja de undantag från ordinarie krav som finns, utreda om tillståndsprövningen enligt miljöbalken bör delas upp på andra sätt än i dag, utreda och ta fram förslag på hur förutsebarheten kan öka i tillståndsprövningen, genom bl.a. tydligare regler för innehållet i ansökan och hur prövningen ska avgränsas.

Direktiven är indelade i fyra deluppdrag. Det första deluppdraget handlar om att nyttja befintlig flexibilitet i EU-regelverken för att öka förutsebarheten och minska tidsåtgången i miljötillståndsprövningen.

Det andra deluppdraget handlar om att förändra nuvarande tillståndsprocess i syfte att öka investeringsviljan. Det tredje deluppdraget handlar om att se över ansvarsfördelningen mellan myndigheter och myndighetsstrukturen i syfte att effektivisera miljötillståndsprocesserna. Slutligen handlar det fjärde deluppdraget om att korta tidsåtgången för prövning i samband med överklagande. I samtliga delar ska nödvändiga författningsförslag lämnas. Se direktiven i sin helhet i bilaga 1.

2.2.2 Avgränsning av utredningens uppdrag

I utredningsarbetet har vi fokuserat på de utmaningar som beskrivs i våra utredningsdirektiv. Ytterligare behov har framkommit i takt med att utredningsarbetet fortskridit och synpunkter inkommit.

Med hänsyn till uppdragets omfattning samt tillgängliga resurser och utredningstid, har vi behövt avgränsa vilka frågor vi har fördjupat oss i. Efter avstämning med vår uppdragsgivare har vi valt att fördjupa oss i de frågor i utredningsdirektiven som relaterar till det som vi har uppfattat som kärnan i utredningsuppdraget, nämligen att se över hur tillståndsprocessen enligt miljöbalken rent processuellt kan göras så enkel och kort i första instans som är möjligt inom de ramar som EU-rätten ger.

Vi har också behövt avgränsa omfattningen av mängden föreslagna författningsändringar. Vårt författningsförslag är omfattande och inkluderar alla nödvändiga följdändringar på lagnivå samt ett stort antal följdändringar på förordningsnivå. Avseende följdändringarna på förordningsnivå återstår, inom Klimat- och näringslivsdepartementets ansvarsområde, behov av översyn av förordningen om avgiftsuttag för prövning och tillsyn enligt miljöbalken samt miljötillsynsförordningen. Dessutom återstår behov av översyn av följdändringar på förordningsnivå inom andra departements ansvarsområden.

Vår avgränsning av uppdraget innebär att vi i detta betänkande inte lämnar förslag på de utmaningar som kopplar till följande frågor i utredningsdirektiven.¹

¹ Se dir. 2023:78 s. 6, 8 och 11.

- Utreda hur det svenska regelverket kan förändras i syfte att Sverige inte ska ställa högre eller överlappande krav i förhållande till vad industriutsläppsdirektivet, naturvårdsdirektiven och ramdirektivet för vatten, kräver rent materiellt.
- Utreda om vissa av bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken bör flyttas till en särskild lag.
- Utreda hur ett besked om det allmännas grundläggande syn på lämpligheten av en viss verksamhet på en viss plats kan lämnas så tidigt som möjligt och främst handla om avvägningar mellan motstående allmänna intressen.
- Utreda hur den totala handläggningstiden kan förkortas genom bl.a. ökade krav på prövningstillstånd eller en ändrad instansordning.
- Utreda om kretsen som får överklaga kan och bör minskas när det gäller domar eller beslut enligt miljöbalken.
- Utreda om det finns skäl att på samma sätt begränsa kretsen som får överklaga andra domar eller beslut än sådana som följer av miljöbalken och som överprövas av mark- och miljödomstol.
- Utreda om det på annat sätt än att minska kretsen klagoberättigade går att minska antalet överklaganden, samtidigt som kraven på rättssäkerhet tillgodoses.

Dessa frågor, liksom ett antal andra utmaningar med koppling till tillståndprocessen enligt miljöbalken som vi har identifierat under utredningsarbetet, är dock angelägna att omhänderta. Vi har därför i ett särskilt avsnitt samlat frågor för framtida översyn (se avsnitt 14.18).

Vid beskrivningarna av utmaningarna har vi utgått från befintlig situation och inte den situation som kan komma att bli en följd av förändringar som beslutats under utredningsarbetets gång, såsom exempelvis ett genomförande av förslagen i propositionen *Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning*². Vi har dock tagit hänsyn till de av riksdagen beslutade ändringarna vid våra överväganden och förslag till ändringar i processen och regelverket.

² Se prop. 2023/24:152.

2.3 Utredningens arbetsformer

2.3.1 Internt arbete

Vårt arbete påbörjades sommaren 2023. Sekretariatet har från september 2023 varit bemannat med sex utredningssekreterare och från november 2023 med sju utredningssekreterare. Den sammanlagda arbetstiden inom sekretariatet har över tid varierat mellan 4,5 och 6,3 årsarbetskrafter. Därutöver har även vår särskilde utredare, under större delen av utredningstiden, arbetat heltid med utredningen.

2.3.2 Externt arbete

Expertgrupp och referensgrupp

Av direktiven framgår att vi i relevant omfattning ska inhämta kunskap, erfarenheter och synpunkter från berörda myndigheter, kommuner och organisationer. Vi ska även ha en löpande dialog med relevanta aktörer inom svenskt näringsliv.

Ett antal myndigheter och organisationer har av Klimat- och näringslivsdepartementet getts möjlighet att nominera en expert för att bistå utredningen. Totalt har 12 experter förordnats. Därutöver har totalt 13 personer från olika delar av Regeringskansliet förordnats som sakkunniga åt utredningen. Vilka personer som har förordnats som sakkunniga respektive experter framgår av betänkandets missiv. De förordnande experterna och sakkunniga har ingått i utredningens expertgrupp. Expertgruppen har träffats vid totalt fem tillfällen.

Utöver expertgruppen har utredningen också knutit en referensgrupp till sig. Syftet med referensgruppen har varit att komplettera expertgruppen med personer med ytterligare erfarenheter och sakkunskaper om miljöprövningsprocessen. Vid val av deltagarna i referensgruppen har, utöver deras goda förståelse för och erfarenhet av miljöprövning, även hänsyn tagits till behovet av kunskap om processen utifrån både ett myndighets- och verksamhetsperspektiv. Följande personer har deltagit i referensgruppen: näringspolitisk expert med inriktning miljö och klimat Jennie Albinsson (Företagarna), senior juridisk rådgivare Ingrid Backudd (Vattenfall), verksamhetschefen Elisabeth Berggren (Skellefteå kommun) – fram till april 2024, specialistrådgivaren Jesper Blomberg (Advokatfirman Delphi) –

från april 2024, bolagsjuristen Kerstin Brinnen (LKAB), måldirektören Sven Hunhammar (Trafikverket), verksjuristen Martin Jansson (Havs- och vattenmyndigheten), chefen för samhällskontakter Adam Kanne (Perstorp AB), bolagsjuristen Erik Norberg (SCA), miljödirektören Rebecka Persson (Malmö kommun), enhetschefen Ulrika Samuelsson (Länsstyrelsen i Västra Götalands län), miljöjuristen Anna Sandström (WWF), miljöpolicyansvariga Helena Sjögren (Skogsindustrierna), miljöchefen Staffan Stafström (Huddinge kommun), juristen Malena Swanson Falk (Energiföretagen) – i februari 2024 ersatt av juridiska rådgivaren Malin Gustafsson (Fortum), och bolagsjuristen Maria Werner (NCC).

Referensgruppen har träffats vid totalt fyra tillfällen.

Särskilda informationsutbyten

Utredningen har träffat ett stort antal företrädare för myndigheter, organisationer och verksamhetsutövare med koppling till miljöprövningsprocessen. Utredningen har exempelvis träffat: Svemin den 28 juni och den 19 oktober 2023, Skogsindustrierna den 28 juni 2023, IKEM den 28 juni 2023, Transportföretagen den 29 juni 2023, Fossilfritt Sverige den 29 juni 2023, 22 november 2023 och 29 augusti 2024, Svenskt Näringsliv den 30 juni 2023, 7 mars 2024 och 27 juni 2024, Bokstavsutredningen om nationell fysisk planering den 12 juli 2023, Svensk solenergi den 14 september 2023 och den 10 juli 2024, företrädare för Finlands Miljöministerium tillsammans med Klimat- och näringslivsdepartementet och Naturvårdsverket om Esbokonventionen den 20 september 2023, advokatbyrån Mannheimer Swartling den 4 oktober 2023, Stockholms Handelskammare den 5 oktober 2023, Östsvenska Handelskammaren 31 januari, Regeringsprövningsutredningen den 5 oktober 2023, Naturskyddsföreningen den 9 oktober 2023, Jernkontoret den 6 november 2023 och 28 juni 2024, chefsrådsmansgruppen vid mark- och miljödomstolarna den 16 november 2023, Svensk vindenergi den 16 november 2023 och 28 juni 2024, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap den 21 november 2023, Umeå tingsrätt (mark- och miljödomstolen) den 28 november 2023, Utredningen om havsbaserad vindkraft den 28 november 2023 och den 26 februari 2024, Industrirådets tillståndsgrupp den 30 november 2023, Miljöprövningsdelegationen

och Länsstyrelsen i Norrbottens län den 5 december 2023, Miljöprövningsdelegationen och Länsstyrelsen i Östergötlands län den 7 december 2023, Huddinge kommun den 7 december 2023, Miljöprövningsdelegationen och Länsstyrelsen i Skåne län den 8 december 2023, Naturvårdsverket den 11 och 13 december 2023, Malmö kommun den 12 december, Havs- och vattenmyndigheten den 19 december, SSAB den 17 januari 2024, Volvo Cars den 18 januari 2024, LKAB den 21 februari, Vattenfall den 22 februari, Ilmatar Solar AB den 4 mars 2024, Nätverket för solparker den 8 mars 2024 och 26 juni 2024, Kemira den 12 mars 2024, Kärnkraftsprövningsutredningen den 20 mars, 15 maj och 3 september 2024, Miljöprövningsdelegationen och Länsstyrelsen i Västra Götalands län den 22 mars 2024, Kärnkraftssamordnaren den 30 april, Statskontoret den 13 maj med anledning av deras uppdrag om översyn av Naturvårdsverket, Lantbrukarnas Riksförbund den 16 maj 2024, SKR:s miljöchefsnätverk den 23 maj 2024, Utredningen om en robust skogspolitik som ser skogen som en resurs den 3 juni 2024, Skogsstyrelsen den 23 maj 2024, Domstolsverkets interna utredning om effektivare handläggning i mark- och miljödomstolarna den 4 juni 2024, Blykalla den 27 juni 2024, det gröna accelerationskontoret och regeringens industrisamordnare den 22 augusti och den 26 september 2024, Sveriges Bergmaterialindustri den 4 oktober 2024, företrädare för Finlands miljöministerium och Aalto universitet den 5 november 2024 och Miljöstraffrättsutredningen den 11 november 2024.

Deltagande vid konferenser och seminarier

Utredningen har deltagit, och i flera fall även presenterat utredningens arbete, vid ett antal konferenser och seminarier i syfte att inhämta kunskap med koppling till vårt uppdrag. Det har exempelvis handlat om SKR:s nätverksträff för kommunala och regionala näringslivsansvariga den 24 oktober 2023, JUC:s Miljörättsdag den 14 november 2023, Stockholm miljörättscentrums seminarium Planering eller tillståndsprövning den 29 november 2023, Domstolsakademiens mark- och miljörättsdag den 31 januari 2024, Advokatbyrå Foyens frukostseminarium om riksintressen och nationell planering den 1 februari 2024, Landsbygds- och infrastrukturdepartementets konferens om livsmedelsstrategin 2.0 den 18 april 2024,

Skogsindustriernas seminarium om miljötillståndsprövningen i Almedalen den 26 juni 2024 samt Föreningen ELMA den 10 september 2024.

Studiebesök

Utredningen har varit på studiebesök på Södertälje kommun den 21 september 2023 för att lära om deras miljöprövnings- och miljötillsynsverksamhet. Den 10 oktober gjorde vi ett motsvarande studiebesök hos Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Stockholms län. Den 23 och 24 november 2023 gjorde vi en studieresa till Finland för att lära oss mer om den finska miljöprövningsprocessen. Den 12–14 mars gjorde vi en studieresa till Danmark för att lära oss mer om den danska miljöprövningsprocessen. I samband med denna gjorde vi ett studiebesök hos företaget Kemira Kemi AB i Helsingborg. Den 8 och 23 maj 2024 var vi på studiebesök på Nacka tingsrätt (mark- och miljödomstolen) och den 16 juni 2024 på Mark- och miljööverdomstolen.

Inspel i övrigt

Utredningen har tagit emot ett stort antal skrivelser från företrädare för branschorganisationer och representanter för olika aktörer så som sol- och vindenergi, gruvsektorn, stålindustrin, vattenverksamheter, kommuner, länsstyrelser, m.fl. Dessa skrivelser har bidragit med en ytterligare bild av utmaningarna inom miljöprövningsområdet.

2.3.3 Analysmetoder

Centralt i vårt utredningsuppdrag har varit att se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar.

För att utföra detta uppdrag har vi delat in arbetet i nio delar. Vi har:

- kartlagt och analyserat de utmaningar som finns i nuvarande miljöprövningsprocess,

- studerat äldre och gällande rätt samt förarbeten och rättspraxis till gjorda ändringar i regelverket,
- studerat tidigare gjorda utredningar inom området,
- studerat hur miljöprövningsarbetet är organiserat i Sverige,
- analyserat befintlig statistik avseende handläggningstider i olika delar av miljöprövningsprocessen,
- studerat andra nordeuropeiska länders miljöprövningsprocess, i synnerhet Danmark och Finland,
- tagit fram ett antal utgångspunkter för våra förslag,
- arbetat fram ett förslag på ny miljöprövningsprocess, och
- utrett konsekvenserna av förslagen.

Våra texter och förslag har stämts av vid våra expertmöten. Utgångspunkterna för våra förslag har också stämts av i vår referensgrupp.

Kartläggning och analys av utmaningarna

En kartläggning av utmaningarna med nuvarande miljöprövningsprocess påbörjades direkt i samband med utredningens start och pågick under större delen av utredningstiden. Syftet med kartläggningen var att få en bild av samtliga utmaningar med nuvarande miljöprövningsprocess, från samrådsskedet fram till beslut och tillsyn, i relation till behovet av en flexibel, effektiv och förutsebar process. Underlag för kartläggningen har inhämtats genom diskussioner i expertgruppen och referensgruppen, men också via andra möten, konferenser, studiebesök och seminarier, se avsnitt 2.3.2. Underlag för kartläggningen av utmaningarna har också inhämtats genom studier av de senaste årens praxis från i första hand EU-domstolen, Högsta domstolen och Mark- och miljööverdomstolen. Vilka avgöranden som omfattas av vår studie framgår i första hand av fotnotshänvisningar i kapitel 7, 9–14.

Vår samlade bild av utmaningarna har stämts av med deltagarna i expertgruppen och referensgruppen. Utmaningarna beskrivs i första hand i kapitel 7–13.

Studie av äldre och gällande rätt samt förarbeten och rättspraxis

En övergripande studie av gällande rätt i miljöbalken, miljöprövningsförordningen, miljöbedömningsförordningen och ett antal andra författningar på nationell och internationell nivå med nära koppling till miljöprövningsprocessen utfördes tidigt i utredningsarbetet. Syftet med studien var dels att få en övergripande bild av det nuvarande svenska regelverket för miljöprövning, dels att placera processen och regelverket i en bredare kontext. Studien resulterade i en beskrivning av gällande rätt som framgår av kapitel 5.

I anslutning till denna studie gjorde vi också en kort genomgång av relevant historisk lagstiftning inom området. Syftet med denna fördjupning var att samla fakta om kraven på tillstånd och anmälan och förutsättningarna för tillstånd i tidigare lagstiftning, men också att få en förståelse för vilka förfaranderegler som gällt tidigare och bakgrunden till tidigare reglering. Materialet är en grund för förståelsen av hur processen och regelverket har utvecklats över tid. Studien av äldre rätt återfinns i kapitel 4.

Vid beskrivningen av nuvarande regelverk i kapitel 7 och 9–13 har framför allt förarbeten och rättspraxis nyttjats. Ytterligare viktiga källor har varit de lagkommentarer som behandlar miljöbalken och andra aktuella författningar samt även vägledningsmaterial från Naturvårdsverket och andra berörda myndigheter.

Studie av tidigare gjorda utredningar inom området

För att få en god förståelse för nuvarande regelverk och de utmaningar som tidigare har identifierats i samband med framtagande av dessa regler har vi studerat ett stort antal äldre utredningsförslag, myndighetsrapporter, remissammanställningar och andra förarbeten. Bland dessa underlag kan särskilt nämnas Miljöprövningsutredningens betänkande *Om prövning och omprövning*.³ Se också vår översiktliga redovisning av andra utredningar och uppdrag av betydelse för vårt uppdrag i avsnitt 2.4.

³ Se SOU 2022:33.

Särskilt om handläggningsstatistik och övrigt underlag

För beskrivningen av handläggningstider i kapitel 8 har vi inhämtat statistik från i första hand Naturvårdsverkets årliga redovisningar om miljöprövningens handläggningstider. Underlaget bygger på uppgifter från länsstyrelserna och Domstolsverket som Naturvårdsverket har sammanställt inom ramen för regeringsuppdrag att analysera statistik för miljötillståndsprövningen 2020–2023.⁴ Dessa uppgifter har vi också använt oss av i vår konsekvensutredning, bl.a. när vi räknat ut ärendemängder och uppskattat resursbehov.

För beskrivningen av miljöprövningens resursutveckling i kapitel 13 har vi utgått från Naturvårdsverkets årliga redovisningar om statliga myndigheters kostnader och intäkter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.⁵

Vi har även inhämtat information från Svenska miljörapporteringsportalen (SMP) angående antal verksamheter som omfattas av våra förslag.

Särskilt om inhämtat underlag genom enkätundersökning till landets kommuner

I maj 2024 genomförde vi en e-postenkät till ett urval kommuner. Syftet var att inhämta vissa uppgifter om anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter för vår konsekvensutredning. Vi ställde frågor om bl.a. antalet befintliga C-verksamheter i kommunens tillsynsregister, antalet inkommande anmälningar om nya C-verksamheter 2021–2023 och vissa övriga frågor om kommunernas hantering av ärenden som avser anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter.

Vi skickade enkäten till ett slumpmässigt stratifierat urval om 70 kommuner. För att få svar från både små och stora kommuner i olika delar av landet utgick vi från SKR:s urvalsmodell där befolkningsmässigt större kommuner har större sannolikhet att komma med i urvalet. I urvalsmodellen delas kommunerna in efter befolkningsstorlek med olika urvalsandel i fyra olika urvalsgrupper. Syftet med att ha olika urvalsandel är att få en tillbörlig mängd svar från de stora kommunerna, trots att de är få till antalet. När resultatet

⁴ Se t.ex. Naturvårdsverkets rapport (2024-05-15) *Samlad statistik om miljöprövning för 2023. Redovisning av regeringsuppdrag*. NV-02676-24.

⁵ Se t.ex. Naturvårdsverkets rapport (2024) *Redovisning av statliga myndigheters intäkter och kostnader 2023 för prövning och tillsyn enligt miljöbalken*. NV-00274-24.

räknas ut, t.ex. uppskattningen på totalantalet av en verksamhet med en viss MPF-kod i riket, extrapoleras resultatet utifrån respektive urvalsgrupp. På så vis kan vi uppskatta t.ex. antalet C-verksamheter för respektive verksamhetskod i miljöprövningsförordningen i hela riket trots att vi bara har svar från ett urval av kommunerna. Resultaten har vi i de flesta fall angett som ett spann.

Vi riktade enkäten till ansvarig tjänsteperson (miljöinspektör) på kommunens miljöförvaltning. I våra instruktioner angav vi att vi önskade få ett samlat svar från respektive kommun.

Det var 56 kommuner, det vill säga cirka 80 procent i vårt urval, som besvarade enkäten. I dessa 56 kommuner bor drygt 50 procent av landets befolkning. Vi bedömer svarsfrekvensen som tillfredsställande och urvalet som tillräckligt representativt. Minst en kommun per SKR:s kommungruppsindelning⁶ finns representerad bland de svarande. När det gäller den regionala representationen fick vi svar från kommuner i 18 av Sveriges 21 län (se tabell 2.1 och 2.2). Vi fick med andra ord svar från både små och stora kommuner i olika delar av landet.

Tabell 2.1 Antal kommuner i vårt urval och antal som svarat per SKR:s kommungruppsindelning

SKR kommungrupp	Totalantal	Antal i urval	Antal som svarat
Storstäder	3	3	3
Pendlingskommun nära storstad	43	14	12
Större stad	23	19	14
Pendlingskommun nära större stad	63	9	6
Lågpendlingskommun nära större stad	24	4	4
Mindre stad/tätort	27	11	7
Pendlingskommun nära mindre tätort	51	1	2
Landsbygdskommun	35	7	7
Landsbygdskommun med besöksnäring	21	2	1
Totalt	290	70	56

⁶ Se <https://skr.se/skr/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner/kommun-gruppsindelning.2051.html>.

Tabell 2.2 Antal kommuner i vårt urval och antal som svarat per län

Län	Totalantal	Antal i urval	Antal svarande
Blekinge	5	2	2
Dalarna	15	3	2
Gotland	1	1	0
Gävleborg	10	4	4
Halland	6	2	2
Jämtland	8	3	2
Jönköping	13	3	3
Kalmar	12	1	0
Kronoberg	8	2	2
Norrbottn	14	3	3
Skåne	33	8	5
Stockholm	26	14	13
Södermanland	9	3	1
Uppsala	8	3	2
Värmland	16	1	0
Västerbotten	15	2	1
Västernorrland	7	1	2
Västmanland	10	2	2
Västra Götaland	49	8	8
Örebro	12	2	1
Östergötland	13	2	1
Totalt	290	70	56

Nordisk utblick

Parallellt med övrigt utredningsarbete har vi studerat två andra nord-europeiska länders, Finlands och Danmarks, miljöprövningsprocesser. Syftet med denna utblick har dels varit att få kunskap om alternativa processer som har sin utgångspunkt i samma internationella krav, dels varit att få inspiration för våra överväganden och förslag. Informationen för beskrivningen inhämtades från respektive lands officiella webbplats för de aktuella regelverken, men också genom studiebesök (se avsnitt 2.3.2) och andra kontakter med företrädare för respektive land. Studien beskrivs i kapitel 6.

Framtagande av utgångspunkter för överväganden och förslag

Under första halvan av utredningsarbetet utformade vi ett antal övergripande utgångspunkter för våra kommande överväganden och förslag. Utgångspunkterna är allmänna och tar i första hand avstamp i de grundläggande mål och den övergripande politik som finns inom området. Utgångspunkterna har stämts av med både expertgruppen och referensgruppen. Utgångspunkterna framgår i avsnitt 14.2.

Förslag till ny process och nödvändiga regeländringar

Utiifrån våra framtagna utgångspunkter, vår kartläggning av utmaningarna och vår studie av gällande rätt, historisk reglering, internationella utblick m.m., har vi under den avslutande delen av utredningstiden tagit fram det förslag på ny miljöprövningsprocess och de författningsförslag som framgår av kapitel 1 med de motiv som framgår av kapitel 14 samt av författningskommentaren i kapitel 17. Samtliga överväganden och förslag har stämts av med expertgruppen.

Utredning av förslagets konsekvenser

Parallellt med utarbetandet av våra överväganden och förslag har vi utrett förslagets konsekvenser. Analysen har genomförts i enlighet med kraven i våra utredningsdirektiv och i enlighet med vad som framgår av bestämmelserna om konsekvensberäkningar och andra konsekvensbeskrivningar i kommittéförordningen (1998:1474) och i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Konsekvenserna av våra förslag redogör vi för i kapitel 16.

2.4 Andra utredningar och uppdrag av betydelse

2.4.1 Inledning

I detta avsnitt beskriver vi ett urval av utredningar och uppdrag som vi bedömer har eller har haft närmast koppling till vårt uppdrag. Vår övergripande bedömning är att ett förhållandevis stort antal förslag som har lämnats berör vårt uppdrag. Även vissa förslag som inte i någon större utsträckning berör vårt uppdrag bör dock ändå näm-

nas eftersom de kan påverka förutsättningarna för och genomförandet av våra förslag.

I förekommande fall har, som nämnts ovan i avsnitten 2.2.2 och 2.3.2, avstämningar hållits med parallella utredningar i syfte att så långt som möjligt beakta varandras pågående arbete och förslag.

2.4.2 Utredningar

Miljöbalkskommittén

Den 22 december 1999 beslutade regeringen kommittédirektiven *Miljöbalken – uppföljning och reformbehov*.⁷ Den parlamentariska kommittén tog namnet Miljöbalkskommittén. Genom tilläggsdirektiv bestämdes att uppdraget skulle slutredovisas senast den 30 juni 2005.⁸ Kommittén lämnade sju betänkanden. Av intresse i detta sammanhang är i första hand betänkandena *Miljöbalken under utveckling – ett principbetänkande*⁹, *En effektivare miljöprövning*¹⁰ och *Alternativ för miljöbalkens prövningsorganisation*¹¹.

I det förstnämnda delbetänkandet redovisade kommittén principiella förslag och slutsatser avseende bl.a. bestämmelserna om användning av mark- och vattenområden i 3 och 4 kap. miljöbalken, sanktionssystemet och om tillståndsprövningen borde ligga direkt hos miljödomstol eller skulle prövas av domstol först efter överklagande av en förvaltningsmyndighets beslut. I delbetänkandet fanns också ett kapitel som presenterade visioner för framtiden. I detta kapitel angavs bl.a. att det i det långsiktiga perspektivet inte längre skulle vara motiverat att behålla olika bestämmelser för de olika typer av verksamheter och åtgärder på vilka miljöbalken är tillämplig. En strävan borde i stället vara att så långt som möjligt få gemensamma materiella och processuella bestämmelser. Det skulle innebära att avgränsningen mellan olika slag av verksamheter skulle luckras upp. Samtliga delar av ett projekt som innehåller både miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet skulle kunna prövas som en enhet. I en förlängning skulle det alltså bli möjligt att meddela tillstånd enligt miljöbalken, inte enligt balkens enskilda kapitel. Kommittén

⁷ Se dir. 1999:109.

⁸ Se dir. 2003:61.

⁹ Se SOU 2002:50.

¹⁰ Se SOU 2003:124.

¹¹ Se SOU 2004:38.

presenterade i det här skedet två alternativ. Alternativ 1 innebar att vattenverksamhet skulle prövas på samma sätt som miljöfarlig verksamhet, dvs. att prövningen endast skulle gälla tillståndsfrågan medan frågor om markåtkomst och ersättning för skada och intrång skulle prövas i en separat rättegång. Med detta alternativ skulle en förvaltningsmyndighet i princip kunna pröva alla typer av vattenverksamhet. Kommitténs alternativ 2 innebar att frågor om markåtkomst och ersättning för skada oförändrat skulle prövas tillsammans med tillståndsfrågan i en och samma rättegång. En förvaltningsmyndighet skulle dock kunna pröva vattenmål där frågor om tvångsrätt eller ersättning för skada och intrång inte förekom eller inte var "tvistiga". Kommittén förordade alternativ 2.

I delbetänkandet om en effektivare miljöprövning lämnades förslag som inriktades på prövningens första skeden. Förslagen gällde bland annat förfarandet för att ta fram miljökonsekvensbeskrivningar, prövningen vid ändringar och utbyggnader av befintliga miljöfarliga verksamheter, anmälningssplikt i stället för tillståndsplikt för vissa vattenverksamheter, prövningen av täkter samt regeringens tillåtlighetsprövning av vissa verksamheter. I betänkandets sammanfattning anges bl.a. att den övergripande frågan om hur miljökonsekvensbedömningarna bör regleras i framtiden bör utredas vidare. En möjlig utgångspunkt för en sådan utredning skulle kunna vara att låta 6 kap. miljöbalken bli startpunkten för all miljökonsekvensbedömning, både enligt balkens regler och enligt andra lagar. Några särskilda förteckningar som utgår från om ett projekt är miljöfarlig verksamhet, vattenverksamhet eller annat skulle då inte behövas. Alla typer av projekt och planer skulle kunna förtecknas gemensamt och av förteckningen skulle framgå vilket förfarande som ska tillämpas (om det exempelvis fordras tillstånd, anmälan eller annat), vilken myndighet som ansvarar för bedömningen osv.¹² I betänkandet angavs vidare att det finns ett behov av ett urvalssystem som kan tillämpas även på verksamheter som inte passar in i indelningarna i svenska lagstiftning – miljöfarlig verksamhet, vattenverksamhet, vägar, rörledningar osv. Det räcker inte heller med enbart ett urvalssystem som kan hantera detta slag av ärenden; de måste sedan också kunna genomgå en miljökonsekvensbedömning enligt MKB-direktivets krav. Kommittén menade alltså att det finns ett behov av en tillståndsprövning i miljöbalken som kan tillämpas för olika slag av

¹² Se SOU 2003 :124 s. 25.

projekt som inte låter sig inordnas i dagens uppdelning av verksamhetstyper. Det är i sin tur ett behov som knyter nära an till den vision som utredningen redovisade i principbetänkandet ovan och som innebar att man så långt möjligt bör eftersträva samordnade regler för olika slag av verksamheter. Visionen skulle i sin förlängning medföra att man inte gav tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken, eller vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken, utan att man gav tillstånd enligt miljöbalken. Dessa tankar fick ett gott gensvar vid remissen av delbetänkandet.¹³

I delbetänkandet *Alternativ för miljöbalkens prövningsorganisation* redovisade Miljöbalkskommittén tre alternativ för tillståndsprövning i förvaltningsmyndighet som första instans. En övergripande ambition var en effektiv prövningsorganisation samt att renodla domstolarnas roll till att huvudsakligen avse överprövning och att avgöra tvister mellan enskilda och mellan enskilda och det allmänna. Kommittén ansåg att prövningen av de verksamheter som prövades av miljödomstol i första instans, dvs. vattenverksamheter och stora miljöfarliga verksamheter, därför behövde överföras till kompetenta förvaltningsmyndigheter. Domstolarna borde i stället främst användas för prövningen av frågor om ersättning för skada och intrång samt prövningen av överklagade ärenden. De tre alternativen som Miljöbalkskommittén presenterade var:

1. Tillståndsprövning av A-verksamheter och vattenverksamheter i 3–5 miljöprövningsdelegationer vid länsstyrelser och av B-verksamheter vid de dåvarande 21 miljöprövningsdelegationerna.
2. Tillståndsprövning av alla miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter vid 3–5 stora miljöprövningsdelegationer.
3. En fristående myndighet för all tillståndsprövning. Detta alternativ bedömdes medföra störst effektivitetsvinster av de tre men med nackdelen att inrättas en helt ny myndighet som måste få de resurser som behövs för en effektiv och korrekt tillståndsprövning.¹⁴

Flera av kommitténs förslag har medfört lagändringar, dock inte alla. Vår bedömning är att kommitténs redovisade principer och förslag delvis fortfarande är aktuella. Flera av våra förslag sammanfaller

¹³ Se SOU 2003:124 s. 175.

¹⁴ Se SOU 2004:38, s. 89 och 92–96.

med Miljöbalkskommitténs förslag, t.ex. förslaget om en ny prövningsorganisation som prövar alla tillstånd (se avsnitt 14.6).

Miljöprocessutredningen

Den 20 juni 2007 beslutade regeringen kommittédirektiven *Ny instansordning för vissa miljöbalks- och PBL-ärenden samt ett samordnat dömande vid miljödomstolarna och fastighetsdomstolarna*.¹⁵ Utredningen tog namnet Miljöprocessutredningen. Genom tilläggsdirektiv bestämdes att uppdraget skulle slutredovisas senast den 31 december 2008.¹⁶

Utredningen lämnade fem betänkanden. Av intresse i detta sammanhang är i första hand betänkandet *Vattenverksamhet*.¹⁷ I betänkandet övervägde utredningen bl.a. om ett gemensamt kapitel för tillståndsprövning av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter kunde införas i miljöbalken. Utredningen ansåg att regelverket för miljöfarlig verksamhet och för vattenverksamhet som utgångspunkt bör se likadant ut. De menade att det inte går att motivera skillnaderna med att verksamheterna är olika. Redan miljöfarlig verksamhet är ett så vitt begrepp att det i så fall skulle vara svårt att ha gemensamma regler för dessa. Med uttömmande listor för tillståndspliktig vattenverksamhet skulle man lättare kunna samla de vattenverksamheter och miljöfarliga verksamheter vars prövningar faktiskt liknar varandra i en gemensam prövningsordning. De vattenverksamheter som även fortsatt skulle behöva ha en särskild prövningsordning kunde behålla särskilda regler för sin prövning. Mot bakgrund av det arbete som lagts ned på de uttömmande tillstånds- och anmälningsslistorna för miljöfarlig verksamhet drog utredningen slutsatsen att det skulle vara ett mycket stort arbete som skulle ta förhållandevis lång tid att genomföra. Utredningen avstod därmed från att lägga ett sådant förslag.¹⁸

Vår bedömning är att utredningens överväganden delvis fortfarande är aktuella och att våra förslag är i linje med dessa.

¹⁵ Se dir. 2007:94.

¹⁶ Se dir. 2008:119.

¹⁷ Se SOU 2009:42.

¹⁸ Se SOU 2009:42 s. 195.

*Utredningen om miljöbestämmelser
för jordbruksföretag och djurhållning*

Den 9 juni 2011 beslutade regeringen kommittédirektiven *Miljöbestämmelser för jordbruksföretag och djurhållning*.¹⁹ Av utredningsdirektiven framgår att uppdraget skulle slutredovisas senast den 31 oktober 2012.

Utredningen lämnade sitt betänkande *Djurhållning och miljön* i januari 2013.²⁰ I betänkandet föreslog utredningen bl.a. att prövningen av tillstånd till djurhållande verksamhet skulle koncentreras till fyra miljöprövningsdelegationer, nämligen delegationerna vid länsstyrelserna i Skåne, Östergötlands, Västra Götalands och Dalarnas län. Utredningen ansåg att det var lämpligt med en koncentration eftersom det handlade om ett relativt litet antal ärenden per år och anläggningarna var likartade ur ett miljöbelastningsperspektiv för respektive djurslag. Koncentration till dessa delegationer borde även ske av prövning av tillstånd till biogasanläggningar där huvuddelen av det material som rötas består av stallgödsel och andra biologiska produkter från jordbruksverksamhet och djurhållning. Utredningen ansåg även att en specialisering av miljösakskunniga borde ske, så att det skulle finnas tillgång till miljösakskunniga med jordbrukskompetens vid miljöprövningsdelegationerna som skulle pröva dessa ärenden.²¹

Utredningen beskrev också styrkor och svagheter med generella föreskrifter jämfört med villkor/förelägganden i beslut om djurhållning. Styrkor med föreskrifter anges bl.a. vara att förutsägbarheten och enhetligheten ökar, att räckvidden är stor, att kostnaderna för prövning blir lägre, att befintliga resurser kan utnyttjas bättre inom miljöskyddsarbetet, att framtagandet av myndighetsföreskrifter är kvalitetssäkrat samt att det ger ett snabbare genomslag av nationella miljökrav och EU-lagstiftning. Svagheter anges bestå bl.a. i att det är svårt att ställa ändamålsenliga krav, särskilt beträffande olägenheter, att undantagsmöjlighet krävs och att sakägare inte kan få sina intressen prövade. Mot bakgrund av att omfattande föreskrifter redan fanns inom området kunde utredningen endast identifiera några få områden där ytterligare generella föreskrifter kunde vara lämpliga. Utredningen föreslog bl.a. att Jordbruksverket skulle ges i uppdrag

¹⁹ Se dir. 2011:49.

²⁰ Se SOU 2013:5.

²¹ Se SOU 2013:5, s. 248 och 249.

att ta fram generella föreskrifter om krav på täckning av lagringsbehållare för rötrest, dokumentation vid bortförsel av rötrest samt krav på nedmyllning och metoder för spridning av rötrest i vissa områden. För att Jordbruksverkets bemyndigande att meddela föreskrifter även skulle omfatta biogasanläggningar som finns utanför jordbruksföretag föreslogs att ett nytt bemyndigande, grundat på 9 kap. 5 § miljöbalken, infördes i förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket.

Utredningen konstaterade också att verksamhetsutövarna uppfattar att ett tillstånd ger en större trygghet än beslut i ett anmälningsärende. Prövning av lokaliseringen är särskilt värdefull för att undvika framtida konflikter med närboende.

Betänkandet remitterades, men har inte lett fram till författningsändringar. Vår bedömning är att utredningens beskrivning av bl.a. generella föreskrifters styrkor och svagheter är intressant och den har bidragit till vår bedömning i denna fråga.

Utredningen om en effektiv Sevesolagstiftning

Den 25 augusti 2011 beslutade regeringen kommittédirektiven *En effektiv Sevesolagstiftning*.²² Genom tilläggsdirektiv bestämdes att skulle slutredovisas senast den 1 mars 2013.²³

Utredningen lämnade sitt betänkande *En översyn inom Sevesoområdet – förslag till förstärkt organisation för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor* i mars 2013.²⁴ I betänkandet föreslog utredningen bl.a. att ansvaret för tillsynen över s.k. Sevesoverksamheter skulle koncentreras till färre länsstyrelser och att en avgift skulle införas för tillsynen. Utredningen övervägde också om tillståndsplikten borde tas bort för vissa Sevesoverksamheter. Utredningen konstaterade dock att de eventuella administrativa fördelar och kostnadsbesparingar som företagen skulle kunna uppnå vid en borttagen tillståndsplikt inte skulle uppväga de nackdelar och kostnader som skulle uppstå vid en olycka vid en Sevesoverksamhet. Vid borttagen tillståndsplikt för C- och s.k. U-verksamheter var utredningens bedömning att många av dessa Sevesoverksamheter i stället

²² Se dir. 2011:72.

²³ Se dir. 2012:110.

²⁴ Se SOU 2013:14.

skulle komma att använda sig av möjligheten till frivillig tillståndsprövning enligt miljöbalken.

Betänkandet remitterades, men har ännu inte lett fram till regeringsbeslut om lagrådsremiss.

Vi har vid framtagandet av våra förslag avseende vilka verksamheter som bör omfattas av krav på förprovning tagit i beaktande det som framkom i utredningen om en effektiv Sevesolagstiftning.

Vattenverksamhetsutredningen

Den 4 april 2012 beslutade regeringen kommittédirektiven *Vattenverksamheter*.²⁵ Utredningen tog namnet Vattenverksamhetsutredningen. Genom tilläggsdirektiv bestämdes att uppdraget skulle redovisas senast den 31 maj 2014.²⁶

Vattenverksamhetsutredningen lämnade sitt slutbetänkande *I vått och torrt – förslag till ändrade vattenrättsliga regler* i juni 2014.²⁷ I betänkandet föreslog utredningen bl.a. att provningsplikten för vattenverksamheter inte längre ska vara generell utan mer likna den differentierade provning som finns för miljöfarliga verksamheter. Även för provning av markavvattning föreslog utredningen en uppdelning i tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter. För markavvattning föreslog utredningen också att provningen skulle delas upp i en miljöprovning enligt miljöbalken och en provning om inrättande av gemensamhetsanläggning enligt anläggningslagen. Utredningen föreslog också förtydligade bestämmelser för omprövning av vattenverksamheter i syfte att öka omprövningsfrekvensen per år. Utredningen föreslog en ny lag om vattenrättsliga samfälligheter och ett upphävande av lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Slutligen föreslog utredningen förtydligade bestämmelser avseende situationer med oklara ansvarsförhållanden, exempelvis utökat ansvar för fastighetsägare när det inte går att fastställa vilken rättighetshavare som är underhållsskyldig för en vattenanläggning.

Utredningen konstaterade också att ett flertal andra miljörättsliga regler skulle behöva ändras. Men då dessa även berörde miljöfarlig verksamhet, och utredningens uppdrag var avgränsat till vattenverk-

²⁵ Se dir. 2012:29.

²⁶ Se dir. 2012:60 och dir. 2013:37.

²⁷ Se SOU 2014:35.

samhet, avstod utredningen från att lämna sådana förslag. Utredningens uppfattning var dock att det krävdes en sammanhållen översyn av miljöbalkens regler. Ett exempel avseende vad som skulle kunna ingå i en sådan översyn var samordning av de termer och uttryck som används vid beskrivningen av tillstånds- och anmälningsplikt, tillsyn m.m. För miljöfarlig verksamhet gäller exempelvis att verksamhetsutövaren är ansvarig, men när det gäller vattenverksamhet görs en uppdelning mellan verksamhetsutövaren, som bedriver verksamheten vid anläggningen, och den som äger eller är ansvarig för anläggningen. Om termen verksamhetsutövare i stället skulle definieras i miljöbalken och få samma innebörd för både vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet skulle sannolikt ett samlat tillståndskapitel möjliggöras. Då skulle det även kunna övervägas att utmönstra uttrycket miljöfarlig verksamhet respektive termen vattenverksamhet och i stället införa ett gemensamt verksamhetsbegrepp.²⁸

Några förslag om den rättsliga statusen för verksamheter som bedrivs med stöd av urminnes hävd, privilegiebrev eller andra särskilda s.k. äldre rättigheter togs omhand genom regeringens proposition *Vattenmiljö och vattenkraft*.²⁹ De flesta av utredningens förslag har dock varken skrivits av eller lett fram till beslut om lagrådsremiss.

Vår bedömning är att flera av utredningens överväganden sammanfaller med våra, se exempelvis våra förslag om en samlad prövning för olika typer av verksamheter i avsnitt 14.7.

Miljömyndighetsutredningen

Den 14 november 2013 beslutade regeringen kommittédirektiven *Översyn av myndigheterna inom miljöområdet*.³⁰ Utredningen tog namnet Miljömyndighetsutredningen. Av utredningsdirektiven framgår att uppdraget skulle slutredovisas senast den 31 mars 2015.

Miljömyndighetsutredningen lämnade betänkandet *Vägar till ett effektivt miljöarbete* i mars 2015.³¹ I betänkandet föreslog utredningen bl.a. en helt ny myndighet för prövning av tillstånd enligt

²⁸ Se SOU 2014:35 s. 116.

²⁹ Se prop. 2017/18:243.

³⁰ Se dir. 2013:101.

³¹ Se SOU 2015:43.

9, 11, 13–15 kap. miljöbalken, miljötillsyn och miljötillsynsvägledning. Utredningen föreslog också att vattenmyndigheterna avvecklas och att deras verksamhet flyttas till Havs- och vattenmyndigheten. Av intresse för oss är också att Miljömyndighetsutredningen föreslog att möjligheten för Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelserna att föra talan i miljömål för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen skulle upphöra. Miljöorganisationernas roll att bevaka miljöns intressen skulle därmed bli tydligare.³² Betänkandet har remitterats, men har inte lett fram till regeringsbeslut om lagrådsremiss.

Vår bedömning är att utredningens förslag om en ny prövningsmyndighet delvis sammanfaller med vårt förslag till ny miljöprövningsorganisation som beskrivs i avsnitt 14.6.

*Bygglövsutredningen*³³

Den 23 januari 2020 beslutade regeringen kommittédirektiven *Ett förenklat och effektivt regelverk för bland annat bygglov*.³⁴ Utredningen tog namnet Bygglövsutredningen. Av direktiven framgår att uppdraget skulle redovisas senast den 31 maj 2021.

Bygglövsutredningen lämnade sitt betänkande *Ett nytt regelverk för bygglov* i juni 2021.³⁵ I betänkandet föreslår utredningen ett helt nytt regelverk för bygglov i 9 kap. plan- och bygglagen. Förslaget innebär bl.a. en något förändrad lov- och anmälningsplikt för byggåtgärder.

Betänkandet har remitterats, men har ännu inte lett fram till regeringsbeslut om lagrådsremiss.

Vår bedömning är att utredningens förslag avseende bl.a. prövningen av anläggningar för solkraft påverkar våra förslag.

³² Se SOU 2015:43, s. 361 och 362.

³³ Fi 2020:01.

³⁴ Se dir. 2020:4.

³⁵ Se SOU 2021:47.

Miljöprövningsutredningen

Den 20 augusti 2020 beslutade regeringen kommittédirektiven *En modern och effektiv miljöprövning*.³⁶ Utredningen tog namnet Miljöprövningsutredningen. Genom tilläggsdirektiv bestämdes att uppdraget skulle redovisas senast den 31 maj 2022.³⁷

Miljöprövningsutredningen lämnade sitt betänkande *Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen* i juni 2022.³⁸ Av betänkandet framgår att utredningens bedömning är att det finns förutsättningar att göra vissa prövningsprocesser både snabbare och enklare utan att miljöskyddet försämras. Utredningen har lämnat förslag inom sex områden bl.a. avseende regelbunden omprövning av tillstånd och villkor, tydligare och mer samordnande myndigheter, mer aktiva prövningsmyndigheter och ett särskilt stöd till klimatprojekt.³⁹ Författningsändringar föreslås i första hand i miljöbalken (6, 9, 16, 17, 22, 24 och 25 kap. MB).

Fler av förslagen har tagits vidare i propositionen *Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning*.⁴⁰

Vår bedömning är att utredningens förslag påverkar våra förslag avseende i första hand frågor om ändringar och omprövningar av tillstånd enligt miljöbalken.

Regeringsprövningsutredningen

Den 7 april 2022 beslutade regeringen kommittédirektiven *Regeringens roll som prövningsmyndighet i en modern och effektiv miljöprövning*.⁴¹ Utredningen tog namnet Regeringsprövningsutredningen. Genom tilläggsdirektiv bestämdes att uppdraget skulle redovisas senast den 5 februari 2024.⁴²

Utredningen lämnade sitt betänkande *Rätt frågor på regeringens bord* i februari 2024.⁴³ I betänkandet föreslogs bl.a. att ansökningar om tillstånd till verksamheter enligt 5 § lagen om Sveriges ekonomiska zon ska handläggas i mark- och miljödomstol inför beslut av

³⁶ Se dir. 2020:86.

³⁷ Se dir. 2021:57.

³⁸ Se SOU 2022:33.

³⁹ Se SOU 2022:33 s. 20 och 21.

⁴⁰ Se prop. 2023/24:152.

⁴¹ Se dir. 2022:26.

⁴² Se dir. 2023:69 och dir. 2023:118.

⁴³ Se SOU 2024:11.

regeringen. Utredningen föreslog även vissa andra förändringar i provningsordningen för åtgärder i Sveriges ekonomiska zon i syfte att åstadkomma en snabb och effektiv provningsprocess. Av hänsyn till domstolarnas självständighet föreslog utredningen att förvaltningsmyndigheternas möjlighet att initiera en regeringsprövning tas bort liksom möjligheten för regeringen på eget initiativ ta över prövningen av ett mål. Utredningen föreslog också att det i miljöbalken ska införas en ny provningsordning som ger förutsättningar för en snabb och effektiv tillståndsprövning utifrån de situationer som kan föranleda ett undantag från kraven i MKB-direktivet. Förslaget innebär att regeringen, efter ansökan av den som avser att utföra en åtgärd eller bedriva en verksamhet som ska prövas för ett tillstånd enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken eller för tillåtlighet enligt 17 kap. miljöbalken, får undanta verksamheten eller åtgärden från kravet på en specifik miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken. Möjligheterna till undantag ska vara begränsade till de förutsättningar som anges i artikel 1.3 och 2.4 i MKB-direktivet. En ansökan om undantag ska enligt förslaget ges in till länsstyrelsen. Länsstyrelsen ska med eget yttrande sedan överlämna ansökan om undantag till regeringen för prövning.

Betänkandet har remitterats, men har ännu inte lett fram till regeringsbeslut om lagrådsremiss.

Utredningens förslag har utgjort en utgångspunkt för vårt förslag om undantag från krav på specifik miljöbedömning i avsnitt 14.8.5.

Utredningen om näringslivets försörjningsberedskap

Den 7 juni 2022 beslutade regeringen kommittédirektiven *Ökad försörjningsberedskap för varor och tjänster från industrin*.⁴⁴ Genom ett tilläggsdirektiv bestämdes att uppdraget om regeringens möjlighet att besluta om tillfälligt miljötillstånd för samhällsviktig verksamhet skulle delredovisas senast den 30 december 2022. Genom ett ytterligare tilläggsdirektiv bestämdes att slutredovisning av uppdraget ska ske senast den 31 maj 2025.⁴⁵

Delbetänkandet *Tillfälligt miljötillstånd för samhällsviktig verksamhet* redovisades i februari 2023.⁴⁶ Utredningens förslag innebär

⁴⁴ Se dir. 2022:72.

⁴⁵ Se dir. 2024:70.

⁴⁶ Se SOU 2023:11.

bl.a. att regeringen ges möjlighet att pröva ansökningar om tidsbegränsat tillstånd enligt 7 kap. 28 a §, 9 kap. och 11 kap. miljöbalken. Ansökan ska avse sådan verksamhet som är samhällsviktig och som behövs för att tillgodose väsentliga allmänna intressen. Det ska även finnas en risk för allvarliga samhällskonsekvenser och behovet ska inte kunna tillgodoses på ett från allmän synpunkt annat tillfredsställande sätt.

Betänkandet har inte remitterats. Vår bedömning är att utredningens förslag påverkar våra förslag vad avser tillfälliga undantag från miljöprövning avseende samhällsviktiga verksamheter.

Produktivitetskommissionen

Den 20 april 2023 tillsatte regeringen en kommitté för högre produktivitetstillväxt – en produktivitetskommission – med uppdrag att analysera vilka faktorer som påverkar produktivitetstillväxten och att lämna förslag för att höja produktivitetstillväxten i näringslivet och öka produktiviteten i den offentliga sektorn. Syftet är att uppnå en högre tillväxt och en mer kostnadseffektiv offentlig sektor.⁴⁷

Delbetänkandet *Goda möjligheter till ökat välbstånd* redovisades i april 2024.⁴⁸ Utredningen föreslog bl.a. ett antal förändringar och förenklingar som rör miljötillstånd och vissa andra tillståndsprövarer kopplade till fysisk planeringen. De föreslog t.ex. att vissa åtgärder som i dag kräver en fullständig tillståndsansökan i stället hanteras inom ramen för en ansökan om ett s.k. ändringstillstånd. Ärenden som tidigare har krävt ändringstillstånd skulle i stället kunna hanteras genom en anmälan medan ärenden som tidigare har krävt en anmälan förslogs kunna hanteras inom ramen för tillsynsverksamhet. De lämnade också förslag som syftar till att staten i högre grad bör samordna sitt arbete och tala med en röst. I de fall kommuner har vetorätt bör kommunerna ta ställning tidigt i processen och lämna bindande besked som kan motiveras.

Betänkandet har inte remitterats.

⁴⁷ Se dir. 2023:58.

⁴⁸ Se SOU 2024:29.

Miljöstraffrättsutredningen

Den 16 juni 2022 beslutade regeringen kommittédirektiven *En skärpt miljöstraffrätt och en stärkt miljöbrottsbekämpning*.⁴⁹ Utredningen tog namnet Miljöstraffrättsutredningen. Genom tilläggsdirektiv bestämdes att uppdraget ska redovisas senast den 20 december 2024.

Syftet med uppdraget är att säkerställa att det miljörättsliga sanktionssystemet är effektivt och att samhällets möjligheter att förebygga, upptäcka, utreda och lagföra överträdelser av miljölagstiftningen förbättras.

Utredningen om havsbaserad vindkraft

Den 4 maj 2023 beslutade regeringen kommittédirektiven *En ordnad prövning av havsbaserad vindkraft*.⁵⁰ Av direktiven framgår att uppdraget skulle redovisas senast den 28 juni 2024. Genom tilläggsdirektiv bestämdes att uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2024.

Syftet med uppdraget är att åstadkomma en prövningsordning som ger förutsättningar för en ökad utbyggnad av havsbaserad vindkraft, samtidigt som andra samhällsintressen beaktas.

Vår bedömning är att utredningsuppdraget delvis överlappar vårt uppdrag.

Kärnkraftsprövningsutredningen

Den 2 november 2023 beslutade regeringen kommittédirektiven *Ny kärnkraft i Sverige – ett andra steg*.⁵¹ Utredningen tog namnet Kärnkraftsprövningsutredningen. Av direktiven framgår att uppdragen om tillståndsprövning och avgifter ska redovisas senast den 30 december 2024, uppdraget om kärnavfall och använt kärnbränsle den 29 augusti 2025 och uppdraget om beredskap den 27 februari 2026.

Syftet med uppdraget är att nå regeringens målsättning att Sverige senast år 2040 ska ha 100 procent fossilfri elproduktion. En del i uppdraget är att utreda hur tillståndsprövningen av kärnkraftsreaktorer

⁴⁹ Se dir. 2022:69.

⁵⁰ Se dir. 2023:61.

⁵¹ Se dir. 2023:155.

enligt såväl lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet som miljöbalken kan effektiviseras med tydlighet och korta prövningstider som mål.

Vår bedömning är att utredningsuppdraget delvis överlappar vårt uppdrag.

Utredning för att snabba på utbyggnaden av 5G och fiber i Sverige

Den 29 augusti 2024 tillsatte regeringen en utredning för att kostnadseffektivisera och snabba på utbyggnad av nät med mycket hög kapacitet. Målet är bl.a. att öka digitaliseringen av tillståndsprocesser, korta handläggningstiderna och snabba på processerna för att underlätta för utbyggnad av bredbandsinfrastruktur. Utredningen ska slutredovisas senast 19 september 2025.⁵²

Vår bedömning är att utredningsuppdraget delvis överlappar vårt uppdrag.

En robust skogspolitik som ser skogen som en resurs

Den 7 februari 2024 tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att genomföra en översyn av den nationella skogspolitiken, inklusive policyutvecklingen inom EU, samt överväga åtgärder för ett långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt skogsbruk som stärker näringsfriheten och investeringsviljan. I uppdraget ingår också att ge förslag för en effektiv, enkel och väl fungerande tillsyn av skogsbruket och ett effektivare miljömålsarbete i skogen. I det ingår att överväga alternativ till avverkningsanmälan och anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Utredningen ska slutredovisas den 31 augusti 2025.⁵³

Vår bedömning är att utredningsuppdraget delvis överlappar vårt uppdrag.

⁵² Se dir. 2024:76.

⁵³ Se dir. 2024:16.

Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning

Den 13 juni 2024 tillsatte regeringen en kommitté i form av ett accelerationskontor för att underlätta industrins omställning. Kontoret ska stödja regeringen i arbetet med att stärka konkurrenskraften för företag i Sverige genom att aktivt främja koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i samhällsomvandlingen som följer av större industrietableringar och expansion av befintliga verksamheter. Syftet med uppdraget är att underlätta industrins omställning till fossilfria produktionsprocesser, t.ex. genom att bidra till en mer effektiv tillståndsprövning och då i synnerhet miljötillståndsprövningen.⁵⁴ Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2026.

Vår bedömning är att utredningsuppdraget delvis överlappar vårt uppdrag.

2.4.3 Pågående arbete i Regeringskansliet

I Regeringskansliet pågår löpande arbete med förslag till ändringar i miljöbalken m.fl. författningar. De lagstiftningsarbeten m.m. med koppling till vårt uppdrag som pågår när betänkandet lämnas beskrivs nedan.

Förbättrat genomförande av MKB-direktivet

I mars 2021 lämnade Miljödepartementet i promemorian *Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet* förslag som syftar till att förbättra det svenska genomförandet av MKB-direktivet.⁵⁵ I december 2023 föreslog Klimat- och näringslivsdepartementet i promemorian *Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet* ytterligare åtgärder i samma syfte.⁵⁶ Bakgrunden till förslagen är att EU-kommissionen i en formell underrättelse har framfört synpunkter på hur Sverige har genomfört MKB-direktivet. Enligt underrättelsen anser kommissionen att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktivet genom att inte eller felaktigt införliva vissa bestämmelser i artiklar och bilagor till direktivet. Det handlar exempelvis om att kraven på tillstånd och prövning av vissa verksamheter inte

⁵⁴ Se dir. 2024:57.

⁵⁵ Se ärende M2021/00596.

⁵⁶ Se ärende KN2023/04664.

genomförts på rätt sätt. Kommissionen menar också att det saknas bestämmelser som säkerställer att allmänheten informeras om beslut på rätt sätt och att miljöorganisationer har rätt att överklaga vissa beslut. Kommissionen har bl.a. angett följande.⁵⁷

- Vissa av projekten i bilaga 2 är endast föremål för ett anmälningsförfarande där den ansvariga myndigheten inte behöver agera på anmälan.
- En anmälan behandlas inte som en ansökan om tillstånd som kräver ett beslut.
- Det är oklart om alla projekt som finns i bilaga 2 återges i den svenska lagstiftningen.

Förslagen i promemoriorna syftar till att förbättra genomförandet av direktivet och därigenom omhänderta kommissionens kritik mot det svenska genomförandet. Förslagen innebär bl.a. följande:

- Den myndighet som prövar frågan om en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska redovisa sina slutsatser i ett beslut.
- Den myndighet som prövar om en verksamhet ska antas medföra betydande miljöpåverkan ska tillgängliggöra beslutet för allmänheten.
- Vissa tillkommande miljöfarliga verksamheter ska alltid antas medföra en betydande miljöpåverkan och ska därför genomgå en specifik miljöbedömning. Ett antal verksamheter som inte omfattas av MKB-direktivet ska inte längre antas medföra betydande miljöpåverkan. Ett antal tillkommande verksamheter och åtgärder som bedöms omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet ska genomgå fall till fallbedömning av verksamhetens eller åtgärdens miljöpåverkan.
- Krav på beslut om betydande miljöpåverkan efter en anmälan om vattenverksamhet.
- Nuvarande undantag från tillståndsplikt för vattentäkter som tillgodoser en jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning begränsas. I stället införs ett krav på anmälan.

⁵⁷ Se KOM:s ref. SG-Greffe (2019) D/14908, ärendenummer 2019/2222.

Anmälningsplikten bör dock inte omfatta markavvattning eller bevattning med grundvatten. För sådana verksamheter bör fortfarande tillståndsplikt gälla. Anmälningsplikten bör inte heller omfatta bortledande av ytvatten eftersom det redan i dag är föreskrivet att bortledande av ytvatten som inte överstiger vissa angivna mängder endast kräver anmälan.

- En anmälningsplikt införs för vissa verksamheter och åtgärder enligt 12 kap. miljöbalken. Anmälningsplikten förenas med krav på den myndighet som handlägger anmälan att besluta om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan eller inte. Om myndigheten finner att verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska myndigheten förelägga om de försiktighetsmått och förbud som behövs enligt miljöbalken eller meddela den som har gjort anmälan att åtgärden inte kommer att leda till någon åtgärd från myndighetens sida. Ett nytt tillståndsförfarande ska också införas för vissa verksamheter och åtgärder som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Vid denna tillståndsprövning ska en specifik miljöbedömning alltid göras.

De verksamheter och åtgärder som omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet och som föreslås omfattas av de nya bestämmelserna är

- överföring av elektrisk energi med luftledning som inte omfattas av bilaga 1,
- anläggningar för transport av hetvatten,
- nyplantering av skog och avskogning i syfte att ändra markanvändningen,
- omstrukturering av mark på landsbygden och
- utnyttjande av obrukad mark eller delvis orörda naturområden för intensivjordbruk.

Övriga verksamheter eller åtgärder som ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § första stycket miljöbalken berörs inte av de föreslagna bestämmelserna.

Promemoriorna har remitterats, men ännu inte lett fram till beslut om lagrådsremiss.

Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning

I en promemoria från Klimat- och näringslivsdepartementet föreslås ändrade bestämmelser av betydelse för avvägningen mellan, å ena sidan, behovet av åtgärder som förbättrar vattenmiljön och, å andra sidan, behovet av en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel vid fastställande av moderna miljövillkor för vattenkraftverk och dammar. Ändringarna syftar till att säkerställa att berörda verksamheter provas mot rätt kravnivå och att det utrymme EU-rätten ger att vid miljöanpassning av verksamheterna säkra en fortsatt nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel utnyttjas fullt ut. Som ett led i detta föreslås bl.a. ändringar som underlättar bedömningen av om ett vatten kan förklaras som kraftigt modifierat och som tydliggör de krav på vattnets kvalitet som då gäller. Det säkerställs också att Affärsverket svenska kraftnät och Statens energimyndighet aktivt bidrar i arbetet med klassificering och normsättning.

Promemorian har remitterats, men förslagen har ännu inte genomförts.

Snabbare processer enligt miljöbalken för att stärka det militära försvaret

I en promemoria från Klimat- och näringslivsdepartementet föreslås en tidsbegränsad förordning som innebär att befintliga flygplatser, anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter och skjutfält som är tillståndspliktiga ska kunna ändras efter en anmälan. Den tillfälliga förordningen föreslås träda i kraft så snart som möjligt hösten 2024 och upphöra att gälla efter fem år. Syftet är att ärenden enligt miljöbalken som har initierats av Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk ska kunna handläggas snabbare så att myndigheterna ges bättre förutsättningar att öka övningsverksamheten och stärka det militära försvaret.⁵⁸

Promemorian har remitterats, men har ännu inte lett fram till beslut om ny förordning.

⁵⁸ Se Klimat- och näringslivsdepartementets promemoria med ärendenummer KN2024/01391.

2.4.4 Ett urval myndighetsuppdrag av betydelse för vårt uppdrag

Uppdrag om uppdaterad kategorisering av verksamheter och åtgärder utifrån krav på miljökonsekvensbeskrivning

I Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2017 gav regeringen Naturvårdsverket i uppdrag att se över och vid behov ändra eller komplettera tidigare förslag till kategorisering av verksamheter och åtgärder utifrån krav på miljökonsekvensbeskrivningar med utgångspunkt i ett regeringsuppdrag som avrapporterades 2015.⁵⁹ Fokus för översynen ska enligt regeringen vara de ändringar i miljöprövningsförfordningen som regeringen beslutade den 1 december 2016, men även en generell översyn ska göras av tidigare överväganden. Förslaget ska även kompletteras med förslag till kategorisering av vattenverksamheter utifrån krav på miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken. För den del av uppdraget som gäller vattenverksamheter ska Havs- och vattenmyndigheten bistå Naturvårdsverket med underlag och förslag. Uppdraget omfattar inte en översyn eller redovisning på nytt av den del av förslaget som rör verksamheter som kan undantas från krav på miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken.

Uppdraget slutredovisades 2017.⁶⁰ Naturvårdsverket föreslog, med hjälp av Havs- och vattenmyndigheten, vilka miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter som alltid kan antas medföra betydande miljöpåverkan, samt för vilka verksamheter frågan om betydande miljöpåverkan ska bedömas från fall till fall. Regeringsuppdraget genomfördes i syfte att säkerställa att Sverige uppfyller MKB-direktivet. Naturvårdsverkets utgångspunkt var att det inte ska ställas mer långtgående krav på verksamhetsutövare än vad som följer av MKB-direktivet, om det inte är motiverat för att uppnå ett tillräckligt miljöskydd. Därtill har ett önskvärt resultat varit att regelverket ska vara enkelt att tillämpa.

Rapporten har remitterats. Förslagen har beaktats i promemoriorna om ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet (se 2.4.3 ovan), men har i skrivande stund ännu inte genomförts.

⁵⁹ Se dnr M2015/02675/R.

⁶⁰ Se Naturvårdsverket (2017-12-14). *Kategorisering av verksamheter och åtgärder utifrån krav på miljökonsekvensbeskrivning*. Redovisning av regeringsuppdrag i Naturvårdsverkets regleringsbrev 2017. NV-08975-16.

*Uppdrag om att se över systemet för avgifter
för prövning och tillsyn enligt miljöbalken*

Statskontoret och Naturvårdsverket har under 2020–2022 haft ett gemensamt regeringsuppdrag om att se över systemet för avgifter för sådan prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken.⁶¹ Statskontoret fick i uppdrag att se över avgiftssystemet enligt miljöbalken med fokus på de verksamheter och områden som omfattas av förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken och förordningen om bekämpningsmedelsavgifter. De skulle analysera om avgiftssystemet enligt förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken är ändamålsenligt och vid behov föreslå förändringar i avgiftssystemet och kraven på rapportering och uppföljning. Naturvårdsverket fick i uppdrag att med utgångspunkt i Statskontorets analys och förslag föreslå avgifter och indelning av verksamheter i olika avgiftsnivåer för de verksamheter som avses i 2, 3 och 7 kap. förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken så att avgifterna står i proportion till kostnader för prövning och tillsyn av verksamheterna i olika branscher och för d uppdrag ingick också att lämna de författningsförslag som behövs för att såväl Statskontorets som Naturvårdsverkets förslag ska kunna genomföras.

Uppdragen redovisades i två rapporter, 2020 och 2022. Vi redogör för myndigheternas slutsatser och förslag i avsnitt 13.4.2.

Rapporterna har remitterats, men förslagen har ännu inte genomförts.

*Uppdrag att utveckla metoder och samverkansformer för samråd
om projekt som syftar till minskad miljö- och klimatpåverkan*

I september 2021 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att utvärdera nuvarande samrådsförfarande och utveckla metoder och samverkansformer som främjar en effektiv samrådsprocess enligt miljöbalken med avsikt att påskynda projekt som syftar till minskad miljö- och klimatpåverkan och därigenom stärka det hållbara företagandet och påskynda näringslivets klimatomställning.⁶² Länsstyrelsen i Västerbottens län skulle vara samordnande. I uppdragets

⁶¹ Se regeringsbeslut 2020-04-30, dnr.M2020/00666/Me.

⁶² Se N2021/02286.

genomförande skulle särskilt fokus ligga på samrådsprocesserna med anledning av industriutvecklingen i Norrbottens, Västerbottens och Västra Götalands län.

Länsstyrelserna har den 29 december 2023 lämnat en slutredovisning av uppdraget. I rapporten *Utvecklat samråd* konstateras att det finns behov av en tydligare och mer logisk beskrivning av samrådsprocessen för att möta de utmaningar som identifierats. För att tillgodose dessa behov presenteras bl.a. två koncept: flödesschemat "Lätt att göra rätt" och "Särskild projektorganisation" för hantering av miljöprövningsärenden med stor samhällspåverkan och komplexitet.⁶³

Uppdrag att förenkla för verksamhetsutövare inom livsmedelskedjan att få tillstånd för miljöfarlig verksamhet

I januari 2021 gav regeringen Tillväxtverket i uppdrag att mellan åren 2021–2026 ta fram tjänster för att effektivisera och förenkla för företag och andra verksamhetsutövare inom livsmedelskedjan att anmäla eller ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken och på det sättet ge förutsättningar för en effektiv och snabb ärendehandläggning. Tillväxtverket ska genomföra uppdraget i samråd med Statens jordbruksverk, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. En redovisning av uppdragets genomförande ska lämnas senast den 28 februari varje år från och med 2022. Uppdraget ska slutredovisas den 28 februari 2026.⁶⁴

Uppdrag om resultatet av arbetet med att säkerställa en effektiv tillståndsprövning

I länsstyrelsernas regleringsbrev för 2022 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att lämna en samlad redovisning av effekten av och vilka resultat som arbetet med att säkerställa en effektiv tillståndsprövning enligt miljöbalken har lett till mot bakgrund av regeringens satsning på grön omställning. Redovisning skulle bl.a. innehålla information om effekten på handläggningstider. Länsstyr-

⁶³ Se rapport 2023:1, Länsstyrelsen i Västerbottens län.

⁶⁴ Se N2021/00171.

elserna skulle även redovisa förslag till målsättningar för handläggningstider inom miljöprövningsprocessen.⁶⁵

Länsstyrelsen i Västernorrlands län redovisade uppdraget den 30 mars 2023. Av redovisningen framgår effekterna av de länsstyrelse-gemensamma målsatta handläggningstiderna. Utvecklingen för dessa ärenden har varit positiv: från att cirka 65 procent av ärendena klarade målet om beslut inom 180 dagar 2015–2017, till cirka 80 procent 2020–2022. Att antalet ärenden äldre än två år också minskat visar enligt rapporten på att den ökade måluppfyllelsen inte har skett på bekostnad av att äldre ärenden inte hanteras korrekt.⁶⁶

Uppdrag om samlad statistik för EU-rapportering om verksamheter som omfattas av MKB-direktivet

I länsstyrelsernas regleringsbrev för 2023 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att lämna de uppgifter till Naturvårdsverket som behövs för redovisningen till Europeiska kommissionen enligt MKB-direktivet. Uppdraget skulle samordnas av Länsstyrelsen i Skåne län.⁶⁷ Rapporteringen till kommissionen ska ske vart sjätte år från och med 2023.

I en redovisning i november 2023 redovisades bl.a. antalet ärenden som genomgått en bedömning om betydande miljöpåverkan och vissa uppgifter om handläggningstider kring samrådsärenden.

Uppdrag om utvecklad vägledning om miljöprövning och miljöbedömning

I regleringsbrevet för Naturvårdsverket 2023 gav regeringen myndigheten i uppdrag att utveckla den vägledning som finns på myndighetens hemsida vad gäller miljötillståndsprövning och anmälan. Av uppdraget framgår att vägledningen särskilt ska omfatta tydliggörande av processens steg i olika instanser, vilka aktörer som ingår i prövningen och deras roller samt hur överklagandeprocessen går till. Vägledningen ska också omfatta miljöprövning med gränsöverskridande miljöeffekter och bör kopplas till andra relevanta vägled-

⁶⁵ Se Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende länsstyrelserna, s. 16 och 17.

⁶⁶ Se Redovisning av uppdrag 3D4, regleringsbrev 2022, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, dnr 2885–2023.

⁶⁷ Se Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende länsstyrelserna, s. 16.

ningar t.ex. om miljöbedömningar och tillsyn.⁶⁸ Uppdraget redovisades till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) den 28 februari 2024.

Uppdrag om utvecklad vägledning för att underlätta för små och stora företag

I regleringsbrevet för Naturvårdsverket 2023 gav regeringen myndigheten i uppdrag att, tillsammans med Tillväxtverket, utveckla en vägledning på verksamt.se om reglerna för tillstånd och anmälan enligt miljöbalken och författningar som har meddelats med stöd av miljöbalken. Av uppdraget framgår att vägledningen ska vara ett verktyg som underlättar för verksamhetsutövare att avgöra om en planerad verksamhet är tillståndspliktig eller anmälningspliktig och om verksamheten kan antas innebära en betydande miljöpåverkan. Även relevant prövningsmyndighet bör framgå av vägledningen.⁶⁹ Uppdraget redovisades till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) den 28 februari 2024.

Uppdrag om effektivare prövning enligt miljöbalken

Domstolsverket har i regleringsbrevet för 2024 fått i uppdrag att genomföra åtgärder som gör tillståndsprövningen enligt miljöbalken mer effektiv och förutsebar i syfte att korta handläggningstiderna. I arbetet ingår att Domstolsverket ska utveckla e-tjänster för tillståndsansökningar enligt miljöbalken och att bidra med information till Naturvårdsverket i deras arbete med att ta fram och utveckla statistik inom området. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 29 december 2025.⁷⁰

Uppdrag att föreslå en ny miljörapporteringsportal

I länsstyrelsernas och Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2024 gav regeringen myndigheterna i uppdrag att ta fram ett förslag på en nationell digital lösning för inlämnande av miljörapportering.

⁶⁸ Se Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Naturvårdsverket, s. 9 och 10.

⁶⁹ Se Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Naturvårdsverket, s. 10.

⁷⁰ Se Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Sveriges Domstolar, s. 4.

Lösningen ska inledningsvis ersätta den nuvarande svenska miljörapporteringsportalen. Uppdraget omfattar att lämna förslag till de författningsändringar som behövs för förvaltningen av ett nytt system för miljörapportering och för kommuners och myndigheters informationsförsörjning. Uppdraget inkluderar även att lämna förslag till ansvarsfördelning gällande personuppgiftsansvar och informations säkerhet samt till förfarande för delning av information mellan myndigheterna, diarieföring och arkivering. Synpunkter ska inhämtas från berörda myndigheter och branschorganisationer. Naturvårdsverket ska senast den 29 februari 2025 redovisa uppdraget till Regeringskansliet. Länsstyrelsen i Jämtlands län ska samordna länsstyrelsernas deltagande i uppdraget och bidra till Naturvårdsverkets redovisning.

Uppdrag att effektivisera tillsyn och tillsynsvägledning och dialog med verksamhetsutövare

I länsstyrelsernas regleringsbrev för 2024 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att effektivisera myndigheternas tillsyn och tillsynsvägledningen enligt miljöbalken samt utveckla dialogen med verksamhetsutövare. Insatserna ska leda till en effektiv och ändamålsenlig tillsyn, inklusive en effektiv hantering av verksamhetsutövarnas anmälningar om ändring av miljöfarlig verksamhet. De ska också leda till en ändamålsenlig tillsynsvägledning, bidra till genomförandet av den nationella miljötillsynsstrategin samt ett ökat samarbete mellan länsstyrelserna. Insatserna bör utgå ifrån det arbete som påbörjats genom tidigare regleringsbrevsuppdrag om effektivitet och enhetlighet i tillsynsverksamheten. Uppgifter om länsstyrelsernas tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken ska senast den 15 februari varje år redovisas till Naturvårdsverket. Länsstyrelsen i Västernorrlands län ska samordna uppdraget och senast den 15 februari 2027 lämna en samlad redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet).

Uppdrag till länsstyrelserna att effektivisera tillståndsprövningen

I länsstyrelsernas regleringsbrev för 2024 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att vidta åtgärder som gör deras tillståndsprövning enligt miljöbalken mer effektiv och förutsebar, och som kortar handläggningstiderna. Länsstyrelserna ska också utveckla sitt arbete med att förenkla för verksamhetsutövarna i tillståndsprövsprocessen, och därmed öka näringslivets konkurrenskraft och främja den industriella klimatomställningen. I arbetet ingår att bidra med information till Naturvårdsverkets arbete med att ta fram och utveckla statistik, utveckla e-tjänster för tillståndsprövningar och utveckla samarbetet mellan länsstyrelserna, bl.a. för att hitta gemensamma arbetssätt och bedömningar som skapar en effektivare arbetsprocess. Insatserna bör också bidra till att länsstyrelserna delar kompetens och bistår varandra vid arbetstoppar. Insatserna bör utgå ifrån det arbete som påbörjats genom tidigare regleringsbrevsuppdrag om effektivitet och enhetlighet i prövningsverksamheten. Länsstyrelsen i Västra Götalands län ska samordna uppdraget och redovisningen. Uppdraget ska senast den 31 december 2024 delredovisas till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet). En samlad redovisning av uppdraget ska senast den 29 december 2025 lämnas till Regeringskansliet.

2.5 Betänkandets disposition

Betänkandet innehåller totalt 18 kapitel och följer den mall som finns för utformning av betänkanden. Inledningsvis finns en lista över de förkortningar som används i betänkandet och en sammanfattning av förslagen.

Därefter följer kapitel 1 med våra författningsförslag. Författningsförslagen är omfattande i antal. En stor andel utgörs av följdändringar på lag- och förordningsnivå i förhållande till våra huvudförslag. Huvudförslagen finns i första hand i miljöbalken, miljöprövningsförordningen och miljöbedömningsförordningen.

Kapitel 2 innehåller en redogörelse för våra direktiv, avgränsningen av vårt uppdrag, våra arbetsformer, andra utredningar och uppdrag av betydelse för vårt arbete samt några inledande utgångspunkter och begrepp.

I kapitel 3 finns en kortfattad beskrivning av de svenska miljömålen.

I kapitel 4 finns en kort beskrivning av hur miljöprövningen har gått till och reglerats historiskt i Sverige.

I kapitel 5 finns en redovisning av gällande rätt. Beskrivningen omfattar både aktuell internationell och nationell rätt.

I kapitel 6 redogör vi för vår internationella utblick mot två andra länders regelverk inom miljöprövningsområdet.

Kapitel 7 innehåller en beskrivning av de utmaningar vi har identifierat avseende nuvarande krav på tillstånds- och anmälningssplikt för miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter.

Kapitel 8 innehåller en beskrivning av hur lång tid dagens miljöprövning tar utifrån tillgänglig statistik.

Kapitel 9 innehåller en beskrivning av de utmaningar vi har identifierat avseende det miljöbedömningsförfarande.

Kapitel 10 innehåller en beskrivning av prövningen av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter. Beskrivningen omfattar prövningen i första instans och avser både processuella och materiella frågor.

I kapitel 11 finns en beskrivning av organisationen för prövning av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter i första instans.

I kapitel 12 finns en beskrivning av de utmaningar vi har identifierat avseende verksamhetsutövers egenkontroll och tillsynsmyndigheternas tillsyn över miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter.

Kapitel 13 innehåller en beskrivning av utmaningarna avseende finansiering av och avgifter för miljöprövning.

I kapitel 14 återfinns våra samlade överväganden och förslag. Vi har valt att placera dem samlat eftersom det fråga är om en sammanhållen process och inte separata delfrågor.

I kapitel 15 behandlas frågor om ikraftträdande och övergångsbestämmelser för våra förslag.

Kapitel 16 innehåller vår konsekvensbeskrivning av förslagen.

Kapitel 17 innehåller författningskommentaren.

Slutligen finns i kapitel 18 en översättningsnyckel mellan nuvarande bestämmelser om miljöprövning och de föreslagna nya bestämmelserna i 20 kap. miljöbalken och miljöprövningsförordningen.

Till betänkandet finns bifogat 2 särskilda yttranden, våra utredningsdirektiv och en bilaga kopplad till beräkningar i konsekvensutredningen.

3 Miljömålen

3.1 Kapitlets innehåll

I våra utredningsdirektiv framgår att utredningen särskilt ska redovisa hur de lämnade förslagen kan förväntas påverka möjligheten att nå de miljömål som riksdagen har fastställt, inklusive det långsiktiga klimatmålet till 2045. Av direktiven framgår vidare att ett av syftena med utredningen är att främja en effektiv industriell klimatomställning, vilket bidrar till att klimat- och miljömålen kan nås.¹

I detta kapitel beskriver vi kortfattat både miljö- och klimatmålen, några statliga myndigheters roller för att nå målen samt regeringens bedömning av måluppfyllelsen.

3.2 Tre nivåer i miljömålsstrukturen

Målstrukturen för miljöarbetet omfattar tre nivåer: generationsmål, miljö kvalitetsmål och etappmål.

Det övergripande målet för miljöpolitiken – det s.k. *generationsmålet* – är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Enligt regeringen förutsätter det en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang.²

Miljö kvalitetsmålen anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. För närvarande finns 16 miljö kvalitetsmål.

Etappmålen anger steg på vägen till miljö kvalitetsmålen och generationsmålet.

Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen fastställs av riksdagen. Det ska enligt regeringen ge en tyngd och stabilitet åt systemet och

¹ Se dir. 2023:78 s. 11.

² Se prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377.

skapa förutsättningar för långsiktig planering för samhällets aktörer. Vad gäller etappmålen är huvudinriktningen att de beslutas av regeringen. Det ska ge flexibilitet i systemet. I propositionen *Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete* anger regeringen dock att etappmål av stor vikt eller komplexitet bör fastställas av riksdagen.³

Sedan riksdagen beslutade om miljö kvalitetsmålen 1999 och det nuvarande generationsmålet fastställdes 2010 har regering och riksdag vid ett antal tillfällen preciserat vissa av miljö kvalitetsmålen och beslutat om olika etappmål.

3.2.1 Generationsmålet

Generationsmålet beslutades av riksdagen 2010. Det är ett inriktningsmål som ska vara vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Regeringen har preciserat det övergripande generationsmålet med ett antal strecksatser som ska ge vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs. Generationsmålet innebär att miljöpolitiken ska inriktas mot att:

- ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och att deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad,
- den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart,
- människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas,
- kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen,
- en god hushållning sker med naturresurserna,
- andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön, och
- konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

³ Se prop. 2009/10:155 s. 20.

Strecksatserna är övergripande för alla miljö kvalitetsmål och är avsedda att säkerställa att tvärsektoriella frågor integreras i miljömålssystemet. De ska därför ingå som kriterier när förutsättningsarna för att nå miljö kvalitetsmålen bedöms och i de konsekvensanalyser som görs för de strategier med etappmål och åtgärder som föreslås för att nå målen. Strecksatserna kan också vara utgångspunkter när målövergripande etappmål och indikatorer tas fram.⁴

3.2.2 Miljö kvalitetsmålen

Riksdagen har antagit 16 miljö kvalitetsmål som anger vilket miljö tillstånd som ska uppnås inom en generation. Varje miljö kvalitetsmål har preciseringar för att tydliggöra innebörden av vad som ska uppnås. Miljö balkens mål om främjande av en hållbar utveckling har konkretiserats i miljö kvalitetsmålen och ger vägledning vid tillämpning av balken. Miljö kvalitetsmålen med preciseringarna ska vägleda nationella myndigheter, länsstyrelser, kommuner och andra aktörer i miljö arbetet.⁵

De 16 miljö kvalitetsmålen och riksdagens definition av dem är:

- **Begränsad klimatpåverkan:** Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.
- **Frisk luft:** Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.
- **Bara naturlig försurning:** De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

⁴ Se prop. 2009/10:155 s. 21.

⁵ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 8.

- **Giftfri miljö:** Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.
- **Skyddande ozonskikt:** Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.
- **Säker strålmiljö:** Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.
- **Ingen övergödning:** Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.
- **Levande sjöar och vattendrag:** Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kultur- miljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.
- **Grundvatten av god kvalitet:** Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.
- **Hav i balans samt levande kust och skärgård:** Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.
- **Myllrande våtmarker:** Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

- **Levande skogar:** Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.
- **Ett rikt odlingslandskap:** Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.
- **Storslagen fjällmiljö:** Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.
- **God bebyggd miljö:** Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.
- **Ett rikt växt- och djurliv:** Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

3.2.3 Etappmål

För att underlätta möjligheterna att nå generationsmålet och miljö-kvalitetsmålen har regeringen fastställt etappmål inom en rad prioriterade områden. Etappmålen ska i regel vara målövergripande och fungera som steg på vägen för att inom en generation skapa förut-

sättningar för att nå ett eller flera miljökvalitetsmål.⁶ För närvarande finns sammanlagt 19 etappmål inom områdena avfall, cirkulär ekonomi, farliga ämnen, hållbar stadsutveckling, klimat, luftföroreningar och minskat matsvinn.⁷

De flesta etappmålen beslutas som nämnts av regeringen, men då det finns särskilda skäl beslutas de av riksdagen. Det gäller klimatmålen. Riksdagen beslutade 2017 om ett klimatpolitiskt ramverk som bl.a. innehåller etappmål i miljömålssystemet. Dessa presenteras i avsnittet nedan.

3.2.4 Klimatmål

Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre senast år 2045 än utsläppen år 1990. De kvarvarande utsläppen ned till noll kan uppnås genom så kallade kompletterande åtgärder. För att nå målet får även avskiljning och lagring av koldioxid av fossilt ursprung räknas som en åtgärd där rimliga alternativ saknas.

Vid beräkning av utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium omfattas inte utsläpp och upptag från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF).

Ettappmålen mot det långsiktiga målet inkluderar växthusgasutsläpp i den så kallade icke-handlande sektorn (växthusgaser som omfattas av EU:s ansvarsfördelning). Utsläpp av växthusgaser som omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter är inte inkluderade i etappmålen. Ettappmålen är:

- Utsläppen år 2030 bör vara 63 procent lägre än utsläppen år 1990.
- Utsläppen år 2040 bör vara 75 procent lägre än utsläppen år 1990.

Det finns också ett särskilt etappmål för transportsektorn. Utsläppen från inrikes transporter, förutom inrikesflyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010. Klimatmålet för inrikestransporter konkretiserar den tidigare politiska prioriter-

⁶ Se prop. 2009/10:155 s. 34.

⁷ Se www.sverigesmiljomal.se (hämtad 2023-10-24).

ingen om att den svenska fordonsflottan ska vara fossiloberoende till 2030.⁸

Klimatmålen antogs i samband med att klimatlagen (2017:720) infördes 2017. Lagen innehåller grundläggande bestämmelser om regeringens klimatpolitiska arbete. Det fastställs bl.a. att regeringens klimatpolitiska arbete ska utgå från det långsiktiga, tidssatta utsläppsmål som riksdagen har fastställt. Regeringen ska sätta de övriga utsläppsminskningsmål som behövs för att nå det långsiktiga målet. I lagen finns också bestämmelser om vilken information som ska lämnas till riksdagen. I det ingår bl.a. att regeringen vart fjärde år ska ta fram en klimatpolitisk handlingsplan.

Vad gäller växthusgasutsläpp är Sverige även bunden av EU:s klimatlagstiftning. Unionens klimatpolitik har skärpts de senaste åren. Målen i unionens klimatlag är att EU når klimatneutralitet senast 2050 för att därefter ha negativa nettoutsläpp, samt att unionens nettoutsläpp (utsläpp minus kolinlagring) 2030 är minst 55 procent lägre än 1990. Lagkraven riktar sig dels till de stora energi- och industrianläggningarna och flygbolagen inom unionen, dels till medlemsstaterna. De krav som riktas mot Sverige är till viss del i nivå med, och i vissa fall mer långtgående, än de som följer av de nationella klimatmålen. Bland annat innebär EU-lagstiftningen att Sverige måste öka nettoinlagringen av kol i skog och mark fram till 2030.⁹

3.3 Myndigheternas roll i miljömålssystemet

Miljömålssystemet ska fungera som en struktur för en systematisk uppföljning som ska ligga till grund för strategiska åtgärdsprogram. En rad myndigheter har utpekade roller och ansvar i miljöarbetet. Totalt har 26 nationella myndigheter och länsstyrelserna på statlig regional nivå ett instruktionsenligt uppdrag att bidra till att miljömålen nås och, om det behövs, föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling. Nio av dessa (Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Läkemedelsverket, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Strålsäkerhetsmyndigheten och Sveriges

⁸ Se prop. 2016/17:146; bet. 2016/17: MJU24, rskr. 2016/17:320.

⁹ Se ESO:s rapport *Temperaturhöjning i klimatpolitiken – en ESO-rapport om EU:s nya lagstiftning i svensk kontext*. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2023:7.

geologiska undersökning) har dessutom i uppdrag att samordna uppföljning och utvärdering av enskilda miljökvalitetsmål.¹⁰

Naturvårdsverket har en central roll i miljöarbetet. I myndighetens instruktion framgår bl.a. att Naturvårdsverket ska vara pådrivande, stödjande och samlande vid genomförandet av miljöpolitiken. Naturvårdsverket ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljökvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling. Vidare ska myndigheten främja en hållbar utveckling med utgångspunkt i generationsmålet och miljökvalitetsmålen och därmed bidra till genomförandet av Agenda 2030.

Vad gäller tillståndsprövningar har Naturvårdsverket ett instruktionsenligt uppdrag att delta i miljöprövningar som gäller frågor som är principiellt viktiga eller har stor betydelse för miljön. Vidare anges att myndigheten inom sitt ansvarsområde särskilt ska bevaka allmänna miljöintressen i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas och som handläggs hos myndigheter och domstolar samt lämna Naturvårdsverkets synpunkter tidigt i processen. Vi beskriver Naturvårdsverkets ansvar och roll i tillståndsprövningar närmare i kapitel 11.

Vid införandet av miljöbalken bedömde regeringen att Naturvårdsverket bör få ett övergripande ansvar för att följa upp att balkens mål uppfylls.¹¹ Myndigheten genomför kontinuerligt utvärderingar av det nationella miljöarbetet och har även i uppdrag att inom miljömallsystemet vägleda berörda myndigheter i deras arbete med genomförande och uppföljning. Myndigheten har även vissa utpekade ansvar att lämna underlag i enlighet med de krav som klimatlagen ställer.

3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

I budgetpropositionen för 2025 konstaterar regeringen att befintliga och beslutade åtgärder, både nationella och internationella, inte räcker för att nå de flesta av miljömålen trots att många och viktiga insatser har genomförts. Bedömningen baseras på den årliga upp-

¹⁰ Se www.sverigesmiljomal.se (hämtad 2023-10-24).

¹¹ Se prop. 1997/98:45 s. 577.

följning av miljömålen som redovisades 2024 och på den fördjupade utvärderingen av arbetet med att nå miljömålen från 2023.

Sammantaget bedöms att miljö kvalitetsmålet Skyddande ozonskikt kommer att uppnås. Tre miljö kvalitetsmål bedöms vara nära att uppnås: Frisk luft, Giftfri miljö och Säker strålmiljö. Tolv miljö kvalitetsmål bedöms inte kunna uppnås med nuvarande beslutade och planerade styrmedel. Bortsett från miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö har det inte gjorts någon ny bedömning av måluppfyllelsen jämfört med förra året.

För sju av de tolv miljö kvalitetsmål som inte bedöms kunna uppnås går det inte att bedöma om utvecklingstrenden är positiv eller negativ. Utvecklingstrenden för miljö kvalitetsmålet Bara naturlig försurning bedöms vara positiv. Utvecklingstrenderna för miljö kvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan, Ett rikt växt- och djurliv, Levande skogar och Storslagen fjällmiljö bedöms vara negativ.¹²

¹² Se prop. 2024/25:1 Utgiftsområde 20, s. 13 och 14.

4 Miljöprövning i ett historiskt perspektiv

4.1 Kapitlets innehåll

I detta kapitel redovisar vi på en övergripande nivå hur miljöprövning har hanterats och reglerats historiskt i Sverige. Termen miljöprövning används i detta sammanhang som benämning på en administrativ prövning av omgivningspåverkan från verksamheter och åtgärder. Syftet med redovisningen är att visa hur lagstiftningen kring miljöprövning har utvecklats över tid. Redovisningen innehåller en översiktlig beskrivning av äldre regelverk. All tidigare reglering är inte redovisad, utan ett urval har gjorts dels för att skapa överblick, dels utifrån ett fokus på de bestämmelser som är mest relevanta i förhållande till vårt uppdrag.

Vid beskrivningen av äldre bestämmelser har vissa äldre termer ersatts med modernare för en ökad förståelse vid jämförelse med senare reglering.

4.2 Sammanfattning

Frågor med koppling till miljöprövning har historiskt förekommit inom ramen för olika regelverk, men det var först när miljöskyddslagen (1969:387) trädde i kraft den 1 juli 1969 som Sverige fick en sammanhållen lagstiftning till skydd mot vattenföroreningar, luftföroreningar, buller, strålning och andra typer av störningar. Genom miljöskyddslagen inrättades också en ny central prövningsmyndighet, Koncessionsnämnden för miljöskydd, med uppgift att förpröva verksamheter som medförde nyssnämnda störningar, s.k. immissioner. De verksamheter som omfattades av miljöskyddslagen fick

benämningen ”miljöfarlig verksamhet”, dvs. i första hand industrier och avloppsutsläpp från tätorter.

En medvetenhet hade dock funnits länge om att miljöstörningar var samhällsproblem som ökade i takt med samhällets utveckling och det fanns också spridda regleringar om detta i olika författningar. Regleringarna hade under århundraden vuxit fram efter två principiellt skilda linjer – en civilrättslig och en offentligrättslig.

Utefter den civilrättsliga linjen var det, med en förenklad beskrivning, fastighetsägarens rätt i förhållande till omgivande fastigheters ägare som präglade rättsutvecklingen alltsedan medeltiden och långt in på 1900-talet. Genom domstolspraxis i tvister om störningar grannar emellan utvecklades en oskriven reglering som inte förrän på 1970-talet kom till uttryck i de s.k. grannelagsreglerna i 3 kap. jordabalken. På den civilrättsliga linjen hade dessförinnan kommit viss reglering om möjlighet att få till stånd förprövning av verksamhet som kunde komma att inverka på annans fastighet. Tanken med denna reglering var närmast att skapa en trygghet för verksamhetsutövaren så att tvister med t.ex. grannar om störningar från verksamheten förebyggdes.

En mera offentligrättsligt präglad grundtanke om behov av en generell förhandsprövning med hänsyn till det allmänna hälsoskyddet började växa fram först under senare delen av 1800-talet och i början av 1900-talet som en effekt av industrialisering och växande tätorter. Det behövdes helt enkelt någon form av prövning för att bedöma möjligheterna från allmänna utgångspunkter att tillåta och kontrollera olika omgivningspåverkande företeelser.

I 1880 års vattenrättsförordning respektive 1874 års hälsovårdsstadga framträder den civilrättsliga grundtanken i den förstnämnda författningen och den offentligrättsliga grundtanken i den andra.

Nedan redovisas i viss tidsmässig kronologi rättsutvecklingen beträffande det som kan benämnas miljöprövning.

4.3 1800-talet¹

Den äldsta miljötillståndsregleringen från början av 1800-talet avsåg förprovning av vattenverk och uppdämning av vatten.

Några år senare infördes regler om förprovning inför anläggande av fabriker, manufakturverk, stamp- och valsverk, husbehovssåg och husbehovskvarnar.

Först i mitten av 1800-talet infördes regler med krav på förprovning även när vatten utnyttjades så att det uppkom skada men på annat sätt än genom uppdämning.

Under slutet av 1800-talet infördes krav på att vattendrag inte fick bebyggas så att det genom uppdämning eller på annat sätt uppkom men för ägare av jord, vattenverk eller annan egendom. En undantagsregel infördes dock för industrin, för det fall uppdämnings-skadan på jord var ringa i förhållande till företagets nytta. Syftet med denna regel var att den industriella utvecklingen inte skulle hämmas. Att ändra eller uppföra ny damm krävde enligt förordningen (1880 års vattenrättsförordning) tillstånd av domstol. I dessa mål förordnades någon föra talan för det allmännas intressen i tillståndsmål vid domstolen. Rättegången skulle kungöras i kyrkan i den församling där berört vattendrag drog fram samt i församlingar som angränsade till vattendraget.

På hälsovårdsområdet tillkom främst bestämmelser av tillsynskaraktär inriktade på bekämpandet av farsoter, men i viss mån även föreskrifter rörande omgivningshygienen, särskilt i städer och andra tätorter.

4.4 1900-talet

I början av 1900-talet började tankar om ett förprovningssystem i form av koncession framskymta allt tydligare i olika utredningsförslag. I och med införandet av 1918 års vattenlag infördes systemet med tillståndsprövning av vattenfrågor vid vattendomstol. Vattendomstolarna bestod av en vattenrättsdomare, en teknisk ledamot och två nämndemän. Som andra instans fanns Vattenöverdomstolen (vid Svea hovrätt) och som tredje instans Högsta domstolen. Syftet

¹ Se Robert Nordh, Talerätt i miljömål, Iustus förlag, 1999 och Henrik Svensson, Tillståndsprövningen i Sverige, 2003.

med inrättandet av vattendomstolarna var inledningsvis i första hand att underlätta vattenkraftsutbyggnaden.

År 1932 etablerade staten den så kallade Undersöknings- och försöksanstalten för god vattenmiljö i sjöar och vattendrag. Något år därefter kopplades även en tillsynsverksamhet till anstalten.

År 1942 trädde nya regler i vattenlagen i kraft. Dessa innebar en viktig förändring vad gällde klargörandet av möjligheterna att få tillstånd av myndigheter för *utsläpp i vatten*. Villkoren skulle ta hänsyn till både de skador som utsläppen hade på miljön och andra intressen samt till kostnaderna för skyddsåtgärder (att jämföra med rimlighetskravet i dagens miljöbalk). Ansvarig tillsynsmyndighet var Fisketillsynsmyndigheten. Fisketillsynsmyndigheten var ålagd att granska anmälningar om nya industriella verksamheter som förde med sig vattenföroreningar, inspektera dessa, samt följa den teknologiska utvecklingen kopplad till möjligheterna att reducera sådan förorening.

Under tidigt 1900-tal lades även förslag till bl.a. ett koncessions-system för prövning av *utsläpp till luft*, men de successivt återkommande försöken att åstadkomma åtgärder mot luftföroreningar ledde ingen vart förrän på 1960-talet.² År 1963 bildades den statliga Luftvårdsnämnden och år 1966 bildades Institutet för vatten och luftvårdsforskning (IVL). Ett år senare bildades Naturvårdsverket och 1969 beslutades miljöskyddslagen. Lagen var i stort en kodifiering av tidigare oreglerad immissionsrätt. Tillståndsprövningen sköttes till en början främst av den nyinrättade Koncessionsnämnden för miljöskydd. Koncessionsnämnden för miljöskydd fastställde de miljökrav som skulle gälla för att en viss mer omfattande miljöfarlig verksamhet skulle få bedrivas. Vid avgörandet av varje ärende bestod nämnden av en jurist (hovrättsråd med erfarenhet av vattenmål), en ledamot med erfarenheter av industriell verksamhet och en med erfarenhet av kommunal verksamhet samt en ledamot med sakkunskap inom naturvetenskap eller tekniska frågor. Nämnden arbetade under lång tid med fyra och sedan fem sådana sammansättningar vilka inom myndigheten benämndes avdelningar. Ordförande på varje avdelning var ett hovrättsråd med erfarenhet som vattendomare. Koncessionsnämndens förhandlingar, när ärenden inte avgjordes efter föredragning, var öppna för allmänheten, som också hade möjlighet att framföra sina synpunkter. Nämnden arbe-

² Se SOU 1993:27 s. 175–179.

tade i domstolsliknande former och hade ett arbetssätt som mycket liknade vattendomstolarnas.

Från 1981 anförtroddes även länsstyrelserna att sköta viss tillståndsprövning. Länsstyrelsens del i prövningen blev dock sedan allt större bl.a. genom förändringar i prövningssystemet 1989 och 1994. År 1989 skedde en översyn av förprövningssystemet och då ersattes tillståndsplikten för ett stort antal verksamheter med anmälningsplikt. Samtidigt tog länsstyrelserna över en del av Koncessionsnämndens tillståndsprövning.

År 1983 ersatte en ny vattenlag den äldre vattenlagen från 1918. I betänkandet som låg till grund för den nya vattenlagen föreslogs en omläggning av den sammanhållna prövningen vid vattendomstolar.³ Förslaget innebar att tillståndsfrågorna skulle prövas i administrativ ordning av regeringen, Koncessionsnämnden för miljöskydd och länsstyrelserna. Storleken på företaget, vars verksamhet tillståndsprövades, skulle avgöra vilken myndighet som skulle sköta tillståndsprövningen i det enskilda fallet. Regeringen beslöt dock att behålla det gamla systemet för tillståndsprövning av vattenfrågor, dvs. vattendomstolarna skulle även i fortsättningen pröva samtliga frågor om tillåtlighet, tillstånd, ersättningar och andra villkor, med undantag för de tillåtlighetsfrågor som skulle prövas av regeringen. Argumenten för att behålla det gamla prövningssystemet var bl.a. att det var mer effektivt och gick snabbare om man hade en mer sammanhållen prövning.

I slutet av 1980-talet kom miljöskyddsförordningen i vilken verksamheter delades in i A-, B- och C-verksamheter, där A- och B-verksamheter var tillståndspliktiga och C-verksamheter var anmälningspliktiga. Koncessionsnämnden och länsstyrelsen fick i uppgift att tillståndspröva de ärenden enligt miljöskyddslagen som inte prövades av regeringen.⁴ När Koncessionsnämnden handlade ärendet skulle Naturvårdsverket, länsstyrelsen och kommunala nämnden få möjlighet att yttra sig. Om det i stället var länsstyrelsen som handlade ärendet skulle den kommunala nämnden få denna möjlighet. Koncessionsnämndens ledamöter utsågs av regeringen medan länsstyrelsens utsågs av landstinget. Reglerna för hur man skulle pröva tillstånd var desamma för både Koncessionsnämnden och länsstyrelserna.

³ Se prop. 1997/98:45 s. 454.

⁴ Se prop. 1997/98:45 s. 451.

År 1991 beslutade riksdagen att alla miljölagar skulle samlas i en miljöbalk. Efter förslag från Miljöbalkskommittén 1996 och beslut av riksdagen trädde miljöbalken i kraft 1999. Det avgörande syftet med införandet av miljöbalken var att den tidigare splittrade lagstiftningen på miljöområdet skulle samlas i en lag. Avsikten var att både de materiella och processuella reglerna skulle integreras i så stor utsträckning som möjligt. För att möjliggöra denna integration var det nödvändigt att även göra en förändring av provningssystemet. Enligt regeringens proposition borde följande krav ställas på provningssystemet.⁵

1. Europakonventionens krav på domstolsprövning ska uppfyllas.
2. Användningen av rättsprovningssystemet ska begränsas.
3. Regeringen ska avlastas när det gäller provningen av överklaganden i mer traditionella förvaltningsärenden.
4. Förfarandet ska vara rättssäkert.
5. Instansordningen ska vara så enkel som möjligt.
6. Provningssystemet ska vara effektivt.
7. Provningssystemet ska inte medföra stora kostnadsökningar.

I samband med att miljöbalken trädde i kraft ersattes Koncessionsnämnden för miljöskydd och vattendomstolarna med miljödomstolar. Miljödomstolarna prövade mål om bl.a. miljöfarlig verksamhet, vattenverksamhet, ersättning för miljöskador, frågor om solidariskt ansvar när fler vållat miljöskador och inlösen av egendom. Miljödomstolarna prövade även – efter överklagande – länsstyrelses och annan myndighets beslut som meddelats med stöd av miljöbalken. En miljödomstols dom eller beslut överklagades till Miljööverdomstolen, som var en avdelning inom Svea hovrätt.

I samband med att miljöbalken trädde i kraft inrättades även miljöprovningssdelegationer som särskilda beslutsorgan för länsstyrelsernas tillståndsprövning. Avsikten med inrättandet var att ge länsstyrelserna möjlighet att effektivisera sin prövning, att skilja prövningen från länsstyrelsens övriga roller och att ge den fastare former för att säkerställa att tillståndsprövningen vid samtliga länsstyrelser uppfyllde höga krav på rättssäkerhet. En del i detta var

⁵ Se prop. 1997/98:45 del 3 s. 484.

också införandet av flera processuella regler som även gällde för prövningsförfarandet i domstol. Genom att reglera formerna för beslutsfattandet och lägga vikt vid den juridiska hanteringen skulle en viktig källa till osäkerhet kunna elimineras. Reglerna syftade också till att garantera att inte något tillståndsärende skulle handläggas och avgöras utan medverkan av en tillräckligt erfaren jurist.⁶

Med Sveriges inträde i Europeiska unionen 1995 följde ett stort antal nya bestämmelser på miljöområdet. Vid tillkomsten av miljöbalken var t.ex. föregångare till MKB-direktivet⁷ en central rättsakt vid utformningen av de svenska reglerna om miljökonsekvensbeskrivningar. Likaså fick direktiv om utsläpp till vatten⁸ samt om skydd av grundvatten⁹ betydelse. Även föregångaren till industriutsläpps-direktivet, det s.k. IPPC-direktivet¹⁰, fick tydligt genomslag i miljöbalkens regelsystem om miljöprövning. Det integrerade synsätt för miljöhantering som introducerades inom EU med IPPC-direktivet innebar ett avsteg från det tidigare dominerande sektoriella synsättet där man behandlade varje sektor för sig. Det nya var att alla miljöaspekter skulle prövas i ett sammanhang i stället för att de olika miljöområdena luft, vatten och mark skulle behandlas vart och ett för sig. Målet var att uppnå en hög skyddsnivå för miljön som helhet och motverka att föroreningar förs över från en del av miljön till en annan. Det integrerade synsättet var för svensk del inte någon nyhet eftersom det ansågs vara infört redan genom miljöskyddslagen 1969.¹¹ Genom IPPC-direktivet slogs även vissa grundläggande principer fast. En av dessa var principen om bästa tillgängliga teknik.

Även EG-direktiv med miljökvalitetsnormer för luft och vatten och till skydd för olika arter och områden infördes. Läs mer om tillämplig EU-rätt i kap. 5.

⁶ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 470–473.

⁷ Se rådets direktiv 85/337/EEG av den 27 juni 1985 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt.

⁸ Se rådets direktiv 76/464/EEG av den 4 maj 1976 om förorening genom utsläpp av vissa farliga ämnen i gemenskapens vattenmiljö.

⁹ Se rådets direktiv av den 17 december 1979 om skydd för grundvatten mot förorening genom vissa farliga ämne.

¹⁰ Se rådets direktiv 96/61/EG av den 24 september 1996 om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar (IPPC-direktivet).

¹¹ Se prop. 2012/13:35.

4.5 Tidigt 2000-tal

De ändringar som har gjorts av miljöbalken under 2000-talet har i stor utsträckning varit en följd av nya och reviderade EU-förordningar och EU-direktiv, men också till följd av annan internationell rätt. År 2004 trädde exempelvis nya bestämmelser om miljöbedömningar av planer och program i kraft i 6 kap. miljöbalken som en följd av SMB-direktivet och protokollet till Esbokonventionen om strategiska miljöbedömningar. Även bestämmelserna om avfall har uppdaterats sedan avfallsdirektivet beslutades 2008.

Även vissa organisatoriska förändringar har genomförts. Efter förslag i propositionen *Mark- och miljödomstolar*¹² beslutade riksdagen 2011 att miljödomstolarna och de tidigare fastighetsdomstolarna skulle läggas samman till fem nya mark- och miljödomstolar. Samtidigt föreslogs att Miljööverdomstolen skulle byta namn till Mark- och miljööverdomstolen.

En annan organisatorisk förändring var att prövningen koncentrerades till 12 länsstyrelser i juni 2012. En prövning hos färre miljöprövningsdelegationer bedömdes ge bättre förutsättningar för en enhetlig rättstillämpning. Det bedömdes också finnas anledning att överväga ett ytterligare tydliggörande av miljöprövningsdelegationernas och länsstyrelsernas olika roller vid prövningen och beredningen av tillståndsärenden. Detta mynnade ut i den särskilda förordningen om miljöprövningsdelegationer som ersatte de tidigare bestämmelserna i länsstyrelseinstruktionen om delegationens uppgifter, sammansättning m.m.¹³

Utöver frågor om genomförande av internationell rätt har flera utredningar under det senaste decenniet sett över behovet av ändringar både avseende miljöbalkens bestämmelser om tillståndsprövning och organisationen för tillståndsprövningen. Läs mer om detta i avsnitt 2.4.2.

¹² Se prop. 2009/10:215.

¹³ Se prop. 2009/10:215 s. 95–98.

5 Gällande rätt

5.1 Kapitlets innehåll

I det här kapitlet redogör vi på en övergripande nivå för dagens bestämmelser med koppling till miljöprövning. Redogörelsen avser både svensk rätt, EU-rätt och annan internationell rätt.

Inom den nationell rätten beskriver vi i första hand vilka bestämmelser i miljöbalken och tillhörande förordningar som tillämpas vid miljöprövning. Vi nämner också kort kopplingen till annan relevant lagstiftning.

Inom den internationella rätten beskriver vi på en övergripande nivå de rättsakter som är mest relevanta i förhållande till miljöprövning ur ett processuellt perspektiv. Sådana bestämmelser finns i Esbokkonventionen¹, Århuskonventionen², EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial³, EU-förordningen om netto-

¹ FN/ECE:s Esbokkonvention från 1991 om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang.

² FN/ECE:s konvention från 1998 om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till överprövning i miljöfrågor.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial och om ändringar av förordningarna (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 och (EU) 2019/1020.

nollteknik⁴, MKB-direktivet⁵, Industriutsläppsdirektivet⁶, Seveso-direktivet⁷ och förnybartdirektivet⁸ inklusive Red III⁹.

Vi beskriver också kortfattat hur de nämnda direktiven är genomförda i svensk rätt.

En fördjupad beskrivning av gällande rätt finns i relevanta delar tillsammans med beskrivningen av identifierade utmaningar i kapitel 7–13.

5.2 Nationell rätt

5.2.1 Miljöbalken

Miljöbalken innehåller ett stort antal bestämmelser med koppling till miljöprovning. Med miljöprovning avser vi då de bestämmelser som reglerar krav på provning av verksamheter och åtgärder inför att de ska få bedrivas eller vidtas. Sådana bestämmelser finns i den inledande portalparagrafen i 1 kap. 1 § miljöbalken som syftar till att främja en hållbar utveckling, de inledande allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och de grundläggande hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken. Vid miljöprovningen ska också bestämmelserna om miljö kvalitetsnormer i 5 kap., miljöbedömningar i 6 kap. och skydd av områden och arter i 7 respektive 8 kap. miljöbalken tillämpas. Kraven på tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarliga verksamheter framgår av 9 kap. Motsvarande krav för vattenverksamheter framgår av 11 kap. miljöbalken. Om frågor om avfallshantering ingår i provningen ska också 15 kap. miljöbalken tillämpas. Slutligen finns processuella bestämmelser för

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 av den 13 juni 2024 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724.

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU.

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar).

⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG.

⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor.

⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/2413 av den 18 oktober 2023 om ändring av direktiv (EU) 2018/2001, förordning (EU) 2018/1999 och direktiv 98/70/EG vad gäller främjande av energi från förnybara energikällor, och om upphävande av rådets direktiv (EU) 2015/652.

prövningen i kap. 16–25 miljöbalken. Dessa bestämmelser ser olika ut beroende på om miljöprövningen sker på kommunal nivå, vid länsstyrelse eller i domstol. För prövning av verksamheter och åtgärder vid mark- och miljödomstol som första instans finns specialregler för förfarandet i 22 kap. miljöbalken.

Nedan beskriver vi ett antal av dessa bestämmelser närmare. Vi beskriver också kort miljöbalkens bestämmelser om avgifter för prövningen och bestämmelserna om tillsyn enligt miljöbalken.

De allmänna hänsynsreglerna

I 2 kap. miljöbalken finns balkens centrala bestämmelser om hänsyn till människors hälsa och miljön. Bestämmelserna är, som huvudregel, tillämpliga på alla verksamheter och åtgärder som prövas enligt miljöbalken, men också vid prövning exempelvis enligt väglagen (1971:948) och lagen (1995:1649) om byggande av järnväg. Det förutsätts således inte att en verksamhet är miljöfarlig för att bestämmelserna ska bli tillämpliga.¹⁰ Hänsynsreglerna kan exempelvis läggas till grund för föreläggande och förbud enligt tillsynsbestämmelserna i 26 kap. miljöbalken (se 26 kap. 9 § MB).

Hänsynsreglerna omfattar exempelvis ett kunskapskrav (2 kap. 2 § MB), en försiktighetsprincip (2 kap. 3 § MB), en produktvalsprincip (2 kap. 4 § MB), en hushållnings- och kretsloppsprincip (2 kap. 5 § MB), val av plats (2 kap. 6 § MB) och en rimlighetsavvägning (2 kap. 7 § MB).

Hänsynsreglerna utgör också allmänna handlingsnormer för alla och envar. De slår fast vissa riktlinjer för hur hälso- och miljörisiker ska motverkas, varvid en avvägning ska ske mot andra allmänna och enskilda intressen. Denna avvägning kommer särskilt till uttryck i skälighetsregeln i 2 kap. 7 § miljöbalken, som innebär att ekonomiskt orimliga krav inte får ställas. I förarbetena påpekas att kraven inte får medföra orimlig olägenhet och orimligt intrång i den personliga valfriheten. Vidare framhålls att även andra typer av avvägningar kan göras, t.ex. mellan å ena sidan kortsiktigt effektiva åtgärder för att förebygga olyckor, å andra sidan mera långsiktiga konsekvenser för den yttre miljön.¹¹

¹⁰ Se Bengtsson m.fl., Miljöbalken (1 juni 2023, JUNO) kommentaren till 2 kap.

¹¹ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 207 och del 2 s. 252.

I 2 kap. 9 § finns en stoppregel. Med stöd av bestämmelsen kan både ny verksamhet förhindras och pågående verksamhet förbjudas.¹² Även tillståndsgiven verksamhet kan förbjudas (jfr 24 kap. 3 § MB). Det finns ingen ersättningsregel knuten till förbud enligt denna paragraf. Regeringen har bedömt att den möjlighet som stoppregeln ger att hindra olägenhet av den grad som avses måste vara ett sådant angeläget allmänt intresse som kan motivera inskränkningar i rätten att använda mark eller byggnad utan att den skadelidande kan kräva ersättning.¹³ Regeringen kan i undantagsfall medge dispens från förbudet.

De utmaningar vi har identifierat i relation till hänsynsbestämmelserna framgår av avsnitten 7.5.4 och 10.3.

Bestämmelser om miljöbedömningar

I 6 kap. miljöbalken finns bestämmelser om miljöbedömningar. Kapitlet är indelat i två delar där den första delen innehåller bestämmelser om identifiering, beskrivning och bedömning av miljöeffekter vid planering av och beslut om planer och program, s.k. strategiska miljöbedömningar (3–19 §§). Dessa bestämmelser är en följd av kraven i SMB-direktivet¹⁴. Den andra delen innehåller bestämmelser om identifiering, beskrivning och bedömning av miljöeffekter för verksamheter och åtgärder, s.k. specifika miljöbedömningar (21–45 §§). Dessa bestämmelser är en följd av kraven i MKB-direktivet (se beskrivning i avsnitt 5.3.5). I båda situationerna finns bestämmelser om hur samråd ska gå till vid gränsöverskridande miljöpåverkan (13, 14, 33 och 34 §§). Dessa bestämmelser är också en följd av kraven i Esbokonventionen (se beskrivning i avsnitt 5.3.1).

I 6 kap. miljöbalken finns också bestämmelser om samordning med andra miljöbedömningar (46 §) och särskilda bestämmelser om en s.k. liten miljökonsekvensbeskrivning (47 §). Bestämmelserna i kapitlet kompletteras av bestämmelser i miljöbedömningsförordningen (2017:966).

¹² Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 237 och del 2 s. 26.

¹³ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 239.

¹⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan.

De utmaningar vi har identifierat i relation till miljöbedömningsbestämmelserna framgår av kapitel 9.

Bestämmelser om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

I 9 kap. miljöbalken finns bestämmelser om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Kapitlet inleds med några legaldefinitioner. Av 9 kap. 1 § miljöbalken framgår vad som avses med uttrycket ”miljöfarlig verksamhet”, dvs. bl.a. utsläpp i mark- och vattenområden och användning av mark och anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet dels för människors hälsa eller miljön genom annat än utsläpp, dels för omgivningen genom buller, skakningar, ljus eller strålning.

Vidare framgår av 9 kap. 3 § miljöbalken att med uttrycket ”olägenhet för människors hälsa” avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

Legaldefinitionerna följs av allmänna respektive särskilda bestämmelser om miljöfarlig verksamhet. De allmänna bestämmelserna ger regeringen behörighet att meddela föreskrifter eller förbud. För det första får regeringen, om det finns särskilda skäl med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön, för en viss del av landet meddela föreskrifter eller beslut om förbud mot att släppa ut avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar samt lägga upp fasta ämnen (9 kap. 4 § MB). För det andra får regeringen, om det framstår som mer ändamålsenligt än beslut i enskilda fall och om det behövs för att skydda människors hälsa eller miljön, meddela föreskrifter om förbud, skyddsåtgärder, begränsningar och andra försiktighetsmått (9 kap. 5 § MB). Sådana föreskrifter får också meddelas för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden. Om det finns särskilda skäl, får regeringen bemyndiga en myndighet att meddela sådana föreskrifter. Slutligen får regeringen meddela föreskrifter om sådana försiktighetsmått som går utöver vad som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen eller andra internationella åtaganden. Sådana föreskrifter får regeringen inte bemyndiga en myndighet att meddela.

Av bestämmelserna i 9 kap. miljöbalken tillsammans med bestämmelser i miljöprövningsförordningen och bestämmelser i 5 §

förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd framgår också kraven på tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarliga verksamheter (9 kap. 6–6 d och 7 §§ MB). Om en verksamhet eller åtgärd som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i miljöbalken kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska en anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken göras hos ansvarig tillsynsmyndighet (länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller Försvarsinspektören). En fördjupad beskrivning av tillstånds- och anmälningsplikten finns i avsnitt 7.2.

I 9 kap. 6 e–6 k och 7 a §§ miljöbalken regleras också vissa förutsättningar för tillstånd.

Av bestämmelserna i 9 kap. miljöbalken tillsammans med bestämmelser i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd framgår slutligen vilken myndighet som prövar tillstånd till miljöfarlig verksamhet (9 kap. 8 § MB). Se mer om detta i kapitel 11.

Utöver bestämmelser om miljöfarlig verksamhet innehåller 9 kap. miljöbalken också särskilda bestämmelser om hälsoskydd (9 kap. 9–15 §§ MB).

De utmaningar vi har identifierat i relation till uttrycket ”miljöfarlig verksamhet” och kraven på tillstånd och anmälan av miljöfarlig verksamhet framgår av avsnitten 7.4.2 och 7.4.3.

Bestämmelser om vattenverksamhet

För vattenverksamheter gäller miljöbalkens generella bestämmelser. I 11 kap. miljöbalken finns därutöver vissa särbestämmelser om vattenverksamhet och vattenanläggningar. Sådana särbestämmelser finns också på vissa andra håll i miljöbalken, exempelvis i 16 kap. 10 och 11 §§, 22 kap. 1, 5, 7, 19, 22 och 25 §§, 23 kap. 3 §, 24 kap. 1, 3–5, 9, 11, 13 och 14 §§, 25 kap. 2–5, 7, 8, 10 och 11 §§, 26 kap. 9, 10 och 19 a §§, 27 kap. 8 §, 28 kap. 9–13 §§ och 31 kap. 16–30 §§ miljöbalken. Bestämmelser om vattenverksamhet och vattenanläggningar finns dessutom i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

I 11 kap. miljöbalken finns inledningsvis några legaldefinitioner. Av 11 kap. 3 § miljöbalken framgår exempelvis vad som avses med termen vattenverksamhet. Kapitlet innehåller också bl.a. bestämmelser om hur vattenverksamheter ska utföras (11 kap. 7 och 8 §§ MB),

om tillstånds- och anmälningsplikt (11 kap. 9, 9 a, 10, 11–13, 15, 16 och 19 §§ MB), om behörig prövningsmyndighet (11 kap. 9 b §), om behörighet för regeringen att meddela föreskrifter om förbud och skyddsåtgärder (11 kap. 9 c och 14 §§ MB), om underhåll av vattenanläggningar (11 kap. 17 och 18 §§ MB) och om förutsättningarna för tillstånd för vissa vattenverksamheter som också prövats i annan ordning än enligt miljöbalken (11 kap. 23 § MB).

Huvudprincipen är att det krävs tillstånd för att bedriva vattenverksamhet. Tillståndsplikten omfattar även driften av vattenverksamheten. Detta medför att tillsynsmyndigheten kan förelägga en verksamhetsutövare att söka tillstånd för en vattenverksamhet som inte tidigare tillståndsprövats, t.ex. för att den påbörjades före miljöbalkens införande och då inte bedömdes vara tillståndspliktig eller ansågs tillåten att bedriva enligt äldre bestämmelser.¹⁵ Vid prövningen av en vattenverksamhet beaktas och regleras samtliga relevanta miljömässiga konsekvenser av verksamheten, dvs. även t.ex. buller, vibrationer och utsläpp till luft.¹⁶

Av 11 kap. 27 § miljöbalken framgår att den som bedriver en tillståndspliktig vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel ska se till att verksamheten har moderna miljövillkor. Med detta avses att tillståndets villkor eller bestämmelser till skydd för människors hälsa och miljön har bestämts enligt denna balk genom en dom eller i ett beslut som inte är äldre än fyrtio år. Om det i tillståndet för verksamheten har bestämts en annan tid för översyn av miljövillkoren, ska dock den tiden gälla. Trots kravet på moderna miljövillkor får en vattenverksamhet under vissa förutsättningar bedrivas till dess en prövning är klar. För omprövningen finns det en nationell plan som är beslutad av regeringen.

De utmaningar vi har identifierat i relation till krav på tillstånd eller anmälan för vattenverksamheter framgår av avsnitt 7.2.5.

Allmänna bestämmelser om prövningen

I 16 kap. miljöbalken finns allmänna bestämmelser om miljöprövningen. Bestämmelserna avser vilka myndigheter som är prövningsmyndigheter avseende mål och ärenden enligt balken eller enligt

¹⁵ Se exempelvis MÖD 2012:26 och MÖD:s domar den 19 november 2014 i mål nr M 7192-14 och den 25 november 2014 i mål nr M 6637-14.

¹⁶ Se exempelvis NJA 2008 s. 748, MÖD 2007:50 och MÖD 2010:9.

föreskrifter som har meddelats med stöd av balken (16 kap. 1 § MB). Mer specifika bestämmelser om vilka mål och ärenden som prövas av respektive prövningsmyndighet finns i 17 kap. (om regeringen tillåtlighetsprövning), 18 kap. (regeringens prövning av överklagade avgöranden), 19 kap. (förvaltningsmyndigheternas och kommunernas prövning), 21 kap. (mark- och miljödomstolarnas prövning), 22 kap. (förfarandet vid mark- och miljödomstolar i ansökningsmål) och 23 kap. (rättegången i Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen) miljöbalken samt i lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

I 16 kap. miljöbalken finns också bestämmelser om tillstånd, godkännande och dispens (16 kap. 2–11 §§ MB). Av dessa framgår bl.a. att tillstånd får ges för begränsad tid, får förenas med villkor respektive får begränsas till att enbart avse ändringen (s.k. ändringstillstånd). I vissa delar är bestämmelserna olika beroende på om fråga är om en miljöfarlig verksamhet eller en vattenverksamhet. Av bestämmelserna framgår också bl.a. att tillstånd, godkännande eller dispens för sin giltighet får göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som kan komma att behövas med anledning av verksamheten samt att tillstånd till en anläggning för vindkraft endast får ges om den kommun där anläggningen avses att uppföras har tillstyrkt det. Tillstånd, godkännande eller dispens kan vägras den som inte har fullgjort sina skyldigheter enligt tidigare tillstånd, godkännande eller dispens. Detsamma gäller när någon tidigare har underlåtit att ansöka om nödvändigt tillstånd, godkännande eller dispens. Har sådan underlåtelse förekommit kan tillstånd, godkännande eller dispens vägras också om sökanden eller någon som på grund av ägar- eller ansvarsförhållanden har väsentlig anknytning till sökandens verksamhet, har eller har haft sådan anknytning till den verksamhet där underlåtelserna har förekommit.

I 16 kap. miljöbalken finns slutligen bestämmelser om rätten att överklaga domar eller beslut i mål och ärenden enligt miljöbalken (16 kap. 12–14 §§ MB).

I 24 och 25 kap. miljöbalken finns bestämmelser om tillståndets giltighet, omprövning m.m. respektive rättegångskostnader och liknande kostnader.

En närmare redogörelse av gällande rätt för prövningen och de utmaningar vi har identifierat avseende dessa finns för en tillståndsansökan i avsnitt 10.2, för hanteringen av en anmälan i avsnitt 10.5 och för organisationen för prövning i första instans i kapitel 11.

Bestämmelser om tillsyn

I 26 kap. miljöbalken finns allmänna bestämmelser om miljötillsynen och miljötillsynsvägledningen. Bestämmelser om tillsyn i särskilda hänseenden finns dessutom i förordningen om hushållning med mark och vatten, förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor och förordningen (1999:382) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, i förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. samt i förordningen (2002:1086) om utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön.

I bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken definieras bl.a. vad som avses med termerna tillsyn respektive tillsynsvägledning (26 kap. 1 och 1 a §§ MB). Kapitlet innehåller också bestämmelser om att tillsynsmyndigheten skyndsamt ska anmäla överträdelser av bestämmelser i balken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av balken till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten, om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts (26 kap. 2 § MB). Enligt samma paragraf har tillsynsmyndigheten också möjlighet att ansöka om prövning eller ta upp frågan om att ändra eller upphäva villkor om tillsynsmyndigheten finner att villkoren i ett tillstånd till en miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet inte är tillräckliga och förutsättningar enligt 24 kap. miljöbalken finns för detta.

Tillsynen utövas av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen, andra statliga myndigheter och kommunerna enligt föreskrifter i miljö-tillsynsförordningen.

Tillsynsvägledning utövas av centrala statliga myndigheter och länsstyrelser enligt föreskrifter i miljötillsynsförordningen.

En tillsynsmyndighet får i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken samt före-

skrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska följas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får dock inte tillgripas (26 kap. 9 § MB).

Kapitlet innehåller också bestämmelser om bl.a. möjligheten att förena beslut om förelägganden eller förbud med vite, verkställighet och rättelse på den felandes bekostnad, kontroll och rapportering av den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd, tillsynsmyndighetens rätt till upplysningar och undersökningar av verksamhetsutövaren, möjligheten att utse naturvårdsvakter för att utföra viss tillsyn, omedelbar verkställighet av tillsynsbeslut, tystnadsplikt och kontroll enligt EU-förordningar.

De utmaningar vi har identifierat i relation till tillsynen beskrivs i kapitel 12.

Avgifter

I 27 kap. miljöbalken och i förordningen om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken finns bestämmelser om avgifter för i första hand myndigheters verksamhet som en följd av provning och tillsyn enligt miljöbalken. Bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader finns också i 10 kap., 25 kap. och 26 kap. miljöbalken.

Därutöver finns bestämmelser om rätt att ta ut avgift i form av renhållnings-, bygde- eller fiskeavgift.

De utmaningar vi har identifierat i relation till avgiftssystemet framgår av avsnitt 13.4.1.

5.2.2 Förhållandet mellan miljöbalken och andra lagar

Tillämpningsområdet för bestämmelserna i miljöbalken är mycket vidsträckt. Som huvudregel är bestämmelserna tillämpliga parallellt med dem i andra lagar, om inte annat anges.¹⁷ Avsikten är att de materiella krav som ställs i miljöbalken ska utgöra en miniminivå.¹⁸

Ibland är också särskilt föreskrivet i andra lagar att bestämmelserna i miljöbalken ska tillämpas, se exempelvis hänvisningarna till 6 kap. miljöbalken i plan- och bygglagen, minerallagen och väg-

¹⁷ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 204 och 205 samt prop. 1997/98:90 s. 144.

¹⁸ Se prop. 1997/98:90 s. 148 och 149.

lagen. Mer om förhållandet mellan 6 kap. miljöbalken och andra lagar finns i avsnitten 9.9.3 och 14.8.13.

5.3 Internationell rätt

5.3.1 Esbokkonventionen

Esbokonventionen är en FN/UNECE-konvention om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang. Konventionen trädde i kraft 1997. Konventionens protokoll om strategiska miljöbedömningar (SEA) trädde i kraft 2010. Sverige har ratificerat konventionen och protokollet.¹⁹

Syftet med konventionens bestämmelser är att säkerställa att dess parter bedömer vissa verksamheters miljöpåverkan i ett tidigt skede av planeringen samt att de underrättar och samråder med varandra om de verksamheter som förtecknas i konventionen och som sannolikt kommer att få betydande negativa gränsöverskridande effekter.

Konventionen grundas på princip 19 i Riodeklarationen²⁰ och gäller i första hand för de verksamheter som förtecknas i bilaga I till konventionen (t.ex. oljeraffinaderier, flygplatser, värmekraftverk och vattenkraftverk samt vindkraftverk, vägar, järnvägar och rörledningar med stor diameter för transport av olja, gas eller kemikalier). I vissa fall bör samråd även ske för andra verksamheter om de kan antas förorsaka en betydande skadlig gränsöverskridande påverkan (se artikel 2.5).

I enlighet med försiktighetsprincipen och andra förebyggande principer föreskrivs i deklarationen att negativa miljöeffekter ska förutses och åtgärdas tidigt under verksamhetens planering för att förebygga/begränsa och övervaka deras betydande negativa gränsöverskridande miljöpåverkan. I deklarationen föreskrivs också att den stat där verksamheten planeras (upphovspart) undersöker verksamhetens miljöpåverkan på andra stater (utsatta parter). Upphovsparten måste underrätta den utsatta parten om verksamhet som sannolikt kommer att ha en betydande negativ gränsöverskridande miljöpåverkan (artikel 3.1 och 3.2). Den utsatta parten måste bekräfta att den mottagit underrättelsen och ange om den önskar

¹⁹ Se prop. 1991/92:5.

²⁰ Riodeklarationen om miljö och utveckling från 1992.

delta i bedömningsförfarandet (artikel 3.3 och 3.4). Upphovsparten ska utarbeta en miljökonsekvensbeskrivning och lämna in den för synpunkter till myndigheterna och allmänheten hos den utsatta parten/de utsatta parterna (artikel 4). De berörda parterna bör samråda med varandra, till exempel om alternativa åtgärder och riskreducerande åtgärder (artikel 5). Upphovsparten måste fatta beslut om den planerade verksamheten med beaktande av dokumentationen om miljöpåverkan, de synpunkter som inkommit och resultatet av samrådet (artikel 6.1). Det slutliga beslutet bör delges den utsatta parten med de skäl och överväganden som beslutet grundade sig på (artikel 6.2). De berörda parterna bör avgöra om och i vilken utsträckning en analys ska genomföras efter projektet (artikel 7).

Bestämmelserna i konventionen och protokollet är genomförda genom bestämmelser bl.a. i 6 kap. miljöbalken (13, 14, 33 och 34 §§) och miljöbedömningsförordningen (5, 13, 21, 24 och 25 §§).

Naturvårdsverket är ansvarig myndighet för att genomföra gränsöverskridande samråd för svensk räkning (21 § MBF). Nu aktuella samrådsärenden framgår av Naturvårdsverkets webbplats.²¹

Under utredningsarbetets gång har synpunkter både på den svenska processen för gränsöverskridande samråd och det svenska genomförandet av Esbokkonventionen framförts. Dessa utmaningar och en närmare beskrivning av vissa delar av konventionen finns i avsnitt 9.13.

5.3.2 Århuskonventionen

Århuskonventionen är en FN/UNECE-konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Konventionen trädde i kraft 2001. Sverige ratificerade konventionen 2005.²² I dag har konventionen 47 parter från Europa och Centralasien. Även EU har rati-

²¹ Se <https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/internationellt-miljoarbete/internationella-miljokonventioner/esbokkonventionen--om-information-till-grannlander/>.

²² Se prop. 2004/05:65.

ficerat konventionen.²³ Konventionen grundas på princip 10 i Rio-deklarationen.

Konventionen består av tre olika delar (pelare). Den första pelaren avser allmänhetens rätt till miljöinformation som finns hos myndigheter. Här finns bestämmelser om allmänhetens rätt att på begäran få tillgång till miljöinformation, om myndighetens hantering av en sådan begäran och om grunder för avslag. Här finns också bestämmelser om myndigheters skyldigheter att inneha och löpande sprida miljöinformation i elektronisk form - så att den är lättåtkomlig för allmänheten (artiklarna 4 och 5).

Den andra pelaren avser allmänhetens rätt att delta i beslutsprocesser. För att allmänheten ska få inflytande i beslutsprocesser finns vissa bestämmelser om allmänhetens rätt att delta i beslut som gäller tillstånd att bedriva vissa verksamheter. Allmänheten ges även rätt att få viss information och praktiska möjligheter att kunna påverka ett beslut. Allmänheten ska vidare genom lämpliga åtgärder ges medinflytande också när planer och program som har betydelse för miljön utformas och, i lämplig utsträckning, möjlighet att delta vid utformningen av författningar. Allmänheten utgörs av såväl fysiska som juridiska personer (artiklarna 6–8).

Den tredje pelaren avser allmänhetens rätt att få vissa frågor prövade av en självständig instans. Om den som inte har fått den information som han eller hon bett om, eller anser att frågan om att få information har blivit felaktigt hanterad, ska han eller hon ha rätt att få saken prövad av domstol eller annat oberoende organ. På liknande sätt ska beslut eller underlåtenhet rörande tillämpningen av bestämmelserna om rätten till delaktighet i beslutsfattande kunna prövas. Dessutom har allmänheten rätt att under vissa förutsättningar få tillgång till domstolsprövning eller prövning i administrativ ordning av myndigheters eller personers handlingar, eller underlåtenheter att handla i strid med nationell miljö rätt (artikel 9).

Till Århuskonventionen finns ett protokoll med register över utsläpp och spridning av föroreningar (Kyiv Protocol on Pollutant Release and Transfer Registers, PRTR-protokollet). Detta trädde i kraft 2009. PRTR-protokollet syftar till att införa nationella publika

²³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/4/EG om allmänhetens tillgång till miljöinformation och om upphävande av rådets direktiv 90/313/EEG samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG om åtgärder för allmänhetens deltagande i utarbetandet av vissa planer och program avseende miljön och om ändring, med avseende på allmänhetens deltagande och rätt till rättslig prövning, av rådets direktiv 85/337/EEG och 96/61/EG.

register över utsläpp av föroreningar till luft, vatten och mark samt överföringar av föroreningar via avloppsvatten och överföringar av avfallsmängder. Målsättningen är att en förbättrad tillgång till miljöinformation ska underlätta för allmänheten att delta i beslutsprocesser som rör miljöfrågor och därigenom bidra till att förebygga och minska förorening av miljön. Sverige ratificerade protokollet 2008 och det svenska registret tillgängliggörs via Naturvårdsverkets webbsida ”Utsläpp i Siffror”. Även EU har ratificerat protokollet.

Århuskonventionen är genomförd i svensk rätt genom bestämmelser i bl.a. 2 kap. regeringsformen, 2 kap. tryckfrihetsförordningen, lagen (1994:1219) om den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, förvaltningslagen (2017:900), lagen (2005:181) om miljöinformation hos vissa enskilda organ, offentlighet- och sekretesslagen (2009:400) (exv. 10 kap. 5–5 b §§) och lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital service.²⁴ I miljöbalken finns delar av konventionens bestämmelser genomförda genom bl.a. bestämmelserna om miljöbedömningar i 6 kap. och bestämmelserna om miljöprövningen i exempelvis 16, 22 och 24 kap.

Under vårt utredningsarbete har i första hand frågor med koppling till allmänhetens rätt att delta i beslutsprocesser som påverkar miljön uppkommit. Se mer om dessa frågor i avsnitt 9.9.

5.3.3 EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial

EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial är från 2024. Förordningens mål är att förbättra den inre marknadens funktionssätt genom att inrätta en ram för att säkra unionens tillgång till en trygg, resilient och hållbar försörjning av kritiska råmaterial, bland annat genom att främja effektivitet och cirkularitet längs hela värdekedjan (artikel 1). För att uppnå målet ska sådana åtgärder vidtas som syftar till att minska risken för försörjningsstörningar relaterade till kritiska råmaterial, förbättrar unionens förmåga att övervaka och minska den till kritiska råmaterial relaterade försörjningsrisken och säkerställer fri rörlighet för kritiska råmaterial och produkter som innehåller kritiska råmaterial.

²⁴ Se bilaga till rapport i ärende M2020/00428.

I förordningen uppställs kriterier för erkännande av s.k. strategiska projekt (artikel 6) och att den nationella administrativa tillståndsprocessen för sådana projekt ska vara effektiv. Det innebär bl.a. att det regleras vad en ansökan om ett sådant projekt ska innehålla (artikel 7) och att det ska finnas en eller flera kontaktpunkter för processen (artikel 9.1). Det innebär också att verksamhetsutövaren ska ha rätt att lämna alla underlag i elektronisk form (artikel 9.6).

Av förordningen framgår vidare vilka tidsfrister som gäller för tillståndsprocessen för olika verksamheter (artikel 11). Slutligen regleras hur projekten ska miljöbedömas (artikel 12).

Vi återkommer till förordningen i bl.a. avsnitt 9.12, 10.2.6 och 11.3.2, men framför allt i kapitel 14.

5.3.4 EU-förordningen om netto-nollteknik

EU-förordningen om netto-nollteknik är från 2024. Förordningens mål är att förbättra den inre marknadens funktion genom att inrätta en ram i hela unionen för att säkerställa unionens tillgång till en säker och hållbar försörjning av netto-nollteknik (artikel 1).

Med netto-nollteknik avses all teknik som är slutprodukter, specifika komponenter eller specifika maskiner som huvudsakligen används för produktionen av dessa produkter inom bl.a. solteknik, landbaserad vindkraft och batterilagringsteknik (artiklarna 2 och 3 a).

Precis som enligt EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial ska den nationella administrativa tillståndsprocessen för netto-nolltekniker vara effektiv. I denna del finns också stora likheter i regleringen mellan förordningarna. Även enligt EU-förordningen om netto-nollteknik ska det finnas en eller flera kontaktpunkter för processen oavsett om det handlar om den strategiska delen av projektet eller tillståndsprocessen för projektet (artikel 4.1). Även i dessa processer ska verksamhetsutövaren ha rätt att lämna alla underlag i elektronisk form (artikel 4.4). Vidare innebär regleringen att de behöriga myndigheterna ska säkerställa att alla relevanta undersökningar, tillstånd eller tillstånd som utfärdats eller genomförts för ett visst projekt beaktas och att inga dubbla undersökningar, tillstånd eller godkännanden krävs, om inte annat krävs enligt nationell lagstiftning eller unionslagstiftning (artikel 4.5).

Av förordningen framgår vilka tidsfrister som gäller för tillståndprocessen för olika verksamheter beroende på årlig tillverkningskapacitet (artikel 6.1). Det framgår också att vissa steg i MKB-processen inte är tillämpliga för denna tillståndprocess.

Vi återkommer till förordningen i bl.a. avsnitt 10.2.6 och 11.3.2, men framför allt i kapitel 14.

5.3.5 MKB-direktivet

Direktivet om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (MKB-direktivet) är från 2011. Bestämmelserna i direktivet gäller för sådana projekt som kan antas medföra betydande påverkan på miljön (artikel 1.1). Med projekt avses dels utförande av byggnads- eller anläggningsarbeten eller andra installationer eller arbeten, dels andra ingrepp i den naturliga omgivningen och i landskapet, inklusive mineralutvinning (artikel 1.2). Alla projekt som är redovisade i bilaga 1 till direktivet, exempelvis kärnkraftverk, stålverk och vissa kemiska anläggningar, ska genomgå en bedömning (artikel 4.1). Projekt som redovisas i bilaga 2 till direktivet, exempelvis jordbruk, livsmedelsindustri och infrastrukturprojekt, ska granskas från fall till fall, eller utifrån gränsvärden eller kriterier, bedömas om de kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och därmed genomgå en bedömning (artikel 4.2).

Enligt direktivet ska medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att projekt som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan bl.a. på grund av deras art, storlek eller lokalisering blir föremål för krav på tillstånd och en bedömning av deras påverkan innan tillstånd ges (artikel 2.1).

Bedömningen av miljöpåverkan kan integreras i det befintliga tillståndsförfarandet för projektet eller, om detta inte är möjligt, i andra förfaranden eller i sådana förfaranden som tillskapas för att målsättningarna i direktivet ska uppfyllas (artikel 2.2). Vilka effekter som ska beskrivas i miljökonsekvensbeskrivningen framgår av artikel 3. Inför bedömningen ska exploatören lämna de uppgifter som anges i bilaga IV till direktivet (artikel 5).

Innan ett beslut fattas ska ett samråd om uppgifterna från exploatören och i ansökan om tillstånd ske med berörda myndigheter (artikel 6.1).

Allmänheten ska underrättas om ansökan, miljökonsekvensbeskrivningen, utkast till beslut m.m. (artiklarna 6.2 och 6.3). Berörd allmänhet ska också ges möjlighet att delta i processen och samråd ska ske med den (artikel 6.4).

För de olika etapperna ska det fastställas rimliga tidsramar som ger tillräckligt med tid för att informera allmänheten och för den berörda allmänheten att förbereda sig och på ett effektivt sätt delta i processen på miljöområdet (artikel 6.6). Direktivet innehåller också bestämmelser om gränsöverskridande samråd (artikel 7). Resultaten av samråden ska beaktas vid tillståndsgivningen (artikel 8).

Allmänheten ska informeras om beslutet (artikel 9). Sådan berörd allmänhet som har ett tillräckligt intresse eller som hävdar att en rättighet har kränkts ska få beslutet prövat i domstol eller av annat oberoende och opartiskt organ som inrättats genom lag (artikel 11).

I Sverige är direktivet genomfört genom bestämmelser i 6 kap. miljöbalken (20–47 §§ MB) samt genom bestämmelser i annan sektorslagstiftning som hänvisar till dessa bestämmelser i 6 kap. miljöbalken (jfr exempelvis 4 kap. 34 § PBL).

Under vårt utredningsarbete har i första hand följande frågor med koppling till MKB-direktivet uppkommit: vilka verksamheter och åtgärder bör omfattas av förprövning som resulterar i ett tillstånd och vilka krav bör ställas på miljöbedömningsprocessen inför prövning av verksamheter och åtgärder. Se mer om dessa utmaningar och en närmare beskrivning av vissa delar av MKB-direktivet i kapitel 7 och 9.

5.3.6 Industriutsläppsdirektivet

Industriutsläppsdirektivet från 2010 är EU:s instrument för reglering av förorenande utsläpp från industrianläggningar. Syftet med direktivet är att uppnå en hög skyddsnivå för människors hälsa och miljön som helhet genom att minska de skadliga industriutsläppen i hela EU. Detta ska bland annat ske genom att de verksamheter som omfattas av direktivets tillämpningsområde endast får bedrivas efter tillstånd. Vilka dessa verksamheter är framgår av bilaga 1 till direktivet.

Ett lämpligt förfarande anges vara att föreskriva om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa utsläpp till luft, vatten och

mark samt för avfallshantering, energieffektivitet och förebyggande av olyckor.

Industriutsläppsdirektivet är ett så kallat minimidirektiv. Det innebär att medlemsländerna har rätt att behålla eller införa strängare, men inte mildare, krav än de som följer av direktivet.

Direktivet är uppdelat i sju kapitel. Kapitel I innehåller en allmän och övergripande del med gemensamma bestämmelser för all industriell verksamhet som omfattas av direktivet. Kapitel II omfattar de industriutsläppsverksamheter som anges i bilaga I till direktivet och innehåller bestämmelser om exempelvis villkor för tillstånd.

Kapitel III–VI innehåller tekniska minimikrav för stora förbränningsanläggningar, avfallsförbränningsanläggningar, anläggningar där lösningsmedel används och anläggningar där titandioxid produceras. I Sverige finns inga verksamheter som omfattas av kapitel VI (anläggningar som producerar titandioxid.)

Verksamheter som omfattas av direktivets tillämpningsområde får som huvudregel endast bedrivas med tillstånd. Vissa anläggningar och verksamheter som använder organiska lösningsmedel och omfattas av direktivets kapitel IV undantas dock från detta krav. För dessa kan medlemsstaterna i stället fastställa ett registreringsförfarande. Registreringsförfarandet ska i så fall fastställas i en bindande akt och ska innefatta att verksamhetsutövaren åtminstone anmäler till den behöriga myndigheten att han har för avsikt att driva en anläggning. Från tillämpningsområdet undantas också forsknings- och utvecklingsverksamhet samt utprovning av nya produkter och processer. Av direktivet framgår också att medlemsstaterna, för att underlätta tillståndsprövningen, kan fastställa krav för vissa typer av anläggningar i form av generella bindande regler.

Utgångspunkten är att genomförandet av direktivets bestämmelser ska ske genom att berörda verksamheter tillståndsprövas i samband med att nya BAT-slutsatser (Best Available Technique) offentliggörs. Principen om bästa tillgängliga teknik innebär en användning av den etablerade teknik som är mest effektiv för att uppnå en hög skyddsnivå för miljön som helhet och som kan tillämpas inom den berörda branschen på ett ekonomiskt och tekniskt genomförbart sätt med hänsyn till kostnader och nytta. Med begreppet ”techniques” i BAT avses inte enbart använd teknik, utan

även det sätt på vilket en anläggning utformas, uppförs, underhålls, drivs och avvecklas. Förutom "bästa tillgängliga teknik" ställer direktivet också krav på att bl.a. undvika att avfall uppkommer, att energianvändningen är effektiv, att olyckor förebyggs och att ingen betydande förorening orsakas.

Industriutsläppsdirektivet innehåller också bl.a. krav på tillsyn, periodiska kontroller och upprättande av statusrapport. Industriutsläppsdirektivet ställer inte krav på en miljökonsekvensbeskrivning. I direktivet regleras dock vilket innehåll en tillståndsansökan ska ha.

I Sverige har direktivet i stora delar genomförts genom generella föreskrifter. De verksamheter som utgör industriutsläppsverksamheter framgår av miljöprövningsförordningen. I denna är en verksamhet vars verksamhetskod är markerad med -i en industriutsläppsverksamhet (eller IED-verksamhet).

I dag finns cirka 1 200 industriutsläppsverksamheter i ett 30-tal branscher i Sverige som omfattas av direktivet.²⁵

Bestämmelser om BAT-slutsatser genomförs huvudsakligen genom industriutsläppsförordningen (2013:250), IUF. Det svenska genomförandet innebär att det inte sker någon obligatorisk omprövning av villkoren i det befintliga tillståndet vid antagandet av nya BAT-slutsatser. I stället bryter de generella föreskrifterna igenom tillståndet. Det svenska genomförandet av industriutsläppsdirektivet syftar till att i så stor utsträckning som möjligt hålla miljötillstånd separata från BAT-slutsatser. Syftet är att så långt som möjligt minska behovet av individuell omprövning av tillstånd i samband med att nya BAT-slutsatser offentliggörs. BAT-slutsatserna kommer således huvudsakligen att gälla parallellt med de krav som fastställts vid tillståndsprövning. Processen kring hur BAT-slutsatser tas fram har genom industriutsläppsdirektivet formaliserats i den så kallade Sevilla-processen (BREF-processen). Det finns både vertikala (branschspecifika) och horisontella (branschgemensamma) BREF-dokument.

BAT-slutsatser ska användas som referens vid tillståndsprövning och de gäller direkt efter det att slutsatserna har offentliggjorts. Begränsningsvärden i BAT-slutsatserna reglerar enbart utsläpp under normala driftsförhållanden. Direktivet reglerar därmed inte de industriella verksamheternas totala miljöpåverkan, utan syftar

²⁵ Se SOU 2022:33 s. 135 och 187.

till en kontroll av att utsläppen under normala driftsförhållanden inte är högre än de utsläppsgränser som motsvarar BAT. Verksamhetens totala miljöpåverkan regleras i Sverige genom den individuella tillståndsprövningen enligt miljöbalken. Vid denna ska bästa möjliga teknik (BMT) enligt 2 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken tillämpas.

Den 5 april 2022 presenterade EU-kommissionen ett förslag till reviderat industriutsläppsdirektiv. Revideringen är ett led i att genomföra den Europeiska Gröna Givens (European Green Deal) och flera tillhörande strategier såsom EU:s handlingsplan för nollföroreningar, metanstrategin, kemikaliestrategin och handlingsplan för cirkulär ekonomi. Förslaget lades fram som ett paket tillsammans med den nya industriutsläppsportalsförordningen (nuvarande E-PRTR). Efter formenligt beslut offentliggjordes ändringsdirektivet (EU) 2024/1785 i Europeiska unionens officiella tidning den 15 juli 2024 och trädde i kraft den 4 augusti 2024. Medlemsstaterna ska genomföra ändringarna i nationell rätt senast den 1 juli 2026.

Kommissionens ambition med det nya industriutsläppsdirektivet är att effektivisera direktivet, åstadkomma snabbare tillståndprocesser, främja innovation och minska utsläpp. Förslaget innebär också att ytterligare verksamheter kommer att inkluderas och att tröskelvärdena för vissa verksamheter justeras. Enligt förslaget ska lägsta möjliga gränsvärde för varje verksamhet fastställas inom ramen för varje BAT-slutsats. Vilket gränsvärde som fastställs ska baseras på verksamhetsutövarens bedömning och analys av möjligheterna att nå lägsta möjliga gränsvärde. Genom förslaget förtydligas verksamhetsutövares förutsättningar att få dispens från de gränsvärden som anges i BAT-slutsatser. Vilka principer som ska gälla vid dispensgivning förtydligas och en genomförandeakt ska tas fram för hur en rimlighetsavvägning ska göras. Dispens får inte ges om en miljökvalitetsnorm riskerar att överskridas. Den behöriga myndigheten ska omvärdera beslutet om dispens vart fjärde år. Verksamhetsutövaren ska övervaka utsläppen och informationen ska ges in till den behöriga myndigheten som ska publicera den på internet. Genom förslaget förtydligas att en miljökvalitetsnorm kan kräva strängare krav än vad som kan uppnås med bästa tillgängliga teknik. Ett tillstånd ska omprövas och uppdateras när det är nödvändigt för att följa en miljökvalitetsnorm. Industriutsläppsdirektivet innehåller sedan tidigare krav på att allmänheten ska ha tillgång till information och möjlighet att delta i beslutsprocesser. Nu

föreslås åtgärder för att underlätta tillgången till information genom att underlag i större utsträckning ska publiceras på internet. Detta gäller för tillstånden och avser en sammanfattning av dessa.

Förslaget innehåller även en utökad möjlighet för allmänheten att delta i processer vid omprövning av tillstånd. Möjligheten att överklaga ska inte vara beroende av deltagande tidigare i processen.

Vissa av de föreslagna ändringarna i industriutsläppsdirektivet kommer sannolikt att medföra behov av ändringar i miljöbalken eller tillhörande föreskrifter, såsom industriutsläppsförordningen och dess reglering av BAT-slutsatser och av krav på resurshushållning. Förslaget till ändring ger utrymme för viss flexibilitet avseende genomförandet, till exempel genom reglering i tillståndsprövning eller genom generella föreskrifter. Hur stora förändringar som krävs beror på det slutliga förhandlingsresultatet och hur det genomförs i svensk lagstiftning.

Vi kan konstatera att en del av de föreslagna kraven motsvarar vad som redan gäller vid tillståndsprövning enligt miljöbalken och tillhörande förordningar. De verksamheter som läggs till i kommissionens förslag är exempelvis redan i dag i huvudsak tillstånds- eller anmälningspliktiga. Endast sådan verksamhet som avser uppfödning av grisar, fjäderfän och boskap kan behöva förenas med ett nytt krav på anmälan eller tillstånd.²⁶

Industriutsläppsdirektivet är centralt i vårt arbete med att bedöma lämpliga utgångspunkter för bl.a. tillstånds- och anmälningsplikt för industriverksamheter. Se vår beskrivning av utmaningarna i detta avseende i kapitel 7.

5.3.7 Sevesodirektivet

Sevesodirektivet från 2012 handlar om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår. Syftet med direktivet är att fastställa regler för att begränsa följderna av sådana allvarliga olyckshändelser för människors hälsa och miljön och genom detta säkerställa en hög skyddsnivå i hela unionen (artikel 1).

Direktivet ska tillämpas på alla verksamheter där farliga ämnen förekommer eller kan förekomma i viss omfattning, dock inte på

²⁶ Regeringskansliet Faktapromemoria 2021/22:FPM88.

exempelvis militära verksamheter. Vilka farliga ämnen som omfattas av direktivet och i vilka kvantiteter framgår av bilagan till direktivet. Reglerna tillämpas på den verksamhet som har tillräckligt mycket av något ämne som är tillräckligt farligt. Med verksamhet avses verksamheten i dess helhet och det räcker att de farliga ämnena förekommer i verksamheten. Det behöver inte vara frågan om någon tillverkning utan det räcker med att ämnet finns inom anläggningen. Reglerna styr verksamheter där farliga ämnen vid ett och samma tillfälle förekommer i vissa mängder. Gränsmängden varierar beroende på de olika kemikaliernas egenskaper. För varje kemikalie finns två olika gränsmängder som delar in verksamheterna i en lägre respektive högre kravnivå – för mängder över respektive nivå gäller en lägre eller en högre kravnivå.

För verksamhetsutövarna gäller olika krav beroende på vilken kravnivå de omfattas av. Samtliga är dock skyldiga att vidta alla åtgärder som krävs för att förebygga allvarliga kemikalieolyckor och för att begränsa följderna av dem för människor och miljö. Verksamhetsutövaren ska kunna styrka att alla de nödvändiga åtgärder som föreskrivs i direktivet har vidtagits. Verksamhetsutövare som omfattas av direktivet ska anmäla detta. Direktivet innehåller även krav gällande allmänhetens rätt till information och verksamhetsutövarens skyldighet att upprätta handlingsplaner och säkerhetsrapport m.m.

Sverige har genomfört direktivet genom Sevesolagstiftningen. Sevesolagstiftningen omfattar lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, förordningen (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor och föreskrifterna (MSBFS 2015:8) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Även i miljöbalken, lagen (2003:778) om skydd mot olyckor och plan- och bygglagen finns bestämmelser med anledning av direktivet.

I lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor finns bestämmelser med krav på en verksamhet som omfattas av bestämmelserna att anmäla verksamheten till länsstyrelsen i det län där verksamheten ligger. En anmälningspliktig verksamhet får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte länsstyrelsen beslutar något annat.

Verksamhetsutövaren ska därefter anmäla om väsentliga ändringar görs.

I svensk rätt krävs inte någon anmälan enligt Sevesolagen för den verksamhet som är indelad i den högre kravnivån, eftersom en sådan verksamhet samtidigt kräver tillstånd enligt miljöbalken. Därigenom har kravet på anmälan ansetts överflödigt för en verksamhet som samtidigt kräver tillstånd enligt miljöbalken. En anmälan enligt Sevesolagen ska således endast göras av verksamhetsutövare vars verksamheter omfattas av den lägre kravnivån. Det finns emellertid även Sevesoverksamheter, som är indelade i den lägre kravnivån, som på grund av sin årsproduktion av en viss kemisk produkt är tillståndspliktiga enligt miljöbalken.

Under vårt utredningsarbete har i första hand följande frågor med koppling till Sevesodirektivet uppkommit: omfattningen av krav på tillstånd och anmälan samt krav på samråd. Se mer om dessa utmaningar och en närmare beskrivning av vissa delar av Sevesodirektivet i kapitel 7 och 9.

5.3.8 Förnybartdirektivet (inklusive Red III) och EU-förordningen om fastställande av en ram för att påskynda utbyggnaden av förnybar energi

Syftet med förnybartdirektivet från 2018 är att upprätta en gemensam ram för främjande av energi från förnybara energikällor (artikel 1). För detta ändamål anges ett bindande unionsmål för den totala andelen energi från förnybara energikällor av unionens slutliga energianvändning år 2030 (artikel 3). Direktivet innehåller också bestämmelser om ekonomiskt stöd till el från förnybara energikällor, om egenanvändning av sådan el och användning av energi från förnybara energikällor inom värme- och kylsektorn och transportsektorn, om regionalt samarbete mellan medlemsstater och mellan medlemsstater och tredjeländer, om ursprungsgarantier, om administrativa förfaranden och om information och utbildning (artiklarna 4–28). I direktivet fastställs hållbarhetskriterier och kriterier för minskade växthusgasutsläpp för biodrivmedel, flytande biobränslen och biomassabränslen (artikel 29).

För denna utredning är det i första hand bestämmelserna om administrativa förfaranden i artiklarna 15 och 16 som är av intresse. I dessa bestämmelser uppställs bl.a. krav på medlemsstaterna att

säkerställa att administrativa förfaranden förenklas så långt det är möjligt, genomförs på lämplig administrativ nivå och att förutsebara tidsramar fastställs för exempelvis godkännande av anläggningar för produktion av förnybar energi. Administrativa kostnader ska vara transparenta och kopplade till faktiska kostnader. Vidare ska medlemsstaten utse en eller flera kontaktpunkter som, på begäran av den sökande, ska tillhandahålla vägledning online och underlätta hela det administrativa ansöknings- och tillståndsförfarandet. Den sökande ska inte behöva kontakta mer än en kontaktpunkt under hela förfarandet. Tillståndsförfarandet ska omfatta alla förfaranden, från bekräftelsen på att ansökan har mottagits till överlämnande av beslutet. Den sökande ska ha rätt att lämna in relevanta handlingar i digital form. De angivna tidsfristerna ska gälla utan att det påverkar skyldigheter i tillämplig unionsrätt på miljöområdet, överklaganden, rättsmedel eller andra domstolsförfaranden eller alternativa tvistlösningsmekanismer, inklusive förfaranden för klagomål, utomrättsliga överklaganden och rättsmedel och får förlängas med en period som motsvarar dessa förfarandens längd.

I Sverige är de aktuella artiklarna i förnybartdirektivet genomförda genom bemyndiganden för regeringen i lagen (2021:755) med bemyndiganden att meddela föreskrifter om tidsfrister och kontaktpunkt för vissa ärenden som gäller tillförsel av förnybar energi.²⁷ Med stöd av lagen har regeringen meddelat bestämmelser om tidsfrister för handläggning av ansökningar om tillstånd, dispenser och anmälningar för anläggningar för produktion av förnybar el i 5–11 a §§ förordningen (2021:757) om tidsfrister och kontaktpunkt för vissa ärenden som gäller tillförsel av förnybar energi. Av bestämmelserna framgår bl.a. att en tidsfrist börjar löpa när den handläggande myndigheten har tagit emot en fullständig anmälan eller ansökan.

Av 12 § i samma förordning framgår att regeringen har utsett Statens energimyndighet som kontaktpunkt.

Mellan den 30 december och den 30 juni 2024 har EU-förordningen om fastställande av en ram för att påskynda utbyggnaden av förnybar energi²⁸ varit i kraft. Syftet med förordningen har varit att

²⁷ Se prop. 2020/21:181.

²⁸ Se rådets förordning (EU) 2022/2577 av den 22 december 2022 om fastställande av en ram för att påskynda utbyggnaden av förnybar energi.

fastställa tillfälliga regler av brådskande karaktär för att påskynda det tillståndsförfarande som är tillämpligt på produktion av energi från förnybara energikällor, med särskild inriktning på specifik teknik för förnybar energi eller specifika typer av projekt för förnybar energi, vilka på kort sikt kan påskynda takten i utbyggnaden av förnybar energi i unionen. Förordningen är tillämplig på alla tillståndsförfaranden som har ett startdatum som infaller inom dess tillämpningsperiod och påverkar inte tillämpningen av nationella bestämmelser som fastställer kortare tidsfrister än de som framgår av förordningen (artikel 1).

Den 18 oktober 2023 beslutade EU om ändringar i förnybart-direktivet. Detta beslut kallas här för Red III, där Red står för renewable energy directive. I Red III införs flera nya artiklar om det administrativa förfarandet. För det första införs elva nya artiklar, 15 a–15 e och 16 a–16 f. Vidare ersätts den tidigare artikel 16 med en ny artikel 16. I sak innebär ändringarna bl.a. att medlemsstaten senast den 21 februari 2026 ska säkerställa att behöriga myndigheter antar en eller flera planer i vilka accelerationsområden för förnybar energi från en eller flera typer av förnybara energikällor utses (artikel 15 c).

Genom den nya artikel 16 fastställs nya tidsfrister för handläggningen, bl.a. anges att den behöriga myndigheten ska bekräfta en ansökans fullständighet inom 30 dagar från det att ansökan om tillstånd har mottagits när det gäller verk för förnybar energi i accelerationsområden för förnybar energi och inom 45 dagar efter det att ansökan om tillstånd mottagits när det gäller verk för förnybar energi utanför accelerationsområden. Om sökanden inte har skickat all den information som krävs för att behandla ansökan, ska den behöriga myndigheten begära att sökanden lämnar in en fullständig ansökan utan onödigt dröjsmål. Den dag då den behöriga myndigheten bekräftar ansökans fullständighet ska utgöra startdatum för tillståndsförfarandet (artikel 16.2). Senast den 21 november 2025 ska medlemsstaterna säkerställa att alla förfaranden genomförs i elektroniskt format (artikel 16.3). Medlemsstaten ska också säkerställa att administrativa och rättsliga överklaganden i samband med ett projekt för utveckling av ett verk för förnybar energi, inbegripet överklaganden som rör miljöaspekter, är föremål för det snabbaste administrativa och rättsliga förfarande som finns tillgängligt på relevant nationell, regional och lokal nivå (artikel 16.6). Medlems-

staterna ska tillhandahålla tillräckliga resurser för att säkerställa kvalificerad personal, kompetenshöjning och omskolning vid sina behöriga myndigheter (artikel 16.7). I angivna tidsfrister i artikel 16 a–16 e för olika verksamheter och områden ingår inte tiden för överklaganden och rättsmedel, andra domstolsförfaranden eller alternativa tvistlösningsmekanismer, inbegripet förfaranden för klagomål samt överklaganden och rättsmedel utanför domstol (artikel 16.8 c).

Av artikel 16 f framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att tillståndsförfarandet, planering, uppförande och drift av verk för förnybar energi, anslutning av sådana verk till nätet, det tillhörande nätet i sig och lagringstillgångar i samband med tillståndsförfarandet presumeras vara av ett allt överskuggande allmänintresse och av vikt för människors hälsa och säkerhet vid avvägning av olika rättsliga intressen i enskilda fall. Detta ska gälla senast från den 21 februari 2024 och fram till dess att klimatneutralitet uppnås.

Förnybartdirektivet och Red III är centralt i vårt arbete med att bedöma lämpliga generella utgångspunkter för bl.a. samråds- och miljöbedömningsförfarande, tidsfrister för handläggningen vid prövningen av ansökningar om tillstånd och bedömning av lämplig myndighet för prövningen. Se mer om dessa frågor i kapitel 9–11.

5.3.9 Avfallsdirektivet

I avfallsdirektivet från 2008 fastställs åtgärder som syftar till att skydda miljön och människors hälsa genom att förebygga eller minska de negativa följderna av generering och hantering av avfall samt minska resursanvändningens allmänna påverkan och få tillstånd en effektivisering av denna användning (artikel 1).

Med avfall avses ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med (artikel 3.1).

Direktivet innehåller bestämmelser om avfallshierarki. Syftet med denna är att visa på prioritetsordningen för lagstiftning och politik som rör förebyggande och hantering av avfall (artikel 4.1). Medlemsstaterna ska därutöver vidta åtgärder för att främja de alternativ som ger bäst resultat för miljön som helhet (artikel 4.2).

Direktivet innehåller också bestämmelser om skillnaden mellan avfall och biprodukt, när avfall upphör att vara avfall och skillnaden

mellan sådant avfall som avses i den i beslut 2000/532/EG fastställda förteckningen och avfall i enlighet med direktivet (artiklarna 5, 6 och 7).

Direktivet innehåller vidare bestämmelser om utökat producentansvar för de som producerar produkter i syfte att stärka återanvändning samt förebyggande, materialåtervinning och annan återvinning av avfall (artikel 8). Direktivet innehåller också bestämmelser om återvinning och återanvändning av avfall (artiklarna 10 och 11) samt bortskaffande av avfall (artikel 12). En grundläggande bestämmelse är att medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att se till att avfallshanteringen genomförs utan fara för människors hälsa och utan att skada miljön, i synnerhet a) utan risk för vatten, luft, mark, växter eller djur, b) utan att medföra olägenheter genom buller eller lukt, och c) utan att negativt påverka landskapet eller områden av särskilt intresse (artikel 13).

Som huvudregel gäller att kostnaderna för avfallshanteringen, i enlighet med principen om att förorenaren ska betala, ska belasta den ursprungliga avfallsproducenten eller den nuvarande eller de tidigare avfallsinnehavarna (artikel 14). Ansvar för avfallshanteringen regleras i artikel 15 och ska bl.a. ske med utgångspunkt i principen om självförsörjning och närhet (artikel 16).

Enligt direktivet ska farligt avfall övervakas och märkas (artiklarna 17 och 19). Med farligt avfall avses avfall med minst en av de farliga egenskaper som förtecknas i bilaga III till direktivet (artikel 3.2). Av artikel 18 framgår att det är förbjudet att blanda farligt avfall. Bestämmelserna om farligt avfall i artiklarna 17–19 och 35 gäller dock inte farligt avfall producerat av hushåll.

Direktivet innehåller också specifika bestämmelser om spilloljor (artikel 21) och biologiskt avfall (artikel 22).

I direktivets artiklar 23–25 finns särskilda bestämmelser om krav på tillstånd, och undantag från sådana krav, vid behandling av avfall. Kravet på tillstånd avser alla verksamhetsutövare som har för avsikt att behandla avfall. Medlemsstaterna får dock i vissa situationer undanta verksamhetsutövare från kravet. Om en undantagsmöjlighet ska användas krävs att medlemsstaten för varje typ av verksamhet fastställer allmänna regler av vilka det framgår vilka typer och mängder av avfall som omfattas av undantaget och vilken behandlingsmetod som ska användas. De allmänna reglerna ska utformas för att säkerställa att avfallet behandlas utan fara för människors

hälsa och utan att skada miljön. Vid bortskaffande bör vidare reglerna beakta bästa tillgängliga teknik. Utöver de allmänna reglerna ska medlemsstaterna fastställa särskilda villkor för beviljande av undantag för farligt avfall, vilka bland annat ska omfatta typ av verksamhet och eventuella andra nödvändiga krav som ska uppfyllas vid olika former av återvinning och vid behov gränsvärden för innehållet av farliga ämnen i avfallet och utsläppsgränsvärden.

Prövningen ska avse åtminstone a) typer och mängder av avfall som får behandlas, b) tekniska krav och eventuella övriga krav som är relevanta för platsen i fråga, för varje typ av tillåtet förfarande, c) de säkerhets- och försiktighetsåtgärder som ska vidtas, d) föreskriven metod för varje typ av förfarande, e) övervaknings- och kontrollförfaranden vid behov, f) bestämmelser om avslutande och efterbehandling vid behov. Tillståndet får beviljas för en viss period och får därefter förlängas.

De aktuella verksamhetsutövarna ska föra ett register i tidsföljd över avfallens mängd, typ, ursprung och vid behov destination, insamlingsfrekvens, transportsätt och behandlingsmetod samt på begäran ställa denna information till de behöriga myndigheternas förfogande (artikel 35.1).

Den nationella behöriga myndigheten (Naturvårdsverket) ska föra ett register över vissa verksamhetsutövare som inte omfattas av krav på tillstånd (artikel 26).

I artikel 27 regleras möjligheten att bestämma tekniska minimikrav för tillståndspliktig behandling av avfall.

Direktivet innehåller vidare krav på medlemsstaterna att se till att de behöriga myndigheterna dels fastställer avfallsplaner som var för sig eller i kombination omfattar hela medlemsstatens geografiska territorium (artikel 28), dels upprättar avfallsförebyggande program (artikel 29).

I artikel 34 finns ett krav på de behöriga myndigheterna att med jämna mellanrum inspektera verksamhetsutövare som behandlar avfall, verksamhetsutövare som yrkesmässigt samlar in eller transporterar avfall, mäklare och handlare samt verksamhetsutövare som producerar farligt avfall.

Medlemsstaten ska också fastställa sanktioner för överträdelser av direktivets bestämmelser och vidta erforderliga åtgärder för att se till att de verkställs. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande (artikel 36).

I Sverige har direktivets bestämmelser i första hand genomförts genom bestämmelserna i 15 kap. miljöbalken och avfallsförordningen (2020:614). Utöver kraven i 15 kap. miljöbalken ska de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken följas vid all avfallshandtering. Avfallshierarkin framgår exempelvis både av bestämmelserna i 15 kap. 10 § och 2 kap. 5 § miljöbalken. Se mer om de nationella bestämmelserna om avfall i avsnitt 5.2.1.

Den 5 juli 2023 presenterade EU-kommissionen ett förslag till reviderat avfallsdirektiv. Förslaget är en följd av att det i EU:s gröna giv och i kommissionens handlingsplan för den cirkulära ekonomin har konstaterats ett behov av snabbare och kraftigare åtgärder för att säkerställa miljömässig hållbarhet i livsmedels- och textilsektorn. Detta eftersom dessa två sektorer är mycket resursintensiva och inte till fullo följer EU:s lagstadgade avfallshierarki.²⁹ Förslaget till revidering är således avgränsat till livsmedels- och textilavfall och innebär i första hand att ett utökat producentansvar införs för att minska miljö-, hälso- och klimatpåverkan från den resursintensiva textilsektorn. För att driva på arbetet för att nå det globala hållbarhetsmålet om att till 2030 halvera det globala matsvinnet föreslår kommissionen bindande mål.³⁰

Under vårt utredningsarbete har i första hand frågor med koppling till avfallsdirektivet uppkommit vid översynen av tillstånds- och anmälningspliktens omfattning. Se mer om denna fråga i kapitel 7 och avsnitt 14.7.

²⁹ Se Regeringskansliets faktagenomgång 2022/23:FPM126 s. 2.

³⁰ Se Regeringskansliets faktagenomgång 2022/23:FPM126 s. 1.

6 Nordisk utblick

6.1 Kapitlets innehåll

I det här kapitlet gör vi en internationell utblick och beskriver regelverket för miljöprövning i Danmark och Finland.

I arbetet med beskrivningen har vi utgått från den information vi fått vid våra studiebesök under hösten 2023 i Finland och våren 2024 i Danmark. Utblicken grundar sig också på sådan information om ländernas regelverk som finns på ländernas hemsidor¹, men också ifrån beskrivningar i olika rapporter, vägledningar och litteratur på området.

Arbetet med utblicken har avslutats med att texterna om länderna har stämts av med representanter från ländernas ansvariga departement, myndigheter eller universitet. Syftet med det har varit att säkerställa att vi har uppfattat ländernas regelverk och system för miljöprövning rätt.²

6.2 Några sammanfattande iakttagelser

Krav på förprövning

Vad gäller frågan om vilka verksamheter som omfattas av krav på förprövning kan vi konstatera att regleringen i Danmark och Finland i högre utsträckning än i Sverige direkt utgår från kraven och regleringen inom EU-rätten. Det gäller både vilka typer av verksamheter som omfattas av krav på förprövning eller registrering och hur bestämmelserna är utformade. I både Danmark och Finland har exempelvis industriutsläppsdirektivets bilaga 1, med däri angivna

¹ Se www.retsinformation.dk, www.finlex.fi/sv/ och miljogodkendelsesvejledningen.dk/, miljo.fi.

² Se svar i mejl från Danmark den 19 augusti och från Finland den 21 augusti, 2024.

verksamheter, i stort sett oförändrad förts in i den nationella lagstiftningen.

Eftersom den svenska anmälningsplikten utgör en slags hybrid mellan förprovning och tillsyn, är det svårt att göra internationella jämförelser av denna ”prövningsnivå”. Finland har en typ av anmälningsplikt som snarare liknar en enklare tillståndsprövning medan Danmarks närmaste motsvarighet till den svenska anmälningsplikten för miljöfarliga verksamheter omfattar ett fåtal verksamheter som regleras genom branschspecifika föreskrifter.

Miljöbedömningsprocessen

Miljöbedömningsprocessen i Sverige, Danmark och Finland skiljer sig åt på så sätt att våra grannländer har utarbetat en process som mer liknar den stegvisa process som finns i artikel 1.2 g i MKB-direktivet. I Danmark och Finland har myndigheterna ett större ansvar för att miljökonsekvensbeskrivningen når upp till de krav som MKB-direktivet ställer på medlemsstaterna än i Sverige. Detta ansvar gäller från att verksamhetsutövaren initierar deras motsvarighet till vår miljöbedömningsprocess till att ansökan lämnas till prövningsmyndigheten. Om det uppstår frågor kring miljökonsekvensbeskrivningen efter att ansökan har lämnats till prövningsmyndigheten finns det sätt att ”läka” denna brist. Vid behov kan det exempelvis i Finland initieras nya samråd efter att ansökan har lämnats in till prövningsmyndigheten för att läka eventuella brister som inte identifierats under det tidigare samrådet.

Avseende MKB-direktivets krav på samråd har både Danmark och Finland en motsvarighet till det svenska avgränsningssamrådet. Kravet på underlaget i denna del av processen framstår dock som högre i Danmark och Finland än i Sverige. I Danmark genomförs avgränsningen inte som ett samråd utan underlaget för avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen publiceras på ansvarig myndighets webbplats och allmänheten kan på så sätt inkomma med skriftliga synpunkter. Inget av grannländerna bjuder in någon del av allmänheten till granskningen av om verksamheten eller åtgärden medför betydande miljöpåverkan. Frågan om betydande miljöpåverkan avgörs av ansvarig myndighet som vid behov kan konsultera andra myndigheter.

I både Danmark och Finland genomförs ett fullständigt samråd kring miljökonsekvensbeskrivningen där allmänheten bjuds in som föregår att ansökan om tillstånd lämnas in till prövningsmyndigheten. Det finns på så sätt inget ”samråd” om miljökonsekvensbeskrivningen vid prövningsmyndigheten såsom sker i Sverige genom de remisser och kompletteringar som prövningsmyndigheten initierar när ansökan har lämnats in av verksamhetsutövaren.

Även om det finns vissa skillnader mellan Danmark och Finland är skillnaderna större mellan Sverige och dessa två länder än dem mellan Danmark och Finland.

Tillståndsprövningen

Vi kan se att generella föreskrifter används i större utsträckning i Danmark. För vissa tillståndspliktiga verksamheter har det tagits fram s.k. standardvillkor som finns i bilagor till förordningen om standardvillkor. Dessa kan avse krav på drift, driftstider, luftföroreningar, avfall, spillvatten, åtgärder för att skydda mark och grundvatten, gränsvärden för utsläpp av förorenande ämnen, egenkontroll och avslutande åtgärder. Syftet med standardvillkoren är att underlätta tillståndsprövningen. Omfattas en verksamhet av standardvillkor ska dessa normalt sett föras in som ett villkor i tillståndet. Det finns också andra generella föreskrifter med bl.a. krav för Seveso-verksamheter, hanteringen av avloppsvatten och avfallsförbränningsanläggningar.

Även i Finland finns föreskrivna generella krav. Ett sådant krav behöver, till skillnad från vad som gäller i Danmark, inte upprepas i tillståndet. Tillståndsmyndigheten ska dock i tillståndet, i en separat handling eller på annat sätt upplysa verksamhetsutövaren om de centrala skyldigheter som gäller verksamheten, antingen genom en hänvisning eller genom att redogöra för skyldigheternas innebörd, om myndigheten anser att detta behövs för att informera verksamhetsutövaren. Det finns också krav för de verksamheter som omfattas av registreringsplikt, t.ex. bensinstationer.

Det finns inte generella tidsfrister för handläggningen av en ansökan av miljötillstånd i något av länderna. I Finland kan emellertid sökanden begära att ett företrädesförfarande tillämpas på investeringsprojekt som är viktiga för den gröna omställningen. Syftet

med företrädet är att möjliggöra en snabbare behandling av tillståndsansökan vid regionförvaltningsverket än normalt.

Vi konstaterar att Danmark har kommit en god bit på väg med att skapa ett digitaliserat system med e-tjänster och digitala verktyg för att minska administrationen och ge stöd och vägledning till inblandade aktörer i miljöprövningsprocessens olika delar. Det finns t.ex. en e-tjänst för inlämnande av ansökningar oavsett vilken myndighet det är som ska pröva frågan, och den som vill överklaga ett beslut gör det via "Klageportalen". Även andra delar av processen är samlad till digitala portaler. Kungörelser sker t.ex. på Digital MiljøAdministration, där även tillsynsrapporter offentliggörs.

I Finland pågår också en större förändring av det finska systemet för tillståndsprövning på statlig nivå. Syftet är att få till stånd en s.k. samservicemodell för miljörelaterade tillståndsförfaranden där tillstånd kan sökas centraliserat och digitalt genom en enda tillståndsprövningsprocess. Redan i dag finns e-tjänster för miljötillstånd och en och samma tillstånds- och informationstjänst med information om pågående tillståndsärenden, ansökningar som har kungjorts och som allmänheten och berörda myndigheter kan lämna synpunkter på, och fattade beslut om miljötillstånd.

Prövningsinstanser

Såvitt vi har kunnat utröna sker miljöprövningen i första instans i alla andra EU-länder vid en förvaltningsmyndighet. I Danmark sker prövningen t.ex. i kommuner och den danska statliga motsvarigheten till Naturvårdsverket, Miljöstyrelsen. I Finland är det två statliga regionala myndigheter som hanterar miljöbedömningsprocessen respektive tillståndsprövningen. Ett reformarbete pågår i Finland, men miljöprövningen kommer även framgent ske i en statlig förvaltningsmyndighet med regional närvaro.

Överprövningen däremot skiljer sig åt i större utsträckning. I Danmark kan beslut i de flesta fall överklagas vid överklagandenämnden för miljö och livsmedel (Miljø- og Fødevarerklagenævnet), som är en oberoende domstolsliknande myndighet. Den som är missnöjd med nämndens beslut kan föra ärendet till allmän domstol. I Finland sker alla överklaganden av tillståndsbeslut till Vasa

förvaltningsdomstol. Därefter kan överklagande ske till Högsta förvaltningsdomstolen, men då krävs prövningstillstånd.

Vad gäller övriga statliga myndigheters deltagande i processen är bilden något mer komplex i både Danmark och Finland. På motsvarande sätt som i det svenska systemet förekommer ett remissförfarande där berörda myndigheter kan delta i prövningen i första instans. Till skillnad från i Sverige är det dock inte ett antal utpekade statliga myndigheter som har talerätt i alla tillståndsärenden utan vilka statliga myndigheter som kan överklaga varierar beroende på vilken lagstiftning som prövningen sker utifrån. I Finland är talerätten mycket vid i fråga om antal statliga myndigheter, medan det i Danmark varierar från en utpekad myndighet till ”offentliga myndigheter” i allmänhet.

Har Sverige längre miljöprövningsprocesser än sina grannländer?

Det är svårt att göra en rättvisande jämförelse av handläggnings-tider i olika länder eftersom prövningssystemen och tillståndspliktens omfattning skiljer sig åt. För att få en rättvisande bild hade det krävts uppgifter om den totala prövningstiden för liknande eller jämförbara verksamheter i olika länder. Sådana uppgifter har utredningen emellertid inte haft tillgång till. Vi får därför nöja oss med att granska vad statistiken säger om genomsnittliga handläggnings-tider för samtliga prövningar. I en sådan jämförelse är det viktigt att ta hänsyn till samtliga steg i prövningen. Som vi beskriver i detta kapitel är den finska och den danska miljöprövningen uppdelad på ett lite annat sätt än den svenska. Därför bör en jämförelse av den totala tidsåtgången både ta hänsyn till miljöbedömningsprocessen och tillståndsprövningen.

I en nordisk jämförelse framstår de svenska miljötillståndprocesserna inte som exceptionellt långa. Sett till genomsnittsvärden för prövningen som helhet är situationen snarare den motsatta.

Som vi redogör för i kapitel 8 tar en genomsnittlig tillståndsprövning i första instans mellan 1 och 1,5 år i Sverige. Medianvärdet ligger på cirka ett år. Till detta bör man lägga till tiden för samrådsprocessen. För den finns inte en lika tillförlitlig statistik, men en uppskattning är 8 månader. Således blir den totala tiden – samråds-

processen inräknad – i genomsnitt cirka 1,7 år (20 månader) i Sverige. Runt detta genomsnittsvärde finns det betydande variationer.

Detta kan jämföras med den finska processen där tiden sammanlagt uppgår till 2–2,5 år i genomsnitt. Miljöbedömningsprocessen tar i genomsnitt 12–17 månader och tillståndsprövningsprocessen tar i genomsnitt 10 månader. Siffrorna avser medianvärden 2021 och 2022 och kommer från NTM-centralen och Regionförvaltningsverket.

För Danmarks del har utredningen inte fått tillgång till motsvarande statistik som omfattar samtliga prövningar. Enligt vad vi erfarit är den totala prövningstiden i Danmark dock i genomsnitt ungefär lika lång, eller något längre, jämfört med Sverige och Finland. I Danmark uppgår den totala prövningstiden i genomsnitt till minst omkring två år i första instans. En miljöbedömningsprocess tar i genomsnitt 1,5–3 år, och en tillståndsprövning enligt den danska miljöskyddslagen tar i genomsnitt 4–7 månader. Dessa uppskattningar kommer från danska Miljöministeriet, Miljöstyrelsen och Köpenhamns kommun.

För samtliga länder gäller dessutom att överklaganden kan förlänga den totala omloppstiden markant. Exempelvis uppskattas att handläggningen av ett överklagat tillstånd till en IED-verksamhet kan ta ytterligare tre år i Finland om ärendet överklagas både till förvaltningsdomstolen och Högsta förvaltningsdomstolen. På motsvarande sätt uppskattas att den totala handläggningstiden för ett miljötillstånd förlängs med minst två år i Danmark om ärendet överklagas till den danska Överklagandenämnden för miljö och livsmedel.

6.3 Danmark

6.3.1 Inledning

I Danmark finns regler om miljöskydd i första hand i miljöskyddslagen (lov om miljøbeskyttelse) från 2024 och regler om miljöbedömningar av planer, program och konkreta projekt i miljövärderingslagen (bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter) från 2023, miljövärderingsförordningen (bekendtgørelse om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter), godkännandeförordningen (bekendtgørelse om godkendelse af listevirksomhed) och förordningen om standardvillkor för listade verksamheter (bekendtgørelse

om standardvilkår i godkendelse af listevirksomhed). Utöver dessa finns också flera förordningar för specifika branscher som tillämpas vid tillståndsprövning, t.ex. för stora förbränningsanläggningar och deponier.

Regler om användningen av mark- och vattenområden finns i planlagen (lov om planlægning) från 2020. Som huvudregel krävs både beslut om en kommunal plan, ett byggnadstillstånd, ett MKB-tillstånd och ett miljötillstånd innan en verksamhet kan påbörjas.

6.3.2 Tillstånds- och anmälningsplikt

Verksamheter som kräver ett miljötillstånd framgår av 5 kap. miljöskyddslagen och kallas "listevirksomheder". Vilka verksamheterna är framgår av bilaga 1 och 2 till godkännandeförordningen. I bilaga 1 anges industriutsläppsdirektivsverksamheter och denna lista är identisk med industriutsläppsdirektivets bilaga 1. Bilaga 2 omfattar andra verksamheter som man från nationell synpunkt har ansett vara av sådan art att de bör vara tillståndspliktiga. Dessa är oftast av likartad karaktär som de verksamheter som omfattas av bilaga 1, men med lägre tröskelvärden eller likande. För många av de verksamheter som omfattas av bilaga 2 finns s.k. standardvillkor. Dessa ska tillämpas för de "listevirksomheder" som framgår av förordningen om standardvillkor för listade verksamheter. Utöver dessa finns vissa sektorsspecifika förordningar samt vägledningar med krav på olika utsläppsvillkor. För vissa verksamheter som inte omfattas av tillståndsplikt gäller i stället en slags anmälningsplikt (se avsnitt 6.3.5).

Ändringar av en verksamhets miljötillstånd prövas av samma myndighet som har prövat tillståndet. Om ändringen kan separeras från den övriga verksamheten kan den också prövas separat. I regel är prövningen av en ändring en enklare och snabbare process.

Antalet tillståndspliktiga verksamheter har under de senaste åren minskat, från cirka 6 000 till 4 700 s.k. bilaga 2-verksamheter. Det är 674 verksamheter som är industriutsläppsverksamheter och de omfattas därmed av bilaga 1.

Förutom miljötillstånd kan en verksamhet också behöva andra tillstånd för att få bedrivas. Ett sådant tillstånd är MKB-tillståndet som innefattar en miljöbedömning av verksamheten enligt miljö-

värderingslagen. Bilagorna till denna lag motsvarar MKB-direktivets bilagor, se mer om detta i avsnitt 6.3.3.

6.3.3 Samrådsförfarandet

I Danmark har MKB- och SMB-direktiven genomförts i miljövärderingslagen och miljövärderingsförordningen. I det uppdelade processsystemet som finns i Danmark krävs det för verksamheter och åtgärder där det kan antas en betydande miljöpåverkan ett särskilt MKB-tillstånd.

Den myndighet som ansvarar för miljöbedömningsprocessen och även granskar miljökonsekvensbeskrivningen kallar vi här för MKB-myndighet. Till skillnad från i Sverige är det MKB-myndigheten och inte exploatören (oavsett om den är en myndighet eller inte) som ansvarar för miljöbedömningsprocessen inkl. samråd. Kommunen ansvarar för många projekt, men bl.a. Miljøstyrelsen, Energistyrelsen, Kystdirektoratet och Regionsråden kan vara ansvarig myndighet för miljöbedömningsprocessen. I och med att vissa projekt faller under olika myndigheter både avseende miljöbedömningen och förfarandet för att erhålla andra tillstånd finns det flera samordnings- och avgränsningsbestämmelser (se exempelvis 7, 8 och 10 §§ miljövärderingsförordningen). Vid samordnade förfaranden är det den myndighet som har pekats ut i miljövärderingslagen som ska fungera som kontaktpunkt för både sökanden och de myndigheter som är skyldiga att godkänna projektet enligt annan lagstiftning. Ansvarig myndighet ser till att miljöbedömningsprocessen samordnas mellan de berörda myndigheterna och sammanför de berörda myndigheternas bedömningar av projektet för att säkerställa att eventuella meningsskiljaktigheter mellan myndigheterna om bedömningen av projektet löses så snart som möjligt (8 § miljövärderingsförordningen).

Om ett projekt kräver planering får myndigheten inte bevilja tillstånd att påbörja projektet förrän den nödvändiga planeringsgrunden för projektet finns (11 § miljövärderingsförordningen). Miljöministern får fastställa undantag ifrån detta (7 § 2 miljövärderingslagen).

Syftet med regleringen

Precis som i 6 kap. miljöbalken utgår miljövärderingslagen ifrån en gemensam syftesbestämmelse som omfattar planer och program som projekt. Syftet med lagen är att främja en hållbar utveckling, säkerställa en hög miljöskyddsnivå genom att integrera miljöhänsyn vid utarbetandet och antagandet av planer och program, samt projekt som kan antas medföra betydande miljöpåverkan (1 § 1 miljövärderingslagen). Dessutom ska regelverket säkerställa allmänhetens deltagande så tidigt som möjligt och innan myndigheten fattar beslut om planen, programmet eller projektet. Därtill ska processen medföra att hänsyn tas till den betydande miljöpåverkan som planer, program och projekt kan antas medföra på miljön, inbegripet bl.a. biologisk mångfald, befolkning, människors hälsa, flora, fauna, mark, vatten, luft, klimatfaktorer och materiella tillgångar (1 § 2 miljövärderingslagen).

I anslutning till syftesbestämmelserna finns det ett antal övergripande definitioner bl.a.:

- Den breda allmänheten: en eller flera fysiska eller juridiska personer eller sammanslutningar, organisationer eller grupper (5 § 1 a miljövärderingslagen).
- Berörd allmänhet: den allmänhet som berörs, kan antas bli berörd av eller har ett intresse av planen, programmet eller projektet. Detta omfattar även icke-statliga organisationer och sammanslutningar som har till syfte att skydda landskaps-, kulturarvs-, natur- eller miljöintressen (5 § 1 b miljövärderingslagen).
- Berörd myndighet: en myndighet som på grund av sitt särskilda miljöansvar eller lokala och regionala befogenheter kan antas påverkas av planens, programmets eller projektets miljöpåverkan (5 § 2 miljövärderingslagen).
- Miljöbedömning av projekt: En process som består av följande:
 - exploatörens utarbetande och inlämnande av en miljökonsekvensbeskrivning,
 - myndighetens genomförande av samråd med allmänheten och berörda myndigheter och andra stater som berörs av projektet,

- myndighetens granskning av de uppgifter som lämnats i miljökonsekvensbeskrivningen och eventuella ytterligare uppgifter som exploatören lämnat, om så är nödvändigt,
- myndighetens motiverade slutsats om projektets betydande miljöpåverkan,
- myndighetens motiverade slutsats utgör underlag för ett beslut om tillstånd (5 § 5 miljövärderingslagen).

Med projekt avses, precis som i MKB-direktivet, utförande av byggnads- eller anläggningsarbeten, eller andra installationer eller arbeten, samt andra ingrepp i den naturliga omgivningen och i landskapet, inklusive mineralutvinning (5 § 6 miljövärderingslagen).

Konkreta projekt

Projekt som kan medföra en betydande miljöpåverkan får inte påbörjas förrän myndigheten har lämnat tillstånd att påbörja projektet och en miljöbedömning av projektets miljöpåverkan har genomförts. De projekt som ska genomgå en miljöbedömning är som utgångspunkt de som återfinns i miljövärderingslagens två bilagor och de projekt där exploatören har begärt att ansökan ska genomgå en miljöbedömning (15 § miljövärderingslagen). Det finns även några projekttyper där Danmark valt att även de ska screenas för att undersöka om en betydande miljöpåverkan kan föreligga. Projekt som återfinns i bilaga 2 får inte påbörjas förrän myndigheten skriftligen har meddelat exploatören att projektet inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan (16 § miljövärderingslagen).

Vid screeningbedömningen ska exploatörens underlag som utgångspunkt lämnas in digitalt till myndigheten (4 § 1 miljövärderingsförfordningen). Utifrån exploatörens ansökan ska myndigheten avgöra om projektet ska vara föremål för miljöbedömning och tillståndskrav på grund av sin art, storlek eller lokalisering (21 § 1 miljövärderingslagen). Beslutet ska motiveras och det ska framgå vad som kännetecknar projektet påverkan och, om så är fallet, vilka åtgärder som planeras för att undvika eller förebygga vad som annars skulle ha kunnat bli en betydande negativ miljöpåverkan (21 § 2 miljövärderingslagen). Myndigheten ska fatta beslutet så snart som möjligt och senast 90 dagar från den dag då exploatören har lämnat

de uppgifter som krävs (22 § 1 miljövärderingslagen). I undantagsfall får myndigheten förlänga tidsfristen. Myndigheten ska offentliggöra beslutet (36 § miljövärderingslagen). Den beslutande myndigheten ska konsultera berörda myndigheter inför beslutet om betydande miljöpåverkan.

Innan exploatören inleder, utvidgar eller ändrar projekt som kan falla under bilaga 1 och 2 och som på grund av sin art, storlek eller lokalisering kan antas medföra betydande miljöpåverkan, ska exploatören lämna in en skriftlig ansökan om projektet till ansvariga myndigheten (18 och 19 §§ miljövärderingslagen). För ändringstillstånd för bilaga 2-projekt ska exploatören lämna in en skriftlig ansökan som ska innehålla följande.

1. Uppgifter om projektets karaktär och dess sannolika betydande miljöpåverkan.
2. Tillgängliga resultat av andra relevanta miljökonsekvensbedömningar som är relevanta för det specifika projektet.

Utgångspunkten är att det är kommunen som är den myndighet som handlägger många ärenden som rör landbaserade projekt, men det kan även vara andra myndigheter allt beroende av vad projektet handlar om, såsom regionförbundet eller Miljöstyrelsen (på delegation från Miljöministern) (17 § miljövärderingslagen).

För projekt som ska genomgå en miljöbedömning ska MKB-myndigheten, innan exploatören upprättar en miljökonsekvensbeskrivning, avge ett yttrande om hur omfattande och detaljerad den informationen ska vara (23 § 1 miljövärderingslagen). Myndigheten får på exploatörens begäran avstå från att avge ett yttrande om den anser att det inte finns några tvivel om hur omfattande och detaljerad miljökonsekvensbeskrivningen ska vara (23 § 4 miljövärderingslagen). Motsvarigheten till avgränsningssamrådet sker digitalt genom att myndigheten kungör ansökan och tillhörande underlag på en webbplats och välkomnar synpunkter från berörda myndigheter samt allmänheten som helhet. Underlag till samrådet inför avgränsning ska inkludera exploatörens ansökan (när så är möjligt) och miljökonsekvensbeskrivningen (som i möjligaste mån ska vara fullständig och av tillräckligt hög kvalitet)

Om myndigheten har avgett ett yttrande om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning ska beskrivningen utgå ifrån yttrandet

och innehålla de uppgifter som rimligen behövs för att komma fram till en motiverad slutsats om projektets betydande miljöpåverkan (20 § 3 miljövärderingslagen).

Exploatören ska se till att miljökonsekvensbeskrivningen utarbetas av kvalificerade och kompetenta experter (20 § 6 miljövärderingslagen).

Efter att ha mottagit miljökonsekvensbeskrivningen från exploatören granskar myndigheten beskrivningen. Myndigheten kan vid behov begära ytterligare uppgifter av exploatören (24 § 1 miljövärderingslagen). Enligt Miljöstyrelsen är det som regel så att beskrivningen behöver kompletteras och sedan granskas på nytt, 1–3 kompletteringsvändor är normalt men även fler i vissa särskilda projekt.

Efter att ha granskat och bedömt att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller alla krav ska myndigheten skicka den på offentligt samråd där bl.a. berörda myndigheter och allmänheten bjuds in att lämna synpunkter (24 § 2 miljövärderingslagen).

Efter samråd ska myndigheten avgöra om MKB-tillstånd kan lämnas. Beslutet ska fattas på grundval av exploatörens ansökan, miljökonsekvensbeskrivningen, eventuell ytterligare information, resultaten av de samråd som genomförts och myndighetens motiverade slutsats. Om projektet kan antas medföra betydande miljöpåverkan i en annan stat, får myndigheten inte besluta om tillstånd för projektet förrän miljöministern har gett sitt medgivande (25 § 1 miljövärderingslagen).

Om myndigheten beslutar att godkänna projektet, ska beslutet innehålla en motiverad slutsats och alla miljövillkor som är knutna till beslutet, en beskrivning av projektets alla särdrag och de åtgärder som planeras för att undvika, förebygga eller minska och om möjligt motverka betydande negativ miljöpåverkan (27 § miljövärderingslagen).

När ett beslut har fattats om att bevilja eller avslå en ansökan om MKB-tillstånd ska myndigheten omedelbart se till att följande uppgifter finns tillgängliga för allmänheten och berörda myndigheter.

1. Beslutets innehåll och eventuella villkor som är knutna till det.
2. De huvudsakliga skäl och överväganden som ligger till grund för beslutet, inklusive information om förfarandet för allmänhetens deltagande.
3. En sammanfattning av resultaten av de samråd som genomförts.

4. Kompletterande uppgifter som erhållits från exploatören, allmänheten eller berörda myndigheter.
5. Hur resultatet av samrådet och kompletterande information har införlivats eller på annat sätt beaktats, inbegripet eventuella synpunkter från berörda stater, beslutet (37 § 1 miljövärderingslagen).

Den eller de myndigheter som har fattat beslut om projektet ska underrätta alla stater med vilka samråd har ägt rum (37 § 2 miljövärderingslagen).

Som nämnts kort ovan skiljer sig regleringen av samrådet mellan berörda myndigheter och allmänheten. Den myndighet som bedömer exploatörens ansökan och fattar tillståndsbeslut ska se till att följande ges möjlighet att lämna synpunkter och ställa frågor vid en utfrågning.

1. Berörda myndigheter innan beslut fattas om projekt i bilaga 2 kan antas medföra betydande miljöpåverkan (screening).
2. Allmänheten, berörda myndigheter och berörda stater när det gäller att avgränsa och fastställa vilket innehållet miljökonsekvensbeskrivning ska ha, dvs. innan myndigheten avger ett yttrande om detta.
3. Allmänheten, berörda myndigheter och berörda stater med avseende på den miljökonsekvensbeskrivning som exploatören har lämnat in, inklusive ansökan om tillstånd, innan beslut fattas (35 § 3 miljövärderingslagen).

Samrådet ska förutom beskrivningen också inkludera:

1. underlag för myndighetens granskning av miljökonsekvensbeskrivningen, och
2. myndighetens utkast till beslut om tillstånd (35 § 4 miljövärderingslagen).

För samråd med allmänheten om miljökonsekvensbeskrivningen inför beslut om tillstånd ska samrådsperioden vara minst 8 veckor (35 § 5 miljövärderingslagen).

Offentliggörandet av att samråd ska ske på myndighetens webbplats och får dessutom offentliggöra på lämpligt sätt, t.ex. genom

meddelanden inom en viss radie från det berörda området eller genom meddelanden i lokala medier (12–13 §§ miljövärderingsförordningen).

Undantag till MKB-direktivet har genomförts i miljövärderingslagen. Lagen ska inte tillämpas på projekt eller delar av projekt som endast tjänar ett nationellt försvarsändamål om försvarsministern anser att detta skulle skada dessa syften (4 § 1 miljövärderingslagen).

Ett projekt som omfattas av bilaga 1 eller 2 kan i undantagsfall helt eller delvis undantas från bestämmelserna i miljövärderingslagen, om detta skulle strida mot ändamålet med projektet, under förutsättning att lagens syfte uppfylls. Undantaget gäller inte samråd med andra stater (4 § 4 miljövärderingslagen). I detta fall ska beslut om undantag föregås av att myndigheten prövar om en miljöbedömning bör göras som inte uppfyller alla krav i miljövärderingslagen men som är förenlig med lagens syfte (9 § 1 miljövärderingsförordningen). Vid genomförandet av denna bedömning ska myndigheten göra all information tillgänglig för allmänheten, information om beslutet att bevilja undantag och skälen för att bevilja det. Före beviljandet av tillståndet ska även EU-kommissionen underrättas om skälen till det beviljade undantaget och förses med den information som myndigheten kan göra tillgänglig för sina egna medborgare (9 § 2 miljövärderingsförordningen).

Gränsöverskridande påverkan på miljön

I korthet (se vidare se 38 § miljövärderingslagen), om ett projekt kan antas medföra betydande miljöpåverkan i en annan stat, ska ansvarig myndigheten så snart som möjligt underrätta miljöministern. Myndigheten får inte fatta beslut om MKB-tillstånd innan miljöministern har gett sitt godkännande.

Miljöministern (ofta Miljöstyrelsen) ska se till att en berörd stat informeras tidigt i beslutsprocessen och senast så snart information om den gränsöverskridande miljöpåverkan rimligen kan lämnas.

När miljöministern samråder med en berörd stat om ett ansökt projekt ska han eller hon lämna de uppgifter som bl.a. information om projektets eventuella gränsöverskridande inverkan på miljön, inklusive människors hälsa, och information om beslutsförfarandet. Myndigheten ska granska att beskrivningen uppfyller de formella

kraven, dvs. är fullständig och av tillräcklig kvalitet, innan samråd sker med det andra landet (se 20 och 24 § miljövärderingslagen).

Om miljöministern får ett meddelande från en myndighet i en annan stat om ett projekt vars genomförande kan antas medföra betydande miljöpåverkan i den andra staten, ska miljöministern kontakta den danska myndigheten för projektet. Den danska myndigheten får inte fatta beslut om MKB-tillstånd innan ministern har gett sitt godkännande.

Information om att samråd med en annan stat inletts ska kungöras på Miljöstyrelsens webbplats (14 § miljövärderingslagenförordningen).

6.3.4 Tillståndsprövningen

Inledning

Som framgår av avsnitt 6.3.1 krävs i Danmark som huvudregel bl.a. ett miljötillstånd innan en verksamhet kan påbörjas. Om miljötillståndet ska ges av kommun samordnas beslutet om en kommunal plan och tillstånden så långt det är möjligt. I avsnitt 6.3.6 redovisas vilka miljöprövningsinstanser som finns i Danmark.

Ansökan

Reglerna om miljötillstånd i den danska miljöskyddslagen (miljø-godkendelse enligt Miljøbeskyttelsesloven) respektive miljövärderings- och MKB-reglerna (VVM-reglerne i Miljøvurderingsloven) är två självständiga och likvärdiga regelverk.

Ett projekt, som är omfattat av båda regelverken, ska därför bedömas självständigt enligt respektive regelverk av den myndighet som är behörig enligt miljöskyddslagen eller miljövärderingslagen. Det ska också nämnas att miljöbegreppet är bredare i den sistnämnda lagen eftersom det också omfattar bland annat landskap, fauna, flora, mänskligt skapade ting och kulturarv. En strävan finns dock, som redan har framgått av tidigare avsnitt i detta kapitel, att så långt det är möjligt samordna förfarandena.

Avsnitt 6.3.3 innehåller i flera avseenden sådan information som också kan hänföras till vad vi i Sverige benämner tillståndsprövning,

särskilt när det gäller det danska förfarandet redovisat under rubriken Konkreta projekt i nämnt avsnitt.

Tillståndspliktiga verksamheter i Danmark är sådana som innebär en betydande miljöpåverkan. Det är, som redan har framgått i föregående avsnitt, angivet i godkännandeförordningens bilaga 1 och 2 vilka verksamheter som är tillståndspliktiga. Det ska noteras att reglerna i miljövärderingslagen inte avgör vilka verksamheter som tillståndspliktiga.

I avsnitt 6.3.6 redovisar vi att man i Danmark kommit en god bit på väg att med ett digitaliserat system underlätta ingivande av ansökningar, oavsett vilken myndighet det är som ska pröva frågan, samt att med digitala verktyg ge stöd och vägledning i miljöprövningsförfarandet.

Kungörelse/samråd om ansökan

Reglerna för offentliggörande (kungörelse) och samråd om en tillståndsansökan är inte desamma som gäller för miljövärderingsprocessen.

Innan tillståndsmyndigheten lämnar tillstånd till etablering eller till väsentlig ändring eller utvidgning av verksamheter eller åtgärder som omfattas av bilaga 1 till godkännandeförordningen, ska myndigheten se till att allmänheten får möjlighet att yttra sig över ansökan och därefter också utkastet till ett avgörande i tillståndsfrågan. Regler om detta framgår av 18 § i godkännandeförordningen. Där listas vissa grundläggande uppgifter och ansökningsunderlag som tillståndsmyndigheten ska offentliggöra digitalt. För verksamheter som omfattas av bilaga 2 till godkännandeförordningen finns inte motsvarande offentlighetkrav före det att ett tillstånd ges.

När tillståndsmyndigheten anser att kraven är uppfyllda kan tillstånd beslutas. Eventuella villkor för verksamheten ska också framgå.

Tillståndet och villkor

I Danmark meddelar prövningsmyndigheten ett miljögodkännande som motsvarar det vi i Sverige kallar tillstånd enligt miljöbalken. Förutsättningarna för att meddela ett sådant godkännande och vad det ska innehålla regleras mer generellt i miljöskyddslagen och mer

detaljerat i godkännandeförordningen. I godkännandeförordningen anges att tillståndsplikten omfattar alla förorenande aktiviteter på verksamheten samt aktiviteter som är teknisk och föroreningsmässigt förbundna med verksamheten (3 § godkännandeförordningen).

Ett miljögodkännande ska innehålla en miljöteknisk bedömning av verksamheten och verksamhetens påverkan på miljön. En sådan bedömning ska innehålla:

- förhållandet till andra planer såsom kommunplanen och lokalplanen,
- påverkan på skyddade arter och områden,
- utformningen av anläggningen samt drift och driftstider,
- förorening och begränsning av förorening,
- buller och begränsning av buller
- avfallshantering
- påverkan på jord och grundvatten
- hantering av spillvatten
- olyckor och särskilda risker,
- bästa tillgängliga teknik,
- egenkontroll, och
- avslutande åtgärder.

Prövningsmyndigheten får inte ge ett godkännande om den inte bedömer att verksamheten kan uppnå de krav som är nödvändiga för att förebygga och begränsa föroreningar genom användning av BAT. Vad som avses med BAT finns närmare angivet i bilagor till godkännandeförordningen. Därutöver krävs en bedömning av om verksamheten i övrigt kan bedrivas på platsen utan att medföra föroreningar för omgivningen som är oförenliga med omgivningens sårbarhet och kvalitet. I bedömningen ska också ingå en bedömning av om transporter till och från verksamheten kan ske utan väsentlig miljömässig negativ påverkan på omgivningen (19 § godkännandeförordningen).

För vissa av de verksamheter som omfattas av krav på miljögodkännande har det tagits fram standardvillkor som finns i bilagor till förordningen om standardvillkor för listade verksamheter. Det är framför allt för de verksamheter som anges på bilaga 2 till MKB-direktivet som det har tagits fram standardvillkor. Dessa avser huvudsakligen krav på drift och inredning, driftstider, luftföroreningar, avfall, spillvatten, gränsvärden för förorenande ämnen, egenkontroll och avslutande åtgärder. För buller finns inte standardvillkor framtagna. De ska fastställas i varje enskilt fall av prövningsmyndigheten. I 22 § godkännandeförordningen finns en uppräkningslista av vad villkoren i relevant omfattning ska reglera.

För de verksamheter som inte omfattas av standardvillkor ska villkor ändå fastställas och verksamheten bedömas utifrån bland annat att förbrukande av energi och råvaror görs effektivt, att man utnyttjar möjligheten till att substituera särskilt skadliga tveksamma ämnen, avfallshierarkin iakttas, bästa tillgängliga reningsteknik används (20 § godkännandeförordningen).

Ett miljögodkännande reglerar alltså inte verksamhetens förbrukning av resurser såsom vatten och elektricitet, förorening vid användning och kassering av de produkter som produceras eller verksamhetens påverkan på det globala klimatet.

Som utgångspunkt kan ett miljögodkännande tas i anspråk när det har meddelats. Det innebär att en verksamhetsutövare inte behöver invänta att beslutet om miljögodkännande får laga kraft. Om ett beslut överklagas kan den överprövande instansen i samband med att ett beslut om tillstånd överklagas besluta att tillståndet inte får tas i anspråk (96 § miljöskyddslagen). Ett tillstånd måste tas i anspråk inom två år annars upphör det att gälla (37 § godkännandeförordningen). Det kan även upphöra att gälla om verksamheten påbörjas, men sedan avbryts. Tillståndet upphör att gälla om det inte har utnyttjats under tre års tid (78 a § miljöskyddslagen).

6.3.5 Anmälnings- och registreringsförfaranden

Den svenska prövningsnivån anmälningspliktiga vattenverksamheter och anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter saknar en direkt motsvarighet i den danska miljölagstiftningen. Den danska miljöskyddslagen ger miljöministern en möjlighet att fastställa

bestämmelser om föroreningsvillkor och andra miljökrav för vissa branscher som ska anmälas till kommunen (7 § miljöskyddslagen).

Sådana bestämmelser finns, såvitt utredningen känner till, endast för ett fåtal branscher. Det handlar i huvudsak om verksamheter med många liknande anläggningar. De branschspecifika bestämmelser som omfattas av en dylik anmälningsplikt gäller för det första bilverkstäder, för det andra medelstora förbränningsanläggningar och för det tredje företag som förädlar varor av järn, stål eller andra metaller och som har en produktionsyta på minst 1 000 kvm. För verksamheter som omfattas av dessa bestämmelser innebär anmälningsplikten i praktiken att verksamhetsutövare ska lämna vissa grundläggande uppgifter som kommunen granskar huruvida de uppfyller kraven i de branschspecifika förordningarna.

Enligt exempelvis maskinverkstadsförordningen (Bekendtgørelse om virksomheder, der forarbejder emner af jern, stål eller andre metaller)³ ska den som vill etablera en ny verksamhet som omfattas av förordningen eller som vill utöka eller förändra en befintlig verksamhet på ett sätt som innebär ökade föroreningar, göra en anmälan till kommunfullmäktige. Anmälan görs via portalen Bygg och miljö. Anmälan ska innehålla vissa uppgifter som räknas upp i en bilaga till förordningen. Det handlar exempelvis om information om företaget, vilken typ av verksamhet det är frågan om, översiktsritningar på verksamhetens läge och utformning samt förhållande till översiktsplan, information och bedömning av verksamhetens föroreningar och föroreningsbegränsande åtgärder för denna, råvaror, avfall, buller m.m. Kommunfullmäktige bedömer, på grundval av en fullständig anmälan bl.a. om företaget kan uppfylla kraven i förordningen och om det finns behov av att ställa strängare eller ytterligare krav, eller om företaget ska beviljas dispens från kraven (42 § maskinverkstadsförordningen). Kommunen ska handlägga anmälan så snart som möjligt och huvudregeln är att besked ska lämnas inom fyra veckor från att en fullständig anmälan mottogs. Om ärendets omfattning motiverar det, får kommunfullmäktige förlänga tidsfristen en gång (43 § maskinverkstadsförordningen).

Motsvarande bestämmelser finns för medelstora förbränningsanläggningar (bekendtgørelse om miljøkrav for mellemstore fyringsanlæg)⁴ och för bilverkstäder (bekendtgørelse om miljøkrav i for-

³ Se BEK nr 1477 af 12/12/2017.

⁴ Se BEK nr 1535 af 09/12/2019.

bindelse med etablering og drift af autoværksteder m.v)⁵, men de processuella reglerna kring kommunens handläggning skiljer sig mellan verksamheterna. Enligt vad vi har erfarit finns det även särskilda regler kring vissa typer av jordbruksverksamheter som ska anmälas.

6.3.6 Prövningsinstanser

Miljöprövning i första instans

Den danska ansvarsfördelningen tar sin utgångspunkt i subsidiaritetsprincipen, dvs. att beslut ska tas på den lägsta möjliga nivån. Kommunala nämnder beslutar i de allra flesta fall om godkännande av listverksamheter, dvs. de verksamheter, anläggningar och aktiviteter som listas i godkännandeförordningens bilaga 1 och 2. Myn-dighetens behörighet anges i 5 § i godkännandeförordningen. Det kan i sammanhanget vara värt att notera att de danska kommunerna i ett nordiskt perspektiv är ganska stora med i genomsnitt 55 000 in-vånare.⁶ Det finns 98 kommuner i Danmark. Det finns även verk-samheter som kräver en anmälan till kommunen i stället för ett till-stånd (se avsnitt 6.3.5).

Den danska statliga miljömyndigheten, Miljöstyrelsen, är god-kännande- och tillsynsmyndighet för de projekt som anses vara särskilt skadliga för miljön. Miljöstyrelsen beslutar om godkän-nande av anläggningar som är märkta med (s) i listorna i bilagorna 1 och 2 till godkännandeförordningen. Det handlar bl.a. om vissa förbränningsanläggningar och flera olika typer av kemisk industri. Staten är då tillståndsmyndighet för hela företaget oavsett om den huvudsakliga verksamheten eller en av företagets bisysslor är s-märkt (3 kap. 5 § godkännandeförordningen).

Ett företag eller en verksamhet som omfattas av miljögodkän-nande omfattas oftast också av reglerna om miljöbedömning i miljövärderingslagen och miljövärderingsförordningen. En verk-samhet ska anmäla projekt som kan falla under miljöbedömnings-reglerna. Projekt som kan antas medföra betydande miljöpåverkan får inte påbörjas innan myndigheten har gett skriftligt tillstånd att påbörja projektet efter en bedömning av projektets miljöpåverkan

⁵ Se BEK nr 908 af 30/08/2019.

⁶ Se Nordic Environmental Permitting Process, Darpö J. (2022), s. 12.

(15 § miljövärderingslagen), eller har beslutat att ett bilaga 2-projekt inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan (16 § miljövärderingslagen). Anmälan ska alltid skickas in till kommunen, oavsett vem som är behörig miljöbedömningsmyndighet. Behörig myndighet regleras i 17 § miljövärderingslagen och i 2 kap. 3 § miljövärderingsförordningen. Kommunen skickar över anmälan till den behöriga myndigheten, om det är någon annan än kommunen. Kommunen är ansvarig för arbetet med miljökonsekvensbeskrivningar för de flesta landbaserade projekt. Miljöstyrelsen ansvarar för miljöbedömningsprocessen i de fall där myndigheten är prövningsmyndighet och för vissa typer av projekt på land och till havs så som fiskodling, och infrastrukturprojekt där staten är verksamhetsutövare. Miljöstyrelsen ansvarar också för projekt som rör fler än två kommuner.

Vidare är regionfullmäktige enligt miljövärderingslagen behörig myndighet för projekt om hela eller delar av projektet omfattas av den danska mineraltillgångslagen. Vad gäller projekt till havs så som havsbaserad vindkraft, geologisk lagring av koldioxid och oljeriggar ligger ansvaret i de flesta fall på energi- och klimatministern, i praktiken den danska energimyndigheten. I fråga om vissa kustskyddsåtgärder är det dock kommunfullmäktige som ansvarar.

Miljöministern kan i särskilda fall besluta att överta kommunfullmäktiges och regionfullmäktiges roll i miljöbedömningsprocessen (17 § 5 mom. miljövärderingslagen). Det gäller frågor som påverkar andra myndigheters lagstadgade uppgifter eller är av större betydelse. Tillstånd för riktigt stora infrastrukturprojekt, t.ex. byggandet av den konstgjorda ön Lynetteholmen i Köpenhamn, beslutas av den danska riksdagen i form av en lag.

Danmark har ett digitaliserat system där ansökningar skickas via samma tjänst, oavsett vilken myndighet det är som ska pröva frågan. Detta sker via kommunförbundets digitala självbetjäningstjänst Bygg och miljö (Byg og miljø)⁷, som används både för miljökonsekvensbeskrivningar, bygglov, miljötillstånd och anmälan. Om tillståndet ska beviljas av Miljöstyrelsen skickas ansökan automatiskt vidare dit (4 kap. 7 § godkännandeförordningen respektive 4 § 11 miljövärderingslagen). Vad gäller ansökningar om miljöbedömning för projekt som inte omfattas av krav på miljötillstånd ska Miljöstyrelsens ansökningsportal för miljöbedömningar i stället användas.

⁷ Se <https://www.bygogmiljoe.dk/> (besökt 2024-03-19).

Den myndighet som är behörig myndighet enligt 17 § miljövärderingslagen är som regel också tillsynsmyndighet. Kommunfullmäktige eller regionfullmäktige är dock tillsynsmyndighet när miljöministern utnyttjat möjligheten att överta deras uppgifter och befogenheter.

Stöd och vägledning

Enligt § 7 i den danska lagen om offentlig förvaltning är myndigheterna skyldiga att ge råd till företag som kontaktar dem om frågor inom myndighetens behörighetsområde. Prövningsmyndigheterna är inte skyldig att ge företaget specifika lösningar på eventuella miljöproblem utan skyldigheten gäller att ge vägledning och hjälpa företaget om det ställer frågor, t.ex. om hur processen framskrider vid myndigheten eller om den rättsliga grunden. I detta sammanhang kan myndigheten hjälpa till att fastställa vilka krav och ramar som företaget måste uppfylla.

En särskild webbplats finns med vägledning om miljötillståndprocessen för både sökande och för prövningsmyndigheterna.⁸ I vägledningen anges särskilt att prövningsmyndigheten måste erbjuda företaget en riktad förhandsdialog med vägledning om regler m.m. som gäller för företaget innan det etablerar sig och om hur företaget använder den digitala självbetjäningstjänsten, Bygg och miljö. Detta för att företagets anmälningar och ansökningar ska bli så fullständiga som möjligt. Myndigheten ska enligt vägledningen fokusera på att diskutera följande.

- Vilka listobjekt i godkännandeförordningen som företaget omfattas av.
- Om företaget, förutom att ansöka om miljögodkännande, också måste anmäla sig i förhållande till MKB-reglerna och/eller ansöka om avloppstillstånd - och hur företaget erhåller samtidighet om det så önskar.
- Om det finns särskilda planeringsbestämmelser som kan hindra framtida utvecklingsmöjligheter, så att företaget har en tydlig ram.

⁸ Se <https://miljogodkendelsesvejledningen.dk/> (besökt 2024-03-19).

- Hur företaget ska agera om flera myndigheter ska involveras. Detta kan vara fallet om tillståndsmyndigheten är miljöstyrelsen och företaget också måste ansöka om avloppstillstånd från kommunen.
- Översikt över tidsplanen för godkännandeprocessen och ange om ansökan omfattas av avtalet om tjänstemål från december 2015 mellan det nationella kommunalförbundet och regeringen.⁹

Tjänsten Bygg och miljö utgör en vägledning i sig. När verksamhetsutövaren använder tjänsten ställs verksamhetsutövare inför ett antal objektiva miljökrav som denne måste bekräfta eller förneka om verksamheten eller åtgärden kan leva upp till. Det finns checklistor och bilagor om vilken information som ska tillhandahållas. På så sätt vägleds företagen att ta fram den information som myndigheterna behöver. Prövningsmyndigheten behöver dock som regel begära in kompletterande information eftersom Bygg och miljö inte ställer krav på kvaliteten på den information som företagen lämnar. Prövningsmyndigheterna ansvarar för att ett ärende är tillräckligt utrett innan ett beslut fattas.

I Danmark är även andra delar av processen samlad till digitala portaler. Kungörelser, oavsett om ett beslut prövas av Miljöstyrelsen eller kommunen, sker på Digital MiljøAdministration som administreras av Miljöstyrelsen.¹⁰ Där kungörs även tillsynsrapporter. Miljöstyrelsen har också en specifik MKB-portal för de processer som myndigheten handlägger. Den som vill överklaga ett beslut gör det via "Klageportalen".¹¹

Vissa kommuner har inrättat en slags *one-stop-shop* för företag där företaget har en ingång till kommunen. Varje företag tilldelas en fast kontaktperson som ansvarar för att ett ärende behandlas i kommunens olika förvaltningar så snabbt som möjligt. För större projekt har andra kommuner ett samverkanskoncept med ett "projektrum" för ärendehantering med deltagande av näringsliv och myndigheter. I projektrummet deltar berörda myndigheter och

⁹ Se <https://miljogodkendelsesvejledningen.dk/myndigheder/3-ny-godkendelse/32-foer-ansoegningen-modtages> (besökt 2024-04-29).

¹⁰ Se <https://dma.mst.dk/> (besökt 2024-03-19).

¹¹ Se <https://kpo.naevneneshus.dk/Public/Home/ChooseLoginProvider?returnUrl=https://kpo.naevneneshus.dk/External> (besökt 2024-03-19).

företagsrepresentanter för att säkerställa nödvändig dialog och framsteg i projektet genom täta möten och nära kontakt.¹²

Överprövningsinstanser

Ett beslut om att godkänna eller avslå en tillståndsansökan eller beslut om specifika villkor kan i de flesta fall överklagas vid överklagandenämnden för miljö och livsmedel (Miljø- og Fødevareklagenævnet), som är en oberoende domstolsliknande myndighet. Nämnden är högsta besvärinstans för beslut som fattats av bland annat Livsmedels-, fiskeri- och jordbruksstyrelsen, Miljöstyrelsen och kommunerna. Det finns två ytterligare nämnder inom miljö-rättsområdet, nämligen Överklagandenämnden för fysisk planering (Planklagenævnet) och Energiöverklagandenämnden (Energiklagenævnet).

Miljø- og livsmedelsnämnden har nio avdelningar. Nämnden är en "kombinationsnämnd" som består av en ordförande som utses av näringsministern, två ledamöter som utses av de högre domstolarna bland domstolens ledamöter, 16 sakkunniga som nomineras av olika intresseorganisationer och utses av närings- och tillväxtministern (bl.a. experter inom industri, markförorening, jordbruk och sötvatten) och fyra ledamöter med medicinsk expertis som nomineras av politiska partier och utses av det danska folketinget (2–4 §§ lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet).

Nämndens beslut kan som huvudregel inte överklagas till en annan förvaltningsmyndighet. Den som är missnöjd med nämndens beslut kan föra ärendet till allmän domstol.

Myndigheter och andra med partsroll

När staten är prövningsmyndighet distribuerar tjänsten Bygg och miljö samtidigt ansökan till både kommunen och Miljöstyrelsen. Den kommun där företaget vill etablera sig eller redan är etablerat ska utarbeta ett yttrande i frågan. Kommunfullmäktige skickar yttrandet till företaget via portalen Bygg och Miljö så snart som

¹² Se <https://miljogodkendelsesvejledningen.dk/opslag/511-samarbejde-mellem-ansoeger-og-myndighed/> (besökt 2024-03-19).

möjligt efter mottagandet av ansökan och skickar samtidigt en kopia av yttrandet till Miljöstyrelsen.

När myndigheten har behandlat ansökan om miljötillstånd skickas utkastet till miljötillståndsbeslut för utlåtande till verksamhets-utövaren, andra parter och andra myndigheter. Andra identifierbara parter än företaget måste rådfrågas om information om fakta i ärendet eller externa yrkesmässiga bedömningar som parten inte kan antas vara medveten om, om informationen är till nackdel för parten och av väsentlig betydelse för utgången i målet (19 § i förvaltningslagen). Det är upp till tillståndsmyndigheten att bedöma vilka andra myndigheter som bör höras i ärendet mot bakgrund av vilka typer av miljöpåverkan verksamheten väntas ha. Statliga myndigheter kan t.ex. vara Styrelsen för Patientsikkerhet, Naturstyrelsen, Trafikstyrelsen, Energistyrelsen och Slots- och Kulturstyrelsen. Enligt 74 § 1 mom. i miljöskyddslagen ska sedan beslutet delges adressaten, klagoberättigade personer, organisationer och myndigheter, samt andra myndigheter som deltar i förfarandet.

I MKB-processen ska, enligt 24 § 2 miljövärderingslagen, miljökonsekvensbeskrivningen skickas på samråd till berörda myndigheter. Berörd myndighet definieras i 5 § miljövärderingslagen som en myndighet som på grund av sitt särskilda miljöansvar eller lokala och regionala befogenheter kan antas påverkas av planens, programmet eller projektets miljöpåverkan. Det kan vara kommuner, regionen, statliga myndigheter så som danska hälsomyndigheten Sundhedsstyrelsen, Naturstyrelsen och Slots- och Kulturstyrelsen. Miljöministeriet, i praktiken Miljöstyrelsen, är alltid berörd myndighet om det är ett annat ministerium eller en annan statlig myndighet som utför miljöbedömningen (31 § miljövärderingslagen).

Danska myndigheter har klagorätt på fler områden. Vilka det är varierar beroende på bestämmelser. Kommunfullmäktige har dock rätt att överklaga beslut enligt de flesta lagar på miljöområdet inklusive Miljöstyrelsens tillståndsbeslut. Sundhedsstyrelsen, kan överklaga beslut om tillstånd enligt vissa bestämmelser i miljöskyddslagen (98 §). Andra myndigheter har ingen utpekad klagorätt i miljöskyddslagen.

Vad gäller miljöbedömningen av planer och program gäller bestämmelserna om klagorätt i den lagstiftning enligt vilken planen eller programmet har utarbetats (48 § 2 p. miljöbedömningslagen). Vad gäller MKB-tillstånd kan Miljöministern, i praktiken Miljö-

styrelsen, begära överprövning liksom alla som har ett rättsligt intresse av utgången av ärendet (50 § miljövärderingslagen). Ett MKB-tillstånd kan enligt 10 § miljöbedömningsförordningen ersättas av tillstånd eller godkännande enligt viss annan lagstiftning, t.ex. mineralresurslagen eller kustskyddslagen eller miljöskyddslagen. Offentliga myndigheter kan klaga på beslut enligt mineralresurslagen (15 §) och vad gäller kustskyddslagen (18 a § andra stycket) har miljöministern och andra myndigheter rätt att överklaga kommunfullmäktiges beslut. Sundhedsstyrelsen kan även överklaga beslut enligt markföroreningslagen (Jordforureningsloven).¹³ Berörda myndigheter har också rätt att överklaga beslut som fattats med stöd i miljöskadeslagen (10 kap. 55 § 7 miljöskadeloven).

6.3.7 Överprövningen

Som vi har nämnt i avsnitt 6.3.6 kan ett beslut om att godkänna eller avslå en tillståndsansökan eller beslut om specifika villkor i de flesta fall överklagas vid Överklagandenämnden för miljö och livsmedel. Ett överklagande ska göras senast fyra veckor efter det att beslut har fattats av kommunfullmäktige eller Miljöstyrelsen. Det är obligatoriskt att ge in sitt överklagande via en digital tjänst, *Klageportalen*. All kommunikation mellan parter och nämnden sker där efter i den digitala tjänsten.

Vissa beslut kan däremot inte överklagas. Det gäller prövningsmyndighetens beslut om att en viss verksamhet inte omfattas av tillståndsplikt. Det gäller dock inte sådana verksamheter som finns med på bilaga 1 till godkännandeförordningen. Vidare kan man inte överklaga ett beslut om avslag på ansökan om avslaget grundar sig på att lokaliseringen är i strid med en kommunplan eller lokalplan. Vissa tillsynsbeslut där tillsynsmyndigheten har beslutat om förbud mot fortsatt drift eller förelagt verksamhetsutövaren att följa tillståndet kan inte heller överklagas (69 § miljöskyddslagen).

Nämnden har en utredningsskyldighet och har således en skyldighet att se till att det finns tillräckligt underlag inför ett avgörande. Vid nämndens överprövning kan dess prövning avse det över-

¹³ Se <https://naevneneshus.dk/start-din-klage/miljoe-og-foedevareklagenaevnet/vejledning/> (besökt 2024-02-16).

klagade beslutet i sin helhet även om överklagandet endast är begränsat till viss del. Däremot kan nämnden begränsa sin prövning till att endast avse den fråga som är överklagad (11 § lagen om Överklagandenämnden för miljö och livsmedel).

Nämndens beslut kan som huvudregel inte överklagas till en annan förvaltningsmyndighet. Den som är missnöjd med nämndens beslut kan i stället föra ärendet till allmän domstol. Ett sådant överklagande ska ges in till domstol senast sex månader efter nämndens beslut. Avser beslutet miljöskador är fristen i stället tolv månader.

I Danmark finns inga förvaltningsdomstolar utan överklagande sker till en byrett, därefter landsrett och sist Højesteret. För att få ett överklagande prövat i Højesteret krävs prövningstillstånd vilket i sig prövas av en särskild nämnd (Procesbevillingsnaevnet). Det innebär alltså att man i Danmark har rätt till prövning i vart fall fyra instanser, kommunfullmäktige/Miljøstyrelsen, Överklagandenämnden för miljö och livsmedel, byrett och landsrett.

Klagoberättigade

Som vi har redogjort för i avsnitt 6.3.6 får vissa myndigheter överklaga ett beslut av kommunfullmäktige eller Miljøstyrelsen. Vilka myndigheter som får överklaga varierar och ser olika ut beroende på om det är ett tillstånd enligt miljöskyddslagen eller endast ett miljöbedömningstillstånd. Utöver dessa myndigheter får även den som är tillståndets adressat och de som har ett enskilt och väsentligt intresse i saken överklaga (98 § miljöskyddslagen). Även lokala föreningar och organisationer som har beskyddande av natur och miljö som huvudsakligt ändamål har rätt att klaga (100 § miljöskyddslagen). Av lagtexten framgår dock att föreningen eller organisationen endast får överklaga sådana avgöranden som de begärt att bli underrättade om enligt 76 § miljöskyddslagen.

Landstäckande föreningar och organisationer av vars stadgar det framgår att de har beskyddande av natur och miljö som huvudsakligt ändamål har också rätt att överklaga. Rätten att överklaga gäller då endast beslut enligt 3–5 kap. och 9 a kap. miljöskyddslagen, som avser skydd av mark och grundvatten, skydd av ytvatten, förorenande verksamheter och miljöskador. Även sådana landstäckande föreningar och organisationer av vars stadgar det framgår att det har till

huvudsakligt ändamål att skydda rekreativa intressen har rätt att överklaga på motsvarande sätt.

Den danska fiskeriföreningen har getts en uttrycklig rätt att överklaga beslut som rör frågor om förorening av vattendrag, sjöar eller hav. Motsvarande rätt har även Färskvattenfiskeriföreningen för Danmark, men då bara för föroreningar i vattendrag och sjöar (99 § miljöskyddslagen).

Arbetarrörelsens näringslivsråd kan också överklaga när väsentliga sysselsättningsrelaterade intressen berörs. Likaså kan motsvarigheten till Konsumentverket överklaga om avgörandet är väsentligt och principiellt (99 § miljöskyddslagen).

6.3.8 Tillsyn

Kommunerna är de huvudsakliga miljötillsynsmyndigheterna i Danmark. Enligt 65 § miljöskyddslagen har kommunfullmäktige ett övergripande ansvar att övervaka att lagen och de regler som fastställts på grundval av lagen följs. När det gäller miljötillstånd utövas tillsynen i huvudsak av den myndighet som har beviljat miljötillståndet. Således utövar kommunerna tillsyn över de verksamheter som de beviljat tillstånd för och Miljöstyrelsen för större anläggningar med stor miljöpåverkan. I godkännandeförordningen framgår vilka verksamheter som Miljöstyrelsen är tillstånds- och tillsynsmyndighet för, dessa är markerade med (s) i förteckningarna i bilagorna 1 och 2. Miljötillsynen regleras bl.a. i 9kap. miljöskyddslagen och i miljötillsynsförordningen (bekendtgørelse om miljøtilsyn).¹⁴

6.4 Finland

6.4.1 Inledning

I Finland regleras miljöprövning i miljöskyddslagen (527/2014), vattenlagen (587/2011), marktäktslagen (555/1981), gruvlagen (621/2011), naturvårdslagen (9/2023), bygglagen (751/2023) och lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (390/2005). För samordning av dessa tillståndsförfaranden

¹⁴ Se BEK nr 1536 af 09/12/2019.

finns bestämmelser i lagen om samordning av vissa miljörelaterade tillståndsförfaranden (764/2019). Miljöbedömningsförfarandet regleras i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning – här kallad MKB-lagen.

6.4.2 Tillstånds- och anmälningsplikt

I Finland krävs miljötillstånd för bl.a. verksamheter som kan medföra betydande miljöpåverkan eller som berör ett större område och för vattenverksamheter. Regleringen återfinns framför allt i MKB-lagen, miljöskyddslagen och vattenlagen.

Av miljöskyddslagen framgår bl.a. att det krävs tillstånd för verksamheter som medför en risk för förorening av miljön och som anges i en bilaga 1 (tabell 1 och tabell 2). Miljöskyddslagen är också tillämplig på verksamheter som behandlar avfall eller där avfall uppstår.

I tabell 1 i bilaga 1 till miljöskyddslagen anges de s.k. direktivs-anläggningarna. Dessa motsvarar i stort de anläggningar som anges i bilaga 1 till industriutsläppsdirektivet. I tabell 2 i bilaga 1 till miljöskyddslagen anges andra anläggningar som inte härrör från industriutsläppsdirektivet, men som man från nationell synpunkt har bedömt vara av sådan karaktär att de ska anses vara tillståndspliktiga. Dessa anläggningar härrör främst från bestämmelser som fanns innan miljöskyddslagen infördes. Anläggningarna är oftast något mindre i storlek eller avseende miljöpåverkan än de verksamheter som omfattas av tabell 1.

Anmälningsplikt gäller för verksamheter som anges i bilaga 4 till miljöskyddslagen och registreringsplikt framgår av miljöskyddslagens bilaga 2 (se avsnitt 6.4.5 nedan). I vissa fall kan tillståndsplikt gälla även för dessa verksamheter t.ex. då en anmälningspliktig verksamhet omfattas av förfarandet vid miljökonsekvensbedömning, dvs. att de anses medföra betydande miljöpåverkan och därmed ska upprätta en miljökonsekvensbeskrivning m.m. Anmälningsförfarandet har funnits sedan 2019 och i samband med införandet av bilaga 4 till miljöskyddslagen flyttades flertalet verksamhet från bilaga 1 tabell 2 till bilaga 4 (från nationell tillståndsplikt till anmälningsplikt) på grund av dess lokala eller begränsade miljöpåverkan. Innan dess fanns endast en registreringsmöjlighet som alternativ till till-

stånd. Verksamheter som endast är registrerade behöver efterleva de krav som återfinns i särskilda föreskrifter.

Mindre ändringar av en verksamhet som inte kräver en ändring av tillståndet hanteras av tillsynsmyndigheten. För större ändringar, t.ex. sådana som innebär ökade utsläpp, behöver tillståndet ändras.

I Finland finns det cirka 10 400 miljötillståndspliktiga anläggningar.¹⁵ Staten ansvarar för tillstånden för cirka 4 000 anläggningar och för tillsynen av dessa verksamheter.

6.4.3 Samrådsförfarandet

Miljöbedömningsförfarandet regleras i MKB-lagen. MKB-lagen syftar till att främja en enhetlig miljökonsekvensbedömning och beslutsfattande och samtidigt öka tillgången till information och möjligheterna att delta i processen (1 kap. 1 § MKB-lagen). Lagen och förfarandet vid miljökonsekvensbedömning tillämpas på projekt och ändringar av projekt som kan antas medföra betydande miljökonsekvenser (1 kap. 3 § första stycket MKB-lagen). I MKB-lagen definieras projekt som

- utförande av anläggningsarbeten, verksamhet och byggnadsarbeten, samt
- andra ingrepp i den naturliga omgivningen och i landskapet samt mineralutvinning.

Det utpekas en kontaktmyndighet som ser till att förfarandet vid miljökonsekvensbedömning genomförs (1 kap. 2 § 6 MKB-lagen). Som utgångspunkt är det närings-, trafik- och miljöcentralen (NTM-centralen) som är kontaktmyndighet. För kärnanläggningar enligt kärnenergilagen är det arbets- och näringsministeriet som är kontaktmyndighet (1 kap. 10 § första stycket MKB-lagen och 1 kap. 3 § 5 kärnenergilagen).

MKB-myndigheten beslutar bl.a. om en betydande miljöpåverkan kan antas för samtliga fall. (2 kap. 11 § första stycket MKB-lagen).

Inför beslutet om betydande miljöpåverkan kan antas ska den projektansvarige lämna in en beskrivning av projektet och de betydande miljökonsekvenser projektet kan antas medföra till NTM-

¹⁵ <https://ym.fi/sv/miljotillstand-och-tillsyn-over-miljoskyddet>.

centralen (1 kap. 3 § tredje stycket och 2 kap. 12 § MKB-lagen). Med projektansvarig avses den som driver verksamheten eller annars är ansvarig för beredningen eller genomförandet av ett projekt (1 kap. 2 § 5 MKB-lagen).

Innan beslut tas av NTM-centralen ska de berörda myndigheterna höras, om inte detta är uppenbart onödigt. NTM-centralen ska besluta utan dröjsmål, dock senast en månad från det att myndigheten har fått tillräcklig information om projektet och dess miljökonsekvenser (2 kap. 13 § MKB-lagen).

För projekt där undersökningen visar att det inte krävs någon miljökonsekvensbedömning ska det i beslutet också redogöras för projektets karaktäristiska egenskaper och särskilda åtgärder som kommer att vidtas i syfte att undvika eller förebygga betydande skadliga miljökonsekvenser (2 kap. 13 § MKB-lagen). Dessutom kvarstår skyldigheten för ansvariga att vara tillräckligt medvetna om projektets miljökonsekvenser i den omfattning som rimligen kan förutsättas (6 kap. 31 § MKB-lagen).

Den projektansvarige får söka ändring av NTM-centralens beslut om betydande miljöpåverkan kan antas vid närmast behörig förvaltningsdomstol (6 kap. 37 § första stycket MKB-lagen). Möjligheten att särskilt överklaga beslutet om att en betydande miljöpåverkan kan antas gäller endast för den projektansvarige (6 kap. 37 § andra stycket MKB-lagen).

Det är på så sätt inte någon tillståndsplikt enligt vattenlagen eller miljöskyddslagen som aktualiserar en miljökonsekvensbedömning utan detta är särskilt från denna bedömning.

För de projekt som ska genomgå en miljökonsekvensbedömning utgör förfarandet en process där den projektansvariga identifierar, bedömer och beskriver de betydande miljökonsekvenser som ett projekt kan antas medföra samt hör myndigheter och dem vars förhållanden eller intressen kan påverkas av projektet eller vars verksamhetsområde kan beröras av projektet (1 kap. 2 § 2 MKB-lagen). I mer detalj innefattar förfarandet

1. utarbetande av ett program för miljökonsekvensbedömning och en miljökonsekvensbeskrivning,
2. tillkännagivande och hörande (samråd enligt svensk rätt) om programmet för miljökonsekvensbedömning och miljökonsekvensbeskrivningen, inklusive internationellt hörande,

3. NTM-centralens analys av uppgifterna i programmet för miljökonsekvensbedömning och miljökonsekvensbeskrivningen och åsikter och utlåtanden som getts i samband med hörande, inklusive internationellt hörande,
4. NTM-centralens utlåtande om programmet för miljökonsekvensbedömning,
5. NTM-centralens motiverade slutsats om projektets betydande miljökonsekvenser, och
6. Tillståndsbeslut med beaktande av miljökonsekvensbeskrivningen, de åsikter och utlåtanden som getts om den, inklusive handlingar om internationellt hörande, och den motiverade slutsatsen (3 kap. 14 § MKB-lagen).

Utgångspunkten är att miljökonsekvenserna ska utredas i ett så tidigt skede så att det ännu finns möjliga alternativ (3 kap. 15 § MKB-lagen).

Program för miljökonsekvensbedömning

Det initiala steget för de projekt som ska genomgå en miljökonsekvensbedömning är att upprätta ett program som utgör en plan som den projektansvarige tar fram för avseende utredningar och andra nödvändiga moment som krävs för att färdigställa miljökonsekvensbeskrivningen (1 kap. 2 § 3 MKB-lagen). I 3 § Statsrådets förordning om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning tydliggörs att programmet i behövlig mån ska innehålla

- en beskrivning av projektet, dess syfte, planering, lokalisering, storlek, markanvändningsbehov och projektets anknytning till andra projekt, uppgift om den projektansvarige samt en uppskattning av tidtabellen för planering och genomförande av projektet,
- uppgifter om sådana skäligena alternativ som är beaktansvärda vad gäller projektet och dess säregenskaper, och av vilka ett alternativ är att avstå från projektet, såvida ett sådant alternativ inte av särskilda skäl är onödigt,

- uppgifter om de planer och tillstånd som genomförandet av projektet förutsätter,
- en beskrivning av nuläget och utvecklingen av miljön inom det sannolika influensområdet,
- förslag på kända miljökonsekvenser och sådana konsekvenser som ska bedömas, inklusive miljökonsekvenser som överskrider statsgränserna, och gemensamma konsekvenser med andra projekt i den omfattning som behövs för den motiverade slutsatsen, samt motiveringar för avgränsningen av vilka miljökonsekvenser som ska bedömas,
- uppgifter om utredningar som gjorts eller planeras i fråga om miljökonsekvenserna, uppgifter om de metoder som används vid anskaffning och utvärdering av materialet och uppgifter om antaganden i fråga om metoderna,
- uppgifter om kompetensen hos de som utarbetat bedömningsprogrammet, samt
- en plan för anordnande av bedömningsförfarande och deltagande i det och en uppskattning av när konsekvensbeskrivningen blir färdig.

Den projektansvarige ska lämna in programmet för miljökonsekvensbedömning till NTM-centralen (3 kap. 16 § MKB-lagen). Det är NTM-centralen som ska se till att behövliga utlåtanden begärs och det ges möjlighet att framföra åsikter om programmet, inklusive att utan dröjsmål delge programmet genom offentlig kungörelse. Myndigheten ska begära utlåtande om programmet av kommunerna inom projektets influensområde samt av andra myndigheter som sannolikt berörs av ärendet, inklusive tillståndsmyndigheten för projektet (3 kap. 17 § första stycket MKB-lagen). Detta beskrivs som en växelverkan mellan den projektansvarige, kontaktmyndigheten och andra myndigheter, dem vars förhållanden eller intressen kan påverkas av projektet eller vars verksamhetsområde kan beröras (1 kap. 2 § 7 MKB-lagen).

Åsikter och utlåtanden ska lämnas till NTM-centralen inom 30 dagar efter kungörelse. Av särskilda skäl kan tiden förlängas till högst 60 dagar (3 kap. 17 § tredje stycket MKB-lagen).

NTM-centralen ska ge ett utlåtande om programmet för miljökonsekvensbedömning en månad efter att tidsfristen om 30 dagar löpt ut. NTM-centralen ska i sitt utlåtande ta ställning till programmet omfattning och exakthet. Av utlåtandet ska det också framgå hur de behövliga utredningarna vid behov kan samordnas med de utredningar som krävs enligt andra lagar. I utlåtandet ska ett sammandrag ges över andra utlåtanden och åsikter (3 kap. 18 § första stycket MKB-lagen).

Innan programmet för miljökonsekvensbedömning överlämnas till NTM-centralen eller under bedömningsförfarandets gång kan centralen på eget initiativ eller på begäran av en annan myndighet som behandlar ärendet eller på begäran av den projektansvarige anordna en förhandsöverläggning i samarbete med den projektansvarige och de centrala myndigheterna. Förhandsöverläggningen har till syfte att främja hanteringen av den helhet av bedömnings-, planerings- och tillståndsförfaranden som krävs för ett projekt och informationsutbytet mellan den projektansvarige och myndigheterna samt att förbättra utredningarnas och dokumentens kvalitet och tillgänglighet och skapa ett smidigare förfarande (1 kap. 8 § MKB-lagen).

Miljökonsekvensbeskrivningen

Efter att NTM-centralen lämnat sitt utlåtande om programmet ska den projektansvarige sammanställa en miljökonsekvensbeskrivning utgående från programmet. Beskrivningen ska sedan lämnas till NTM-centralen. Miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla behövliga uppgifter om projektet, en beskrivning av miljöns nuvarande tillstånd, en beskrivning av de betydande miljökonsekvenser som projektet och dess skäliga alternativ kan antas ha och hur dessa kan lindras och övervakas, en jämförelse av alternativ, information om genomförandet av förfarandet vid miljökonsekvensbedömning och ett allmänfattligt sammandrag.

I 4 § Statsrådets förordning om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning tydliggörs ytterligare vad beskrivningen ska innehålla. På samma sätt som programmet ska genomgå en hörandeprocess så ska även miljökonsekvensbeskrivningen genomgå en sådan (3 kap. 20 § MKB-lagen och 5 § Statsrådets förordning om förfarandet vid

miljökonsekvensbedömning). Detta medför en offentlig kungörelse och att NTM-centralen begär in behövliga utlåtanden samt att det ges möjlighet att framföra åsikter om miljökonsekvensbeskrivningen. Tiden börjar löpa den dag kungörelsen offentliggörs och är minst 30 och högst 60 dagar lång.

Efter denna hörandeprocess ska NTM-centralen meddela en motiverad slutsats. Detta är NTM-centralens slutsats om projektets betydande miljökonsekvenser utifrån miljökonsekvensbeskrivningen och de åsikter och utlåtanden som har getts om den, resultaten av internationellt hörande och NTM-centralens egen analys (1 kap. 2 § 8 MKB-lagen). Slutsatsen ska baseras på en kontroll av miljökonsekvensbeskrivningens tillräcklighet och kvalitet. Den motiverade slutsatsen ska ges till den projektansvarige inom två månader från det att tiden för lämnande av utlåtanden och framförande av åsikter vid hörandet har löpt ut. Den motiverade slutsatsen ska innehålla ett sammandrag av övriga utlåtanden och åsikter om miljökonsekvensbeskrivningen (3 kap. 23 § första stycket MKB-lagen).

NTM-centralen ska lämna den motiverade slutsatsen samt andra utlåtanden och åsikter till den projektansvarige och utan dröjsmål delge den motiverande slutsatsen genom bl.a. offentlig kungörelse. (3 kap. 23 § MKB-lagen).

Om NTM-centralen inte kan sammanställa en motiverad slutsats på grund av att miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig, ska centralen meddela den projektansvarige i vilka delar miljökonsekvensbeskrivningen behöver kompletteras (3 kap. 24 § första stycket MKB-lagen). En motiverad slutsats är på så sätt en process förutsättning som formellt godkänner beskrivningen på så sätt att den är tillräcklig för att bedöma projektets betydande miljökonsekvenser.

NTM-centralen ska se till att det efter kompletteringen av miljökonsekvensbeskrivningen ordnas ett nytt samråd. Efter hörandet lämnar NTM-centralen sin motiverade slutsats (3 kap. 24 § andra stycket MKB-lagen). Kompletteringsbehov av en miljökonsekvensbeskrivning kan på sås sätt hanteras innan tillståndsprövningen påbörjas.

Avgifter för processen

Den projektansvarige står för kostnaderna för tillkännagivande, hörande och miljökonsekvensbedömning och för översättningar som behövs för fullgörande av gränsöverskridande samråd (6 kap. 38 § MKB-lagen). Avseende ansvarig myndighets utlåtande om programmet för miljökonsekvensbedömning och motiverade slutsats är dessa avgiftsbelagda.

Det betalas en avgift för myndighetens alla tre utlåtanden i processen. Avseende utlåtandet om miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning och omfattning var avgiften år 2024¹⁶:

- vid ett mindre projekt (5–10 dagsverken) 4 000 euro,
- vid ett vanligt projekt (11–17 dagsverken) 8 000 euro,
- vid ett krävande projekt (18–24 dagsverken) 12 000 euro, och
- vid ett särskilt krävande projekt 12 000 euro och dessutom 80 euro/h för arbetstid som överstiger 24 arbetsdagar, dock högst 32 000 euro.

Det åligger projektansvarige att betala en avgift för både utlåtandet om betydande miljöpåverkan och den motiverade slutsatsen. Storleken är densamma:

- vid ett mindre projekt (7–13 dagsverken) 6 000 euro,
- vid ett vanligt projekt (14–23 dagsverken) 11 000 euro,
- vid ett krävande projekt (24–32 dagsverken) 16 000 euro, och
- vid ett särskilt krävande projekt 16 000 euro och dessutom 80 euro/h för arbetstid som överstiger 32 arbetsdagar, dock högst 42 000 euro.

¹⁶ Avgiften regleras i Statsrådets förordning om närings-, trafik- och miljöcentralernas, arbets- och näringsbyråernas samt utvecklings- och förvaltningscentrets avgiftsbelagda prestationer 2024.

Beaktande av miljökonsekvensbedömningen i tillståndsförfarande och tillstånd

Det är obligatorisk att till en tillståndsansökan foga en miljökonsekvensbeskrivning och en motiverad slutsats, samt eventuella handlingar från internationellt hörande i fråga om projektets gränsöverskridande konsekvenser (4 kap. 25 § MKB-lagen). Av ett tillståndsbeslut ska det sedan framgå hur miljökonsekvensbeskrivningen, den motiverade slutsatsen och eventuella handlingar om internationellt hörande har beaktats (4 kap. 26 § MKB-lagen). På grund av dessa förutsättningar behöver tillståndsmyndigheten försäkra sig om att den motiverade slutsatsen är aktuell när tillståndsärendet avgörs. NTM-centralen ska på tillståndsmyndighetens begäran framföra sin åsikt om huruvida den motiverade slutsatsen är aktuell och vid behov specificera till vilka delar den inte längre är det och till vilka delar miljökonsekvensbeskrivningen måste kompletteras för att den motiverade slutsatsen ska kunna uppdateras.

Tillståndsmyndigheten kan vid behov själv ordna med ett kompletterande hörande avseende miljökonsekvensbeskrivningens nya eller uppdaterade delar och efter detta kan NTM-centralen avge en ny motiverad slutsats (4 kap. 27 § första stycket MKB-lagen). Möjligheten att "läka" miljökonsekvensbeskrivningen vid tillståndsansökan regleras både i miljöskyddslagen (5 kap. 44 § miljöskyddslagen) och vattenlagen (11 kap. 11 a § vattenlagen).

Gränsöverskridande miljökonsekvenser

Finlands miljöcentral (inte NTM-centralen) sköter de uppgifter som följer av ett projekt som genomförs i Finland kan antas ha betydande miljökonsekvenser på ett område under jurisdiktionen för en part i ett internationellt avtal (Esbokonventionen) eller en medlemsstat i Europeiska unionen (5 kap. 28 § första stycket MKB-lagen).

Om ett projekt kan antas medföra betydande miljökonsekvenser på en annans stats territorium ska Finlands miljöcentral ge myndigheter i denna stat tillfälle att ta del i förfarandet vid miljökonsekvensbedömning om den påverkade staten kräver det (5 kap. 28 § andra stycket MKB-lagen).

Om betydande miljökonsekvenser kan antas ska NTM-centralen utan dröjsmål till Finlands miljöcentral lämna programmet för miljökonsekvensbedömning och översättningar av väsentliga delarna av programmet. Finlands miljöcentral ska sända en underrättelse om projektet, programmet och översättningarna till den andra staten senast när NTM-centralen informerar om programmet. Finlands miljöcentral ska även sända den underrättelse som lämnas till en annan stat för kännedom till utrikesministeriet och miljöministeriet (5 kap. 29 § första stycket MKB-lagen).

Underrättelsen ska innehålla:

1. uppgifter om projektet,
2. uppgifter om eventuella gränsöverskridande miljökonsekvenser,
3. uppgifter om beslut som är väsentliga för genomförandet av projektet,
4. detaljerade uppgifter om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning och möjligheterna att delta i förfarandet samt en skälig tidsfrist, inom vilken den andra staten ska sända Finlands miljöcentral ett svar i fråga om deltagande i förfarandet,
5. uppgifter om vilka myndigheter som är behöriga och som kan lämna information om internationellt hörande och till vilka frågor om ärendet kan ställas.

Finlands miljöcentral ska sända den andra statens svar samt alla avgivna utlåtanden och framförda åsikter till NTM-centralen (5 kap. 29 § första stycket MKB-lagen).

Om den andra staten meddelar att den vill delta i förfarandet, ska NTM-centralen sända miljökonsekvensbeskrivningen och översättningar av väsentliga delarna till Finlands miljöcentral, som ska vidarebefordra dem till den andra staten. Finlands miljöcentral ska dessutom ge den andra staten tillfälle att samråda om projektets eventuella gränsöverskridande konsekvenser, de planerade åtgärderna för att minska eller eliminera sådana konsekvenser eller om andra motsvarande frågor samt fastställa en skälig tidsfrist för detta samråd. (5 kap. 29 § andra stycket MKB-lagen).

NTM-centralen ska sända sitt utlåtande om programmet för miljökonsekvensbedömning och senare sin motiverade slutsats till Finlands miljöcentral och myndigheten sänder utlåtandet, slutsat-

sen och översättningarna till den andra staten (5 kap. 29 § tredje stycket MKB-lagen).

När tillståndsmyndigheten erhåller en tillståndsansökan för ett projekt som antas kunna medföra gränsöverskridande påverkan ska myndigheten sända ansökan samt översättningar av väsentliga delar till Finlands miljöcentral och miljöcentral sänder sedan ansökan och översättningarna till den andra staten (5 kap. 29 a § första stycket MKB-lagen).

På samma sätt som Finlands miljöcentral är kontaktpunkt för projekt inom den egna jurisdiktionen är myndigheten kontaktpunkt vid betydande miljökonsekvenser som uppstår utanför Finlands gränser (5 kap. 30 § första stycket MKB-lagen).

Samråd innan tillståndsansökan

Inom ramen för god förvaltning ska alla myndigheter inom ramen för sin behörighet och enligt behov ge råd i anslutning till skötseln av ett förvaltningsärende samt svara på frågor och förfrågningar som gäller utträttandet av ärenden. Rådgivningen är avgiftsfri (2 kap. 8 § första stycket förvaltningslagen). Myndigheten ska även på en parts begäran ge en uppskattning om när ett beslut kommer att ges samt svara på förfrågningar om hur behandlingen framskrider (5 kap. 23 § andra stycke förvaltningslagen).

I miljöskyddslagen kompletteras den generella skyldigheten och tillståndsmyndigheten ska på begäran ge sökanden om

- vilka uppgifter som ska uppges i tillståndsansökan och vilka utredningar som ska bifogas ansökan,
- vilka utlåtanden som kommer att begäras i ärendet och den tidsfrist som ska reserveras för detta,
- uppskattad tidpunkt för meddelande av tillståndsbeslutet.

Tillståndsmyndigheten kan dessutom på den sökandes begäran eller på eget initiativ arrangera ett samråd mellan sökanden och myndigheten för att ordna rådgivningen i tillståndsärendet. Till samrådet kan också kallas företrädare för andra myndigheter som deltar i tillståndsförfarandet och andra berörda parter. Den statliga miljö-tillståndsmyndigheten ska alltid kalla in en företrädare för den stat-

liga tillsynsmyndigheten (5 kap. 39 a § miljöskyddslagen). Enligt förarbetena kan det vara motiverat att ordna ett samråd om ett projekt förutsätter omfattande utredningar eller flera tillstånd och det därför inte är ändamålsenligt med rådgivning i elektronisk form. Om samrådet ska upprättas en promemoria, som bifogas det material som uppkommit vid behandlingen av ärendet.¹⁷

Myndigheterna är inte bundna av de råd som de ger vid samrådet. I förarbetena nämns exempelvis är det ibland är nödvändigt att sänka tidigare utsläppsgränser för att på grund av det mottagande vattendragets tillstånd eller toleransen för ny belastning begränsa föroreningen av ett vattendrag, och en ny tillståndssökande kan inte heller förvänta sig att få motsvarande utsläppsgränser som en belastare som tidigare beviljats tillstånd och som avleder sina utsläpp till samma vattendrag. Om så är fallet behöver tillståndsmyndigheten motivera att ytterligare utredningar krävs in och tydliggöra att syftet är att hjälpa tillståndssökanden att i sina tilläggsutredningar fästa uppmärksamhet vid sådana frågor som är väsentliga med hänsyn till tillståndsprövningen.¹⁸ Samtidigt finns det en skyldighet för myndigheter generellt, inklusive tillståndsmyndigheter, att begära tilläggsutredningar när detta behövs för att avgöra ett ärende (6 kap. 31 § första stycket förvaltningslagen).

6.4.4 Tillståndsprövningen

Inledning

Som vi redovisar närmare i avsnitt 6.4.6 prövas miljötillstånd i Finland av kommunal eller statlig tillståndsmyndighet. En domstolsprövning kan, enligt redovisningen i avsnitt 6.4.7, bara komma i fråga genom överklagande av tillståndsmyndighetens beslut till förvaltningsdomstol. Tillståndsprövningen regleras främst i miljöskyddslagen och vattenlagen, men som framgår av avsnitt 6.4.1 kan ytterligare ett antal lagar aktualisera tillståndsprövning. Av samma avsnitt framgår också att det finns en särskild lag om samordning av vissa miljörelaterade tillståndsförfaranden. Framställningen i detta avsnitt avser i huvudsak tillståndsprövning enligt miljöskyddslagen och

¹⁷ Se RP 8/2017 rd, Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av miljöskyddslagen, s. 24.

¹⁸ Se RP 8/2017 rd, Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av miljöskyddslagen, s. 25.

vattenlagen. I detta sammanhang kan nämnas, som också redovisas i avsnitt 6.4.6, att när verksamheter kräver tillstånd enligt både vattenlagen och miljöskyddslagen ska gemensam tillståndsprövning ske hos den statliga tillståndsmyndigheten (34 § miljöskyddslagen).

I avsnitt 6.4.6 redovisas även att det för närvarande pågår en reformering av det finska systemet för tillståndsprövning på statlig nivå.

Ansökan

Här noteras inledningsvis att tillståndsansökan enligt såväl miljöskyddslagen som vattenlagen ska lämnas in elektroniskt till tillståndsmyndigheten. Fysiska personer kan dock få lämna in tillståndsansökan på papper och tillståndsmyndigheten kan också begära att ansökan med bilagor lämnas in i sådan form (39 § miljöskyddslagen och 11 kap. 2 § vattenlagen).

Regler om vad en tillståndsansökan ska innehålla finns i 39 § miljöskyddslagen och i 11 kap. 3 § vattenlagen. Båda lagrummen innehåller delegation om att genom förordning av statsrådet utfärda närmare bestämmelser om bl.a. innehållet i tillståndsansökan. Delegationerna har utnyttjats med tämligen omfattande reglering i förordningar för aktuella verksamheter.

I de nämnda paragraferna finns vissa grundläggande regler om innehållet i tillståndsansökan. Således stadgas i 39 § andra stycket miljöskyddslagen att till ansökan ska det fogas en för tillståndsprövningen behövlig utredning om verksamheten och dess konsekvenser, om parterna och om andra relevanta omständigheter. Om ansökan gäller verksamhet som avses i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning ska det till ansökan före beslutsfattandet fogas en miljökonsekvensbeskrivning enligt den lagen samt kontaktmyndighetens motiverade slutsats om denna. I samma stycke anges avslutningsvis att till ansökan ska det dessutom vid behov fogas en sådan bedömning som avses i 35 § i naturvårdslagen, dvs. en form av bedömning med avseende på Natura 2000-reglerna.

I 11 kap. 3 § vattenlagen finns något utförligare regler än miljöskyddslagens om vad tillståndsansökan ska innehålla, nämligen

1. en sådan redogörelse för projektets syfte och projektets inverkan på allmänna intressen, enskilda intressen och miljön som är tillräckligt utförlig för att ärendet ska kunna avgöras,
2. en plan över de åtgärder som behövs för att projektet ska kunna genomföras,
3. en beräkning av den nytta och de förluster av förmåner som projektet medför för registerenheterna för mark- och vattenområden och deras ägare och för andra parter,
4. en redogörelse för hur verksamhetens verkningar kontrolleras.

Enligt paragrafens andra stycke ska, i likhet med miljöskyddslagens krav, även en miljökonsekvensbeskrivning och kontaktmyndighetens motiverade slutsats fogas till ansökningshandlingarna. Till ansökan ska vid behov också fogas den Natura 2000-bedömning som avses i 35 § i naturvårdslagen.

I både miljöskyddslagen och vattenlagen ställs krav på att den som upprättar ansökan ska ha tillräcklig sakkunskap. I 39 a § åläggs tillståndsmyndigheten ändå en skyldighet att på begäran lämna avgiftsfri rådgivning till sökande om innehållet i tillståndsansökan, om vilka utredningar som ska bifogas ansökan, om vilka utlåanden som kommer att begäras i ärendet och den tidsfrist som ska reserveras för detta samt om uppskattad tidpunkt för meddelande av tillståndsbeslutet (se även avsnitt 6.4.3 under rubriken Samråd innan tillståndsansökan). Tillståndsmyndigheten kan också arrangera ett samråd för att ordna rådgivningen i tillståndsärendet och till detta kalla företrädare för andra myndigheter och andra berörda parter samt företrädare för den statliga tillsynsmyndigheten.

Slutligen ska här nämnas att 40 § miljöskyddslagen och 11 kap. 5 § vattenlagen innehåller i stort sett identiska bestämmelser om komplettering av ansökan. De innebär att om ansökan är bristfällig eller om särskild utredning krävs för att ärendet ska kunna avgöras, ska sökanden ges tillfälle att komplettera ansökan inom den tid som myndigheten bestämmer. Vid underlåtelse att komplettera inom utsatt tid, kan ärendet lämnas utan prövning.

Handläggningstid

I den inledningsvis nämnda lagen om samordning av vissa miljörelaterade tillståndsförfaranden finns en särskild paragraf om handläggningstid (8 §). Där anges att den samordnande myndigheten i samarbete med de behöriga tillståndsmyndigheterna ska beräkna en målsatt handläggningstid för de tillståndsansökningar som ska samordnas och utifrån den ange en uppskattad tidpunkt för när besluten i tillståndsärendena kommer att meddelas. Som nämndes ovan i avsnittet rubricerat Ansökan finns i 39 a § miljöskyddslagen regler om rådgivning som också innebär ett visst moment av tidsplanering för handläggningen.

Enligt uppgifter som vi har kunnat inhämta från företrädare för finska Miljöministeriet tar omkring 60 procent av tillståndprocesserna i Finland mindre än ett år, räknat från när ansökan inlämnas (exklusive miljöbedömningsprocessen). Omkring 30 procent av tillståndprocesserna tar mellan 1 och 2 år och omkring 10 procent tar mer än två år. Genomsnittet ligger på 10 månader. Uppgiften har lämnats med påpekan att andra EU-länder räknar på andra sätt vilket gör det svårt att jämföra tidsåtgången i respektive land. Miljöbedömningsprocessen tar i genomsnitt 12–17 månader. Siffrorna avser medianvärden 2021 och 2022 och kommer från NTM-centralen och Regionförvaltningsverket.

Kungörelse/samråd om ansökan

Vid prövningen konsulterar prövningsmyndigheten normalt myndigheter. Vilka som måste konsulteras beror på sakfrågan eller rättsakten.

Såväl samordningslagen som miljöskyddslagen och vattenlagen innehåller bestämmelser om kungörelse samt om beredningsförfarandet. Sammanfattningsvis kan det beskrivas på följande sätt. Ansökan ska delges genom offentlig kungörelse. När ansökan prövas ska tillståndsmyndigheten begära in ett utlåtande från olika myndigheter vars intressen kan tänkas påverkas av verksamheter. Det handlar bl.a. om kommunala miljövårdsmyndigheter, hälsoskyddsmyndigheter, myndigheter som bevakar allmänna intressen, sametinget och andra berörda aktörer. Den statliga miljötillståndsmyndigheten

ska dessutom begära in ett utlåtande från den statliga tillsynsmyndigheten samt från den kommun där verksamheten är placerad.

Tillståndet och villkor

Vad som krävs för att ett tillstånd ska beviljas och vad ett tillstånd ska innehålla regleras i den finska miljöskyddslagen. Miljötillstånd ska beviljas om verksamheten uppfyller de krav som ställs i miljöskyddslagen och i avfallslagen samt i de bestämmelser som har utfärdats med stöd av dem. Naturvårdslagen och vad som föreskrivs med stöd av den ska också iakttas vid tillståndsgivningen. För att miljötillstånd ska kunna beviljas krävs enligt miljöskyddslagen att verksamheten, med beaktande av tillståndsvillkoren och verksamhetens placering, inte i sig eller tillsammans med andra verksamheter (49 § miljöskyddslagen)

- medför olägenhet för hälsan,
- medför någon betydande annan förorening i miljön eller risk för sådan,
- har konsekvenser som är förbjudna enligt 16–18 § som avser förbud mot förorening av mark, grundvatten och särskilda förbud som gäller havet,
- leder till försämring av speciella naturförhållanden eller äventyrar vattenförsörjningen eller någon annan från allmän synpunkt viktig användningsmöjlighet inom det område som påverkas av verksamheten,
- medför sådant oskäligt besvär som avses i 17 § 1 mom. i lagen angående vissa grannlagsförhållanden. Där anges att en fastighet, byggnad eller lägenhet inte får användas så att grannarna eller de som bor eller innehar fastigheter, byggnader eller lägenheter i närheten orsakas oskäligt besvär av ämnen som är skadliga för miljön, sot, smuts, damm, lukt, fukt, buller, skakning, strålning, ljus, värme eller annan motsvarande påverkan,
- medför väsentlig försämring i förutsättningarna att på samernas hembygdsområde bedriva traditionella samenäringar eller annars bevara och utveckla samekulturen eller väsentlig försämring i

skolternas levnadsförhållanden eller möjligheter att bedriva i skoltlagen avsedda naturnäringar på skoltområdet.

Om Försvarsmaktens användning av tunga vapen eller sprängämnen eller gränsbevakningsväsendets motsvarande verksamhet kräver miljötillstånd, får i behövlig omfattning undantag medges från de i 49 § miljöskyddslagen avsedda förutsättningar för beviljande av tillstånd som avser buller och skakningar samt risk för förorening av mark, grundvatten eller hav, om det med tanke på försvarets verksamhetsbetingelser är nödvändigt att placera verksamheten på området.

Ett miljötillstånd ska förenas med behövliga villkor om

1. utsläpp, utsläppsgränsvärden, förebyggande och begränsning av utsläpp samt utsläppsstället,
2. förebyggande och hindrande av förorening av mark och grundvatten,
3. avfall samt om minskning av avfallets mängd och skadlighet,
4. åtgärder vid störningar och i andra exceptionella situationer,
5. istandsättning av områden och hindrande av utsläpp efter avslutad verksamhet och andra åtgärder efter avslutad verksamhet,
6. andra åtgärder för att förebygga eller minska förorening av miljö och risken för sådan.

Tillståndsvillkor som gäller utsläppsgränsvärden samt hindrande och begränsning av utsläpp ska vara baserade på bästa tillgängliga teknik. Vid bedömning av innehållet i bästa tillgängliga teknik ska hänsyn tas till

1. minskning av avfallsmängden och avfallets skadlighet,
2. möjligheten att återanvända och återvinna ämnen som används och avfall som uppkommit vid produktionen,
3. farligheten hos de ämnen som används vid produktionen samt möjligheterna att använda ämnen som är mindre skadliga än tidigare,
4. utsläppens art, mängd och verkningar,

5. arten och förbrukningen i fråga om råvaror,
6. energianvändningens effektivitet,
7. förebyggandet av risker i samband med verksamheten och olycksrisker samt förhindrandet av följder av olyckor,
8. den tid som krävs för ibruktage av bästa tillgängliga teknik och betydelsen av den planerade tidpunkten för inledande av verksamheten samt de kostnader och den nytta som uppkommer vid förebyggandet och begränsningen av utsläpp,
9. miljökonsekvenserna,
10. produktionsmetoder och metoder för utsläppshantering som används i industriell skala,
11. kunskapsutvecklingen i fråga om teknik och naturvetenskaper,
12. uppgifter om bästa tillgängliga teknik som publiceras av Europeiska kommissionen och internationella organ.

Om det genom lag eller förordning av statsrådet har föreskrivits om miljöskyddskrav för verksamheten, behöver dessa krav inte upprepas i tillståndsvillkoren (15 § Statsrådets förordning om miljöskydd). Tillståndsmyndigheten ska dock i tillståndet, en separat handling eller på annat sätt upplysa verksamhetsutövaren om de på miljöskyddslagen baserade centrala skyldigheter som gäller verksamheten, antingen genom en hänvisning eller genom att redogöra för skyldigheternas innebörd, om myndigheten anser att detta behövs för att informera verksamhetsutövaren. Miljötillståndet för en direktivsanläggning ska alltid innehålla ett omnämnande av den branschspecifika statsrådsförordning som gäller anläggningen.

Om det inte har funnits tillräcklig utredning om utsläpp, avfall eller verksamhetens konsekvenser kan verksamhetsutövaren åläggas att göra en särskild utredning för att klarlägga den förorening av miljön eller risk för förorening av miljön som verksamheten medför. Utifrån utredningen kan sedan tillståndsmyndigheten precisera tillståndsvillkor eller komplettera tillstånd (54 och 90 §§ miljöskyddslagen).

Den som bedriver avfallsbehandling ska ställa säkerhet för att garantera en adekvat avfallshantering, uppföljning, kontroll och åtgärder som behövs när verksamheten avslutas eller efter avslutad

verksamhet. Den som bedriver annan tillståndspliktig verksamhet ska på motsvarande sätt ställa säkerhet, om betydande mängder avfall uppkommer i verksamheten.

Ett miljötillstånd gäller som utgångspunkt tills vidare. På verksamhetsutövarens begäran kan det begränsas till viss tid. Det finns även möjlighet att tidsbegränsa ett tillstånd om det finns sådana vägande skäl för det som hänger samman med verksamhetens särskilda egenskaper, med att den teknik eller de metoder som används är nya eller med att verksamhetens negativa konsekvenser är svåra att bedöma.

Ändring av tillstånd

En verksamhetsutövare får ansöka om ändring av ett miljötillstånd. I lagtexten anges inga förutsättningar för när en sådan ansökan får ske. Däremot anges att förfarandet är detsamma som vid en tillståndsprövning av en ny verksamhet.

Ändring av tillstånd kan även ske på initiativ av en tillsynsmyndighet, den myndighet som bevakar allmänt intresse, den som orsakar olägenhet eller en miljöorganisation eller stiftelse, om

1. den förorening eller risk för förorening som verksamheten medför väsentligen avviker från vad som bedömts på förhand,
2. verksamheten kan ha konsekvenser som är förbjudna enligt denna lag,
3. utsläppen kan minskas väsentligt utan oskäligen kostnader på grund av den bästa tillgängliga teknikens utveckling,
4. verksamhetens yttre förhållanden efter det att tillståndet beviljades väsentligt har förändrats och tillståndet därför behöver ändras,
5. det behövs för att tillgodose ett sådant efter beviljandet av tillståndet genom lag, statsrådsförordning eller en rättsakt av Europeiska unionen infört specificerat krav som är bindande och gäller förebyggande eller hindrande av förorening av miljön.

I de fall ändring av tillstånd sker på initiativ av de angivna aktörerna ska ändå utredningen för behov av ändring göras av

verksamhetsutövaren (89 § miljöskyddslagen). På initiativ av tillsynsmyndigheten kan även ett tillstånd återkallas (93 § miljöskyddslagen).

Verkställighet

Tillståndspliktig verksamhet får som huvudregel inte inledas eller ändras förrän det tillståndsbeslut som tillåter verksamheten har fått laga kraft (198 § miljöskyddslagen). Tillståndsmyndigheten kan däremot besluta att ett tillstånd får tas i anspråk även om det överklagas. Ett sådant beslut får fattas på begäran av sökanden *av grundad anledning och under förutsättning att verkställigheten inte gör ändringssökandet onödigt*. Sökanden måste då ställa godtagbar säkerhet för att miljön ska kunna återställas i ursprungligt skick. Tillståndsmyndigheten kan också efter särskild ansökan och även efter det att tiden för att överklaga har löpt ut fatta beslut om att tillståndet får tas i anspråk. En sådan ansökan måste lämnas in senast 14 dagar efter överklagandetidens utgång. Beslut om att få ta tillståndet i anspråk även om det överklagats kan i sig överklagas till Vasa förvaltningsdomstol.

Ersättningsfrågor

När tillståndsmyndigheten beviljar miljötillstånd ska den samtidigt bestämma om ersättning för skador som verksamheten orsakar genom förorening av vattendrag (125 § miljöskyddslagen). I detta avseende görs i lagtexten således ingen skillnad om det är en statlig eller kommunal tillståndsmyndighet.

I fråga om möjligheten att skjuta upp frågan om ersättning är det endast den statliga miljötillståndsmyndigheten som kan besluta om det. En förutsättning för det är att en detaljerad utredning av de skadorna skulle innebära att avgörandet av ett tillståndsärende fördröjs oskäligt. Tillståndshavaren ska då åläggas att inhämta behövlig utredning och inom utsatt tid lämna in en ansökan för komplettering av ett ersättningsavgörande i ärendet. Likaså kan den statliga miljötillståndsmyndigheten ta ställning till ett yrkande om ersättning för skador som verksamheten har orsakat genom förorening av vattendrag även innan tillståndsfrågan är avgjord. Även ersätt-

ning för oförutsedd skada kan prövas av den statliga tillståndsmyndigheten efter en särskild ansökan.

6.4.5 Anmälnings- och registreringsförfaranden

Inledning

Vid sidan av tillståndsprövning finns i Finland ett system med möjlighet till anmälan eller registrering av sådana verksamheter som omfattas av den finska miljöskyddslagen, industriell och annan verksamhet som orsakar eller kan orsaka förorening av miljön samt verksamhet som ger upphov till avfall och på behandling av avfall. Motsvarande system med anmälan och registrering finns, såvitt vi har kunnat utläsa, inte för vattenverksamheter som regleras i den finska vattenlagen. Det finska anmälningsförfarandet kan beskrivas som en något enklare tillståndsprövning. Reglerna kring anmälan innehåll och hur handläggningen går till är i huvudsak desamma som för tillståndspliktiga verksamheter. Både anmälnings- och registreringsförfarandet omfattar ett begränsat antal verksamheter.

Anmälan

De verksamheter som behöver föregås av en anmälan anges i bilaga 4 till miljöskyddslagen. Anmälningsspliktiga verksamheter omfattar sågverk där produktionskapaciteten är minst 20 000 m³ sågvirke per år, upplag för hälso- eller miljöfarliga kemikalier i flytande form med vissa angivna volymer, viss typ av maskinell guldgrävning, viss angiven livsmedels- och foderindustri vars avloppsvatten leds till ett miljötillståndspliktigt avloppsreningsverk, djurstallar med visst angivet antal djurenheter, depåer för bussar, lastbilar eller arbetsmaskinsdepåer av en viss storlek, vissa utomhus belägna skjutbanor samt permanenta djurgårdar eller nöjesparker.

Anmälan prövas i huvudsak av den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten och ska göras minst 120 dygn innan verksamheten inleds. Anmälan ska innehålla för behandlingen av anmälan behövliga bindande uppgifter om verksamheten och dess konsekvenser, om parterna och om andra relevanta omständigheter. Det närmare innehållet i anmälan regleras i 2 kap. 3 § statsrådets förordning om miljöskydd

713/2014. Regleringen om anmälans innehåll är densamma som för tillståndsansökan. Likaså är bestämmelserna om handläggningen av en anmälan densamma som för en tillståndsansökan, se 3 kap. statsrådets förordning om miljöskydd. En anmälan ska efter det att ärendet har utretts tillräckligt utförligt, på samma sätt som en tillståndsansökan, kungöras och vissa utlåtanden ska inhämtas från angivna myndigheter. Däremot skiljer sig regleringen om tillståndsbeslutets innehåll från det som ska framgå i fråga om ett beslut efter anmälan. I ett beslut med anledning av anmälan behövs ingen recit med parternas yrkanden, inställning och utveckling av talan samt en redogörelse för den utredning som finns i målet (t.ex. inhämtade remissynpunkter), men däremot en beslutsdel med villkor m.m. Kommunens beslut kan överklagas till Vasa förvaltningsdomstol.

Registrering

Ett registreringsförfarande tillämpas för vissa verksamheter som omfattas av miljöskyddslagen. Dessa anges i bilaga 2 till miljöskyddslagen. De verksamheter som omfattas av registreringsplikten är energiproducerande anläggningar med viss bränsleeffekt, asphaltstationer, bensinstationer, kemtvättsanläggningar, fordonslackering, verksamheter och anläggningar där förbrukningen av organiska lösningsmedel uppgår till vissa angivna volymer samt permanenta betongstationer och fabriker som tillverkar betongprodukter.

Registrering görs hos den kommunala miljövårdsmyndigheten. Huvudregeln är att registrering ska göras senast 60 dagar innan verksamheten inleds och den kommunala miljövårdsmyndigheten ska registrera verksamheten inom 60 dagar från det att registreringsanmälan gjordes. För vissa angivna energiproducerande anläggningar gäller i stället en 30 dagars frist. Registreringsförfarandet innebär ingen prövning. Vid registreringen fattas inget administrativt beslut utan kommunen kontrollerar endast att verksamhetsutövare fyllt i ansökan korrekt.

En anmälan för registrering ska innehålla

1. verksamhetsutövarens identifikations- och kontaktuppgifter,
2. uppgift om platsen för verksamheten,
3. en verksamhetsbeskrivning och de viktigaste processerna,

4. uppgift om tidigare tillstånd och anmälningar som påverkar ärendet, utlåtanden samt anslutningsavtal,
5. en redogörelse för miljöskyddsåtgärderna, samt
6. en bedömning av de utsläpp som verksamheten medför och dess miljökonsekvenser (5 kap. 27 § statsrådets förordning om miljöskydd).

6.4.6 Prövningsinstanser

Inledning

I Finland finns det cirka 10 400 miljötillståndspliktiga anläggningar.¹⁹ Staten ansvarar för tillstånden för cirka 4 000 av dessa liksom för tillsynen över de verksamheterna. Bestämmelser om vem som är behörig tillståndsmyndighet finns i 4 kap. 34 § i miljöskyddslagen.²⁰ Närmare bestämmelser om vilken myndighet som ska fastställa miljö-tillståndsfrågorna för respektive verksamhet anges i statsrådets förordning om miljöskydd.²¹ Regionförvaltningsverket prövar de mest betydande och regionalt betydande miljötillstånden (1 § Statsrådets förordning om miljöskydd). Den kommunala miljövårdsmyndigheten prövar övriga miljötillstånd (2 § Statsrådets förordning om miljöskydd). I 1 kap. 7 § vattenlagen slås fast att regionförvaltningsverket är ansvarig tillståndsmyndighet. Verksamheter som kräver tillstånd enligt både vattenlagen och miljöskyddslagen ansöker om tillstånd hos regionförvaltningsverket (34 § miljöskyddslagen). I Finland ska prövningsmyndigheten när den beviljar tillstånd, som regel, samtidigt bestämma om ersättning för skador som verksamheten orsakar genom förorening av vattendrag (125 § miljöskyddslagen).

Medan de myndigheter som prövar miljötillstånd alltså är regionförvaltningsverket och de kommunala miljövårdsmyndigheterna, är det de regionala närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-central) som i de flesta fall ser till att förfarandet vid miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) efterlevs. Processen i Finland är alltså vanligtvis tudelad, först MKB-process hos NTM-centralen och sedan söks till-

¹⁹ Se <https://ym.fi/sv/miljotillstand-och-tillsyn-over-miljoskyddet> (besökt 2024-03-18).

²⁰ Se 527/2014, <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20140527#LAP34> (besökt 2024-03-18).

²¹ Se 4.9.2014/713 <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20140713#L1> (besökt 2024-03-18).

stånd hos regionförvaltningsverket eller kommunen. Tillståndsmyndigheten får inte meddela tillstånd förrän den har fått miljökonsekvensbeskrivningen och NTM-centralens motiverade slutsats samt handlingar om gränsöverskridande konsekvenser. Denna ordning har gällt sedan 2010 då länen och länsstyrelserna upphörde i Finland och deras uppgifter fördes över till regionförvaltningsverket.

För närvarande pågår en reformering av det finska systemet för tillståndsprövning på statlig nivå. Syftet är att få till stånd en s.k. samservicemodell för miljörelaterade tillståndsförfaranden där tillstånd kan sökas centraliserat och digitalt genom en enda tillståndsprocess.²² Ett nytt tillstånds-, styrnings- och tillsynsverk ska inrättas som bl.a. ska ansvara för att tillståndsprocessen framskrider, för samordningen av den samt för nödvändiga utredningar. Denna myndighet ska också se till att den som ansöker om tillstånd har möjlighet att på förhand diskutera de skyldigheter, utredningsbehov och yttre villkor som hänför sig till tillståndsprocessen. Målet är att antalet begäranden om ytterligare utredning och kompletteringar ska kunna minskas genom samarbete och framförhållning.

Ett annat mål är att tillståndsförfarandet som helhet ska genomföras parallellt i samarbete mellan myndigheter och projektaktörer, och inte som skilda delar som följer efter varandra. I det nya riksomfattande och sektorsövergripande ämbetsverket ska Valvira²³, regionförvaltningsverken samt vissa uppgifter inom NTM-centralernas miljöansvarsområde slås samman. Den nya tillstånds-, styrnings- och tillsynsmyndigheten ska i fortsättningen på ett centralt sätt sköta myndighetsuppgifter enligt bl.a. miljöskyddslagen, vattenlagen, avfallslagen, lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning (252/2017), naturvårdslagen (9/2023), lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004) och lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program (200/2005). Målet är att det nya ämbetsverket inleder sin verksamhet och att lagstiftning om ett enda serviceställe träder i kraft den 1 januari 2026.²⁴

²² Se <https://valtioneuvosto.fi/sv/regeringar/regeringsprogrammet#/7/3> (besökt 2024-03-18).

²³ Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira är ett centralt ämbetsverk under social- och hälsovårdsministeriet som genom styrning och tillsyn ska främja rättskyddet och tjänsternas kvalitet inom social- och hälsovården samt hanteringen av hälso-risker i livsmiljön och hos befolkningen.

²⁴ Se <https://ym.fi/sv/ettsestalle> (besökt 2024-03-18).

Inom ramen för lagstiftningsprojektet om tjänster från ett enda serviceställe bereds på finska miljöministeriet bestämmelser för att den nya tillståndsmyndigheten samtidigt ska kunna behandla de tillståndsansökningar som grundar sig på de olika lagar som omfattas av projektet. I projektet utreds också hur MKB-förfarandena och Natura 2000-bedömningarna kan behandlas smidigare som en del av tillståndsbehandlingen.²⁵ Som en del av arbetet ska bl.a. också myndigheternas inbördes besvärsmätt begränsas.

Nedan beskrivs de olika myndigheternas roll i det befintliga finska systemet mer utförligt.

Prövning i första instans

Regionförvaltningsverket prövar tillstånd för många olika typer av verksamheter. Verket är bl.a. statlig miljötillståndsmyndighet och behandlar också ärenden som gäller anmälningspliktig verksamhet som faller inom dess behörighet. Tillstånd ska sökas hos det regionförvaltningsverk i vars område verksamheten ligger. Det finns sex olika regionförvaltningsverk runt om i Finland varav fyra prövar miljötillstånd. Miljötillstånds- och vattentillståndsansökningar behandlas i Regionförvaltningsverket i Södra Finland, Östra Finland, Västra och Inre Finland samt Norra Finland. Regionförvaltningsverket i Södra Finland hanterar 50 procent av alla tillstånd. Miljö- tillståndsavdelningen vid regionförvaltningsverken är självständig i sitt beslutsfattande.

Regionförvaltningsverket prövar miljötillståndsärenden som gäller de verksamheter som avses i tabell 1 i bilaga 1 till miljöskyddslagen. Myndigheten avgör dessutom miljötillståndsärenden som gäller vissa verksamheter som avses i tabell 2 i bilaga 1 till miljöskyddslagen. Verket prövar alla IED-verksamheter. Regionförvaltningsverket är också ansvarig prövningsmyndighet för i princip all vattenverksamhet. En tillståndsansökan som rör både miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet ska i allmänhet prövas tillsammans och i enlighet med vattenlagen. Kemikaliesäkerhet, pilotverksamheter och markanvändning prövas av andra myndigheter.

Den statliga miljötillståndsmyndigheten ska avgöra en ansökan om miljötillstånd, om

²⁵ Se <https://ym.fi/sv/ettservicestalle> (besökt 2024-03-18).

1. verksamheten kan ha betydande miljökonsekvenser eller det annars, med hänsyn till verksamhetens art eller natur, är motiverat att den statliga miljötillståndsmyndigheten avgör ärendet,
2. miljökonsekvenserna av annan verksamhet än sådan som avses i 1 punkten i betydande omfattning kan komma att beröra ett större område än den kommun där verksamheten ska placeras,
3. verksamheten utöver miljötillstånd kräver tillstånd enligt 3 kap. i den finska vattenlagen, upplåtande av annan nyttjanderätt enligt vattenlagen än nyttjanderätt för utloppsledning eller upplåtande av nyttjanderätt enligt 68 och 69 § i miljöskyddslagen, och tillståndsansökningarna ska behandlas gemensamt i enlighet med 47 §, eller
4. tillståndet krävs med stöd av 27 § 2 mom. 1 punkten, som rör verksamhet som kan orsaka förorening av vattendrag, när det inte är fråga om ett projekt som är tillståndspliktigt enligt vattenlagen.

Den kommunala miljövårdsmyndigheten avgör alla tillståndsansökningar som inte listas i miljöskyddslagen som regionförvaltningsverkets ansvar, vissa anmälningspliktiga verksamheter och samtliga registreringspliktiga verksamheter. Kommunen utövar tillsyn över samma verksamheter som de prövar eller registrerar. Den statliga miljötillståndsmyndigheten ska dock avgöra ansökan om miljötillstånd om:

1. verksamheten är belägen på flera kommunala miljövårdsmyndigheters verksamhetsområde,
2. om det är fråga om verksamhet som är avsedd för militära ändamål,
3. om det gäller ett beslut om sanering av mark eller grundvatten ska avgöras i samband med tillståndsärendet och behörigheten i ärendet inte har överförts till den kommunala miljövårdsmyndigheten, eller
4. om tillståndsärendet gäller verksamheter som är placerade inom samma verksamhetsområde delvis ligger inom den statliga miljötillståndsmyndighetens behörighet och delvis inom den kommunala miljövårdsmyndighetens behörighet.

I 10 a kap. miljöskyddslagen regleras det som kallas allmänt anmälningsförfarande. Vilken myndighet som anmälan ska ges in till beror på vilken verksamhet som anmälan avser. Behörig myndighet är i de flesta fall den kommunala miljövårdsmyndigheten. Regionförvaltningsverket behandlar dock anmälningar gällande stora kemikalieupplag (minst 1 000 m³ men under 50 000 m³) och småskalig maskinell guldgrävning samt om det är fråga om verksamhet som är avsedd för militära ändamål. Bilden är något mer komplex vad gäller anmälan om vissa verksamheter av engångsnatur som medför miljöolägenheter. Där ska anmälan ska göras till miljötillståndsmyndigheten (dvs. regionförvaltningsverket) eller tillsynsmyndigheten (NTM-centralen eller kommunförvaltningen).²⁶

Ett registreringsförfarande tillämpas för vissa angivna verksamheter som omfattas av miljöskyddslagen. Dessa verksamheter anges i bilaga 2 till miljöskyddslagen (se avsnitt 6.4.5). Registrering sker hos den kommunala miljövårdsmyndigheten (116 och 117 § miljöskyddslagen).

I lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning finns bestämmelser om när och hur en miljökonsekvensbeskrivning ska genomföras. I de allra flesta fall är det NTM-centralen som är kontaktmyndighet och den myndighet som ser till att förfarandet vid miljökonsekvensbeskrivningar efterföljs. Det gäller oavsett om tillståndet för verksamheten eller åtgärden ska prövas av Regionförvaltningsverket eller kommunen. Det finns 15 regionala NTM-centraler i Finland varav 13 har ett utpekat ansvar för miljö och naturresursfrågor. De har till uppgift att främja regional utveckling genom att sköta statsförvaltningens verkställighets- och utvecklingsuppgifter i regionerna. Uppgifterna indelas i tre delområden: näringar, arbetskraft och kompetens, trafik och infrastruktur samt miljö och naturresurser. Det finska miljöministeriet styr, följer och utvecklar MKB-förfarandet på ett allmänt plan och bestämmer även vilken av NTM-centralerna som ska vara kontaktmyndighet för projektet om oklarhet uppstår eller om en närings-, trafik- och miljöcentral svarar för planeringen eller genomförandet av ett projekt. Miljöministeriet ska vid ett sådant beslut beakta projektets placering och NTM-centralernas resurser samt säkerställa att ansvaret för planeringen och genomförandet av projektet har separerats från kontakt-

²⁶ Se <https://www.ymparisto.fi/sv/tillstand-och-skyldigheter/anmalning-av-engangsnatur-enligt-msl> (besökt 2024-03-18).

myndighetens uppgifter så att myndighetens opartiskhet inte äventyras. Finlands miljöcentral²⁷ sköter de informations- och förhandlingsuppgifter med andra stater som krävs enligt Esbokonventionen.

NTM-centralen är ansvarig tillsynsmyndighet för de verksamheter som prövas av regionförvaltningsverket. Ansvarsfördelningen i fråga om tillsynen följer ansvarsfördelningen för tillståndsprövningen, dvs att då beslut om tillstånd prövas av regionförvaltningsverket är NTM-centralen ansvarig för tillsynen, i annat fall är det kommunen (23 § miljöskyddslagen).

Stöd och vägledning

Bestämmelser om myndigheters rådgivning finns i den finska förvaltningslagen (2 kap. 8 §). I dessa slås det fast att myndigheterna inom ramen för sin behörighet och enligt behov ska ”ge sina kunder råd i anslutning till skötseln av ett förvaltningsärende samt svara på frågor och förfrågningar som gäller utträttandet av ärenden”.²⁸ Därutöver finns en skyldighet i 39a § miljöskyddslagen om att på begäran ge sökanden information i elektronisk form om:

1. vilka uppgifter som ska uppges i tillståndsansökan och vilka utredningar som ska bifogas ansökan,
2. vilka utlåtanden som kommer att begäras i ärendet och den tidsfrist som ska reserveras för detta, och
3. uppskattad tidpunkt för meddelande av tillståndsbeslutet.

Tillståndsmyndigheten kan dessutom på den sökandes begäran eller på eget initiativ arrangera ett samråd mellan sökanden och myndigheten för att ordna rådgivningen i tillståndsärendet. Till samrådet kan också kallas företrädare för andra myndigheter som deltar i tillståndsförfarandet och andra berörda parter. Den statliga miljötillståndsmyndigheten ska alltid kalla in en företrädare för den statliga tillsynsmyndigheten. Rådgivningen är avgiftsfri.

Stöd i MKB-processen ges av NTM-centralen. Tillsynsmyndigheten, dvs. NTM-centralen eller den kommunala miljöskyddsmyn-

²⁷ En forsknings- och utvecklingscentral för miljöfrågor under miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet.

²⁸ Se <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030434#O1L2P8> (besökt 2024-03-18).

digheten, kan även på begäran lämna ett utlåtande om behovet av tillstånd enligt vattenlagen och miljöskyddslagen.

Överprövningsinstanser

I Finland prövas överklaganden av ett beslut eller begäran om omprövning av förvaltningsrätt. Överklaganden av beslut som fattats med stöd av miljöskyddslagen har centraliserats till Vasa förvaltningsdomstol. Alla beslut om tillstånd som regionförvaltningsverket fattar överklagas alltså till en och samma förvaltningsdomstol. Vid prövningen består rätten av två juridiska domare och en sakkunnig inom naturvetenskap eller teknik som kan likställas med de svenska mark- och miljödomstolarnas tekniska råd. Förvaltningsdomstolens beslut kan överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen, om den beviljar prövningstillstånd.

Myndigheter och andra med partsroll

När ansökan prövas ska tillståndsmyndigheten begära in utlåtanden från olika myndigheter vars intressen kan tänkas påverkas av verksamheten. Detta regleras i 42 § miljöskyddslagen. Det handlar bl.a. om kommunala miljöförvaltningsmyndigheter, hälsoskyddsmyndigheter, myndigheter som bevakar allmänna intressen, sametinget och andra berörda aktörer. Vilka myndigheter som måste konsulteras beror på sakfrågan och vilken lagstiftning det gäller. Regionförvaltningsverket ska alltid begära in ett utlåtande från den statliga tillsynsmyndigheten (NTM-centralen) och från den kommun där verksamheten är placerad. Innan tillståndsmyndigheten beslutar i ärendet ska parterna ges tillfälle att framställa anmärkningar med anledning av tillståndet och även andra än parterna ska ges tillfälle att framföra sin åsikt i enlighet med förvaltningslagen (43 § miljöskyddslagen).

Tillståndsmyndigheten kan inom ramen för prövningen även inhämta andra utredningar som behövs. Vissa statliga myndigheter och forskningsinstitut är utpekade i 40 § statsrådets förordning om miljöskydd som expertmyndigheter eller sakkunniginrättningar som kan ge utlåtanden och utföra undersökningar och utredningar. Expertmyndigheter är jord- och skogsbruksministeriet samt social- och hälsovårdsministeriet. Sakkunniginrättningar är inom sina egna

verksamhetsområden Finlands miljöcentral, Naturresursinstitutet, Livsmedelssäkerhetsverket, Meteorologiska institutet, Teknologiska forskningscentralen VTT, Geologiska forskningscentralen, Strålsäkerhetscentralen, Säkerhets- och kemikalieverket samt Institutet för hälsa och välfärd.

Myndigheter får överklaga tillståndsbeslut. Det gäller den statliga tillsynsmyndigheten, dvs. NTM-centralen, samt den kommun där verksamheten är placerad och andra kommuner inom vars område verksamhetens miljökonsekvenser uppträder och även den kommunala miljövårdsmyndigheten i den kommun där verksamheten är placerad och i kommunerna inom det område som påverkas av verksamheten (191 § 4 miljöskyddslagen). Även myndigheter som bevakar allmänt intresse i ärendet har besvärsrätt (191 § 5 miljöskyddslagen). Vilken myndighet som kan överklaga ett beslut beror på ärendet som behandlas. Som ett exempel har en hälso- och sjukvårdsmyndighet talerätt om skadliga naturpåverkningar skulle ha en direkt effekt på folkhälsan medan en fiskemyndighet inte skulle ha överklaganderätt enbart på grund av luftutsläpp, om inte verksamhetens effekter, t.ex. på grund av försurning, bedöms kunna påverka det intresse som myndigheten övervakar. Fiskedistrikt enligt fiskelagen kan för övrigt likställas med myndigheter när det gäller talerätt.²⁹ Talerätten är i Finlands alltså mycket bred i fråga om vilka myndigheter som kan överklaga. Den statliga tillsynsmyndigheten och den kommunala miljövårdsmyndigheten har också rätt att i syfte att bevaka det allmänna miljöskyddsintresset eller av annan grundad anledning överklaga ett beslut genom vilket Vasa förvaltningsdomstol har ändrat eller upphävt dess beslut.

6.4.7 Överprövningen

Beslut om tillstånd som fattats av Regionförvaltningsverket och kommunerna överklagas till Vasa förvaltningsdomstol. Ett överklagat ärende handläggs då enligt lagen om rättegång i förvaltningsärenden. I denna lag finns handläggningsbestämmelser. Av lagen framgår bl.a. att ett beslut får överklagas skriftligen inom 30 dagar från det att beslutet har delgetts. Det framgår även att förvaltnings-

²⁹ Se regeringens proposition till Riksdagen med förslag till revidering av miljöskydds- och vattenlagstiftningen, RP 84/1999 rd, s. 97.

domstolen har en utredningsskyldighet (37 § lagen om rättegång i förvaltningsärenden). Domstolen ska vid behov ge en part eller den myndighet som har fattat beslutet anvisningar om vilken tilläggsutredning som ska läggas fram i ärendet. Vidare ska domstolen på eget initiativ inhämta utredning *i sådan omfattning som en opartisk och rättvis behandling av ärendet samt ärendets art kräver*. Inom ramen för domstolens utredningsskyldighet kan den på eget initiativ begära ett utlåtande om en fråga som kräver särskild sakkunskap av någon annan myndighet än den som har fattat beslutet eller av en enskild sakkunnig. Det finns även möjlighet för domstolen att hålla muntlig förhandling och syn.

Miljöskyddslagen innehåller några få handläggningsregler för överprövningen. Om det är den som har sökt tillstånd som överklagar ska Vasa förvaltningsdomstol kungöra överklagandet på en webbplats och i kommunerna som berörs av den aktuella verksamheten. Vasa förvaltningsdomstol ska dessutom, om det är den som har sökt tillstånd som har överklagat, ge de parter som saken speciellt berör samt de myndigheter som bevakar allmänt intresse tillfälle att bemöta det som anförs i överklagandet om det inte är uppenbart onödigt (196 § miljöskyddslagen).

Förvaltningsdomstolens avgörande kan överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen, i vilken det krävs prövningstillstånd för att få sin sak prövad. Prövningstillstånd ska beviljas, om

1. det med avseende på lagens tillämpning i andra liknande fall eller för en enhetlig rättspraxis är viktigt att ärendet avgörs av högsta förvaltningsdomstolen,
1. det finns särskilda skäl för högsta förvaltningsdomstolen att avgöra ärendet på grund av att det i ärendet skett ett uppenbart fel, eller
2. det finns något annat vägande skäl för att bevilja besvärstillstånd.

Klagorätt

Vi har beskrivit vilka myndigheter som har rätt att överklaga. Utöver dessa har den som är part rätt att överklaga ett beslut. Även registrerade föreningar och stiftelser var syfte är att främja miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård eller trivseln i boendemiljön har rätt att

överklaga. Deras klagorätt förutsätter att miljökonsekvenserna uppkommer inom deras verksamhetsområde. Även sametinget och skoltarnas byastämma har rätt att överklaga. Sametingets klagorätt förutsätter att verksamheten som avses i miljötillståndet försämrar samernas rätt att som ursprungsfolk bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Vad gäller skoltarnas byastämma måste den verksamhet som avses i miljötillståndet inom skoltområdet försämma skoltarnas levnadsförhållanden och möjligheter att bedriva i skoltlagen avsedda naturnäringar.

6.4.8 Tillsyn

Tillsyn enligt finska miljöskyddslagen utförs i huvudsak av närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM) och kommunerna. Den huvudsakliga uppdelningen mellan NTM-centralerna och de kommunala miljöförvaltningsmyndigheterna är att NTM-centralerna utövar tillsyn över de verksamheter vars tillstånd har prövats av den statliga myndigheten Regionalförvaltningsverket medan kommunerna utövar tillsyn över de verksamheter de prövar tillståndet för. De kommunala miljöförvaltningsmyndigheterna prövar även anmälningspliktiga verksamheter och utövar även tillsyn över dessa. De har även ansvar för tillsyn över de verksamheter som omfattas av registreringsplikt.

7 Vilka verksamheter omfattas av krav på tillstånd eller anmälan enligt miljöbalken?

7.1 Kapitlets innehåll

I detta kapitel beskriver vi dagens krav på tillstånd och anmälan för verksamheter och åtgärder – både inom svensk rätt och inom EU-rätten. Vi beskriver också användningen av uttrycken ”miljöfarlig verksamhet” respektive ”bästa möjliga teknik” samt ser över förekomsten av generella föreskrifter för verksamheter och åtgärder. Kopplat till beskrivningarna redovisar vi de utmaningar som beskrivs i våra utredningsdirektiv och de övriga utmaningar som vi har identifierat under utredningsarbetet i förhållande till dessa frågor.

Våra förslag på lösningar på de identifierade utmaningarna finns i avsnitten 14.5.2, 14.7 och 14.9.15.

7.2 Tillstånds- och anmälningsplikt för verksamheter och åtgärder

7.2.1 Inledning

Av våra utredningsdirektiv framgår att vi ska genomföra en bred och allsidig genomlysning av gränsdragningen mellan tillstånd och anmälan samt mellan anmälan och verksamheter som varken kräver tillstånd eller anmälan, eller en ny möjlig kategori, registrering, med syftet att inom ramen för vad EU-rätten kräver begränsa antalet verksamheter och åtgärder som kräver tillstånd eller anmälan.¹

¹ Se dir. 2023:78 s. 5.

Det kan t.ex. finnas krav på tillståndsprövning i det svenska regelverket i större utsträckning än vad EU-rätten kräver och där det inte av nationella skäl är särskilt motiverat med striktare krav. En fråga är därför om bl.a. miljöprövningsförordningen ställer strängare krav än EU-regelverkens minimikrav på vilka verksamheter och åtgärder som ska omfattas av krav på tillstånd respektive vilka som kan hanteras med anmälan, registrering, eller enbart genom tillsyn.²

I kommande avsnitt redogör vi för de utmaningar som har framförts i samband med utredningsarbetet. Därefter jämför vi kraven på tillståndsplikt mellan EU-rätten och svensk rätt. Vi fördjupar oss också i skillnaderna mellan tillståndsplikten för miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet. Slutligen beskriver vi dagens utmaningar avseende prövning av anläggningar för solkraft.

7.2.2 Synpunkter på dagens tillstånds- och anmälningsplikt

För omfattande tillståndsplikt

Övergripande synpunkter som har lämnats till utredningen avseende dagens tillståndsplikt är att den upplevs som alltför omfattande. Både vad avser vilka verksamheter som prövas och vad som prövas. Många anser att tillståndsprövsprocessen tyngs av prövning av verksamheter som skulle kunna hanteras via anmälan eller registrering. Likaså har framförts att många frågor som i dag hanteras inom tillståndsprövningen med fördel skulle kunna hanteras inom tillsyn och egenkontroll. Det uppges kunna förenkla tillståndsprövningen och ge snabbare tillståndsgivning. Se mer om tillsyn i kapitel 12.

Den detaljerade regleringen kring vilka verksamheter som omfattas av tillstånds- och anmälningsplikt upplevs också som en utmaning nu när teknikutvecklingen går fort och nya typer av processer eller verksamheter uppkommer i allt snabbare takt. Lagstiftningen som den är utformad i dag anses inte alltid vara anpassad till dessa nya tekniker och regelverken hinner inte uppdateras i samma takt som tekniken utvecklas.

Det svenska genomförandet av EU-rätten lyfts i detta sammanhang också fram som problematisk. Mindre ändringar inom ramen för nuvarande regelverk i stället för att anpassa lagstiftningen fullt

² Se dir. 2023:78 s. 3.

ut till EU-rätten upplevs skapa problem med överlappande och mer långtgående krav.

Ytterligare en utmaning är att tillståndsplikten för miljöfarlig verksamhet respektive vattenverksamhet ser väldigt olika ut. Så som tillståndsplikten för vattenverksamheter är utformad i dag medför det att även mindre verksamheter prövas av mark- och miljödomstol. Få verksamheter är dessutom renodlade miljöfarliga verksamheter utan har ofta inslag av vattenverksamheter vilket medför att även dessa kan behöva tillståndsprövas i mark- och miljödomstol.

Ställer miljöprövningsförordningen strängare tillståndskrav än EU-rätten?

Många aktörer har framfört synpunkter om att prövningsplikten enligt miljöprövningsförordningen går utöver vad EU-rätten kräver. Flera menar att mycket av den problematik vi upplever inom miljölagstiftningen handlar om att vi vill behålla vår svenska lagstiftning samtidigt som vi är tvungna att genomföra nya rättsakter från EU. Detta medför risk för överlappande krav och i vissa fall också risk för en över- eller underimplementering.

Regleringen i miljöprövningsförordningen anses vara alltför omfattande och det framförs att ett stort antal verksamheter skulle kunna rensas bort om man endast skulle utgå från EU-rättens krav. Flertalet synpunkter handlar också om att det vore rimligt att lägga ribban för prövningsplikt högre än vad som i dag är fallet. Mer skulle kunna vara anmälningspliktigt och en del verksamheter och åtgärder skulle inte ens behöva vara anmälningspliktiga. Kanske skulle i stället en registreringsplikt kunna införas för sådana verksamheter för att möjliggöra tillsyn efter behov.

Samtidigt har det också framförts till utredningen att i de fall det finns tillståndspliktiga verksamheter som inte omfattas av exempelvis industriutsläppsdirektivet eller MKB-direktivet är de verksamheter som till sin miljöstörande omfattning är likartade med de som omfattas av EU-kraven vilket gör att det av konkurrensskäl kan vara befogat att ha en likartad hantering.

Hur uppdelningen har skett mellan vilka verksamheter som är A- respektive B- eller C-verksamheter upplevs också av många som oklar och godtycklig. Man saknar en tydligare definition av vad

som utgör en A-, B- eller C-verksamhet. Syftet med uppdelningen anges ofta vara att man vill anpassa kraven på verksamheterna efter verksamhetens omfattning och miljöpåverkan. Många av de som har lämnat synpunkter till utredningen håller också med om att utöver de krav som EU-rätten ställer bör en verksamhets miljöpåverkan vara det som styr om verksamheten ska vara tillståndspliktig eller inte. Dock lyfter flera fram att så inte riktigt är fallet i dag. I vissa fall kan en mindre miljöpåverkande verksamhet omfattas av en högre kravnivå än en verksamhet med mindre påverkan och tvärtom.

Det har även framförts att det finns skäl för att se över hur man klassificerar verksamheter när en verksamhet inrymmer flera mindre verksamhetskoder och i vilken omfattning dessa ska vara styrande. Det finns exempel på att dessa oklarheter leder till långdragna överklagningsprocesser och en osäkerhet om vilka krav enligt t.ex. BAT-slutsatser som ska tillämpas. Det är också oklart rent rättsligt vad som ska utgöra huvudsaklig industriutsläppsverksamhet om en verksamhet med tillstånd rymmer flera olika delverksamheter varav vissa är industriutsläppsverksamheter och andra inte.³ Det saknas också rättslig möjlighet att fatta ett särskilt beslut därom.⁴ Däremot kan en bedömning av en sådan fråga aktualiseras indirekt inom ramen för exempelvis ett tillsynsföreläggande. Därtill har det framförts att det kan uppstå tolkningsproblem om en och samma verksamhet anses tillståndspliktig enligt fler punkter i miljöprövningsförrordningen.⁵ Sammantaget leder dessa oklarheter till tillämpningsproblem både för verksamhetsutövare, tillsynsmyndigheter och prövningsmyndigheter. Detta medför i sin tur till en mindre effektiv prövningsprocess.

Ändra från tillståndsplikt till anmälningsplikt?

Även om man begränsar antalet verksamheter som är tillståndspliktiga och flyttar dessa till anmälningsplikt innebär det inte per automatik att ett anmälningsförfarande blir en mer effektiv, tydlig och rättssäker process. Under utredningsarbetet har det framförts

³ Se exv. Mark- och miljödomstolen Växjö tingsrätt i mål nr M 2372-22 (pt i MÖD M8468-23).

⁴ Se exv. MÖD:s dom den 11 maj 2022 i mål nr M 8366-21.

⁵ Se exv. MÖD:s dom den 16 juni 2022 i mål nr M 4222-21.

att det faktum att det i dag ställs olika krav på vad en anmälan behöver innehålla beroende på vilken typ av verksamhet som anmälan avser ökar komplexiteten i tillämpningen.

Samtidigt som förväntan från en verksamhetsutövare är att handläggningen av en anmälan ska gå fort har från myndighetshåll framförts att dessa förväntningar många gånger är orimliga med anledning av alla krav i miljöbalken som myndigheten behöver ta ställning till, inte bara vid prövning av en ansökan om tillstånd utan också vid en anmälan.

En annan utmaning som har lyfts avseende anmälningsplikt är att handläggningen sköts av landets kommuner vilket ökar risken för en mer differentierad tillämpning av kraven samtidigt som säkerställandet av rätt kompetens försvåras.

Ytterligare en utmaning som har förts fram är att även C-verksamheter borde invänta ett beslut, eftersom det i praktiken är sällan man inte beslutar om någon form av försiktighetsmått. Kommunen har möjlighet att förelägga verksamhetsutövaren om att söka tillstånd, men det är sällan det görs i praktiken.

Därtill uttrycker flera verksamhetsutövare att det är svårt att veta och förstå när de närmar sig eller redan har passerat gränsvärdet för krav på anmälan om miljöfarlig verksamhet. De saknar lättillgänglig eller riktad information från kommunen, samt bättre information om hur anmälan ska gå till och vilka uppgifter som ska ingå. De krav som ställs avseende uppgiftslämnande eller slutliga försiktighetsmått anser många verksamhetsutövare inte alltid är proportionerliga utifrån lagstiftningen och några liknar en omfattande anmälningsprocess vid en förtäckt tillståndsprocess.⁶

Införa registrering för U-verksamheter?

U-verksamheter är verksamheter som enligt definitionen är miljöfarliga verksamheter, men som varken är anmälnings- eller tillståndspliktiga. Dessa behöver i dag inte heller registreras hos tillsynsmyndigheten.

Till utredningen har framförts att U-verksamheter kan utgöra en beaktansvärd miljörisk och att ett utökat antal av dessa jämfört

⁶ Tillväxtverket delrapport 2022 "Förenkla för företag i tillstånds- och anmälningsprocessen för miljöfarlig verksamhet".

med idag skulle försvåra ytterligare för kommunerna att ha översikt över samtliga miljöfarliga verksamheter. Detta skulle i sig över tid motverka ett effektivt miljöarbete samt innebära en osund konkurrensfördel för de verksamheter som inte får tillsyn. Den framförda problematiken innebär en särskild utmaning om U-verksamheter inte förenas med ett krav på registrering.

Problematiken med U-verksamheter kan illustreras av en händelse med ett utbrott av legionella i ett kyltorn. Efter ett utbrott av legionella där flertalet människor insjuknade och några avled kunde smittan så småningom härleddes till ett specifikt kyltorn. Då hade kommunen gjort ett omfattande arbete och lagt stora resurser på att lokalisera ursprunget. En registrering av kyltorn hade sannolikt underlättat arbetet med att hitta källan eftersom man då hade haft information om vilka kyltorn som finns inom kommunen.

När det gäller just specifikt kyltorn har Naturvårdsverket och Folkhälsomyndigheten haft ett uppdrag av regeringen att utreda och föreslå åtgärder för att motverka och förebygga smittspridning av legionellabakterier från kyltorn och för att underlätta smittspårning vid utbrott. Myndigheterna har föreslagit att en anmälningsplikt införs i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd med syftet att de kommunala tillsynsmyndigheterna ska få kännedom om var kyltornen är belägna och vem som är verksamhetsutövare. För att kommunerna även ska få kännedom om kyltorn inom tillståndspliktiga verksamheter föreslås att verksamheterna, via de årliga miljörapporterna ska rapportera till tillsynsmyndigheten om de har kyltorn.⁷ Regeringen beslutade den 21 december 2023 om att anmälningsplikt för kyltorn införs i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Enklare att genomföra ändringar av befintlig verksamhet?

I enlighet med direktiven ska vi, som tidigare har nämnts, göra en bred inventering av vilka krav EU-rätten ställer och hur dessa förhåller sig till den svenska tillämpningen.⁸ Som ett exempel nämns skillnaden mellan de krav som ställs i industriutsläppsdirektivet avseende tillståndsplikt för ändringar av verksamheter och att det

⁷ NV-08411-21, Uppdrag att utreda åtgärder för att motverka och förebygga spridning av legionella bakterier från kyltorn.

⁸ Se dir. 2023:78 s. 4.

endast gäller väsentliga ändringar medan det i Sverige gäller tillståndsplikt även för andra ändringar. Vi ska vidare utreda om det finns behov av att göra lättnader för att det ska vara enklare att ändra en verksamhet.⁹

Synpunkter som har lämnats till utredningen handlar främst om att s.k. ändringstillstånd används för lite och att det är alldeles för otydligt om det går att pröva som en ändring eller om hela verksamheten behöver prövas. I nuläget upplevs det vara svårt att avgöra exakt var gränsen för tillståndsplikt går. Frågor om gränsdragningar kommer ofta upp vid ändringar i befintliga anläggningar. Med nuvarande ordning är det upp till tillståndsmyndigheten att avgöra om prövningen kan ske som ändringstillstånd eller som total prövning av hela verksamheten. Risken för att få göra om processen är ett osäkerhetsmoment för verksamhetsutövaren som gör att prövningen blir onödigt omfattande. Åtgärder som i sig har en relativt begränsad miljöpåverkan eller till och med en positiv miljöpåverkan kan dra ut på tiden och ta onödigt stora resurser i anspråk om de bedöms tillståndspliktiga. Osäkerheten kan i sig påverka viljan att göra den aktuella ändringen. På detta sätt är tillståndsprövningen avhållande för innovation och omställning.

Många anser också att det i nuläget är omotiverat svårt att få villkor ändrade. Det borde vara enklare att effektivisera anläggningar.

Som en utmaning med att fler ändringstillstånd meddelas brukar vara att det blir svårt för t.ex. tillsynsmyndigheten att överblicka helheten avseende en verksamhets totala miljöpåverkan samt samtliga villkor m.m.

Miljöprövningsutredningen föreslog i betänkandet *Om prövning och omprövning* vissa förändringar för att förenkla ändringar av tillstånd och villkor.¹⁰ Flertalet aktörer har uppgett att de vill se förslagen avseende ändringstillstånd genomföras så snart som möjligt.

⁹ Se dir. 2023:78 s. 8.

¹⁰ Se SOU 2022:33 s. 109-125.

7.2.3 Vilka krav på tillstånd ställer EU-rätten?

Industriutsläppsdirektivet

Industriutsläppsdirektivet innehåller bl.a. regler om tillståndsprövning av miljöfarliga verksamheter. Med termen tillstånd avses ett skriftlig godkännande att driva en anläggning eller förbränningsanläggning, avfallsförbränningsanläggning eller samförbränningsanläggning eller delar därav.

I IPPC-direktivet (som föregick industriutsläppsdirektivet) definierades tillstånd som ett eller flera skriftliga beslut eller en del härav, varigenom tillstånd meddelas att driva en anläggning eller delar därav på vissa villkor som säkerställer att anläggningen uppfyller kraven i direktivet. Ett tillstånd kunde gälla för en eller flera anläggningar eller delar därav som är belägna på samma plats och drivs av samma verksamhetsutövare.

Även om det av IPPC-direktivets definition av termen tillstånd tydligare framgick att tillstånd ges på vissa villkor konstaterades i betänkandet av Industriutsläppsutredningen *Bättre miljö – minskade utsläpp*¹¹ att det är tydligt att begreppet tillstånd enligt svensk rätt innefattar de villkor som utgör förutsättning för tillståndet. Tillståndsdefinitionen får betydelse för genomförandet av artikel 4 industriutsläppsdirektivet enligt vilken ingen anläggning som omfattas av direktivet får bedrivas utan tillstånd. Med den vida definitionen av tillstånd som ges i direktivet ansågs det inte behövas införas någon legaldefinition i svensk rätt då den svenska nationella regleringen redan uppfyller direktivets krav.¹²

I propositionen om ändringar i miljöbalkens sanktionssystem diskuterades vad som ryms inom termen tillstånd.¹³ Regeringen konstaterar följande.

Att bedöma tillståndsfrågan utan att samtidigt beakta de villkor som är nödvändiga för att det skall vara möjligt att ge ett tillstånd måste anses uteslutet. Villkoren utgör förutsättningen för att verksamhet skall få bedrivas enligt tillståndet. Med tillstånd måste alltså förstås inte enbart att en verksamhet har fått ett tillstånd utan givetvis hela den reglering som kommer till uttryck i tillståndet, dvs. de villkor eller bestämmelser som tillståndet består av.

¹¹ Se SOU 2011:86.

¹² Se SOU 2011:86 s. 106.

¹³ Se prop. 2005/06:182 s. 133.

I förarbetena ansågs ingen ändring av svensk rätt vara nödvändig för att genomföra artikel 5.1 i industriutsläppsdirektivet angående samordning av tillståndsförfaranden och beaktande av uppgifter som framkommit i miljökonsekvensbeskrivningen.¹⁴ Utredningen inför införandet av direktivet bedömde också sammanfattningsvis att de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken uppfyller kraven i industriutsläppsdirektivet.¹⁵

Av direktivet framgår vidare att verksamhetsutövare bör lämna in tillståndsansökningar med de uppgifter som är nödvändiga för att den behöriga myndigheten ska kunna fastställa tillståndsvillkor samt att verksamhetsutövaren kan använda sig av uppgifter som framkommit genom tillämpningen av MKB-direktivet och Seveso-direktivet. Tillståndsvillkoren bör fastställas på grundval av bästa tillgängliga teknik.

Verksamheter som omfattas av direktivets tillämpningsområde får således endast bedrivas med tillstånd. Vilka verksamheterna är framgår av direktivets bilaga 1. Av direktivet framgår också att det endast är väsentliga ändringar av befintliga anläggningar som kan medföra betydande negativa effekter för människors hälsa eller miljön som är tillståndspliktiga. Övriga ändringar av befintlig verksamhet kräver endast att den behöriga myndigheten underrättas. Se mer om Industriutsläppsdirektivet i avsnitt 5.3.6.

I Sverige har direktivet främst genomförts genom generella föreskrifter (se mer om generella föreskrifter i avsnitt 7.6). De verksamheter som omfattas av direktivets bilaga 1 och som kallas för industriutsläppsverksamheter framgår av miljöprövningsförordningen. I denna är en verksamhet vars verksamhetskod är markerad med – i en industriutsläppsverksamhet. Direktivets utsläppskrav har i stora delar genomförts genom industriutsläppsförordningen. Genom dessa bestämmelser görs BAT-slutsatserna gällande för berörda verksamheter utan att någon tillståndsprövning utförs. Så snart BAT-slutsatsdokument för en specifik bransch blir publicerad i Europeiska unionens officiella tidning förs de in i 2 kap. industriutsläppsförordningen med hänvisning till vilka verksamheter i miljöprövningsförordningen som ska följa kraven. För verksamhetsutövare som i dag bedriver en verksamhet som är industriutsläppsverksamhet betyder direktivet att verksamhetsutövaren

¹⁴ Se SOU 2011:86 s. 199.

¹⁵ Se SOU 2011:86 s. 140.

behöver följa både villkoren i sitt tillstånd (miljöbalken) och kraven i industriutsläppsförordningen.

MKB-direktivet

Det framgår av MKB-direktivet att projekt som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan bl.a. på grund av deras art, storlek eller lokalisering ska bli föremål för krav på tillstånd och en bedömning av deras påverkan innan tillstånd ges. Tillstånd definieras i artikel 1 p. 2 c) som den ansvariga myndighetens eller de ansvariga myndigheternas beslut, som ger exploatören rätt att genomföra projektet. Vissa verksamheter är på förhand utpekade som sådana som alltid kan antas medföra en betydande miljöpåverkan medan andra verksamheters påverkan får avgöras från fall till fall. I MKB-direktivet framgår det av direktivets bilaga 1 vilka verksamheter som alltid kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och av bilaga 2 vilka som ska bli föremål för en bedömning från fall till fall. Läs mer om MKB-direktivet i kapitel 9.

Sevesodirektivet

Direktivet ska tillämpas på alla verksamheter där farliga ämnen förekommer eller kan förekomma i viss omfattning. Vilka farliga ämnen som omfattas av direktivet och i vilka kvantiteter framgår av bilagan till direktivet. Reglerna tillämpas på den verksamhet som har tillräckligt mycket av något ämne som är tillräckligt farligt. Med verksamhet avses verksamheten i dess helhet och det räcker att de farliga ämnena förekommer i verksamheten. Det behöver inte vara frågan om någon tillverkning utan det räcker med att ämnet finns inom anläggningen. Reglerna styr verksamheter där farliga ämnen vid ett och samma tillfälle förekommer i vissa mängder. Gränsmängden varierar beroende på de olika kemikaliernas egenskaper. För varje kemikalie finns två olika gränsmängder som delar in verksamheterna i en lägre respektive högre kravnivå – för mängder över respektive nivå gäller en lägre eller en högre kravnivå.

För verksamhetsutövarna gäller olika krav beroende på vilken kravnivå de omfattas av. Samtliga är dock skyldiga att vidta alla åtgärder som krävs för att förebygga allvarliga kemikalieolyckor

och för att begränsa följderna av dem för människor och miljö. Verksamhetsutövaren ska kunna styrka att alla de nödvändiga åtgärder som föreskrivs i direktivet har vidtagits. Verksamhetsutövare som omfattas av direktivet ska anmäla detta.

Sverige har infört direktivet genom Sevesolagstiftningen. Enligt lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (även kallad Sevesolagen) ska en verksamhet som omfattas av bestämmelserna ge in en skriftlig anmälan till länsstyrelsen i det län där verksamheten ligger. En anmälan enligt Sevesolagen syftar till att tillsynsmyndigheten ska få ett nödvändigt underlag för att kunna bedöma om verksamheten uppfyller de krav som följer av regelverket. Sevesolagstiftningen ger grund för ett tillsynsförfarande, inte ett tillståndsförfarande. Det är således inte fråga om att med stöd av Sevesolagen med tillhörande föreskrifter ge ett tillståndsbeslut till verksamhetsutövaren. En anmälningspliktig verksamhet får påbörjas tidigast sex veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte länsstyrelsen beslutar något annat. Verksamhetsutövaren ska därefter anmäla om väsentliga ändringar görs.

I svensk rätt krävs inte någon anmälan enligt Sevesolagen för den verksamhet som är indelad i den högre kravnivån, eftersom en sådan verksamhet samtidigt kräver tillstånd enligt miljöbalken. Därigenom har kravet på anmälan ansetts överflödigt för en verksamhet som samtidigt kräver tillstånd enligt miljöbalken. En anmälan enligt Sevesolagen ska således endast göras av verksamhetsutövare vars verksamheter omfattas av den lägre kravnivån. Det finns emellertid även Sevesoverksamheter, som är indelade i den lägre kravnivån, som på grund av sin årsproduktion av en viss kemisk produkt är tillståndspliktiga enligt miljöbalken. Sevesodirektivets bestämmelser utgår från en verksamhets innehav av vissa mängder farliga ämnen vid ett och samma tillfälle. Detta innebär att det inte går att fullt ut jämföra den systematik som enligt Sevesodirektivet gäller för Sevesoverksamheter med verksamheter som är tillståndspliktiga enligt miljöbalkens bestämmelser.

Avfallsdirektivet

Enligt avfallsdirektivet krävs det tillstånd från behörig myndighet för de verksamhetsutövare som har för avsikt att behandla avfall. Med behandling avses ett återvinnings- eller bortskaffningsförfarande, inklusive beredning före återvinning eller bortskaffande. Undantag från tillståndskravet kan ges för de fall verksamheten består av bortskaffande av eget icke-farligt avfall på den plats där detta uppkommer, eller av återvinning av avfall. För det fall undantag ska beviljas ska medlemsländerna för varje typ av sådan verksamhet fastställa allmänna regler av vilka det framgår vilka typer och mängder av avfall som omfattas av undantaget och vilken behandlingsmetod som ska användas. Direktivet ställer också krav på att medlemsländerna ska föra ett register över de verksamhetsutövare som yrkesmässigt samlar in eller transporterar avfall samt handlare eller mäklare, om dessa ej omfattas av tillståndskrav. Verksamhetsutövare som omfattas av undantagsbestämmelsen enligt ovan ska också föras in i registret. Befintliga uppgifter som innehas av den behöriga myndigheten ska om möjligt användas för att få fram den information som behövs för denna registrering, i syfte att minimera den administrativa bördan

Vidare finns det i direktivet specificerat vad tillstånd ska omfatta, se mer i avsnitt 10.4.

Avloppsdirektivet

Avloppsdirektivet syftar till att skydda miljön från skadlig inverkan till följd av utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse och vissa industrisektorer.¹⁶ Direktivet innehåller bl.a. krav på att samla upp och rena avloppsvatten från tätbebyggelse över en viss storlek samt krav på att de behöriga myndigheterna eller andra behöriga organ ska säkerställa att utsläpp från reningsverk för avloppsvatten från tätbebyggelse omfattas av på förhand fastställda regleringar och/eller särskilda tillstånd. Den 26 oktober 2022 presenterade Europeiska kommissionen ett förslag till omarbetat avloppsdirektiv. Förslaget innehåller ändringar för att öka direktivets förenlighet med de strategier om nollutsläpp, klimat, energi och cirkulär ekonomi som ingår i den gröna given. Kommissionen föreslår att direk-

¹⁶ Rådets direktiv (91/271/EEG) om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse.

tivets tillämpningsområde utökas för att ta höjd för teknikutveckling och erfarenheter av hittillsvarande genomförande. Förslaget innehåller nya åtgärder som syftar till att adressera kvarvarande föroreningsbelastningar i form av utsläpp från mindre tätorter, icke fungerande individuella avloppslösningar inom tätorter, utsläpp orsakade av nederbörd via bräddningar eller utsläpp av orenat dagvatten samt utsläpp av mikroföroreningar. För bättre förenlighet med den gröna given föreslås vidare införande av nya krav relaterade till minskade utsläpp av växthusgaser, energianvändning och bättre utnyttjande av slam- och avloppsvatten. Förslaget innehåller även åtgärder för övervakning av bl.a. hälsoparametrar, ökad tillgång till sanitet samt en förbättrad styrning och transparens.

Förslaget innehåller också en ny bestämmelse om tillgång till rättslig prövning. Bestämmelsen innebär en möjlighet för den berörda allmänheten att under vissa förutsättningar få den materiella eller formella giltigheten av beslut, handlingar eller underlåtenheter enligt artikel 6, 7 eller 8 i direktivet prövad i domstol eller något annat oberoende och opartiskt organ som inrättats genom lag.

Krav på tillstånds- och anmälningsplikt för avloppsanläggningar finns i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och i miljöprövningsförordningen. I 26 kap. miljöbalken finns regler om tillsyn men också krav på verksamhetsutövare i fråga om bl.a. egenkontroll och på att lämna miljörapport. Vidare finns bestämmelser om straff, miljö sanktionsavgifter och skadestånd i 29, 30 respektive 32 kap. miljöbalken. Det finns även bestämmelser i förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll, som bl.a. gäller för den som yrkesmässigt bedriver verksamhet som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt. Vidare finns bestämmelser i Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2016:6) om rening och kontroll av avloppsvatten från tätbebyggelse som bl.a. innehåller krav på rening och utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse med 2 000 person-ekvivalenter eller mer. I lagen om allmänna vattentjänster finns bestämmelser som bl.a. reglerar kommunernas ansvar för att tillhandahålla allmänna vattentjänster, dvs. vattenförsörjning och avlopp.¹⁷

¹⁷ Regeringskansliet Faktapromemoria 2022/23: FPM21.

Art- och habitatdirektivet

Direktivet om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, även kallat art- och habitatdirektivet, syftar till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter i EU:s medlemsländer.

Av artikel 3.1 framgår att ett sammanhängande europeiskt ekologiskt nät av särskilda bevarandeområden ska inrättas under beteckningen Natura 2000. Vilka livsmiljötyper som ska bevaras framgår av bilaga 1 till direktivet och vilka arter som ingår framgår av bilaga 2. Varje medlemsstat ska utse sina Natura 2000-områden (artikel 3.2).

Alla planer eller projekt som inte direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av ett sådant område, men som enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt kan påverka området på ett betydande sätt, ska på lämpligt sätt bedömas med avseende på konsekvenserna för målsättningen vad gäller bevarandet av området. De behöriga nationella myndigheterna ska godkänna planen eller projektet först efter att ha försäkrat sig om att det berörda området inte kommer att ta skada (artikel 5.3). Om en plan eller ett projekt, på grund av att alternativa lösningar saknas, trots en negativ bedömning av konsekvenserna för området måste genomföras av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär, ska medlemsstaten vidta alla nödvändiga kompensationsåtgärder för att säkerställa att Natura 2000 totalt sett förblir sammanhängande. Medlemsstaten ska underrätta kommissionen om de kompensationsåtgärder som har vidtagits. Om det berörda området innehåller en prioriterad livsmiljötyp eller en prioriterad art, är de enda faktorer som får beaktas sådana som berör människors hälsa eller den allmänna säkerheten, betydelsefulla konsekvenser för miljön eller, efter ett yttrande från kommissionen, andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse (artikel 6.4).

Art- och habitatdirektivet ställer vidare krav på medlemsstaterna att vidta nödvändiga åtgärder för införande av ett strikt skyddssystem i det naturliga utbredningsområdet för de djurarter som finns förtecknade i bilaga 4 a till direktivet. Detta innebär förbud bl.a. mot att skada eller förstöra parningsplatser eller rastplatser

(artikel 12.1 d). På motsvarande sätt ska medlemsstaterna införa ett strikt skyddssystem för de växtarter som finns förtecknade i bilaga 4 b till direktivet (artikel 13.1). Förutsatt att det inte finns någon annan lämplig lösning och att undantaget inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde får medlemsstaterna, under vissa förutsättningar, göra undantag från dessa förbud. Det gäller bl.a. om det behövs av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet, eller av andra tvingande orsaker som har ett allt övervägande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön (artikel 16.1 c).

I Sverige har art- och habitatdirektivet i första hand genomförts genom bestämmelser om särskilt områdesskydd i 7 kap. 27 § första stycket 2 miljöbalken. Av 7 kap. 28 § andra stycket miljöbalken framgår att det är regeringen som förklarar området som ett bevarandeområde. Av 7 kap. 28 a § första stycket miljöbalken framgår vidare att det krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Förutsättningarna för att få lämna tillstånd för en verksamhet eller åtgärd i ett Natura 2000-område framgår av bestämmelserna i 7 kap. 28 b och 29 §§ miljöbalken. I 7 kap. 29 a § miljöbalken finns bestämmelser med krav på kompensationsåtgärder och i 7 kap. 29 b § miljöbalken finns bestämmelser om vilken myndighet som ska pröva åtgärden.

Bestämmelser om skydd av djur och växter finns också i artskyddsförordningen (2007:845).

Fågelskyddsdirektivet

I fågelskyddsdirektivet finns bestämmelser om bevarande av vilda fåglar som naturligt förekommer inom medlemsstaternas europeiska territorium. Bestämmelserna omfattar skydd, skötsel, förvaltning och kontroll av dessa arter och fastställer regler för exploatering av dem. Direktivet gäller för fåglar samt för deras ägg, bon och livsmiljöer (artikel 1).

Medlemsstaterna ska, med beaktande även av ekonomiska krav och rekreatjonsbehov, vidta de åtgärder som är nödvändiga för att

bibehålla populationen av fågelarterna på en nivå som svarar särskilt mot ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller för att återupprätta populationen av dessa arter till denna nivå (artikel 2).

Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att skydda, bevara och återställa tillräckligt varierande och stora livsmiljöer för samtliga dessa fågelarter. Skyddet avser i första hand att avsätta skyddade områden, att vidta underhålls- och skötselåtgärder inom och utanför de skyddade områdena, att återställa förstörda biotoper och att skapa nya biotoper (artikel 3).

I Sverige har fågelskyddsdirektivet i första hand genomförts genom bestämmelser om särskilt områdesskydd i 7 kap. 27 § första stycket 1 miljöbalken. Av 7 kap. 28 § första stycket miljöbalken framgår att det är regeringen som förklarar området som ett särskilt skyddsområde. Av 7 kap. 28 a § första stycket miljöbalken framgår vidare att det krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett sådant särskilt skyddsområde. Föresättningsarna för att få lämna tillstånd för en verksamhet eller åtgärd i ett sådant särskilt skyddsområde framgår av bestämmelserna i 7 kap. 28 b och 29 §§ miljöbalken. I 7 kap. 29 a § miljöbalken finns bestämmelser med krav på kompensationsåtgärder och i 7 kap. 29 b § miljöbalken finns bestämmelser om vilken myndighet som ska pröva åtgärden.

Bestämmelser om skydd av fåglar finns också i artskyddsförordningen (2007:845).

Ramvattendirektivet

Ramvattendirektivet syftar till att bevara och förbättra vattenmiljön inom EU. Direktivet fastställer bestämmelser bl.a. för att hindra ytterligare försämringar och skydda och förbättra statusen hos akvatiska ekosystem, främja en hållbar vattenanvändning baserad på ett långsiktigt skydd av tillgängliga vattenresurser, eftersträva ökat skydd och förbättring av vattenmiljön, säkerställa en gradvis minskning av förorening av grundvattnet och förhindra ytterligare förorening och bidra till att mildra effekterna av översvämning och torka (artikel 1).

Direktivet innehåller också bestämmelser om samordning av administrativa arrangemang inom avrinningsdistrikt (artikel 3) och

mål som ska nås för vattenförekomster inom ramen för särskilda åtgärdsprogram (artikel 4).

För ytvattenförekomster innebär målen bl.a. att alla åtgärder som är nödvändiga för att förebygga en försämring av statusen i alla ytvattenförekomster ska vidtas, att alla vattenförekomster som inte är konstgjorda eller kraftigt modifierade ska skyddas, förbättras och återställas, att konstgjorda och kraftigt modifierade vattenförekomster ska skyddas och förbättras för att uppnå en god ekologisk potential och en god kemisk ytvattenstatus samt att nödvändiga åtgärder ska genomföras i syfte att gradvis minska förorening från prioriterade ämnen och för att utsläpp och spill av prioriterade farliga ämnen ska upphöra eller stegvis elimineras.

För grundvattenförekomster gäller liknande mål. För områden som, enligt ramvattendirektivet ska skyddas, gäller att överensstämmelse med alla normer och mål ska åstadkommas.

Av bestämmelserna framgår när medlemsstaterna får definiera en ytvattenförekomst som konstgjord eller kraftigt modifierad (artikel 4.3). Av bestämmelserna framgår också när medlemsstaterna får inrikta sig på att uppnå mindre stränga miljömål för särskilda vattenförekomster när dessa är så påverkade av mänsklig verksamhet eller när deras naturliga tillstånd är sådant att uppnåendet av dessa mål skulle vara omöjligt eller oproportionerligt dyrt (artikel 4.5). Av bestämmelserna framgår vidare i vilka situationer en överträdelse av kraven är tillåten (artiklarna 4.6 och 4.7).

Vid tillämpningen av bestämmelserna ska medlemsstaten se till att tillämpningen inte permanent hindrar eller äventyrar uppnåendet av direktivets mål i andra vattenförekomster inom samma avrinningsdistrikt (artikel 4.8).

Ramvattendirektivet innehåller också bestämmelser om bl.a. övervakning av vattenförekomster och skyddade områden (artikel 8), åtgärdsprogram (artikel 11) och förvaltningsplaner (artikel 13).

Till ramvattendirektivet finns flera dotterdirektiv exempelvis grundvattendirektivet och dricksvattendirektivet.

I Sverige har ramvattendirektivet i första hand genomförts genom bestämmelser i 5 kap. miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

7.2.4 Krav på tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarliga verksamheter i svensk rätt

Miljöbalken

Huvudreglerna om tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarliga verksamheter finns i 9 kap. miljöbalken. Miljöfarlig verksamhet är ett rättsligt begrepp som definieras i 9 kap. 1 § miljöbalken, läs mer om detta i avsnitt 7.4. Förenklat är miljöfarlig verksamhet all användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan medföra störningar för människors hälsa eller miljön. Det kan t.ex. vara avloppsreningsverk, industrier eller lantbruk. Regeringen har genom 9 kap. 6 § miljöbalken fått bemyndigande att meddela föreskrifter om att det för vissa slag av miljöfarlig verksamhet ska gälla krav på tillstånd eller anmälan vilket regeringen har gjort i bl.a. miljöprövningsförordningen.

I miljöprövningsförordningen är tillståndspliktiga verksamheter markerade med A eller B och anmälningspliktiga med C. A-verksamheter ska söka tillstånd hos mark- och miljödomstol, B-verksamheter ska söka tillstånd hos miljöprövningsdelegation vid länsstyrelse och C-verksamheter ska verksamhetsutövaren anmäla till kommunen, läs mer om de olika prövningsmyndigheterna i kapitel 11. Övriga verksamheter kallas U-verksamheter. Dessa kan vara att anse som miljöfarliga verksamheter, men anges inte i miljöprövningsförordningen och omfattas därmed inte av dess tillstånds- eller anmälningsplikt. Dessa verksamheter får normalt påbörjas utan förprovning. Ibland omfattas dock dessa verksamheter av krav på anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, läs mer om detta i avsnitt 7.2.7.

Om en verksamhet inte omfattas av tillståndsplikt kan tillsynsmyndigheten ändå, med stöd av 9 kap. 6 a § miljöbalken, förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd. Den som bedriver eller ska bedriva en miljöfarlig verksamhet som inte är tillståndspliktig har också alltid möjlighet att frivilligt ansöka om tillstånd enligt 9 kap. 6 b § miljöbalken.

Med ett tillstånd följer ett rättskraftigt beslut som ger trygghet för verksamhetsutövaren enligt reglerna i 24 kap. miljöbalken. En anmälan ger däremot ingen rättskraft som skyddar mot ingripande från en tillsynsmyndighet.

Miljöprövningsförordningen

Genom miljöprövningsförordningen har regeringen meddelat att det för vissa miljöfarliga verksamheter ska gälla krav på tillstånd eller anmälan.

Miljöprövningsförordningen, som ersatte det tidigare avsnittet 1 i bilagan till förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, infördes 2013 som en del i genomförandet av industriutsläpps-direktivet (se beskrivning av direktivet i avsnitten 5.3.6 och 7.2.3).

Miljöprövningsförordningen innehåller 32 kapitel. Kapitel 1 innehåller regler om tillstånds- och anmälningsplikt, prövning av tillståndsfrågor, handläggning av anmälningar, verksamhetskoder och industriutsläppsverksamheter. Verksamhetskodernas främsta syfte är att underlätta rapportering och databehandling (1 kap. 14 § MPF). Kapitel 2–32 innehåller närmare bestämmelser för olika typer av verksamheter eller branscher.

Förordningen omfattar 317 verksamhetskoder varav 68 avser A-verksamheter, 138 B-verksamheter och 112 C-verksamheter.

Av dessa är det 100 verksamhetskoder som också omfattar s.k. industriutsläppsverksamheter, som följer av krav i industriutsläpps-direktivet. Av de 100 industriutsläppsverksamheterna är 44 på A-nivå och 56 på B-nivå.

Exempel på A-verksamheter kan vara framställning av pappers-massa av trä, kärnkraftreaktorer, viss läkemedelstillverkning eller flygplatser. B-verksamheter kan exempelvis vara tillverkning av glas, torvtäkt eller vindkraftverk. C-verksamheter kan t.ex. vara sjukhus, sortering av icke-farligt avfall, rökeri eller tvätteri.

Kravet på tillstånd- eller anmälningsplikt kan grundas på EU-lagstiftning eller en nationell bedömning av verksamhetens omgiv-ningspåverkan, typ av verksamhet och storlek på verksamheten.

Enligt siffror från "Svenska miljörapporteringsportalen" (SMP) omfattas i nuläget cirka 5 630 anläggningar av tillståndsplikt i Sverige, varav cirka 380 är A-verksamheter och cirka 5 250 är B-verksamheter.

De kapitel med flest antal registrerade anläggningar är kapitel 4 med 1 562 registrerade anläggningar, kapitel 29 med 1 111 registre-rade anläggningar samt kapitel 21 med 744 registrerade anläggningar. Den enskilt största verksamhetskoden, 10.20 (4 kap. 3 § MPF) som avser täkter, har cirka 1 290 anläggningar registrerade.

Bland de kapitel med lägst antal registrerade anläggningar kan nämnas kapitel 7, 17 och 31. I nuläget finns det 86 verksamhetskoder som inte har några anläggningar alls registrerade.

Uppgifterna är inhämtade från SMP under januari 2024 avseende verksamhetsår 2022. SMP är en webbapplikation som ägs av Naturvårdsverket och förvaltas av länsstyrelsen. SMP har tagits fram för att skapa möjlighet för en helt elektronisk hantering av miljörapporterna. Viss felmarginal kan förekomma beroende på sökparametrar och hur verksamheter har registrerats m.m.

Vid sökningstillfället i SMP var cirka 1 150 av de registrerade anläggningarna även industriutsläppsverksamheter, varav cirka 257 av dessa är A-verksamheter och cirka 892 är B-verksamheter. En fullständig lista finns på Naturvårdsverkets hemsida och enligt deras siffror finns det i nuläget cirka 1 220 industriutsläppsverksamheter i Sverige.¹⁸

Cirka 20 000 verksamheter omfattas av anmälningsplikt till tillsynsmyndigheten. Avseende C-verksamheter är det dock endast en uppskattning av antal verksamheter eftersom dessa inte registreras i SMP på samma sätt som A- och B-verksamheter. Det är endast tillståndspliktiga verksamheter som årligen behöver lämna en miljörapport och dessa miljörapporter ska lämnas elektroniskt via e-tjänst för miljörapporter – SMP. De C-verksamheter som ändå anges i SMP kan vara sidoverksamheter eller huvudverksamhet som av andra orsaker ändå rapporteras in via systemet.

Sökning i e-tjänsten kan göras på olika sätt. Sökning på uppgifter under *Anläggningsuppgifter* görs mot uppgifter registrerade i Länsstyrelsens system för handläggarsöd, NikITa. Sökning på uppgifter under *Miljörapportsuppgifter* görs mot uppgifter registrerade i SMP. Det kan finnas skillnader i uppgifterna lagrade i Länsstyrelsens system och SMP.

Den 1 januari 2017 trädde flera ändringar i miljöprövningsförfordningen i kraft.¹⁹ Ändringarna gjordes bl.a. för att förbättra genomförandet av EU:s industriutsläppsdirektiv i Sverige och för att skapa en bättre överensstämmelse med EU:s avfallsdirektiv. Ändringarna innebar en omfattande revidering av miljöprövnings-

¹⁸ Se <https://www.naturvardsverket.se/4917d5/contentassets/825a9bef9e314d6ba8dfefeb6c83d340/iuv-anlaggningar-2023-02-03.xlsx> (hämtad 2024-01-30).

¹⁹ Se "Prövning av miljöfarliga verksamheter och krav på bland annat upprättande av miljökonsekvensbeskrivning", NV-04449-13 (Miljödepartementets dnr M2013/1362/R, M2014/1680/R, m.fl.).

förordningen. Verksamhetsbeskrivningarna reviderades för att genomföra industriutsläppsdirektivet och avfallsdirektivet på ett tydligare sätt. Förändringarna innebar att fler verksamheter omfattas av tillståndsplikt samt att det totala antalet verksamheter som klassificeras som industriutsläppsverksamheter ökade. De mest omfattande revideringarna gjordes i 12 kap. om kemiska produkter och i 29 kap. om avfall. Även i 5 kap. avseende livsmedel och foder, gjordes relativt omfattande revideringar. Ändringarna i 12 kap. innebar t.ex. att de fem första paragraferna ersattes med 40 nya. Detta för att på ett mer korrekt och tydligt sätt genomföra industriutsläppsdirektivet och de verksamhetsbeskrivningar som återfinns i dess bilaga I. Revideringen av 29 kap. innebar bl.a. en omstrukturering av hela kapitlet.

Innan miljöprövningsförordningen

Innan miljöprövningsförordningen trädde i kraft angavs de olika prövningsnivåerna i FMH-bilagan. Bilagan grundade sig på de miljöaspekter som skulle hanteras genom dåvarande miljöskyddslagen och går tillbaka till 1981 varefter revideringar gjordes i omgångar. Inledningsvis var strukturen i bilagan kopplad till svensk näringsgrensindelning (SNI) men i samband med införandet av miljöbalken gjordes en del förändringar med inriktning på att reglera befintliga verksamheter i en ny struktur samt att minska antalet tillståndspliktiga verksamheter. Minskningen av antalet tillståndspliktiga verksamheter i bilagan var en fortsättning på en redan etablerad utveckling. Sedan mitten av 1980-talet hade antalet tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter reducerats, från cirka 10 000 till cirka 6 000. Antalet anmälningspliktiga verksamheter uppskattade Naturvårdsverket då till 15 000–20 000. Bilagan omfattade 260 verksamhetskategorier under 31 huvudrubriker och lika många underrubriker. Av dessa punkter var 40 A-verksamheter, 108 B-verksamheter och 112 C-verksamheter.

Som en följd av EU-medlemskapet fördes en del nya punkter in i bilagan. Bilagan blev alltmer komplex och svåröverskådlig allt eftersom nya typer av verksamheter och avdelningar lades till bl.a. på grund av EG-direktiv. Den utvecklingen medförde att det fanns ett behov av att se över bilagan dels från ett EU-perspektiv, dels

också för att om möjligt fortsätta utvecklingen mot en mindre omfattande tillstånds- och anmälningsplikt.

Den 1 januari 2008 infördes ändringar i bilagan som förväntades minska antalet tillståndspliktiga verksamheter med cirka 1 350. Före revideringen uppgick det totala antalet tillståndspliktiga verksamheter i landet till cirka 6 000, uppdelat på 500 A-verksamheter och 5 500 B-verksamheter. Syftet med ändringen av FMH-bilagan var att bidra till ökad effektivitet i miljöarbetet och till att minska prövningskostnaderna för verksamheter och myndigheter. Det var tänkt som ett första steg i nedtrappningen av det nationella kravet på tillståndsplikt.²⁰

En utvärdering av förändringarna i FMH-bilagan visade att ändringarna hade inneburit en minskning av tillståndspliktiga verksamheter (B-klassade) med cirka 1 100 verksamheter, samt att det totala antalet C-verksamheter hade minskat med cirka 2 200 verksamheter eftersom cirka 3 300 verksamheter samtidigt klassades ner till att bli U-verksamheter. Sammanfattningsvis hade förändringarna fått avsedd effekt i den meningen att omklassningen hade minskat antalet tillståndspliktiga verksamheter i den utsträckning som var förväntad. Däremot visade utvärderingen att ändringarna inte uppnådde avsedd effekt i förhållande till dess syfte att bidra till ett mer effektivt miljöarbete. Analysen visade att det var av vikt att tid frigjordes från handläggning av tillstånd, vilket var förväntat med ändringen, till förmån för tillsyn och tillsynsvägledning för att uppnå en mer miljömålsstyrd tillsyn. Utvärderingens resultat visade dock att minskningen av lagda resurser på tillståndsprövning var mycket liten. Det kunde enligt analysen delvis bero på att ändringen förmodades ha minskat antalet tillstånd för mindre komplicerade verksamheter i första hand och därmed inte inneburit några större förändringar på lagda resurser för handläggning av tillstånd. Ytterligare en effekt som utvärderingen visade på var att den största omklassningen av verksamheter som ändringen i FMH-bilagan medförde var från C-verksamhet till U-verksamhet.²¹

²⁰ Se Naturvårdsverkets rapport 5353 *Pröva eller inte pröva* (februari 2004).

²¹ Se Naturvårdsverkets Rapport 6490 "Utvärdering av förändringarna i FMH-bilagan 2008".

*Pågående ändringar av tillstånds- och anmälningsplikten
i miljöprövningsförordningen*

I december 2023 lämnade Klimat- och näringslivsdepartementet i promemorian *Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet* förslag som syftar till att förbättra det svenska genomförandet av MKB-direktivet.²² Promemorian innehåller bl.a. förslag där vissa ord i miljöprövningsförordningen förtydligas. Det avser 12 kap. 15 och 16 §§ miljöprövningsförordningen där det förtydligas att *plast* vid tillverkning av plaster avser polymerer, syntetfiber eller regenererad cellulosa. Även i 9 kap. 1 § miljöprövningsförordningen föreslogs ändringar så att den även gäller massa som utgörs av cellulosa, hemicellulosa eller lignin och inte endast pappersmassa.

Det föreslogs också att en ny paragraf och en ny verksamhetskod införs i 18 kap. miljöprövningsförordningen som anger att anmälningsplikt C och verksamhetskod 34.90 ska gälla för verksamhet som formar metall med användning av sprängmedel.

Den myndighet som handlägger en sådan anmälan ska besluta om huruvida verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Promemorian är remitterad och remissvar skulle ha inkommit till Klimat- och näringslivsdepartementet senast den 5 april 2024. Ändringarna har ännu inte genomförts.

Uttrycket ”betydande miljöpåverkan”

Uttrycket ”betydande miljöpåverkan” är ett uttryck som påverkar en verksamhets tillståndsplikt. I svensk rätt framgår det av 6 § i miljöbedömningsförordningen vilka verksamheter som alltid ska antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det framgår också av förordningen vilka verksamheter som inte ska antas medföra betydande miljöpåverkan. För övriga tillståndspliktiga verksamheter i miljöprövningsförordningen ska en bedömning göras i varje enskilt fall. De anmälningspliktiga verksamheter där tillsynsmyndigheten ska göra en bedömning från fall till fall framgår av 25 § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Se mer i kapitel 9.

²² Se promemoria, Klimat- och näringslivsdepartementet, *Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet*, KN2023/04664 2023.

För vissa bestämmelser i miljöprövningsförordningen överensstämmer tröskelvärden och andra parametrar för indelning av verksamheter med MKB-direktivets indelning i dess bilagor, men i många fall finns skillnader mellan MKB-direktivets och miljöprövningsförordningens indelning och tröskelvärden. Det innebär att det ofta är svårt att avgöra i vilken utsträckning en viss bestämmelse i miljöprövningsförordningen motsvaras av ett projekt i MKB-direktivets bilaga 1 och/eller 2.²³

Av dagens bestämmelser framgår att det i nuläget är 136 verksamhetskoder i miljöprövningsförordningen som alltid ska antas medföra en betydande miljöpåverkan (59 A, 76 B och 1 C). Av dessa är 75 verksamheter även industriutsläppsverksamheter. Det innebär att 25 verksamhetskoder som anges som industriutsläppsverksamheter i miljöprövningsförordningen inte omfattas av de verksamheter som alltid ska antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Ändring av befintlig miljöfarlig verksamhet

I miljöprövningsförordningen anges att det även krävs tillstånd för ändring av en tillståndspliktig verksamhet om

1. ändringen i sig innebär en sådan verksamhet eller åtgärd som är tillståndspliktig enligt 2–32 kap. eller
2. ändringen i sig eller tillsammans med tidigare ändringar innebär att en olägenhet av betydelse för människors hälsa eller miljö kan uppkomma.

Enligt 1 kap. 11 § miljöprövningsförordningen gäller anmälningsplikt även ändringar av en verksamhet som har ett tillstånd (obligatoriskt eller frivilligt), om ändringen inte är tillståndspliktig enligt ovan eller om ändringen avser en anmälningspliktig verksamhet enligt 10 § (C-verksamhet) och har betydelse från störningsynpunkt.

²³ Se ”Kategorisering av verksamheter och åtgärder utifrån krav på miljökonsekvensbeskrivning” Redovisning av regeringsuppdrag i Naturvårdsverkets regleringsbrev 2017, (M2016/02982/S(delvis), M2016/02923/S, M2016/02948/M m.fl.).

I betänkandet *Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen*²⁴, redogjorde Miljöprövningsutredningen närmare för bakgrund, historia rättspraxis och inhämtade synpunkter avseende dagens regler om tillstånd och anmälan vid ändring av en verksamhet²⁵. I betänkandet lämnades även förslag på lösningar som i korthet innebär följande²⁶;

- ett enklare förfarande för ändringstillstånd; vid ändring av verksamheten ska tillståndet som huvudregel begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd),
- ett förtydligat och utökat utrymme för när det är tillräckligt att anmäla en ändring av en tillståndspliktig verksamhet samt ett utökat utrymme för undantag från anmälningsplikt; man beskriver en så kallad ändringstrappa där kraven successivt ökar i takt med ändringens miljöpåverkan,
- lättnader i möjligheten att ändra villkor för en verksamhet; dagens restriktiva regler lättas upp för att möjliggöra ändamålsenliga villkorsändringar.

I propositionen *Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning* lämnades förslag som delvis stämmer överens med de förslag som utredningen lämnade avseende ändringstillstånd.²⁷ Sammanfattningsvis innebär de i propositionen föreslagna bestämmelserna att möjligheten till ändringstillstånd för miljöfarlig verksamhet ska tillämpas så länge det inte bedöms olämpligt. Ändringstillstånd blir således huvudregel förutom i de fall där ansökan avser (1) tillstånd för hela verksamheten, eller (2) där det är olämpligt att tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen av verksamheten.

Föreslagna justeringar och tillägg trädde i kraft den 1 januari 2025.

²⁴ Se SOU 2022:33.

²⁵ Se SOU 2022:33 s. 136–175.

²⁶ Se SOU 2022:66 s. 109–130.

²⁷ Se prop. 2023/24:152 s. 42.

7.2.5 Krav på tillstånds- och anmälningsplikt för vattenverksamheter i svensk rätt

Miljöbalken och förordningen om vattenverksamheter

Tillstånds- och anmälningsplikt för vattenverksamhet framgår av 11 kap. miljöbalken och förordningen om vattenverksamheter.

Med vattenverksamhet avses i 11 kap. miljöbalken

1. uppförande, ändring, lagning eller utrivning av en anläggning i ett vattenområde,
2. fyllning eller pålning i ett vattenområde,
3. bortledande av vatten från ett vattenområde,
4. grävning, sprängning eller rensning i ett vattenområde,
5. en annan åtgärd i ett vattenområde som syftar till att förändra vattnets djup eller läge,
6. bortledande av grundvatten eller utförande av en anläggning för detta,
7. tillförsel av vatten för att öka grundvattenmängden eller utförande av en anläggning eller en annan åtgärd för detta, eller
8. markavvattning.

Av 11 kap. 9 § framgår att det krävs tillstånd för vattenverksamhet om inte något annat följer av bestämmelserna i samma kapitel. Den som vill bedriva vattenverksamhet får ansöka om tillstånd även om det inte krävs tillstånd för verksamheten. Generellt ska ansökan om tillstånd till vattenverksamhet prövas av mark- och miljödomstolen, läs mer i kapitel 11.

I stället för tillståndsplikt enligt 11 kap. 9 § miljöbalken gäller enligt 19 § förordning om vattenverksamhet anmälningsplikt för vissa verksamheter. Dessa vattenverksamheter får inte påbörjas innan de har anmälts till tillsynsmyndigheten. En anmälningspliktig vattenverksamhet får påbörjas tidigast åtta veckor efter det att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat. Bestämmelsen i 19 § innehåller en uppräkningslista av de vattenverksamheter där det räcker med anmälan, där anges följande verksamheter:

1. anläggande av våtmark där vattenområdet har en yta som inte överstiger 5 hektar,
2. uppförande av en anläggning, fyllning eller pålning i ett vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattendraget uppgår till högst 500 kvadratmeter,
3. uppförande av en anläggning, fyllning eller pålning i ett annat vattenområde än vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattenområdet uppgår till högst 3 000 kvadratmeter,
4. grävning, schaktning, muddring, sprängning eller annan liknande åtgärd i ett vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattendraget uppgår till högst 500 kvadratmeter,
5. grävning, schaktning, muddring, sprängning eller annan liknande åtgärd i ett annat vattenområde än vattendrag, om den bottenyta som verksamheten omfattar i vattenområdet uppgår till högst 3 000 kvadratmeter,
6. byggande av en bro eller anläggande eller byte av en trumma i ett vattendrag med en medelvattenföring som uppgår till högst 1 kubikmeter per sekund,
7. omgrävning av ett vattendrag med en medelvattenföring som uppgår till högst 1 kubikmeter per sekund, om åtgärden inte är att hänföra till markavvattning,
8. nedläggning eller byte av en kabel, ett rör eller en ledning i ett vattenområde,
9. bortledande av högst 600 kubikmeter ytvatten per dygn från ett vattendrag, dock högst 100 000 kubikmeter per år, eller utförande av anläggningar för detta,
10. bortledande av högst 1 000 kubikmeter ytvatten per dygn från ett annat vattenområde än vattendrag, dock högst 200 000 kubikmeter per år, eller utförande av anläggningar för detta,
11. utrivning av en vattenanläggning som tillkommit till följd av en verksamhet enligt 1–10,
12. ändring av en anmäld vattenverksamhet enligt 1–10, eller

13. ändring av en tillståndsprövad vattenverksamhet, om ändringen är en anmälningspliktig verksamhet enligt 1–10.

Av förarbetena inför införandet av anmälningsplikt för mindre vattenverksamheter framgår att i situationen som beskrivs under punkten 12 där en ändring görs av en redan anmäld vattenverksamhet ska en samlad bedömning ske av hela verksamheten varje gång en ändring anmäls för att hela verksamhetens miljöpåverkan ska kunna bedömas. Om gränsen för anmälningsplikt överskrids blir verksamheten tillståndspliktig.²⁸

Även i den situationen där en anmälningspliktig ändring söks av en redan tillståndsprövad vattenverksamhet framgår av förarbetena att det är nödvändigt att tillsynsmyndigheten gör en samlad bedömning av hela vattenverksamheten varje gång en ändring anmäls för att kunna bedöma hela verksamhetens miljöpåverkan. Om ändringen är för omfattande eller om alltför många ändringar görs bör hela vattenverksamheten bli föremål för en ny tillståndsprövning.²⁹ I praxis har Mark- och konstaterat att utgångspunkten i miljöbalken är att det ska ske en samlad prövning av en verksamhets totala miljöpåverkan.³⁰ I det aktuella målet översteg de två åtgärderna tillsammans den i bestämmelsen stadgade arealbegränsningen om 3 000 kvadratmeter. Enligt domstolen skulle den samlade verksamheten ligga till grund för bedömningen och därför var verksamheten inte endast anmälningspliktig. Länsstyrelsens föreläggande om att ansöka om tillstånd för verksamheten fastställdes därför.

Enligt 16 kap. 2 b § miljöbalken får ett tillstånd för en ändring av en sådan vattenverksamhet som avses i 11 kap. 6 § miljöbalken (för produktion av vattenkraftsel) begränsas till att enbart avse ändringen (ändringstillstånd), om verksamheten omfattas av en sådan nationell plan som avses i 11 kap. 28 § miljöbalken och den prövning av verksamheten som ska ske enligt planen inte har påbörjats eller om det annars är lämpligt.

Utöver katalogen av anmälningspliktiga vattenverksamheter omfattas även rensningar av vattendrag som kan skada fisket av anmälningsplikt (11 kap. 15 § MB). En sådan anmälan ska också göras till länsstyrelsen. Om fisket inte kan skadas behövs vare sig

²⁸ Se prop. 2004/05:129 s. 71.

²⁹ Se prop. 2004/05:129 s. 71.

³⁰ Se MÖD 2011:22.

tillstånd eller anmälan förutsatt att rensningen utförs för att bibehålla vattnets djup eller läge eller för att omedelbart återställa ett vattendrag som har vikit från sitt förra läge eller som på något annat sätt har förändrat sitt lopp.

Till skillnad från tillståndsplikt kan anmälningsplikten inte uppfyllas i efterhand.³¹ Om en anmälningspliktig vattenverksamhet utförts trots att någon anmälan inte har gjorts bör eventuella försiktighetsåtgärder eller förbud kunna hanteras genom ordinarie tillsyn (26 kap. 9 § MB).

Det finns ett generellt undantag från huvudregeln att det alltid krävs tillstånd eller anmälan för vattenverksamhet. Det återfinns i 11 kap. 12 § som anger att det inte behövs tillstånd eller anmälan om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena. Verksamhetsutövaren har bevisbördan för att förutsättningarna i paragrafen är uppfyllda. Beviskravet är mycket starkt. Kravet på att förhållandet ska vara uppenbart innebär att tillståndsplikten omfattar i princip all slags vattenverksamhet av någon betydelse.³²

Pågående ändringar avseende tillstånds- och anmälningsplikten för vattenverksamheter

Med anledning av att kommissionen i en formell underrättelse har framfört synpunkter på hur Sverige har genomfört MKB-direktivet har Klimat- och näringslivsdepartementet i promemorian *Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet* tagit fram förslag som syftar till att förbättra genomförandet av direktivet och därigenom omhänderta kommissionens kritik mot det svenska genomförandet.³³ Kommissionen anser att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktivet genom att inte eller felaktigt införliva vissa bestämmelser i artiklar och bilagor till direktivet. Kommissionen har bl.a. angett följande.

³¹ Se bl.a. MÖD 2014:38.

³² Se Handbok 2008:5, Vattenverksamheter, Handbok för tillämpning av 11 kapitlet i miljöbalken, utgåva 1.

³³ Se promemoria, Klimat- och näringslivsdepartementet, *Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet*, KN2023/04664 2023.

- Vissa av projekten i bilaga 2 är endast föremål för ett anmälningsförfarande där den ansvariga myndigheten inte behöver agera på anmälan.
- En anmälan behandlas inte som en ansökan om tillstånd som kräver ett beslut.
- Det är oklart om alla projekt som finns i bilaga 2 återges i den svenska lagstiftningen.

Av promemorian framgår bl.a. att det behöver införas ett krav på att den myndighet som handlägger en anmälan om vattenverksamhet ska besluta om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller inte. Därtill föreslås en skyldighet för tillsynsmyndigheten att förelägga den som har anmält vattenverksamheten att ansöka om tillstånd om verksamheten bedöms medföra en betydande miljöpåverkan. Vidare föreslås att nuvarande undantag för vattentäkter som tillgodoser en jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning tas bort eller begränsas. Om undantaget tas bort eller begränsas är utgångspunkten att tillstånd kommer att krävas för de vattentäkter som inte längre omfattas av undantaget eller anmälan om uttaget sker genom bortledande av ytvatten och inte överstiger vissa angivna mängder. För att de vattentäkter som inte längre kommer att omfattas av undantaget, liksom vattenverksamheter i övrigt inom jordbruket som i dag omfattas av tillstånd, ska omfattas av krav på anmälan i stället för tillstånd bör det införas en ny anmälningsplikt för vattenförsörjning inom jordbruket. Anmälningsplikten bör dock inte omfatta markavvattning eller bevattning med grundvatten. För sådana verksamheter bör fortfarande tillståndsplikt gälla som utgångspunkt. Anmälningsplikten bör inte heller omfatta bortledande av ytvatten eftersom det redan i dag är föreskrivet att bortledande av ytvatten som inte överstiger vissa angivna mängder endast kräver anmälan.

Promemorian är remitterad och remissvar skulle ha inkommit till Klimat- och näringslivsdepartementet senast den 5 april 2024. Ändringarna har ännu inte beslutats.

7.2.6 Andra tillståndskrav i miljöbalken

Förutom den tillstånds- eller anmälningsplikt som följer av 9 och 11 kap. miljöbalken samt miljöprövningsförordningen och förordningen om vattenverksamheter återfinns krav på tillstånd eller anmälan även i andra delar av miljöbalken och i andra förordningar. Exempel på detta är förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd där det finns bestämmelser om tillståndsplikt och anmälningsplikt avseende bl.a. hantering av farliga ämnen. Nedan följer en kort beskrivning av några av de tillstånds- eller anmälningskrav som är kopplade till miljöbalken.

Farliga ämnen samt miljö- och hälsoskydd

Av 6 § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd framgår bl.a. att de verksamheter och åtgärder som beskrivs under rubriken "Farliga ämnen som innebär en miljöfarlig hantering och anges i avdelning 4 bilagan till förordningen är tillståndspliktiga och inte får bedrivas utan ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken.

Om verksamheten eller åtgärden också är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen, gäller det som i den förordningen sägs om prövningen också i fråga om tillstånd för hantering av de farliga ämnena. Om verksamheten eller åtgärden inte är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen, ska frågan om tillstånd för hantering av de farliga ämnena prövas av länsstyrelsen.

De verksamheter och åtgärder som återfinns i avdelning 4 i bilagan motsvarar de verksamheter som omfattas av den högre kravnivån i bilagan till förordning om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesoförordningen). I Sverige är alla s.k. Sevesoverksamheter tillståndspliktiga om de omfattas av den högre kravnivån. Det gäller även om de inte skulle vara betecknade med A- eller B- i miljöprövningsförordningen. C- och U-verksamheter blir alltså också tillståndspliktiga enligt miljöbalken om de omfattas av avdelning 4 bilagan till förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Inför införandet av Seveso III direktivet uppskattades det att det fanns

ett tiotal C- och U-verksamheter på högre kravnivå.³⁴ Läs mer om Sevesoverksamheter i avsnitt 7.2.3.

Av förordningen framgår också av 13 § att det krävs tillstånd för att inrätta en avloppsanordning som en eller flera vattentoaletter ska anslutas till, eller ansluta en vattentoalett till en befintlig avloppsanordning. Det krävs en anmälan till den kommunala nämnden för att inrätta en annan avloppsanordning än den som avses ovan.

Av 17 § i förordningen framgår att det är förbjudet att utan anmälan till den kommunala nämnden inrätta en värmepumpsanläggning för utvinning av värme ur mark, ytvatten eller grundvatten. Kommunen får föreskriva att det ska fordras tillstånd av nämnden för att inrätta en sådan anläggning inom kommunen eller inom vissa delar av denna, om det behövs för att skydda människors hälsa eller miljön. Bestämmelsen ska inte tillämpas på värmepumpsanläggning som kräver tillstånd eller anmälan enligt miljöprövningsförordningen.

Det är vidare förbjudet enligt 28 § att utan anmälan till tillsynsmyndigheten vidta en avhjälpandeåtgärd med anledning av en föroreningsskada i ett mark- eller vattenområde, grundvatten, en byggnad eller en anläggning enligt 10 kap. miljöbalken, om åtgärden kan medföra ökad risk för spridning eller exponering av föroreningarna och denna risk inte bedöms som ringa.

Den som avser att anordna en gödselstad eller annan upplagsplats för djurspillning inom ett område med detaljplan, ska enligt 37 § anmäla detta till den kommunala nämnden eller till försvarsinspektören för hälsa och miljö, om inspektören har tillsyn över verksamheten.

I enlighet med 38 § förbjudet att utan anmälan driva eller arrangera

1. verksamhet där allmänheten yrkesmässigt erbjuds hygieniska behandlingar som innebär risk för blodsmitta eller annan smitta på grund av användningen av skalpeller, akupunktur nålar, piercingsverktyg eller andra liknande skärande eller stickande verktyg,
2. bassängbad för allmänheten eller som på annat sätt används av många människor, eller

³⁴ Se SOU 2013:14 s. 75.

3. förskola, öppen förskola, fritidshem, öppen fritidsverksamhet, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola, specialskola, sameskola eller internationell skola.

Slutligen anger 38 a § att det är förbjudet att utan anmälan uppföra eller använda ett kyltorn.

Anmälan ska göras till den kommunala nämnden i den kommun där verksamheten ska drivas eller arrangeras. Om försvarsinspektören för hälsa och miljö har tillsyn över verksamheten ska anmälan göras till denne.

Genteknik

Enligt 13 kap. miljöbalken krävs det tillstånd för att genomföra en avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer eller för att släppa ut en produkt som innehåller eller består av sådana organismer på marknaden. Vidare får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om krav på tillstånd till eller anmälan av innesluten användning av genetiskt modifierade organismer, om det behövs av hälso- eller miljöskäl.

Kemiska produkter

Av 14 kap. miljöbalken framgår bl.a. att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som behövs från hälso- eller miljöskyddssynpunkt om krav på tillstånd eller godkännande för hantering, införsel och utförsel av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara. Samt föreskrifter om krav på anmälan innan ett bekämpningsmedel saluhålls eller används. Bestämmelser meddelade med stöd av 14 kap. finns exempelvis i förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer.

Avfall

I 15 kap. miljöbalken om avfall finns bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att det krävs tillstånd, anmälan eller registrering för att yrkesmässigt hantera avfall.

Sådana föreskrifter finns t.ex. i avfallsförordningens 5 kap. om tillstånd och anmälan. Där framgår bl.a. att det krävs ett särskilt tillstånd för att

1. yrkesmässigt transportera avfall, eller
2. transportera avfall som har uppkommit i eller i samband med en yrkesmässig verksamhet om
 - a) transporterna under ett kalenderår sammanlagt avser mer än 10 ton avfall eller mer än 50 kubikmeter avfall,
 - b) transporterna under ett kalenderår sammanlagt avser mer än 100 kilogram farligt avfall eller mer än 100 liter farligt avfall,
 - c) avfallet innehåller kvicksilver och utgörs av annat än hela lysrör eller andra ljuskällor, eller
 - d) avfallet innehåller cyanid, kadmium eller en PCB-produkt.

Det finns vissa undantag för tillståndsplikten. Frågor om tillstånd enligt denna bestämmelse prövas av länsstyrelsen i det län där sökandens verksamhet har sitt säte, eller sökanden bedriver den huvudsakliga delen av sin verksamhet.

Av förordningen framgår också att den som avser att transportera farligt avfall som har uppkommit i eller i samband med en yrkesmässig verksamhet ska anmäla detta till länsstyrelsen. Även yrkesmässig insamling av avfall samt den som är handlare eller mäklare ska anmäla sin verksamhet till länsstyrelsen.

Av miljöprövningsförordningens 29 kap. framgår vilka avfallsverksamheter som är tillstånds- respektive anmälningspliktiga. I 29 kapitlet återfinns 66 verksamhetskoder varav 19 är industriutsläppsverksamheter och 24 sådana som alltid ska antas innebära en betydande miljöpåverkan (8 av dessa är också industriutsläppsverksamheter). Vissa verksamheter som behandlar avfall är enligt gällande regler anmälningspliktiga C-verksamheter. För att uppnå ett bättre genomförande av avfallsdirektivets krav på tillstånd för

verksamheter som behandlar avfall, har det införts en skyldighet i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd för den myndighet som handlägger anmälningsärendet att meddela föreläggande om försiktighetsmått med visst innehåll om verksamheten ska tillåtas. Det har också införts närmare krav på vad en anmälan ska innehålla. Ändringarna syftar till att tydliggöra att ett anmälningsförfarande motsvarar tillståndskravet enligt avfallsdirektivet.³⁵ Läs mer om avfallsdirektivet i avsnitt 7.2.3.

Artskydd

Av artskyddsförordningen framgår att det är förbjudet att göra åtgärder som kan påverka eller avsiktligt störa fridlysta arter, eller deras fortplantningsmiljöer och viloplatser. Man kan söka dispens för att utföra åtgärder om det inte finns någon annan lösning och om artens möjlighet att finnas kvar inte försämras.

Frågan om artskyddsdispenser prövas vanligtvis enligt artskyddsförordningen av länsstyrelsen, men om frågan uppkommer i ett ärende om tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken där ansökan görs hos en mark- och miljödomstol kan ansökan om artskyddsdispens enligt 21 kap. 3 § miljöbalken prövas gemensamt med ansökan om tillstånd. Genom en förordningsändring som trädde i kraft den 1 januari 2018 infördes motsvarande möjlighet för miljöprövningsdelegationer att pröva en artskyddsdispens tillsammans med en prövning av tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken. I de fall en åtgärd inte kräver någon form av förprövning enligt miljöbalken kan artskyddsfrågorna inte prövas integrerat på det sätt som beskrivits ovan.³⁶

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av skyddade områden i hela EU, se 7.2.3. Nätverket har kommit till för att värna om vissa naturtyper och arter samt deras livsmiljöer. Det är förbjudet att utan tillstånd

³⁵ Se Regeringskansliet promemoria *Ett bättre genomförande av två direktiv på avfallsområdet* 2017-11-13.

³⁶ Se Naturvårdsverkets *Vägledning om förhållandet mellan prövning av tillstånd och dispens från artskyddet*, *Vägledningen gäller förhållandet mellan prövning av ansökan om tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken och ansökan om dispens från artskyddsförordningen* 2023-06-21.

”bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön” i Natura 2000-områden. Bestämmelserna om detta finns i 7 kap. 28 a–29 §§ miljöbalken.

7.2.7 Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken

I 12 kap. 6 § första stycket miljöbalken finns en anmälningsplikt för verksamheter och åtgärder som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön och som inte omfattas av anmälnings- eller tillståndsplikt enligt andra bestämmelser i miljöbalken. Det är verksamhetsutövaren som ska bedöma om åtgärden kan komma att väsentligt ändra naturmiljön och om samrådsplikt därför föreligger. Vid osäkerhet om åtgärdens påverkan bör därför samråd alltid ske.

Den myndighet som handlägger en anmälan enligt 12 kap. 6 § miljöbalken kan förelägga den anmälningsskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön eller, om sådana åtgärder inte är tillräckliga och det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, förbjuda verksamheten.

Genom samrådsbestämmelserna i 12 kap. 6 § miljöbalken beaktas hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken, bl.a. genom att tillsynsmyndigheten kan förelägga den anmälningsskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön. Om sådana åtgärder inte är tillräckliga, och det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, får myndigheten förbjuda verksamheten. Samrådsreglerna ska således fungera som ett förebyggande och lättillgängligt medel för tillsynsmyndigheten att kontrollera, styra och eventuellt hindra miljöstörande verksamheter.³⁷

I 2 kap. 6 § miljöbalken anges att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Vidare följer att bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken ska tillämpas vid samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Enligt ett bemyndigande i bestämmelsens andra stycke får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om att det inom landet eller en del av landet alltid ska

³⁷ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 382.

göras en anmälan för samråd i fråga om särskilda slag av verksamheter eller åtgärder som kan medföra skada på naturmiljön. Genom bemyndigandet att meddela föreskrifter om anmälningsplikt kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer peka ut för verksamhetsutövaren vilka åtgärder och verksamheter som ska anmälas för samråd redan på grund av att de kan medföra skada på naturmiljön, dvs. utöver de som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön och därmed enligt lag omfattas av en obligatorisk samrådsplikt.³⁸

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om vilka uppgifter en anmälan ska innehålla. I förordning om anmälan för samråd framgår att en anmälan för samråd ska vara skriftlig och åtföljas av en karta samt innehålla en beskrivning av den planerade verksamheten eller åtgärden. En anmälan ska även, i den utsträckning som behövs i det enskilda fallet, innehålla en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken.

I Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2001:15) och i Naturvårdsverkets handbok 2001:6 finns vägledning kring hur bl.a. termen naturmiljö kan tolkas.

Anläggningar för solkraft

I dagsläget omfattas anläggandet av solcellsparkar, eller anläggningar för solkraft som vi valt att benämna dem i detta betänkande, inte av någon specifik anmälnings- eller tillståndsplikt enligt miljöbalken. Däremot kan de utgöra en sådan anläggning som omfattas av krav på samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Länsstyrelsen yttrar sig i så fall om åtgärden kan utföras, riktar föreläggande om hänsyn eller förbjuder verksamheten. I ett sådant yttrande kan länsstyrelsen kräva en miljökonsekvensbeskrivning. Om en miljökonsekvensbeskrivning ska tas fram inleds ett undersökningssamråd med länsstyrelse, kommun och enskilda berörda. Därefter tar länsstyrelsen ställning till om etableringen skulle kunna anses ha betydande miljöpåverkan. Detta har dock myndigheten i dag ingen

³⁸ Se Promemoria *Förtydligande av bemyndigande att meddela föreskrifter om anmälan för samråd* Dnr M2022/01430-1/Nm.

skyldighet att göra.³⁹ Anser länsstyrelsen att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska avgränsningssamråd genomföras och sedan ska en specifik miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken genomföras och en ”stor” miljökonsekvensbeskrivning tas fram. Om verksamheten inte bedöms medföra en betydande miljöpåverkan så ska en liten miljökonsekvensbeskrivning tas fram. Se mer om detta i kapitel 9.

Solkraftsanläggningens transformatorstation/er, upplag och parkeringsplatser omfattas enligt plan- och byggförordningen av bygglovsplikt.

Under hösten 2022 har Mark- och miljööverdomstolen avgjort två ärenden som berör anläggningar för solkraft på jordbruksmark.⁴⁰ I de aktuella fallen bedömde domstolen att det var fråga om ändrad markanvändning varför 3 kap. 4 § miljöbalken skulle tillämpas. Enligt 3 kap. 4 § andra stycket miljöbalken får bruksvärld jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.⁴¹ Domstolen gjorde bedömningen att anläggningar för solkraft på jordbruksmark innebär att marken tas i anspråk på ett varaktigt sätt. Därmed måste den som vill bygga en anläggning på jordbruksmark enligt miljöbalken göra en s.k. lokaliseringsutredning som behöver utvisa att samma behov inte kan tillgodoses genom att annan mark tas i anspråk.

Vid bedömningen av lokaliseringsutredningen i de båda fallen kom domstolen fram till att anläggningarna i och för sig kunde anses tillgodose ett väsentligt samhällsintresse, men att utredningarna var otillräckliga för att dra slutsatsen att behovet inte kunde tillgodoses genom att annan mark togs i anspråk i stället.

Genom domarna är det klarlagt att en anläggning för solkraft på jordbruksmark under en tidsperiod om 30 år eller mer är att anse som ”varaktig”, även om etableringen i sig är reversibel och det under anläggningens hela livslängd kommer att vara möjligt att odla mellan panelerna. Det innebär att det alltid måste utredas om en lokalisering på ett tillfredsställande sätt kan ordnas på annan mark

³⁹ Se promemoria, Klimat- och näringslivsdepartementet, Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet, KN2023/04664 2023.

⁴⁰ MÖD:s domar den 22 november 2022 i målen nr M 1026-22 och M 15064-2.

⁴¹ Se prop. 1985/86:3 s. 52–56.

som inte är brukningsvärd jordbruksmark, för att placeringen av anläggningen ska kunna tillåtas.

Pågående ändringar avseende anmälningsplikten enligt 12 kap. miljöbalken

Med anledning av att kommissionen i en formell underrättelse har framfört synpunkter på hur Sverige har genomfört MKB-direktivet har Klimat- och näringslivsdepartementet i promemorian *Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet* tagit fram förslag som syftar till att förbättra genomförandet av direktivet och därigenom omhänderta kommissionens kritik mot det svenska genomförandet.⁴² Kommissionen anser att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt direktivet genom att inte eller felaktigt införliva vissa bestämmelser i artiklar och bilagor till direktivet. Kommissionen har bl.a. angett följande.

- Vissa av projekten i bilaga 2 är endast föremål för ett anmälningsförfarande där den ansvariga myndigheten inte behöver agera på anmälan.
- En anmälan behandlas inte som en ansökan om tillstånd som kräver ett beslut.
- Det är oklart om alla projekt som finns i bilaga 2 återges i den svenska lagstiftningen.

Av promemorian framgår att miljöbedömningen enligt 12 kap. 6 § miljöbalken inte kan anses uppfylla kraven i MKB-direktivet, eftersom det inte görs någon bedömning av om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan och det heller inte säkerställs att en miljökonsekvensbedömning görs eller att ett tillstånd krävs när verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Det föreslås därför att en anmälningsplikt enligt 12 kap. miljöbalken för vissa verksamheter och åtgärder ska införas, med krav på att den myndighet som handlägger anmälan ska besluta om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan eller inte. Om myndigheten finner att

⁴² Se promemoria, Klimat- och näringslivsdepartementet, *Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet*, KN2023/04664 2023.

verksamheten eller åtgärden inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska myndigheten förelägga om de försiktighetsmått och förbud som behövs enligt miljöbalken eller meddela den som har gjort anmälan att åtgärden inte kommer att leda till någon åtgärd från myndighetens sida. Ett nytt tillståndsförfarande ska också införas för vissa verksamheter och åtgärder som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Vid denna tillståndsprövning ska en specifik miljöbedömning alltid göras.

En anmälan ska alltid göras för de verksamheter och åtgärder som omfattas av den nya anmälningsskyldighet som nu föreslås. Det innebär att den som avser att bedriva sådan verksamhet eller vidta en sådan åtgärd ska göra en anmälan enligt den nu föreslagna bestämmelsen i stället för en eventuell anmälan enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

De verksamheter och åtgärder som omfattas av bilaga 2 till MKB-direktivet och som föreslås omfattas av de nya bestämmelserna är

- överföring av elektrisk energi med luftledningar som inte omfattas av bilaga 1,
- anläggningar för transport av hetvatten,
- nyplantering av skog och avskogning i syfte att ändra markanvändningen,
- omstrukturering av mark på landsbygden och
- utnyttjande av obrukad mark eller delvis orörda naturområden för intensivjordbruk,

Övriga verksamheter eller åtgärder som ska anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § första stycket miljöbalken berörs inte av de bestämmelser som föreslås.

Promemorian är remitterad och remissvar skulle ha inkommit till Klimat- och näringslivsdepartementet senast den 5 april 2024. Ändringarna är ännu inte beslutade.

7.2.8 Krav på tillstånd enligt annan lagstiftning

En del verksamheter kan även behöva tillstånd enligt annan lagstiftning än den vi har redogjort för ovan. Nedan följer en översiktlig beskrivning av ett urval av några av de andra lagar som bedöms vara mest relevanta för utredningen.

Sveriges ekonomiska zon

Sveriges sjöterritorium sträcker sig som mest 12 nautiska mil ut (cirka 22,2 km) från baslinjen. Utanför territorialgränsen tar Sveriges ekonomiska zon vid i enlighet med lagen om Sveriges sjöterritorium och maritima zoner. I lagen om Sveriges ekonomiska zon framgår att Sveriges ekonomiska zon omfattar de områden utanför sjöterritoriet som framgår av bilaga 4 till lagen om Sveriges sjöterritorium och maritima zoner. Den ekonomiska zonen sträcker sig 200 nautiska mil (cirka 370,4 kilometer) från kusten. Kontinentalsockeln omfattar både Sveriges sjöterritorium och Sveriges ekonomiska zon. Den kan beskrivas som en förlängning av Sveriges territorium under vatten och gäller havsbotten och dess underlag.

Inom Sveriges ekonomiska zon krävs tillstånd av regeringen för uppförande och användning i kommersiellt syfte av anläggningar och andra inrättningar. I ett tillståndsbeslut ska anges den verksamhet som tillståndet avser. Ett tillstånd får begränsas till viss tid och ska förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt, som att skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter, främja en långsiktigt godushållning med mark och vatten och andra resurser samt trygga säkerheten.

Ett tillstånd får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för att ta bort anläggningar och andra inrättningar samt för andra åtgärder för återställning. Staten, kommuner och regioner behöver dock inte ställa säkerhet. Vid en tillståndsprövning ska 2–4 kap. och 5 kap. 3 § miljöbalken tillämpas. Ansökan ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning som ska tas fram enligt reglerna i 6 kap. miljöbalken.

Ett tillstånd kan återkallas om innehavaren åsidosätter sina skyldigheter eller om det annars finns särskilda skäl. Om åter-

kallelse sker utan att tillståndshavaren åsidosatt sina skyldigheter har han rätt till ersättning för förlust till följd av åtgärd han vidtagit med anledning av tillståndet.

Numera gäller bestämmelserna i miljöbalken angående Natura 2000-områden även i den ekonomiska zonen. Det är länsstyrelsen i det län där Sveriges sjöterritorium ligger närmast den ansökta verksamheten som svarar för prövningen.

Kontinentalsockenlagen

För att utforska kontinentalsockeln och utvinna naturtillgångar från den, behövs tillstånd enligt lagen om kontinentalsockeln (kontinentalsockellagen). Tillståndsplikten omfattar även till exempel undersökning inför anläggande av vindkraftverk till havs samt nedläggande av kablar och ledningar på havsbotten.

Tillstånd att utforska kontinentalsockeln meddelas normalt av Sveriges geologiska undersökning (SGU), men under vissa förutsättningar av regeringen (gäller från den 1 juli 2022). Tillstånd att lägga ut kablar och ledningar på havsbotten eller att anlägga havsbaserade vindkraftparker meddelas av regeringen. Även tillstånd att utvinna naturtillgångar från kontinentalsockeln meddelas av regeringen, med undantag för sand-, grus- eller stentäkt inom allmänt vattenområde i havet då tillstånd normalt sett meddelas av SGU.

Enligt kontinentalsockellagen är det bara staten som har rätt att utforska kontinentalsockeln och att utvinna dess naturtillgångar. Av lagen framgår dock också att regeringen – eller den myndighet som regeringen bestämmer – får ge tillstånd till annan än staten att utforska kontinentalsockeln och att utvinna tillgångar från den.

Tillstånd behövs alltså generellt för att utforska kontinentalsockeln och för att utvinna naturtillgångar från den, men bara för annan än staten. En statlig förvaltningsmyndighet behöver därmed inte tillstånd enligt kontinentalsockellagen.

Utforskning kan till exempel vara geofysisk mätning, mätning av havsbotten från fartyg, borrhning eller sprängning. Sådana undersökningar kan vara nödvändiga bl.a. inför etablering av vindkraft till havs, demonstrationsanläggning för vågkraft eller att rörledningar eller undervattenskabel ska läggas ut på havsbotten.

Med kontinentalsockelns naturtillgångar avses mineraliska och andra icke levande naturtillgångar på eller i havsbotten. Det kan till exempel vara sand, grus och sten som kan användas för brobygge, strandfodring, vindkraftsfundament med mera. Tillstånd krävs inte för fångst av levande organismer. Fiskelagen reglerar dock bl.a. fisket inom Sveriges sjöterritorium och inom Sveriges ekonomiska zon.

Observera att det som sägs i kontinentalsockellagen om utforskning och utvinning i princip också gäller i samband med att undervattenskablar och rörledningar ska läggas ut på havsbotten, både inom territorialvattnet och den ekonomiska zonen. Detsamma gäller geologisk lagring av koldioxid. Det finns ett uttryckligt förbud mot gas- och oljeverksamhet i kontinentalsockellagen.

Om ansökan gäller utforskning av kontinentalsockeln som innefattar sprängning eller borrhning eller om ansökan gäller utvinning av naturtillgångar från sockeln, krävs att sökanden upprättar en miljökonsekvensbeskrivning enligt bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken, om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Bestämmelser om handläggning finns i både kontinentalsockellagen och i kontinentalsockelförordningen. Allmänna förfaranderegler finns också i förvaltningslagen.

Minerallagen

Minerallagen omfattar särskilt utpekade värdefulla mineraliska ämnen, så kallade koncessionsmineral. Mineral som anses särskilt nödvändiga för samhället kallas för koncessionsmineral och för dessa gäller minerallagens bestämmelser. De flesta metaller hör till denna kategori. För övriga mineraler gäller miljöbalkens bestämmelser. I Sverige kan den som har förutsättningar att undersöka eller bryta en mineralfyndighet beviljas tillstånd att göra så enligt minerallagen, oavsett vem som äger marken. Minerallagen har också funktionen att utifall det finns flera olika intressenter avgöra vem som ska ges företräde till fyndigheten och rätten att utvinna den.

Det är bergmästaren som utfärdar undersökningstillstånd, det vill säga tillstånd för prospektering. Detta regleras i minerallagen. För att få bryta en fyndighet krävs att bergmästaren utfärdar ett

tillstånd som kallas bearbetningskoncession. Även detta regleras i minerallagen. Därutöver krävs också tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken. Ett sådant tillstånd meddelas av mark- och miljödomstolen. Även andra tillstånd kan komma att aktualiseras beroende på fyndighetens omgivning.

I oktober 2022 presenterade utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral sitt betänkande *En tryggad försörjning av metaller och mineral*.⁴³ Utredningens uppdrag var att se över prövningsprocesser och regelverk i syfte att säkerställa en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral från primära och sekundära källor. Utredningen föreslog bl.a. ett tillägg i miljöprövningsförordningen om att djupborrning som omfattas av undersökningstillstånd inte ska omfattas av anmälningsplikten, vilket har genomförts. De föreslog också att prövningen av 3 och 4 kap. miljöbalken flyttas i sin helhet till miljöprövningen, dessa förslag har inte genomförts.⁴⁴

I propositionen "Natura 2000-tillstånd i samband med ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen" föreslogs att ett Natura 2000-tillstånd inte ska vara en förutsättning för att en bearbetningskoncession ska kunna beviljas.⁴⁵ Natura 2000-prövningen flyttas till miljötillståndsprövningen och kraven på innehållet i en miljökonsekvensbeskrivning anpassas till koncessionsprövningen. Bestämmelserna har trätt i kraft.

Ellagen

Av ellagen framgår att det som huvudregel krävs nätkoncession (tillstånd) för att bygga och använda en starkströmsledning. En nätkoncession ska avse en ledning med i huvudsak bestämd sträckning (nätkoncession för linje) eller ett ledningsnät inom ett visst område (nätkoncession för område). Vissa elledningar är dock undantagna från kravet om nätkoncession och får byggas utan tillstånd, detta kallas för icke koncessionspliktiga nät och förkortas IKN. Det kan t.ex. vara ett internt nät för överföring av el mellan produktionsanläggningar (t.ex. vindkraftverk).

⁴³ Se SOU 2022:56.

⁴⁴ Se SOU 2022:56 s. 30 och 31.

⁴⁵ Se prop. 2023/24:126.

Ansökan om nätkoncession prövas i de flesta fall av Energimarknadsinspektionen. Regeringen prövar emellertid beslut om nätkoncession för linje för utlandsförbindelser, ärenden som hänger samman med en fråga om expropriation och ärenden där regeringen på Forsvarsmaktens begäran förbehållit sig prövningen.

Vid en prövning av frågor om beviljande av nätkoncession för linje ska 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas. I ansökan om nätkoncession för linje ska också en miljökonsekvensbeskrivning framtagen enligt reglerna i 6 kap. miljöbalken ingå. Frågor som har prövats i ett mål eller ärende om tillstånd enligt miljöbalken behöver inte prövas på nytt i ärendet om nätkoncession. Om det i målet eller ärendet om tillstånd enligt miljöbalken finns en miljökonsekvensbeskrivning som beskriver de direkta och indirekta effekter på människors hälsa och miljön som ledningen kan medföra, behöver det inte finnas någon särskild miljökonsekvensbeskrivning i koncessionsärendet.

I april 2023 redovisade Energimarknadsinspektionen ett regeringsuppdrag med förslag till åtgärder för att åstadkomma kortare ledtider för elnätsutbyggnad.⁴⁶ Inför 2023 fick Energimarknadsinspektionen ett nytt uppdrag som handlar om att genomföra de åtgärder som har identifierats i det tidigare projektet. Detta uppdrag ska redovisas till regeringen senast den 25 november 2024.

I propositionen *En tydligare process för tillståndsprövning av elnät* lämnades lagförslag som syftar till att bidra till en tydligare och snabbare process för att förnya, förstärka och bygga ut elnät.⁴⁷ Förslagen avsåg ledningar som kräver nätkoncession för linje. Förslagen bygger på förslag i Klimaträttsutredningen slutbetänkandet *Rätt för klimatet*.⁴⁸ Avsikten är att förenkla och skapa förutsebarhet för de aktörer som bygger och driver elnät samtidigt som ett gott skydd för miljön, elnätets kunder och andra påverkade upprätthålls. Ändringarna har trätt i kraft.

I Klimat- och näringslivsdepartementet promemoria *Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet* föreslås att uppförande av en starkströmsluftledning med stöd av nätkoncession för område ska omfattas av en anmälningsplikt enligt 12 kap. miljöbalken. Detta för att uppfylla MKB-direktivets krav på miljö-

⁴⁶ Se Ei R2023:09.

⁴⁷ Se prop. 2023/24:88.

⁴⁸ Se SOU 2022:21.

konsekvensbedömning eftersom bestämmelserna om miljöbedömning i dag inte tillämpas vid prövning av starkströmsluftledningar som uppförs med stöd av områdeskoncession. Om verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska verksamheten prövas inom ett nytt tillståndsförfarande enligt 12 kap. miljöbalken.⁴⁹

Lagen om vissa utsläpp av växthusgaser

Alla verksamheter som ingår i EU:s utsläppshandelssystem måste ha ett tillstånd till utsläpp av växthusgaser. Ett giltigt tillstånd är också en förutsättning för att kunna ansöka om gratis tilldelning av utsläppsrätter. Utsläppshandelssystemet är ett av EU:s styrmedel för att EU ska få bort de fossila utsläppen och nå klimatmålen till år 2030 och 2050. En gemensam prissättning av bl.a. koldioxid på EU-nivå innebär att hela EU ställer om på ett kostnadseffektivt sätt. Utsläppshandeln regleras genom flera direktiv och förordningar men främst genom det s.k. utsläppshandelsdirektivet.⁵⁰ Direktivet har till största delen genomförts i svensk rätt genom lagen om vissa utsläpp av växthusgaser och förordningen om vissa utsläpp av växthusgaser. Lagen innehåller bestämmelser som reglerar tillämpningsområdet, grundläggande bestämmelser om vilka som ska överlämna utsläppsrätter och bestämmelser om tillsyn och straff. Lagen innehåller därutöver ett flertal bemyndiganden till regeringen som innebär att regeringen kan meddela föreskrifter om bl.a. tillståndskrav, krav på övervakning av utsläpp av växthusgaser, kontoföring och närmare bestämmelser om överlämning av utsläppsrätter. Huvuddelen av regleringen finns därför i förordningen om vissa utsläpp av växthusgaser.

Av bilagan till förordningen framgår vilka verksamheter som omfattas av tillståndsplikt. Ansökan om tillstånd görs till Naturvårdsverket. Med tillståndsplikt följer också krav på att övervaka och rapportera utsläpp, samt att överlämna utsläppsrätter. Övervakningen av utsläpp ska göras i enlighet med en godkänd övervakningsplan i vilken det ska framgå vilka utsläppskällor som om-

⁴⁹ Se promemoria, Klimat- och näringslivsdepartementet, Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet, KN2023/04664 2023.

⁵⁰ Se Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG av den 13 oktober 2003 om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG.

fattas och hur utsläppen övervakas. Verksamhetsutövaren ska hålla övervakningsplanen aktuell och anmäla alla förändringar till Naturvårdsverket. Vissa förändringar kan föranleda en ändring av tillståndet. Samtliga ändringar ska anmälas innan förändringen genomförs.

Den 14 juli 2021 presenterade kommissionen förslag på revideringar av utsläppshandelsdirektivet som en del av lagstiftningspaketet för att nå EU:s skärpta klimatmål till 2030, det s.k. Fit for 55-paketet. Efter förhandlingar mellan rådet och Europaparlamentet kunde rättsakterna antas och publiceras i maj 2023. I propositionen *Nya verksamheter i utsläppshandelssystemet* finns förslag till ändringar i lagen och förordningen om vissa utsläpp av växthusgaser till följd av ändringarna i direktivet.⁵¹

Plan- och bygglagstiftningen

Parallellt med bestämmelserna i 9 kap. miljöbalken gäller bestämmelserna om olägenhet för människors hälsa i plan- och bygglagen och i plan- och byggförordningen. För en del anläggningar kan det även krävas bygglov utöver andra tillstånd eller anmälan enligt annan lagstiftning. Av plan- och byggförordningen framgår bl.a. att det för vindkraftverk gäller krav på bygglov om de är högre än 20 meter över markytan, placeras på ett avstånd från gränsen som är mindre än kraftverkets höjd över marken, monteras fast på en byggnad, eller har en vindturbin med en diameter som är större än tre meter. Dock gäller inte krav på bygglov om vindkraftverket omfattas av tillstånd i enlighet med 9 eller 11 kap. miljöbalken. Transformatorstation/er, upplag och parkeringsplatser är andra anläggningar som kan kräva bygglov.

Genom plan- och bygglagen 4 kap. 2 § första stycket 3 a och 3 b genomförs vissa av MKB-direktivets krav på tillstånd för de verksamheter som anges i bestämmelsen om de kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

⁵¹ Se prop. 2022/23:144.

7.2.9 Är de svenska kraven mer långtgående än de som finns inom EU-rätten?

Vid en genomgång av miljöprövningsförordningen kan det konstateras att ett antal av verksamhetskoderna inte härrör från krav i industriutsläppsdirektivet eller MKB-direktivet. För en del av dessa kan krav dock komma från annan EU-lagstiftning såsom avfallsdirektivet eller avloppsdirektivet. När det gäller just avfallsverksamheter i 29 kapitlet i miljöprövningsförordningen regleras tillståndsplikten i ramdirektivet för avfall. Det är således undantagen från dess tillämpningsområde som styr möjligheten att göra undantag från tillstånds- eller anmälningsplikt enligt miljöprövningsförordningen. Naturvårdsverket har också vid olika tillfällen haft i uppdrag att se över vilka verksamheter som skulle kunna undantas från tillstånd- eller anmälningsplikten avseende just avfallsverksamheter.⁵²

För vissa bestämmelser i miljöprövningsförordningen överensstämmer tröskelvärden och andra parametrar för kategorisering av verksamheter med MKB-direktivets, och för andra följer de av annan bindande EU-lagstiftning som t.ex. industriutsläppsdirektivet. I vissa fall ligger tröskelvärden i miljöprövningsförordningen nära tröskelvärden i MKB-direktivet, men i många fall finns skillnader mellan MKB-direktivets och miljöprövningsförordningens indelning och tröskelvärden. Även flera av de verksamheter som anges i MKB-direktivets bilaga 2, där en bedömning ska göras från fall till fall huruvida verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan och därmed omfattas av krav på tillstånd, finns upptagna i miljöprövningsförordningen med förprövningsplikt där det anges att verksamheten alltid ska antas innebära betydande miljöpåverkan. Själva lydelsen av verksamhetsbeskrivningen i miljöprövningsförordningen kan också skilja sig åt från hur det är formulerat i EU-direktiven. Det kan göra att det är svårt att avgöra om bestämmelsen i miljöprövningsförordningen verkligen kommer från EU-rätten eller om det är ett nationellt krav. Det är därtill svårt att fullt ut se om alla de verksamheter som anges i MKB-direktivets bilagor är införda i svensk lagstiftning.

⁵² Se exv. "Verksamheter som kan undantas från tillstånds- och anmälningsplikt, Delredovisning av regeringsuppdraget att utreda undantag från tillstånds- och anmälningsplikt för verksamheter som behandlar avfall", NV-07431-17 (M2017/02593/R).

År 2017 gjordes en översyn av Naturvårdsverket, med hjälp av Havs- och vattenmyndigheten, av samtliga bestämmelser i miljöprövningsförordningen för att bedöma i vilken utsträckning bestämmelsen motsvarar projekt i bilaga 1 respektive 2 i MKB-direktivet.⁵³ Översynen resulterade i att Naturvårdsverket lämnade förslag om ändrade nivåer för ett antal verksamhetsbeskrivningar. Enligt Naturvårdsverkets bedömning fanns det i vissa fall miljömässiga skäl för att placera verksamhetsbestämmelser i kategorin ”alltid betydande miljöpåverkan”, även om de inte finns i MKB-direktivets bilaga I. Som sådana angavs exempelvis vissa A-verksamheter som även omfattas av industriutsläppsdirektivet. Förslagen har inte genomförts.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det är svårt att alltid avgöra hur den svenska tillståndsplikten stämmer överens med EU-rättens krav. I vissa fall ställer miljöprövningsförordningen högre krav på tillstånds- och anmälningsplikt än vad som följer av EU-rättens minimikrav avseende krav på tillstånd men ibland gäller även det motsatta.

Det kan också konstateras att det föreligger skillnader i logiken bakom uppdelningen mellan tillstånds- respektive anmälningsplikt för de verksamheter som definieras antingen som vattenverksamhet eller som miljöfarlig verksamhet.

Till skillnad mot bestämmelserna om miljöfarlig verksamhet, där man i framför allt miljöprövningsförordningen har angett vilka verksamheter som är att anse som tillstånds- eller anmälningspliktiga, har man för vattenverksamheter utgått ifrån att alla de vattenverksamheter som faller in under definitionen i 11 kap. är tillståndspliktiga. Därefter undantar man vissa typer av verksamheter från tillståndsplikt och föreskriver en anmälningsplikt i stället, vilka dessa är framgår då av förordningen om vattenverksamhet. Vissa typer av verksamheter undantas dessutom helt från tillståndsplikt vilket framgår av 11 kap. miljöbalken. Formuleringen i bestämmelsen i 11 kap. 12 § miljöbalken om ett generellt undantag från tillstånds- och anmälningsplikt om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena uppges ge upphov till många diskus-

⁵³ Se ”Kategorisering av verksamheter och åtgärder utifrån krav på miljökonsekvensbeskrivning”. Redovisning av regeringsuppdrag i Naturvårdsverkets regleringsbrev 2017, (M2016/02982/S(deltvis), M2016/02923/S, M2016/02948/Mm m.fl.

sioner mellan verksamhetsutövare och myndigheter. Även om flera också har invänt att de inte anser att det är oklart vad som avses. Det verkar dock finnas många åsikter om hur de olika termerna och uttrycken (uppenbart, allmänna och enskilda intressen, skada, inverkan på vattenförhållandena) i paragrafen ska tolkas.⁵⁴ Även vid införandet av anmälningspliktiga vattenverksamheter konstaterades att de generella reglerna om vad som är tillståndspliktig respektive icke tillståndspliktig vattenverksamhet ger upphov till gränsdragningsproblem.⁵⁵ Tidsfristerna som anges för de båda anmälningsförfarandena enligt 9 kap. eller 11 kap. miljöbalken skiljer sig också åt.

Måste en betydande miljöpåverkan medföra tillståndsplikt?

I det svenska genomförandet av MKB-direktivet har utgångspunkten varit att det vid betydande miljöpåverkan krävs att verksamheten omfattas av tillståndsplikt.

Definitionen i MKB-direktivet och terminologin i andra språkupplagor indikerar att det inte nödvändigtvis måste vara en tillståndsprövning som menas. Med tillstånd avses enligt MKB-direktivet den ansvariga myndighetens eller de ansvariga myndigheternas beslut, som ger exploatören rätt att genomföra projektet (artikel 1.c och 8a). En anmälan ger verksamhetsutövaren rätt att genomföra sin verksamhet eller åtgärd men något beslut utfärdas inte utan oftast meddelas ett föreläggande med försiktighetsmått.

I och med att termen tillstånd är så bred går det att diskutera vad i den svenska beslutsstrukturen som motsvarar detta för att inte i onödan komplicera processen för verksamhetsutövarna.⁵⁶ Dessutom utgår det svenska systemet från prövningsplikten för att därefter bedöma miljöpåverkan. Medan MKB-direktivet utgår från en bedömning av miljöpåverkan för att därefter avgöra eventuella tillståndskrav.

⁵⁴ Se Naturvårdsverkets Handbok 2008:5 Vattenverksamheter.

⁵⁵ Se SOU 2003:124 s. 188.

⁵⁶ Se EU-domstolens dom i mål C-290/03, p. 38–41.

7.3 Vad bör gälla för anläggningar för solkraft?

Under utredningsarbetet har framförts synpunkter till utredningen om att dagens miljölagstiftning inte är anpassad till att hantera storskaliga anläggningar för solkraft. Etablering av en solkraftsanläggning omfattas inte av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt miljöprövningsförordningen. Däremot krävs för en verksamhet som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt, men som kan komma att ändra naturmiljön väsentligt, en anmälan om samråd till länsstyrelsen i enlighet med 12 kap. 6 § miljöbalken.

Det har framförts att det saknas vägledning kring hur länsstyrelser och andra aktörer ska förhålla sig till denna prövningsprocess just när det handlar om anläggningar för solkraft. Dessa otydligheter och den otrygghet som följer av att etablera en verksamhet efter endast ett samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken innebär bl.a. att en del verksamhetsutövare i stället väljer att ansöka om frivilligt tillstånd.

Det har även framförts synpunkter på att den praxis (se avsnitt 7.2.7) som håller på att utvecklas avseende ändrad markanvändning vid etablering av anläggningar för solkraft är olycklig och försvårar etableringen på jordbruksmark. Vissa anser att prövningen av solkraftsanläggningar mer är av karaktären som lämpar sig för prövning enligt plan- och bygglagstiftningen – särskilt mot bakgrund av behovet att ta hänsyn till den visuella omgivningspåverkan och landskapsbilden, försvarets intressen, kulturmiljö och jordbruksmark. Stora anläggningar för solkraft binder upp marken och det kan få konsekvenser för exempelvis kommunens markanvändning. Andra menar att anläggningar för solkraft kan ses som en binäring till jordbruk och att det därmed finns en logik i att prövningen sker enligt 12 kap. miljöbalken. Detta särskilt då man menar att anläggningar för solkraft inte kan anses ge upphov till sådan olägenhet som bör hanteras enligt 9 kap. miljöbalken. Att anläggningar för solkraft inte skulle kunna vara att anse som miljöfarlig verksamhet vänder sig däremot vissa emot. Här menar man att solkraftsanläggningarnas blanka ytor kan ge upphov till störande reflexer som kan påverka närboende. Det är förvisso långt ifrån alla anläggningar på alla platser där detta skulle kunna uppkomma men störningen omfattas när den uppkommer av definitionen av miljöfarlig verksamhet. Byggbuller och transporter vid etableringen kan

störa omgivningen och maskiner som används kan ge upphov till förorening vid utsläpp. Därutöver finns risken för elektromagnetiska störningar på anläggningar i omgivningen som i vissa fall kan uppstå beroende på vald teknik och typ av installation. Därtill finns den visuella påverkan på landskapsbilden och inte minst utestängning av allmänheten genom instängsling när sådant görs. I dessa fall kan en anläggning för solkraft jämföras med ett vilt hägn som är tillståndspliktiga enligt 12 kap. miljöbalken.

Det har även framförts att Sverige bör införa en nationell definition för s.k. agrivoltaiska anläggningar (solsambruk). Det innebär att solcellspaneler och tillhörande stativ kan utformas och placeras på så sätt att olika slags jordbruk kan bedrivas under eller bredvid systemen. Detta möjliggör dubbla nyttor av samma mark, vilket ger ett bättre markutnyttjande än om man skulle bedriva jordbruk och solelproduktion var för sig. Det skulle stärka Sveriges självförsörjande av såväl livsmedel som el samt ger möjlighet att förbättra jordbrukarnas ekonomi. Sverige bör därför, likt flera andra EU-länder, definiera vad som krävs för att en markförlagd solkraftsanläggning ska klassas som agrivoltaisk. För dessa anläggningar menar man att tillståndprocessen bör förenklas.

Kopplat till frågan om prövning enligt 12 kap. 6 § miljöbalken är även regleringen av riksintressen i 3 och 4 kap. miljöbalken av intresse.

Nedan följer ett antal exempel på frågor som anses som otydliga i förhållande till anläggningar för solkraft och som länsstyrelserna tolkar olika enligt de synpunkter som har lämnats till utredningen.

- Om någon form av jordbruksmark tas i anspråk måste aktören göra en så kallad lokaliseringsutredning. Det innebär att aktören ska kunna redovisa att det inte finns lokaliseringar som är bättre lämpade och som inte skulle ta jordbruksmark i anspråk. Det saknas praxis eller vägledning för hur omfattande en lokaliseringsutredning ska vara och länsstyrelser har ställt varierande omfattande krav på hur stor yta en lokaliseringsutredning ska täcka. Det finns till exempel länsstyrelser som i samrådsprocessen hänvisat till att utredningen ska täcka hela elområden vilket i praktiken då omfattar en större del av landet.
- Det saknas stöd för intresseavvägningen mellan jordbruksmark och energiförsörjning. I prövningen läggs ingen vikt vid typ av jordbruksmark, oavsett om det är skånsk lermylla eller träda-

mark i inre Norrland. Det läggs inte heller vikt vid äganderättsperspektivet eller rådigheten över mark.

- Det saknas praxis för när det ska krävas en miljökonsekvensbeskrivning i en samrådsanmälan. För en mindre park kan det anses vara ett stort administrativt och ekonomiskt hinder att ta fram en miljökonsekvensbeskrivning. Det saknas även praxis för när en anläggning för solkraft kan anses ha betydande miljöpåverkan. I dessa två bedömningar är verksamhetsutövaren helt utlämnad till enskilda länsstyrelser och enskilda handläggares bedömning.
- Trots att en anläggning för solkraft inte är en sådan anläggning som uttryckligen omfattas av krav på bygglov enligt 6 kap. plan- och byggförordningen finns det exempel på kommuner som i vissa fall ändå har valt att ställa krav på bygglov med hänvisning till att solcellspanelerna är konstruerade på ett sådant sätt att de uppfyller definitionen av termen byggnad i 1 kap. 4 § plan- och bygglagen.

7.4 Uttrycket miljöfarlig verksamhet

7.4.1 Inledning

Av våra utredningsdirektiv framgår att vi ska utreda möjligheterna att ändra uttrycket miljöfarlig verksamhet till miljöpåverkande verksamhet eller motsvarande lämpligt begrepp.⁵⁷

7.4.2 Vad innebär "miljöfarlig verksamhet"?

Enligt miljöbalkens 9 kap. 1 § definieras uttrycket "miljöfarlig verksamhet" som

1. utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten,

⁵⁷ Se dir. 2023:78 s. 3 och s. 9.

2. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten, eller
3. användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus, joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande.

Av förarbetena framgår följande.⁵⁸

Med miljöfarlig verksamhet avses sammanfattningsvis all användning av mark, byggnader eller anläggningar, dvs. fast egendom eller fasta anläggningar, som innebär utsläpp till mark, luft eller vatten eller annan olägenhet för människors hälsa eller miljön. Fast egendom definieras i jordabalken.

Enligt paragrafens punkt 1 avses med miljöfarlig verksamhet utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten. Med utsläpp av exempelvis avloppsvatten avses alla utsläppsförfaranden, inte bara genom särskild ledning utan även t.ex. att det transporteras iväg och släpps ut. Vattenområde definieras i 11 kap. 4 § och har här samma innebörd, dvs. ett område som täcks av vatten vid högsta förutsebara vattenstånd. Det omfattar det i 1 § miljöskyddslagen använda begreppen vattendrag, sjö eller annat vattenområde. Även utsläpp till grundvatten omfattas. Med utsläpp till grundvatten avses vad som i EG-direktivet 80/68/EEG om skydd för grundvatten mot förorening genom vissa farliga ämnen definieras som direkt utsläpp på följande sätt: tillförsel till grundvatten av ämnena i direktivets förteckning 1 och 2 utan infiltration genom markyta och underliggande jordlager.

Enligt paragrafens punkt 2 avses vidare med miljöfarlig verksamhet användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten. Med användning av fast egendom eller fasta anläggningar avses användning oavsett om den grundas på äganderätt, nyttjanderätt eller annan rättstitel till egendomen och t.o.m. även sådana fall där rättslig grund helt saknas. Användning kan även avse verksamhet som bedrivs i byggnad på ofri grund eller i gruva. Användning som kan komma i fråga kan vara av de mest skilda slag exempelvis fabriker och andra industriella anläggningar, jordbruk, trafikanläggningar, förbränningsanläggningar, kärntekniska anläggningar, deponier och andra upplag. Det innebär också att begreppet användning skall ses i ett långt tidsperspektiv vilket medför att exempelvis en avfalls-

⁵⁸ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 107.

deponi eller soptipp som inte aktivt använts eller tillförts någonting på många år omfattas av begreppet användning. Ett annat exempel på detta är när någon förvarar tunnor med förbrukade kemikalier på sin fastighet, även om det är någon annan som genererat avfallet och placerat tunnorna där. Bl.a. sådana fall av markanvändning är miljöfarlig verksamhet och brukar benämnas förvaringsfall. Begreppet användning av mark, byggnader eller anläggningar innefattar även verksamheter som sker ute i vattenområden, t.ex. på plattformar för olje- och gasutvinning.

Grundvattendirektivet omfattar även indirekta utsläpp som definieras på följande sätt; tillförsel till grundvatten av ämnena i direktivets förteckning 1 och 2 efter infiltration genom markyta och underliggande jordlager. Sådana indirekta utsläpp täcks genom bestämmelsen i paragrafens p. 2 i de fall det föreligger risk för förorening genom infiltrering av avloppsvatten i marken till grundvattnet exempelvis vid avfallsdeponering.

Annat utsläpp än som avses i 1 eller förorening av luft omfattar alla utsläpp till luft som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön. Det omfattar till att börja med vad som traditionellt brukar betecknas som luftföroreningar vilka kan förekomma såväl i gasform t.ex. svaveldioxid och klor, som i partikelform, t.ex. sot och damm. Det omfattar även andra utsläpp som inte direkt brukar anses vara föroreningar men som medför olägenheter, t.ex. koldioxid som leder till växthuseffekt. Det är alltså inte enbart sådana utsläpp som syns eller luktar som omfattas, utan också utsläpp av ämnen som kan påverka klimatet eller påverka atmosfären t.ex. i form av uttunning av ozonskiktet. Det innebär att med miljön avses omgivningen med i princip en obegränsad räckvidd, även atmosfären omfattas. Vad som avses med olägenhet för människors hälsa eller miljön utvecklas också i författningskommentaren till 2 kap. 3 §.

Annat utsläpp omfattar även utsläpp av radioaktiva ämnen. Enligt paragrafens punkt 3 avses med miljöfarlig verksamhet även användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus, joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande. Begreppet omgivningen skall i likhet med vad som gällt hittills, tolkas så att detta inte omfattar den störande anläggningen. Personer som är verksamma inom själva störningskällan skyddas framför allt genom arbetsmiljölagen och strålskyddslagen.

Ljus som enligt paragrafen kan ha praktisk betydelse är ljusstrålning från t.ex. reklamnordningar och trafikanläggningar.

Med joniserande och icke-joniserande strålning avses detsamma som i strålskyddslagen (1988:220).

Med annat liknande avses sådana olägenheter som är att jämföras med de uppräknade och som får bestämmas genom rättstillämpningen. Det skulle kunna vara sådant som insekter, luftburna bakterier och virus, annat ljud än buller, gnistor eller psykisk inverkan.

Vi kan konstatera att en stor mängd varierande verksamheter omfattas av uttrycket ”miljöfarlig verksamhet” i miljöbalken och därmed också av de krav som gäller för sådan verksamhet.

Att en verksamhet omfattas av uttrycket ”miljöfarlig verksamhet” innebär dock inte nödvändigtvis att den därmed är farlig för människors hälsa eller miljön. Verksamheten behöver inte uppfattas som eller ens vara speciellt farlig för att ändå omfattas av uttryckets rättsliga innebörd. Att riskens storlek saknar betydelse framgår av praxis.

Mark- och miljööverdomstolen har konstaterat att även om en verksamhet inte är farlig för miljön, men omfattas av några av punkterna i 9 kap. 1 § miljöbalken är en sådan verksamhet att beteckna som miljöfarlig. Det räcker med att det finns en risk för påverkan. Även det som kan ge upphov till psykisk oro hos närboende är tillräckligt för att det ska kunna anses medföra olägenhet för omgivningen enligt 9 kap. 1 § 3 miljöbalken.⁵⁹

Mark- och miljööverdomstolen har också funnit att utövande av golfspel i anslutning till en gång- och cykelväg var en sådan användning av mark som enligt miljöbalken utgör miljöfarlig verksamhet.⁶⁰

Under miljöskyddslagens tid var en bedömning av om en verksamhet var miljöfarlig avgörande för om lagen var tillämplig eller inte.⁶¹ Detta gäller inte vid tillämpningen av bestämmelserna i miljöbalken. Miljöbalken är tillämplig på alla typer av verksamheter och åtgärder som kan orsaka skada eller olägenhet för människors hälsa, miljön eller andra intressen som skyddas enligt miljöbalken, oavsett om och hur de definieras i ett särskilt kapitel i balken. I dag har uttrycket ”miljöfarlig verksamhet” huvudsakligen betydelse för att avgöra om en viss verksamhet kan omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt eller inte enligt 9 kap. miljöbalken. Verksamheter som inte faller in under definitionen i 9 kap. 1 § miljöbalken, men som faller inom miljöbalkens tillämpningsområde, omfattas ändå av hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och av bestämmelser om egenkontroll och tillsyn i 26 kap. miljöbalken.⁶²

⁵⁹ Se MÖD 2005:55.

⁶⁰ Se MÖD 2007:28.

⁶¹ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 326 och 604 samt Gabriel Michanek, Miljöbalken (1998:808) 9 kap. 1 §, Karnov (Juno) (besökt 2024-01-31).

⁶² Se prop. 2005/06:182 s. 125 och Bengtsson, Miljöbalken (1998:808) 26 kap., (Juno) (besökt 2024-01-31).

7.4.3 Bör uttrycket miljöfarlig verksamhet ändras?

Riksdagen har i ett tillkännagivande till regeringen angett att miljöbalken bör ändras genom att uttrycket ”miljöfarlig verksamhet” ändras till ”miljöpåverkande verksamhet” när det gäller jordbruksverksamheter.⁶³ Av tillkännagivandet framgår följande.

Liksom i stort sett all mänsklig verksamhet innebär jordbruk en påverkan på miljön, men denna påverkan är dock inte enbart negativ. Jordbruket primärproducerar livsmedel, omvandlar restprodukter till gödsel och växtnäring, kan producera drivmedel samt bidrar till öppna landskap och biologisk mångfald. Svenskt jordbruk är effektivt och livsmedel från Sverige har generellt sett lägre miljöpåverkan än livsmedel som är producerade i andra länder. Det är därför viktigt att den svenska livsmedelsproduktionen ges förutsättningar att öka för att på så sätt minska den globala livsmedelsproduktionens miljöpåverkan. En ökad svensk livsmedelsproduktion är enligt utskottet också mycket viktig sett ur ett självförsörjningsperspektiv, en fråga som har kommit att bli mycket aktuell på senare tid. I dag definieras dock jordbruk som en miljöfarlig verksamhet där t.ex. en mjölkbonde med fler än 400 djurenheter likställs med gruvtäkter och annan tung industri. Enligt utskottets bedömning medför detta förhållande negativa konsekvenser för utvecklingen av livsmedelsproduktionen i Sverige. Utskottet anser mot denna bakgrund att det vore rimligare att benämna jordbruket som miljöpåverkande verksamhet i stället för miljöfarlig verksamhet, och miljöbalken bör därför förändras i denna riktning.

Till utredningen har det framförts att en del verksamheter inte identifierar sig som ”farliga”, andra tycker inte att de borde likställas med all övrig industri och benämnas på samma sätt oberoende av vilken typ av verksamhet man bedriver. Exempelvis är både glasstillverkning och kärnkraftreaktorer verksamheter som faller in under definitionen av miljöfarlig verksamhet och som kräver tillstånd enligt miljöprövningsförordningen. Många upplever uttrycket ”miljöfarlig verksamhet” som otidsenligt och att det inte stämmer överens med den verksamhet de bedriver, t.ex. livsmedelsproduktion. En del upplever att uttrycket missförstås eller missbrukas.

Samtidigt anser andra att uttrycket ”miljöfarlig verksamhet” inte är problematiskt då definitionen i 9 kap. 1 § miljöbalken är tydlig, begriplig, accepterad och helt neutral i förhållande till vilken bransch som avses. Även om uttrycket skulle ändras till t.ex. ”miljöstörande

⁶³ Se bet. 2021/22:MJU29 punkt 3, rskr. 2021/22:389.

eller miljöpåverkande verksamhet” så skulle det inte i sig ändra definitionen.

Det har även framförts farhågor om att det kan uppstå svåra gränsdragningsproblem om man skulle särskilja en del typer av verksamheter och införa ytterligare ett uttryck för dessa verksamheter.

Vi kan konstatera att det i dag har betydelse om en verksamhet omfattas av definitionen för miljöfarlig verksamhet eller inte eftersom regeringen har bemyndigande att föreskriva om anmälnings- eller tillståndsplikt för miljöfarliga verksamheter.

I denna del har det framförts som problematiskt att kravet på reglering av tillstånds- och anmälningsplikten gör det svårt att hålla jämna steg med den allt snabbare teknikutvecklingen och de nya verksamheter som uppkommer till följd av denna. Just nu är solkraftsanläggningar ett exempel på en sådan verksamhet, men även vissa pyrolysanläggningar har nämnts. Dessa anläggningstyper omfattas inte av tillståndsplikt enligt miljöbalken och inte heller av bygglovsplikt enligt plan- och byggregelverket. Detta leder till otydligheter om hur dessa verksamheter ska hanteras. Det upplevs även som oklart om solkraftsanläggningar överhuvudtaget kan definieras som en miljöfarlig verksamhet, se mer om anläggningar för solkraft nedan i avsnitt 7.3.

Miljöbalken är dock tillämplig på alla typer av verksamheter och åtgärder som kan ha en inverkan på miljön, oavsett om och hur de definieras i ett särskilt kapitel i balken. Verksamheter som inte faller in under definitionen i 9 kap. 1 § miljöbalken omfattas ändå alltid av hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Miljöbalkskommittén identifierade redan 2003 ett behov av en tillståndsprövning i miljöbalken som kunde tillämpas för olika slag av projekt som inte låter sig inordnas i dagens uppdelning av verksamhetstyper.⁶⁴ De menade att det i det långsiktiga perspektivet inte är motiverat att behålla olika bestämmelser för olika typer av verksamheter och åtgärder på vilka miljöbalken är tillämplig. I en förlängning skulle det medföra att man inte gav tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken, eller vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken, utan att man gav tillstånd enligt miljöbalken. Begreppet miljöfarlig verksamhet skulle då ersättas med mer preciserade uppgifter om verksamhetstyper, läs mer i kapitel 2.

⁶⁴ Se SOU 2003:124 s. 175.

Även vid införandet av miljöbalken ifrågasattes behovet av att behålla begreppet miljöfarlig verksamhet.⁶⁵

7.5 Uttrycket bästa möjliga teknik

7.5.1 Inledning

I våra utredningsdirektiv anges att det behövs en inventering av de minimikrav som EU-rätten ställer avseende miljöprövning och en undersökning av hur kraven förhåller sig till det svenska genomförandet. Detta bl.a. med avseende på skillnaden mellan bästa *möjliga* teknik i miljöbalken och bästa *tillgängliga* teknik som används i t.ex. industriutsläppsdirektivet.⁶⁶

7.5.2 Vad innebär "bästa tillgängliga teknik" enligt industriutsläppsdirektivet?

Av våra direktiv framgår bl.a. att det behövs en bred inventering av de minimikrav som EU-rätten ställer avseende miljöprövning och en undersökning av hur kraven förhåller sig till det svenska genomförandet.⁶⁷ Där nämns särskilt skillnaden mellan bästa möjliga teknik i miljöbalken och bästa tillgängliga teknik som används i industriutsläppsdirektivet som exempel.

Vad gäller miljökrav för teknik används ofta dessa två uttryck. Det ena uttrycket är bästa *möjliga* teknik, som används i miljöbalken, och det andra är bästa *tillgängliga* teknik, som bl.a. används i industriutsläppsdirektivet och annan EU-lagstiftning. Det har sedan införandet av miljöbalken och genomförandet av IPPC-direktivet pågått en diskussion kring huruvida de båda begreppen har samma innebörd eller om de skiljer sig åt.

I industriutsläppsdirektivets art 3. definieras bästa tillgängliga teknik på följande sätt.

Bästa tillgängliga teknik: det mest effektiva och mest avancerade stadium vad gäller utvecklingen av verksamheten och tillverkningsmetoderna som anger en given tekniks praktiska lämplighet för att utgöra grunden för gränsvärden för utsläpp och andra tillståndsvillkor

⁶⁵ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 326.

⁶⁶ Se dir. 2023:78 s. 4.

⁶⁷ Se dir. 2023:78 s. 4.

och som har till syfte att hindra och, när detta inte är möjligt, minska utsläpp och påverkan på miljön som helhet.

a) teknik: både den teknik som används och det sätt på vilket anläggningen utformas, uppförs, underhålls, drivs och avvecklas,

b) tillgänglig: att tekniken ska ha utvecklats i sådan utsträckning att den kan tillämpas inom den berörda industribranschen på ett ekonomiskt och tekniskt genomförbart sätt och med beaktande av kostnader och nytta, oavsett om tekniken tillämpas eller produceras inom den berörda medlemsstaten, förutsatt att den berörda verksamhetsutövaren på rimliga villkor kan få tillgång till den.

c) bästa: den teknik som är mest effektiv för att uppnå en hög allmän skyddsnivå för miljön som helhet.

Numera återfinns definitionen, om än något omskriven, av ”bästa tillgängliga teknik” i 2 a § industriutsläppsförordningens.

Med bästa tillgängliga teknik avses i denna förordning det mest effektiva och mest avancerade stadium när det gäller utvecklingen av den verksamhet och de tillverkningsmetoder som anger en given tekniks praktiska lämplighet för att utgöra grunden för gränsvärden för utsläpp och andra tillståndsvillkor och som har till syfte att hindra och, när det inte är möjligt, minska utsläpp och påverkan på miljön som helhet. Den teknik som är mest effektiv för att uppnå en hög allmän skyddsnivå för miljön som helhet ska anses vara den bästa.

Med teknik avses både den teknik som används och det sätt på vilket en anläggning utformas, uppförs, underhålls, drivs och avvecklas.

Med tillgänglig teknik avses att tekniken ska ha utvecklats i sådan utsträckning att den kan tillämpas inom den berörda industribranschen på ett ekonomiskt och tekniskt genomförbart sätt och med beaktande av kostnader och nytta, oavsett om tekniken tillämpas eller produceras i Sverige, förutsatt att den berörda verksamhetsutövaren på rimliga villkor kan få tillgång till den.

I bilaga 2 till avfallsdirektivet finns en formel för beräkning av energieffektivitet. Det anges att formeln ska tillämpas i enlighet med referensdokumentet om bästa tillgängliga teknik vid förbränning av avfall. Bestämmelsen har genomförts i svensk rätt i bilaga 1 till avfallsförordningen. Tidigare angavs i formeln i de svenska bestämmelserna att beräkningen skulle göras i enlighet med det som var bästa möjliga teknik vid förbränning av avfall. I Regeringskansliet promemoria *”Ett bättre genomförande av två Direktiv på avfallsområdet”* ansågs att beräkningen av energieffektivitet bör ske på samma sätt i alla medlemsstater samt att det inte fanns skäl att använda ett annat begrepp än bästa tillgängliga teknik som är det uttryck som används i bilaga 2 till avfallsdirektivet. För att för-

bättra genomförandet av kravet i avfallsdirektivet ändrades begreppet bästa möjliga teknik i formeln till bästa tillgängliga teknik.⁶⁸

Vidare finns det i avfallsdirektivet angivet under vilka förutsättningar medlemsstaterna får tillåta en blandning av farligt avfall. Där anges bl.a. att ett blandningsförfarande ska genomföras i överensstämmelse med bästa tillgängliga teknik.

Bestämmelsen har genomförts i svensk rätt genom avfallsförordningen. I 4 kap. 12 § avfallsförordningen framgår att blandning får göras under vissa angivna förutsättningar, bl.a. ska blandningen ske med användning av bästa tillgängliga teknik eller den bättre teknik som följer av 2 kap. miljöbalken. Tidigare angavs endast bästa möjliga teknik även här.

I Regeringskansliets promemoria ”Ett bättre genomförande av två direktiv på avfallsområdet” föreslogs dock att begreppet bästa tillgängliga teknik helt skulle ersätta bästa möjliga teknik även i denna paragraf. Motiveringen var bl.a. att det i bestämmelsens tidigare lydelse inte fanns utrymme för en rimlighetsavvägning. Detta innebär ett mycket långtgående krav. Eftersom ett så långtgående krav inte är motiverat så föreslogs att det skulle ändras till bästa tillgängliga teknik. Ändringen som slutligen genomfördes innebär dock att formuleringen i avfallsförordningen, som nämnts ovan, numera även innehåller en hänvisning till bästa möjliga teknik utöver bästa tillgängliga teknik, (4 kap. 12 §).

I BREF-dokumentet redovisas vad som anses vara bästa tillgängliga teknik samt vilka resultat man kan förvänta sig vid användandet av BAT. Det sker bl.a. i form av s.k. BAT-slutsatser (BAT Conclusions). BAT-slutsatser finns både med och utan utsläppsvärden. (BAT-AEL-BAT *Associated Emission Levels* och BAT-AEPL-BAT *Associated Environmental Performance Level*). BAT-slutsatser utan utsläppsvärden kan omfatta nivåer för t.ex. förbrukning av energi och vatten eller miljöledningssystem.

I BAT-referensdokumentet beskrivs bästa tillgängliga teknik samt de utsläppsvärden som kan kopplas till de angivna teknikerna s.k. BAT-AEL. BAT-AEL redovisas ofta i intervaller snarare än med ett värde. Detta reflekterar att olika anläggningar kan nå skilda resultat trots användandet av BAT. En viss angiven BAT kommer t.ex. inte att leverera samma prestanda för olika anläggningar. Vissa

⁶⁸ Se Regeringskansliet promemoria ”Ett bättre genomförande av två direktiv på avfallsområdet”, 2017.

BAT är inte lämpliga för vissa anläggningar medan en kombination av olika BAT kan vara ett bättre alternativ för andra. Direktivet är teknikneutralt så det viktiga är inte just den angivna tekniken utan vilka resultat man uppnår. Vid framtagande av BREF-dokument och BAT-slutsatser samlas en mängd data in från anläggningar runt om i Europa men även från andra delar av världen. På så sätt får man fram en bild av vad de bästa respektive sämsta anläggningar presterar och utifrån detta kan man avgöra vad som är anse som BAT. BREF-dokumentet är omfattande dokument på engelska men kapitlet med BAT-slutsatser ges ut även på svenska.

En av de viktigaste förändringarna av regleringen genom industriutsläppsdirektivet var att BAT-slutsatserna fick en mer framskjuten roll än i det tidigare IPPC-direktivet. BREF-dokumentet blev mycket mer centrala i tillståndsprövningen, eftersom BAT-slutsatserna numera utgör ett mer obligatoriskt underlag för tillståndsprövningen. Med industriutsläppsdirektivet infördes krav på att tillståndsvillkoren ska ses över och vid behov omprövas inom fyra år efter det att en ny BAT-slutsats som berör anläggningens huvudsakliga verksamhet har offentliggjorts.

Det finns drygt 30 BREF-dokument framtagna under IPPC-direktivet. Dessa revideras nu under industriutsläppsdirektivet och nya BAT-slutsatser beslutas allt eftersom. Kommissionen strävar efter att uppdatera varje BAT-slutsatsdokument senast åtta år efter det att det förra offentliggjordes. Tanken är alltså att i genomsnitt fyra nya BAT-slutsatsdokument ska beslutas per år.

En verksamhetsutövare kan behöva beakta flera BREF-dokument. Detta beror på att en verksamhetsutövare kan bedriva flera olika typer av verksamheter som omfattas av direktivet. I så fall skiljer man mellan anläggningens huvudsakliga verksamhet och sidoverksamhet(-er). Med huvudverksamhet avses enligt 1 kap. 2 § industriutsläppsförordningen den huvudsakliga industriutsläppsverksamheten som bedrivs på en anläggning. I förarbetena anförts beträffande begreppet endast att huvudverksamheten är den ”största” eller ”mest dominerande” verksamheten bland alla industriutsläppsverksamheter som förekommer vid en anläggning.⁶⁹ Vad som är huvud- respektive sidoverksamhet varierar därmed från anläggning till anläggning och beror av verksamheternas inbördes förhållan-

⁶⁹ FM 2013:1 s. 20.

den. Dessutom berörs nästan alla verksamheter som omfattas av kapitel II och bilaga 1 av horisontella BAT-slutsatser.

7.5.3 Vad innebär "bästa möjliga teknik" enligt miljöbalken?

Av 2 kap. 3 § miljöbalken framgår att det vid yrkesmässig verksamhet ska bästa möjliga teknik användas. Bästa möjliga teknik utgör utgångspunkten för att bedöma frågan om vilka skyddsåtgärder och försiktighetsmått som ska krävas. Detta är en av miljöbalkens hänsynsregler.

I utredningen inför införandet av miljöbalken och bestämmelsen i 2 kap. 3 § angavs följande.⁷⁰

I 5 § miljöskyddslagen anges att omfattningen av de skyddsåtgärder och de försiktighetsmått som den som utövar miljöfarlig verksamhet skall vidta bedöms med utgångspunkt i vad som är tekniskt möjligt vid verksamhet av det slag som är i fråga och med beaktande av såväl allmänna som enskilda intressen. Vid avvägningen mellan olika intressen skall särskild hänsyn tas till å ena sidan beskaffenheten av det område som kan bli utsatt för störning och betydelsen av störningens verkningar, å andra sidan nyttan av verksamheten samt kostnaden för skyddsåtgärd och den ekonomiska verkan i övrigt av försiktighetsmått som kommer i fråga.

Miljöbalksutredningen föreslår att begreppet tekniskt möjligt som används i miljöskyddslagen införs i balken genom en aktsamhetsregel att bästa möjliga teknik skall användas. Bestämmelsen om bästa möjliga teknik, eller bästa tillgängliga teknik som är synonymt, skall tillämpas för all yrkesmässig verksamhet.

Utredningen resonerar sedan vidare kring att det är ett internationellt vedertaget begrepp som på engelska uttrycks Best Available Techniques -BAT samt att begreppet definieras i det kommande IPPC-direktivet. Därefter uttrycker man att definitionen av bästa tillgängliga teknik enligt förslaget till IPPC-direktivet är en minimireglering och att vi i Sverige har en striktare tillämpning av bästa möjliga teknik. Därför ansåg utredningen inte att bästa tillgängliga teknik enligt IPPC-direktivet helt skulle likställas med bästa möjliga teknik enligt miljöbalken.⁷¹

⁷⁰ Se SOU 1996:103 s. 251.

⁷¹ Se SOU 1996:103 s. 252.

I den efterföljande propositionen⁷² anges att begreppen bästa möjliga respektive tillgängliga teknik förekommer internationellt. På engelska talar man då om Best Possible Techniques och Best Available Techniques. Det sistnämnda begreppet anges ha olika innebörd i olika konventioner och direktiv.⁷³ Det lämnas även några olika exempel på direktiv och konventioner där begreppet återfinns.⁷⁴ Man menar, precis som i ovan nämnd utredning, att den innebörd som bästa tillgängliga teknik har enligt IPPC direktivet är en minimireglering samt att Sverige har en striktare tillämpning av vilken teknik som kan krävas. Regeringen gör också bedömningen att ambitionsnivån inte bör sänkas.

Förarbetena går därefter vidare och beskriver vad bästa möjliga teknik enligt miljöbalken ska innebära. Man anger att bästa möjliga teknik inrymmer både den använda teknologin och det sätt på vilket en anläggning konstrueras, utformas, byggs, underhålls, leds och drivs samt avvecklas och tas ur bruk. Tekniken måste från teknisk och ekonomisk synpunkt vara industriellt möjlig att använda inom branschen i fråga. Det innebär att den ska vara tillgänglig och inte bara förekomma på experimentstadiet. Den behöver dock inte finnas i Sverige. Det angivna utesluter inte att det kan finnas flera tekniska system som håller sådan standard från miljöskyddssynpunkt att de kan få användas. Vad gäller den ekonomiska aspekten ska man utgå ifrån vad som är ekonomiskt möjligt för ett typiskt företag i branschen och inte vad den enskilde företagaren klarar av.

Av förarbetena till miljöbalken framgår som nämnts att bästa möjliga teknik är tänkt att vara striktare än bästa tillgängliga teknik så som det anges i IPPC-direktivet.⁷⁵ Kravet på bästa möjliga teknik ska dock tillämpas tillsammans med avvägningsregeln som finns i 2 kap. 7 § miljöbalken. Efter avvägningen menar man att kraven kan jämföras med vad som ofta kallas krav på bästa tillgängliga teknik.

I remissyttranden som följde utredningen framkom bl.a. olika åsikter om hur långt gående tekniska krav som kunde ställas enligt gällande rätt. SAF/Industriförbundet stämde inte in i den bedömning som gjorts av utredningen, att svensk tillämpning av bästa

⁷² Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 17.

⁷³ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 16.

⁷⁴ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 218.

⁷⁵ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 218.

möjliga teknik varit strängare än det som följde av IPPC-direktivet. De menade tvärtom att det då rådde god överensstämmelse mellan direktivet och vår tillämpning av 5 § miljöskyddslagen. Vidare ansåg de att en gemensam definition av bästa tillgängliga teknik är nödvändig för att harmoniseringen inom EU av villkoren för drift av fasta anläggningar överhuvud skulle få någon substans. Först då kan detta centrala begrepp tolkas och tillämpas på samma sätt inom unionen finns det förutsättningar för ett starkt miljöskydd och lika konkurrensförutsättningar, menade de.

I propositionen bemöttes dessa farhågor om konkurrenssvårigheter genom att ange:

att Sverige hela tiden är pådrivande i det internationella miljöarbetet på ett sådant sätt att likvärdiga miljökrav skall komma att gälla även för andra nationer. En avvägning enligt skälighetsregeln skall dessutom ta hänsyn till vad ett typiskt företag inom branschen kan klara i form av miljöinvesteringar.⁷⁶

Vid genomförandet av IPPC-direktivet ansåg kommissionen att Sverige inte definierat begreppet ”bästa möjliga teknik” i miljöbalken tillräckligt. Den svenska regeringens svar på kommissionens skrivelse angav att det inte är möjligt att misstolka kravet på bästa möjliga teknik enligt 2 kap. 3 § miljöbalken så att direktivets krav på bästa tillgängliga teknik skulle komma att åsidosättas. Regeringen resonerade kring huruvida ordet ”möjliga” är mera långtgående än ordet ”tillgängliga”.⁷⁷ Regeringen kom fram till att så inte var fallet och ansåg att Sverige hade uppfyllt direktivets krav. Regeringen ansåg att en kombination av ”bästa möjliga teknik” i miljöbalkens 2 kap. 3 § och skälighetsavvägningen i miljöbalkens 2 kap. 7 § ger vad IPPC-direktivet benämner ”bästa tillgängliga teknik” och detta ska även gälla fortsättningsvis. Eftersom regeringen ansåg att det inte fanns risk för att det svenska begreppet skulle kunna tillämpas i strid med direktivet fanns det inte heller anledning att föra in en definition i den svenska lagstiftningen.

Inför genomförandet av industriutsläppsdirektivet invände flertalet remissinstanser mot att uttrycket ”bästa möjliga teknik” fortsatt skulle användas även efter genomförandet. Flera anförde

⁷⁶ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 218.

⁷⁷ Se SG (2001)D/290906, EU-kommissionens formella underrättelse om genomförande av nationell lagstiftning av vissa artiklar och bilaga III–IV i IPPC-direktivet, Sveriges svar på EU-kommissionens formella underrättelse. 22 oktober 2001, EUM2001/1885/R.

att det var svårt att se skälen för att hålla fast vid ”bästa möjliga teknik” när ”bästa tillgängliga teknik” är den grundläggande kravnivån och det rådande uttrycket som används inom EU. Regeringen valde dock att behålla det svenska begreppet med argumentet att man ville motverka de farhågor som fanns om att industriutsläppsdirektivet skulle komma att medföra en försvagning av de krav som ställs på verksamheterna.⁷⁸

7.5.4 Är det svenska kravet mer långtgående?

Vi kan konstatera att bästa möjliga teknik enligt miljöbalken och bästa tillgängliga teknik enligt industriutsläppsdirektivet och andra EU direktiv uppfattas som närbesläktade, men inte helt synonyma. Det råder olika uppfattningar kring huruvida uttrycken medför att olika krav kan ställas beroende på vilket uttryck som används. Förvirringen kring innebörden av uttrycken uppstod redan i och med införandet av miljöbalken och IPPC-direktivet.

Verksamhetsutövare menar att kravet på bästa möjliga teknik har skärpts efter införandet av miljöbalken i jämförelse med vad som gällde under miljöskyddslagens tillämpning, vilket redan framfördes i remissvaren inför införandet av i miljöbalken.⁷⁹ Det har också framförts att det upplevs som problematiskt att lagstiftningen innehåller uttryck som tolkas på olika sätt av olika aktörer vilket leder till ovisshet hos inblandade parter. Det råder olika bedömningar kring vilka krav man kan ställa med stöd av de olika uttrycken. Detta leder till att tidskrävande utredningar efterfrågas vid prövningen och att diskussioner uppstår kring huruvida bästa tillgängliga teknik är tillräcklig eller inte. En del menar att det inte är möjligt att klara mer än bästa tillgängliga teknik och att det är i den slutsatsen man oftast hamnar efter att en avvägning har gjorts.

Det har också påpekats att det kan vara problematiskt om uttrycken inte betyder riktigt samma sak och att detta strider mot principen inom EU att företag ska konkurrera på lika villkor. Om kraven på teknik blir olika höga i olika medlemsstater blir konkurrensen snedvriden inom unionen vilket också påverkar miljön.

⁷⁸ Se prop. 2012/13:35 s. 33.

⁷⁹ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 215.

Ytterligare andra menar att innebörden i uttrycken är densamma även om de är språkligt olika. Orden 'tillgängliga' och 'möjliga' skulle då ha samma innebörd – "är det inte tillgängligt så är det inte möjligt och tvärtom".

En annan synpunkt som har förts fram till utredningen är att BAT enbart skulle gälla för verksamheter som omfattas av industriutsläppsdirektivet och inte för övriga verksamheter som omfattas av miljöbalkens tillämpningsområde. Vi kan konstatera att denna synpunkt visar på ytterligare en utmaning kopplat till uttrycket bästa tillgängliga teknik. Nämligen att det är svårt att göra skillnad mellan det snarlika begreppet BAT-slutsatser, som just berör de verksamheter som omfattas av industriutsläppsverksamheter, och BAT som endast är en förkortning av begreppet bästa tillgängliga teknik vilket även kan appliceras på andra verksamheter och åtgärder.

Vidare framförs ibland synpunkten att bästa möjliga teknik ger Sverige en möjlighet att ställa strängare miljövillkor än vad EU-rätten kräver och att Sverige därför skulle riskera att öka sina utsläpp om det endast var bästa tillgängliga teknik som var styrande. Detta argument är främst kopplat till just de s.k. BAT-slutsatserna och hur vi har genomfört dessa med generella föreskrifter. Av 8 § industriutsläppsförordningen följer att utsläppsgränsvärden (BAT-AEL) ska gälla som begränsningsvärden för utsläpp från industriutsläppsverksamheter under normala driftförhållanden. Sverige har alltså genomfört BAT-slutsatser som generell författning där hela intervallet i BAT-slutsatsen anges, vilket innebär att vi tillämpar BAT-AEL som att den övre gränsen i intervallet måste klaras, annars krävs dispens. Det innebär att man vid en individuell provning kan kräva ett lägre värde än det högsta. Detta har oftast skett med hänvisning till bästa möjliga teknik i miljöbalken. I det nya reviderade industriutsläppsdirektivet anges dock att provningen mot BAT-AEL ska innefatta en provning av vilka utsläpp (inom intervallet) verksamheten klarar, inte enbart en kontroll av att övre värdet i spannet inte överskrids. Denna nya striktare tillämpning av BAT-slutsatserna liknar mer den villkorsprovning som vi har enligt miljöbalken där en individuell provning sker.

Den svenska tolkningen av olika begrepp och uttryck i EU-lagstiftningen såsom t.ex. i industriutsläppsdirektivet kan även få andra följd effekter som påverkar provningen menar många.

Som ett exempel på överimplementering nämns ibland uttrycket ”onormal drift”. Det råder olika uppfattningar om hur uttrycket ”onormal drift” bör tolkas, vilket komplicerar och försvårar både tillsyn och prövning. Skälet för detta är att det av industriutsläppsdirektivet och industriutsläppsförordningen framgår att BAT-AEL ska innehållas under normala driftförhållanden. Gör verksamheten inte det ska man vidta åtgärder för att komma till rätta med problemen och därefter innehålla BAT-AEL vid normala driftförhållanden, vilket kan liknas vid Sveriges tidigare användande av riktvärden. Det framförs dock att tillsynsmyndigheterna och Naturvårdsverket har som utgångspunkt att ett överskridande av BAT-AEL under normala driftbetingelser är direkt straffsanktionerat. Detta menar en del är ett tydligt exempel på överimplementering.

7.6 Generella föreskrifter

7.6.1 Inledning

Av våra utredningsdirektiv framgår att vi ska utreda om de generella föreskrifter som i dag finns i t.ex. industriutsläppsförordningen kan utökas så att generellt bindande regler kan ersätta prövningen i enskilda fall i flera frågor. Genom att minska det tillståndspliktiga området kan prövningsmyndigheterna fokusera på de verksamheter och åtgärder som innebär störst miljöpåverkan.⁸⁰

7.6.2 Vad avses med generella föreskrifter?

Föreskrifter är den beteckning som används i 8 kap. regeringsformen för regler som bestämmer enskildas och myndigheters handlande. Det som kännetecknar föreskrifter är att de är bindande och allmänt giltiga. De ska alltså tillämpas generellt och inte bara i ett enskilt fall, till skillnad från tillståndsbeslut och förelägganden om skyddsåtgärder efter anmälan. Sådana beslut är endast bindande för dem som de riktar sig till.

Föreskrifter kan utfärdas på olika nivåer. De kan meddelas av riksdagen genom lag och av regeringen genom förordning. Före-

⁸⁰ Se dir. 2023:78 s. 3.

skrifter kan också, efter bemyndigande av riksdagen eller regeringen, meddelas av andra myndigheter än regeringen och av kommuner. Myndigheterna har inte någon formellt fastslagen beteckning på sina föreskrifter. De ska dock ha en rubrik som innehåller ordet föreskrifter.

På miljörättens område finns många föreskrifter av teknisk karaktär och föreskrifter med koppling till lokala förhållanden. Generella föreskrifter hindrar inte att strängare krav ställs på en verksamhetsutövare i ett tillstånd utifrån de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Kraven kan således skärpas, men aldrig lindras, i förhållande till de generella föreskrifterna. De skärpta kraven i ett tillstånd får dock inte vara orimliga utan en rimlighetsbedömning ska göras utifrån 2 kap. 7 § miljöbalken.

Ett system med generella föreskrifter behöver ge utrymme för individuell anpassning. Erfarenheten visar att det sällan går att klara alla individuella hänsynstaganden i generella föreskrifter om man samtidigt ska hålla uppe miljökraven.⁸¹ I förarbetena till miljöbalken angavs också att vid utfärdandet av generella föreskrifter och allmänna råd för miljöfarlig verksamhet bör tillämpningen av hänsynsregeln i 2 kap. 3 § miljöbalken innebära att det läggs fast vad som normalt bör kunna krävas av en verksamhet av ett visst slag.⁸²

I svensk rätt får regeringen med stöd av bemyndigandet i 9 kap. 5 § miljöbalken utfärda generella föreskrifter för miljöfarlig verksamhet för att skydda människors hälsa och miljön samt för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden. Motsvarande bestämmelse finns för vattenverksamheter i 11 kap. 9 c § miljöbalken.⁸³ För att föreskriftsrätten ska kunna delegeras vidare till myndighet fordras att det föreligger särskilda skäl (under förutsättning att s.k. subdelegation är möjlig enligt 8 kap. 11 § regeringsformen). Med stöd av 12 kap. 8–10 §§ miljöbalken har generella föreskrifter utfärdats för jordbruksverksamheter, som berör djurhållande anläggningar enligt vissa punkter i bilaga I till industriutsläppsdirektivet.

Föreskrifter meddelade med stöd av 9 kap. 5 §, 11 kap. 9 c § och 12 kap. 10 § miljöbalken har giltighet framför beslut av individuell karaktär, om föreskrifterna är strängare. En föreskrift bryter alltså

⁸¹ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 341 och SOU 2013:5.

⁸² Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 17.

⁸³ Se prop. 2017/18:243 s. 169.

igenom ett tillstånds rättskraft. Detta framgår av 24 kap. 1 § miljöbalken.

I industriutsläppsdirektivet har uttrycket ”generella föreskrifter” definierats. Med det avses gränsvärden för utsläpp eller andra villkor, på åtminstone sektorsnivå, som antas i syfte att direkt användas för fastställande av tillståndsvillkor. I den svenska översättningen av direktivet används i stället uttrycket generella bindande regler, vilket får anses ligga nära innebörden av uttrycket generella föreskrifter i svensk rätt. Vi kan konstatera att definitionen av uttrycket ”generella föreskrifter” i industriutsläppsdirektivet således är mer begränsad och endast avser gränsvärden för utsläpp eller andra villkor som antas i syfte att direkt användas för fastställande av tillståndsvillkor. Att uttrycket används i ett smalare sammanhang i direktivet är dock naturligt eftersom det endast behandlar tillstånd och tillståndsvillkor för berörda verksamheter.

7.6.3 Bör användningen av generella föreskrifter öka?

Det bakomliggande syftet med att ersätta tillstånds- eller anmälningsplikt med allmänna regler brukar anges vara regelförenkling, ökad förutsägbarhet samt resursbesparing. Regelförenklingen består i att verksamhetsutövaren inte behöver göra en anmälan alternativt söka tillstånd och invänta beslut. I och med att de allmänna reglerna gäller oavsett i vilken kommun eller vilket län som verksamheten bedrivs i innebär de att verksamhetsutövaren redan från början kan förutse vilka krav och villkor som kommer att gälla för verksamheten. Den minskade administrativa hanteringen innebär resursbesparing för såväl berörd myndighet som verksamhetsutövare.

När miljöfarlig verksamhet provas ska det göras en bedömning av platsens lämplighet och verksamhetens miljöpåverkan på platsen. För vissa branscher blir det sällan några stora variationer vad gäller försiktighetsmått och villkor trots att dessa ska situationsanpassas. I stället får de snarlika villkor, trots att tillståndsprocessen kan ha varit olika omfattande. Dessa verksamheter skulle med fördel kunna regleras i föreskrifter och kontrolleras genom miljötillsynen. Att införa undantag från tillstånds- eller anmälningsplikten kräver dock att det är juridiskt möjligt att undanta den aktuella verksamheten

från tillstånds- eller anmälningsplikt. Det vill säga att det måste finnas utrymme enligt t.ex. EU-rätten att reglera verksamheten eller åtgärden via föreskrifter i stället för tillstånds- eller anmälningsplikt.

Ett exempel som har lyfts fram är jordbruksverksamheter som inte omfattas av industriutsläppsdirektivet, men det kan finnas anledning att se över vilka fler typer av verksamheter som skulle kunna undantas tillståndsplikt.⁸⁴ Exempel på sådana andra typer av verksamheter som har lyfts fram till utredningen är depåer, fordonsverkstäder, bensinmackar, krematorium och viss livsmedelsverksamhet. Det verkar dock inte vara helt enkelt att identifiera vilka verksamheter eller frågor som är lämpliga att reglera via generella föreskrifter. Flera försök har gjorts via bl.a. regeringsuppdrag till Naturvårdsverket utan att det lett till några större förändringar.⁸⁵

När det gäller generella föreskrifter och reglering via individuell prövning finns olika möjligheter till förändring. En möjlighet är att tillstånds- och anmälningsplikten tas bort helt och regleringen av verksamheten endast görs i generella föreskrifter. En sådan variant skulle kunna kompletteras med ett registreringsförfarande. En annan möjlig förändring är att tillstånds- och anmälningsplikten är oförändrad, men fler områden som idag inkluderas i prövningen i stället regleras i generella föreskrifter. Det man skulle kunna tänka sig är att generella föreskrifter tas fram för frågor som ofta resulterar i likartade villkor, t.ex. energihushållningsplaner för energintensiv industri, lagring av kemikalier, avslutning av verksamheten m.m. De generella föreskrifterna kan då sägas kompletteras av individuell prövning. Tanken med att reglera fler områden i generella föreskrifter är att färre områden behöver regleras vid den individuella prövningen och att likabehandlingen främjas. Omständigheter i det enskilda fallet kan dock leda till att högre krav bör ställas eller att föreskriften kan vara alldeles för långtgående i vissa enskilda fall beroende på verksamhetens lokalisering, omgivning recipientförhållanden m.m.

Det har även framförts synpunkter om att vissa generella föreskrifter som t.ex. BAT-slutsatser blir teknikkonserverande i och

⁸⁴ Tillväxtverket delrapport 2022 *Förenkla för företag i tillstånds- och anmälningsprocessen för miljöfarlig verksamhet*.

⁸⁵ Se ex. *Verksamheter som kan undantas från tillstånds- och anmälningsplikt, Delredovisning av regeringsuppdraget att utreda undantag från tillstånds- och anmälningsplikt för verksamheter som behandlar avfall*, NV-07431-17 (M2017/02593/R).

med att de inte uppdateras i tillräckligt hög takt. Detta resonemang har dock ifrågasatts av flertalet aktörer. Dels på grund av att industriutsläppsdirektivet och tillhörande BAT-slutsatser är tekniskt neutrala dels på grund av att ambitionen är att uppdatera BREF:ar vart åttonde år. Det är i regel oftare än vad andra tillståndsvillkor uppdateras. Men denna ambition att uppdatera BREF:ar vart åttonde år menar andra att man inte kan se idag då några av nu gällande BAT-slutsatser redan är tio år gamla sedan de beslutades och ännu längre sedan datainsamlingen gjordes. Dessutom finns ingen revidering inplanerad vilket innebär att vissa BAT-slutsatser riskerar att bli uppemot tjugo år gamla innan nya finns beslutade.

Avseende Sveriges genomförande av industriutsläppsdirektivet och användandet av generella föreskrifter för BAT-slutsatserna finns det en risk att det nya reviderade direktivet innebär att Sverige kan få problem att fortsätta med nuvarande system. Det beror på att det reviderade direktivet anger att man alltid ska utgå ifrån det lägsta värdet i BAT-AEL intervallet. En verksamhetsutövare som inte klarar det lägsta värdet behöver lämna in underlag och argumentera för varför de inte klarar lägsta värdet och vilken nivå inom intervallet man kommer att klara. Vid ett sådant förfarande blir det svårt att behålla det svenska genomförandet med generella föreskrifter i dess nuvarande form där det i princip innebär att det är det högsta värdet i intervallet som blir gränsen för vilka utsläpp som kan tillåtas. Skulle man välja att ha generella föreskrifter för BAT-slutsatserna även i fortsättningen och om dessa utgår ifrån lägsta värdet, till skillnad mot idag då hela intervallet anges, innebär det väldigt många ”dispensprövningar” kommer att behövas eftersom ingen verksamhetsutövare klarar alla BAT-slutsatser på lägsta nivå. Skillnaden mot att utgå ifrån industriutsläppsdirektivets huvudspår med omprövning av villkor vid nya BAT-slutsatser blir därmed i princip noll och man mister de fördelar som ev. varit med generella föreskrifter. Förfarandet liknar mer det vi i Sverige har tillämpat för villkorsreglering inom ramen för tillståndsprövningen.

Det har dock även framförts synpunkter om att Sverige inte fullt ut utnyttjat de möjligheter som gavs med vårt genomförande av industriutsläppsdirektivet och BAT-slutsatserna. Genomförandet med generella föreskrifter hade kunnat innebära en betydande effektivisering av miljöprövningen om det nyttjats fullt ut, dvs. om BAT-AEL ersatt villkorsregleringen i enskilda tillstånd. Så blev det

inte upplever många. I stället lades de bindande föreskrifterna vid sidan av miljöprövningen med resultatet att vi fått en form av dubbelreglering.

8 Hur lång tid tar miljöprövningsprocessen?

8.1 Kapitlets innehåll

Utredningen ska lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas. En vanlig kritik mot nuvarande miljöprövning är att tillståndsprövsprocesserna å ena sidan tar för lång tid, å andra sidan att det är svårt att förutse hur lång tid prövningen tar. Svenska företag upplever att långa och oförutsebara tillståndsprövsprocesser är ett stort hinder för att ställa om sina verksamheter.¹

I detta kapitel redogör vi för statistik avseende handläggningstider för miljöprövningsprocessen. Redovisningen bygger i huvudsak på uppgifter från länsstyrelserna och Domstolsverket som Naturvårdsverket har sammanställt inom ramen för regeringsuppdrag att analysera statistik för miljötillståndsprövningen 2020–2023.²

Inledningsvis redogör vi för handläggningstider för tillståndsprövning i första instans. Vi redovisar de genomsnittliga handläggningstiderna hos miljöprövningsdelegationerna och mark- och miljödomstolarna och gör några nedslag för att visa på skillnader mellan olika typer av verksamheter, samt hur lång tid de olika prövningsmomenten tar. Därefter redogör vi för den totala prövningstiden för mål och ärenden som överklagas.

Vi granskar även handläggningstiderna mot bakgrund av myndigheternas målsättningar och diskuterar den totala tidsåtgången för verksamhetsutövare från projekttid till projektstart. Därefter ger vi

¹ Se dir. 2023:78.

² Se Naturvårdsverkets rapport (2024) *Samlad statistik om miljöprövning för 2023*. NV-02676-24; (2023) *Uppdrag att analysera statistik för miljötillståndsprövningen under 2022*. NV-10889-22 samt (2022) *Uppdrag att samla in och analysera statistik för miljötillståndsprövningen för år 2021*. NV-06961-21.

några exempel på mätpunkter från tidigare utredningar för att visa hur handläggningstiderna har utvecklats i ett längre perspektiv.

8.2 Sammanfattande iakttagelser

- Det finns en stor spridning i myndigheternas handläggningstider, vilket gör det svårt att på ett enkelt och överskådligt sätt beskriva hur lång tid miljöprövningen ”i genomsnitt” tar. Vår samlade bild är att de flesta mål och ärenden handläggs inom rimlig tid, men att det finns utrymme för att öka förutsägbarheten i hur lång tid miljöprövningen tar. Det bör även finnas ett visst utrymme för att kapa toppar genom att undvika att vissa mål och ärenden tar mycket lång tid att handlägga. Här instämmer vi i vad tidigare utredningar har kommit fram till.³
- Drygt hälften av alla tillståndsprövningar i första instans avgörs inom ett år från att ansökan har inkommit. Miljöprövningsdelegationernas sammantagna handläggningstider är något kortare än mark- och miljödomstolarnas. Den genomsnittliga handläggningstiden i första instans 2023 var cirka 11 månader hos miljöprövningsdelegation och 11 till 13 månader hos mark- och miljödomstol. Hos mark- och miljödomstol tar tillståndsprövningen av miljöfarlig verksamhet (s.k. A-verksamheter) i regel något längre tid än prövning av vattenverksamhet.
- Överklaganden kan förlänga den totala handläggningstiden med flera år. Den genomsnittliga totala handläggningstiden för mål och ärenden som har överklagats var cirka 2 år (ärenden som har inletts i miljöprövningsdelegation) respektive 2,2–3,7 år (mål som inletts i mark- och miljödomstol) 2023. De flesta ärenden och mål som har överklagats fick ett slutligt avgörande inom drygt 3,5 år. Det förekommer dock enstaka ärenden och mål som har haft ännu längre total handläggningstid. Omkring en fjärdedel av tillståndsbesluten som miljöprövningsdelegationerna fattade överklagades 2023. Motsvarande siffra för tillståndsmål som avgjordes av mark- och miljödomstol i första instans var omkring en tredjedel när det gällde miljöfarlig verksamhet och en femtedel när det gäller vattenverksamhet.

³ Se t.ex. SOU 2022:33 s. 93–97.

8.3 Prövning i första instans

I detta avsnitt redogör vi för handläggningstider av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet i första instans. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det finns en stor spridning i myndigheternas handläggningstider, vilket gör det svårt att på ett enkelt och överskådligt sätt beskriva hur lång tid miljöprövningen ”i genomsnitt” tar.

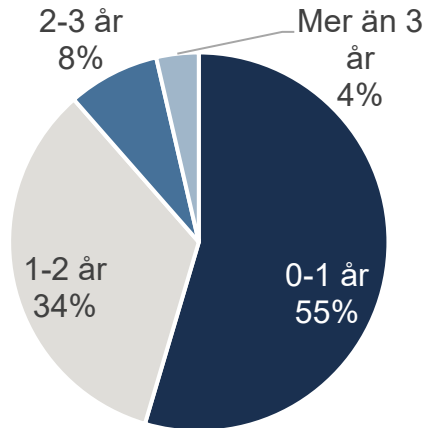
Vi försöker därför belysa frågan om handläggningstider ur flera perspektiv. Vi börjar med att redovisa handläggningstiderna för samtliga förstainstansprövningar av tillstånd till miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet de fyra senaste åren. En handläggningstid på ett år från det att ansökan lämnas in till att ärendet beslutas har av flera aktörer setts som en rimlig riktvärdestid för miljötillståndsprövningar.⁴ Det är också målsättningen för mark- och miljödomstolarnas handläggning (se avsnitt 8.5). Vi börjar därför avsnittet med att redovisa hur stor andel av tillståndsprövningarna som klarar av detta riktmärke.

8.3.1 Drygt hälften av alla tillståndsprövningar i första instans avgörs inom ett år

Drygt hälften av alla förstainstansprövningar avgörs inom ett år. Det visar statistiken över samtliga tillståndsprövningar av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet som har avgjorts i första instans under 2020–2023. Omkring en tredjedel av ärendena har tagit mellan 1 och 2 år, cirka åtta procent mellan 2 och 3 år och cirka fyra procent längre än 3 år (figur 8.1).

⁴ Se t.ex. SOU 2022:33 s. 94.

Figur 8.1 Samtliga förstainstansprövningar av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet (hel tillståndsprövning) i MPD och MMD 2020–2023 fördelade på olika handläggningstider

Anm. Uppgifterna avser totalt 1799 ärenden och mål som avser hel tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamheter som fått ett första avgörande i miljöprövningsdelegation eller mark- och miljödomstol under 2020–2023.

Källa: Utredningens beräkningar utifrån statistik från länsstyrelserna och Domstolsverket.

Det finns dock betydande skillnader i handläggningstider när man jämför olika prövningsinstanser. Härnäst redovisar vi mark- och miljödomstolarnas respektive miljöprövningsdelegationernas sammanlagda handläggningstider var för sig.

I den kommande redovisningen använder vi *medianvärdet* som huvudsakligt mått för den genomsnittliga handläggningstiden, och kompletterar det med att redovisa 75- och 90-percentiler. Medianvärdet visar hur lång handläggningstiden har varit för hälften av ärendena medan 75- och 90-percentilerna visar hur lång handläggningstiden har varit för 75 procent respektive 90 procent av ärendena. Statistiken visar på en stor spridning – från enstaka minimivärden på några dagar till enstaka maximivärden på upp till tio år. En fördel med att använda medianvärdet som mått jämfört med det *aritmetiska medelvärdet* – som vanligen används när man talar om genomsnitt – är att det är mindre känsligt för extremvärden som kan orsaka stora kast mellan åren.

I statistiken räknas handläggningstiden från det datumet då en tillståndsansökan har inkommit till prövningsmyndigheten till dess

att en första dom eller beslut i första instans meddelats. I handläggningstiden räknas både tiden för myndighetens handläggning av ärendet och tiden som ärendet ligger hos verksamhetsutövaren för komplettering. Den tid som verksamhetsutövare lägger på samråd innan en ansökan om tillstånd lämnas in räknas inte med i statistiken (se avsnitt 8.6 för tidsåtgång för samråden).

Prövning av A-verksamheter hos mark- och miljödomstolar

Mark- och miljödomstolarna avgjorde sammanlagt 47 mål som gällde ansökan om tillstånd för miljöfarlig verksamhet under 2023. Den genomsnittliga handläggningstiden (median) var drygt 13 månader (407 dagar, se tabell 8.1). Det förekommer dock både kortare och betydligt längre handläggningstider. Omkring 25 procent av ärendena avgjordes inom ett år, 40 procent inom 1–2 år, 20 procent inom 2–3 år och en liten del (två mål) tog mer än tre år i första instans.

Tabell 8.1 Antal avgjorda mål och handläggningstid för förstainstansprövningar av miljöfarlig verksamhet (hel tillståndsprövning) hos mark- och miljödomstolar

Handläggningstid i dagar

År	Antal mål	Median	75-percentil	90-percentil
2023	47	407	568	961
2022	52	474	743	1 013
2021	44	501	700	909
2020	43	421	568	794

Anm. Handläggningstiden avser antalet förflutna dagar från det att en tillståndsansökan inkommit till dess att en första dom eller beslut i första instans meddelats. Uppgifterna avser mål som avser hel tillståndsprövning.

Källa: Domstolsverket.

Utvecklingen de fyra senaste åren visar att domstolarnas genomsnittliga handläggningstider för mål som avser miljöfarlig verksamhet ökade något mellan 2020 och 2022, för att sedan minska något under 2023.

Prövning av vattenverksamheter hos mark- och miljödomstolar

Mark- och miljödomstolarnas tillståndsprövningar av vattenverksamhet har sammantaget en något kortare handläggningstid än prövning av miljöfarlig verksamhet. Också här finns en viss spridning där både korta och långa handläggningstider förekommer. Mark- och miljödomstolarna avgjorde sammanlagt 193 mål som gällde ansökan om tillstånd för vattenverksamhet under 2023. Den genomsnittliga handläggningstiden (median) var cirka 11 månader (330 dagar, se tabell 8.2). Omkring 60 procent av målen avgjordes inom ett år, cirka 30 procent inom 1–2 år, cirka 5 procent inom 2–3 år och en mindre del (5 mål) tog mer än 3 år i första instans.

Tabell 8.2 **Antal avgjorda mål och handläggningstider för förstainstansprövningar av vattenverksamhet (hel tillståndsprövning) hos mark- och miljödomstol 2020–2022**

Handläggningstid i dagar				
År	Antal mål	Median	75-percentil	90-percentil
2023	193	330	485	728
2022	222	354	571	852
2021	169	330	463	737
2020	184	379	571	781

Anm. Handläggningstiden avser antalet förflutna dagar från det att en tillståndsansökan inkommit till dess att en första dom eller beslut i första instans meddelats. Uppgifterna avser mål som avser hel tillståndsprövning och omfattar ej prövningar som avser nationella planen för moderna miljövillkor.
Källa: Domstolsverket.

Prövning av B-verksamheter hos miljöprövningsdelegationer

Miljöprövningsdelegationernas sammanlagda handläggningstider för prövning av tillstånd till miljöfarlig verksamhet är generellt något kortare än mark- och miljödomstolarnas.

Miljöprövningsdelegationerna avgjorde sammanlagt 227 ärenden som gällde ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet under 2023 (tabell 8.3). Den genomsnittliga handläggningstiden (median) var cirka 11 månader (335 dagar). Omkring 60 procent av ärendena beslutades inom ett år, cirka 30 procent inom 1–2 år, 7 procent inom 2–3 år och en mindre del (8 ärenden) tog mer än 3 år i första instans.

Tabell 8.3 Antal beslutade ärenden och handläggningstid för förstainstansprövningar av miljöfarlig verksamhet (hel tillståndsprövning) hos miljöprövningsdelegationerna

Handläggningstid i dagar

År	Antal ärenden	Median	75-percentil	90-percentil
2023	227	335	459	742
2022	238	349	526	718
2021	236	299	448	675
2020	247	291	478	672

Anm. Handläggningstiden i första instans avser antalet förflutna dagar från det att en tillstånds- ansökan inkommit till dess att beslut meddelats. Uppgifterna avser ärenden som avser hel tillstånds- prövning.
Källa: länsstyrelserna.

Också miljöprövningsdelegationernas sammantagna handläggningstider ökade något under perioden 2020–2022 för att sedan minska något under 2023.

8.3.2 Handläggningstiden för olika typer av verksamheter varierar

Ovan har vi redovisat genomsnittliga handläggningstider för samtliga miljötillståndsärenden – sammanlagt flera hundra ärenden och mål per år. De genomsnittliga handläggningstiderna för miljötillstånd varierar dock beroende på vilken typ av verksamhet det är frågan om. Variationen i omfattning, komplexitet och svårighetsgrad i ärendena är stor vilket återspeglas i handläggningstiderna.

För miljöfarlig verksamhet registreras en s.k. verksamhetskod som anges i miljöprövningsförordningen för respektive verksamhet (”MPF-kod”) som anger huvudverksamheten för respektive ärende eller mål. I den tillgängliga statistiken går det att bryta ned de flesta ärenden och mål som avser miljöfarlig verksamhet per MPF-kod. Mål som avser vattenverksamhet går inte att bryta ned per MPF-kod och omfattas därför inte av redovisningen i detta avsnitt.

Det bör påpekas att den tillgängliga statistiken inte gör det möjligt att redovisa genomsnittliga handläggningstider för samtliga verksamhetstyper eller verksamhetskategorier enligt miljöprövningsförordningen. Det beror på att det finns för få ärenden för de allra flesta MPF-koder. Totalt omfattar miljöprövningsförordningen

flera hundra olika verksamhetskoder och för de allra flesta finns det inga eller högst ett ärende som avgjorts per år. Det finns dessutom ett visst bortfall i statistikunderlaget vad gäller verksamhetskoder vilket gör att uppgifterna om handläggningstider nedbrutna på olika verksamhetstyper ska tolkas med försiktighet. Exempelvis saknas MPF-koden för en dryg femtedel av alla tillståndsärenden i statistiken för miljöprövningsdelegationerna.

Det är därför svårt att säga något definitivt om genomsnittliga handläggningstider för olika verksamheter. För att exemplifiera skillnader i handläggningstider för olika verksamhetstyper har vi emellertid valt att göra några nedslag i statistiken. Vi har valt att redovisa genomsnittliga handläggningstider för några av de vanligaste verksamhetstyperna enligt miljöprövningsförordningens verksamhetskoder. Redovisningen begränsas till de verksamhetstyper som det finns tillräckligt med ärenden och mål per MPF-kod för att redovisa spridningsmått på. Uppgifterna härstammar huvudsakligen från det urval av ärenden och mål som Naturvårdsverket har granskat i redovisningen av handläggningstiderna 2022.⁵

Mark- och miljödomstolarna

För mark- och miljödomstolarna redovisas de fyra vanligaste verksamhetstyperna och handläggningstider för dessa 2022 och 2021 i tabell 8.4. De fyra verksamhetstyperna är vissa typer av förbränningsanläggningar, gruvanläggningar, trä- och pappersindustrier samt avfallsverksamheter. Urvalet i den aktuella statistiken gäller sammanlagt 17 mål med tillståndsplikt A vilka gäller ansökan om tillstånd, ändringstillstånd och villkorsändring för miljöfarlig verksamhet 2022. För år 2021 ingår sammanlagt 9 mål. Det bör alltså noteras att uppgifterna inte enbart omfattar hel tillståndsprövning som de aggregerade uppgifterna i avsnitt 8.3.1 omfattar.

De genomsnittliga handläggningstiderna för de olika verksamheterna uppvisar rätt så stora skillnader. Medianvärdet varierar från cirka 0,9 år för vissa typer av förbränningsanläggningar till cirka 2,3 år för vissa typer av gruvanläggningar. De höga 75- och 90-percentilerna för gruvmålen visar att det finns några som har avgjorts

⁵ Se Naturvårdsverkets rapport *Uppdrag att analysera statistik för miljöstillståndsprövningen under 2022. Redovisning av regeringsuppdrag* (2023) s. 34–37 för närmare beskrivning av statistikunderlaget.

i första instans 2021 och 2022 och där handläggningstiden varit mellan 3 och 5 år.

Tabell 8.4 Antal avgjorde mål och handläggningstid hos mark- och miljödomstolar för vissa typer av miljöfarlig verksamhet 2021–2022

Handläggningstid i dagar (uppgifter för 2021 i parentes)

Verksamhet, huvudkategori	MPF-kod	Antal mål	Median	75-percentil	90-percentil
Malm och mineral¹	13.10	4 (5)	854 (489)	1 444 (945)	1 821 (1 099)
Massa, papper och pappersvaror²	21.10-i	4 (2)	541 (763)	668 (952)	811 (1 065)
Förbränning³	40.40-i	6 (2)	335 (539)	521 (540)	786 (540)
Avfall⁴	90.435-i	3 (0)	437 (–)	699 (–)	855 (–)

¹ **Malm och mineral:** gruvdrift eller gruvanläggning för brytning av malm, mineral eller kol (MPF 4 kap. 11 §).

² **Massa, papper och pappersvaror:** anläggning för framställning i industriell skala av pappersmassa av trä, returfiber eller andra fibrösa material (MPF 9 kap. 1 §).

³ **Förbränning:** anläggning för förbränning med en total installerad tillförd effekt av mer än 300 megawatt (MPF 21 kap. 8 §).

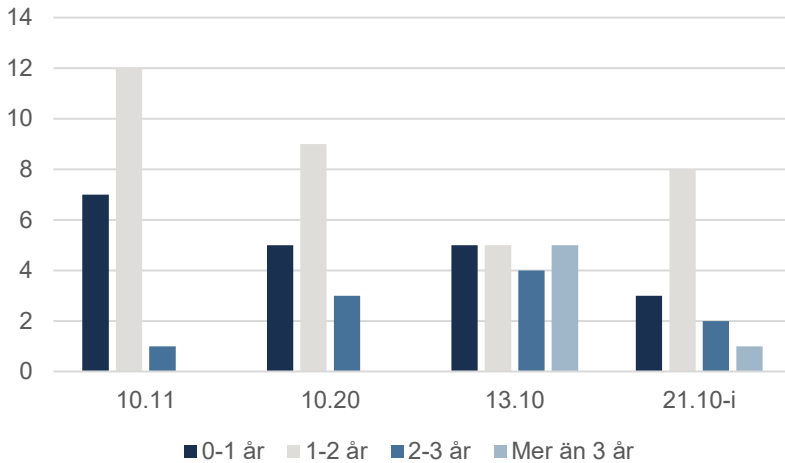
⁴ **Avfall/andra verksamheter med återvinning eller bortskaffande:** återvinning el. bortskaffning av farligt avfall >10 ton/dygn el. <2 500 ton/år om verksamheten avser biologisk behandling m.fl. punkter (MPF 29 kap. 67 §).

Källa: Domstolsverket genom Naturvårdsverket (2023) *Uppdrag att analysera statistik för miljötillståndsprövningen under 2022 och (2022) Uppdrag att samla in och analysera statistik för miljötillståndsprövningen för år 2021.*

Ovanstående redovisning avser alltså måltyperna ansökan om tillstånd, ändringstillstånd och villkorsändring. Granskar man endast måltypen hel tillståndsprövning är det delvis andra verksamheter som är vanligast förekommande. I nedanstående figur sammanfattas handläggningstiderna för de fyra vanligaste verksamhetstyperna enligt miljöprövningsförordningen 2020–2023. Längst genomsnittlig handläggningstid hade gruvmålen (MPF-kod 13.10). För dessa verksamheter avgjordes 5 av 19 mål inom ett år samtidigt som lika många (5 av 19 prövningar) tog längre än tre år. Kortast handläggningstid i det aktuella urvalet hade målen som gällde bergtäkter (MPF-kod 10.11), där 7 av 20 hade en handläggningstid på max ett år och bara 1 av 20 mål mer än två år.

Figur 8.2 Handläggningstid i första instans för de fyra vanligaste A-verksamheterna 2020–2023

Handläggningstid för hel tillståndsprövning av verksamheter med MPF-kod 10.11, 10.20, 13.10 och 21.10-i

Anm. Uppgifterna avser hel tillståndsprövning som avgjorts under 2020–2023. MPF-koderna avser följande verksamhetstyper:

10.11: Bergtäkt med ett verksamhetsområde >25 hektar (MPF 4 kap. 2 §)

10.20: Täkt för annat än markinnehavarens husbehov av berg, naturgrus eller andra jordarter, undantag finns (MPF 4 kap 3 §)

13.10: Gruvdrift eller gruvanläggning för brytning av malm, mineral eller kol (MPF 4 kap. 11 §)

21.10-i: Anläggning för framställning i industriell skala av pappersmassa av trä, returfiber eller andra fibrösa material (MPF 9 kap. 1 §).

Källa: Utredningens beräkningar utifrån statistik från Domstolsverket.

Miljöprövningsdelegationerna

Vi har granskat handläggningstiderna för de fyra vanligaste verksamhetstyperna hos miljöprövningsdelegationerna under 2020–2022 (figurerna 8.3–8.6 nedan). För miljöprövningsdelegationerna var olika typer av täkter vanligast förekommande bland de avgjorda ärendena. Den vanligaste verksamhetstypen gäller täkt för annat än markinnehavarens husbehov av berg, naturgrus eller andra jordarter. Den näst vanligaste verksamhetstypen rörde vissa jordbruksverksamheter med större anläggningar för djurhållning. En tredje verksamhetstyp som är vanligt förekommande rörde vissa typer av avloppsreningsanläggningar. Därtill prövades ett antal vindkrafts-ärenden.

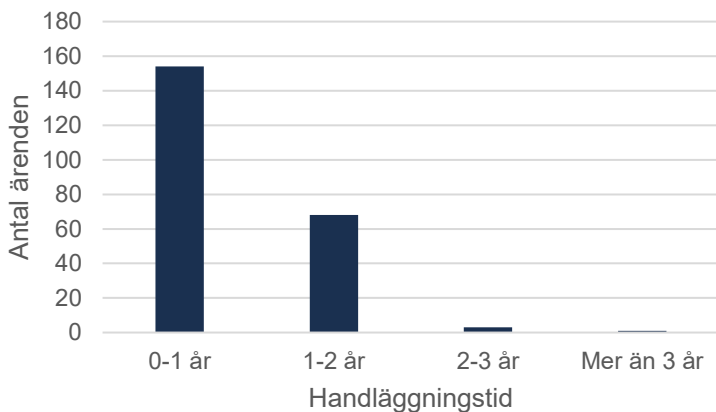
Antalet ärenden som har avgjorts uppgår till tillräckligt många för respektive MPF-kod för att det ska gå att göra meningsfulla jämförelser. I detta urval ingår endast ärendetypen hel tillståndsprövning. Totalt uppgår antalet ärenden i detta urval till 226 (täkt-ärenden), 33 (djurhållning), 33 (avloppsrening) respektive 27 (vindkraft). Dessa ärenden utgör drygt hälften av alla ärenden som avser hel tillståndsprövning som miljöprövningsdelegationerna har fattat beslut om under 2020–2022. Resterande ärenden fördelar sig på ett åttiotal olika MPF-koder.

I de fyra figurerna nedan framgår att provningar av täkter och djurhållningsanläggningar hade i regel en något kortare handläggningstid. När det gäller täkterna i det aktuella urvalet beslutades cirka 68 procent inom ett år och när det gäller djurhållningsanläggningarna var motsvarande siffra cirka 61 procent. Endast ett fåtal ärenden tog längre än två år i första instans.

Avloppsreningsavläggningar och vindkraftsärenden uppvisade en större spridning och generellt längre genomsnittliga handläggningstider. Andelen avloppsreningsanläggningar i det aktuella urvalet som beslutades inom ett år var cirka 45 procent. Motsvarande siffra när det gäller vindkraftsärendena i urvalet var cirka 48 procent. För båda dessa verksamhetstyper gäller att andelen ärenden där handläggningstiden har varit mer än två år i första instans är större – cirka 21 procent för avloppsreningsanläggningar respektive cirka 30 procent för vindkraftsärendena.

Figur 8.3 Miljöprövningsdelegationernas handläggningstid för tillståndsprövning av vissa täktärenden 2020–2022

Ärenden som avser hel tillståndsprövning av verksamheter som gäller MPF-kod 10.20

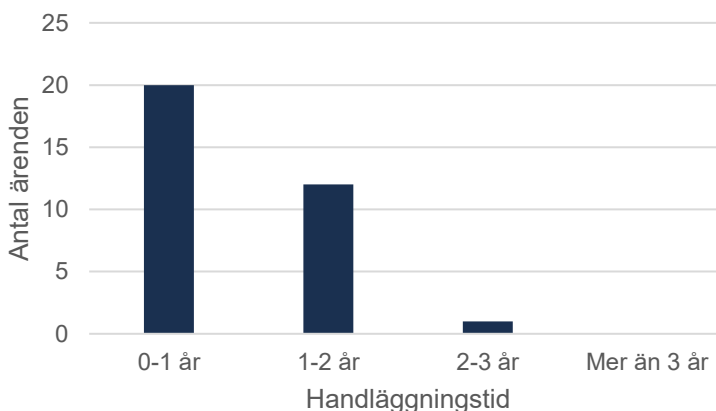

Anm. MPF-kod 10.20 avser verksamheter som gäller täkt för annat än markinnehavarens husbehov av berg, naturgrus eller andra jordarter, undantag finns (MPF 4 kap. 3 §). Handläggningstiden räknas från inkommen ansökan till beslut i första instans.

Källa: Utredningen beräkningar utifrån statistik från länsstyrelserna.

Figur 8.4 Miljöprövningsdelegationernas handläggningstid för tillståndsprövning av vissa anläggningar för djurhållning 2020–2022

Ärenden som avser hel tillståndsprövning av verksamheter som gäller MPF-kod 1.10-i

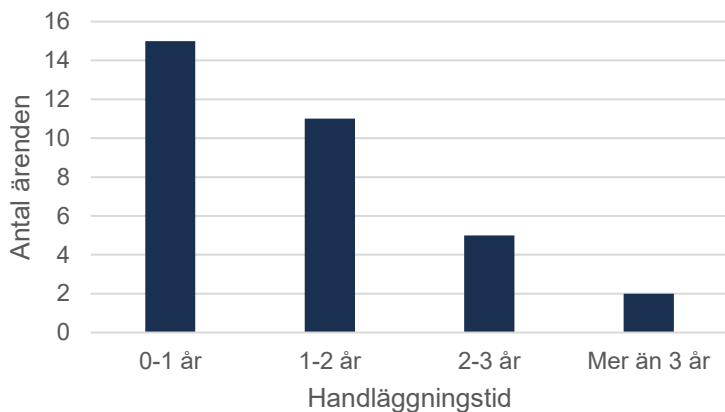

Anm. MPF-kod 1.10-i avser anläggningar för djurhållning med > 40 000 fjäderfän, > 2 000 växande grisar tyngre än 30 kg avsedd för produktion, > 750 sugor (MPF 2 kap. 1 §). Handläggningstiden räknas från inkommen ansökan till beslut i första instans.

Källa: Utredningens beräkningar utifrån statistik från länsstyrelserna.

Figur 8.5 Miljöprövningsdelegationernas handläggningstid för tillståndsprövning av vissa avloppsreningsanläggningar 2020–2022

Ärenden som avser hel tillståndsprövning av verksamheter som gäller MPF-kod 90.10

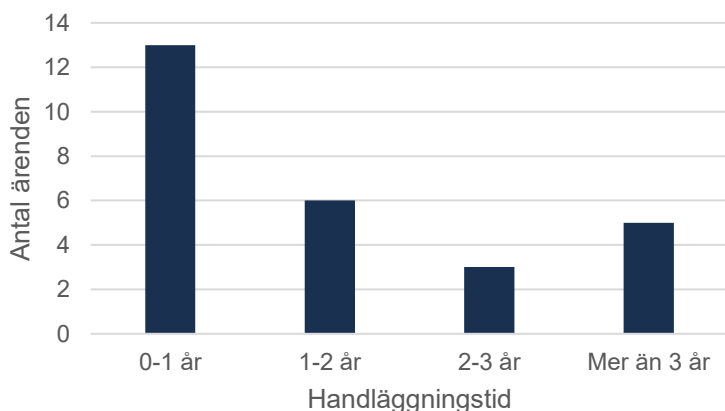

Anm. MPF-kod 90.10 avser avloppsreningsanläggning som omfattas av lagen om allmänna VA-tjänster och som tar emot avloppsvatten med föreningsmängd motsvarande > 2 000 personer (MPF 28 kap. 1 §). Handläggningstid räknas från inkommen ansökan till beslut i första instans.

Källa: Utredningens beräkningar utifrån statistik från länsstyrelserna.

Figur 8.6 Miljöprövningsdelegationernas handläggningstid för tillståndsprövning av vissa vindkraftsärenden 2020–2022

Ärenden som avser hel tillståndsprövning av verksamheter som gäller MPF-kod 40.90

Anm. MPF-kod 40.90 avser 2 el. fler vindkraftverk som står tillsammans > 150 m/st., ett vindkraftverk > 150 m i sådan grupp m.m. (MPF 21 kap. 13). Handläggningstid räknas från inkommen ansökan till beslut i första instans.

Källa: Utredningens beräkningar utifrån statistik från länsstyrelserna.

8.3.3 Handläggningstiderna varierar beroende på var ärendet avgörs

Ovan har vi redovisat de genomsnittliga handläggningstiderna för alla miljöprövningsdelegationer samt alla mark- och miljödomstolar sammantaget. Den genomsnittliga handläggningstiden varierar emellertid beroende på var i landet som ärendet prövas. Det gäller såväl miljöprövningsdelegationer som mark- och miljödomstolar. I detta sammanhang måste samtidigt beaktas att omfattningen och komplexiteten i respektive ärende och mål varierar.

Mark- och miljödomstolarna

De genomsnittliga handläggningstiderna varierar mellan landets fem mark- och miljödomstolar. Det framkommer i tabellerna 8.5 och 8.6 där vi redovisar handläggningstider för tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet uppdelat per domstol.

Medianvärdet för prövning av miljöfarlig verksamhet hade en spridning på mellan cirka 13 månader (mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt) och 19 månader (mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt) under 2022. För vattenverksamheter var motsvarande siffra 9 månader (Östersund) respektive 19 månader (Umeå).

Respektive domstols genomsnittliga handläggningstid varierar över tid. Det går därför inte att säga något entydigt om vilken domstol som har de kortaste respektive längsta genomsnittliga handläggningstiderna.

Tabell 8.5 Antal avgjorda mål i första instans för ansökningar om tillstånd till miljöfarlig verksamhet (hel tillståndsprövning) samt handläggningstid hos mark- och miljödomstolarna under 2022

Handläggningstid i dagar				
MMD	Antal mål	Median	75-percentil	90-percentil
Nacka	18	392	514	1587
Umeå	9	448	999	1278
Vänersborg	10	552	822	911
Växjö	8	570	612	740
Östersund	7	493	599	1246

Anm. Handläggningstiden avser tiden från ansökan till beslut.
Källa: Domstolsverket.

Tabell 8.6 Antal avgjorda mål i första instans för ansökningar om tillstånd till vattenverksamhet (hel tillståndsprövning) samt handläggningstid hos mark- och miljödomstolarna under 2022

Handläggningstid i dagar

MMD	Antal mål	Median	75-percentil	90-percentil
Nacka	56	298	484	571
Umeå	29	563	761	1295
Vänersborg	51	435	667	851
Växjö	57	384	567	726
Östersund	29	268	421	773

Anm. Handläggningstiden avser tiden från ansökan till beslut.

Källa: Domstolsverket.

Miljöprövningsdelegationerna

De genomsnittliga handläggningstiderna varierar mellan landets tolv miljöprövningsdelegationer (tabell 8.7). Mediantiderna varierade från cirka 0,5 år (Länsstyrelsen i Dalarnas län) till cirka 1,6 år (Länsstyrelsen i Östergötlands län) under 2022. Också 75- och 90-percentilerna uppvisar stora skillnader. Exempelvis avgjordes tre av fyra ärenden inom 0,9 år på Länsstyrelsens i Norrbottens län, medan motsvarande siffra på Länsstyrelsens i Östergötlands län var dryga 3 år.

Det finns rätt så stora skillnader i årliga ärendevolymer mellan de olika miljöprövningsdelegationerna. Antalet tillståndsärenden som beslutats under 2022 varierar från 7–9 på länsstyrelserna i Hallands, Kalmar och Stockholms län till dryga 30 på länsstyrelsernas i Skåne och Dalarnas län. Mellan 2020 och 2022 har de totala årliga ärendevolymer varit minst på Länsstyrelsen i Stockholms län respektive Länsstyrelsen i Hallands län och störst på Länsstyrelsen i Dalarnas län respektive Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Tabell 8.7 **Antal beslutade ärenden i första instans för ansökningar om tillstånd till miljöfarlig verksamhet (hel tillståndsprövning) samt handläggningstider hos miljöprövningsdelegationerna under 2022**

Handläggningstid i dagar				
MPD	Antal ärenden	Median	75-percentil	90-percentil
Dalarna	34	198	449	662
Halland	7	419	540	–
Kalmar	9	377	468	1 218
Norrbotten	10	277	317	492
Skåne	33	403	681	789
Stockholm	9	350	376	525
Uppsala	22	546	677	1 024
Västerbotten	28	450	680	1 010
Västernorrland	20	307	384	524
Västra Götaland	29	274	357	378
Örebro	18	284	341	393
Östergötland	19	566	1 154	1 272

Anm. Handläggningstiden avser tiden från ansökan till beslut.
Källa: länsstyrelserna.

Handläggningstiden mellan olika miljöprövningsdelegationer varierar också för prövning av samma typer av verksamheter. Vi har granskat de genomsnittliga handläggningstiderna per miljöprövningsdelegation för de fyra vanligaste verksamhetstyperna som beslutats 2022. Som framgår av avsnitt 8.3.2 gäller det vissa typer av tåkter, vindkraftsärenden, anläggningar för djurhållning samt avloppsreningsanläggningar. De flesta miljöprövningsdelegationer har avgjort minst ett ärende per år för ovanstående fyra verksamheter, men inte alla. Som framgår av tabell 8.8 nedan finns en viss koncentration av verksamhetstyper på vissa miljöprövningsdelegationer. Exempelvis avgjorde två av miljöprövningsdelegationerna – Länsstyrelsen i Västerbottens län och Länsstyrelsen i Örebro län – hälften av alla vindkraftsärendena som fick ett beslut under 2022.⁶ På samma sätt finns en koncentration av vissa jordbruksverksamheter till södra Sverige. Exempelvis avgjorde miljöprövningsdelegationen vid Läns-

⁶ Över tid under det senaste decenniet har dock ärenden som gäller landbaserad vindkraft koncentrerats till framför allt tre län: Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland. Se rapport från Westander Klimat och Energi (2023) *Statistik om landbaserad vindkraft 2014 till 2022*. Rapport på uppdrag av Svensk Vindenergi. 2023-02-06.

styrelsen i Skåne lån en tredjedel av alla ärenden som gäller vissa typer av djurhållningsanläggningar i det aktuella urvalet under 2022. Uppgifterna som anges här avser ärendetyperna hel tillståndsprövning, ändringstillstånd, villkorsändring och övrig fråga.

Tabell 8.8 Antal beslutade ärenden per miljöprövningsdelegation för några av de vanligaste verksamhetstyperna 2022

MPD	Berg, naturgrus och andra jordarter ¹	Vindkraft ²	Djurhållning ³	Rening av avloppsvatten ⁴
Dalarna	19	2	0	3
Halland	3	0	0	0
Kalmar	5	6	3	1
Norrbottnen	9	1	0	0
Skåne	4	0	9	4
Stockholm	1	0	0	0
Uppsala	5	0	6	2
Västerbotten	20	11	0	2
Västernorrland	11	3	0	4
Västra Götaland	6	5	7	2
Örebro	11	10	0	4
Östergötland	5	2	5	2
Sammanlagt	99	40	30	24

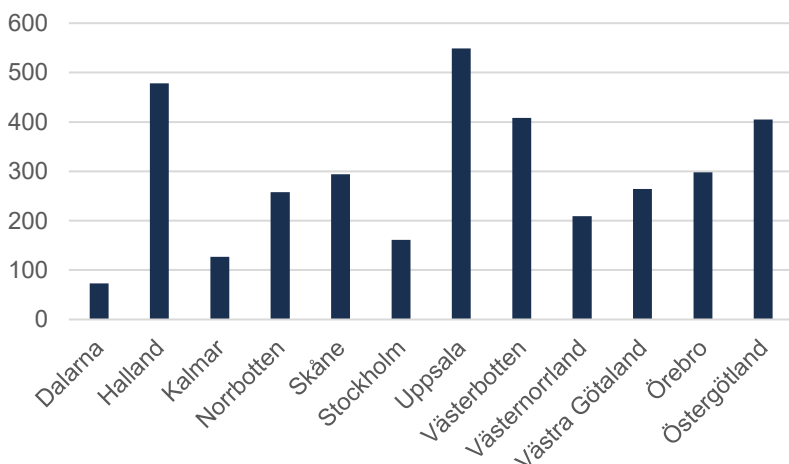
Anm. Uppgifterna avser ärendetyperna hel tillståndsprövning, ändringstillstånd, villkorsändring och övrig fråga.
¹ Berg, naturgrus och andra jordarter: täkt för annat än markinnehavarens husbehov av berg, naturgrus eller andra jordarter, undantag finns (MPF 4 kap. 3 §).
² Vindkraft: 2 el. fler vindkraftverk som står tillsammans > 150 m/st., ett vindkraftverk > 150 m i sådan grupp m.m. (MPF 21 kap. 13 §).
³ Djurhållning: anläggning med > 40 000 fjäderfän, > 2 000 växande grisar tyngre än 30 kg avsedd för produktion, > 750 sugor (MPF 2 kap. 1 §).
⁴ Rening av avloppsvatten: Avloppsreningsanläggning som omfattas av lagen om allmänna VA-tjänster och som tar emot avloppsvatten med föroreningsmängd motsvarande > 2 000 personer (MPF 28 kap. 1 §).
Källa: länsstyrelserna.

En koncentration av vissa verksamhetstyper verkar inte automatiskt föra med sig kortare genomsnittliga handläggningstider. För att åskådliggöra detta tar vi ett exempel. I figur 8.7 nedan redovisar vi medianvärdet för handläggningstid för prövning av ärenden som gäller vissa typer av täkter för annat än markinnehavarens husbehov av berg, naturgrus eller andra jordarter. Detta är den vanligaste verksamhetstypen som prövats 2021 och 2022 och det totala antalet beslut uppgår till 99 år 2022.

Den genomsnittliga (median) handläggningstiden varierar från drygt 2 månader (Länsstyrelsen i Dalarnas län) till 18 månader (Länsstyrelsen i Uppsala län). Det är inte automatiskt så att de miljöprövningsdelegationer som har störst ärendevolymer för en viss typ av verksamhet har kortast genomsnittlig handläggningstid.

Figur 8.7 Genomsnittlig handläggningstid (median) för prövning av vissa täktärenden (MPF-kod 10.20) per miljöprövningsdelegation

Handläggningstid i dagar

Anm. Handläggningstiden avser tid från ansökan till beslut för samtliga ärenden som gäller verksamhetskod 10.20 i MPF-förordningen: täkt för annat än markinnehavarens husbehov av berg, naturgrus eller andra jordarter, undantag finns (MPF 4 kap. 3 §).

Källa: Utredningens beräkningar utifrån statistik från länsstyrelserna.

8.3.4 Hur lång tid tar respektive handläggningsmoment i första instans?

En tillståndsprövning omfattar vissa obligatoriska handläggningsmoment. Handläggningstiderna styrs till stor del av dessa moment. Här ingår exempelvis:

- granskning av ansökan,
- föreläggande om eventuell komplettering,
- hantering av inkommen komplettering,
- kungörelse av ansökan och tid för att lämna synpunkter,

- hantering av inkomna synpunkter,
- muntlig handläggning och syn,
- eventuell fortsatt skriftväxling,
- tid att skriva beslut eller dom.⁷

Vissa tidsfrister anges dessutom som ska-krav i lagstiftningen och måste alltså tillgodoses. Vi beskriver hur prövningen går till mer i detalj i kapitel 10.

Miljöprövningsutredningen uppskattade att den totala minsta tidsåtgången i ett ”normalmål” vid prövning av en tillståndsansökan för miljöfarlig verksamhet hos mark- och miljödomstol uppgår till ungefär 10–12 månader (se tabell 8.9 nedan). Med ett ”normalmål” menade utredningen ett mål som kan handläggas enligt de uppskattade tiderna i tabellen nedan i linje med domstolarnas mål om ett första avgörande i 75 procent av målen från det att ansökan kommit in. Ansökans och miljökonsekvensbeskrivningens kvalitet med ett begränsat kompletteringsbehov, antalet begäranden om anstånd och målets omfattning och komplexitet i övrigt är avgörande för att klara dessa tider.⁸

Miljöprövningsdelegationers handläggning följer i princip samma steg som hos mark- och miljödomstolen, men minsta tidsåtgång i ett ärende med mindre eller inget kompletteringsbehov bedöms av Miljöprövningsutredningen vara ett par månader kortare. För miljöprövningsdelegationernas del ersätts huvudförhandling (steg 9 i tabellen nedan) av eventuellt sammanträde enligt 19 kap. 4 § miljöbalken.⁹

⁷ Se SOU 2022:33 s. 94.

⁸ Se SOU 2022:33 s. 359–361.

⁹ Se SOU 2022:33 s. 372.

Tabell 8.9 Huvudsakliga handläggningssteg vid prövning av en tillståndsansökan för miljöfarlig verksamhet hos mark- och miljödomstol

Uppskattad tidsåtgång enligt Miljöprövningsutredningen (SOU 2022:33, s. 361)

Handläggningssteg	Ungefärlig tidsåtgång i ett normalmål*
1. Målet kommer in	0–1 månader
2. Granskning av ansökan och preliminär tidsplan	1 månad
3. Föreläggande om eventuell komplettering	1–2 månader
4. Hantering av inkommen komplettering och eventuellt beslut om avvisning	1 månad
5. Kungörelse av ansökan och upprättande av tidsplan	1 månad (formellt krav 6 kap. 39 § MB)
6. Hantering av inkomna synpunkter samt föreläggande om bemötande till sökanden	1 månad
7. Hantering av bemötande från sökande och eventuellt ytterligare skriftväxling	1 månad
8. Planering och kungörelse av huvudförhandling alternativt slutföreläggande och avgörande utifrån handlingarna	3 veckor (formellt krav 22 kap. 17 § MB)
9. Huvudförhandling	1–5 dagar
10. Eventuell fortsatt skriftväxling	1 månad
11. Domskrivning och målet avgörs genom dom	2 månader
Total minsta tidsåtgång i ett normalmål*	10–12 månader

Anm. Med ett "normalmål" menas här ett mål som kan handläggas enligt de uppskattade tiderna i tabellen i linje med domstolarnas mål om ett första avgörande i 75 procent av målen från det att ansökan kommit in. Ansökans och miljökonsekvensbeskrivningens kvalitet med ett begränsat kompletteringsbehov, antalet begäranden om anstånd och målets omfattning och komplexitet i övrigt är avgörande för att klara dessa tider. För mer information om vilka faktorer som påverkar handläggningstiderna, se SOU 2022:33 s. 98.
Källa: SOU 2022:33 s. 361.

I den tillgängliga statistiken går det att följa hur lång tid det i genomsnitt tar från det att ansökan lämnas in till att den kungörs (motsvaras av steg 1–4 i tabellen ovan) respektive från att ansökan kungörs till att ärendet avgörs (steg 5–11). Att de s.k. kompletteringsrundorna drar ut på tiden kritiserar ofta av verksamhetsutövare.

När ansökan är komplett och kan tas upp till prövning ska tillståndsmyndigheten ge den som är berörd av verksamheten tillfälle att yttra sig över ansökan. För ansökningar som prövas av mark- och miljödomstolen som första instans sker detta genom kungör-

else av ansökan i ortstidning (22 kap. 3 § MB). För ansökningar som prövas av miljöprövningsdelegationen som första instans ska länsstyrelsen kungöra ärendet i ortstidning eller på annat lämpligt sätt ge den som kan beröras av verksamheten tillfälle att yttra sig (19 kap. 4 § MB). Länsstyrelser avgör från fall till fall hur den som kan beröras av verksamheten ska ges tillfälle att yttra sig. I drygt hälften av ärendena hos miljöprövningsdelegationerna finns kungörelsedatumet noterat i statistiken (74 procent 2022 och 60 procent 2021). Vi har valt att redovisa genomsnittsvärdena (median) för dessa handläggstider.

Vi börjar med att redovisa genomsnittliga handläggningstider för de olika momenten för samtliga tillståndsmål och tillståndsärenden. De aggregerade handläggningstiderna avser mål och ärenden avgjorda år 2023. Därefter bryter vi ner uppgifterna per prövningsinstans och utgår då från uppgifter från 2022.

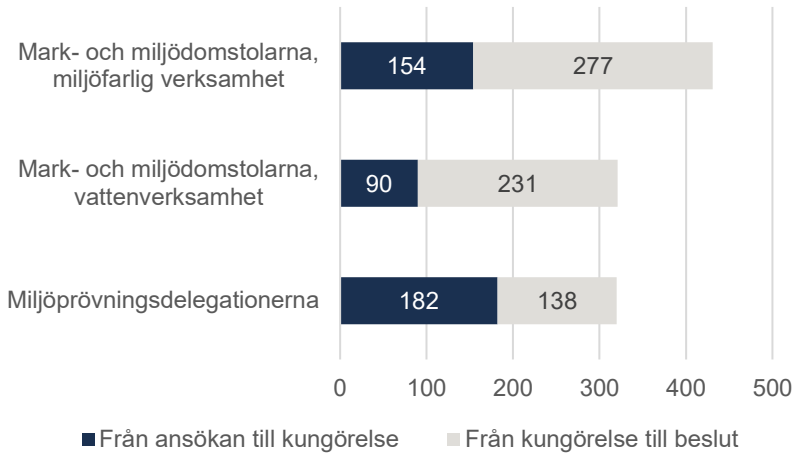
Medianvärdet för tidsåtgången från ansökan till kungörelse var cirka fem månader (154 dagar) för förstainstansprövningar av miljöfarlig verksamhet i mark- och miljödomstolarna 2023 (figur 8.8). Från kungörelse till avgörande var medianvärdet cirka nio månader (277 dagar).

Medianvärdet för tidsåtgången från ansökan till kungörelse var drygt tre månader för förstainstansprövningar av vattenverksamhet i mark- och miljödomstolarna. Från kungörelse till avgörande var medianvärdet cirka åtta månader.

Hos miljöprövningsdelegationerna var tidsåtgången i snitt cirka sex månader från ansökan till kungörelse, och cirka fem månader från kungörelse till beslut.

Figur 8.8 Handläggningstidens fördelning för avgjorda mål och ärenden i första instans 2023

Genomsnittlig handläggningstid (median) i dagar

Källa: Domstolsverket och länsstyrelserna genom Naturvårdsverket (2024). *Samlad statistik om miljöprövning för 2023*.

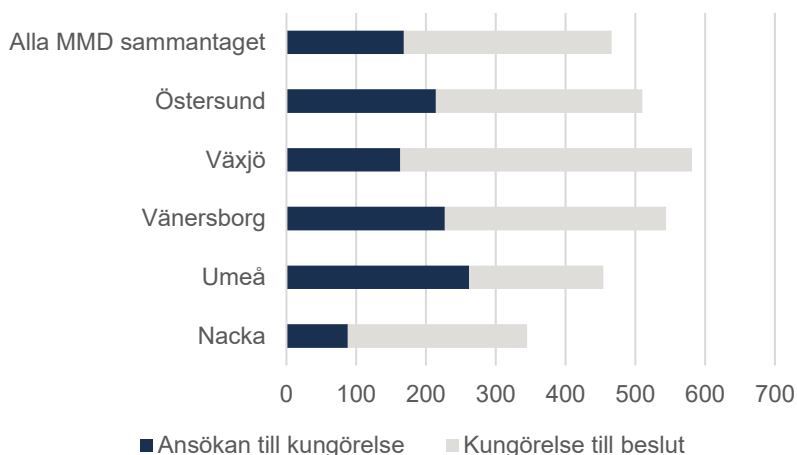
Mark- och miljödomstolarna

Det förekommer vissa skillnader i tidsåtgång för de olika momenten mellan olika mark- och miljödomstolar (figur 8.9 och 8.10). När det gäller miljöfarlig verksamhet varierar medianvärdet för tidsåtgången från ansökan till kungörelse från cirka tre månader (Nacka) till cirka nio månader (Umeå). Medianvärdet för tidsåtgången från kungörelse till beslut varierar från cirka sex månader (Umeå) till cirka fjorton (Växjö).

För prövning av vattenverksamheter finns också skillnader mellan olika domstolar. Medianvärdet från ansökan till kungörelse varierar från cirka två månader (Östersund) till cirka åtta månader (Umeå). Medianvärdet för tidsåtgången från kungörelse till beslut varierar från cirka sex månader (Östersund) till cirka elva (Umeå). I detta avsnitt avser statistiken 2022.

Figur 8.9 Handläggningstidens fördelning för avgjorda mål (miljöfarlig verksamhet) hos mark- och miljödomstolarna 2022

Genomsnittlig handläggningstid (median) i dagar

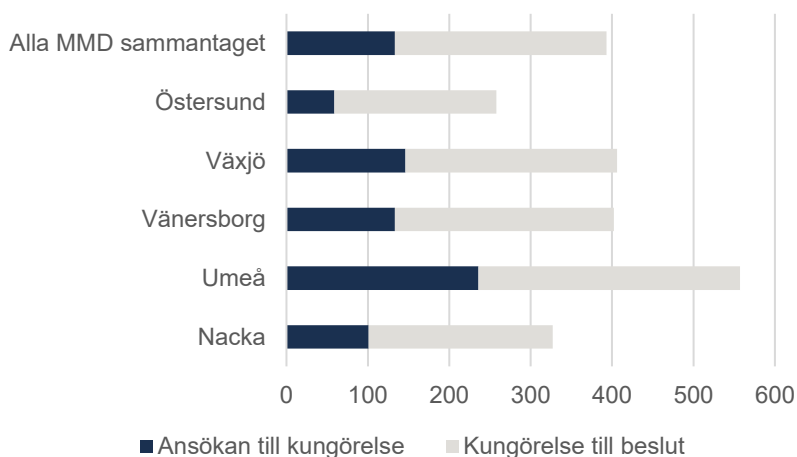

Anm. Uppgifterna avser hel tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet.

Källa: Domstolsverket.

Figur 8.10 Handläggningstidens fördelning för avgjorda mål (vattenverksamhet) hos mark- och miljödomstolarna 2022

Genomsnittlig handläggningstid (median) i dagar

Anm. Uppgifterna avser hel tillståndsprövning av vattenverksamhet.

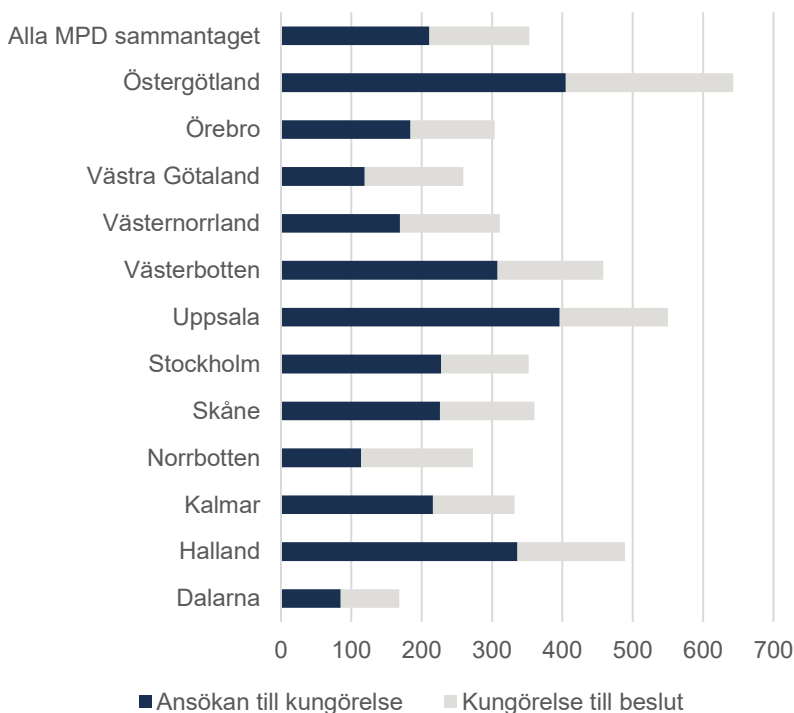
Källa: Domstolsverket.

Miljöprövningsdelegationerna

De genomsnittliga handläggningstiderna för de olika momenten varierar stort mellan olika miljöprövningsdelegationer (figur 8.11). Medianvärdet för det första momentet – från ansökan till kungörelse – varierar från cirka tre månader (Länsstyrelsen i Dalarnas län) till cirka tretton månader (Länsstyrelsen i Östergötlands län respektive Länsstyrelsen i Uppsala län). Medianvärdet för tiden från kungörelse till beslut varierar från cirka tre månader (Länsstyrelsen i Dalarnas län) till cirka åtta månader (Länsstyrelsen i Östergötlands län). Uppgifterna avser 2022.

Figur 8.11 Handläggningstidens fördelning för avgjorda ärenden hos miljöprövningsdelegationerna 2022

Genomsnittlig handläggningstid (median) i dagar

Anm. Uppgifterna avser hel tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet.

Källa: länsstyrelserna genom Naturvårdsverket (2023). Uppdrag att analysera statistik för miljöstillståndsprövningen under 2022.

8.3.5 Hur lång tid tar det att handlägga ändringstillstånd eller villkorsändring?

I detta avsnitt redovisas statistik avseende handläggningstid för ändringstillstånd eller villkorsändringar. Vid ändring av en miljöfarlig verksamhet får tillståndet begränsas till att enbart avse ändringen (16 kap. 2 a § MB). Det kallas ändringstillstånd. Med villkorsändring avses ansökningar om ändring eller upphävande av villkor i ett befintligt tillstånd (24 kap. 13 § MB).

Mark- och miljödomstolarna

Mål som avser ändringstillstånd hade en genomsnittlig handläggningstid på cirka ett år hos mark- och miljödomstolarna år 2023 (tabell 8.10). År 2022 var medianvärdet något lägre, omkring nio månader. Antalet mål är få, omkring tio årligen. Statistik innan 2022 saknas.

Villkorsändringar hade en genomsnittlig handläggningstid på cirka fem månader 2023. Medianvärdet har varierat mellan fyra och åtta månader mellan 2020 och 2023.

Tabell 8.10 Handläggningstider för ändringstillstånd, mark- och miljödomstolarna 2022–2023

Handläggningstid i dagar

År	Antal ärenden	Median	75-percentil	90-percentil
2023	8	352	382	415
2022	10	283	378	419

Källa: Domstolsverket genom Naturvårdsverket (2024). *Samlad statistik om miljöprövning för 2023.*

Tabell 8.11 Handläggningstider för villkorsändring, mark- och miljödomstolarna 2020–2023

Handläggningstid i dagar

År	Antal ärenden	Median	75-percentil	90-percentil
2023	21	151	241	353
2022	19	150	178	272
2021	21	239	395	509
2020	14	119	171	285

Källa: Domstolsverket genom Naturvårdsverket (2024). *Samlad statistik om miljöprövning för 2023.*

Miljöprövningsdelegationerna

Ärenden som gäller ändringstillstånd hade en genomsnittlig handläggningstid på cirka sju månader hos miljöprövningsdelegationerna 2023 (tabell 8.12). Medianvärdet har legat på omkring 6–7 månader sedan 2021.

Ärenden som gäller villkorsändringar hade en genomsnittlig handläggningstid på cirka fyra månader 2023 (tabell 8.13). Medianvärdet har legat på omkring 3–4 månader sedan 2021.

Tabell 8.12 Handläggningstider för ändringstillstånd hos miljöprövningsdelegationer 2021–2023

Handläggningstid i dagar				
År	Antal ärenden	Median	75-percentil	90-percentil
2023	30	213	296	494
2022	48	232	375	793
2021	37	202	310	455

Källa: länsstyrelserna genom Naturvårdsverket (2024). *Samlad statistik om miljöprövning för 2023.*

Tabell 8.13 Handläggningstider för villkorsändringar hos miljöprövningsdelegationer 2021–2023

Handläggningstid i dagar				
År	Antal ärenden	Median	75-percentil	90-percentil
2023	75	133	206	419
2022	85	101	253	357
2021	83	114	197	283

Källa: länsstyrelserna genom Naturvårdsverket (2024). *Samlad statistik om miljöprövning för 2023.*

8.3.6 Hur stor andel får tillstånd i första instans?

De flesta mål och ärenden resulterar i ett beviljat tillstånd. Under 2023 meddelade mark- och miljödomstolarna ett första avgörande för 47 mål om ansökan om tillstånd och ändringstillstånd för miljöfarlig verksamhet. Av dessa fick 37 (79 procent) ett beslut som innebär att ansökan om tillstånd beviljades. I resten av målen avslogs, avvisades eller avskrevs ansökan. För vattenverksamheter var andelen beviljade ansökningar omkring 86 procent 2023. Andelen har varit ungefär lika stor sedan 2020. Det exakta antalet bifall, avslag,

avskrivningar och avvisningar går inte att utläsa i statistikunderlaget för domstolarnas del.

Vid prövning av tillstånd till miljöfarlig verksamhet hos miljöprövningsdelegationerna fick 83 procent tillstånd 2023. Resten av ansökningarna avslogs (7 procent), avvisades (6 procent) eller avskrevs (4 procent). De av länsstyrelsen utvalda ärendetyper som ingår i det här urvalet är ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet, ändringstillstånd, villkorsändring, förlängd igångsättnings- tid, förlängd provotid för slutliga villkor, provotidsredovisning med förslag till slutliga villkor samt ansökan om dispens och alternativvärden utifrån industriutsläppsdirektivet.¹⁰ Andelen ärenden som har beviljats tillstånd hos miljöprövningsdelegation har legat på omkring 80 procent sedan 2020.

8.4 Total prövningstid inklusive tidsåtgång för överklaganden

En del av tillståndsbesluten i första instans överklagas. Det gäller dock inte majoriteten av ärendena eller målen. För en verksamhetsutövare är den totala tidsåtgången från att miljöprövningsprocessen inleds till att tillståndet får laga kraft ett viktigt mått för att kunna planera verksamheten.

Både miljöprövningsdelegationernas tillståndsbeslut och mark- och miljödomstolarnas avgöranden kan överklagas till två överinstanser. Miljöprövningsdelegationernas beslut kan överklagas till mark- och miljödomstol, vars avgöranden kan överklagas till Mark- och miljööverdomstolen. Mål som inleds i mark- och miljödomstolarna kan överklagas först till Mark- och miljööverdomstolen och därefter till Högsta domstolen. Prövningstillstånd krävs hos Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen.

Innan vi redogör för uppgifter gällande total handläggningstid för överklagade mål och ärenden bör det påpekas att den samlade statistiken gällande överklaganden inte är fullständig. Det saknas bl.a. heltäckande statistik avseende antal och andel överklagade mål och ärenden, vem som överklagar, uppgifter om i vilken instans ärendena har fått sitt slutliga avgörande samt huruvida Mark- och miljööverdomstolen och Högsta domstolen gjort en sakprövning

¹⁰ Naturvårdsverkets rapport (2024) *Samlad statistik om miljöprövning för 2023*, s. 21–22.

eller om handläggningen avslutats genom ett beslut att inte bevilja prövningstillstånd. I Naturvårdsverkets underlag ingår inte heller tidsåtgången för eventuell prövning av Högsta domstolen. I underlaget går det inte att följa specifika mål genom hela instanskedjan och därmed går det inte att knyta handläggningstiden i första och andra instans till handläggningstiden för samma mål i Högsta domstolen. Vi redovisar därför uppgifter om handläggningstid för Högsta domstolen separat i avsnitt 8.4.3 nedan.

Vi har också försökt forma oss en uppfattning om ändringsfrekvensen, dvs. hur stor andel av de överklagade besluten som ändras i högre instans. Detta går inte att utläsa i statistikunderlaget men vi har fått tillgång till vissa uppgifter om andelen överklagade tillståndsbeslut och tillståndsdomar som ändrats mellan första och andra instans. Underlaget kommer från domstolarna och avser åren 2014–2023. När det gäller ärenden som börjar i miljöprövningsdelegation gäller uppgifterna andelen som ändrats i mark- och miljödomstol och när det gäller mål som börjar i mark- och miljödomstol gäller det andelen som ändrats i Mark- och miljööverdomstolen. Det slutliga avgörandet, och den faktiska ändringsfrekvensen – antingen i Mark- och miljööverdomstolen eller Högsta domstolen – går alltså inte att utläsa ur dessa uppgifter. Den genomsnittliga ändringsfrekvensen var enligt de uppgifter som vi har fått tillgång till cirka 37 procent när det gäller tillståndsärenden som började i miljöprövningsdelegation, cirka 46 procent när det gäller mål som avser miljöfarlig verksamhet som började i mark- och miljödomstol och cirka 34 procent när det gäller mål som avser vattenverksamhet som började i mark- och miljödomstol. Siffrorna avser genomsnitt under 2014–2023. För ärenden som börjar i miljöprövningsdelegation framkommer vissa ytterligare uppgifter i länsstyrelsernas årsredovisningar, se avsnitt 8.4.4 nedan.

8.4.1 Total prövningstid för A-verksamheter

Överklagandefrekvensen, det vill säga hur stor andel av ärendena och målen som överklagas vid respektive instans, följs inte upp systematiskt så vi har inga exakta siffror att utgå ifrån. Av de redovisningar som finns framkommer emellertid att det bara är en del av målen och ärendena som överklagas, dock med vissa variationer

mellan olika ärendetyper och år. I Naturvårdsverkets redovisning för 2023 framkommer att Mark- och miljödomstolarna som första instans avgjorde 39 mål om tillstånd och 8 mål om ändringstillstånd för miljöfarlig verksamhet samt 219 mål om tillstånd till vattenverksamhet under 2023. Totalt uppgår detta till 266 mål. Under året överklagades 55 avgöranden, det vill säga motsvarande cirka 21 procent, vilket är en minskning jämfört med 2022 då motsvarande cirka 27 procent av avgörandena överklagades.¹¹ I statistikunderlagen finns en viss eftersläpning som inte har kunnat vägas in i beräkningarna. Det torde dock inte ändra den stora bilden.

I tabell 8.14 redovisas den totala handläggningstiden för överklagade A-verksamheter. Handläggningstiden räknas från det att ansökan har inkommit hos mark- och miljödomstol till dagen för Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Under 2023 avgjordes 19 sådana mål. Medianen för den totala handläggningstiden var cirka 2,6 år. Den totala handläggningstiden omfattar tiden som går från att ansökan inkommer i första instans (i detta fall mark- och miljödomstol) till dagen för Mark- och miljööverdomstolens avgörande. I Domstolsverkets statistik mäts tiden fram till första dom eller beslut om tillåtlighet. Det innebär att prövotider inte är med och påverkar tidsåtgången.¹² I statistikunderlaget går det inte att skilja mellan mål som avser hel tillståndsprövning och ändringstillstånd.

Mellan åren 2020 och 2023 har den totala handläggningstiden för överklagade mål ökat något. Det syns tydligast i att 75- och 90-percentilerna har ökat. Det är alltså de allra längsta överklagade tillståndsprövningsprocesserna som dragit ut på tiden.

¹¹ Se Naturvårdsverkets rapport (2024) *Samlad statistik om miljöprövning för 2023*, s. 53.

¹² Se bilaga 2 till Naturvårdsverkets rapport *Uppdrag att analysera statistik för miljöstillståndsprövningen under 2022* för mer information om statistikunderlaget.

Tabell 8.14 Handläggningstid för överklagade mål om miljöfarlig verksamhet – A-verksamheter

Handläggningstid i dagar				
År	Antal mål	Median	75-percentil	90-percentil
2023	19	966	1 170	1 446
2022	21	961	1 182	1 426
2021	22	916	1 105	1 252
2020	14	905	964	1 139

Anm. Antal avgjorda mål om ansökan om tillstånd för miljöfarlig verksamhet (hel tillståndsprövning och ändringstillstånd). Handläggningstiden sträcker sig från inkommen ansökan på mark- och miljödomstol till dagen för Mark- och miljööverdomstolens avgörande.
Källa: Domstolsverket genom Naturvårdsverket (2024). *Samlad statistik om miljöprövning för 2023.*

8.4.2 Total prövningstid för vattenverksamheter

I tabellen nedan redovisas antal avgjorda överklagade vattenverksamhetsmål som fått slutligt avgörande i Mark- och miljööverdomstolen, och handläggningstider för dessa. Medianvärdet för handläggningstiden var cirka 2,7 år 2023.

Tabell 8.15 Handläggningstid för överklagade mål om vattenverksamhet

Handläggningstid i dagar				
År	Antal mål	Median	75-percentil	90-percentil
2023	41	981	1 310	1 536
2022	34	789	1 190	1 561
2021	55	1 036	1 301	1 427
2020	44	846	1 064	1 183

Anm. Antal avgjorda mål om ansökan om tillstånd för vattenverksamhet (hel tillståndsprövning) där mark- och miljödomstol varit första instans och som fått slutligt avgörande i Mark- och miljööverdomstolen samt handläggningstid (i dagar) 2020–2023.
Källa: Domstolsverket genom Naturvårdsverket (2024). *Samlad statistik om miljöprövning för 2023.*

8.4.3 Överklaganden till Högsta domstolen

Den totala handläggningstiden för överklagade A-verksamheter och vattenverksamheter som har redovisats i avsnitt 8.4.1 och 8.4.2 omfattar alltså inte eventuell prövning av Högsta domstolen. Mål som provas av mark- och miljödomstol som första instans kan överklagas till Högsta domstolen som sista instans. I Naturvårdsverkets redovisning från 2024 framgår att av de 19 överklagade mål avseende

ansökan om tillstånd för miljöfarlig verksamhet som avgjordes av Mark- och miljööverdomstolen 2023 var det 10 mål som överklagades till Högsta domstolen. Motsvarande siffra för de 41 överklagade mål avseende ansökan om tillstånd för vattenverksamhet som Mark- och miljööverdomstolen avgjorde 2023 var det 14 som överklagades till Högsta domstolen.

Enligt Domstolsverket är det inte möjligt att urskilja dessa mål bland alla avgjorda mål vid Högsta domstolen, och därför ingår de inte i den samlade statistiken över handläggningstider. Vi har därför bitt domstolarna komplettera med uppgifter om handläggningstider. Vi har fått uppgifter för åren 2020–2022. Dessa redovisas separat i detta avsnitt.

När det gäller tillstånd till miljöfarlig verksamhet har sammanlagt 23 mål överklagats från Mark- och miljööverdomstolen till Högsta domstolen under treårsperioden 2020–2022. Av dessa avser 22 mål hel tillståndsprövning och 1 mål ändringstillstånd. De allra flesta målen avgjordes inom några månader. Medianvärdet för handläggningstiden hos Högsta domstolen var cirka fyra månader och alla förutom ett mål hade en handläggningstid på max sju månader. Endast ett mål tog längre, med en handläggningstid på cirka 1,2 år.

När det gäller tillståndsmål som avser vattenverksamheter (hel tillståndsprövning exklusive nationella planen för omprövning av vattenkraft) är antalet överklagade mål totalt 61 under 2020–2022. Medianvärdet för handläggningstiden var cirka fyra månader. Nio av tio mål avgjordes inom 10 månader.

I dessa uppgifter räknas handläggningstiden från dagen då överklagandet har registrerats hos Mark- och miljööverdomstolen till dagen då Mark- och miljödomstolen har mottagit och registrerat ett avgörande från Högsta domstolen. Huruvida prövningstillstånd hos Högsta domstolen har beviljats framgår inte av statistiken, men det får antas att de mål som har en kortare handläggningstid i detta sammanhang avser sådana där prövningstillstånd inte har beviljats.

8.4.4 Total prövningstid för B-verksamheter

Omkring en fjärdedel (27 procent) av tillståndsärendena (hel tillståndsprövning och ändringstillstånd) som beslutades av miljöpröv-

ningsdelegationerna 2023 överklagades. Andelen var omkring en fjärdedel också 2022.

Under 2023 avgjordes 63 mål om ansökningar om tillstånd för miljöfarlig verksamhet i överinstans (mark- och miljödomstol eller Mark- och miljööverdomstolen) som har inletts hos miljöprövningsdelegation. Dessa siffror omfattar endast ärenden som avser hel tillståndsprövning.

Medianen för den totala handläggningstiden var cirka 2 år (tabell 8.16). Den totala handläggningstiden omfattar tiden som går från att ansökan inkommer i första instans (i detta fall miljöprövningsdelegation) till dess att målet avgörs och får laga kraft i överinstansen. Det är inte möjligt att i statistiken utläsa i vilken överinstans som ärendet har fått sitt slutliga avgörande. Statistiken för miljöprövningsdelegationerna omfattar alltså den sammanlagda handläggningstiden för ärenden som har prövats i antingen två eller tre instanser.¹³

Under perioden 2021–2023 har de totala handläggningstiderna för B-verksamheterna ökat något. Det syns framför allt i att de allra längsta handläggningstiderna har dragit ut på tiden. Statistiken omfattar inte år 2020.

Tabell 8.16 Handläggningstid för överklagade mål om miljöfarlig verksamhet – B-verksamheter

Handläggningstid i dagar				
År	Antal mål	Median	75-percentil	90-percentil
2023	63	746	1 210	2 033
2022	73	802	1 155	1 925
2021	56	730	951	1 298

Anm. Antal avgjorda överklagade mål om ansökan om tillstånd av miljöfarlig verksamhet (hel tillståndsprövning) där miljöprövningsdelegation varit första instans och som fått slutligt avgörande i mark- och miljödomstol eller i mark- och miljööverdomstol, samt handläggningstid (i dagar) 2021–2022. Källa: Länsstyrelserna genom Naturvårdsverket (2024). *Samlad statistik om miljöprövning för 2023*.

I länsstyrelsernas årsredovisningar för 2022 framgår andelen överklaganden sett till samtliga beslut som miljöprövningsdelegationerna fattat. Här ingår alltså samtliga beslut, inte enbart tillståndsärenden, som miljöprövningsdelegationerna har beslutat om.

¹³ Se Naturvårdsverkets rapport *Uppdrag att analysera statistik för miljötillståndsprövningen under 2022*, s. 58.

Under 2022 överklagades totalt cirka 16 procent av alla beslut som miljöprövningsdelegationerna fattade. Dessa siffror omfattar sammanlagt 123 överklagade ärenden under 2022 av totalt 758 beslut som miljöprövningsdelegationerna har fattat under året.

Andelen beslut som överklagades varierar mellan olika miljöprövningsdelegationer – från cirka 5 procent (Länsstyrelsen i Örebro län) till cirka 29 procent (Länsstyrelsen i Västerbottens län).

I årsredovisningarna framgår också vissa uppgifter om hur stor andel av de *överklagade* besluten som resulterat i ett ändrat beslut i överinstans. Det går inte att utläsa vilken typ av ändringar det handlar om men enligt uppgift till oss kan det handla om både mindre och större ändringar av besluten. Uppgifter om ändrade överklagade beslut har en viss eftersläpning så den kan inte relateras till besluten som fattats under ett visst år.

Av uppgifterna framgår att en dryg tredjedel (38 procent) av överklagandena har under 2022 resulterat i ett ändrat beslut i överinstans (mark- och miljödomstolen eller Mark- och miljööverdomstolen). Andelen ändrade överklagade beslut varierar mellan olika miljöprövningsdelegationer – från noll (Västerbotten) till 58 procent (Skåne). Också här bör läsaren ha i åtanke att andelen här avser samtliga överklagade beslut som miljöprövningsdelegationerna fattar, inte enbart överklagade tillståndsbeslut. Vi saknar motsvarande uppgifter för prövningar som börjar i domstol.

8.4.5 Vem är det som överklagar?

I de flesta fall är det sökanden eller enskilda (inkl. sakägare) som överklagar. Sammantaget uppgår dessa två kategorier till omkring 70 procent av alla överklaganden som har inkommit under 2021 och 2022. För ärenden som har inletts i miljöprövningsdelegationer står överklaganden från enskilda och sökande för 95 procent. För ärenden som inleds i mark- och miljödomstol utgör dessa två kategorier sammanlagt omkring hälften (tabellerna 8.17 och 8.18).

Vissa ärenden och mål överklagas av flera parter. Det bör noteras att uppgifterna i tabellerna nedan avser *antal* överklaganden. Det går därför inte att utläsa hur stor *andel* av ärendena som överklagas av respektive part.

Statliga myndigheter står sammantaget endast för en mycket liten del av överklagandena. När det gäller miljöprövningsdelegationernas beslut om B-verksamheter står statliga myndigheter för sammanlagt ett till två av cirka 110–170 överklaganden som har inkommit årligen under perioden 2021–2022 (tabell 8.17). För mål som inleds i mark- och miljödomstol registreras kommuner och statliga myndigheter under samma kategori i överklagandestatistiken i Naturvårdsverkets årliga redovisningar (se ”Myndighet/kommun som överklagar för allmänna intressen” i tabell 8.18 nedan). Det går därför inte att utläsa exakt hur ofta det är statliga myndigheter som överklagar och hur ofta det är kommuner som gör det. I samtal med Domstolsverket framgår dock att statliga myndigheter utgör drygt hälften av de 17–20 överklagandena som redovisas i denna post. Av de statliga myndigheterna som överklagar är det oftast någon av länsstyrelserna som har gjort det. De övriga partsmyndigheterna har under de senaste åren överklagat tillståndsavgöranden sällan eller aldrig enligt de uppgifter vi har fått tillgång till.

Tabell 8.17 Överklagandeparter, ärenden som inletts hos miljöprövningsdelegationerna

Antal överklagande parter per år

Överklagandepart	2022	2021
Sökande	72	52
Enskilda (inkl. sakägare)	72	37
Statlig myndighet som överklagar för allmänna intressen (inkl. länsstyrelse)	1	2
Kommun som överklagar för allmänna intressen	9	2
Ideell förening eller annan 16:13 person	7	12
Övrig	5	4

Anm. Antal överklagande parter för avgjorda mål där miljöprövningsdelegation varit första instans och som fått slutligt avgörande i mark- och miljödomstolen eller i Mark och miljööverdomstolen 2021–2022. *Källa:* Länsstyrelsen genom Naturvårdsverket (2023). *Uppdrag att analysera statistik för miljötillståndsprövningen under 2022.*

Tabell 8.18 Överklagandeparter, mål som inleds i mark- och miljödomstol

Antal överklagande parter per år

Överklagandepart	2022	2021
Sökande	26	16
Enskilda (inkl. sakägare)	17	16
Statlig myndighet/kommun som överklagar för allmänna intressen (inkl. länsstyrelse)	20	17
Ideell förening eller annan 16:13 person	8	10
Övrig	7	25

Anm. Antal överklagande parter för avgjorda mål där mark- och miljödomstol varit första instans och som fått slutligt avgörande i Mark- och miljööverdomstolen 2021–2022.

Källa: Domstolsverket genom Naturvårdsverket (2023). Uppdrag att analysera statistik för miljötillståndsprövningen under 2022.

8.5 Klarar myndigheterna sina målsättningar?

I länsstyrelsernas regleringsbrev för 2014 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att bl.a. redovisa hanteringen av tillståndsärenden vid länsstyrelsernas miljöprövningsdelegationer, vilka åtgärder som vidtagits för att korta handläggningstiderna i dessa samt hur de tillförda resurserna har bidragit till en effektivare hantering. Vidare skulle länsstyrelsen redovisa hur man uppfyllt regeringens mål om att ansökan ska beslutas inom 180 dagar från det att ärendet är komplett.¹⁴ Länsstyrelserna har också satt upp ett internt mål om att 90 procent av ärendena som gäller ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet och ansökan om ändringstillstånd ska vara beslutade inom 180 dagar från att ärendet anses komplett.

Hos mark- och miljödomstolarna finns ett internt verksamhetsmål att 75 procent av målen ska ha fått ett första avgörande inom ett år från att ansökan kom in.¹⁵ Detta mål härrör ursprungligen från Domstolsverkets regleringsbrev 2007 där regeringen gav tings- och hovrätter, förvaltnings- och kammarrätter samt Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen i uppdrag att i samråd med Domstolsverket själva sätta sina verksamhetsmål i enligt med den mallstruktur för verksamhetsmål som Domstolsverket fastställer. För överklagade mål, bl.a. överklagade beslut från miljöprövningsdelegationerna, finns ett handläggningsmål om att 75 procent

¹⁴ Se SOU 2022:33 s. 567.

¹⁵ Se SOU 2022:33 s. 96.

av målen ska ha fått ett avgörande 6 månader från det att överklagandet kom in till domstolen.¹⁶

8.5.1 Mark- och miljödomstolarna klarar inte målen

Som statistiken visar klarar mark- och miljödomstolarna inte målet att avgöra 75 procent av målen inom ett år. För mål som avser hel tillståndsprövning av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter ligger 75-percentilen på klart över ett år för de fyra år som vi har redovisat statistik på. Det gäller såväl varje enskild mark- och miljödomstol enskilt som domstolarna sammantaget.

Granskar man handläggningstiderna endast för mål som gäller ändringstillstånd eller villkorsändring för miljöfarlig verksamhet framgår det att mark- och miljödomstolarna som helhet har klarat målet de senaste åren (se avsnitt 8.3.5).

8.5.2 Miljöprövningsdelegationerna klarar inte målen

Miljöprövningsdelegationernas mål är som sagt sex månader från att ärendet anses komplett till beslut. Sedan 2020 har andelen ärenden som miljöprövningsdelegationerna sammantaget klarar av inom denna tid legat på omkring 80 procent. Det är en ökning från 2015 då andelen låg på omkring 60 procent. Dessa uppgifter framkommer i en uppföljningsrapport från länsstyrelsen.¹⁷

Det förekommer dock rätt så stora skillnader mellan olika miljöprövningsdelegationer. Måluppfyllelsen låg på mellan 38 och 100 procent beroende på län år 2023. Som vi har redovisat i avsnitt 8.3.4 varierar den genomsnittliga tiden det tar från kungörelse till beslut mellan olika miljöprövningsdelegationer. Mediantiden varierar från cirka tre månader till cirka åtta månader. En granskning av maxvärdena för hel tillståndsprövning på de olika miljöprövningsdelegationerna visar att endast en klarade handläggningmålet på sex månader från kungörelse till beslut för samtliga ärenden 2022.

¹⁶ Se SOU 2022:33 s. 567.

¹⁷ Se rapport från Länsstyrelsen i Västernorrlands län (2024) Redovisning av uppdrag 3D4, regleringsbrev 2022. Dnr 8976-2023, s. 10.

8.5.3 Om tidsfrister och olika sätt att styra handläggningstider

Miljöbalken innehåller inga generella lagstadgade tidsfrister för miljöprövningsdelegationernas och domstolarnas handläggning. Vissa verksamheter omfattas dock av sådana (se t.ex. förordningen om tidsfrister och kontaktpunkt för vissa ärenden som gäller tillförsel av förnybar energi). Inom EU-rätten är lagstadgade tidsfrister ett allt vanligare inslag (se avsnitt 5.3.3, 5.3.4 och 5.3.8). Dessa berörs inte här.

Frågan om tidsfrister för handläggningen av tillståndsärenden har utretts av bl.a. Miljöprövningsutredningen och i promemorian *En anpassad miljöprövning för en grön omställning*. Båda utredningarna bedömer att det inte bör införas lagstadgade tidsfrister för handläggningen.

Slutsatserna i promemorian *En anpassad miljöprövning för en grön omställning* är att det inte är ändamålsenligt att införa lagstadgade tidsfrister för handläggningen. Som skäl anför utredningen följande. Med hänsyn till att prövningsmyndigheten inte ensam styr över hela handläggningstiden, är det inte lämpligt med författningsreglerade tidsfrister. Från verksamhetsutövarhåll innebär tidsfrister att det kan falla tillbaka på den som har ansökt om tillstånd eftersom en tidsgräns kan framtvinga ett avvisnings- eller avslagsbeslut. Dessutom utgör tidsgränser en risk för att prövningsmyndigheten prioriterar tiden framför miljöskyddet vilket strider mot miljöbalkens mål. Det är även oklart vilka konsekvenserna skulle bli om en tidsgräns överskrids. Om prövningsmyndigheten skulle riskera att betala skadestånd om den överskrider en tidsgräns innebär det en ny process som då ska ske utöver miljöprövningen. Det blir en ytterligare administrativ börda för alla inblandade vilket riskerar att det blir en mindre effektiv och ändamålsenlig prövningsprocess. Om det är sökanden som överskrider en tidsgräns skulle viten kunna införas. Konsekvensen skulle då förmodligen bli att sökanden i stället återkallar sin ansökan vid viteshot. Eftersom det är sökanden som normalt sett tar initiativ till en miljöprövning skulle ett viteshot även kunna avhålla verksamhetsutövare från att ansöka om tillstånd för miljöförbättrande åtgärder.¹⁸

¹⁸ Se Ds 2018:38 s. 40.

Miljöprövningsutredningen delar slutsatserna i promemorian ovan. Enligt Miljöprövningsutredningen skulle lagstadgade tidsfrister inte gagna processen, utan snarare riskera att forcera prövningarna på ett olämpligt sätt. Det kan i sin tur innebära ett minskat miljöskydd.¹⁹

Miljöprövningsutredningen föreslår att regeringen i stället bör överväga att införa handläggningsmål i regleringsbrev för Sveriges Domstolar och länsstyrelserna. Handläggningsmål i regleringsbrev för Sveriges Domstolar och länsstyrelserna skulle innebära att målen blir förankrade hos regeringen och därmed utgöra en gemensam grund för resursfördelning.

Miljöprövningsutredningen föreslår också att mål för handläggningstiden hos miljöprövningsdelegationer bör formuleras och mätas på samma sätt som för mark- och miljödomstolar genom att ange en tidpunkt från ansökan till beslut och inte som i dag från komplett ansökan till beslut. I dag formuleras alltså miljöprövningsdelegationernas och domstolarnas handläggningsmål på olika sätt (se avsnitt 8.5 ovan).

Enligt Miljöprövningsutredningen bör det finnas en gemensam uppfattning om vad som är en rimlig handläggningstid. Som en del i detta bör handläggningstiden formuleras och mätas på samma sätt hos olika prövningsmyndigheter. Hos mark- och miljödomstolarna börjar handläggningstiden i dag löpa från det att *ansökan kommer in*, och målet är att det ska fattas ett första avgörande i 75 procent av ansökningsmålen inom 1 år från att ansökan kommit in. Hos miljöprövningsdelegation börjar handläggningstiden räknas från när *ansökan är komplett*, och målet är att beslut ska fattas inom 180 dagar från det att ansökan är komplett.

Miljöprövningsutredningen ser en risk med att handläggningstiden hos miljöprövningsdelegationerna inte börjar räknas förrän ett ärende anses komplett. Vid en eventuell resursbrist finns det då en risk för att ärendena bli liggande innan de blir kompletta, eftersom denna tid inte räknas in i handläggningstiden. En annan risk är att ju längre tid som går innan handläggningen av ärendet startar, desto mer hinner hända som eventuellt komplicerar eller fördröjer prövningen av ärendet.²⁰

¹⁹ Se SOU 2022:33 s. 356.

²⁰ Se SOU 2022:33 s. 356.

Våra överväganden och förslag avseende tidsfrister återfinns i avsnitt 14.9.8.

8.6 Total tids- och resursåtgång för miljöprövningen inklusive fasen innan miljöprövningen hos MPD eller domstol inleds

För en verksamhetsutövare är den totala tidsåtgången från projektidé till projektstart ett viktigt mått på systemets effektivitet. Ovan har vi redovisat tidsåtgången för prövning i första instans, hur stor andel som får tillstånd i första instans samt den totala prövningstiden för de mål och ärenden som överklagas.

Men för verksamhetsutövare kan också fasen innan själva prövningsprocessen inleds upplevas som lång. Den omfattar i regel samråd enligt 6 kap. miljöbalken samt framtagande av miljökonsekvensbeskrivning och ansökningshandlingar, ibland även någon typ av förstudie.

Det är svårt att få en entydig bild av hur lång denna fas är. Det finns stora variationer mellan olika verksamheter. Det är också svårt att entydigt ange när perioden startar. Dessutom går de olika faserna ofta in i varandra. Tanken är att samrådsprocessen ska hjälpa till med att ta fram ett ändamålsenligt ansökningsunderlag, vilket i bästa fall kan leda till effektivitetsvinster längre fram.

8.6.1 Samråd och framtagande av ansökningshandlingar innan prövningen påbörjas tar ofta mellan sex och tolv månader

Den totala tidsåtgången som föregår själva tillståndsprocessen har i olika utredningar uppskattats till mellan cirka 6 och 21 månader.

Exempelvis uppskattade Svenskt Näringsliv i en studie, gjord av ett konsultbolag 2011, att samtliga aktiviteter som normalt genomförs av sökande innan man ansöker om tillstånd i genomsnitt tar omkring 10–21 månader.

I studien delades denna period in i tre faser: förstudie, samrådsfas samt framtagande av ansökan och miljökonsekvensbedömning. Den första fasen, förstudien, tog i genomsnitt cirka 8 månader för A-verksamheter, cirka 5 månader för B-verksamheter och cirka

4 månader för vattenverksamheter. Denna fas innebär bl.a. att de sökande gör värderingen att ett tillstånd till miljöfarlig verksamhet är nödvändigt för att genomföra projektet. Nästa fas, som omfattade samråd med länsstyrelsen och övriga aktörer, tog i genomsnitt cirka 5 månader för samtliga typer av verksamheter. Att ta fram miljökonsekvensbedömning och ansökan tog i genomsnitt cirka 9 månader (A- och B-verksamheter) respektive 6 månader (vattenverksamheter). Alla värden ovan avser medelvärden. I rapporten framgår även medianvärden för respektive moment. Räknat som medianvärden uppgår den totala tidsåtgången för de tre faserna ovan sammanlagt till 14 månader (A-verksamheter) respektive 10 månader (B-verksamheter och vattenverksamheter).

För samtliga faser var det stora variationer mellan olika verksamhetsutövare i ovan nämnda studie. De tre olika faserna som har redovisats ovan går också delvis in i varandra. Exempelvis genomförs miljökonsekvensbedömningen ofta parallellt med förberedelse- och samrådsmoment. Uppgifterna om tidsåtgång i nämnda studie baserades på intervjuer med ett urval av verksamhetsutövare.²¹

Ett annat exempel finns i Miljöbalkskommitténs utredning, som år 2003 uppskattade att tiden från projekttid till att ansökan lämnas in i normalfallet är 6–12 månader för sådana miljöfarliga verksamheter som kan innebära en betydande miljöpåverkan och som alltså fordrar samråd.²² Kommittén påpekade dock att uppskattningen rymmer rätt stor osäkerhet och stora variationer. Uppskattningen baserades på uppgifter som hade lämnats som svar på frågor i kommitténs frågebrev och på uppgifter kommittén fått från verksamhetsutövare och myndigheter i andra sammanhang.

*Tiden för samråd uppskattas till åtta månader
men säkra underlag saknas*

Tidsåtgången under samråden hos länsstyrelserna följs i dag inte upp systematiskt. Det är svårt att ange en exakt slutpunkt för när samrådet är genomfört vilket gör det svårt att mäta hur långa processerna är. Däremot går det att följa upp hur lång tid de s.k. undersökningssamråden (6 kap. 24 § MB) tar. Länsstyrelsen har i en rap-

²¹ Se Ramböll Management Consultings rapport *Undersökning av genomförandetider och framtida resursbehov för projekt med miljöpåverkan*. Rapport avsedd för Svenskt Näringsliv. 2011.

²² Se SOU 2003:124 s. 119.

port från 2023 redovisat vissa uppgifter på genomsnittlig tidsåtgång från att första handlingen i undersökningssamråd inkommer till att länsstyrelserna fattar beslut i frågan om miljöpåverkan.²³

Uppgifterna visar att de flesta undersökningssamråd tar mellan cirka två och sex månader. Kortast process i genomsnitt hade ärenden med ställningstagande automatiskt betydande miljöpåverkan (median 60 dagar, 75-percentil 91 dagar) och längst ärenden som utmynnade i beslut om ej betydande miljöpåverkan (median 124 dagar, 75-percentil 184 dagar). Ärenden som utmynnade i beslut om betydande miljöpåverkan hade en mediantid på 73 dagar och en 75-percentil på 122 dagar. Dessa uppgifter baseras på sammanlagt drygt 400 samrådsprocesser för miljöfarlig verksamhet enligt 6 kap. miljöbalken som har avslutats under 2022. Ärendena avser miljöfarlig verksamhet. De flesta verksamheter – drygt hälften – ligger inom kategorin ”automatiskt betydande miljöpåverkan” Omkring en femtedel av ärenden bedömdes inte medföra betydande miljöpåverkan.²⁴

Länsstyrelsen har också uppgifter om genomsnittlig tidsåtgång från datumet från första inkomna handlingen i avgränsningssamrådet till beslutsdatum för prövningsärendet för de verksamheter där länsstyrelsen (miljöprövningsdelegationen) är ansvarig myndighet. Medianvärdet varierar mellan 18 månader (ärenden med ställningstagandet automatiskt betydande miljöpåverkan samt ärenden med ställningstagandet ej betydande miljöpåverkan) och 21 månader för ärenden med ställningstagande betydande miljöpåverkan.

Eftersom medianvärdet för en genomsnittlig förstainstansprövning från inkommen ansökan till beslut ligger på omkring ett år (se avsnitt 8.3.1) kan en genomsnittlig samrådsprocess – inklusive undersökningssamråd och avgränsningssamråd – uppskattas till cirka åtta månader (18 månader–12 månader för prövningen + 2 månader för undersökningssamrådet).

²³ Se länsstyrelsens rapport *Redovisning av uttag för MKB-direktivet*. 2023-11-10.

²⁴ Se länsstyrelsens rapport *Redovisning av uttag för MKB-direktivet*. 2023-11-10, s. 10.

8.6.2 Stora skillnader i total tids- och resursåtgång mellan olika verksamheter

Vidare har vissa mer partiella undersökningar gjorts för att utreda ledtider för tillståndsprövningen för vissa branscher eller verksamheter.

Exempelvis har Svensk Vindenergi låtit undersöka ledtider för landbaserade vindkraftsansökningar under 2014–2023. För de 285 ansökningar där utredningen hade uppgifter om datum för samråd, har det i genomsnitt tagit cirka 17 månader från samråd till att verksamhetsutövaren lämnade in ansökan. I samma studie undersöktes också den totala ledtiden för miljöprövningen – från samråd till slutligt beslut i miljöprövningsdelegation, mark- och miljödomstol eller Mark- och miljööverdomstolen. I genomsnitt tog det 52 månader, alltså drygt 4 år. Denna uppgift baserades på de 244 ansökningar där det fanns ett datum för samråd och det fattats ett slutligt beslut.²⁵ Den totala ledtiden för vindkraftsprojekt förlängs dessutom av att processen för att ansöka om tillstånd för att ansluta till elnätet hos Energimarknadsinspektionen (elnätskoncession) inte kan påbörjas förrän projektet har fått miljötillstånd. Svensk Vindenergi uppskattar att elnätskoncessionen tar i genomsnitt 12–18 månader.

Ett annat exempel finns i en rapport från Lantbrukarnas riksförbund där tidsåtgången för tillståndsprövning av mjölkgårdar kartlagts. I rapporten framgår att den genomsnittliga tidsåtgången från att samrådet inleds till att prövningsärendet avslutas var drygt 18 månader. Uppgifterna baserades på 21 ärenden som avgjorts sedan 2012.²⁶

I ovannämnda rapport från Svenskt Näringsliv framgår även uppskattningar på resursåtgång för sökande som genomgår en miljö-tillståndsprövning. Den totala resursåtgången för sökande uppskattades i genomsnitt till cirka 315 arbetsdagar (motsvarande cirka 1,4 årsarbetskrafter) för A-verksamheter, cirka 90 arbetsdagar (0,4 årsarbetskrafter) för B-verksamheter och cirka 85 arbetsdagar (0,4 årsarbetskrafter) för vattenverksamheter. Dessa uppgifter avser förstainstansprövningar. För A-verksamheter lägger sökande mest resurser på förstudie (i genomsnitt 140 arbetsdagar) och framtagande av ansökan inklusive miljökonsekvensbedömning (i genom-

²⁵ Se Westander Klimat och Energis rapport (2023) *Handläggningstider landbaserad vindkraft 2014 till 30/6 2023*, s. 3.

²⁶ Se Lantbrukarnas riksförbunds rapport *En förenklad miljö-tillståndsprövning för djurhållande företag* (odaterad), s. 19.

snitt 110 arbetsdagar). För B-verksamheter och vattenverksamheter uppskattades framtagandet av ansökningshandlingar inklusive miljökonsekvensbedömning som det mest resurskrävande momentet (i genomsnitt 50 respektive 55 arbetsdagar). Samrådsprocessen och tillståndsprövningen uppskattades som något mindre resurskrävande för samtliga verksamheter, i genomsnitt mellan 5 och 40 arbetsdagar. Uppskattningen på resursåtgången hos de sökande bygger på intervjuer med ett urval av sökande. Totalt har i studien 26 intervjuer genomförts när det gäller A-verksamheter. Antalet intervjuade sökande som avser B-verksamheter eller vattenverksamheter framgår ej i rapporten.²⁷

8.7 Hur har handläggningstiderna utvecklats över tid?

Ända sedan miljöbalkens tillkomst har handläggningstiderna för prövningsprocessen varit föremål för debatt. Flera utredningar har genom åren granskat handläggningstiderna.²⁸ Det finns således flera mätpunkter under 2000-talet som belyser hur lång tid det har tagit att få ett tillstånd enligt miljöbalken prövat. Statistiken är dock inte jämförbar över tid eftersom olika utredningar har använt sig av olika mått och mätmetoder. Det är först från 2020 som det finns en sammanhållande statistik som möjliggör jämförelser. Det är den statistiken som vi huvudsakligen använder i vår redovisning av handläggningstider i detta kapitel.

Det går alltså inte att dra några säkra slutsatser om hur handläggningstiderna har utvecklats över tid i allmänhet, eller om vilka effekter de reformer som syftat till att förkorta processen haft i synnerhet.

Vi har dock valt att utöver den sammanhållna statistiken från 2020–2023 ge några exempel på mätpunkter från tidigare utredningar för att visa hur handläggningstiderna har sett ut i ett längre tidsperspektiv. Vi har då utgått från utredningar som redovisar medelvärden för handläggningstider för A- och/eller B-verksamheter. De utredningar vi har utgått från är följande:

²⁷ Se Ramböll Management Consultings rapport (2011) *Undersökning av genomförandetider och framtida resursbehov för projekt med miljöpåverkan*. Rapport avsedd för Svenskt Näringsliv.

²⁸ För en översikt, se Ds 2018:38 s. 97–115.

- **Miljöbalkskommitténs delbetänkande SOU 2003:124.** Kommittén samlade in uppgifter om genomsnittlig tidsåtgång från inlämnad ansökan till avgörande (domar respektive beslut) för samtliga avgöranden under år 2002 som avser fullständiga tillståndsprövningar av miljöfarliga verksamheter enligt miljöbalken. Avgöranden enligt äldre lagstiftning – miljöskyddslagen – togs inte med. **Naturvårdsverket 2008.** Naturvårdsverket redovisade i ett regeringsuppdrag uppgifter om handläggningstider för fullständiga tillståndsprövningar och ändringstillstånd för B-verksamheter som prövats av länsstyrelsen under 2004 respektive 2007.²⁹
- **Svenskt Näringsliv 2016.** Svenskt Näringsliv uppdrog 2011 och 2015 åt Ramböll Management Consulting (Ramböll) att bl.a. studera handläggningstiderna för prövning av miljöpåverkande verksamheter 2007–2010 samt 2011–2014. Ramböll genomförde studierna genom en aktstudie av A- och B-verksamheter och beräknade handläggningstiden från inkommen ansökan till beslut för fullständiga tillståndsprövningar och ändringstillstånd.³⁰
- **Länsstyrelserna och Domstolsverket genom Naturvårdsverkets regeringsuppdrag 2020–2023.**³¹ I detta kapitel har vi använt medianer och percentiler som huvudsakligt mått på handläggningstiderna. Uppgifter om medelvärden för samma period finns redovisade i de underlag som länsstyrelserna och Domstolsverket tagit fram i och med Naturvårdsverkets regeringsuppdrag att analysera handläggningstiderna för miljöprövningen. Vi använder dessa uppgifter här för att jämföra med de äldre utredningarna.

Ett första metodologiskt förbehåll som läsaren bör ha i åtanke när man tolkar figurerna nedan är att de olika utredningarna omfattar delvis olika urval av ärenden. I vissa av utredningarna ingår endast ärenden och mål som avser fullständiga tillståndsprövningar, i andra fall ingår både fullständiga tillståndsprövningar och ändringstillstånd. Det kan påverka genomsnittet. Som vi redovisat ovan (se

²⁹ Se Naturvårdsverkets rapport *Handläggningstider för miljöprövning enligt miljöbalken*. Redovisning av ett regeringsuppdrag om handläggningstider för tillståndsärenden som beslutas av miljöprövningsdelegationerna. Rapport 5880. Oktober 2008.

³⁰ Se Svenskt Näringslivs rapport *Ledtider vid tillståndsprövning av verksamheter med miljöpåverkan*. Uppföljning av studie från år 2012 samt kartläggning av vattenverksamheter som omfattas av förslag om nyprövning. Svenskt näringsliv 2016.

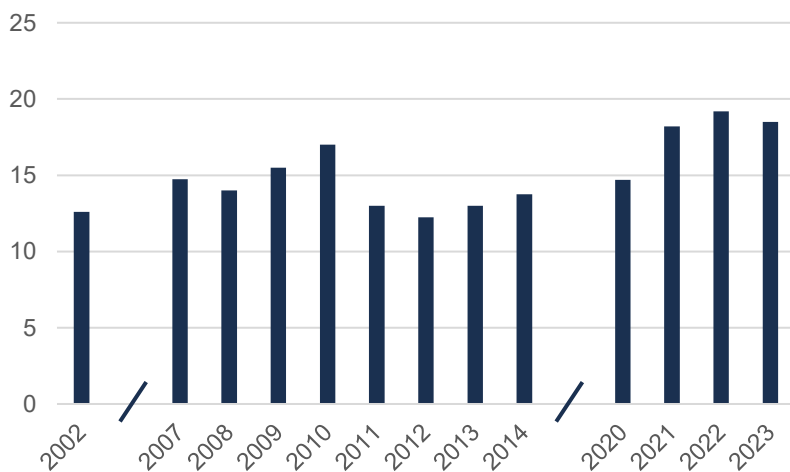
³¹ Regeringsbeslut 2023-06-08. Uppdrag att analysera statistik för miljöstillståndsprövningen 2022.

avsnitt 8.3.5) tar handläggningen av ärenden och mål som avser hel tillståndsprövning oftast längre tid än handläggningen av ändringstillstånd. Ett andra förbehåll är att vi här pratar om *medelvärden* till skillnad från *medianer* som vi har gjort ovan. Vi återkommer till det.

Ur figurerna 8.12 och 8.13 kan följande utläsas. Genomsnittet för mark- och miljödomstolarnas handläggningstid – mätt som medelvärde – har under den granskade perioden legat på mellan 12 och 19 månader. Miljöprövningsdelegationernas genomsnittliga handläggningstid har varierat mellan 11 och 18 månader.

Figur 8.12 Mark- och miljödomstolarnas genomsnittliga prövningstider av A-verksamheter 2002–2023

Genomsnittlig handläggningstid (medelvärde) i månader

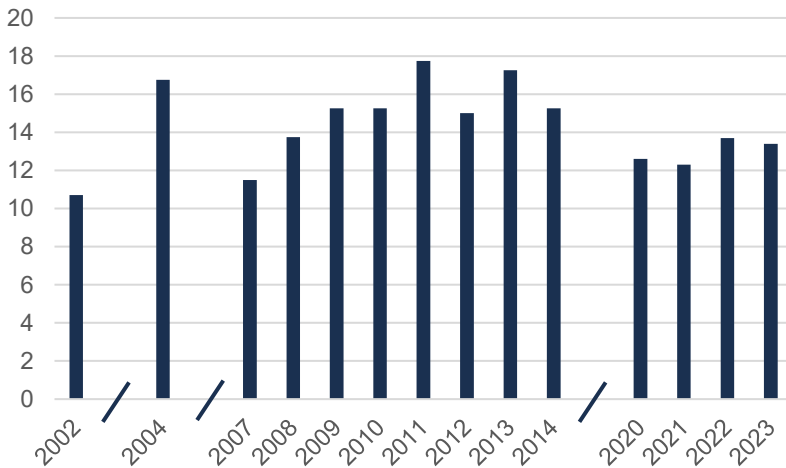

Anm.: Uppgifter för 2002 avser fullständiga tillståndsprövningar av miljöfarliga verksamheter och baseras på samtliga 60 avgöranden under året. Uppgifter 2007–2014 avser fullständiga tillståndsprövningar och ändringstillstånd och baseras på en aktstudie av totalt 111 mål som avgjorts under 2007–2010 respektive 128 mål som avgjorts 2011–2014. Uppgifter för 2020–2023 avser handläggningstid för samtliga fullständiga tillståndsprövningar av miljöfarlig verksamhet. Uppgifterna i de olika källorna har räknats om från dagar eller veckor till månader genom en schablon på 30 dagar per månad. Observera att tidslinjen är bruten.

Källa: 2002: SOU 2003:124, s. 120. 2007–2014: Svenskt Näringsliv 2016, s. 43; 2020–2022: Domstolsverket.

Figur 8.13 Miljöprövningsdelegationernas genomsnittliga prövningstider av B-verksamheter 2002–2023

Genomsnittlig handläggningstid (medelvärde) i månader

Anm.: Uppgifter för 2002 avser fullständiga tillståndsprövningar av miljöfarliga verksamheter och baseras på samtliga 360 avgöranden under året. Uppgifter för 2004 avser fullständiga tillståndsprövningar. Uppgifter 2007–2014 avser fullständiga tillståndsprövningar och ändringstillstånd och baseras på en aktstudie av 1 981 ärenden som avgjorts under 2007–2010 respektive 1 679 ärenden som avgjorts 2011–2014. Uppgifter för 2020–2022 avser handläggningstid för samtliga fullständiga tillståndsprövningar av miljöfarlig verksamhet. Uppgifterna i de olika källorna har räknats om från dagar eller veckor till månader genom en schablon på 30 dagar per månad. Observera att tidslinjen är bruten.

Källa: 2002: SOU 2003:124, s. 120; 2004: Naturvårdsverket 2008, s. 20; 2007–2014: Svenskt Näringsliv 2016, s. 43; 2020–2022: länsstyrelserna.

Det är svårt att dra några säkra slutsatser om utvecklingen över tid. Det beror på, förutom på de metodologiska förbehållen som vi har redovisat ovan, att vi här redovisar *medelvärden*, som är känsliga för extremvärden. Eftersom det förekommer mål och ärenden med både mycket kort och mycket lång handläggningstid kan enstaka ärenden som har dragit ut på tiden, eller avslutats fort (t.ex. för att ärendet inkommit till fel instans) resultera i relativt stora kast mellan åren. Klart är dock att de genomsnittliga handläggningstiderna inte har uppvisat någon tydlig minskning trots att miljöprövningen har fått stor uppmärksamhet och varit föremål för flera utredningar genom åren. Samtidigt ser vi inte heller att det finns en tydligt ökande trend i de genomsnittliga handläggningstiderna sett över en längre period. I snitt har förstainstansprövningar under den granskade perioden tagit mellan omkring 1 och 1,5 år.

9 Miljöbedömningsprocessen

9.1 Kapitlets innehåll

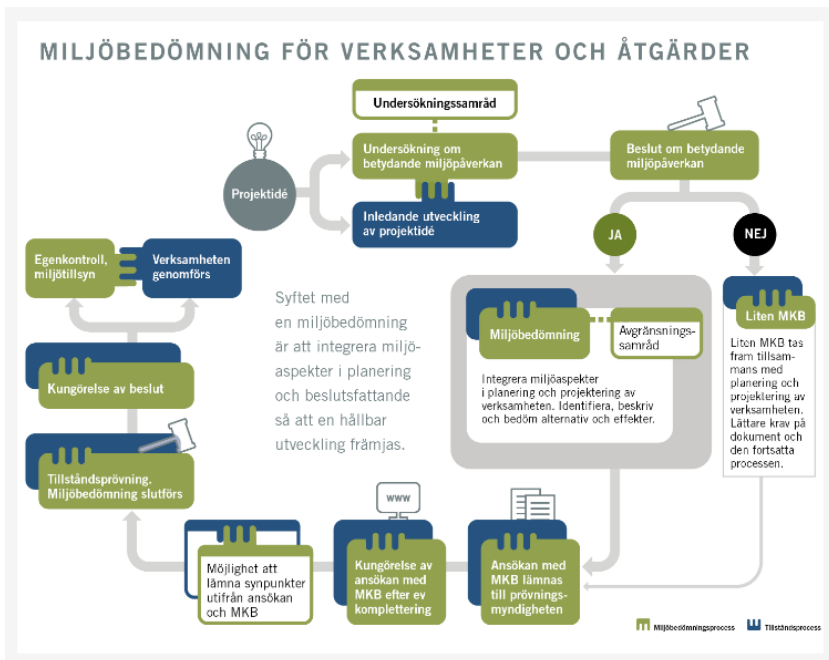
Detta kapitel innehåller en beskrivning av dagens miljöbedömningsprocess. Beskrivningen inleds med en illustration över processen i förhållande till tillståndsprövningsprocessen för verksamheter och åtgärder enligt miljöbalken. Därefter följer en beskrivning av utmaningarna i miljöbedömningsprocessen enligt våra utredningsdirektiv. Denna följs av en systematisk jämförelse mellan MKB-direktivets krav och det svenska genomförandet. Jämförelsen utmynnar i en beskrivning av vilka utmaningar som kringgärdar den svenska miljöbedömningsprocessen i relation till EU-rätten och som vi har identifierat under utredningsarbetet.

Våra förslag på lösningar på identifierade utmaningarna i detta kapitel finns i avsnitt 14.8.

9.2 Processbild

I figur 9.1 illustreras miljöbedömningsprocessen så som den är utformad i svensk rätt. Av vikt är att notera att den innefattar hela processen från projekttid till beslut eller dom. Den är således också integrerad i den del av processen som innefattar tillståndsprövningen.

Figur 9.1 Miljöbedömningsprocessen
Processen från projektidé till beslut

Källa: Naturvårdsverkets vägledning om specifik miljöbedömning och om processen att identifiera, beskriva och bedöma miljöeffekter för verksamheter och åtgärder.

9.3 Utmaningar i miljöbedömningsprocessen enligt våra utredningsdirektiv

Enligt våra utredningsdirektiv behöver Sverige, för att kunna möta klimatomställningens utmaningar och säkra näringslivets konkurrenskraft, använda den befintliga flexibilitet i EU-regelverken som finns för att öka förutsebarheten och minska tidsåtgången i miljötillståndsprövningsprocessen. I utredningsdirektiven nämns bl.a. att det kan finnas krav på miljöbedömning i det svenska regelverket i större utsträckning än vad EU-rätten kräver och där det inte av nationella skäl är särskilt motiverat med striktare krav. En fråga är därför om miljöbalken och miljöbedömningsförordningen ställer strängare krav än EU-regelverkens minimikrav på vilka verksamheter och åtgärder som ska omfattas av krav på specifik miljöbedömning och tillstånd.¹

¹ Se dir. 2023:78 s. 3.

Med utgångspunkt i dessa antaganden ska det därför undersökas vilka ändringar i regelverket avseende miljöbedömningar och samråd, inklusive frågor om vägledning, samrådskets omfattning, formen för samrådet samt delgivning, som kan göras för att effektivisera och tydliggöra det svenska genomförandet av MKB-direktivet och därigenom processen för att erhålla tillstånd enligt miljöbalken.² I detta ligger att undersöka hur det svenska regelverket kan förändras i syfte att Sverige inte ska ställa högre eller överlappande krav i förhållande till vad EU-regelverken, bl.a. MKB-direktivet, kräver särskilt i fråga om processuella krav och i fråga om möjligheten att nyttja de undantag från ordinarie krav som finns i direktiven.³

Enligt utredningsdirektiven ska vi också undersöka hur det svenska regelverket bör ändras för att åstadkomma en tydligare och mer förutsebar tillämpning av kraven i Esbokkonventionen. Enligt våra direktiv är en förutsättning för ett effektivt gränsöverskridande samråd för specifika miljöbedömningar och för att prövningsmyndigheten ska kunna göra en allsidig bedömning av miljöeffekterna att den inlämnade miljökonsekvensbeskrivningen belyser de betydande gränsöverskridande miljöeffekterna på det sätt som krävs. Direktiven påpekar också att det är viktigt att samrådet med andra länder fungerar på ett sätt som inte försenar tillståndsprövningen. Det är därför viktigt att ramarna för samrådet är tydligt reglerade och förutsebara. Målet måste vara att samrådet med andra länder ska utgöra en naturlig del av den ordinarie tillståndsprövningsprocessen. Regelverket bör i så stor utsträckning som möjligt bidra med tydlighet och förutsebarhet. Sammantaget ska den gränsöverskridande miljökonsekvensbeskrivningen uppfylla de formella krav som finns men inte leda till en försenad tillståndsprövning. Det är också tydligt i direktiven att det gränsöverskridande samrådet ska vara tydligt reglerat och förutsebart och utgöra en naturlig del av tillståndsprövningsprocessen.⁴

En övergripande beskrivning av MKB-direktivet finns i avsnitt 5.3.5 och Esbokkonventionen i avsnitt 5.3.1. I detta kapitel studerar vi kraven i MKB-direktivet närmare liksom hur kraven har genomförts i svensk rätt genom bestämmelserna om specifik miljöbedömning i 6 kap. miljöbalken, inklusive gränsöverskridande samråd.

² Se dir. 2023:78 s. 5.

³ Se dir. 2023:78 s. 6.

⁴ Se dir. 2023:78 s. 4 och 5.

MKB-direktivet har tolkats och tydliggjorts av EU-domstolen i många avgöranden sedan ursprungsdirektivet från 1985 trädde i kraft och praxis är därmed omfattande, senaste ändringsdirektivet kom 2014. Domstolen har bl.a. tydliggjort att direktivet har ett vidsträckt tillämpningsområde och ändamål.⁵ För att inte tynga beskrivningen om MKB-direktivet med för mycket rättspraxis kommer vi att hänvisa till praxis från EU-domstolen löpande, dvs. både i anslutning till MKB-direktivet och svensk rätt. Beskrivningen syftar inte till att ge en heltäckande beskrivning av praxis. Terminologin är inte försvenskad utan de termer och uttryck som används i direktivet används i dessa beskrivningar och motsvarande görs för svensk rätt.

9.4 Vad är en miljökonsekvensbedömning/-miljöbedömning?

Inledningsvis beskriver vi på en övergripande nivå vad som betecknas som en miljökonsekvensbedömning enligt MKB-direktivet och en miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken.

I direktivet används termen miljökonsekvensbedömning och synonymen i svensk rätt är miljöbedömning.

9.4.1 MKB-direktivet – miljökonsekvensbedömning

En miljökonsekvensbedömning utgörs enligt artikel 1.2 (g) i MKB-direktivet av ett förfarande som består av

- exploatörens utarbetande av en miljökonsekvensbeskrivning, i enlighet med artikel 5.1 och 5.2,
- ett samråd i enlighet med artikel 6 och, i tillämpliga fall, artikel 7 (gränsöverskridande samråd),
- den ansvariga myndighetens granskning av den information som läggs fram i miljökonsekvensbeskrivningen och eventuell kompletterande information, om så krävs, från exploatören i enlighet med artikel 5.3 samt all relevant information som inhämtas via samråden enligt artiklarna 6 och 7,

⁵ Se EU-domstolens dom i mål C-72/95 p. 31 och 39.

- den ansvariga myndighetens motiverade slutsats om projektets betydande miljöpåverkan, med beaktande av resultaten av den ansvariga myndighetens granskning och, i tillämpliga fall, dess egen kompletterande granskning, och
- integrering av den ansvariga myndighetens motiverade slutsats i något av de beslut som avses i artikel 8a (dvs. den ansvariga myndighetens eller de ansvariga myndigheternas beslut, som ger exploatören rätt att genomföra projektet (artikel 1.c)).

9.4.2 Miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken

Enligt 6 kap. 28 § miljöbalken ingår det i en specifik miljöbedömning att

- samråda om hur miljökonsekvensbeskrivningen ska avgränsas (avgränsningssamråd),
- ta fram en miljökonsekvensbeskrivning, och
- lämna in miljökonsekvensbeskrivningen till den som prövar tillståndsfrågan.

Den som prövar tillståndsfrågan ska sedan

- ge tillfälle till synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen, och
- slutföra miljöbedömningen.

9.4.3 Utmaningar

Vid en jämförelse mellan MKB-direktivet och svensk rätt kan vi notera att MKB-direktivet har en annan mer stegvis utformad miljöbedömningsprocess än den som finns i miljöbalken. Även den terminologi som används skiljer sig åt, exempelvis används inte uttrycket motiverad slutsats i svensk rätt.

Till utredningen har förts fram att genom att Sverige valt att ha ett annat upplägg för miljöbedömningsprocessen än den stegvisa process som finns i MKB-direktivet uppkommer en mer komplicerad, enligt vissa sämre, miljöprocess. Som vi återkommer till i avsnitt 9.13.7 om utmaningar kring gränsöverskridande samråd

upplever myndigheter och verksamhetsutövare att det även är svårt att förklara den svenska processen för våra nordiska grannländer.

Den miljöbedömningsprocess som Sverige har valt att införa utgör med MKB-direktivets termer och uttryck en integrerad miljökonsekvensbedömning, medan exempelvis Finland har ett förfarande som mer liknar direktivets upplägg med en stegvis process (jfr artikel 1.2 g i MKB-direktivet, se beskrivning i avsnitt 6.4.3). Detta kan utgöra en utmaning när olika genomföranden jämförs, eftersom exempelvis granskningen av miljökonsekvensbeskrivningen sannolikt görs på olika sätt och vid olika tidpunkter i de olika processuppläggen.

Något som är utmärkande när det svenska processupplägget jämförs med MKB-direktivets på en övergripande nivå är frågan vad som ska betecknas som samråd. I den svenska systematiken sker detta innan verksamhetsutövaren tar fram en miljökonsekvensbeskrivning genom ett avgränsningssamråd och i direktivet efter det. Som vi återkommer till i avsnitten 9.9.2 och 9.9.3 motsvarar steget om skriftväxlingen under tillståndsprövningen, samt en eventuell huvudförhandling, MKB-direktivets samrådsbestämmelse.

Se våra överväganden och förslag i denna fråga i avsnitt 14.8.2.

9.5 Vad utgör ett projekt?

MKB-direktivet använder inte terminologin verksamheter eller åtgärder utan projekt och den som är ansvarig benämns inte verksamhetsutövare utan exploitör. I detta avsnitt är fokus på vad som är ett projekt och var som inte är ett sådant.

9.5.1 MKB-direktivet – projekt

Centralt för MKB-direktivet är vilka projekt som faller under kravet på att genomgå en miljökonsekvensbedömning (se särskilt bilaga 1 och 22 till direktivet). Det åligger den av medlemsstaten utpekade myndigheten att bedöma om den aktuella miljöpåverkan som en verksamhet eller åtgärder medför utgör ett projekt enligt direktivets mening.

Direktivet tillämpas på både offentliga och privata projekt som kan antas medföra betydande påverkan på miljön. Definitionen av projekt är

- utförande av byggnads- eller anläggningsarbeten eller andra installationer eller arbeten,
- andra ingrepp i den naturliga omgivningen och i landskapet, inklusive mineralutvinning (artikel 1.2 a).

I EU-domstolens avgöranden har bl.a. frågan om vad som utgör ett projekt tagits upp. Avseenden första punkten ovan avses arbeten eller ingrepp som förändrar de fysiska förhållandena på platsen.⁶

Den andra punkten är kompletterande i det att ingrepp i den naturliga omgivningen och landskapet är ett väldigt brett uttryck.⁷ Exempelvis kan rivningsarbeten kvalificeras som ”andra ingrepp i den naturliga omgivningen och i landskapet”.⁸

Essentiellt är att projektet avser arbeten eller fysiska ingrepp och inte enbart fortsatt drift av ett befintligt projekt eller anläggning. EU-domstolen har noterat att definitionen av projekt skiljer sig åt mellan MKB-direktivet och art- och habitatdirektivet. Skillnaden är att art- och habitatdirektivet har en vidare projektdefinition i och med att en lämplig bedömning ska göras av alla planer och projekt som på ett betydande sätt kan påverka målsättningen vad gäller bevarandet av det utpekade området (se artikel 6.3 i art- och habitatdirektivet). I avgörandet bedömde domstolen att spridningen av gödsel och betesgång utgjorde ett projekt enligt art- och habitatdirektivet, och under vissa förutsättningar även under MKB-direktivet.⁹

En återkommande fråga för domstolen att avgöra har varit huruvida ändringar eller utvidgningar av befintliga projekt behöver genomgå en ny miljöbedömning. Enligt punkt 24 i bilaga 1 till MKB-direktivet anges att ”ändringar eller utvidgningar av projekt som tas upp i denna bilaga, om sådana ändringar eller utvidgningar i sig själva uppfyller de eventuella tröskelvärden som anges i denna bilaga” ska genomgå en miljökonsekvensbedömning. Punkt 13 a i bilaga 2 till MKB-direktivet anger ”alla förändringar eller utvidgningar av pro-

⁶ Se EU-domstolens dom i mål C-275/09 p. 20, 24 och 38 som sedermera har konsoliderats genom senare avgöranden se bl.a. mål C-121/11 p. 31 och mål C-411/17 p. 62.

⁷ Se EU-domstolens dom i mål C-127/02 p. 24–28.

⁸ Se EU-domstolens dom i mål C-50/09 p. 97–101.

⁹ Se EU-domstolens dom i mål C-294/17 p. 66, 68 och 71.

jekt som förtecknas i bilaga 1 eller denna bilaga, vilka redan har godkänts, utförts eller håller på att utföras och vilka kan få betydande negativ inverkan på miljön (ändringar eller utvidgningar som inte ingår i bilaga 1)” ska granskas om de kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och därmed genomgå en miljökonsekvensbedömning. Om ändringstillståndet inkluderar förändringar eller utvidgningar av anläggningen eller platsen för det befintliga projektet i fråga och därmed kan antas få betydande negativ inverkan på miljön då kan projektet som ändringstillståndet avser utgöra vad direktivet definierar som projekt.¹⁰ I linje med detta anger EU-domstolen att även förlängningen av en frist för att uppföra en anläggning, som därmed medför arbeten och fysiska ingrepp, är ett projekt. Den omständighet att projektet hade kunnat genomföras med stöd av det ursprungliga tillståndet saknar betydelse i och med att förlängningen utgör ett nytt tillstånd enligt direktivet.¹¹

Domstolen har även bedömt att arbeten avseende ombyggnad av en befintlig väg till sin omfattning och utformning kan motsvara anläggande av en ny väg faller under direktivet.¹² Likaså har den bedömt att ändringsarbeten som utförs på en existerande flygplatsinfrastruktur utan förlängning av banlängden, om de på grund av sin art, betydelse och beskaffenhet kan anses utgöra en ändring av själva flygplatsen ska utgöra ett projekt.¹³ På så sätt kan ändringar eller utvidgningar av befintliga projekt omfattas av direktivet om dessa förutsätter arbeten eller ingrepp som innefattar förändring av de ursprungliga projektens fysiska förhållanden.¹⁴

Sammantaget går det att säga att beträffande punkt 24 i bilaga 1 till MKB-direktivet att den avser ändringar eller de utvidgningar av ett projekt som till sin art eller omfattning innebär liknande risker i fråga om miljöpåverkan som projektet i sig ska genomgå en miljökonsekvensbedömning.¹⁵ Avseende punkt 13 a i bilaga 2 till MKB-direktivet omfattar den ändringar av projekt där det kan uppstå miljöeffekter som behöver granskas för att avgöra huruvida en betydande miljöpåverkan kan antas och en miljökonsekvensbedömning som helhet ska genomföras.

¹⁰ Se EU-domstolens dom i mål C-121/11 p. 37.

¹¹ Se EU-domstolens dom i mål C-254/19 p. 28, 33, 46 och 47.

¹² Se EU-domstolens dom i mål C-142/07 p. 36.

¹³ Se EU-domstolens dom i mål C-2/07 p. 40.

¹⁴ Se EU-domstolens dom i mål C-275/09 p. 24; mål C-121/11, p. 32, se även EU-domstolens dom i målet C-626/22 p. 132.

¹⁵ Se EU-domstolens dom i mål C-411/17 p. 78 och 79.

9.5.2 Miljöbalken – Verksamheter och åtgärder

En specifik miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken ska göras i fråga om en verksamhet eller åtgärd som ska provas för ett tillstånd som avses i 7 kap. 28 a § eller för ett tillstånd som avses i 9 eller 11 kap. eller för en tillåtlighet som avses i 17 kap., om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 kap. 20 § första stycket MB).

En specifik miljöbedömning krävs inte för en sådan prövning som avses i 24 kap. 3, 5, 10, 13, 13 a, 14 eller 14 a § miljöbalken (6 kap. 20 § andra stycket MB). Undantaget rör i huvudsak processer avseende återkallande, omprövning och giltighetsförlängning av tillstånd. Undantaget motiveras av att detta skulle innebära ett onödigt komplicerat förfarande när dessa processer är tänkta att vara ett enklare alternativ till en fullständigt ny tillståndsansökan. Samtidigt ska ett fullgott beslutsunderlag av hög kvalitet tillhandahållas, vilket är tydligt i förarbetena (22 kap. 2 a § MB).¹⁶ På så sätt försvinner det processuella kravet om en miljökonsekvensbeskrivning från processen även om det ibland kan krävas omfattande underlag för att få ett fullgott beslutsunderlag.¹⁷

En anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken ska, i den utsträckning som behövs i det enskilda fallet, innehålla en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken (8 § förordningen om anmälan för samråd). Det kan tolkas som att lagstiftaren har antagit att en verksamhet eller åtgärd som faller under 12 kap. 6 § miljöbalken även kan utgöra ett projekt enligt MKB-direktivet.

Vissa verksamheter och åtgärder som i normalfallet endast ska anmälas enligt 9 kap. 6 § miljöbalken kan utgöra ett projekt enligt MKB-direktivet. Enligt 25 § 2 förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska en anmälan som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken för vissa verksamheter och åtgärder, såsom vid stadigvarande djurhållning med mer än 100 djurenheter eller täkt för markinnehavarens husbehov av mer än 10 000 ton totalt uttagen mängd naturgrus, innehålla de uppgifter som anges i 8 § och 9 § 1 miljöbedömningsförordningen. Informationen ska användas för att bedöma om en betydande miljöpåverkan kan antas och därmed om tillstånd ska sökas (26 a § 3 FMH). Det går därmed att utgå ifrån att den svenska

¹⁶ Se prop. 2001/02:65 s. 35.

¹⁷ Se prop. 2017/18:243 s. 119–121.

lagstiftaren har bedömt att även de verksamheter och åtgärder som räknas upp i 25 § 2 förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd utgör projekt enligt MKB-direktivet.

9.5.3 Utmaningar

Det går att notera att den kategorisering av verksamheter och åtgärder som finns i svensk rätt inte är helt anpassad till MKB-direktivet (se mer om detta i kapitel 7). De två promemorior som Klimat- och näringslivsdepartementet har tagit fram för att ytterligare anpassa det svenska genomförandet av MKB-direktivet är i huvudsak en följd av att alla projekt som direktivet kräver ska genomgå en miljökonsekvensbedömning eller granskas avseende sin miljöpåverkan inte finns inarbetade i den svenska systematiken. Promemoriorna innehåller därför förslag på att fler verksamheter och åtgärder direkt ska medföra betydande miljöpåverkan eller undersökas om de kan antas medföra en sådan påverkan.¹⁸ Promemoriorna har sin grund i ett pågående överträdelseärende. Flera förslag baseras på ett regeringsuppdrag som Naturvårdsverket genomförde 2017.¹⁹

Det finns alltså flera projektkategorier som finns tydligt utskrivna i MKB-direktivets bilaga 1 och 2 som inte definieras på ett sådant sätt i svensk rätt att de antingen faller under kravet om att genomgå en miljöbedömning eller prövas om de kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Vi noterar att det bristande systematiska genomförandet av direktivet är problematiskt och även om det finns förslag på att förbättra genomförandet finns det en risk att föreslagna parallella processer vid olika myndigheter för prövningen av om en betydande miljöpåverkan kan antas riskerar att försvåra tillämpningen.

Våra överväganden och förslag i denna fråga finns i avsnitt 14.8.3.

¹⁸ Se promemoria, Miljödepartementet, Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet, M2021/00596 2021, s. 70–72, 93, 95, 104 och promemoria, Klimat- och näringslivsdepartementet, Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet, KN2023/04664 2023, s. 41 och 53.

¹⁹ Se Naturvårdsverket, "Kategorisering av verksamheter och åtgärder utifrån krav på miljökonsekvensbeskrivning", redovisning av regeringsuppdrag i Naturvårdsverkets regleringsbrev 2017 (2017-12-14).

9.6 Betydande miljöpåverkan

Frågan om vilka projekt som ska genomgå en miljökonsekvensbedömning enligt MKB-direktivet är tudelad, först ska det bedömas om projektet som sådant faller under direktivet och sedan ska det för vissa projekt, där frågan om betydande miljöpåverkan inte redan är avgjord, en granskning genomföras för att pröva om betydande miljöpåverkan föreligger. Detta benämns undersökningssamråd i miljöbalken.

9.6.1 MKB-direktivet – granskning

Syftet med det som benämns granskning i artikel 4 i MKB-direktivet är att avgöra om en miljökonsekvensbedömning krävs eller inte för ett visst projekt. I direktivets systematik utgör bedömningen av om ett projekt kan antas medföra betydande miljöpåverkan ett försteg inför att miljökonsekvensbedömningen initieras. Samtidigt är granskningen grundläggande för att direktivets övergripande mål ska kunna uppnås, dvs. att projekt som sannolikt kommer att medföra betydande effekter på miljön blir föremål för en miljökonsekvensbedömning. Processen för granskning av om en betydande miljöpåverkan kan antas framgår av direktivets artikel 4.

Utgångspunkten är att projekt som finns i bilaga 1 till MKB-direktivet ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning och när det gäller projekt som omnämns i bilaga 2 till direktivet ska medlemsstaterna bestämma genom en granskningsprocess om projektet ska bli föremål för en sådan bedömning (artikel 4.1 och 4.2). Bilaga 2 till direktivet inkluderar många kategorier, allt från anläggningar för energiproduktion (exempelvis vindkraft och anläggningar för solkraft), jordbruk och skogsbruk till infrastrukturprojekt och utvinningsindustri.

Granskningsprocessen som direktivet ställer krav på kan genomföras antingen genom en bedömning från fall till fall eller genom gränsvärden eller kriterier som fastställs av medlemsstaten (artikel 4.2 och bilaga 2). Oavsett metod ska kriterierna kring betydande miljöpåverkan i bilaga 3 beaktas (artikel 4.3 och 4.4).

I bilaga 2 A till direktivet tydliggörs vilka uppgifter som exploatören ska lämna till myndigheten innan myndigheten kan besluta om betydande miljöpåverkan kan antas eller inte. Grunden utgörs

av en beskrivning av projektet, däribland särskilt en beskrivning av hela projektets fysiska karakteristika och, i tillämpliga fall, av rivningsarbeten, och en beskrivning av projektets lokalisering, i synnerhet vad beträffar miljöns känslighet i de geografiska områden som antas bli påverkade av projekten. Beskrivningen ska ske med stöd av de kriterier som finns i bilaga 3 till direktivet. Bilagan innehåller många kriterier och här kan nämnas projektets bidrag till kumulativa effekter i förhållande till andra befintliga och/eller godkända projekt, om lokaliseringen är i ett område där miljö kvalitetsnormer inte uppnås, huruvida det kan uppstå miljöeffekter som har en gränsöverskridande karaktär och om det finns möjligheter att begränsa effekterna på ett effektivt sätt.

När exploatören lämnar in underlag inför granskningen får beskrivningen i enlighet med sista meningen i artikel 4.4 i MKB-direktivet tillhandahålla en beskrivning av projektets upplägg eller planerade åtgärder som syftar till att undvika eller förebygga vad som annars skulle ha medfört betydande negativa effekter på miljön. Med ”undvika eller förebygga” betydande negativa effekter omfattas inte åtgärder som avser att kompensera för projektets påverkan.²⁰ Syftet med möjligheten är att ge exploatören möjlighet att påverka resultatet av granskningen om projektet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.²¹

Medlemsstaterna ska peka ut en ansvarig myndighet som ska fatta beslut om projektet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Beslutet ska offentliggöras tillsammans med skälen för beslutet med hänvisning till relevanta kriterier i bilaga 3 till MKB-direktivet. Om en miljökonsekvensbedömning inte krävs kan myndigheten även ange projektets särdrag och/eller planerade åtgärder för att undvika eller förebygga vad som annars skulle ha utgjort en betydande negativ miljöpåverkan (artikel 4.5). Beslutet ska vara utformat så att berörda personer kan bedöma om det finns anledning att överklaga det.²² Beslutet ska fattas så snart som möjligt eller inom högst 90 dagar från den dag exploatören lämnat all information som krävs. I undantagsfall, t.ex. beroende på projektets art, komplexitet, lokalisering eller omfattning, kan den ansvariga

²⁰ För en avgränsning av vad som omfattas av kompensationsåtgärder eller inte se exempelvis EU-domstolens domar i målen C-164/17 p. 47 eller C-521/12.

²¹ Se EU Commission, Guidance on Screening (Directive 2011/92/EU as amended by 2014/52/EU) s. 44.

²² Se EU-domstolens domar i målen C-75/08 p. 64 och C-570/13 p. 44.

myndigheten förlänga tidsfristen för att fatta sitt beslut. I så fall ska den ansvariga myndigheten skriftligen informera exploatören om skälen till detta och om beräknat beslutsdatum (artikel 4.6). Huruvida beslutet i sig är överklagbart skiljer sig mellan medlemsstaterna eller om det får överklagas inom ramen för efterföljande beslutsprocess.²³

Det måste här också noteras att det inte bara är MKB-direktivet som anger gränser för miljöpåverkan. Exempelvis för projekt som kan medföra konsekvenser för värden skyddade av art- och habitatdirektivet, fågeldirektivet och vattendirektivet föreligger andra gränser för när en betydande miljöpåverkan kan antas (artikel 2.3).²⁴ Under bland annat vattendirektivet finns det också miljökvalitetsnormer som ska utgöra referensvärde för om det går att anta en betydande miljöpåverkan enligt MKB-direktivet. Genom att utse en koordinerande myndighet ska medlemsstaterna eftersträva ett samordnat förfarande av granskningsförloppet när frågan om ett visst projekts miljöpåverkan behöver baseras på kriterier från andra av unionens rättsakter (artikel 2.3).

MKB-direktivet ger inget utrymme för någon miljökonsekvensbedömning eller behovsbedömning i efterhand, inte heller som ett möjligt rättsmedel vid bristande efterlevnad av direktivet. Det medför att underlåtenhet att utföra en granskning av bilaga 2 projekt eller en miljökonsekvensbedömning av bilaga 1 projekt utgör en överträdelse av unionsrätten. Om detta ändock har ägt rum går det i undantagsfall att genomföra en miljökonsekvensbedömning i efterhand, även om det inte ”läker” överträdelsen.²⁵

Sammantaget ger MKB-direktivets granskningsförfarande medlemsstaterna ett stort utrymme att utforma sin process för granskning för att avgöra hur ett bilaga 2-projekt ska bli föremål för miljökonsekvensbedömning. På så sätt kan granskningen av om en betydande miljöpåverkan föreligger integreras i befintliga processer för projekt i medlemsstaterna eller, om detta inte är möjligt, i andra förfaranden

²³ Se EU Commission, Guidance on Screening (Directive 2011/92/EU as amended by 2014/52/EU) s. 48 och 49.

²⁴ Se exempelvis EU-domstolens dom i mål C-535/18 p. 84.

²⁵ Se vidare EU Kommissionen, ”Tillkännagivande om tillämpningen av direktivet om miljökonsekvensbedömning (Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU, i dess ändrade lydelse enligt direktiv 2014/52/EU) på ändringar och utvidgningar av projekt enligt punkt 24 i bilaga 1 och punkt 13 a i bilaga 2, inbegripet huvudbegrepp och huvudprinciper anknutna till dessa (2021/C 486/01)”, p. 2.2.5.

eller i sådana förfaranden som tillskapas för att målsättningarna med direktivet ska uppfyllas (artikel 2.2 och 8a.3).

Undantag

De undantag som finns under direktivet förekommer i anslutning till kravet om att vissa projekt på grund av sin betydande miljöpåverkan ska genomgå en miljökonsekvensbedömning.

Medlemsstaterna får, om projektet inte har en gränsöverskridande påverkan (se avsnitt 9.13), i *undantagsfall* undanta ett visst projekt från de bestämmelser som fastställs i direktivet (artikel 2.4). Förutsättningarna för att kunna tillämpa undantaget är flera. I grunden måste medlemsstaten kunna motivera att tillämpningen av direktivets bestämmelser skulle få en betydande negativ inverkan på projektets syfte. Även om detta kriterium är uppfyllt ska direktivets syfte ändå uppnås och för att säkerställa detta ska medlemsstaterna

- undersöka om någon annan form av bedömning skulle vara lämplig,
- se till att uppgifter som erhållits genom en sådan annan form av bedömning görs tillgängliga för den berörda allmänheten, och
- innan tillstånd ges, informera EU-kommissionen om skälen för undantaget samt, när det är tillämpligt, bifoga de uppgifter som gjorts tillgängliga för de egna medborgarna.

När EU-kommissionen får sådan information ska den genast vidarebefordra de mottagna handlingarna till övriga medlemsstater.

Enligt EU-kommissionens vägledning ska bl.a. termen ”undantagsfall” i artikel 2.4 tolkas restriktivt och om en medlemsstat använder undantaget måste den motivera att full överensstämmelse med direktivet inte är möjlig. Dessutom ska medlemsstaterna agera snabbt (innan tillstånd beviljas) för att förse kommissionen med motiveringar till undantaget.²⁶

Med tillstånd avses den ansvariga myndighetens eller de ansvariga myndigheternas beslut, som ger exploatören rätt att genomföra

²⁶ Se kommissionens tillkännagivande, Vägledning om tillämpningen av undantag enligt direktivet om miljökonsekvensbedömning (Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU, ändrat genom direktiv 2014/52/EU) – artiklarna 1.3, 2.4 och 2.5 (2019/C 386/05) p. 3.3–3.8.

projektet (artikel 1.c och 8a). I linje med definitionen av tillstånd i direktivet är termen omfattande och i andra språkliga upplagor används exempelvis inte termen tillstånd utan på engelska "development consent", tyska "genehmigung" och franska "autorisation". Med "tillstånd" avses på så sätt många olika handlingar (dvs. beslut, tillåtelser och andra godkännanden) och avgörande är vilka rättsliga verkningar som uppstår.

Det finns även möjlighet att göra avsteg enligt artikel 1.3 för projekt vars enda syfte är försvar eller beredskap vid civila olyckor och kriser. Avseenden civila olyckor och kriser omfattar undantaget beredskap och inte projekt som inför åtgärder som syftar till att förebygga sådana nödsituationer.²⁷

Även artikel 2.5 i MKB-direktivet möjliggör avsteg, men avseende det offentliga samrådet. Det måste här noteras att med samråd menas olika saker i direktivet och miljöbalken. Det "samråd" som omnämns i artikel 2.5 i direktivet avser, i en miljöbalkskontext, närmast den process som sker när den som prövar tillståndsfrågan ger tillfälle till synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen efter kungörelsen (se vidare avsnitt 9.9.2). Enligt artikel 2.5 i MKB-direktivet får medlemsstaterna göra avsteg från det offentliga samrådet om projektet antas genom särskild nationell lagstiftning som beslutas om på nationell nivå och under förutsättning att det nationella förfarandet uppfyller målen i direktivet och inte medför gränsöverskridande påverkan. Det medför exempelvis att den medlemsstaten ska förfoga över tillräcklig information när projektet beslutas, och denna information måste vara likvärdig med informationen under ett ordinarie förfarande för att utfärda tillstånd för ett projekt (se artikel 5.1, bilaga 4). Rättigheten att överklaga beslutet till en nationell domstol eller opartiskt organ kvarstår.²⁸

Enligt EU-kommissionen måste medlemsstaterna fullt ut införliva direktivets bestämmelser i nationell lagstiftning för att kunna tillämpa undantaget, inklusive det undantag som finns avseende försvaret.

²⁷ Se kommissionens tillkännagivande, Vägledning om tillämpningen av undantag enligt direktivet om miljökonsekvensbedömning (Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU, ändrat genom direktiv 2014/52/EU) – artiklarna 1.3, 2.4 och 2.5 (2019/C 386/05) p. 2.1 och 2.6.

²⁸ Se kommissionens tillkännagivande, Vägledning om tillämpningen av undantag enligt direktivet om miljökonsekvensbedömning (Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU, ändrat genom direktiv 2014/52/EU) – artiklarna 1.3, 2.4 och 2.5 (2019/C 386/05) p. 4.5 och 4.7.

Habitatdirektivet

Enligt artikel 6.3 i habitatdirektivet ska alla planer eller projekt som inte direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av ett område, men som enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt kan påverka området på ett betydande sätt, ska på lämpligt sätt bedömas med avseende på konsekvenserna för målsättningen vad gäller bevarandet av området. Med ledning av slutsatserna från bedömningen av konsekvenserna för området ska de behöriga nationella myndigheterna godkänna planen eller projektet först efter att ha försäkrat sig om att det berörda området inte kommer att ta skada och, om detta är lämpligt, efter att ha hört allmänhetens åsikt.

I motsats till MKB-direktivet får skyddsåtgärder inte påverka bedömningen om en projektet kan påverka området på ett betydande sätt. Här är alltså inte gränsen om betydande miljöpåverkan kan antas utan gränsen är satt utifrån andra kriterier. Dessutom får en plan eller ett projekt endast godkännas, i den mening som avses i artikel 6.3 i habitatdirektivet under förutsättning att behöriga myndigheter har försäkrat sig om att det inte föreligger någon långvarig skadlig inverkan på det berörda områdets integritet. Detta ska ha föregåtts av att samtliga av planens eller projektets aspekter som enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt kan påverka målsättningen att bevara området har identifierats utifrån bästa möjliga vetenskapliga information. I och med att det krävs en fullständig och exakt prövning, utan brister, av ett projekts inverkan på ett Natura 2000-område är det inte lämpligt att göra bedömningar kring frågan om ”betydande sätt” innan en slutgiltig bedömning kan göras.²⁹

9.6.2 Miljöbalken – undersökningssamråd

I Sverige tillämpas i dag en kombination av de alternativ som MKB-direktivet ger, dvs. både tröskelvärden och bedömningar från fall till fall i frågan om ett projekt kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

För verksamheter och åtgärder som ska prövas för tillstånd enligt 9 eller 11 kap. eller för en tillåtlighet som avses i 17 kap. miljö-

²⁹ Se exempelvis EU-domstolens mål C-258/11 p. 40 och 44.

balken ska verksamhetsutövaren undersöka om verksamheten/åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 kap. 20 och 23 §§ MB). En undersökning behöver inte genomföras om den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden anser att en betydande miljöpåverkan kan antas, frågan har redan avgjorts genom föreskrifter i miljöbedömningsförordningen (se 6–7 §§ MBF) eller att tillståndsplikt föreligger på grund av ett föreläggande om att ansöka om tillstånd (6 kap. 23 § 3 och 9 kap. 6 a § MB).

Undersökningssamrådet inkluderar som ett första steg att ta fram ett underlag (6 kap. 24 § första stycket 1 MB). I miljöbedömningsförordningen tydliggörs vad ett samrådsunderlag ska innehålla. Det är samma kriterier för undersökningssamrådet som avgränsningssamrådet (se avsnitt 9.7.2). Samrådsunderlaget ska innehålla uppgifter om

- verksamhetens eller åtgärdens utformning och omfattning,
- rivningsarbeten, om sådana kan förutses,
- verksamhetens eller åtgärdens lokalisering,
- miljöns känslighet i de områden som kan antas bli påverkade,
- vad i miljön som kan antas bli betydligt påverkat,
- de betydande miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser, i den utsträckning sådana uppgifter finns tillgängliga,
- åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa negativa miljöeffekter, i den utsträckning sådana uppgifter finns tillgängliga, och
- den bedömning som den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden gör i frågan om huruvida en betydande miljöpåverkan kan antas (8 § MBF).

Om samrådsunderlaget avser en verksamhet eller åtgärd som omfattas av Sevesolagen ska underlaget innehålla en upplysning om detta.

I 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen finns närmare föreskrifter för prövningen av verksamhetens eller åtgärdens betydande miljöpåverkan vid undersökningssamrådet (6 kap 24 § tredje stycket

MB). Bestämmelserna genomför bilaga 3 i MKB-direktivet. Där anges bl.a. att hänsyn ska tas till verksamhetens eller åtgärdens utmärkande egenskaper, lokalisering och de möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper (10 § MBF). Vid framtagandet av information för bedömningen om betydande miljöpåverkan kan antas ska även hänsyn tas till allmänhetens behov av information (13 § MBF).

Till undersökningssamrådet ska länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden bjudas in (6 kap. 24 § första stycket 2 MB). Efter ett undersökningssamråd är det länsstyrelsen som beslutar om en betydande miljöpåverkan kan antas. Underlaget för samrådet ska överlämnas i så god tid att synpunkter på underlaget och frågan om betydande miljöpåverkan föreligger kan tas till vara när länsstyrelsen prövar frågan (6 kap. 25 § 1 MB). Verksamhetsutövaren ska efter samrådet lämna över en samrådsredogörelse till länsstyrelsen (6 kap. 25 § 2 MB).

När länsstyrelsen efter undersökningssamrådet har prövat frågan om betydande miljöpåverkan ska den i ett särskilt beslut redovisa sina överväganden (6 kap. 26 § första stycket MB). Beslutet ska klargöra de omständigheter som talar för eller emot att verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (6 kap. 26 § andra stycket MB). Beslut ska utformas så att det går att kontrollera att beslutet är grundat på en adekvat kontroll i enlighet med de krav som finns i 8 och 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen.³⁰ Handläggningstiden är 60 dagar men kan förlängas om det är nödvändigt på grund av verksamhetens eller åtgärdens art, komplexitet, lokalisering eller omfattning (14 § MBF).

Beslutet om betydande miljöpåverkan som sådant får inte överklagas (6 kap. 27 § första stycket MB). Utan detta får överklagas av alla som har klagorätt vid tillstånds- eller beslutsprocessen för verksamheten eller åtgärden.³¹ Visar det sig att beslutet var felaktigt och en betydande miljöpåverkan föreligger då ska ansökan avvisas i och med att en miljökonsekvensbeskrivning, som utgör en processförutsättning, saknas.

³⁰ Se EU-domstolens dom i mål C–87/02 p. 49.

³¹ Se EU-domstolens dom i mål C–570/13 och prop. 2016/17:200 s. 201 samt prop. 1997/98:45, del 2 s. 58.

Undersökningssamrådet får genomföras så att det också uppfyller kraven på det avgränsningssamråd (6 kap. 24 § andra stycket MB).

Om en betydande miljöpåverkan kan antas är utgångspunkten i det svenska genomförandet att verksamheten eller åtgärden också ska genomgå en tillståndprocess.

Särskild ordning för anmälningsspliktiga miljöfarliga verksamheter

Vissa av de projekt som finns i MKB-direktivets bilaga 1 och 2 är anmälningsspliktiga enligt svensk rätt. I dagsläget är det endast vissa anmälningsspliktiga miljöfarliga verksamheter, och inte vattenverksamheter, som ska prövas avseende frågan om en betydande miljöpåverkan kan antas.³²

Det är myndigheten som handlägger anmälningsärendet som ska pröva om en betydande miljöpåverkan föreligger. Prövningen ska ske utifrån verksamhetens miljöpåverkan och utövaren ska tillhandahålla ett underlag som inkluderar de uppgifter som omnämns i 8 och 9 §§ 1 miljöbedömningsförfordningen. Prövningsmyndigheten ska pröva underlaget emot 10–13 §§ miljöbedömningsförfordningen (se 25 § 2 och 26 a § FMH). Om myndigheten bedömer att verksamheten kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, måste myndigheten förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd och genomgå en miljöbedömningsprocess.

Särskild ordning enligt 12 kap. 6 § miljöbalken

En anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken ska, i den utsträckning som behövs i det enskilda fallet, innehålla en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken (8 § förfordningen om anmälan för samråd). Bestämmelsen utgör balkens motsvarighet till samrådsparagrafen i dåvarande 20 § naturvårdslagen.

Dagens samrådsbestämmelse aktualiseras om en verksamhet eller åtgärd kan komma att väsentligt ändra naturmiljön, om det föreslagna projektet inte faller under övrig anmälnings- eller tillståndsplikt. När ett samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken aktualiseras ska bl.a. hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken tillämpas. Tillsynsmyndig-

³² Se promemoria, Klimat- och näringslivsdepartementet, Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet, KN2023/04664 2023, s. 41–44.

heten kan förelägga den anmälningsskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön. Om sådana åtgärder inte är tillräckliga, och det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, får myndigheten förbjuda verksamheten.

Enligt förarbetena till miljöbalken ska en ansökan om tillstånd enligt 12 kap. miljöbalken eller föreskrifter som meddelats med stöd av balken innehålla en miljökonsekvensbeskrivning.³³ Däremot framgår det inte om samrådsförfarandet ska eller kan underbyggas av en miljökonsekvensbeskrivning.

Enlig Naturvårdsverkets handledning från år 2001 är det tillsynsmyndigheten som avgör när en miljökonsekvensbeskrivning behövs i ett ärende enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Enligt vägledningen bör tillsynsmyndigheten ställa krav på en sådan beskrivning när det är motiverat från miljösynpunkt. Med uttrycket ”innehålla en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken” avses, enligt Naturvårdsverket, att det som i dag beskrivs som en miljöbedömningsprocess aktualiseras som helhet (se 6 kap. 28 § MB).³⁴

I de anpassningar av svensk rätt till MKB-direktivet som har föreslagits av Klimat- och näringslivsdepartementet är avsikten att ändra denna reglering och även inordna de verksamheter och åtgärder som avses i 12 kap. 6 miljöbalken under processen för en specifik miljöbedömning.³⁵

Ändringstillstånd

Enligt 16 kap. 2 a § miljöbalken får en ändring av en tillståndspliktig verksamhet begränsas till att enbart avse ändringen. En ändring kan även avse en utvidgning av verksamheten. Tillståndspliktiga ändringar av en verksamhet omfattas av 6 kap. 20 § första stycket 2 miljöbalken.

I 6 § första stycket miljöbedömningsförordningen räknas de verksamheter upp som alltid ska antas ha betydande miljöpåverkan. I andra stycket anges att första stycket inte avgör frågan om betydande miljöpåverkan när en verksamhet eller åtgärd ändras.

³³ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 277 och 305.

³⁴ Se Naturvårdsverket, Anmälan för samråd enligt 12 kap. 6§ miljöbalken, Handbok 2001:6(2001) s. 27 och 28.

³⁵ Se promemoria, Klimat- och näringslivsdepartementet, Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet, KN2023/04664 2023, s. 58.

Naturvårdsverket anser att 6 § andra stycket miljöbedömningsförordningen bör tolkas så att det vid en ny tillståndsprövning för att ändra en befintlig verksamheten ska den ändringen alltid antas medföra en betydande miljöpåverkan om en del omfattas av de verksamhetsbeskrivningar som finns i 6 § första stycket miljöbedömningsförordningen. I dessa fall ska en specifik miljöbedömning göras utan föregående undersökning. Om så inte är fallet ska i stället en undersökning av om ändringen kan antas medföra betydande miljöpåverkan göras om den tidigare verksamheten omfattas av 6 § första stycket miljöbedömningsförordningen, men den ändring som ska prövas i sig inte gör det.³⁶

Avseende ändring av anmälningspliktiga verksamheter gäller anmälningsplikt om ändringen i sig har betydelse från störningssynpunkt och tillsynsmyndigheten ska bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (se 25 § första stycket 2 och 26 a §§ FMH). Om en sådan påverkan kan antas ska verksamhetsutövaren föreläggas att ansöka om tillstånd. Då krävs inget undersökningssamråd i och med att frågan har varit föremål för ett ställningstagande hos den kommunala tillsynsmyndigheten.

9.6.3 Utmaningar

Jämförs MKB-direktivets krav på granskning av om en betydande miljöpåverkan föreligger och motsvarande bestämmelser i svensk rätt är den stora skillnaden att det enligt direktivet är den ansvariga myndigheten som ska granska projektet medan det enligt miljöbalken för A respektive B verksamheter ska äga rum ett undersökningssamråd som verksamhetsutövaren ansvarar för.

³⁶ Se <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/specifik-miljobedomning/#E1280723062>.

Granskningen och undersökningen

Processen för granskning av om en betydande miljöpåverkan kan antas framgår av artikel 4 i MKB-direktivet. Det finns inget krav på samråd i detta skede av processen enligt direktivet utan det är den ansvariga myndigheten som fattar beslutet.

I det svenska genomförandet ska i stället för att en myndighet genomför en granskningsprocess ett undersökningssamråd ske om betydande miljöpåverkan. Till det samrådet ska länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden bjudas in (6 kap. 24 § första stycket 2 MB). Samrådsunderlaget ska överlämnas i så god tid att synpunkter på underlaget, och på frågan om betydande miljöpåverkan, kan tas till vara när länsstyrelsen prövar detta (6 kap. 25 § 1 MB). Efter samrådet ska en samrådsredogörelse lämnas till länsstyrelsen (6 kap. 25 § 2 MB).

I avsnitt 6.4.3 beskrivs hur motsvarande process går till i Finland. Vi kan konstatera att den finska processen i denna del är mer i linje med MKB-direktivet eftersom frågan om betydande miljöpåverkan kan antas beslutas av NTM-centralen och inför beslutet hörs enbart berörda myndigheter, om inte detta är uppenbart onödigt.

Att någon form av samråd ska hållas, motsvarande nuvarande undersökningssamråd, har funnits sedan miljöbalken trädde i kraft.³⁷ Därefter har det funnits en pendelrörelse i frågan om vad detta samråd ska omfatta.³⁸ Även om det har funnits olika former av genomförande av MKB-direktivets krav kring att granska om en betydande miljöpåverkan kan antas har den svenska processen hela tiden varit mer omfattande än vad direktivet kräver. Direktivet kräver exempelvis inget samråd eller att någon del av allmänheten ska delta i detta skede. Däremot förutsätts att det fattas ett tydligt utformat beslut som får överklagas i sig själv eller inom ramen för efterföljande beslutsprocess.³⁹

Miljöbalkskommittén la förslag om att det som då betecknades som tidigt och utökat samråd skulle slås ihop till ett samråd och att

³⁷ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 282–288.

³⁸ Se prop. 2004/05:129 s. 43–47, prop. 2016/17:20, s. 111–114.

³⁹ Se EU Commission, Guidance on Screening (Directive 2011/92/EU as amended by 2014/52/EU) s. 48 och 49.

frågan om en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra en betydande miljöpåverkan skulle hanteras av länsstyrelsen som utgångspunkt.⁴⁰

Vid införandet av nuvarande undersökningssamråd var flera remissinstanser skeptiska och ansåg att det försvårade processen, skulle öka tidsåtgången och vara en betungande procedur.⁴¹ Detta är något som också har framförts till utredningen, dvs. att undersökningssamrådet är alltför omfattande och tar mycket tid oavsett om en betydande miljöpåverkan kan antas eller inte. Detta medför att vissa helt enkelt hoppar över undersökningssamrådet för att spara in den tid som annars skulle gå till detta. Det har även framförts att Sverige jämfört med andra nordiska länder har en mer långtgående tillämpning av MKB-direktivet och därmed drar gränsen för betydande miljöpåverkan på en lägre nivå. Samtidigt måste det noteras att det pågående överträdelseärendet även visar på brister igenomförandet kring vilka verksamheter och åtgärder som omfattas av kravet på ett undersökningssamråd.

Se våra överväganden och förslag i denna fråga i avsnitt 14.8.4.

Ändringstillstånd/anmälan

Det har framförts till utredningen att frågan om en åtgärd eller verksamhet kan antas medföra betydande miljöpåverkan är svårare att bedöma när det handlar om ändringstillstånd, anmälningar som syftar till att ändra en tillståndspliktig verksamhet och ändringar av anmälningspliktig verksamhet.

Det är dock tydligt enligt MKB-direktivets bilagor och EU-domstolens avgöranden när en ändring av ett projekt medför betydande miljöpåverkan. För bilaga 1-projekt ska samma tröskelvärden användas och för bilaga 2-projekt är huvudfrågan i linje med direktivets artikel 3 om det finns betydande direkta och indirekta effekter eller inte. Bedömningen av om verksamheten eller åtgärden passerar tröskelvärden eller leder till en sammantagen miljöpåverkan som kan antas vara betydande ska utgå från de totala betydande miljöeffekterna som åtgärden eller verksamheten som helhet medför. Som EU-domstolen uttrycker skulle det vara kontraproduktivt i förhållande till MKB-direktivets syfte om det tillät en tillämpning

⁴⁰ SOU 2003:124 s. 132–138.

⁴¹ Se prop. 2016/17:20 s. 111 och 112.

där det gick att dela upp projekt i flera separata ansökningar så att varje delprojekt var för sig inte överskrider det fastställda tröskelvärdet eller vid granskningen inte anses ha en betydande miljöpåverkan och därför inte kräver någon miljöbedömning. En sådan tillämpning är inte förenlig med MKB-direktivet.⁴²

Genomförandet i svensk rätt är inte helt tydligt i detta avseende. Exempelvis sägs i 6 § andra stycket miljöbedömningsförordningen att första stycket inte avgör frågan om betydande miljöpåverkan när en verksamhet eller åtgärd ändras. Förutom detta finns det knappt något tydligt stöd i frågan. I miljöprövningsförordningen används exempelvis inte samma terminologi som i miljöbedömningsförordningen utan i den förra sägs exempelvis att om ändringen i sig eller tillsammans med tidigare ändringar innebär att en olägenhet av betydelse för människors hälsa eller miljön kan uppkomma. Förhållandet mellan ”olägenhet för människors hälsa eller miljön” och betydande miljöpåverkan hade tjänat på att förtydligas i någon av förordningarna. Miljöprövningsutredningen har föreslagit att miljöpåverkan” ska ersätta det andra uttrycket vid bedömning av omgivningspåverkan.⁴³

Det ska samtidigt noteras att Naturvårdsverket i sin vägledning har försökt skapa större tydlighet. Vad utredningen förstår upplevs frågan om betydande miljöpåverkan vid ändringstillstånd och anmälan trots detta fortsatt som otydlig och det är svårt för verksamhetsutövarna att förutse hur myndigheten kommer att bedöma en ändring eller utvidgning i förhållande till dess miljöpåverkan. Vissa större verksamhetsutövare väljer på grund av den tidsutdräkt beslutet om betydande miljöpåverkan kan medföra att i stället gå direkt till avgränsningssamråd för att skynda på processen. Det har också framförts till utredningen att bedömningen av om en betydande miljöpåverkan kan antas i samband med ändringstillstånd skiljer sig åt mellan olika länsstyrelser i landet.

Det kan finnas behov av att se över möjligheten att ansöka om tillstånd för en ändring eller utvidgning av en verksamhet och miljöbedömningsprocessen. Även om det är centralt att hela verksamheten utgör fond för miljökonsekvensbeskrivningen, om en sådan krävs, behöver inte tillståndprocessen utgå ifrån detta. Att hela verksamheten genomgår en miljöbedömning kan vara särskilt vik-

⁴² Se EU-domstolens dom i bl.a. målen C-227/01 och C-205/08.

⁴³ Se SOU 2022:33 s. 118–120.

tigt när utvidgningar medför att olika tröskelvärden överskrids. Det är exempelvis inte omöjligt att en vindkraftspark vill ansluta en vätgasfabrik eller batterilager till parken. Det är då rimligt att se anläggandet av dessa installationer som en del av den arealpåverkan anläggningen som helhet får på miljön även om påverkan från installationen i sig kan vara begränsad.

Se våra överväganden och förslag i denna fråga i avsnitt 14.8.4.

Kan verksamhetsutövaren påverka bedömningen om betydande miljöpåverkan

En verksamhetsutövare kan i enlighet med sista meningen i artikel 4.4 i MKB-direktivet tillhandahålla en beskrivning av projektets upplägg eller planerade åtgärder som syftar till att undvika eller förebygga vad som annars skulle ha medfört betydande negativa effekter på miljön. Med ”undvika eller förebygga” betydande negativa effekter omfattas inte åtgärder som avser att kompensera för projektets påverkan. Syftet med möjligheten är att ge exploatören möjlighet att påverka resultatet av granskningen om projektet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Om en miljökonsekvensbedömning inte krävs kan myndigheten även ange projektets särdrag och planerade åtgärder för att undvika eller förebygga vad som annars skulle ha utgjort en betydande negativ miljöpåverkan (artikel 4.5).

I finsk rätt (se avsnitt 6.4.3) finns denna möjlighet tydligt utskrivet, dvs. att verksamhetsutövaren kan komma under gränsen genom åtgärder som minskar projektets miljöpåverkan. I 8 § miljöbedömningsförordningen räknas detta upp som en del av vad samrådsunderlaget ska innehålla utan att sätta underlaget i relation till den möjlighet som direktivet ger. Enligt 11 § miljöbedömningsförordningen ska hänsyn tas till bl.a. verksamhetens eller åtgärdens omfattning och utformning. Det är på så sätt möjligt att beakta åtgärder för att undvika eller förebygga vad som annars skulle medföra en betydande miljöpåverkan enligt miljöbedömningsförordningen, men det är otydligt. Vad utredningen kan se finns det inget uttalat i förarbetena om varför möjligheten inte har inarbetats på ett tydligt sätt i det svenska genomförandet.⁴⁴

⁴⁴ Se Ds 2016:25 s. 177, 216 och 313 och prop. 2016/17:200 s. 197–199.

Se våra överväganden och förslag i denna fråga i avsnitten 14.8.4 och 14.10.4.

Genomförandet av MKB-direktivets bilaga 1 och 2

I det överträdelseärende som pågår har EU-kommissionen ifrågasatt hur Sverige har genomfört bilaga 1 och 2. Det huvudsakliga genomförandet sker genom 6–7 och 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen. Naturvårdsverket har tidigare lämnat förslag på hur exempelvis 6 § miljöbedömningsförordningen kan ändras för att bättre överensstämma med MKB-direktivet, men förslaget har inte genomförts.⁴⁵

Pågående överträdelseärende har resulterat i ändringar och förslag, bl.a. ändrades genomförandet av MKB-direktivet i relation till plan- och bygglagen 2021. Syftet med ändringarna i plan- och bygglagen var bl.a. att säkerställa att s.k. MKB-projekt som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska prövas genom detaljplan och att beslut om lov eller förhandsbesked som avser ett MKB-projekt i vissa fall ska innehålla en motivering om åtgärdens miljöpåverkan. Regeringen bemyndigades också att få meddela föreskrifter om att MKB-projekt i vissa fall inte ska antas medföra en betydande miljöpåverkan.⁴⁶

De två promemorior som har lagts fram för att anpassa miljöbalken och andra närliggande sektorslagar innehåller förslag på alternativa system för bedömning av om en betydande miljöpåverkan kan antas jämfört med dagens process enligt miljöbalken.⁴⁷

Som en jämförelse har Finland i stället valt att föra in huvudsakligen bilaga 1 med vissa tillägg direkt i den finländska rättsordningen tillsammans med en hänvisning till bilaga 2 i MKB-direktivet.

Att det svenska genomförandet av MKB-direktivet har ifrågasatts avseende frågan om vilka åtgärder och verksamheter som ska prövas i relation till frågan om betydande miljöpåverkan utgör en utmaning i sig. Den successiva anpassningen av det svenska genom-

⁴⁵ Se Naturvårdsverket, ”Kategorisering av verksamheter och åtgärder utifrån krav på miljökonsekvensbeskrivning”, redovisning av regeringsuppdrag i Naturvårdsverkets regleringsbrev 2017 (2017-12-14).

⁴⁶ Se prop. 2020/21:174 exempelvis s. 1 och 40–42.

⁴⁷ Se promemoria, Miljödepartementet, Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet, M2021/00596 2021, s. 70–76 och promemoria, Klimat- och näringslivsdepartementet, Ytterligare steg för att förbättra genomförandet av MKB-direktivet, KN2023/04664 2023 s. 37–39 och prop. 2020/21:174, s. 53.

förandet till direktivet reser också vissa frågor kring nuvarande svenska regelverks ändamålsenlighet. Den fråga som uppkommer i utredningsarbetet är om det skulle gå att förena ett bättre genomförande av direktivet med ambitionen att nå en enklare, snabbare och mer förutsägbar miljöbedömnings- och tillståndprocess.

Se våra överväganden och förslag i denna fråga i avsnitt 14.8.4.

Undantag

Det som betecknas som undantag i MKB-direktivet (se artikel 1.3 2.4, och 2.5) har inte genomförts i svensk rätt. Undantagen finns i direktivet för att underlätta det nationella genomförandet och det är problematiskt att undantagen inte har inarbetats.

Regeringsprövningsutredningen har nyligen, 2024, föreslagit hur undantagen avseende artikel 1.3 och 2.4 i MKB-direktivet kan genomföras i svensk rätt. Förutom att lämna författningsförslag har utredningen genomfört en omfattande analys av bestämmelsernas möjligheter och begränsningar. Utredningen beskriver också de utmaningar som har uppstått av att undantagen inte har genomförts och vi hänvisar till deras beskrivning i denna del.⁴⁸

Regeringsprövningsutredningen beskriver att undantagen kan aktualiseras i situationer där det är tidskritiskt att en verksamhet eller åtgärd genomförs. Undantagen medför inte att andra krav i unionsrätten och internationell rätt, bl.a. finns det krav i industriutsläppsdirektivet om ansökans innehåll och krav om förhandsreglering i vattendirektivet, inte ska tillämpas. Det medför att utredningen gör bedömningen att undantagen inte bör omfatta tillståndprocessen, men däremot processen innan, dvs. miljöbedömningsprocessen. I och med att det svenska genomförandet av MKB-direktivet utgör en s.k. integrerad prövning där miljöbedömningen pågår fram till det att ärendet avgörs finns det dock strukturella utmaningar med ett sådant genomförande av undantagen.

Med detta sagt är Regeringsprövningsutredningen tydlig med att underlaget trots detta måste vara tillräckligt för att prövningsmyndigheten ska kunna pröva om tillstånd kan ges. Regeringsprövningsutredningen uttrycker att MKB-direktivet inte innehåller några materiella krav som prövningen av en verksamhet eller åtgärd ska

⁴⁸ Se SOU 2024:11 s. 474–479.

bedömas emot. Det innebär att de materiella krav i miljöbalken som syftar till att skydda människors hälsa och miljön ska uppfyllas även om undantag medges från alla eller vissa av kraven i den specifika miljöbedömningen. Det krävs således fortfarande en tillståndspröcess där bl.a. de allmänna hänsynsreglerna ska tillämpas.⁴⁹

Regeringsprövningsutredningen har utformat sitt författningsförslag avseende genomförandet av artiklarna 1.3 och 2.4 på ett likartat sätt. Förslaget är omfattande med egna processregler för proceduren med prövning av förutsättningar för undantag från kravet på en specifik miljöbedömning. Exempelvis föreslås ett helt nytt kapitel i miljöbalken som ska reglera hur ett sådant undantag från MKB-direktivets krav ska genomföras. Kortfattat innebär förslaget att regeringen i samarbete med länsstyrelsen och miljöprövningsdelegationen får undanta en verksamhet eller åtgärd från kravet på en specifik miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken. Utredningen specificerar vad en ansökan om undantag ska innehålla och även vad den efterföljande tillståndsansökan ska innehålla. Det är länsstyrelsen som ska motta ansökan om undantag. Det är också länsstyrelsen som därefter ska lämna över ansökan med ett eget yttrande till regeringen.

I yttrandet ska länsstyrelsen redovisa vilka uppgifter som krävs för att bedöma verksamhetens eller åtgärdens miljöeffekter. Regeringen ska sedan pröva frågan om undantag. Om regeringens beslut är positivt föreslår utredningen att beslutet ska gälla i sex månader. Om en ansökan om tillstånd har getts in inom denna tid, ska dock beslutet om undantag gälla till dess att frågan om tillstånd har avgjorts.

Den som prövar frågan om tillstånd är regeringen antingen utan eller efter beredning av en miljöprövningsdelegation. Om frågan om tillstånd bereds av en miljöprövningsdelegation ska delegationen överlämna ärendet till regeringen med eget yttrande. Enligt utredningens förslag ska en tillståndsansökan innehålla de uppgifter som en ansökan normalt ska innehålla. I stället för miljökonsekvensbeskrivningen ska de uppgifter som behövs för att kunna bedöma verksamhetens eller åtgärdens miljöeffekter ingå. Ett tillstånd i denna ordning ska enligt förslaget omfattas av rättskraft och gälla som längst i fyra år.

Vad som komplicerar ett eventuellt svenskt genomförande av undantagen är att kommissionen är tydlig med att medlemsstaterna

⁴⁹ Se SOU 2024:11 s. 385.

måste fullt ut införliva direktivets bestämmelser för att kunna tillämpa undantagen.

Våra överväganden och förslag i denna fråga framgår av avsnitt 14.8.5.

9.7 Miljökonsekvensbeskrivningens omfattning

Om granskningen av ett projekt visar att det krävs en miljökonsekvensbedömning ska exploatören utarbeta och inlämna en sådan (se avsnitt 9.8.1). Innan dess kan beskrivningens omfattning prövas, detta benämns ”scoping” i vägledningar under MKB-direktivet. Syftet med denna är att bestämma vilken omfattning miljökonsekvensbeskrivningen ska ha. Processen för att pröva hur omfattande beskrivningen ska vara är något medlemsstaterna kan välja att lagstifta om eller låta ske på initiativ av exploatören (artikel 5.2). I miljöbalken beskrivs detta som ett avgränsningssamråd (6 kap. 29 § MB).

9.7.1 MKB-direktivet – processen för att pröva miljökonsekvensbeskrivningens omfattning

I MKB-direktivet regleras processen i artikel 5.2 som säger att om exploatören så begär ska den ansvariga myndigheten, med beaktande av den information som lämnats i synnerhet om projektets specifika egenskaper, däribland dess lokalisering och tekniska kapacitet, och den miljöpåverkan som kan antas, avge ett yttrande om hur omfattande och detaljerad den information ska vara som ska lämnas i miljökonsekvensbeskrivningen. Den ansvariga myndigheten ska samråda med de myndigheter som omfattas av artikel 6.1 innan den avger sitt yttrande. Medlemsstaterna får även lagstifta om att de ansvariga myndigheterna ska avge ett yttrande oberoende av om exploatören begär det eller inte.

Idén i direktivet är att exploatören initierar processen genom att utarbeta ett underlag för prövning och skickar in det till den ansvariga myndigheten. Även om det enligt direktivet är frivilligt att initiera processen på detta sätt innebär exploatörens begäran att ansvarig myndighet behöver hantera begäran. I de fall medlemsstaten har valt att den ansvariga myndigheten ska yttra sig uppstår ett krav om att beskrivningen ska baseras på yttrandet och innehålla de uppgifter

som skäligen kan behövas för att senare nå en motiverad slutsats om projektets betydande miljöpåverkan (artikel 5.1 andra stycket).

EU-kommissionen anser att processen som artikel 5.2 i MKB-direktivet möjliggör är ett viktigt steg i den tidiga delen av miljökonsekvensbedömningsprocessen. Processen ger exploatören möjlighet att fråga ansvariga myndigheter om omfattningen av den information som krävs för att fatta ett välgrundat beslut om projektet och dess effekter.⁵⁰ Syftet är även att säkerställa att beskrivningen kommer att ge en heltäckande bild av projektets viktiga effekter, inklusive frågor av särskilt intresse för de grupper och individer som påverkas och därmed av yttersta vikt för projektets realiserande.

Syftet med yttrandet är på så sätt att minska risken för att myndigheter inom miljöområdet kommer att behöva begära ytterligare information från exploatören efter att miljökonsekvensbeskrivningen har utarbetats och lämnats in till prövningsmyndigheten.⁵¹ På så sätt kan både prövningsmyndigheten och verksamhetsutövaren fokusera på de frågor som är viktiga i tillståndprocessen och minska risken för förseningar till följd av behov av kompletteringar.

Det finns inga formella krav i direktivet om hur underlaget för bedömningen av miljökonsekvensbeskrivningens omfattning ska se ut. I EU-vägleddningen anges att i de flesta fall bör strukturen för underlaget för bedömningen likna den som själva beskrivningen ska ha, men med ett mindre detaljerat innehåll.⁵² På så sätt ska underlaget i första hand inriktas på att identifiera de viktigaste effekterna som ska bedömas med utgångspunkt i bl.a. artikel 3 i MKB-direktivet och som ska bedömas på djupet i ett senare skede.⁵³ Detta går också att se i direktivets artikel 5.1 andra stycket i och med att yttrandet ska innehålla de uppgifter som skäligen kan behövas för att nå en motiverad slutsats om projektets betydande miljöpåverkan.

Exploatören kan behöva utföra en preliminär datainsamling och fältarbete i detta skede för att hjälpa till att avgöra vad de betydande effekterna av projektet sannolikt kommer att bli. Så mycket relevant

⁵⁰ Se European Commission, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (2017) s. 10.

⁵¹ Se European Commission, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (2017) s. 23.

⁵² Se European Commission, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (2017) s. 40.

⁵³ Se European Commission, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (2017) s. 49.

information som rimligen är tillgänglig vid tidpunkten för begäran bör alltid tillhandahållas.⁵⁴ I vägledningen nämns ett antal aspekter som bör ingå som underlag för bedömningen bl.a.

- beskrivning av det föreslagna projektet,
- projektets fysiska egenskaper (natur, storlek, olycksrisker, etc.),
- uppgifter om alternativa platser som har övervägts.
- en kort beskrivning av projektets sannolika effekter med hänsyn till bl.a.: påverkan på människor, människors hälsa, fauna och flora, jordar, markanvändning, vattenkvalitet och hydrologi, luftkvalitet, klimat, buller och vibrationer, landskap och visuell miljö och samspelet mellan dem,
- typ av effekter, exempelvis om de är direkta, indirekta, sekundära, kumulativa, permanenta eller tillfälliga, gränsöverskridande, positiva eller negativa,
- identifiera möjliga åtgärder som kan mildra projektet påverkan,
- relationen till andra befintliga/planerade projekt, och
- befintlig mark- eller vattenanvändning på och i anslutning till platsen och eventuell framtida planerad användning.⁵⁵

Även om ett yttrande har lämnats får ansvariga myndigheter begära ytterligare information i ett senare skede av prövningsprocessen.⁵⁶ Att miljökonsekvensbeskrivningen i någon mening alltid måste vara öppen för nya frågor oavsett vilket skede processen befinner sig i är tydligt i rättspraxis från EU-domstolen⁵⁷ och även svenska domstolar⁵⁸.

Även om det inte är ett krav enligt MKB-direktivet att samråda med allmänheten i samband med avgränsningen är det noterbart att EU-kommissionen anser att det är god sedvana att informera och

⁵⁴ Se European Commission, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (2017) s. 39.

⁵⁵ Se European Commission, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (2017) s. 32-33, 39 och 40.

⁵⁶ Se European Commission, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (2017) s. 25.

⁵⁷ Se exempelvis Se EU-domstolens dom i mål C-332/04 p. 54.

⁵⁸ Se exempelvis NJA 2009 s. 321 och NJA 2013 s. 613.

involvera allmänheten inför att ett yttrande om miljökonsekvensbeskrivningen omfattning ska lämnas.⁵⁹

9.7.2 Miljöbalken – avgränsningssamråd

Avgränsningssamrådet innebär att den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden samråder om verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, omfattning och utformning, de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser samt om miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning (6 kap. 29 § första stycket MB). Om verksamheten eller åtgärden faller under Sevesolagstiftningen ska samrådet även avse hur allvarliga kemikalieolyckor ska kunna förebyggas och begränsas (6 kap. 29 § andra stycket MB).

Samrådet ska ske med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda, samt med de övriga statliga myndigheter, de kommuner och den allmänhet som kan antas bli berörda (6 kap. 30 § första stycket MB). Om någon i avgränsningssamråds-kretsen inte ingått i undersökningssamrådet ska dessa erhålla samrådsunderlaget från det samrådet (6 kap. 30 § andra stycket MB). Om ett undersökningssamråd inte har ägt rum ska detta tydliggöras (6 kap. 30 § tredje stycket MB).

Samrådsunderlaget till avgränsningssamrådet regleras i 8 § miljöbedömningsförordningen. Kriterierna är densamma för undersöknings- och avgränsningssamrådet. Men enligt 9 § miljöbedömningsförordningen ska uppgifterna som ska finnas med i avgränsningssamrådets underlag ha den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för att kunna ta ställning till vilken omfattning och detaljeringsgrad miljökonsekvensbeskrivningen bör ha.

Avgränsningssamrådet påbörjas i och med att samrådsunderlaget lämnas och det ska ske i så god tid att det ger utrymme för ett meningsfullt samråd innan verksamhetsutövaren utformar miljökonsekvensbeskrivningen och den slutliga tillståndsansökan (6 kap. 31 § MB). Vid samrådet har länsstyrelsen ett särskilt uppdrag att, i dialog med den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en

⁵⁹ Se Europeiska Kommissionen, Kommissionens Tillkännagivande, Kommissionens vägledande dokument om effektivisering av miljöbedömningar som utförs enligt artikel 2.3 i direktivet om miljökonsekvensbedömning (Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU i dess ändrade lydelse enligt direktiv 2014/52/EU) (2016/C 273/01).

åtgärd, verka för att innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen får den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för tillståndsprövningen (6 kap. 32 § första stycket MB). Länsstyrelsen ska skriftligen redovisa sin bedömning av vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla för att kunna ligga till grund för den fortsatta miljöbedömningen (6 kap. 32 § andra stycket MB).⁶⁰ Med dialog avses att länsstyrelsen ska vara en aktiv samrådspart. Formerna för och omfattningen av dessa kontakter måste anpassas till förhållandena i varje enskilt fall. Kravet innebär att en aktiv dialog ska föras i de avgränsningsfrågor som behövs för den kommande tillståndsprövningen.⁶¹

Samrådsprocessen

MKB-direktivet lämnar stort utrymme för medlemsstaterna att bestämma samrådsprocessen och har i huvudsak två kategorier: berörda myndigheter och allmänheten (se artikel 6.1 MKB-direktivet). Århuskonventionen nämner också enskilda, på så sätt att allmänheten kan behöva informeras individuellt (se artikel 6.2 Århuskonventionen). I svensk rätt har frågan om samrådsprocessen varit central i flera avgöranden.

I ett uppmärksammat avgörande från Mark- och miljööverdomstolen kring LKAB:s utvidgning av gruvan i Kiruna var frågan om etablering av kontakt och konsultation av enskilda som bedömdes vara särskilt berörda i centrum när domstolen prövade om de brister som förelåg kring samrådet var så väsentlig att dessa inte kunde åtgärdas inom ramen för den pågående tillståndsprövningen samt om detta medförde att ansökan därmed skulle avvisas trots att det var sent i processen.⁶² Frågan var huruvida en ansökan behövde avvisas sent i processen eller om brister i den skulle gå att läka. Denna fråga har också tidigare prövats av Högsta domstolen.⁶³ Majoriteten i Mark- och miljööverdomstolen (en skiljaktig) bedömde att:

miljöbalken föreskriver att den som avser att bedriva en tillståndspliktig verksamhet ska identifiera och samråda med enskilda som kan antas bli särskilt berörda innan miljökonsekvensbeskrivningen upp-

⁶⁰ I lydelse enligt SFS 2024:964.

⁶¹ Se prop. 2023/24:152 s. 107.

⁶² Se MÖD 2022:27.

⁶³ Se NJA 2009 s. 321.

rättas. Inbjudan till samråd bör utformas på ett sådant sätt att dessa enskilda förstår vilka störningar de riskerar att drabbas av. Särskilt berörda bör bjudas in till samråd genom direktutskick och inte endast genom annonsering. LKAB har inte uppfyllt dessa krav och denna brist kan inte åtgärdas inom ramen för den pågående tillståndsprövningen.

Det uppmärksammade avgörandet från Mark- och miljööverdomstolen baserade sig på regleringen i 6 kap. miljöbalken och särskilt 6 kap. 4 § miljöbalken såsom bestämmelsen såg ut innan 2018 då en revidering ägde rum. Motsvarigheten till 6 kap. 4 § miljöbalken återfinns nu i 6 kap. 24, 29 och 30 §§ miljöbalken. Enligt nuvarande bestämmelser ska samrådskretsen vid undersökningssamrådet inkludera länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden bjudas in (6 kap. 24 § första stycket 2 MB). Vid avgränsningssamrådet ska kretsen omfatta länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda, samt med de övriga statliga myndigheter, de kommuner och den allmänhet som kan antas bli berörda (6 kap. 30 § första stycket MB).

När det nya 6 kap. miljöbalken trädde i kraft 2018 var syftet att det inte skulle ske någon förändring avseende samrådskretsen och hur etablering/konsultation ska genomföras jämfört med vad som gällt tidigare, utan i dessa delar överensstämmer nuvarande bestämmelse med tidigare 6 kap. 4 § miljöbalken och med tidigare förarbeten.⁶⁴

Av förarbetena till motsvarigheten till dagens undersökningssamråd framgår att med enskilda som kan antas bli särskilt berörda avses framför allt närboende och andra som särskilt kommer att bli berörda, i många fall kommer dessa också att vara sakägare. Det är viktigt att dessa kommer in i ett inledande stadium i processen och får möjlighet att påverka även om verksamheten senare inte bedöms ha en betydande miljöpåverkan. Hur omfattande samråd som behövs i varje enskilt fall samt hur detta ska utformas är enligt förarbetena beroende av den planerade verksamhetens art och omfattning.⁶⁵

I förarbetena till bestämmelsen som motsvarar avgränsningssamråd tydliggörs att verksamhetsutövaren lämpligen när det är möjligt bör ta direkt kontakt med dem som ingår i samrådskretsen.

⁶⁴ Se prop. 2016/17:200 s. 198, 203 och 204 och prop. 2004/05:129 s. 46 och 47.

⁶⁵ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 57.

När det gäller sakägare bör det i många fall också vara praktiskt möjligt med en direktkontakt. När dessa utgör ett större antal och när det gäller kontakten med allmänheten kan det i många fall inledas med åtgärder som rundskrivelser och annonsering i ortspressen. Detta kan sedan kombineras med informationssammanträden och utställningar om den planerade verksamheten, där tillfälle ges att lämna såväl muntliga som skriftliga synpunkter till de ansvariga för projektet och miljökonsekvensbeskrivningen.⁶⁶

Samtidigt påpekas det i förarbetena att det kan vara svårt att identifiera alla som ingår i samrådsgruppen, t.ex. vilken del av allmänheten som kan antas bli berörd av verksamheten eller åtgärden. Det är därför lämpligt att information om att samråd ska ske lämnas i t.ex. en ortstidning med uppgift om var det går att ta del av samrådsunderlaget. Samrådsunderlaget kan även göras tillgängligt på en webbplats.⁶⁷ Om flera kan väntas bli berörda på likartade sätt kan samma standardiserade information skickas ut till dessa, s.k. cirkulär eller rundskrivelser. Däremot bör det sällan kunna motiveras att de som på ett mer påtagligt sätt kommer att påverkas av verksamheten inte får information om samrådet genom direktutskick eller motsvarande.⁶⁸

Lagstiftaren har helt enkelt vidhållit sedan miljöbalken kom att kontakt med enskilda som särskilt berörs bör ske genom en direktkontakt medan kontakt med den berörda allmänheten i bredare bemärkelse kan ske på annat sätt, t.ex. genom annons i ortspressen. För att tydliggöra att enskilda som kan antas särskilt berörda utgör en annan typ av samrådspart än den berörda allmänheten i vidare bemärkelse bör sådana enskilda därför uttryckligen anges.⁶⁹

Enligt förarbetena ska det göras skillnad mellan de som kan antas bli särskilt berörda och den bredare allmänheten.⁷⁰ Med den berörda allmänheten avses en betydligt större grupp än enskilda som är, om än gemensamt, särskilt berörda. Det är dels allmänheten i de områden som kan antas bli utsatta för miljöpåverkan från verksamheten eller åtgärden, dvs. närboende, dels annan ortsbefolkning. I många fall kan dessa även vara sakägare, men inte alltid. Någon begränsning till en viss del av allmänheten att delta i samrådet finns dock inte utan syftet är få till en vidsträckt tolkning. Skyldigheten för den som avser att bedriva verksamheten att informera gäller dock endast den all-

⁶⁶ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 59 och 60.

⁶⁷ Se prop. 2016/17:200 s. 203.

⁶⁸ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 59.

⁶⁹ Se prop. 2016/17:200 s. 119.

⁷⁰ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 57.

mänhet som kan antas bli berörd.⁷¹ Det har efterfrågats av remissinstanser att det ska tydliggöras vad som avses med särskilt berörda, men lagstiftaren har valt att inte göra det, utan i stället vidhållit att ovanstående beskrivning är tillräcklig.⁷²

I förarbetena anges också att i och med att syftet med samråden är att dessa ska leda till att den planerade verksamhetens eller åtgärdens miljöverkan blir ordentligt klarlagd och att allmänhet, organisationer m.fl. verkligen ska kunna påverka, kan det vara lämpligt att ha ett samrådsförfarande vid flera tillfällen. Om det är omfattande ingrepp i miljön som det ska samrådas om och flera alternativ växer fram under processen är det särskilt lämpligt att samrådet upprepas eller sker i etapper.⁷³ Samrådsförfarandets syfte är att etablera en process som går ut på att ge allmänheten och myndigheter m.fl. möjlighet att på ett tidigt stadium kunna påverka ett projekts utformning och det underlag som tas fram av verksamhetsutövaren.⁷⁴

Vikten av att samrådet genomförs såsom beskrivs i förarbetena har även uttryckts som en processförutsättning i praxis.⁷⁵

Av i målet vid mark- och miljööverdomstolen ingiven samrådsredogörelse framgick bland annat att Vattenfall hade gjort ett direktutskick till enskilda fastighetsägare inom 20 meter från den föreslagna ledningssträckningen. I de fall enskilda hade utgjorts av hyresgäster eller bostadsrättshavare hade utskicken ställts till hyresvärd respektive styrelse i bostadsrättsföreningen. Därutöver hade annonsering skett i lokaltidningarna Mitt i Nacka, Mitt i Lidingö och Nacka Värmdöposten, varefter samrådsmöte hade hållits.

Målet rörde en sjö- och markförlagd kraftledning med mer begränsade verkningar än en motsvarande luftburen ledning. Direktutskick till fastighetsägare längs med ledningssträckningen kombinerat med annonsering i lokaltidningar fick enligt Mark- och miljööverdomstolen anses utgöra en lämplig form för samråd i aktuellt fall.

Genom annonsering i lokaltidningar hade samrådet även inkluderat de enskilda som kunde anses berörda utanför den 20-metersgräns inom vilken direktutskick gjorts, liksom de enskilda hyresgäster och bostadsrättshavare som inte hade fått del av direktutskicken.

Vattenfall bedömdes härigenom på ett tillräckligt sätt ha samrått med de enskilda som kunde anses särskilt berörda av verksamheten. Detta innebar att det inte förelåg sådana brister i genomfört samråd som hindrade att ansökan prövades i sak.

⁷¹ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 60.

⁷² Se prop. 2016/17:200 s. 119.

⁷³ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 60.

⁷⁴ Se prop. 2004/05:129 s. 44.

⁷⁵ Se MÖD 2015:35.

Mark och miljööverdomstolen uttalade även att hur omfattande samråd som behövs och hur det ska utformas är beroende av den planerade verksamhetens art och omfattning. Beträffande större verksamheter bör information lämnas vid särskilda informationsmöten medan det i andra fall kan vara lämpligt med exempelvis annons i ortspress, brev eller cirkulär till de närboende, utställning i bibliotek, i kommunhus eller annan lämplig lokal etc.

I avgörandet hänvisade domstolen till tidigare praxis i vilken Mark- och miljööverdomstolen avvisat tillståndsansökningar där verksamhetsutövaren inte hade genomfört samrådet, och inte som i ovan redogjorda fall där frågan var om kontakten med berörda varit tillräcklig.⁷⁶ Mark- och miljööverdomstolen uttalade bl.a. att frågan om det i efterhand är möjligt att avhjälpa brister i samrådsförfarandet får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet och att bedömningen ska göras med hänsyn till framför allt verksamhetens art och omfattning samt de allmänna och enskilda intressen som berörs. Domstolen tog även hänsyn till att bristerna, bl.a. att alla särskilt berörda inte hade kontaktats, var förhållandevis allvarliga. I en tidigare dom bedömde Mark- och miljööverdomstolen också att en verksamhet som inte skulle medföra en betydande miljöpåverkan borde kunna läka både motsvarigheten till undersökningssamråd och miljökonsekvensbeskrivning.⁷⁷ Att samrådet som sådant utgör en processförutsättning utgår ifrån antaganden att detta utgör en integrerad del av själva miljöbedömningen och att en samrådsredogörelse ska ingå i det material som lämnas till tillståndsmyndigheten.⁷⁸

I LKAB-avgörandet uttalade domstolen att det kan invändas att det är svårt, särskilt när det gäller verksamheter med stor omgivningspåverkan, att dra en gräns mellan särskilt berörda och berörd allmänhet. Denna svårighet får dock inte leda till att samrådet med särskilt berörda helt försummas. Det är verksamhetsutövarens uppgift att i detta inledande skede bedöma och avgränsa vilka som kan antas bli särskilt berörda utefter kriterier som framstår som lämpliga i det enskilda fallet. Om sådana avvägningar har gjorts och rimliga åtgärder vidtagits för att nå dessa enskilda bör det mycket sällan finnas skäl för prövningssmyndigheten att, när ansökan väl gjorts, avvisa den på grund av att kretsen av särskilt berörda då bedöms vara något större

⁷⁶ Se MÖD 2003:88 och MÖD 2002:15.

⁷⁷ Se MÖD 2002:39.

⁷⁸ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 65.

än som antogs vid samrådet. I detta fall bedömdes ansökan vara så bristfälliga avseenden direktkontakten med enskilda att den avvisades.

En skiljaktig meningen i LKAB-avgörandet tolkade förarbetena på ett annat sätt och uttalade med hänvisning till tidigare praxis⁷⁹ att det för särskilt berörda enskilda i många fall kan vara praktiskt möjligt att information om samrådsförfarandet sker genom en direktkontakt, men att också rundskrivelser och annonsering i ortspres- sen kan vara gott nog om kretsen av enskilda berörda är stor.⁸⁰ På så sätt var slutsatsen att det inte fanns något hinder i förarbetena mot att behandla båda grupperna lika så länge båda grupperna fick tillräcklig kännedom om samrådsförfarandet. Att frågan också rörde en verksamhet som hade bedrivits sedan länge och att de störningar som verksamheten gav upphov till var väl kända bland de boende borde påverka bedömningen. Sammanfattningsvis ledde detta till bedömningen att samrådsförfarandet hade genomförts på ett god- tagbart sätt.

9.7.3 Utmaningar

På ett generellt plan har vi blivit uppmärksammade på att en anled- ning till att tillståndprocessen av många upplevs som oförutsägbär är osäkerheter kopplade till samrådsprocessen. När utmaningar om samrådsprocessen diskuteras är det ofta avgränsningssamrådet till- sammans med processen vid kungörelse enligt 6 kap. 39 § miljöbalken som avses (för undersökningssamrådet se avsnitt 9.6.2). På en över- gripande nivå kan utmaningen kring samrådsprocessen delas upp i två delar: processen och underlaget.

Processen

Enligt MKB-direktivet utgör processen för att pröva hur omfat- tande miljökonsekvensbeskrivningen ska vara något som medlems- staterna kan välja att lagstifta om eller låta ske på frivillig basis på initiativ av verksamhetsutövaren. Även om det enligt direktivet är frivilligt att initiera processen utlöser exploatören en formell pro-

⁷⁹ Se MÖD 2015:35. I anförandet står det MÖD 2013:35, då det avgörandet avser en skylt- placering och dess överstämbarhet med en detaljplan och den skiljaktiga nämner en starkströms- ledning antar vi att det är 2015:35 som avses.

⁸⁰ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 59 och 60.

cess när en begäran skickas in om en bedömning kring vilken omfattning beskrivningen ska ha och ansvarig myndighet ska agera därefter. Detta indikerar att ansvaret för att beskrivningen uppfyller kraven i viss mån är delad mellan myndigheten och exploatören. I vissa ärenden kommer yttrandet få väldigt stor vikt genom förnybarhetsdirektivets krav på att yttrandet är begränsande för den ansvariga myndighetens kompletteringsförelägganden (se avsnitt 9.12.3).

Det är tydligt att avgränsningssamrådet enligt miljöbalken går längre än vad MKB-direktivet kräver. I EU-vägledningen beskrivs att den modell Sverige har valt inte krävs av direktivet, men kan sägas utgöra en bra tillämpning (good practice).⁸¹ Det finns inget som hindrar att ett brett samråd sker kring miljökonsekvensbeskrivningens omfattning, något liknande sker enligt finsk rätt (se avsnitt 6.4.3). Enligt MKB-direktivets systematik sker dock detta breda samråd i ett senare skede (se avsnitt 9.9.1). Syftet med utformningen av avgränsningssamrådet är således att svara på ett annat av MKB-direktivets krav och det är att allmänheten på ett tidigt stadium ska få reella möjligheter att delta i medlemsstaternas beslutsprocesser på miljöområdet i vilka miljökonsekvensbedömningen integreras och ha rätt att yttra sig när alla alternativ står öppna till den eller de ansvariga myndigheterna innan beslut fattas om ansökan om tillstånd (artikel 6.4).⁸² Med reella möjligheter enligt MKB-direktivet avses att allmänheten ska få tillfälle att yttra sig innan tillståndsbeslutet fattas och inte vid bedömning av vilken omfattning miljökonsekvensbeskrivningen ska ha. Detta är även i överensstämmelse med artikel 6.5 Århuskonventionen (se avsnitt 9.9.1) där det bl.a. anges att varje part bör i förekommande fall uppmuntra potentiella sökande att innan de ansöker om tillstånd göra klart för sig vilken allmänhet som berörs, inleda diskussioner med den och informera om syftet med sin ansökan.

Från ett MKB-direktivsperspektiv är avsikten med avgränsningsprocessen att pröva miljökonsekvensbeskrivningen omfattning och på så sätt ge exploatören möjligheten att fråga ansvariga myndigheter om vilken information och underlag som krävs för att fatta ett välgrundat beslut om projektet och dess effekter.⁸³ När frågan har kom-

⁸¹ Se European Commission, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (2017) s. 34.

⁸² Se prop. 1997/98:45 s. 282, 293 och prop. 2016/17:200 s. 136, 139.

⁸³ Se European Commission, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (2017) s. 10.

mit från exploatören ligger ansvaret alltså hos myndigheten. Syftet är att korta processen genom att minska risken för att myndigheter kommer att behöva begära ytterligare information från exploatören efter det att miljökonsekvensbeskrivningen har utarbetats och lämnats in till prövningsmyndigheten.⁸⁴ I den svenska miljöbedömningsprocessen ligger ansvaret för avgränsningssamrådet på den som avser att genomföra en åtgärd eller bedriva en verksamhet. Länsstyrelsen roll är på så sätt mindre framträdande än vad som framgår av direktivet, men även i förhållande till upplägget i Finland och Danmark där ansvarig myndighet har ett större ansvar för denna del av processen. Visserligen ska länsstyrelsen förutom att redovisa sin bedömning, under avgränsningssamrådet, i dialog med den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd, verka för att innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen får den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för tillståndsprövningen. Ansvaret för processen ligger dock inte hos länsstyrelsen, något som är fallet för motsvarande myndigheter i Finland och Danmark (se avsnitt 6.3.3 och 6.4.3). I den finska processen är det exempelvis NTM-centralen som ska se till att behövliga utlåtanden begärs in och det ges möjlighet att framföra åsikter om programmet för miljökonsekvensbedömning, vilket motsvara underlaget som tas fram för avgränsningssamrådet i den svenska miljöbedömningsprocessen.

Den svenska processen för avgränsningssamrådet kan upplevas som en tidstjuv om den jämförs med den process som MKB-direktivet ställer krav på. Det har framförts många olika utmaningar med processen för avgränsningssamrådet till utredningen. Sammanfattningsvis går det att säga att vissa anser att förfarandet som helhet fram till att ansökan lämnas in till prövningsmyndigheten endast tar tid. Många upplever att det är i processen hos prövningsmyndigheten som länsstyrelserna, andra myndigheter och allmänheten pekar på vad ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen behöver kompletteras med. Å andra sidan menar vissa myndigheter att verksamhetsutövaren lämnar ifrån sig ett alltför översiktligt underlag vid avgränsningssamrådet och det medför att det inte går att lämna några mer detaljerade synpunkter. Med en sådan utgångspunkt uppfattas det vara verksamhetsutövarnas ansvar att myndigheternas synpunkter kommer in sent.⁸⁵

⁸⁴ Se European Commission, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (2017) s. 23.

⁸⁵ Se även SOU 2022:33 s. 501.

I ett regeringsuppdrag har länsstyrelserna undersökt hur nuvarande samrådsprocess kan utvecklas. Den problembild de ger stämmer väl överens med den som vi har fått. Länsstyrelserna anger bl.a. att verksamhetsutövarna uppfattar den statliga rollfördelningen som oförutsägbart och att det är svårt att se om och vem som har helhetsansvaret för prövningen. Domstolarna kan göra en annan bedömning än länsstyrelserna gällande samråd, behov av prövning eller detaljer i ansökan. Medan länsstyrelsens bild är att många samrådsunderlag inte håller måttet och måste kompletteras med till och med grundläggande uppgifter.⁸⁶ Det framförs av verksamhetsutövarna att det bl.a. är processen att nå samsyn med länsstyrelsen och remissmyndigheterna om omfattningen på miljökonsekvensbeskrivningen som är svår och tar tid. Om detta kommer att förändras i och med kravet om att länsstyrelsen från och med första januari 2025 ska ha en dialog med den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad återstår att se. Vi bedömer att förändringen inte medför en annan bedömning om att ansvarsfördelning för avgränsningssamrådet är en utmaning.

Sammantaget är utmaningar som vi har identifierat och som förts fram till oss i denna del ingen nyhet utan en liknande problematik framfördes till miljöbalkskommittén redan 2003.⁸⁷

Våra överväganden och förslag finns i avsnitt 14.8.7.

Samrådsunderlaget

I MKB-direktivet finns det inga formella krav på hur underlaget för bedömningen ska se ut eller vad det ska omfatta. I EU-vägledningen anges att i de flesta fall bör strukturen för underlaget likna den som själva miljökonsekvensbeskrivningen ska ha, men med ett mindre detaljerat innehåll.⁸⁸ Stöd för framtagandet av underlaget kan alltså hämtas i innehållskraven för miljökonsekvensbeskrivningar.

I det svenska genomförandet finns kriterier för underlaget. Trots detta har en återkommande synpunkt som vi har fått varit att regleringen kring underlaget bör utvärderas, att det behövs utförligare

⁸⁶ Länsstyrelserna, Utvecklat samråd, Slutrapport (N2021/02286) (2023) s. 12–14.

⁸⁷ Se SOU 2003:124 s. 20, 100 och 101.

⁸⁸ Se European Commission, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (2017) s. 40.

samrådsunderlag, att dialogen med länsstyrelsen och verksamhetsutövaren i vissa delar av landet brister, att dialogen skiljer sig åt över landet och att myndigheten först vid inlämnad ansökan kommer med detaljerade kompletteringskrav. Det efterlyses en ökad tydlighet kring vad underlaget för avgränsningssamrådet ska innehålla för att säkerställa effektiva samråd som i möjligaste mån garanterar att bristfälliga ansökningar inte tynger efterföljande miljöbedömnings- och tillståndprocess genom exempelvis stora kompletteringsbehov.

Vad vi förstår leder den svenska processen i denna del till att framtagandet av underlag och miljökonsekvensbeskrivning blir en utdragen process. Processen initieras i samband med att samrådsunderlaget tas fram för avgränsningssamrådet (ibland vid undersökningssamrådet) och avslutas när synpunkter på ansökan har inkommit efter kungörelsen. Denna utmaning uppmärksammades redan av Miljöbalkskommittén.⁸⁹ Trots att länsstyrelsen har ett utpekat ansvar för beskrivningens omfattning anser både verksamhetsutövare och myndigheter att detta ansvar inte fullföljs i tillräcklig omfattning.⁹⁰ Oavsett om anledningen är resurs- eller kompetensbrist påverkar detta möjligheten att färdigställa miljökonsekvensbeskrivningen på ett tidigt stadium.

Våra överväganden och förslag finns i avsnitt 14.8.7.

Samrådskretsen

Som har framgått ovan går den svenska utformningen av undersöknings- och avgränsningssamråden, inklusive vilka som ska ingå i samrådskretsen, utöver de krav som följer av MKB-direktivet. Det finns exempelvis inget krav om att blanda in den berörda allmänheten eller enskilda som är särskilt berörda vid dessa två steg. Att ge enskilda särskilt berörda en rätt att delta vid undersökningssamrådet skiljer sig även från den finska ordningen (se avsnitt 6.4.3). Enligt förarbetena till den svenska regleringen är det viktigt att bjuda in enskilda som är särskilt berörda vid undersökningssamrådet för att det är angeläget att samråda tidigt i processen med denna grupp.⁹¹ I den finska ordningen informeras allmänheten genom att NTM-centralen och berörda kommuner genom kungör-

⁸⁹ Se SOU 2003:124 s. 20, 100 och 101.

⁹⁰ Se SOU 2022:33 s. 91, 99–101.

⁹¹ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 57.

else uppmärksammar allmänheten om möjligheten att inkomma med synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen innan centralen formulerar sin motiverade slutsats om beskrivningen.

I Sverige har samrådskretsens omfång och hur samråd med denna ska ske på det stora hela varit intakt sedan miljöbalken infördes. I och med att lagstiftaren vid varje revidering av 6 kap. miljöbalken inte har ändrat dessa bestämmelser kan detta vara ett område där det i alla fall tidigare har bedömts finnas nationella skäl till striktare krav än vad MKB-direktivet kräver. Vad vi förstår från våra samtal med både verksamhetsutövare och myndigheter är frågan om samråds-kretsens storlek och ett korrekt samråd med denna en utmanande fråga som tar mycket tid. Detta kan medföra att verksamhetsutövare genomför samråd med en vidare krets än vad som är nödvändigt.

Det MKB-direktivet kräver är alltså att den berörda allmänheten ska ha effektiva rättsmedel att delta i miljöprocessen inklusive samrådet och med samråd menas här "samrådet" efter kungörelse i den svenska systematiken (se vidare avsnitt 9.9). Den berörda allmänheten ska även kunna överklaga beslutet och måste därför informeras i enlighet med direktivets artikel 6.2–3. De svårigheter som många verksamhetsutövare knyter till frågan om samråds-kretsen indikerar trots lagstiftarens konsekventa inställning om att behålla den svenska ordningen en utmaning som det finns behov av att uppmärksamma. Vi kan inte heller se att Århuskonventionen ställer sådana krav på samrådsprocessen, utan den lyfter bl.a. fram att allmänheten som helhet ska få komma till tals eller lämna skriftliga synpunkter på underlaget (se avsnitt 9.9.1). Århuskonventionen anger helt enkelt att om samrådet har brustit behöver det göras om. I svensk rätt medför detta att ansökan ska avvisas om den ligger i första instans. I Finland kan samrådet göras om av prövningsmyndigheten.

Våra överväganden och förslag finns i avsnitt 14.8.9.

9.8 Framtagande av miljökonsekvensbeskrivningen

Efter att omfattningen av miljökonsekvensbeskrivningen har undersökts ska miljökonsekvensbeskrivningen tas fram. I detta arbete ska enligt MKB-direktivet exploatören kunna luta sig emot den bedömning om omfattningen som den ansvariga myndigheten har yttrat sig om. Detta motsvarar i svensk rätt processen mellan avgränsnings-

samrådet och att ansökan samt miljökonsekvensbeskrivning lämnas in till prövningsmyndigheten.

9.8.1 MKB-direktivet – miljökonsekvensbeskrivningen

MKB-direktivet innehåller kriterier för själva miljökonsekvensbeskrivningen och för processen att slutföra arbetet med densamma. Den information som exploatören ska sammanställa återfinns både i artikel 5.1 och bilaga 4. Om ett yttrande har avgetts ska miljökonsekvensbeskrivningen baseras på yttrandet och innehålla de uppgifter som skäligen kan behövas för att nå en motiverad slutsats om projektets betydande miljöpåverkan (artikel 5.1).

Relationen mellan bilagan och artikel 5.1 är att bilagan innehåller kompletterande krav om vilken information som ska finnas i beskrivningen och som är relevanta med hänsyn till ett visst projekts eller typ av projekts specifika egenskaper och den miljöpåverkan det kan antas få (artikel 5.1 f).⁹² Det medför att det som exploatören ska beskriva är det som efterfrågas i artikel 5.1 och innefattar bl.a.

- en beskrivning av den betydande miljöpåverkan som projektet kan antas medföra,
- en beskrivning av projektets särdrag och/eller åtgärder som planeras för att undvika, förebygga eller minska och, om så är möjligt, motverka den förväntade betydande negativa miljöpåverkan, och
- en beskrivning av rimliga alternativ som har undersökts av exploatören, och som är relevanta för projektet och dess specifika egenskaper, samt ett angivande av de huvudsakliga skälen till det val som gjorts, med hänsyn till projektets miljöpåverkan.

I bilaga 4 till MKB-direktivet finns som sagt omfattande kompletterande krav, exempelvis nämns följande.

- En beskrivning av relevanta aspekter av det rådande tillståndet i miljön (referensscenariot).
- En beskrivning av de troliga, mer betydande miljöeffekterna av bl.a.

⁹² Se EU-domstolens mål C-461/17 p. 58 och 59.

- kumulativa effekter i förhållande till andrabefintliga och/eller godkända projekt, och
- betydande miljöeffekter som påverkar faktorer som specificeras i artikel 3.1, såsom biologisk mångfald, vatten, luft och klimat.

Betydande miljöeffekter ska beskrivas avseende indirekt, sekundär, kumulativ, gränsöverskridande, kort-, medellång- eller långsiktig, bestående eller tillfällig, positiv eller negativ inverkan.

Även om bilaga 4 till direktivet är omfattande finns också kompletterande krav inom unionsrätten som behöver beaktas. Exempelvis har EU-domstolen uttalat att kraven som följer av artiklarna 3, 5 och 6 i MKB-direktivet behöver tolkas i ljuset av vattendirektivet och vid samrådet med allmänheten måste miljökonsekvensbeskrivningen innehålla de nödvändiga upplysningar som krävs för att bedöma projektets inverkan på vattnet mot bakgrund av de kriterier och skyldigheter som föreskrivs i bl.a. artikel 4.1 i vattendirektivet.⁹³

EU-domstolen har även förtydligat vad som avses med att beskriva rimliga alternativ exempelvis i fråga om projektets utformning, teknik, lokalisering, storlek och omfattning. Det ankommer på exploatören att tillhandahålla uppgifterna om alternativ och ange de viktigaste orsakerna till den valda lösningen med beaktande av miljöeffekterna. Det finns på så sätt en skyldighet att tillhandahålla uppgifter om miljöeffekter avseende den valda lösningen samt vart och ett av de alternativ som övervägts och orsakerna till det utvalda alternativet åtminstone med beaktande av miljöeffekterna, även om andra alternativ förkastats redan på ett tidigt stadium.⁹⁴

För att säkerställa att miljökonsekvensbeskrivningen är av god kvalitet och därmed fullständig ska exploatören säkerställa att beskrivningen utarbetas av behöriga experter och den ansvariga myndigheten ska säkerställa att den har tillräcklig expertis, eller kan ha den till förfogande, för att granska beskrivningen (artikel 5.3 a–b). Den ansvariga myndigheten ska vid behov be exploatören om kompletterande information som är av direkt relevans för att nå en motiverad slutsats om projektets betydande miljöpåverkan (artiklarna 1.2 6 iv och 5.3 c), men även tillhandahålla relevanta uppgifter till exploatören (artikel 5.4). Det finns på så sätt ett delat ansvar mellan den

⁹³ Se EU-domstolens dom i mål C-535/18 p. 84.

⁹⁴ Se EU-domstolens dom i mål C-461/17 p. 64–66 och 69.

ansvariga myndigheten och exploitören för kvaliteten på miljökonsekvensbeskrivningen enligt direktivet.

När miljökonsekvensbeskrivningen har tagits fram ska det ske ett samråd enligt MKB-direktivet för att säkerställa att den omfattar alla de delar som krävs för att den ska utgöra ett tillräckligt underlag för tillståndsprovning, se vidare avsnitt 9.9.1.

9.8.2 Miljöbalken – att ta fram en specifik miljökonsekvensbeskrivning

Miljökonsekvensbeskrivningens innehåll regleras i relativ stor detalj i 6 kap. 35 § miljöbalken och 16–19 §§ miljöbedömningsförordningen (se även 6 kap. 36 § MB). Beskrivningen ska bl.a. innehålla

- uppgifter om verksamhetens eller åtgärdens lokalisering,
- uppgifter om alternativa lösningar för verksamheten eller åtgärden,
- en identifiering, beskrivning och bedömning av de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser,
- uppgifter om de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa de negativa miljöeffekterna, och
- uppgifter om de åtgärder som planeras för att undvika att verksamheten eller åtgärden bidrar till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. inte följs.

Vad som avses med miljöeffekter framgår av 6 kap. 2 § miljöbalken. Innebörden är bred och omfattar bl.a. olika typer av direkta och indirekta effekter på människors hälsa och olika delar av miljön. Enligt 6 kap. 37 § miljöbalken ska dock beskrivningen av miljöeffekter ske i den omfattning som behövs för en samlad bedömning av de väsentliga miljöeffekterna. Bestämmelsen tydliggör att en fördjupning och prioritering av relevanta miljöfrågor ska ske. I linje med direktivets krav ska den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd se till att miljökonsekvensbeskrivningen tas fram med den sakkunskap som krävs i fråga om verksamhetens eller åtgärdens särskilda förutsättningar och förväntade miljöeffekter.

9.8.3 Utmaningar

Vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla är väl beskrivet i miljöbalken och miljöbedömningsförordningen. Det utmaningar som finns med miljökonsekvensbeskrivningen har inte så mycket att göra med kriterierna som sådana utan hur dessa omsätts i faktiska beskrivningar och vad prövningsmyndigheterna därefter bedömer är en godtagbar beskrivning. Enligt EU-domstolen är det fundamentalt att samråd med allmänheten och berörda myndigheter sker emot en fullständig miljökonsekvensbeskrivning. Det är därför viktigt att beakta i vilket skede som kompletteringar av beskrivningen tillåts i relation till det som direktivet beskriver som samråd och som i svensk rätt utgörs av skriftliga synpunkter och en eventuell huvudförhandling inför tillståndsprövning. Vi återkommer till dessa frågor i avsnitt 9.9 om samråd och 9.10 om motiverad slutsats.

Våra överväganden och förslag finns i avsnitt 14.8.8.

9.9 Samråd

I den svenska upplagan av MKB-direktivet används termen samråd, eller offentligt samråd, för att beskriva processen när allmänheten, och berörda myndigheter, bereds tillfälle att yttra sig över ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen (se artikel 1.2 g ii, 6.1 och, avseende offentligt samråd, 2.5). Detta motsvarar i det svenska genomförandet processen efter kungörelse (6 kap. 39–40 §§ MB).⁹⁵ Enligt förarbetena finns direktivets krav på samråd genomförda både genom "samrådsprocess" efter kungörelse och i vissa avseenden genom avgränsningssamrådet.⁹⁶

9.9.1 Samråd – MKB-direktivet

De minimikrav som direktivet ställer avseende samråd medför att medlemsstaterna ska säkerställa att de myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar eller sin lokala och regionala behörighet kan antas bli berörda av ett projekt ges möjlighet att yttra sig över de uppgifter som lämnas av exploatören till den ansvariga myn-

⁹⁵ Se prop. 2004/05:129 s. 56–57 och prop. 2016/17:200 s. 139.

⁹⁶ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 293 och del 2 s. 64 och 65, prop. 2004/05:129 57–58 och prop. 2016/17:200 s. 139.

digheten och över ansökan om tillstånd eller liknande beslut. I detta syfte ska medlemsstaterna utse de myndigheter som ska höras, antingen genom allmänna föreskrifter eller från fall till fall. Hur detta samråd ska genomföras ska medlemsstaterna själva fastställa (artikel 6.1 och 6.5).

Avseende den berörda allmänheten ska den på ett tidigt stadium få reella möjligheter att delta i de beslutsprocesser på miljöområdet i vilka miljökonsekvensbedömningen utgör en del och ha rätt att yttra sig när alla alternativ står öppna till den eller de ansvariga myndigheterna innan beslut fattas om ansökan om tillstånd (artikel 6.4).

För att allmänheten på ett effektivt sätt ska kunna delta i beslutsprocesserna ska den informeras elektroniskt och genom offentliga meddelanden eller på annat lämpligt sätt i ett tidigt skede om de beslutsprocesser på miljöområdet där bedömningen om miljöpåverkan utgör del. Information ska lämnas om följande.

- Ansökan om tillstånd.
- Uppgift om att projektet omfattas av en miljökonsekvensbedömning och, i förekommande fall, att ett gränsöverskridande samråd pågår.
- Uppgifter om vilka myndigheter som är ansvariga för att fatta beslut, från vilka relevant information kan erhållas, till vilka synpunkter eller frågor kan lämnas in samt om tidsfristerna för att överlämna synpunkter eller frågor.
- Vilka beslut som kan komma att fattas eller, i förekommande fall, utkastet till beslut.
- Uppgift om var miljökonsekvensbeskrivningen finns tillgänglig.
- Uppgift om när och var samt på vilket sätt relevant information kommer att göras tillgänglig.
- Närmare uppgifter om hur allmänheten kan delta.

Medlemsstaterna ska sedermera inom rimliga tidsramar se till att den berörda allmänheten också får tillgång till följande.

- Miljökonsekvensbeskrivningen/den information som samlats in i enlighet med artikel 5 i MKB-direktivet.

- I enlighet med den nationella lagstiftningen, de viktigaste rapporter och utlåtanden som har lämnats till den eller de ansvariga myndigheterna vid den tidpunkt då den berörda allmänheten informeras om ansökan och tillhörande information.
- I enlighet med bestämmelserna i direktiv 2003/4/EG om allmänhetens tillgång till miljöinformation, annan information än den som krävs enligt MKB-direktivet, som är relevant för beslutet att godkänna den ansökan som miljöbedömningen avser att belysa (artikel 6.3).

Närmare bestämmelser om information till allmänheten, till exempel genom affischering inom ett visst område eller offentliggörande i lokalpressen, och samråd med den berörda allmänheten, till exempel skriftligen eller genom samrådsmöten, ska fastställas av medlemsstaterna. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som krävs för att se till att relevant information är tillgänglig elektroniskt för allmänheten via minst en central portal eller lättillgängliga kontaktpunkter, på lämplig förvaltningsnivå (artikel 6.5).

EU-domstolen har angivit att de behöriga myndigheterna ska försäkra sig om att de informationskanaler som används rimligen kan anses vara tillräckliga för att nå den berörda allmänheten, så att denna på ett adekvat sätt kan hållas informerad om planerade projekt, om beslutsprocessen och om möjligheterna att på ett tidigt stadium delta i processen.⁹⁷ Medlemsstaterna ska säkerställa ett effektivt iakttagande av den berörda allmänhetens rättigheter att delta i processen.⁹⁸ Om själva samrådet sker skriftligen eller genom offentlig utfrågning överlämnas till medlemsstaterna att reglera. Det medför att det är upp till medlemsstaterna att utforma processen för att etablera och informera samrådsgruppen om ett projekt. Det viktiga avseende allmänhetens deltagande är att de ges effektiva rättsmedel att delta i beslutsprocessen efter att miljökonsekvensbeskrivningens lämnats in till beslutande myndighet och sedermera kunna överklaga eventuella beslut om att ge projekt tillstånd.

EU-domstolen har i detta sammanhang tydliggjort vissa aspekter avseende miljökonsekvensbeskrivningens utformning och innehåll för att kravet om att allmänheten ska kunna delta effektivt i beslutsprocesser där en sådan beskrivning ingår. Exempelvis behöver

⁹⁷ Se EU-domstolens dom i mål C-280/18, p. 32.

⁹⁸ Se EU-domstolens dom i mål C-280/18 p. 44.

uppgifter om påverkan på vatten samlas i ett sammanhängande dokument för att ge allmänheten faktiska möjligheter att delta i beslutsprocessen och att förbereda sig på lämpligt sätt för detta ändamål.⁹⁹

Enligt EU-domstolen måste allmänheten kunna göra sig en tydlig bild av ett projekts inverkan på miljön för att kunna avgöra om relevanta skyldigheter har iakttagits. Kan inte allmänheten förbereda sig för deltagande vid beslutsprocessen pga. att dokumentationen är ofullständig, eller uppgifter har sammanställts på ett icke sammanhängande sätt i en mängd olika handlingar, då är inte kraven enligt artikel 6 uppfyllda.¹⁰⁰

Det ska fastställas rimliga tidsramar som ger tillräckligt med tid för deltagande och förberedelser i syfte att på ett effektivt sätt delta i beslutsprocessen (artikel 6.6). Samrådet med den berörda allmänheten om själva miljökonsekvensbeskrivningen ska inte vara kortare än 30 dagar.

Århuskonventionen

Århuskonventionen förknippas i många fall med möjligheten för miljöorganisationer att delta i beslutsprocesser på miljöområdet. Konventionen har också bestämmelser för allmänhetens deltagande i sådana beslutsprocesser, i huvudsak utgör artikel 6 konventionens samrådsbestämmelse i detta hänseende. Artikeln är omfattande men är samtidigt i vissa avseenden överlappande med de bestämmelser som finns i MKB-direktivet.

I beslutsprocesser om miljön ska den berörda allmänheten på ett tidigt och lämpligt stadium informeras på ett effektivt sätt, antingen genom offentligt tillkännagivande eller i förekommande fall enskilt (artikel 6.2). Varje part ska sörja för att allmänhetens deltagande sker på ett tidigt stadium, när alla alternativ är möjliga och allmänheten kan delta på ett effektivt och meningsfullt sätt (artikel 6.4). Parterna till konventionen bör i förekommande fall uppmuntra potentiella sökande att innan de ansöker om tillstånd göra klart för sig vilken allmänhet som berörs, inleda diskussioner med den och informera om syftet med sin ansökan (artikel 6.5).

⁹⁹ Se EU-domstolens dom i mål C-535/18 p. 85.

¹⁰⁰ Se EU-domstolens dom i mål C-535/18 p. 86.

När allmänheten deltar ska detta ske genom en möjlighet att skriftligen eller, i förekommande fall, vid en offentlig utfrågning eller ett offentligt möte med sökanden lämna alla synpunkter, upplysningar, analyser eller åsikter som den anser vara av betydelse för den föreslagna verksamheten (artikel 6.7). Varje part ska sedan se till att det i beslutet tas vederbörlig hänsyn till vad som framkommit vid allmänhetens deltagande (artikel 6.8). Sedan ska allmänheten informeras på föreskrivet sätt om beslutet så snart det har fattats av myndigheten. Beslutstexten ska göras tillgänglig för allmänheten tillsammans med de skäl och överväganden som beslutet är grundat på (artikel 6.9).

Frågor som konventionens genomförandekommitté har undersökt och som vägledningen under konventionen uppmärksammar är att allmänhetens deltagande ska ske på ett tidigt stadium, när alla alternativ är öppna och allmänheten kan delta på ett effektivt och meningsfullt sätt.¹⁰¹ Detta förutsätter att underrättelsen av allmänheten är effektiv och genomförs på ett sätt som når allmänheten på den plats där verksamheten planeras, utifrån de förutsättningar som allmänheten har att ta del av information.

Enligt vägledningen ska ansvariga myndigheter sträva efter att informera allmänheten på ett sätt som säkerställer att alla som potentiellt kan vara berörda har en rimlig chans att nås av informationen om den föreslagna verksamheten och ges möjligheter att delta. Till exempel kan publicering på en myndighets webbplats utgöra en effektiv underrättelse om allmänheten kontrollerar sådana databaser dagligen. Ett annat alternativ är att inrätta ett förfarande med individuell underrättelse som baseras på att allmänheten med ett enkelt förfarande kan registrera sig för att erhålla information i särskilda ämnen eller för vissa särskilda geografiska områden. En förteckning över vilka av allmänheten som har registrerat sig för sådan underrättelse bör hållas uppdaterad för att kunna bedöma dess effektivitet.¹⁰² I övrigt så förs i vägledningen fram att traditionella former av underrättelse inte får förbises till fördel för digitala metoder, utan de digitala metoderna ska alltid ses som kompletterande. Huvudbudskapet är att metoderna för underrättelse bör skräddarsys för att nå så många av den berörda allmänheten som möjligt, särskilt så många

¹⁰¹ Se Hungary ACCC/C/2004/4; ECE/MP.PP/C.1/2005/2/Add.4, 14 March 2005 p. 11.

¹⁰² Se UNECE, Maastricht Recommendations on Promoting Effective Public Participation in Decision-making in Environmental Matters prepared under the Aarhus Convention, p. 59, 72.

som möjligt av dem som ligger i omedelbar närhet av den föreslagna verksamheten eller dess miljöeffekter. Nyckeln är att säkerställa att underrättelsen ska passa behoven hos de personer som identifieras som den berörda allmänheten.¹⁰³

Utgångspunkten i vägledningen är att det är den utpekade ansvariga myndigheten som ska säkerställa att underrättelsen och all åtföljande information förblir tillgänglig för allmänheten under hela förfarandet för allmänhetens deltagande och under de administrativa eller rättsliga prövningarna av det slutliga beslutet.¹⁰⁴

Vägledningen identifierar också att när underrättelsen inte har nått allmänheten kan en ny underrättelse behöva göras. Exempelvis kan detta behövas när ny betydande information har tagits fram, vare sig den är av materiell eller processuell karaktär, som inte ingick i materialet som fanns med vid underrättelsen. Ett annat exempel som nämns är när det framkommer omständigheter som på ett väsentligt sätt förändrar situationen och av den anledningen bör medföra att allmänheten ges ytterligare möjlighet att delta i processen.¹⁰⁵

Enligt vägledningen är det bra att bjuda in allmänheten till deltagande i de tidiga stadierna av miljöbedömningsförfarandet – till exempel vid granskningen om betydande miljöpåverkan eller avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen. Möjligheten att delta i de tidiga skedena medför inte att möjligheten att delta i ett senare skede när all relevant information/dokumentation har samlats in begränsas.¹⁰⁶ Konventionens artikel 6.7 är i sammanhanget tydlig med att allmänheten som helhet, och inte endast den berörda delen, har rätt att delta i beslutsprocessen.¹⁰⁷

En särskild fråga som har prövats under konventionen är hur ett effektivt samråd ska ske när beslutsfattandet sker i två eller fler steg. I linje med konventionen ska det finnas minst ett steg i beslutsprocessen vid vilket allmänheten har möjlighet att effektivt delta kring huruvida den föreslagna verksamheten överhuvudtaget ska genomföras (nollalternativet).¹⁰⁸ Dessutom har det prövats att om det

¹⁰³ Se UNECE, Maastricht Recommendations on Promoting Effective Public Participation in Decision-making in Environmental Matters prepared under the Aarhus Convention, p. 63–70.

¹⁰⁴ Se UNECE, Maastricht Recommendations on Promoting Effective Public Participation in Decision-making in Environmental Matters prepared under the Aarhus Convention, p. 59.

¹⁰⁵ Se UNECE, Maastricht Recommendations on Promoting Effective Public Participation in Decision-making in Environmental Matters prepared under the Aarhus Convention, p. 62a.

¹⁰⁶ Se UNECE, Maastricht Recommendations on Promoting Effective Public Participation in Decision-making in Environmental Matters prepared under the Aarhus Convention, p. 82.

¹⁰⁷ Se European Community ACCC/C/2006/17; ECE/MP.PP/2008/5/Add.10, 2 May 2008, p 54.

¹⁰⁸ Se Lithuania ACCC/2006/16; ECE/MP.PP/2008/5/Add.6, 4 April 2008, p. 71.

framkommer ny information vid det andra eller senare steget i processen som undergräver tidigare beslut eller allvarligt undergräver motivering till beslutet bör det vara möjligt att öppna dessa beslut och ompröva även tidigare beslut i processen.¹⁰⁹

Möjligheten att se över tidigare beslut har att göra med frågan om när alla alternativ bedöms vara öppna. Med stöd av praxis från kommittén beskriver vägledningen fyra exempel när alla alternativ inte bedöms vara öppna:

- när ett offentligt tillkännagivande av ett föreslaget alternativ har gjorts trots att planen eller programmet ännu inte har antagits;
- när ett formellt beslut i frågan har fattats av ett offentligt organ (inklusive representativa organ som lokala, regionala eller nationella myndigheter, inkl. parlament);
- när en beslutsfattare har lovat väljare att de kommer att följa eller undvika särskilda alternativ;
- när en offentlig myndighet har slutit kontrakt eller avtal med privata parter som rör ett beslut som omfattas under konventionen, vilket skulle ha effekten av att utestänga alternativ innan meningsfull input från allmänheten erhållits.¹¹⁰

9.9.2 Miljöbalken – samråd vid prövningsmyndigheten

Enligt 6 kap. 39 § miljöbalken ska den som prövar tillståndsfrågan bedöma om miljökonsekvensbeskrivningen kan läggas till grund för den fortsatta miljöbedömningen och efter det kungöra att miljökonsekvensbeskrivningen finns. I och med kungörelsen ska beskrivningen göras tillgänglig för allmänheten i minst 30 dagar. Någon bortre tidsgräns anges inte utan prövningsmyndigheten bör anföras uppgiften att bestämma tiden.¹¹¹ Att allmänheten ska beredas möjlighet att yttra sig över såväl ansökan som miljökonsekvens-

¹⁰⁹ Se UNECE, Maastricht Recommendations on Promoting Effective Public Participation in Decision-making in Environmental Matters prepared under the Aarhus Convention, p. 78; France ACCC/C/2007/22; ECE/MP.PP/C.1/2009/4/Add.1, 8 February 2011, p. 36, 38–39; Slovakia (ECE/MP.PP/2011/11/Add.3), p. 63; Bulgaria ACCC/C/2011/58; ECE/MP.PP/C.1/2013/4, 11 January 2013, p. 75.

¹¹⁰ Se kommittén beslut ACCC/C/2008/24 angående efterlevnad av Spanien (ECE/MP.PP/C.1/2009/8/Add.1), p. 119.

¹¹¹ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 240.

beskrivningen efter kungörelse har funnits sedan miljöbalken trädde i kraft.¹¹²

Kungörelsen ska innehålla upplysningar om att verksamheten eller åtgärden omfattas av kraven på specifik miljöbedömning enligt 6 kap. miljöbalken, vem som prövar tillståndsfrågan, var miljökonsekvensbeskrivningen och andra handlingar i målet eller ärendet finns tillgängliga, till vem och inom vilken tid synpunkter kan lämnas, och hur ny information i målet eller ärendet kommer att kungöras eller hållas tillgänglig (6 kap. 40 § MB första stycket). Om samråd med ett annat land ska ske, ska kungörelsen innehålla en upplysning om detta (6 kap. 40 § MB andra stycket, se vidare avsnitt 9.13).

Kungörelsen om miljökonsekvensbeskrivningen ska göras på en lämplig webbplats, i en ortstidning eller på den plats som är särskilt föreskriven, och tillsammans med kungörelsen om ansökan, om ansökan ska kungöras (6 kap. 41 § MB). En lämplig webbplats för kungörande av miljökonsekvensbeskrivningen är en publik webbplats som tillhör den som prövar tillståndsfrågan (20 § MBF). Avseende ortstidning ska kungörelsen införas i alla lokala dagstidningar som har en spridning av någon betydelse bland dem inom orten till vilka kungörelsen riktar sig (3 § förordning (1977:654) om kungörande av mål och ärenden hos myndighet m.m.).

Det ansvar som MKB-direktivet tillskriver den ansvariga myndigheten faller i den svenska integrerade processen inte enbart på länsstyrelsen utan även på tillståndsmyndigheten som också har till uppgift att granska den information som läggs fram i miljökonsekvensbeskrivningen och eventuella kompletteringar (6 kap. 39, men även 6 kap. 42–43 §§ MB).¹¹³ Granskningen ska äga rum innan ansökan kungörs. Vissa prövningsmyndigheter ger möjlighet att lämna synpunkter på ansökan innan den kungörs efter, vid en s.k. kompletteringsrunda som inte är reglerad i lag. Miljöbalkskommittén ansåg att denna skulle regleras i lag för att säkerställa att underlaget var tillräckligt innan kungörelse äger rum, men det förslaget genomfördes inte.¹¹⁴

¹¹² Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 292 och 293, prop. 1997/98:45 del 2 s. 64 och 65 och prop. 2016/17:200 s. 136, 141, 208 och 209.

¹¹³ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 293 och del 2 s. 64 och 65, prop. 2004/05:129 57 och 58 samt prop. 2016/17:200 s. 139.

¹¹⁴ Se SOU 2003:124 s. 100 och 101, 105–107 och 141–143 och prop. 2004/05:129 s. 57.

9.9.3 Utmaningar

Det är i processen efter kungörelse av ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen som samrådet, enligt direktivets stegvisa process, ska äga rum, dvs. när miljökonsekvensbeskrivningen i essentiella delar har färdigställts, men alla alternativ fortfarande är öppna och inget beslut har fattats om ansökan om tillstånd (artikel 6.4 i MKB-direktivet). Som har noterats redan finns det vissa terminologiska utmaningar när MKB-direktivet term samråd inte används för motsvarande processteg i svensk rätt. Detta leder lätt till missförstånd när det förs diskussioner kring huruvida den svenska samrådsprocessen är effektiv och om den motsvarar vad EU-rätten kräver.

Att miljökonsekvensbeskrivningen är fullständig vid samrådet med allmänheten är nödvändigt enligt direktivet för att allmänheten ska kunna delta effektivt och kunna yttra sig om denna och ansökan. EU-rättsligt måste allmänheten kunna göra sig en tydlig bild av ett projekts inverkan på miljön. Kan allmänheten inte förbereda sig för deltagande vid beslutsprocessen på grund av att exempelvis dokumentationen är ofullständig, eller uppgifter har sammanställts på ett icke sammanhängande sätt i olika handlingar, då är inte samrådskraven enligt artikel 6 i MKB-direktivet uppfyllda.¹¹⁵ Underlaget måste på så sätt motsvara en fullständig miljökonsekvensbeskrivning samtidigt som allmänheten och myndigheter behöver ha möjlighet att exempelvis bedöma alternativredovisningen i form av plats och miljöpåverkan.

Detta medför för den svenska processen att beskrivningen vid kungörelse måste uppfylla dessa formella krav och eventuella kompletteringar i senare skede inte får vara av sådan karaktär att de hade behövt ingå i beskrivningen som låg till grund för samrådet efter kungörelse. Om så är fallet ska ansökan med nuvarande regler avvisas och inte läkas.¹¹⁶

Från ett EU-rättsligt perspektiv är kompletteringar av miljökonsekvensbeskrivningen under prövningens gång problematiska eftersom EU-rätten förutsätter att miljökonsekvensbeskrivningen är komplett vid samrådet.

Mark- och miljööverdomstolen har flera gånger tydliggjort att miljökonsekvensbeskrivningen är en processförutsättning och det

¹¹⁵ Se EU-domstolens dom i mål C-535/18 p. 86.

¹¹⁶ Se exempelvis NJA 2009 s. 321 och MÖD 2015:23.

därför inte är lämpligt att läka brister i denna under en överprövning. Frågan om vilka brister som går att läka vid prövning i överinstans och även i första instans har i praxis bl.a. knutits till mark- och miljödomstolens fullständiga utredningsskyldighet.¹¹⁷ Domstolen har alltså en skyldighet att bedriva en aktiv materiell processledning så att utredningen får den inriktning och omfattning som krävs (22 kap. 11 § andra stycket miljöbalken).¹¹⁸ Om det föreligger brister i underlaget måste det bedömas om bristerna utgör processhinder eller är av materiellt slag. Om miljökonsekvensbeskrivningen är behäftad med så väsentliga brister att den inte kan utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens eller åtgärdens inverkan på miljön, utgör detta som utgångspunkt ett processhinder. Vid konstaterande av sådana brister bör mark- och miljödomstol bereda sökanden möjlighet att komplettera utredningen i närmare angivna avseenden innan målet tas upp till slutligt avgörande. Domstolens skyldighet att se till att nödvändig utredning inhämtas föreligger även om kompletteringsbehovet konstateras så sent som efter huvudförhandling i målet.¹¹⁹ Är en sådan prövning möjlig, men beskrivningen ändå bristfällig får det i stället ses som en fråga om ansökningens materiella innehåll.¹²⁰

I och med att Sverige inte tillämpar systemet med en motiverad slutsats innan beskrivningen och ansökan lämnas över till prövningsmyndigheten är beskrivningen i någon mån hela tiden ”öppen” för prövning tills beslut om tillstånd fattas. I exempelvis Finland tillämpas en mer uppdelad process där också prövningsmyndigheten i första instans kan låta ett samråd ske för att läka eventuella brister eller förändringar av ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen som medför att NTM-centralens motiverade slutsats måste omprövas.

Århuskonventionens artikel 6 anger att samrådet med allmänheten ska vara effektiv och äga rum när alla alternativ är öppna. I den svenska processen får allmänheten och särskilt berörda flera möjligheter att delta i processen och därmed påverka vad beskrivningen omfattar. Sammanlagt kan det handla om tre gånger, visserligen med olika syften, men det går ändå att ifrågasätta om detta förfarande kan anses som effektivt.

Våra överväganden och förslag finns i avsnitten 14.8.7 och 14.8.9.

¹¹⁷ Se exempelvis Se MÖD 2012:5 och MÖD 2015:23.

¹¹⁸ Se även prop. 1997/98:45 del 1 s. 294 och 466 samt del 2 s. 240.

¹¹⁹ Se MÖD 2015:23 men se även MÖD M 4612-19.

¹²⁰ Se bl.a. NJA 2009 s. 321.

9.10 Motiverad slutsats

I MKB-direktivets artikel 1.2 g återfinns näst sista steget i miljökonsekvensbedömningen av den ansvariga myndighetens motiverade slutsats om projektets betydande miljöpåverkan, med beaktande av resultaten av den granskning som äger rum vid samråden och miljökonsekvensbeskrivningen. Den motiverade slutsatsen ska på så sätt beslutas efter det att samråden har ägt rum, men innan beslut om ansökan tas (artikel 1.2 g och 8a.1).

Uttrycket motiverad slutsats finns inte i miljöbalken. Däremot finns bestämmelser med nära koppling till denna i 6 kap. 42 och 43 §§ miljöbalken.

9.10.1 MKB-direktivet – motiverad slutsats

Som beskrivs inledningsvis ska den av medlemsstaten utpekade ansvariga myndigheten formulera en motiverad slutsats om projektets betydande miljöpåverkan. Den motiverade slutsatsen ska utgå ifrån den information som läggs fram i miljökonsekvensbeskrivningen, samt eventuell kompletterande information, och all relevant information som inhämtas via samråden som sker enligt artikel 6 och 7 (gränsöverskridande samråd), vilket inkluderar både den berörda allmänheten som myndigheter. Den ansvariga myndigheten ska för att se till att miljökonsekvensbeskrivningen är fullständig och av god kvalitet vid behov be exploatören om kompletterande information som är av direkt relevans för att nå en motiverad slutsats om projektets betydande miljöpåverkan (artikel 5.3 c).

Medlemsstaterna har i stort valt att inarbeta kravet om en motiverad slutsats på två olika sätt.¹²¹ Det första systemet kan beskrivas som ett separat miljökonsekvensbedömningsförfarande som avslutas med en motiverad slutsats och där denna process är skild från beslutsprocessen om tillstånd (se avsnitt 6.4.3 om Finland). Det andra systemet utgör ett integrerat förfarande där den motiverade slutsatsen inarbetas i beslutet om tillstånd. Även om exempelvis både Danmark och Sverige har valt det senare tillvägagångssättet skiljer sig genomförandet i svensk och dansk rätt åt genom att en motiverad slutsats ska ingå i MKB-tillståndet enligt dansk rätt medan det i svensk rätt

¹²¹ Se skäl 21 till 2014/52/EU av den 16 april 2014 om ändring av direktiv 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt.

inte finns något sådant krav. Vid prövning enligt miljöbalken godkänns miljökonsekvensbeskrivningen i stället ofta bara med en mening eller två i tillståndsbeslutet.

MKB-direktivet ger på en övergripande nivå möjlighet till båda förfarandena. Oavsett förfarande ska den ansvariga myndigheten göra sin egen separata bedömning av projektets betydande effekter. Det medför en skyldighet för myndigheten att både utföra efterforsknings- och analyser för att kunna utföra en bedömning som är så komplett som möjligt av exempelvis direkta, indirekta och kumulativa effekterna av det aktuella projektet.¹²² Enligt EU-vägledningen bör en motiverad slutsats innehålla följande.

- En undersökning och uttalande om de olika angreppssätt och metoder som används för att utarbeta miljökonsekvensbeskrivningen.
- En undersökning av informationen och de underlag som tillhandahålls i miljökonsekvensbeskrivningen och som delgivits under samrådet.
- Viktiga delar att utvärdera och belysa är utgångspunkterna för miljökonsekvensbeskrivningen, betydande effekter, viken påverkan som effekterna kan leda till, föreslagen övervakning, åtgärder för att minska påverkan och annat som myndigheten bedömer är relevant att lyfta fram.
- En utförlig motivering av om miljökonsekvensbeskrivningen medför att en motiverad slutsats kan lämnas och eventuella argument för motsatsen, som exempelvis kan ha uppkommit under myndighetens undersökning av beskrivningen eller inkommit under samrådsprocessen.
- En tydlig beskrivning av vad den motiverade slutsatsen är och varför den beslutas om.
- En beskrivning av de program av åtgärder som syftar till att mildra och övervaka effekterna av projektet (om betydande negativa miljöeffekter kan uppstå).¹²³

¹²² Se EU-domstolens domar i mål C-50/09 p. 40, 41 och 44, mål C-508/03 p. 103 och 104 och mål C-201/02 p. 52 och 53.

¹²³ Se EU Commission, Environmental Impact Assessment of Projects. Guidance on the preparation of the Environmental Impact Assessment Report (Directive 2011/92/EU as amended by 2014/52/EU) s. 78–80.

När den motiverade slutsatsen lämnas separat från tillståndsbeslutet är slutsatsen bindande i enlighet med artikel 8a.1 MKB-direktivet, något som också bekräftas i vägledningen till direktivet.¹²⁴ Den motiverade slutsatsen utgör på så sätt ett formellt samt obligatoriskt steg i miljötillståndsprocessen enligt MKB-direktivet.

Efter att den ansvariga myndighetens motiverade slutsats har lämnats ska den integreras i det beslut som tas kring projektet (artikel 8 och 8a. 1 a). Om miljökonsekvensbedömningen sker i en separat process ska den ansvariga myndigheten förvissa sig om att den motiverade slutsatsen fortfarande är aktuell när den fattar beslut om att bevilja eller avslå en tillståndsansökan. Medlemsstaterna får därför fastställa tidsramar för hur länge den motiverade slutsatsen ska vara giltig (artikel 8a.6). Om giltighetstiden har passerat behöver den ansvariga myndigheten göra en ny bedömning av projektets miljöpåverkan utifrån samma kriterier som tidigare. I vissa medlemsstater har fasta tidsramar satts, bl.a. om att efter två år måste en ny motiverad slutsats lämnas. I och med att den behöriga myndigheten ska granska informationen i miljökonsekvensbeskrivningen, samt resultatet av samråden och i förekommande fall begära kompletterande information för att nå en motiverad slutsats, ska slutsatsen visa på myndighetens undersökningar och bedömningar om miljökonsekvensbedömningsprocessen. Om miljökonsekvensbeskrivningen exempelvis har kompletterats eller blivit inaktuell på ett sätt som medför att inte heller den motiverade slutsatsen längre är aktuell måste även slutsatsen kompletteras för att kunna utgöra en undersökning och bedömning av miljökonsekvensbeskrivningen.

Det ska noteras att den motiverade slutsatsen inte medför att den beslutande myndigheten inte har en egen granskningsskyldighet (artikel 3).¹²⁵

Den eller de ansvariga myndigheter som fullgör de skyldigheter som följer av MKB-direktivet ska agera på ett objektivt sätt och inte ge upphov till en situation som kan leda till en intressekonflikt. Om den ansvariga myndigheten även är exploatör ska medlemsstaterna, inom ramen för deras organisation av administrativa befogenheter, på ett lämpligt sätt åtminstone skilja oförenliga funktioner åt när de fullgör de skyldigheter som följer av MKB-direktivet (artikel 9a).

¹²⁴ Se EU Commission, Environmental Impact Assessment of Projects. Guidance on the preparation of the Environmental Impact Assessment Report (Directive 2011/92/EU as amended by 2014/52/EU) s. 81.

¹²⁵ Se EU-domstolens domar mål C-50/09 p. 40.

9.10.2 Miljöbalken – beslut om miljökonsekvensbeskrivningen

I svensk rätt finns kravet på en motiverad slutsats genomfört genom 6 kap. 43 § miljöbalken. Samtidigt finns det stora likheter mellan denna bestämmelse och bestämmelsen i 6 kap. 42 § miljöbalken som härrör från tidigare versioner av den nu s.k. specifika miljöbedömningen.

Enligt 6 kap. 42 § miljöbalken ska den som prövar tillståndsfrågan i ett särskilt beslut eller i samband med att tillståndsfrågan avgörs ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken så att den specifika miljöbedömningen kan slutföras. Ett sådant ställningstagande får inte överklagas särskilt.

Enligt 6 kap. 43 § miljöbalken ska den som prövar tillståndsfrågan när tillståndsfrågan avgörs, slutföra miljöbedömningen genom att med hänsyn till innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen och det som kommit fram under handläggningen av målet eller ärendet identifiera, beskriva och göra en slutlig och samlad bedömning av miljöeffekterna.

Innan motsvarigheten till motiverad slutsats infördes i miljöbalken fanns en liknande bestämmelse i dåvarande 6 kap. 9 § miljöbalken. Bestämmelsens första stycket återfinns i dag i 6 kap. 42 § miljöbalken och andra stycket har inarbetats i 6 kap. 43 § miljöbalken. Jämförs 6 kap. 42 och 43 §§ miljöbalken så slutförs miljöbedömningen oavsett vilken av bestämmelserna som prövningsmyndigheten tillämpar.

Jämförs 6 kap. 42 § miljöbalken med hur en motiverad slutsats beskrivs i MKB-direktivet finns det likheter, dvs. en slutsats eller beslut om en verksamhets eller åtgärds betydande miljöpåverkan ska tas efter det att myndigheten har granskat den information som läggs fram i bl.a. miljökonsekvensbeskrivningen och inhämtats via samråd. Även om det ska ske en samlad tillåtlighetsbedömning när ärendet avgörs utgör den motiverade slutsatsen en bedömning av om alla delar finns med i miljökonsekvensbeskrivningen för att kunna dra en slutsats om verksamhetens eller åtgärdens betydande miljöeffekter. Detta bör kunna motsvara om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller de formella kriterierna för en sådan beskrivning.

Vad utredningen förstår tillämpas inte 6 kap. 42 § miljöbalken alls eller i alla fall i väldigt liten utsträckning utan det är 6 kap. 43 § miljöbalken som tillämpas även om båda bestämmelserna ger prövningsmyndigheten möjlighet att slutföra miljöbedömningen. När 6 kap.

43 § miljöbalken tillämpas sker det ofta genom en standardiserad skrivning om miljökonsekvensbeskrivningen.¹²⁶ I förarbetena anges att ett beslut eller en dom ska motiveras, detta är också något som följer av allmänna förvaltningsrättsliga principer (jfr 32 § förvaltningslagen). Enligt förarbetena medför detta allmänna krav att om prövningsmyndigheten tar ställning till miljöeffekterna av ett visst projekt bör direktivets krav på motiverad slutsats vara uppfyllt. I praktiken innebär det att prövningsmyndigheten måste ta ställning till om den identifiering, beskrivning och bedömning av verksamhetens miljöeffekter som har gjorts av verksamhetsutövaren i miljökonsekvensbeskrivningen är korrekt med hänsyn till vad som framkommit under handläggningen av målet eller ärendet.¹²⁷

Frågan om miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas i ett enskilt beslut i enlighet med 6 kap. 42 § miljöbalken framstod som kontroversiell i tidigare förarbeten. Det ifrågasattes om en bestämmelse som möjliggör förprövning av miljökonsekvensbeskrivningen fyller någon funktion och att det är svårt att se hur ett sådant beslut skulle kunna verka främjande för prövningen.¹²⁸ I förarbetena beskrivs att frågan om domstolen eller myndigheten i ett fall när miljökonsekvensbeskrivningen bedöms som godtagbar bör ge detta tillkänna genom ett särskilt beslut under rättegången eller ta upp frågan först vid avgörande av målet eller ärendet, torde vara beroende av omständigheterna. Av särskild betydelse är om en invändning har gjorts mot miljökonsekvensbeskrivningen eller om denna i övrigt framstår som kontroversiell. Det viktiga är, oavsett om bedömningen av miljökonsekvensbeskrivningen görs i ett särskilt beslut eller inte, att bedömningen är fristående från prövningen av ansökan samt att ställningstagandet motiveras.¹²⁹

Bedömningen av om miljökonsekvensbeskrivningen anses godtagbar eller bristfällig hänger nära samman med frågan hur miljökonsekvensbeskrivningen och ansökan har avgränsats. I praxis finns flera avgöranden där miljökonsekvensbeskrivningen har ansetts bristfällig på grund av att ansökan avgränsat på ett sätt som inte medför att en bedömning om miljöeffekterna kan göras på ett korrekt

¹²⁶ Se MÖD:s dom den 17 oktober 2017 i mål nr M 5973-17.

¹²⁷ Se prop. 2016/17:200 s. 142 och 143, 155 och 156.

¹²⁸ Se prop. 2016/17:200 s. 137.

¹²⁹ Se prop. 1997/98:45 del 2 s. 65 och 66.

sätt, vilket gett upphov till sena avvísningar.¹³⁰ På så sätt har prövningsmyndigheten inte använt sig av 6 kap. 42 § miljöbalken och prövat om miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas i ett tidigare skede trots att det finns fall som sannolikt uppfyller kriterierna i förarbetena avseende 6 kap. 42 § miljöbalken om att vara kontroversiell (Cementa täktstillstånd)¹³¹ eller att särskilda invändningar har rests (LKAB)¹³². Om tillståndsprocessen är lång och överprövande myndighet exempelvis har återförvisat ärendet finns det också risk för att miljökonsekvensbeskrivningen blir inaktuell under ärendets gång i vissa avseenden. Då måste kompletteringar ske under processen, vilket kan göra att miljökonsekvensbeskrivningen blir svåräst på grund av att uppgifter har sammanställts på ett icke sammanhängande sätt.

Som framgår av 22 kap. 1 § första stycket 3 och 22 kap. 2 § miljöbalken (se även 19 kap. 5 § första stycket MB) är en godtagbar miljökonsekvensbeskrivning en processförutsättning. Finner prövningsmyndigheten att ansökan är ofullständig ska den förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom viss tid. Följer sökanden inte ett föreläggande, får myndigheten besluta att bristen ska avhjälpas på sökandens bekostnad eller, om bristen är så väsentlig att ansökan inte kan ligga till grund för prövning av målet, avvisa ansökan (22 kap. 2 § MB).¹³³ Prövningsmyndigheten har ett fortlöpande ansvar att under målet eller ärendet bedöma om miljökonsekvensbeskrivningen brister.¹³⁴ Samtidigt får den slutgiltiga bedömningen av om ansökan ska avvisas på grund av att miljökonsekvensbeskrivningen inte är fullgod äga rum när beslut om tillstånd tas.¹³⁵ I vilka sammanhang som Mark- och miljööverdomstolen i stället för att avvisa en ansökan kan undanröja en dom och återförvisa målet till mark- och miljödomstolen skiljer sig åt i praxis.¹³⁶

¹³⁰ Se prop. 2016/17:200 s. 134–137 och 209, prop. 1997/98:45 del 1 294–296 och del 2 s. 65 och 66, prop. 2014/15:60 s. 60 och 97, MÖD 2006:6, MÖD 2006:57, MÖD 2007:50 och MÖD 2009:37.

¹³¹ Se MÖD:s dom den 6 juli 2021 i mål nr M 1579-20.

¹³² Se MÖD 2022:27.

¹³³ Se exempelvis NJA 2009 s. 321 och MÖD 2015:23.

¹³⁴ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 292 och 293, prop. 1997/98:45 del 2 s. 64 och 65 och prop. 2016/17:200 s. 136, 141, 208 och 209.

¹³⁵ Se MÖD:s dom den 17 oktober 2017 i mål nr M 5973-17 och MÖD:s dom den 21 februari 2017 i mål nr M 5258-16.

¹³⁶ Se exempelvis MÖD 2015:23 och MÖD:s dom den 6 maj 2021 i mål nr M 5584-20.

9.10.3 Utmaningar

Det svenska genomförandet av kravet om en motiverad slutsats skiljer sig både från MKB-direktivets stegvisa process och våra grannländers genomförande av direktivet. I och med att bedömningen av miljökonsekvensbeskrivningen kommer först i samband med att målet eller ärendet avgörs hänger frågan om avvisning av ansökan över verksamhetsutövaren genom hela processen.

I de samtal som utredningen haft är frågan om när miljökonsekvensbeskrivningen bedöms som fullständig och det inte längre finns skäl att avvisa den viktig. Ovissheten om ansökans fullständighet leder sannolikt dels till att många potentiella projekt inte blir av, dels till att den som önskar bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd tillgodoser önskemål om kostsamma kompletteringar även om dessa upplevs som irrelevanta i förhållande till det som ska prövas. Att avvisningsshotet är kvar genom hela processen är en utmaning som upplevs som problematisk inte bara av verksamhetsutövare utan också av domstolsrepresentanter.

Andra utmaningar är dels att de moment som EU-vägledningen beskriver som viktiga i processen med att lämna en motiverad slutsats inte verkar tillämpas i Sverige, dels att den svenska processen blir "baktung" när alla steg återstår för prövningsmyndigheten att ta ställning till i samband med domen eller beslutet. Direktivets process är jämfört med det svenska genomförandet mer framtung, dvs. en större del av miljökonsekvensbedömningsprocessen sker innan ansökan och beskrivning lämnas till prövningsmyndigheten för tillståndsprövning.

Miljöbalkskommittén föreslog, innan kravet om en motiverad slutsats infördes i MKB-direktivet, att det i och med kungörandet av ansökan, inklusive miljökonsekvensbeskrivningen, i princip skulle innebära att tillståndsmyndigheten hade bedömt att beslutsunderlaget från sökanden är tillräckligt för att allmänheten, remissinstanserna och tillståndsmyndigheten själv ska kunna genomföra prövningen av projektet och ta ställning till ansökan. Innan ansökan och miljökonsekvensbeskrivning kungörs så var förslaget att tillståndsmyndigheten alltid skulle ge åtminstone Naturvårdsverket, länsstyrelsen och den kommunala miljönämnden – samt beträffande vattenverksamheter Kammarkollegiet – tillfälle att granska om underlaget är tillräckligt eller om det behövs kompletteringar av ansökan och

miljökonsekvensbeskrivning. Efter kungörandet skulle det normalt inte behöva förekomma några mer omfattande kompletteringar från sökandens sida.¹³⁷

Regeringen ansåg att kommitténs förslag om att godkänna ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen som beslutsunderlag i samband med kungörelsen kunde försämra möjligheterna till insyn och påverkan för allmänhet och miljöorganisationer. Huvudargumentet var att för att säkerställa allmänhetens rättigheter enligt direktivet bör kungörelse ske. Genom kungörelsen får allmänheten veta att en ansökan och en miljökonsekvensbeskrivning har upprättats, var de kan ta del av underlaget och att de har möjlighet att yttra sig i ärendet. Innan miljöbalken kom fanns det också kritik emot att allmänheten och dess intresseorganisationer ofta engageras för sent i beslutsprocessen, särskilt i processer inom ramen för dåvarande vattenlag och väglag, och regeringen ansåg att kommitténs förslag riskerade att skapa en liknande problematik. Det andra argumentet var att krav på kompletteringar av en ansökan kan behöva ske senare under handläggningen, t.ex. i samband med huvudförhandlingen. Regeringen ansåg att med kommitténs förslag skulle det bli oklart vilken vikt som får läggas vid sena kompletteringar, exempelvis i samband med syn (se 22 kap. 21 § MB).¹³⁸ I Finland har denna fråga lösts genom att miljökonsekvensbeskrivningen kungörs av NTM-centralen och ansökan senare av prövningsmyndigheten (se avsnitt 6.4.3).

Vi kan konstatera att både tillämpningen av MKB-direktivet och rättsutvecklingen i övrigt, särskilt EU-domstolens praxis, har utvecklats sedan regeringen tog ställning till Miljöbalkskommitténs förslag. Det kan därför finnas skäl för att återigen pröva dessa argument.

I finsk rätt och i enlighet med direktivets stegvisa process avslutas processen kring miljökonsekvensbeskrivningens omfattning med en motiverad slutsats om projektets betydande miljöpåverkan från den myndighet som också har yttrat sig om beskrivningen omfattning. Det är noterbart att detta inte har föreslagits som alternativ till den svensk processen.

Våra överväganden och förslag finns i avsnitten 14.8.11 och 14.8.12.

¹³⁷ Se SOU 2003:124 s. 139.

¹³⁸ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 275 och prop. 2004/05:129 s. 54–57.

9.11 Liten miljökonsekvensbeskrivning

Det finns inget krav på en liten miljökonsekvensbeskrivning enligt MKB-direktivet och inte heller på ett enklare underlag. Beskrivningen nedan fokuserar därför enbart på miljöbalken.

9.11.1 Miljöbalken

När ingen betydande miljöpåverkan föreligger för en verksamhet eller åtgärd ska fram till den 31 december 2024 en liten miljökonsekvensbeskrivning tas fram (6 kap. 26 § tredje stycket och 47 § miljöbalken). Från och med den 1 januari 2025 ska i stället ett förenklat underlag tas fram. Underlaget ska innehålla de upplysningar som behövs för en bedömning av de väsentliga miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan förväntas ge. En bedömning av underlagets omfattning måste göras utifrån de materiella krav som den som vill vidta en åtgärd eller bedriva en verksamhet ska uppfylla för att tillstånd ska kunna meddelas.¹³⁹ En samrådsredogörelse som har tagits fram enligt 6 kap. 25 § 2 miljöbalken ska ingå. Om verksamheten eller åtgärden trots ingen betydande miljöpåverkan ändå kan antas påverka miljön i ett Natura 2000-område ska beskrivningen innehålla de uppgifter som behövs för prövningen enligt 7 kap. 28 b och 29 §§ miljöbalken.

Vad underlaget ska innehålla framgår av definition av termen miljöeffekter och vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla (se 6 kap. 2 och 35 §§ MB).¹⁴⁰ Även ett tillräckligt underlag utgör en processförutsättning (22 kap. 1 § 3 och 2 § andra stycket MB).¹⁴¹

9.11.2 Utmaningar

Vad vi förstår från våra samtal med myndigheter och verksamhetsutövare finns det stora skillnader i vilka krav som ställs på en liten miljökonsekvensbeskrivning i dag. Vissa länsstyrelser har arbetat aktivt med att hålla beskrivningen liten, men många verksamhetsutövare upplever att det varit meningslöst att ens försöka arbeta

¹³⁹ Se prop. 2023/24:152 s. 53–55.

¹⁴⁰ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 289 och del 2 s. 64, prop. 2016/17:200 s. 144–151 och 211 och 212.

¹⁴¹ Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 289–292, prop. 2004/05:129 s. 50–53 och prop. 2016/17:200 s. 144–151, 211 och 212.

med en liten miljökonsekvensbeskrivning eftersom den i princip alltid sväller till en fullstor på grund av alla kompletteringsförelägganden, trots att det inte är syftet. Svårigheten för vissa myndigheter att bestämma när de erhållit nog med information kan också medföra att processen i dessa fall blir mer utdragen även när det finns krav på en vanlig miljökonsekvensbeskrivning. Från och med den 1 januari 2025 har uttrycket ändrats till ”förenklat underlag”. Det ska samtidigt noteras att denna ändring inte är avsedd att innebära någon ändring i sak.¹⁴² Vad underlaget i dessa fall ska betecknas har diskuterats under många år.¹⁴³

När Naturvårdsverket utvärderade regeländringarna från 2018 visade enkätundersökningen att tidsåtgången inte skiljer sig åt för länsstyrelsernas handläggning av liten miljökonsekvensbeskrivning jämfört med en fullstor.¹⁴⁴ Sammantaget går det att ifrågasätta om lagstiftningen hittills har givit tillräckligt tydliga ramar kring vad en liten miljökonsekvensbeskrivningen skulle innehålla och även om uttrycket har ändrats till förenklat underlag är ingen ändring i sak avsedd. Det går att ifrågasätta om syftet med bestämmelsen kan sägas uppfyllas när endast uttrycket ändras.

I finländsk rätt finns ingen motsvarighet till liten miljökonsekvensbeskrivning utan i stället ska verksamhetsutövaren endast vara tillräckligt medveten om projektets miljökonsekvenser i den omfattning som rimligen kan förutsättas, utöver vad som föreskrivs separat (se avsnitt 6.4.3).

Våra överväganden och förslag i denna fråga finns avsnitten 14.8.4 och 14.15.5.

9.12 MKB-direktivet i andra EU-rättsliga akter

I flera andra EU-rättsliga akter har MKB-direktivets krav på en miljökonsekvensbedömning inarbetats. Exempel på sådana akter som har beslutats om under 2024 är EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial, EU-förordningen om netto-nollteknik och revideringen av förnybartdirektivet. Dessa akter har likande definitioner av tillståndprocessen och i dessa definitioner integreras

¹⁴² Se prop. 2023/24:152 s. 53–55 och 108.

¹⁴³ Se prop. 2004/05:129 s. 51–54, ds. 2016:25 s. 316, prop. 2016/17:200 s. 144–151 och SOU 2022:33 s. 125–129.

¹⁴⁴ Naturvårdsverket Miljöbedömningar i miljöbalken (2021) s. 27.

MKB-direktivets miljökonsekvensbedömningsprocess (se artikel 5–9 i MKB-direktivet).

Nedan beskriver vi i huvudsak dessa bestämmelser i EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial. När det i förnybarhetsdirektivet eller EU-förordningen om netto-nollteknik ställs andra krav än i EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial anger vi detta. Att endast kraven i EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial beskrivs närmare är en följd av att akterna i stor utsträckning har en motsvarande reglering i förhållande till kraven i MKB-direktivet, framför allt de två EU-förordningarna. Fokus för avsnittet är att beskriva hur miljökonsekvensbedömningsprocessen regleras i dessa akter och hur denna process förhåller sig till tillståndprocessen.

9.12.1 Definitioner

Enligt artikel 2.18 i EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial omfattar en tillståndprocess alla relevanta tillstånd för att bygga och driva ett projekt för kritiska råmaterial, däribland bygglov, kemikalietillstånd och tillstånd för nätanslutning samt miljöbedömningar och miljötillstånd där sådana krävs, och som även omfattar alla ansökningar och förfaranden, från bekräftelsen på att ansökan är fullständig till meddelandet om det övergripande beslutet om utfallet av förfarandet.

Enligt artikel 3.19 i EU-förordningen om netto-nollteknik omfattar tillståndprocessen alla relevanta tillstånd att bygga, utvidga, omvandla och driva tillverkningsprojekt för netto-nollteknik och strategiska netto-nollprojekt, däribland bygglov, kemikalietillstånd och tillstånd för nätanslutning samt miljöbedömningar och miljötillstånd där sådana krävs, och som även omfattar alla ansökningar och förfaranden från bekräftelsen på att ansökan är fullständig till meddelandet om det övergripande beslutet. Avseende på geologisk lagring av koldioxid, tillståndprocessen för lagring som avser behandling av alla nödvändiga tillstånd för anläggningar ovan jord som krävs för driften av en lagringsanläggning, inbegripet bygglov och tillstånd för rör, och miljötillståndet för injektion och lagring av koldioxid i enlighet med direktivet om geologisk lagring av koldioxid.

Definitionerna är i stort överstämmande med varandra och liknar också definitionen i artikel 16 i förnybartdirektivet. I dessa definitioner utgör miljökonsekvensbedömningsprocessen enligt MKB-direktivet en del i dessa akters tillståndprocesser, om MKB-direktivets krav om en miljökonsekvensbedömning aktualiseras. På så sätt påverkar inte dessa tre EU-rättsliga akter bedömningen av om ett projekt enligt MKB-direktivet ska genomgå en miljökonsekvensbedömning.

9.12.2 Formerna för bedömningen om en betydande miljöpåverkan kan antas

Utgångspunkten i artikel 4.6 i MKB-direktivet är att beslutet om att ett projekt kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska fattas så snart som möjligt eller inom högst 90 dagar från den dag exploatören lämnat all information som krävs enligt artikel 4.4 och bilaga 2.A (se avsnitt 9.6.1). Enligt artikel 11.5 i EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial ska det ske ett undantag från artikel 4.6 i MKB-direktivet avseenden tidsfristen för beslutet om betydande miljöpåverkan. I stället för 90 dagar ska beslutet fattas inom 30 dagar.

Förnybarhetsdirektivet har sedan den senaste revideringen infört särskilda bestämmelser om miljöbedömning avseende projekt för förnybar energi i och utanför accelerationsområden. En miljökonsekvensbedömning ska som utgångspunkt inte göras för projekt inom ett accelerationsområde eftersom en miljöbedömning enligt SMB-direktivet ska ha föregått utpekandet av området (se artikel 15c.2 i förnybartdirektivet). Trots detta kan en miljökonsekvensbedömning behöva genomföras enligt MKB-direktivet om betydande oförutsedd negativ påverkan med hänsyn till miljöns känslighet i det geografiska området kan inträffa om denna fråga inte har belysts och hanterats inom ramen för miljöbedömningen enligt SMB-direktivet (se artikel 16a.3–5 i förnybartdirektivet).

Det finns ingen motsvarande bestämmelse i EU-förordningen om netto-nollteknik.

9.12.3 Begära ett yttrande om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsnivå

I avsnitt 9.7.1 beskriver vi MKB-direktivets reglering avseende den ansvariga myndighetens yttrande om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsnivå (se artikel 5.1 och 5.2 i MKB-direktivet).

Enligt EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial, ska den s.k. berörda projektägaren, om en miljökonsekvensbedömning krävs, senast 30 dagar efter meddelandet om erkännande som strategiskt projekt, och innan ansökan lämnas in, begära ett yttrande från den berörda gemensamma kontaktpunkten om omfattning av och detaljnivå för den information som ska ingå i miljökonsekvensbeskrivningen. Kontaktpunkten ska säkerställa att yttrandet utfärdas så snart som möjligt och inom en tidsperiod som inte överstiger 45 dagar från det datum då projektägaren lämnade in sin begäran om ett yttrande (artikel 12.1 i EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial).

Enligt EU-förordningen om netto-nollteknik får den berörda projektägaren innan ansökan lämnas in begära ett yttrande från kontaktpunkten om omfattningen av och detaljnivån för den information som ska ingå i miljökonsekvensbeskrivningen. Kontaktpunkten ska säkerställa att yttrandet utfärdas så snart som möjligt och senast 45 dagar från det datum då projektägaren lämnade in sin begäran om ett yttrande (artikel 10.1 EU-förordningen om netto-nollteknik).

För projekt under förnybartdirektivet finns det särskilda bestämmelser som skiljer sig från MKB-direktivet och nämnda två EU-förordningar. Ett sådant fall rör yttrandet om miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljnivå. När en miljökonsekvensbedömning krävs för ett projekt som omfattas av förnybartdirektivet ska den behöriga myndigheten, med beaktande av den information som har lämnats av exploatören, avge ett yttrande om omfattningen av och detaljnivån för den information som exploatören ska lämna i miljökonsekvensbeskrivningen, vars omfattning inte får utökas därefter (se artikel 16b.2 i förnybarhetsdirektivet). På så sätt blir yttrandet bindande i miljökonsekvensbedömningsprocessen under förnybartdirektivet och ansvarig myndighet kan inte begära kompletteringar som inte har sin grund i yttrandet.

9.12.4 Miljökonsekvensbedömningsprocessen enligt EU-förordningen om kritiska och strategiska råmaterial

Om en miljökonsekvensbedömning krävs ska artiklarna 5–9 i MKB-direktivet tillämpas enligt förordningen (artikel 12.1). Det är hela miljökonsekvensbedömningsprocessen, dvs. från utarbetande av en miljökonsekvensbeskrivning till att den ansvarige myndigheten integrerar den motiverade slutsats i beslutet om tillstånd och meddelar allmänheten och berörda myndigheter om att ett sådant beslut har fattats.

Startpunkten för tillståndprocessen utgörs av att kontaktpunkten bekräftar att projektägarens ansökan är fullständig. Detta sker senast 45 dagar efter att projektägaren har lämnat in all den information som krävs för att behandla en ansökan. Om all information inte har lämnats in ska kontaktpunkten begära att projektägaren lämnar in en fullständig ansökan utan oskäligt dröjsmål, kontaktpunkten ska ange vilken information som saknas. Om den inlämnade ansökan anses ofullständig en andra gång får kontaktpunkten inte begära in information på områden som inte omfattas av den första begäran om ytterligare information, och den får endast begära in ytterligare underlag som kompletterar den saknade informationen (se artikel 11.6).

I vilket skede av tillståndprocessen som miljökonsekvensbeskrivningen ska lämnas in av projektägaren är inte exakt bestämt i förordningen. Kontaktpunkten ska underrätta projektägaren om när beskrivningen ska lämnas in, med hänsyn till hur tillståndprocessen organiseras i den berörda medlemsstaten och till att tillräckligt med tid måste ges för att bedöma beskrivningen. Det är tydligt i sista meningen av artikel 11.8 att varaktigheten för processen att lämna ett beslut om tillstånd inte påverkas av projektägarens process att ta fram en miljökonsekvensbeskrivning, men att processen ingår i förordningens definition av tillståndprocess (se även artikel 2.18). På så sätt kan miljökonsekvensbeskrivningen lämnas in samtidigt som ansökan lämnas in och utgöra underlag för om ansökan är fullständig. Oavsett måste ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen finnas tillgängliga vid samrådet (se artiklarna 6.2 och 6.3 i MKB-direktivet).

Formerna för samråd eller när samråd ska äga rum regleras inte i förordningarna utan här är utgångspunkterna desamma som i MKB-

direktivet, dvs. samråd ska ske på ett tidigt stadium och deltagandet ska vara effektivt (se avsnitt 9.9.1 och artikel 6.2 samt artikel 6.4 i MKB-direktivet). Tiden för att samråda regleras och får inte överstiga 85 dagar och i linje med MKB-direktivet inte understiga 30 dagar. I undantagsfall får den berörda medlemsstaten förlänga tidsramarna med ytterligare 40 dagar som mest om det krävs på grund av det föreslagna projektets karaktär, komplexitet, plats eller storlek (artikel 12.5). Enligt artikel 10.5 i EU-förordningen om netto-nollteknik ska tidsramarna för samråd som utgångspunkt vara desamma, men bara kunna förlängas till högst 90 dagar efter en bedömning i varje enskilt fall.

Om samrådet resulterar i att miljökonsekvensbeskrivningen måste kompletteras med ytterligare information får kontaktpunkten ge det projektansvariga företaget möjlighet att tillhandahålla ytterligare information. I sådana fall ska kontaktpunkten underrätta projektägaren om den dag då den ytterligare informationen senast ska lämnas in, som ska vara minst 30 dagar efter underrättelsen. Perioden mellan tidsfristen för tillhandahållande av ytterligare information och inlämnandet av den ska inte räknas in i varaktigheten för tillståndsprocessen (artikel 11.9).

Efter att projektägaren har kompletterat miljökonsekvensbeskrivningen ska de berörda behöriga myndigheterna utfärda den motiverade slutsats som avses i artikel 1.2 g iv i MKB-direktivet rörande miljökonsekvensbedömningen inom 90 dagar efter det att den erhållit alla nödvändig information, avseende artikel 5, 6 och 7 i MKB-direktivet, och slutfört samråden enligt artiklarna 6 och 7 i MKB-direktivet (artikel 12.3). Det går att förlänga tidsfristen för att lämna den motiverade slutsatsen med 20 dagar (se artikel 12.4). Precis som i MKB-direktivet handlar det inte bara om att godkänna miljökonsekvensbeskrivningen utan att ta hela processen i beaktan.

Det finns inga ytterligare referenser till MKB-direktivet och de krav som exempelvis ställs på att den motiverade slutsatsen ska vara aktuell när tillståndsbeslutet fattas eller att beslutande myndighet omedelbart ska informera allmänheten när beslut om tillståndsansökan har fattats (se artikel 8a.6 och 9.1 i MKB-direktivet). Ett tillståndsbeslut enligt förordningen ska på så sätt utformas i enlighet med artikel 8 och 9 i MKB-direktivet.

I artikel 14 tydliggörs att tillämpningen av Århuskonventionen och Esbokonventionen inte påverkas av förordningen.

9.13 Gränsöverskridande samråd

Vi noterar initialt att våra utredningsdirektiv endast nämner gränsöverskridande miljöeffekter i relation till den specifika miljöbedömningen. I och med att bestämmelser om gränsöverskridande miljöeffekter är snarlika för strategiska och specifika miljöbedömningar finns det skäl att behandla dem på ett samordnat sätt. Att bestämmelserna härrör ur samma konvention, Esbokkonventionen, och att SMB- samt MKB-direktivet har snarlika bestämmelser utgör ytterligare skäl att inte skilja den strategiska och specifika miljöbedömningen åt avseende gränsöverskridande samråd. Detta är även fallet i våra grannländer.

Förutom i Esbokkonventionen, MKB-direktivet och SMB-direktivet finns det krav på gränsöverskridande samråd i ett antal andra EU-direktiv, såsom vattendirektivet, och även konventioner som Sverige ratificerat. I detta avsnitt belyser vi de konventioner som anges i 1 kap. 4 § miljöbalken, dvs. gränsälvsoverenskommelsen mellan Sverige och Finland, miljöskyddskonventionen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige och svensk-norska vattenrättskonventionen.

9.13.1 Esbokkonventionen

I avsnitt 5.3.1 återfinns en övergripande beskrivning av Esbokkonventionen. I detta avsnitt beskrivs några artiklar, med koppling till de av oss identifierade utmaningarna inom området, närmare. Inledningsvis vill vi också erinra om att EU, precis som Sverige, har ratificerat Esbokkonventionen. EU är därmed också part till konventionen. EU har genomfört konventionen genom i huvudsak MKB-direktivet. Genom EU:s genomförande av konventionen har bestämmelserna i konventionen fått en mer bindande verkan för Sverige eftersom EU:s genomförande har företräde.¹⁴⁵ När konventionen utgör en integrerad del av EU:s rättsordning har den dessutom företräde framför sekundärlagstiftning som har antagits enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.¹⁴⁶ Detta innebär att EU-rättsliga bestämmelser ska tolkas för att skapa samstämmighet

¹⁴⁵ Se EU-domstolens dom i mål C-181/73 p. 4–6 och mål C-344/04 p. 36.

¹⁴⁶ Se EU-domstolens dom målen C-240/09 p. 42; C-470/16 p. 50; C-286/90 p. 9, C-402/05 P och C-415/05 P p. 291 och C-366/10 p. 123.

med Esbokonventionen.¹⁴⁷ Om konventionen ställer krav som inte återfinns i MKB-direktivet ska konventionens krav dock tillämpas, förutsatt att gränsöverskridande påverkan kan antas.

Konventionen har jämfört med 6 kap. miljöbalken och MKB-direktivet en annorlunda terminologi i vissa avseenden. Skillnaden har sin utgångspunkt i att konventionen utgår ifrån antagandet att den reglerar förhållandet mellan suveräna stater utanför en EU-rättslig kontext. Vi kommer inte att fokusera på skillnader i terminologi utan på hur processen för ett gränsöverskridande ska äga rum enligt konventionen samt vilka krav som ställs på processens moment.

Centralt för konventionen är definitionen ”gränsöverskridande påverkan” som avser varje påverkan inom ett område under en parts jurisdiktion som orsakas av en föreslagen verksamhet vars källa är belägen helt eller delvis inom ett område under en annan parts jurisdiktion (artikel 1 viii).

Enligt konventionens artikel 2.1 ska parterna vidta alla lämpliga och effektiva åtgärder för att förebygga, minska och kontrollera betydande skadlig gränsöverskridande miljöpåverkan från föreslagna verksamheter. Det ska införas ett förfarande avseende miljökonsekvensbeskrivningar beträffande verksamheter som anges i bilaga 1 till konventionen och sådana som kan antas förorsaka sådan påverkan (artikel 2.2 och bilaga 3). Förfarandet ska medföra att allmänheten tillåts medverka och en miljökonsekvensbeskrivning enligt bilaga 2 till konventionen upprättas. Allmänheten i områden som kan antas bli utsatta för påverkan från en föreslagen verksamhet ska ges samma möjligheter oavsett vilket land dessa befinner sig i (artikel 2.6).

Den part inom vars område en föreslagen verksamhet ska underätta alla parter som kan tänkas bli utsatta för gränsöverskridande påverkan (artikel 3.1). Underrättelsen ska göras senast när den egna allmänheten underrättas (artikel 3.1). Underrättelsen ska bl.a. innehålla information om den föreslagna verksamheten inklusive alla tillgängliga uppgifter om dess förmodade gränsöverskridande påverkan (artikel 3.2 a). Den utsatta parten ska inom en viss tid som ska anges i underrättelsen svara om den avser att delta i förfarandet (artikel 3.2 c och 3.3). Om den utsatta parten uppger att den inte

¹⁴⁷ Se Report by the Aarhus Compliance Committee on the Compliance by the EC with its obligations under the Aarhus Convention, ECE/MP.PP/2008/5/Add.10, paragraph 23, 2/5/2008 och EU-Commission, ”Guidance on the Application of the Environmental Impact Assessment Procedure for Large-scale Transboundary Projects” (2013), s. 3.

avser att delta i förfarandet eller om den inte svarar inom angiven tid finns det inget hinder för upphovsparten att utöva sin rätt att besluta huruvida den ska genomföra miljökonsekvensbedömning i enlighet med egen nationell lagstiftning och praxis (artikel 3.4).

Önskar den utsatta parten delta i förfarandet ska den förse med information, om så inte har ägt rum, om förfarandet med en miljökonsekvensbeskrivning innefattande angivande av tidsschemat för överlämnande av synpunkter och relevant information om den föreslagna verksamheten och dess sannolika betydande skadliga gränsöverskridande påverkan (artikel 3.5). En utsatt part ska, på begäran, i rimlig utsträckning förse upphovsparten med tillgängliga uppgifter avseende den eventuellt påverkade miljön, där sådana uppgifter är nödvändiga för att upprätta miljökonsekvensbeskrivningen. Informationen ska levereras omgående och, om det är lämpligt, genom ett gemensamt organ (artikel 3.6). De berörda parterna ska säkerställa att allmänheten i de områden som kan antas bli påverkade ska informeras om den föreslagna verksamheten och ges möjlighet att göra kommentarer eller invändningar och att dessa ska vidarebefordras till upphovsparten (artikel 3.8).

När en part anser att den kan bli utsatt för en betydande skadlig gränsöverskridande påverkan från en föreslagen verksamhet och ingen underrättelse har genomförts ska de berörda parterna föra diskussioner om det kan antas att det blir en betydande skadlig gränsöverskridande påverkan. Om parterna inte kan komma överens får frågan hänskjutas till en undersökningskommission (se bilaga 4) som lämnar råd om sannolikheten för betydande skadlig gränsöverskridande påverkan (artikel 3.7).

Den miljökonsekvensbeskrivning som upprättas ska som ett minimikrav innehålla de uppgifter som anges i bilaga 2 till konventionen (artikel 4.1). Detta inkluderar bl.a. följande.

- En beskrivning, där så är lämpligt, av rimliga alternativ (till exempel lokaliserade eller tekniska) till den föreslagna verksamheten inklusive noll-alternativet.
- En beskrivning av den miljö som sannolikt kommer att påverkas väsentligt av den föreslagna verksamheten och dess alternativ.
- En beskrivning av den potentiella miljöpåverkan av den föreslagna verksamheten och dess alternativ och en uppskattning av dess betydelse.

- En beskrivning av åtgärder för att minimera negativ miljöpåverkan.
- En identifiering av kunskapsluckor och osäkerheter som uppstår vid sammanställningen av den information som krävs.

Upphovsparten ska överlämna miljökonsekvensbeskrivningen till den utsatta parten. De berörda parterna ska se till att beskrivningen distribueras till myndigheterna och allmänheten i de områden hos den utsatta parten som kan antas bli påverkad.

Samrådet mellan parterna ska ske efter färdigställandet av miljökonsekvensbeskrivningen angående, bl.a., den föreslagna verksamhetens eventuella gränsöverskridande påverkan och åtgärder för att reducera eller eliminera dess påverkan, möjliga alternativ till den föreslagna verksamheten samt övervakning av effekterna av sådana åtgärder på upphovspartens bekostnad (artikel 5.1 a). Att samrådet ska genomföras efter att miljökonsekvensbeskrivningen har färdigställts är också slutsatsen från Esbokonventionens genomförandekommitté.¹⁴⁸ Dessutom anser kommittén att miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla ett särskilt kapitel om den gränsöverskridande situationen inklusive exempelvis påverkan och åtgärder för att reducera eller eliminera denna del av verksamhetens påverkan.¹⁴⁹

Parterna ska säkerställa att det i det slutliga beslutet om den föreslagna verksamheten tas vederbörlig hänsyn till bedömningarna i miljökonsekvensbeskrivningen, till de kommentarer som erhållits från allmänheten samt till resultatet av samrådet mellan parterna (artikel 6.1). Upphovsparten ska förse den utsatta parten med det slutliga beslutet om den föreslagna verksamheten tillsammans med de skäl och överväganden som beslutet grundar sig på (artikel 6.2). Om ytterligare uppgifter avseende skadlig gränsöverskridande påverkan kommer fram innan arbetet påbörjas som inte var tillgängliga när beslutet togs och som i sak skulle ha kunnat påverka detta ska de andra parterna meddelas om detta. Om någon berörd part begär det ska samråd äga rum beträffande frågan om beslutet bör ändras (artikel 6.3).

¹⁴⁸ Opinions of the Implementation Committee (2001–2020), Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context and Protocol on Strategic Environmental Assessment (United Nations 2020), p. 116.

¹⁴⁹ Opinions of the Implementation Committee (2001–2020), Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context and Protocol on Strategic Environmental Assessment (United Nations 2020), p. 91.

Om någon part begär det ska också en efterföljande analys göras. Den efterföljande analysen ska omfatta övervakning av verksamheten, i linje med bilaga 5 (artikel 7.1). Övervakningen kan exempelvis omfatta kontroll av att de villkor som anges i tillståndsbeslutet samt av effektiviteten hos åtgärderna som genomförts för att minska påverkan. Om analysen visar att det föreligger en betydande skadlig gränsöverskridande påverkan som inte reglerats eller att nya faktorer har upptäckts som kan orsaka sådan påverkan, ska parterna informera varandra om detta och överlägga om nödvändiga åtgärder för att reducera eller eliminera påverkan (artikel 7.2).

9.13.2 MKB-direktivet– gränsöverskridande samråd

Enligt MKB-direktivet är det önskvärt att fastställa förstärkta bestämmelser om miljökonsekvensbedömning i ett gränsöverskridande sammanhang så att hänsyn kan tas till Esbokonventionen (skäl 15). I grunden gäller samma bestämmelser för en gränsöverskridande miljökonsekvensbedömning som för en nationell enligt MKB-direktivet. Samtidigt, som noterades i avsnitt 9.13.1, ska Esbokonventionens krav komplettera och trumfa sekundärlagstiftning när så behövs för att uppfylla de formella krav som konventionen ställer. Här kommer i huvudsak MKB-direktivets krav för en gränsöverskridande miljöbedömning att beskrivas tillsammans med i vilka situationer där kompletterande kravställs av konventionen för att visa på hela den EU-rättsliga regleringen. Exempelvis behöver konventionens krav ingå i bedömningen av alternativ, i och med att dessa är oberoende av de materiella kraven för ett specifikt projekt.¹⁵⁰

Utgångspunkten för en gränsöverskridande miljökonsekvensbedömning är artikel 7 i MKB-direktivet. Bestämmelsen anger bl.a. att när en medlemsstat uppmärksammar att ett projekt kan antas medföra en betydande inverkan på miljön i en annan medlemsstat eller om en medlemsstat som kan komma att utsättas i betydande grad begär det, ska den medlemsstat inom vars territorium projektet ska genomföras informera den utsatta medlemsstaten. Artikel 7 begränsar möjligheten att undanta vissa projekt från direktivets bestämmelser (se artikel 2.4–5).

¹⁵⁰ Se förslag till avgörande Generaladvokat Kokott i mål C-461/17 p. 105.

Underrättelse till den utsatta medlemsstaten ska ske så snart som möjligt, senast när den egna allmänheten informeras, och inbegripa bl.a. en beskrivning av projektet, tillsammans med alla tillgängliga uppgifter om dess möjliga gränsöverskridande konsekvenser, uppgifter om vilket slags beslut som kan komma att fattas (artikel 7.1).

Den medlemsstat inom vars territorium projektet är avsett att utföras ska ge den andra medlemsstaten rimlig tid att ange om den vill delta i beslutsförfarandet för projektet, eller motsvarande förfarande (artikel 2.2 och 7.1). Om den utsatta medlemsstaten vill delta ska den erhålla, om så inte redan har ägt rum, de uppgifter som artikel 6.2 omfattar och dessa ska göras tillgängliga i enlighet med artikel 6.3 a och b (artikel 7.2).

Esbokonventionen kräver att upphovsparten underrättar berörda parter om aktiviteter som anges i bilaga 1 till konventionen och som sannolikt kommer att orsaka en betydande negativ gränsöverskridande påverkan (artikel 3.2 Esbokonventionen). Upphovsparten är skyldig att underrätta berörda parter även om sannolikheten för sådan påverkan endast är liten.¹⁵¹ Detta innebär att underrättelse alltid är nödvändig, såvida inte betydande negativ gränsöverskridande påverkan med säkerhet kan uteslutas.¹⁵²

EU-kommissionen har tagit fram en vägledning om gränsöverskridande miljöbedömningar. Vägledningen är upprättad på så sätt att den överensstämmer med kommissionens tolkning av direktivet och konventionens krav.

Enligt vägledningen ska processen för en gränsöverskridande miljökonsekvensbedömning följa sju steg.

1. Underrättelse och informationsutbyte (artikel 7.1–2 MKB-direktivet och artikel 3 Esbokonventionen).
2. Fastställande av innehåll och omfattning av miljökonsekvensbeskrivningen (artikel 5.2 MKB-direktivet).
3. Utarbetandet av miljökonsekvensbeskrivningen av exploatören (artikel 5.1, 5.3 och bilaga 4 MKB-direktivet samt artikel 4 och bilaga 2 Esbokonventionen).

¹⁵¹ Se Guidance on the Practical Application of the Espoo Convention, paragraph 28, Decision III/4 annex IV), <http://live.unece.org/fileadmin/DAM/env/documents/2004/eia/decision.III.4.e.pdf>.

¹⁵² Se Decision IV/2, annex I, paragraph 54, <http://live.unece.org/fileadmin/DAM/env/documents/2008/eia/decision.IV.2.e.pdf>.

4. Allmänhetens deltagande, spridning av information och samråd (artikel 6 och 7.3 MKB-direktivet samt artikel 3.8, 2.2, 2.6 och 4.2 Esbokkonventionen).
5. Samråd mellan berörda parter (artikel 7.4 MKB-direktivet och artikel 5 Esbokkonventionen).
6. Granskning av miljökonsekvensbeskrivningen inklusive annan information som framkommit under processen och slutligt beslut avseende projektet (artikel 8 MKB-direktivet och artikel 6.1 Esbokkonventionen).
7. Spridning av information om det slutliga beslutet till allmänheten, myndigheter och den utsatta medlemsstaten (artikel 9 MKB-direktivet och artikel 6.2 Esbokkonventionen).¹⁵³

Underrättelse

Enligt artikel 7 i MKB-direktivet har medlemsstaterna rätt att begära underrättelse för alla projekt som kan ha en betydande inverkan på deras miljö, oavsett om det finns upptaget i MKB-direktivets bilaga 1 eller kan falla inom bilaga 2. I och med att undersökningen och fastställandet av en betydande miljöpåverkan ska utgå ifrån försiktighetsprincipen medför det att om det inte går att faktiskt utesluta en risk för betydande miljöpåverkan ska en miljöbedömningsprocess genomföras.¹⁵⁴

För storskaliga gränsöverskridande projekt är tidpunkten för underrättelse ytterst viktig för att säkerställa effektiv samordning mellan de berörda parterna och för att undvika tvister. EU-kommissionen rekommenderar att anmälan skickas så tidigt som möjligt, helst före processen att avgränsa och bestämma omfattningen på miljökonsekvensbeskrivningen.¹⁵⁵ Underrättelsen bör oavsett inte skickas senare än när allmänheten i ursprungsparten informeras om miljöbedömningsprocessen.

¹⁵³ Se EU Commission, "Guidance on the Application of the Environmental Impact Assessment Procedure for Large-scale Transboundary Projects" (2013), s. 6.

¹⁵⁴ Se EU-domstolens dom i mål C-117/02 p. 42, 43 och 85.

¹⁵⁵ Se EU Commission, "Guidance on the Application of the Environmental Impact Assessment Procedure for Large-scale Transboundary Projects" (2013), s. 6.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljökonsekvensbeskrivningen vid en gränsöverskridande miljöbedömning behöver innehålla en beskrivning av projektets sannolika betydande effekter, t.ex. effekter till följd av användning av naturresurser eller kumulativa effekter, utifrån bilaga 2 till Esbokonventionen och bilaga 4 till MKB-direktivet.

EU-domstolen har återkommande tydliggjort att MKB-direktivet syftar till att resultera i en helhetsbedömning av den miljöpåverkan som ett projekt eller en ändring av ett projekt medför.¹⁵⁶ För ett gränsöverskridande projekt rekommenderar EU-kommission att en gemensam miljökonsekvensbeskrivning för hela projektet och sedan utarbeta de enskilda nationella miljökonsekvensbeskrivningarna om sådana behövs. Även om MKB-direktivet saknar en rättslig grund för ett sådant samordnat förfarande ger Esbokonventionen den rättsliga grunden för att vid behov göra en gemensam miljökonsekvensbedömning (se artikel 8 och bilaga 6, punkt g i Esbokonventionen). Dessutom anges i artikel 2.1 i Esbokonventionen att parterna är skyldiga att agera antingen enskilt eller gemensamt för att förhindra, minska och kontrollera betydande negativa gränsöverskridande miljöpåverkan från föreslagna verksamheter. I andra artiklar uppmanas skapande av gemensamma organ (artiklarna 3.6, 4.2, 5 andra stycket, bilaga 6.g i Esbokonventionen).

Samråd

De berörda medlemsstaterna ska sedan tillgängliggöra informationen som ska tas fram enligt MKB-direktivets artikel 7.1–2 inom rimlig tid för myndigheter (artikel 6.1) och för den berörda allmänheten (artikel 7.3 a).

När samråd ska äga rum anges i artikel 6.2 i MKB-direktivet att den berörda allmänheten i det påverkade landet på ett effektivt sätt kan delta i beslutsprocesser och informeras, det är den utsatta parten som ska säkerställa att allmänheten får komma till tals. Samrådsunderlaget bör identifiera de betydande negativa gränsöverskridande effekterna och beskriva den bedömning som utförts, särskilt när det gäller alternativ, kumulativa effekter och effekter på klimat och biologisk mångfald. Direktivets artikel 6.3 a och 6.3.b anger att medlemsstaterna

¹⁵⁶ Se exempelvis EU-domstolens dom målen C-142/07 p. 39 och C-205/08 p. 51.

inom rimliga tidsramar ska se till att den berörda allmänheten får tillgång till följande:

- all information som har samlats in i enlighet med artikel 5 (miljökonsekvensbeskrivningen), och
- i enlighet med den nationella lagstiftningen, de viktigaste rapporter och utlåtanden som har lämnats till den eller de ansvariga myndigheterna vid den tidpunkt då den berörda allmänheten informeras.

Medlemsstaterna ska säkerställa att myndigheter och allmänheten ges tillfälle att inom rimlig tid framföra sina synpunkter på de uppgifter som lämnats till den ansvariga myndigheten i den medlemsstat på vars territorium projektet är avsett att utföras. Den berörda allmänheten på den utsatta medlemsstatens territorium ska kunna delta på ett effektivt sätt (artikel 7.5).

De berörda medlemsstaterna ska samråda om bl.a. projektets gränsöverskridande påverkan och planerade åtgärder för att minska eller eliminera sådan påverkan samt fastställa en rimlig tidsfrist för detta samråd. Sådana samråd får genomföras via ett lämpligt gemensamt organ (artikel 7.4). Fastställandet av bl.a. tidsramar för samråd ska fastställas av de berörda medlemsstaterna utifrån MKB-direktivets artikel 6.5–7 (7.5).

Det är tydligt i EU-domstolens praxis om artikel 6.3 i MKB-direktivet att den berörda allmänheten ska få tillgång till all information som har samlats in inom rimliga tidsramar.¹⁵⁷ Kravet på informationen som ska lämnas måste tolkas emot EU-rättens andra rättsakter och det medför bl.a. att det i samrådsunderlaget ska finnas information som gör det möjligt att bedöma projektets inverkan på exempelvis vattenstatusen mot bakgrund av de kriterier och skyldigheter som föreskrivs bl.a. i artikel 4.1 vattendirektivet.¹⁵⁸ EU-domstolen har också i en lång rad avgöranden tydliggjort att miljökonsekvensbedömningen ska utgöra ett fullständigt underlag som ska samlas i sammanhängande dokument. Detta för att möjliggöra att den berörda allmänheten ska kunna delta i beslutsprocessen och förbereda sig på ett lämpligt sätt.¹⁵⁹ För att uppfylla artiklarna 6.2 och 6.3 i MKB-direktivet får inte samrådsunderlag vara ofullständigt,

¹⁵⁷ Se EU-domstolens dom i målen C-2/07 p. 42–43, C-205/08 p. 45–58 och C-535/18 p. 83.

¹⁵⁸ Se EU-domstolens dom i mål C-535/18 p. 84.

¹⁵⁹ Se EU-domstolens dom i mål C-535/18 p. 85.

eller bestå av uppgifterna som presenteras på ett icke sammanhängande sätt i olika handlingar.¹⁶⁰ De underlag som lämnas till den andra medlemsstaten inför samråd ska också leva upp till de kriterier som finns för miljökonsekvensbedömningar generellt, inklusive EU-domstolens avgöranden.

Sammantaget medför referenserna i artikel 7 till andra bestämmelser i MKB-direktivet att samma krav ställs på den gränsöverskridande miljöbedömningen som på den nationella miljökonsekvensbedömningen. I vissa fall ställs dock högre krav på den gränsöverskridande miljöbedömningen är på den nationella – miljökonsekvensbedömningen i syfte att säkerställa att konventionens krav uppfylls.

9.13.3 Miljöbalken – specifika gränsöverskridande miljöbedömningar

Regeringen beslöt den 7 februari 1991 att Sverige skulle underteckna Esbokonventionen.¹⁶¹ Med utgångspunkt i att den nordiska miljöskyddskonventionen redan fanns och omfattade ”miljöskadlig verksamhet” bedömde regeringen att det vid tillfället inte fanns något behov av att göra någon lagändring i anledning av godkännandet av Esbokonventionen. Den då gällande förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar kompletterades trots detta med föreskrifter om kungörande m.m. utifrån konventionens krav. I och med att Naturvårdsverket redan var ansvarig myndighet enligt den nordiska miljöskyddskonventionen fick Naturvårdsverket även ansvar för Esbokonventionen.

När miljöbalken trädde i kraft infördes det en regel i dåvarande 6 kap. 6 § miljöbalken kring gränsöverskridande samråd för verksamheter och åtgärder. Enligt förarbetena kan i vissa fall en planerad verksamhet riskera medföra en betydande miljöpåverkan i ett annat land. Utifrån de krav som Esbokonventionen och dåvarande MKB-direktivet ställer var regeringens uppfattning att i de fall en planerad verksamhet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan i ett annat land, ska den nationen informeras och ges möjlighet att delta i förfarandet med miljökonsekvensbeskrivning. Bestämmelsernas utformning var generell och medförde att det i miljöbalken ställs krav på att inte enbart medlemmar i EU och parter till konven-

¹⁶⁰ Se EU-domstolens dom i mål C-535/18 p. 87.

¹⁶¹ Se prop. 1991/92:5.

tionen ska ges rätt att samråda om gränsöverskridande påverkan som uppstår från en verksamhet eller åtgärd i Sverige.¹⁶²

Vid senaste revideringen av 6 kap. miljöbalken ändrades bestämmelsen om specifik gränsöverskridande miljöbedömningen för att förtydliga genomförandet av artikel 7 i MKB-direktivet. Syftet var inte att ändra något i sak, men att tydliggöra skyldigheter och rättigheter länder emellan vid samrådet.¹⁶³

Om en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra en betydande miljöpåverkan i ett annat land eller om ett land som kan komma att påverkas betydligt av en verksamhet eller åtgärd begär det, ska Naturvårdsverket informera det andra landet om verksamheten eller åtgärden, dess möjliga gränsöverskridande konsekvenser och vilken typ av beslut som kan komma att fattas, och ge det andra landet skälig tid att yttra sig över om det vill delta i miljöbedömningen (6 kap. 33 § första stycket MB och 21 § MBF).

Enligt miljöbedömningsförordningen ska undersökningen om en verksamhet eller åtgärd kan antas medföra en betydande miljöpåverkan enligt 6 kap. 23 eller 26 §§ miljöbalken ta hänsyn till bl.a. hur gränsöverskridande miljöeffekterna är avseende typ och utmärkande egenskaper (10 § 3 och 13 § 3 MBF).

Det åligger andra statliga myndigheter som får kännedom om en verksamhet eller en åtgärd som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan i ett annat land, att underrätta Naturvårdsverket om detta (22 § MBF).

Om det andra landet vill delta i miljöbedömningen, ska Naturvårdsverket ge det andra landet möjlighet att delta i samrådsförfarandet om miljökonsekvensbeskrivningen och den slutliga tillståndsansökan (6 kap. 33 § andra stycket MB och 23 § MBF).

Enligt 23 § miljöbedömningsförordningen är det inte bara det andra landet i abstrakt mening som får delta i samrådsförfarandet utan även den berörda allmänheten i det landet. Samrådet ska genomföras på ett så effektivt och förutsebart sätt som möjligt.

Vid ett gränsöverskridande samråd ska Naturvårdsverket komma överens med den ansvariga myndigheten i det andra landet hur samrådet ska genomföras så att myndigheter och den allmänhet som kan antas bli berörda ges möjlighet att lämna synpunkter inom en skälig tid som ska vara minst 30 dagar (23 § MBF).

¹⁶² Se prop. 1997/98:45 del 1 s. 288 och del 2 s. 60 och 61.

¹⁶³ Se prop. 2016/17:200 s. 123 och 124.

I förarbetena anges att enligt Esbokonventionen ska upphovs- parten efter det att miljökonsekvensbeskrivningen har färdigställts inleda samråd med den utsatta parten angående den föreslagna verksamhetens eventuella gränsöverskridande påverkan och åtgärder för att reducera eller eliminera dess påverkan.¹⁶⁴ I det svenska genomförandet av konventionen och MKB-direktivet är det den som prövar tillståndsfrågan som ska ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller alla formella krav (6 kap. 42 och 43 §§ MB). Detta sker oftast i samband med avgörandet av beslutet eller målet. Finner det utsatta landet att exempelvis miljökonsekvensbeskrivningen är behäftad med brister går det inte överklaga den särskilt utan så måste ske genom att avgörandet överklagas. Den kungörelse som ska ske när målet har avgjorts ska Naturvårdsverket överlämna till det utsatta landet (6 kap. 44 och 45 §§ MB).

På Naturvårdsverkets hemsida är det möjligt att se de planer, verksamheter eller åtgärder där Sverige har erhållit en underrättelse från ett annat land om det finns risk för betydande miljöpåverkan i Sverige.¹⁶⁵ Naturvårdsverket kan anmäla till regeringen att det i ett visst ärende är lämpligt att en annan myndighet utför deras uppgifter (21 § MBF).

Enligt 24 § 1 miljöbedömningsförordningen ska Naturvårdsverket lämna och ta emot underrättelser och i övrigt fullgöra de skyldigheter som följer av artiklarna 2.4–2.6, 3.1–3.3, 4.2 och 5–8, i Esbokonventionen samt artikel 10 i Kievprotokollet. Genom att hänvisningarna mer eller mindre inkluderar hela miljöbedömningsprocessen som den kommer till uttryck i konventionen ges Naturvårdsverket uppdraget att ”läka” eventuella brister i genomförandet i svensk rätt avseende de skyldigheter som konventionen ställer upp. Samma uppdrag ges Naturvårdsverket i 24 § 2–5 miljöbedömningsförordningen avseende de gränsöverskridande skyldigheter som finns i SMB-direktivet, utvinningsavfallsdirektivet, industriutsläppsdirektivet och MKB-direktivet.

Det finns inga uttryckliga regler för gränsöverskridande samråd utan ett sådant samråd ska leva upp till samma regelverk som andra samråd som rör en verksamhet eller åtgärd som medför en betydande miljöpåverkan. Samtidigt åligger det Naturvårdsverket att vid

¹⁶⁴ Se prop. 2016/17:200 s. 59.

¹⁶⁵ Se <https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/internationellt-miljoarbete/internationella-miljokonventioner/esbokkonventionen--om-information-till-grannlander/>.

eventuella ytterligare krav i EU-rätten kring ett sådant underlag säkerställa att sådana skyldigheter uppfylls.

Exempel på gränsöverskridande tillståndprocess

I ett uppmärksammat rättsfall från mark- och miljödomstolen i Umeå har finska myndigheter (inklusive Finlands Miljöministerium) deltagit i processen för återkallelse och ny tillståndsansökan av en tillståndsgiven gruvverksamhet enligt den tidigare gränsälvsoverenskommelsen mellan Sverige och Finland. Dessa myndigheter har även överklagat mark- och miljödomstolens beslut. Mark- och miljööverdomstolen har meddelat prövningstillstånd, men har ännu inte avgjort målet.

Bakgrunden är att det vid svensk-finska gränsen vid Kaunisvaara och Tapuli sedan 2011 har bedrivits gruvverksamhet i omgångar. Nuvarande verksamhetsutövaren övertog verksamheten i början av 2018 och påbörjade gruvdrift i juli 2018. Utvinning av järnmalm sker i dagbrottet i Tapuli, anrikning i processverket i Kaunisvaara och hantering av avfall på gråbergssupplag och i sandmagasin. Verksamheten bedrivs i nuläget med tillstånd beslutat av Gränsälvskommisionen. Tillståndet är tidsbegränsat till 2025.¹⁶⁶

Naturvårdsverket ansökte i juni 2018 om delvis återkallelse av tillståndsbeslutet. Verksamhetsutövaren återstartade gruvverksamheten den 12 juli 2018 trots att brister och risker påpekats av bl.a. Naturvårdsverket. Den 13 januari 2022 meddelade mark- och miljödomstolen dom i frågan om delvis återkallelse. Av domen framgår att verksamheten inte bedrivs i enlighet med tillståndet bl.a. gällande transporter av slig (malmkoncentrat), men även på grund av klarningsmagasinets konstruktion och drift. Domstolen begränsade därför den tillåtna produktionsmängden till 7 miljoner ton malm (1/3 av den ursprungliga mängden på 20 miljoner ton). Domen överklagades, men Mark- och miljööverdomstolen meddelade inte prövningstillstånd, vilket inte heller Högsta domstolen gjorde.¹⁶⁷

Samtidigt som processen för återkallelse pågick ansökte verksamhetsutövaren i juli 2019 om ett nytt tillstånd enligt 9 och 11 kap.

¹⁶⁶ Se gränsälvskommisionens beslut den 20 augusti 2010 i mål nr M 11/09.

¹⁶⁷ Se <https://www.naturvardsverket.se/lagar-och-regler/provningsarenden/gruvor/domstolsprocess-om-kaunis-iron-abs-tillstand/>.

miljöbalken för hela verksamheten inklusive gruvbrytning i nya dagbrott. Mark- och miljödomstolen biföll ansökan i december 2022.¹⁶⁸

Finska myndigheter (men också bl.a. Naturvårdsverket och länsstyrelsen) ansåg att miljökonsekvensbeskrivningen inte beskrev miljökonsekvenserna på ett fullgott sätt, särskilt i Finland. I Mark- och miljödomstolens dom beskrivs de finska myndigheternas synpunkter på ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen. Här kommer den finska myndigheten Luke och Finlands Miljöministerium synpunkter att beskrivas i korthet för att visa på vilka synpunkter som kan uppkomma vid gränsöverskridande samråd.

Finska myndigheten Luke ansåg att verksamheten som det söktes tillstånd för medförde en betydande risk för gränsöverskridande skada på fiskbestånden och deras nyttjande i Torneälvens vattensystem. Tillståndsvillkoren som hade presenterats i ansökan samt övervakningen av utsläppen och vattenkvaliteten bedömdes i många delar som helt otillräckliga. Synergieffekterna av skadliga ämnen hade inte beaktats i tillräcklig grad och det fanns inte tillräcklig beredskap för exceptionella situationer. Luke ansåg att gruvavfall till Sahavaara dagbrott och därifrån uppkomna gruvavfall och vattenutsläpp inbegrep så stora miljörisker att de inte var acceptabla.

Finlands Miljöministerium bedömde att projektets gränsöverskridande miljökonsekvenser för Finland inte hade bedömts i tillräcklig utsträckning. Miljöministeriet ifrågasatte bl.a. huruvida projektet kunde anses vara detsamma som det som beskrevs i miljökonsekvensbedömningen i och med att så stora ändringar hade gjorts i projektet efter det att miljökonsekvensbeskrivningen hade färdigställts. Enligt miljöministeriets uppfattning täckte miljökonsekvensbedömningen inte den nya projektversionen utan materialet hade kompletterats endast i vissa delar, och enligt de finska utlåtandena fanns det väsentliga brister i materialet.

Miljöministeriet anförde också i sina skrivelser till Sverige att de tydligt hade tagit upp de detaljer som var nödvändiga att inkludera i miljökonsekvensbeskrivningen, men som inte hade tagits omhand. Finland begärde en utredning av Sverige om 1) varför det material som den projektansvarige lämnat fortfarande inte omfattade gränsöverskridande miljökonsekvenser i Finland, 2) hur Sverige bedömer att ändringen av projektet inverkar på den genomförda miljökon-

¹⁶⁸ Se Mark- och miljödomstolens vid Umeå tingsrätt dom den 1 december 2022 i mål nr M 2090-19.

sekvensbeskrivningens tillräcklighet och 3) hur Sverige styr den gränsöverskridande miljökonsekvensbedömningen när materialet efter komplettering har ansetts i huvudsak bristfälligt för Finlands del. Eftersom projektet sannolikt kunde ha betydande skadliga verkningar i Finland och de finska synpunkterna visade på brister i materialet förutsatte det finska miljöministeriet att förhandlingarna enligt Esbokonventionen skulle fortsätta. Miljöministeriet ansåg att den behöriga myndigheten i Sverige inte kunde meddela en motiverad slutsats om miljökonsekvensbedömningen eftersom materialet var bristfälligt.

Motparten ansåg att det saknades fog för den finska kritiken och att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyllde de svenska kraven. Nu återstår att avvakta Mark- och miljööverdomstolens avgörande i frågan.

9.13.4 Nordiska miljöskyddskonventionen

Enligt 1 kap. 4 § miljöbalken gäller för viss miljöfarlig verksamhet och viss vattenverksamhet särskilda bestämmelser enligt lagen med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Sverige inledde 1974 den 19 februari ett samarbete om gränsöverskridande miljöpåverkan med Danmark, Finland och Norge genom den nordiska miljöskyddskonventionen. Konventionen syftar till att skapa en ordning enligt vilken varje lands myndigheter vid prövning av fråga om tillåtligheten av miljöfarlig verksamhet ska jämställa grannlänternas miljöskyddsintressen med motsvarande intressen i det egna landet. Konventionen är genomförd i svensk rätt genom lagen med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Enligt 1 § ska artiklarna 1–13 i miljöskyddskonventionen gälla som svensk lag.

Konventionen är fokuserad på tillåtlighetsprövning av miljöskadlig verksamhet genom att den är avgränsad till utsläppande av fast eller flytande avfall, gas eller annat ämne från mark, byggnad eller anläggning i vattenområde samt användning av mark, havsbotten, byggnad eller anläggning på annat sätt som medför eller kan medföra störning av miljön genom vattenförorening eller annan inverkan på vattenförhållanden, sanddrift, luftförorening, buller, skakning,

temperaturändring, joniserande strålning, ljus eller annat sådant (artikel 1). Prövningen av en miljöfarlig verksamhet som kan medföra störning i ett annat fördragsslutande land ska likställas med störning i det egna landet (artikel 2). Den som har drabbats eller kan drabbas av störning från miljöfarlig verksamhet i annan fördragsslutande stat får föra talan hos vederbörande domstol eller administrativa myndighet i den staten beträffande verksamhetens tillåtlighet, inklusive talan om skadeförebyggande åtgärder, och överklaga domstolens eller myndighetens beslut i samma utsträckning och under samma förutsättningar som rättssubjekt i verksamhetslandet. Detta inkluderar talan om ersättning för skada på grund av en miljöskadlig verksamhet. Frågan om ersättning får inte bedömas efter regler som är oförmånligare för den skadelidande än verksamhetslandets ersättningsregler (artikel 3). Konventionen bygger på så sätt på idén om att miljöskyddskraven i länderna kommer att utvecklas i samma riktning i och med att det är tänkt att det inte ska gå att avgränsa prövningen till ett lands lagstiftning för att begränsa prövningen i någon mening.

Varje land ska enligt konventionen utse en bevakningsmyndighet som ska tillvarata allmänna miljöskyddsintressen i landet i samband med störning från miljöfarlig verksamhet i något av de nordiska grannländerna. Naturvårdsverket är bevakningsmyndighet i Sverige (1 § förordningen om tillämpning av lagen (1974:268) med anledning av miljöskyddskonventionen den 19 februari 1974 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige).

Finner prövningsmyndigheten i ett tillståndsärende att miljöskadlig verksamhet kan medföra störning av betydelse i grannland, ska handlingarna i ärendet sändas till det landets bevakningsmyndighet (artikel 5). Bevakningsmyndigheten ska i den mån den anser det behövt av hänsyn till allmänna eller enskilda intressen i det egna landet kungöra meddelanden från prövningsmyndigheten och verkställa den utredning om verkningarna i landet som den finner erforderligt (artikel 7).

Om det behövs för utredningen av skadeverkningarna i det andra landet kan prövningsmyndigheten i verksamhetslandet kräva att bevakningsmyndigheten i det andra landet ska sörja för besiktning av platsen (artikel 10). Är det fråga om tillstånd till miljöskadlig verksamhet, som medför störning av väsentlig betydelse i annat land, som är föremål för prövning av regeringen eller vederbörande

departement i verksamhetslandet, ska samråd äga rum mellan länderna i frågan, om regeringen i det påverkade landet begär det (artikel 11)

Konventionen är inte tillämplig i den mån miljöskadlig verksamhet regleras genom särskild överenskommelse mellan två och flera fördragsslutande stater (artikel 1). Exempelvis finns svensk-norska vattenrättskonventionen och gränsälvsoverenskommelsen mellan Finland och Sverige.

9.13.5 Gränsälvsoverenskommelsen mellan Sverige och Finland

Den 1 juli 2010 trädde en ny gränsälvsoverenskommelse i kraft mellan Sverige och Finland. Överenskommelsen innebär att tillståndsprövning av bl.a. vattenverksamheter inte längre görs av Gränsälvskommissionen utan av nationella domstolar eller myndigheter. Gränsöverenskommelsen reglerar många olika aspekter, även hur gränsöverskridande verkningar ska hanteras.

Enligt 1 kap. 4 § miljöbalken gäller för viss miljöfarlig verksamhet och viss vattenverksamhet särskilda bestämmelser enligt lagen om gränsälvsoverenskommelse mellan Sverige och Finland. Till lagen finns förordningen om gränsälvsoverenskommelsen med Finland.

I bilagan till lagen finns gränsälvsoverenskommelsen mellan Sverige och Finland och i lagen anges att överenskommelsen ska gälla som svensk lag förutom artiklarna 23–26 och 29 samt fiskestadgan för Torneälvens fiskeområde.

I artikel 2 tydliggörs att syftet med överenskommelsen är att

- trygga möjligheterna för båda parterna till skäligt nyttjande av gränsälvarna på ett sätt som främjar gränsregionens intressen,
- förebygga översvämnings- och miljöolyckor,
- samordna de program, planer och åtgärder i avrinningsdistriktet som behövs för att uppnå de mål som bestäms för vattnets kvalitet och vattnets hållbara nyttjande, med iakttagande av de internationella åtaganden och den gemenskapsrätt som parterna är bundna av, samt
- i övrigt främja samarbetet mellan parterna i vatten- och fiskefrågor.

Särskild vikt ska fästas vid

- att uppnå gemensamma kvalitetsmål för yt- och grundvatten,
- naturvård, kulturmiljövård och miljöskydd,
- hållbart nyttjande av vattenresurserna, samt
- skydd och hållbart nyttjande av fiskbestånden.

Enligt artikel 15.1 i gränsöverskridande avtal ska för verksamhet eller åtgärd i avrinningsdistriktet som kan orsaka gränsöverskridande verkningar på vattnens status eller för deras nyttjande bestämmelserna i artiklarna 16–21 tillämpas i stället för bestämmelserna i miljöskyddskonventionen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige av den 19 februari 1974. Vid ett sådant ärende ska även andra gränsöverskridande verkningar än de som gäller vattnens status eller nyttjande behandlas i samma ordning (artikel 15.2).

När en domstol eller myndighet i Sverige eller Finland prövar en fråga om tillåtlighet eller tillstånd till en verksamhet eller åtgärd som har gränsöverskridande verkningar ska dessa beaktas på samma sätt som motsvarande verkningar i det egna landet (artikel 16.1). Den som berörs eller kan beröras av verkningar från sådan verksamhet eller åtgärd ska hos domstolar och myndigheter tillerkännas samma rättigheter som sakägare i det land där verksamheten eller åtgärden bedrivs eller ska bedrivas oavsett vilket land vederbörande hör till (artikel 16.2). Om det finns fler rättssubjekt i det ena landet som får föra talen men som inte är räknas som berörd i det andra landet ska möjligheten att föra talan harmoniseras inom ramen för processen efter det land som är mest inkluderande (artikel 16.4).

För att bevara allmänna intressen ska respektive part utse en bevakningsmyndighet som vid den andra partens tillståndsmyndighet ska bevaka de allmänna intressena i ärenden om verksamheter eller åtgärder med gränsöverskridande verkningar (artikel 17.1). Myndigheten har rätt att begära kompletterande utredning samt att bli hörd av och föra talan eller överklaga hos den andra partens domstol eller myndighet förutsatt att motsvarande myndighet eller någon annan företrädare för allmänna miljöintressen i det andra landet får bli hörd, föra talan eller överklaga i motsvarande ärenden (artikel 17.2). Finner myndigheten att nämnda uppgifter ska fullgöras

av någon annan myndighet gäller samma rättigheter för denna (artikel 17.3).

Om en domstol eller myndighet får in ett ärende med gränsöverskridande verkningar i gränsälvsområdet ska den underrätta den andra partens bevakningsmyndighet som ska ombesörja kungörelse och delgivning av ansökan och kallelse i det egna landet (artikel 18.1). På samma sätt är myndigheten ansvarig för delgivning av domar och beslut (artikel 18.2).

Finner domstol eller myndighet att ärendet kräver syn i det andra landet ska detta ske efter medgivande av och i samverkan med den andra partens bevakningsmyndighet (artikel 19). Kräver verksamheten eller åtgärden tillstånd i båda länderna ska respektive parts domstol eller myndighet sträva efter att behandla ansökningarna samtidigt (artikel 21.1).

Det är den tillståndsprövande domstolen eller myndighet som ansvarar för att de som har rätt att delta i processen under handläggningen ges tillräcklig information på svenska och finska (artikel 22).

Enligt 4 § förordning om gränsälvsoverenskommelsen med Finland är Havs- och vattenmyndigheten bevakningsmyndighet vid processer där gränsöverskridande verkningar kan uppstå. Regeringen kan på anmälan av Havs- och vattenmyndigheten förordna att en annan myndighet ska vara bevakningsmyndighet i ett visst ärende. Vid lagens tillkomst var det Naturvårdsverket som var bevakningsmyndighet och först efter att Havs- och vattenmyndigheten bildades fördes ansvaret över. Om det finns andra myndigheter som har särskild sakkunskap som behövs för att fullgöra bevakningsmyndighetens uppgifter ska dessa hjälpa till med den kunskapen, om bevakningsmyndigheten begär det (5 § förordning om gränsälvsoverenskommelsen).

Andra myndigheter som har ett utpekat ansvar enligt förordningens 2 och 3 §§ är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (översvämningsbekämpning) och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (vattenföring).

Bevakningsmyndigheten i Finland är NTM-centralen i Lappland, som både handhar frågor om gränsöverskridande verkningar och översvämningsbekämpning (2 § lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i gränsälvsoverenskommelsen mellan Finland och Sverige, om tillämpning av överenskommelsen och om upphävande av vissa lagar).

Vid sidan om de två staternas bevakningsmyndigheter finns även den Finsk-svenska gränsälvskommissionen som är ett mellanstatligt samarbetsorgan som har juridisk kapacitet i de båda länderna (artikel 8). I frågor som hör till vatten- eller miljölagstiftningen och som kan påverka gränsälvarnas eller kustvattenområdenas status eller nyttjande har kommissionen rätt att yttra sig i tillståndsärenden, överklaga beslut i tillståndsärenden, och göra en framställan om rättelse av överträdelse av ett tillståndsbeslut eller lag eller bestämmelse grundad på lag (artikel 11.1). Kommissionen har rätt att komma med förslag och avge utlåtanden i andra ärenden som rör vattenfrågor i avrinningsdistriktet (artikel 11.2).

Vid sidan av frågor om samråd och överklagande av beslut finns det regler om fisket i gränsälvsområdet. Detta regleras i överenskommelsen och i svensk rätt i 2 a kap. förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen. I förordningens 2 a kap. 15 § anges att Havs- och vattenmyndigheten och Länsstyrelsen i Norrbottens län förvaltar fisket i Torneälvens fiskeområde. Torne älv svarar för 50 procent av hela produktionen av lax i Östersjöområdet och räknas som en av världens mest produktiva laxälvar.

9.13.6 Svensk-norska vattenrättskonventionen

Enligt 1 kap. 4 § miljöbalken gäller för viss miljöfarlig verksamhet och viss vattenverksamhet särskilda bestämmelser enligt lagen (1929:404) om giltighet här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929. Konventionen omfattar anläggning, arbete eller annan åtgärd i vattendrag i det ena landet som kan medföra märkbar förändring i vattendrag i det andra landet avseende djup, läge, riktning, vattenstånd eller vattenmängd, eller medföra skada för fisket i det andra landet (artikel 1). Om verksamheten kan antas medför olägenhet av någon betydelse inom något av länderna såsom, fiskvandring, skada på fisket eller medföra betydande påverkan på vattenförhållandena inom ett större område får inte tillstånd ges utan godkännande av det andra landet (artikel 12). Konventionen är på så sätt avgränsad till just gränsöverskridande påverkan mellan Norge och Sverige avseende vattenverksamheter.

Initialt kan sägas att i fråga om rättigheter och förpliktelser som finns inom ett av länderna ska även gälla medborgare i det andra landet (artikel 32).

Om gränsöverskridande påverkan kan antas är processen sådan att mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen ska, så snart kungörelse genomförs av tillståndsansökan, översända ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen till Utrikesdepartementet som sedan ska samråda med motsvarande norsk myndighet. Innan den förberedande skriftväxlingen avslutats, får fortsatt behandling av målet eller ärendet icke äga rum (3 § lag (1929:405) med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929).

Om en ansökan har inkommit till en myndighet i Norge och ansökan sedermera inkommit till Utrikesdepartementet ska den sändas till mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen (9 § första stycket lagen med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929). Mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen ska sedan genast utfärda kungörelse om ansökan. Kungörelsen ska innehålla dels uppgift om verksamhetens beskaffenhet och omfattning samt de verkningar som därav kan väntas uppkomma inom svenskt område, dels underrättelse om vad sakägare, som vill hos norsk myndighet framställa erinran med anledning av verksamheten, har att iaktta samt om att erinringar med anledning av ansökan ska inom en viss, i kungörelsen utsatt tid, insändas till mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen. Kungörelsen ska innehålla tillkännagivande att ett exemplar av ansökningshandlingarna. Ett exemplar av kungörelsen ska dessutom sändas till Utrikesdepartementet, Kammarkollegiet, Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelsen och andra statliga myndigheter vilkas verksamhet kan beröras av ansökan samt till berörda kommuner (9 § andra stycket lagen med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929).

Efter att samråd om ansökan har ägt rum ska mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen till regeringen avge yttrande huruvida samtycke till verksamheten på svensk sida kan anses erforderligt samt huruvida till följd av omfattningen och beskaffenheten av den utredning som ytterligare behövs. Om det med hänsyn till utredningens fullständighet kan ske, bör mark- och miljödomstolen eller

länsstyrelsen också meddela huruvida samtycke bör lämnas och för sådant fall avge förslag till de villkor som bör ställas. Yttrandet ska åtföljas av samtliga till ärendet hörande handlingar. Avskrift av regeringens beslut i ärendet ska tillställas mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen (11 §).

Konventionen har sedan en särskild ordning för hur gränsöverskridande påverkan mellan länderna vid behov kan bedömas. Enligt artikel 17 kan en kommission tillsättas för att behandla den föreslagna verksamhetens gränsöverskridande påverkan (något som också finns som alternativ under Esbokonventionen se avsnitt 9.13.1). Enligt 3 § lagen med vissa föreskrifter angående tillämpningen här i riket av svensk-norska vattenrättskonventionen av den 11 maj 1929 är det mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen som tar det initiala beslutet om att med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av den utredning som ytterligare behövs, att frågan bör behandlas av en kommission. Myndigheten ska skicka en framställan om detta till Utrikesdepartementet, varefter regeringen meddelar beslut i anledning av framställningen.

En kommission kan bestå av två, fyra eller sex medlemmar, varav vardera landet utser hälften. När kommissionen har tillsatts ska den utreda de frågor som är av intresse för båda länderna, och kan för detta ändamål tillkalla sakkunniga för att bistå kommissionen (artikel 18.1). De som berörs av verksamheten ska efter kungörelse få möjlighet att inför kommissionen bevaka sina intressen (artikel 18.2).

Efter samråd och överläggande ska kommissionen yttra sig om huruvida företaget bör äga rum och vilka utredningskrav som bör ställas på verksamheten (för en detaljerad lista se artikel 19).

Konventionen tillämpas fortfarande och det sker yttranden då och då.¹⁶⁹ Norge, liksom Sverige, är även part till Esbokonventionen och nordiska miljöskyddskonventionen.

¹⁶⁹ Se exempelvis Umeå tingsrätt, Mark- och miljödomstolens dom den 6 december 2017 i mål nr M 2175-17 och Östersunds tingsrätt, Mark- och miljödomstolens dom den 2 november 2011 i mål nr M 826-12.

9.13.7 Utmaningar

Av beskrivningen om gränsöverskridande samråd ovan går det att notera att det finns skillnader mellan hur Sverige har valt att inarbeta det gränsöverskridande samrådet i sin miljöbedömningsprocess och hur MKB-direktivet och Esbokonventionen beskriver processen.

Att det finns tre ytterligare konventioner som också är gällande svensk rätt och reglerar hur det gränsöverskridande samrådet ska ske i tre olika situationer ger också upphov till en komplicerande rättslig kontext. Det finns även fler konventioner och EU-direktiv som har bäring på frågan om gränsöverskridande samråd som inte har berörts, såsom vattendirektivet och konventionen om gränsöverskridande konsekvenser av industriolyckor.

Nedanstående utmaningar disponeras utifrån den svenska miljöbedömningsprocessen.

Otydligheter kring undersökningssamrådet

Till utredningen har förts fram att det är otydligt om den utsatta parten ska få delta i undersökningssamrådet. En notifiering ska äga rum om svenska myndigheter konstaterar en gränsöverskridande påverkan eller om ett land som kan komma att påverkas betydligt av en verksamhet eller åtgärd begär det (6 kap. 33 § första stycket MB och 21 § MBF). Det uppges dock inte vara tydligt i vilket skede som den utsatta parten ska få delta i samrådsprocessen enligt miljöbalken. Noterar det andra landet att det planeras en verksamhet som kommer ha gränsöverskridande påverkan kan den vilja tydliggöra redan på detta stadium att det kan antas uppstå gränsöverskridande miljöeffekterna (se 10 § 3 och 13 § 3 MBF).

Enligt MKB-direktivet ska en medlemsstat som uppmärksammar att ett projekt kan antas medföra en betydande inverkan på miljön i en annan medlemsstat, eller om en medlemsstat som kan komma att utsättas i betydande grad begär det, så snart som möjligt och senast när den informerar den egna allmänheten översända bl.a. en beskrivning av projektet, tillsammans med alla tillgängliga uppgifter om dess möjliga gränsöverskridande konsekvenser, uppgifter om vilket slags beslut som kan komma att fattas. Det finns inget som säger att detta ska äga rum när det redan har antagits att en verksamhet eller åtgärd medför betydande miljöpåverkan. Dessutom finns

det krav om att notifieringen ska göras senast när upphovsparten informerar den egna allmänheten. I vare sig MKB-direktivet eller konventionen görs, på sätt som i miljöbalken, skillnad mellan enskilda som kan antas bli särskilt berörda och den berörda allmänheten (jfr 6 kap. 24 och 30 §§ MB). I och med att regleringen om gränsöverskridande samråd strävar efter att samma förutsättningar ska finnas för allmänheten oavsett land vore det därför rimligt att även bjuda in enskilda som är särskilt berörda i det andra landet till undersökningssamrådet. Att så bör ske är dock inte tydligt reglerat.

Se våra överväganden och förslag i denna fråga i avsnitt 14.8.10.

Otydligt krav på innehåll i notifiering

Till utredningen har vidare framförts kritik kring hur Naturvårdsverket hanterar notifieringar. Både verksamhetsutövare och myndigheter har framfört att de anser att Naturvårdsverket inte granskar det material som medföljer notifieringen för att säkerställa att det uppnår de krav som finns. Verksamhetsutövare menar att de behöver stöd i hur de ska agera och vilket material som behöver tas fram för notifieringen. Samtidigt upplever de att Naturvårdsverket enbart agerar ”brevlåda”, vilket riskerar att leda till missförstånd och mellanationella problem om den utsatta parten inte upplever att notifieringen efterlever kraven på en sådan.

Enligt Esbokonventionen ska den part inom vars område en föreslagen verksamhet ska förläggas underrätta alla parter som kan tänkas bli utsatta för gränsöverskridande påverkan. Underrättelsen ska bl.a. innehålla information om den föreslagna verksamheten inklusive alla tillgängliga uppgifter om dess förmodade gränsöverskridande påverkan. Detta ställer en del krav på att det vid underrättelsen rimligen bör finnas i alla fall rudimentär information kring den gränsöverskridande påverkan som riskerar att uppstå. Det finns dock inga tydliga krav på vad en underrättelse till det andra landet ska innehålla enligt svensk rätt, förutom att Naturvårdsverket har ansvar att genomföra processen på ett sådant sätt att skyldigheterna enligt konventionen och MKB-direktivet fullgörs. Det åligger på så sätt Naturvårdsverket att säkerställa att Sverige som part till konventionen och medlemsstat notifierar andra deltagande länder på ett sätt som överensstämmer med de krav som finns. Samtidigt går det att

ifrågasätta om detta är tydligt reglerat och i vilken utsträckning Naturvårdsverket kan förelägga en verksamhetsutövare att exempelvis genomföra undersökningar i det andra landet innan en notifiering görs för att kunna beskriva möjliga gränsöverskridande konsekvenser.

Våra överväganden och förslag finns i avsnitt 14.8.10.

Otydliga krav på processen för avgränsningssamrådet och vilket underlag detta ska inkludera

Till utredningen har också framförts att det finns stora otydligheter avseende hur det andra landet i ett gränsöverskridande samråd ska delta i avgränsningssamrådet. Som vi beskrev ovan ska allmänheten i det utsatta landet behandlas på ett likartat sätt som allmänheten i ursprungslandet. Utifrån detta krav ska avgränsningssamrådet inkludera allmänheten i det andra landet (jfr 23 § MBF).

Till utredningen har framförts att underlaget som används vid avgränsningssamrådet är ett stort problem vid gränsöverskridande samråd som initieras av Sverige. Vad utredningen förstår anser andra medlemsstater att underlaget som ligger till grund för samrådet inte uppfyller de formella kriterier som finns för ett gränsöverskridande samråd och MKB-direktivets generella krav på ett sådant underlag.

Av samrådsunderlaget behöver den andra staten och dess allmänhet kunna göra sig en uppfattning om den miljöpåverkan som riskerar att inträffa och utvärdera om formella kriterier uppfylls. Samrådsunderlaget som tillhandahålls bör ge en sammanhängande bild av projektet och dess miljöpåverkan, inklusive risker för gränsöverskridande effekter.

Samtidigt som vi har fått dessa synpunkter noterar vi att just denna fråga är tydligt reglerad i 6 kap. miljöbalken (se 6 kap. 13 och 33 §§ MB).

I detta sammanhang är det dock möjligt att användningen av termen samråd i svensk rätt är komplicerande. Vad som avses med termen samrådsförfarandet blir därför inte helt tydligt. Som vi beskriver i avsnitt 9.9 motsvarar MKB-direktivets samrådskrav processen efter det att ansökan har kungjorts av prövningsmyndigheten enligt 6 kap. 39 § miljöbalken.

Sammantaget är det inte tydligt att de svenska bestämmelserna som reglerar det gränsöverskridande samrådet resulterar i en tillämp-

ning som säkerställer att det når upp till de kriterierna som finns kring det gränsöverskridande samrådet.

Våra överväganden och förslag finns i avsnitt 14.8.10.

Samrådspart

Till oss har även framförts kritik mot att Naturvårdsverket inte deltar i samrådet som en aktiv part utan att detta ofta blir en skriftväxling mellan verksamhetsutövaren och det andra landet.

Vi kan konstatera att vid gränsöverskridande påverkan förändras samrådet på så sätt att en annan stat också deltar. Det kan i dessa situationer vara viktigt vem den andra staten samråder med. Naturvårdsverket har ett stort ansvar för att genomföra kraven som Esbokonventionen ställer på Sverige i och med utformningen av regleringen i miljöbedömningsförordningen där det sägs att Naturvårdsverket ska fullgöra de skyldigheter som en part har enligt artikel 2 punkterna 4–6, artikel 3 punkterna 1–3 och 5–8, artikel 4 punkten 2 och artiklarna 5–7 i Esbokonventionen. Naturvårdsverket ska även bl.a. fullgöra de uppgifter som följer av artikel 7 i MKB-direktivet. Samtidigt som detta ansvar finns är Naturvårdsverket inte den direkt utpekade samrådsparten när en verksamhet med gränsöverskridande påverkan äger rum i Sverige.

Naturvårdsverket är dock inte ensam om att ha ett särskilt ansvar för gränsöverskridande samråd utan enligt gränsöverskridande överenskommelsen har även Havs- och vattenmyndigheten och utrikesdepartementet motsvarande roll när verksamheten riskerar att påverka gränsöverskridande område eller svensk-norska vattendrag. I och med den omfattande omprövningen av vattenkraft i Sverige är det möjligt att alla tre konventionerna kan komma att aktualiseras i ett och samma ärende. Detta kan bli en utmaning i en redan komplicerad omprövningsprocess. Det gränsöverskridande samrådet saknar i stort särskilda processregler eller förtydliganden kring hur nuvarande regler ska tolkas i en sådan situation. Detta gör vad vi förstår att det gränsöverskridande samrådet riskerar bli mer komplicerat än vad som är nödvändigt, vilket även kan påverka hur lång tid det tar att erhålla beslut om tillstånd.

Se våra överväganden och förslag i avsnitt 14.8.10.

Gränsöverskridande samråd – generella utmaningar

En annan av utmaningarna med det gränsöverskridande samrådet rör den svenska miljöbedömningsprocessen. Under utredningsarbetet har förts fram att vid gränsöverskridande samråd med Danmark och Finland har båda ländernas ansvariga myndigheter ställt sig frågande inför hur den svenska processen överensstämmer med kraven i Esbokonventionen och MKB-direktivet. Detta trots att vi sedan 1974 har haft gemensamma bestämmelser för hur gränsöverskridande samråd ska ske. Detta är väldigt tydligt i mark- och miljödomstolens avgörande om gruvbrytningen vid Kaunisvaara och Tapuli där Finska miljöministeriet och Luke bl.a. ansåg att samråd om ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen inte hade ägt rum på ett sätt som uppfyller de krav som ställs på en sådan beskrivning enligt MKB-direktivet och Esbokonventionen. Som vi har beskrivit i avsnitten 9.13.1 och 9.9.3 förutsätter Esbokonventionen och MKB-direktivet att samråd äger rum baserat på en fullständig miljökonsekvensbeskrivning och denna ska utgöra ett sammanhängande dokument enligt EU-domstolen.

De finska synpunkterna visar också på en annan syn på vad den motiverade slutsatsen ska innebära och innehålla. Som vi redogör för i avsnitt 9.10.1 verkar utgångspunkten i bl.a. EU-kommissionens vägledning vara att den motiverade slutsatsen ska vara något mer än ett godkännande av miljökonsekvensbeskrivningen och ett slutförande av miljöbedömningen.

Vi kan konstatera att det är problematiskt att våra grannländer upplever problem med processen för det gränsöverskridande samrådet i relation till Sverige.

Våra överväganden och förslag avseende det gränsöverskridande samrådet och den motiverade slutsatsen finns i avsnitt 14.8.10.

9.14 Övriga utmaningar

Under utredningsarbetet har också framförts att terminologin i och kring 6 kap. miljöbalken är utmanande. I vissa avseenden finns det förtydliganden i förarbeten, men någon tydlig lista över synonymer

eller liknande finns inte här och inte heller i Naturvårdsverkets vägledning.¹⁷⁰

Avseende termer och uttryck som upplevs komplicerande i sig själva eller i relation till andra termer och uttryck har nämnts bl.a. följande: ”betydande miljöeffekter”, miljöeffekter, miljöaspekter och miljöpåverkan. För den gränsöverskridande kontexten har nämnts: konsekvenser, miljöpåverkan, följder och ”betydande miljöpåverkan i det andra landet”. Andra termer och uttryck som har nämnts är samrådsunderlag och ”betydande påverkan på miljön”.

När ett krav ställs i relation till en term eller ett uttryck som är otydligt riskerar också kravet att bli otydligt. För att ge bra förutsättningar för snabba processer kan det vara viktigt att termerna är väl avvägda och tydliga.

I vissa avseenden utgår det svenska genomförandet från en egen terminologi och inte i alla delar med grund i MKB- eller SMB-direktivet. Syftet med detta är att tydligt reglera den strategiska och specifika miljöbedömningen på ett likartat sätt och på så sätt skapa tydliga förutsättningar.¹⁷¹ Trots detta får terminologin anses vara en utmaning för att säkerställa en effektiv och tydlig samrådsprocess enligt 6 kap. miljöbalken.

Våra överväganden och förslag finns i avsnitt 14.8.2.

¹⁷⁰ Se <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/specifik-miljobedomning/#E740641959>.

¹⁷¹ Se exempelvis prop. 2016/17:200 s. 70–72.

